theodore dreiser

O TRAGEDIE AMERICANĂ

THEODORE DREISER

O TRAGEDIE AMERICANĂ

Coperta de: Puşa Halpert

ISBN 973-95968-0-0

ISBN 973-95968-1-7

THEODORE DREISER

O TRAGEDIE AMERICANĂ

Vol. II

În românește de
LEON LEVIȚCHI și PERICLE MARTINESCU

Editura CAPITOLIUL
1993

AN AMERICAN TRAGEDY

by

Theodore Dreiser

Foreign Languages Publishing House
Moscow 1951

CAPITOLUL 58

Hotărîrea doctorului avu darul de a-i înlemni de groază pe amîndoi. Pe Roberta se părea că o aşteaptă un copil născut în afară căsătoriei şi ruşinea. Pe Clyde, scandalul şi prăbuşirea. Şi amîndoi socotiseră demersul acesta drept singura soluţie ! Apoi, treptat, pentru Clyde cel puţin, atmosfera se mai însenină. Poate că, la urma urmei, aşa cum spusese doctorul — lucru pe care Roberta i-l împărtăşise şi lui după ce-şi revenise îndeajuns pentru a putea vorbi — mai existau încă speranţe. Nu era exclus ca, după cum spuseseră farmacistul, Short şi doctorul, Roberta să se fi înşelat. Această eventualitate, departe de a-i provoca Robertei o reacţie favorabilă, avu nefericitul rezultat de a-l cufunda pe Clyde într-o letargie născută din teama nestăpînită de a nu putea face faţă situaţiei şi de a fi expus scandalului public în cazul cînd nu va izbuti să înlăture primejdia, fapt ce-l făcu să amîne orice acţiune imediată, în loc să lupte cu o dîrzenie încă şi mai mare. Asta îi era însă firea : deşi îşi dădea seama de consecinţele probabile şi tragice ale pasivităţii lui, îi venea foarte greu să mai apeleze la altcineva, de teamă să nu-şi periclitezé situaţia. Îl apucau furiile cînd se gîndea că doctorul „o trimisese la plimbare", cum spunea el, şi că sfatul lui Short nu fusese de nici un folos.

Nici înainte, nici după scurgerea celor două săptămîni nu fu în stare să se gîndească la o persoană anumită care să-l ajute, cu toată înfrigurarea lui din ce în ce mai mare. Era foarte greu să se ducă aşa, netam-nesam, şi să întrebe undeva. Nu putea, pur şi simplu, să facă aşa ceva. Pe de altă parte, pe cine să mai întrebe acum ? Pe cine ? Lucrurile acestea cereau timp. Totuşi, pînă una-alta, deşi zilele treceau cu repeziciune, atît el, cît şi Roberta avură destulă vreme să cumpănească ce măsuri trebuie să ia, unul faţă de celălalt, în cazul cînd nu vor găsi o soluţie medicală sau chirurgicală. Nu atît prin cuvinte, cît prin expresia feţei şi prin atitudi-

nea ei din orele cînd se afla la fabrică, Roberta stăruia mereuşi era hotărîtă să nu rămînă singură în luptă ; ar fi fost imposibil ! La rîndul lui, Clyde se cam lăsa pe tînjeală, căci, în afară de încercările de pînă acum, nu mai ştia absolut deloc încotro să se îndrepte. Neavînd prieteni intimi, singurul lucru la care se putea gîndi era să prezinte cazul sub forma unei probleme imaginare cutărui sau cutărui cunoscut, în speranţa că va obţine vreo informaţie preţioasă. În acelaşi timp, oricît de neiertat ar fi părut lucrul acesta şi cu oricîte şovăieli l-ar fi făcut, era atras de chemarea acelei lumi de distracţii din care făcea parte Sondra, serile şi duminicile cînd, în ciuda nenorocitei stări a Robertei, se ducea oriunde era invitat, pentru că în felul acesta îşi despovăra cugetul de spectrul înfiorător al dezastrului ce-i stăruia necontenit în faţa ochilor. Ah, dacă ar putea s-o scape pe nenorocita asta ! Dacă ar putea ! Dar cum, fără bani, fără prieteni intimi, fără o cunoaştere mai largă a lumii medicale, sau cel puţin a acelei francmasonerii sexuale, cu toate refugiile ei de ordin medical, pe care unii — de pildă băieţii de la „Green-Davidson“ — păreau s-o cunoască aşa de bine ? Îi scrisese lui Ratterer, e adevărat. Dar nu primise nici un răspuns, deoarece acesta se mutase în Florida, şi scrisoarea lui Clyde nu-i parvenise încă. Iar în oraş toţi cei pe care îi cunoştea făceau parte sau din fabrică, sau din societatea unde se învîrtea el, indivizi prea neexperimentaţi sau primejdioşi, pe de o parte, sau prea distanţi şi tot atît de primejdioşi, pe de alta, întrucît nu era încă atît de intim cu nici unul dintre ei ca să poată fi sigur de încrederea şi discreţia lor.

Trebuia totuşi să facă ceva, nu putea sta cu mîinile în sîn, lăsînd ca lucrurile să se agraveze. Fireşte, nici Roberta, permanent ameninţată de posibilitatea ca starea ei să ajungă cunoscută, nu-i putea permite multă vreme să stea aşa. Din cînd în cînd, după ce se chinuia foarte mult cu gîndul, se agăţa de iluzii deşarte, de ceea ce alţii ar fi socotit drept măsuri deznădăjduite. Aşa, de pildă, se întîmplă ca un şef de echipă să-i vorbească într-o zi despre o anumită fată din secţia lui, care „dăduse de bucluc“ şi fusese silită să plece, iar Clyde folosi acest prilej spre a-l întreba pe şeful de echipă ce crede el că ar putea să facă fata în cazul cînd starea materială nu i-ar îngădui, sau ea însăşi n-ar dori să aibă un copil. Acest şef de echipă, fiind însă tot atît de puţin versat ca şi el, se mulţumi să observe doar că va trebui să consulte un doctor, în cazul cînd cunoştea unul, sau „să înghită hapul“. Altădată, în cursul unei conversaţii dintr-o frizerie, pe marginea unui caz semnalat de *Steaua* în legătură cu o fată ce dăduse în judecată un pui de lele care nu-şi ţinuse

făgăduiala de a o lua în căsătorie, cineva observă că „nu l-ar fi dat în judecată pe individul acela dacă n-ar fi fost silită s-o facă". Clyde se folosi de acest prilej pentru a interveni, plin de speranță :

— Dar nu credeți că ar fi putut găsi un mijloc oarecare pentru a ieși din încurcătură, fără să se mărite cu un individ pe care nu-l iubea ?

— Păi, nu e așa de ușor cum îți închipui dumneata, mai ales aici, explică înțeleptul care îi potrivea părul. În primul rînd, e împotriva legii. Pe urmă, îți cere o groază de bani. Iar dacă nu-i ai, de... cu banii îl cumperi și pe dracu !

Și țăcăni mai departe cu foarfeca, în timp ce Clyde, preocupat de propria sa problemă, se gîndea cît de mult adevăr cuprind vorbele lui. Dacă ar fi avut bani, măcar cîteva sute de dolari, ar fi convins-o poate pe Roberta — cine știe ? — să se ducă undeva singură, să i se facă o intervenție.

În fiecare zi își spunea mereu, ca și în ziua precedentă, că trebuie să găsească pe cineva. Roberta, pe de altă parte, își spunea, de asemenea, că trebuie să acționeze, că nu trebuie să-l mai aștepte pe Clyde, din moment ce el se poartă așa cum se poartă. Nu se putea glumi sau recurge la compromisuri într-o situație atît de periculoasă. Era un adevărat blestem pentru ea. Clyde probabil că nu-și dădea seama cîtă primejdie presupune, atît pentru ea, cît și pentru el, o situație ca asta. Căci nu încape îndoială că dacă nu o va scoate din încurcătură, așa cum spusese limpede de la început că va face, ea nu va putea să înfrunte singură furtuna care avea să vină. Niciodată, niciodată, niciodată ! Și apoi, își spunea Roberta, Clyde era bărbat și avea o situație bună,; pe urmă, nu el, ci ea se găsea în această nenorocire, și era incapabilă de a ieși la liman singură.

A doua zi după ce trecu și cel de al doilea period, dîndu-și seama o dată pentru totdeauna că bănuielile ei cele mai întunecate se adeveresc, Roberta nu se mulțumi numai să-i arate în toate felurile posibile că e peste măsură de deznădăjduită, dar a treia zi îl anunță printr-un bilețel că se duce din nou, chiar în seara aceea, să-l vadă pe doctorul de lîngă Gloversville, în ciuda refuzului său anterior, așa de disperată era situația, și îl întrebă pe Clyde dacă vrea să o însoțească, rugăminte pe care el se grăbi s-o îndeplinească — în ciuda faptului că avea o întîlnire cu Sondra — dat fiind că nu reușise să facă nimic și înțelegînd că e vorba de o problemă mult mai importantă decît oricare alta. Se va scuza față de Sondra, pretextînd o chestiune de serviciu.

În consecință, întreprinseră și această a doua călătorie, în cursul căreia, pe drum, între el și Roberta avu loc o discuție lungă

și agitată, al cărei unic rezultat fură cîteva explicații asupra motivelor pentru care el nu fusese în stare să facă nimic pînă acum, plus cîteva laude la adresa ei cu privire la curajul dovedit prin faptul că acționa singură.

O dată mai mult, doctorul refuză s-o ajute. După ce îl așteptă aproape un ceas pînă se întoarse dintr-o vizită, i se îngădui doar să-i spună că starea ei nu s-a schimbat și e deznădăjduită, fără ca doctorul să facă vreo aluzie că s-ar lăsa înduplecat să intervină, așa cum sperase ea. Îi cerea ceva cu totul împotriva prejudecăților și a eticii sale profesionale.

Roberta ieși din nou din casa lui, dar de data asta fără să mai plîngă, prea tristă de fapt pentru a mai putea plînge, strivită sub povara pericolului iminent ce o amenința, sfîșiată de temerile și nenorocirile întrezărite.

Clyde, auzind că nici de data asta n-a făcut nimic, căzu într-o tăcere agitată și posomorîtă, absolut incapabil să dea vreo sugestie. Nu se putea gîndi la nimic și îi era mai cu seamă teamă ca nu cumva Roberta să-i ceară acum ceva imposibil de îndeplinit din punct de vedere social sau financiar. Dar, în tot cursul drumului spre casă, ea nu pomeni mai nimic despre asta. În schimb, se așeză în autobuz pe locul de lîngă fereastră și privea în gol, gîndindu-se la situația ei nenorocită, care devenea tot mai reală și mai îngrozitoare pe măsură ce se scurgeau ceasurile. Se scuză, chipurile, spunînd că o doare capul. Voia să fie singură, să se poată gîndi mai bine, să încerce să găsească o soluție. Trebuia să găsească o soluție. Știa lucrul acesta foarte bine. Dar cum ? Cum ? Ce putea face ? Cum putea să scape ? Se simțea ca un animal încolțit, care se luptă să-și salveze viața, deși toți sorții sînt împotriva lui, și gîndul o ducea la mii de soluții ciudate, nebuloase și cu totul imposibile, pentru ca pînă la urmă să revină mereu la singura soluție sănătoasă și sigură, singura posibilă, și anume : căsătoria. Și de ce nu ? Nu-i dăduse ea oare totul, și asta împotriva îndemnurilor propriei sale rațiuni ? Nu era oare el acela care o silise să-i cedeze ? La urma urmei, cine era el ca s-o arunce cu atîta nepăsare la o parte ? Pentru că uneori, și mai cu seamă de cînd izbucnise această ultimă criză, felul său de a se comporta — din pricina Sondrei, a familiei Griffiths și a efectului fatal pe care toate acestea îl aveau asupra visurilor sale despre viitor — arăta limpede că dragostea a murit în inima lui, și acum nu se mai gîndește atît la ceea ce înseamnă această situație pentru ea, cît mai curînd la ce înseamnă pentru sine însuși, la urmările neplăcute ce aveau să vină în mod fatal pentru el. Iar cînd gîndul la toate acestea nu o mai putea îngrozi prea tare, cum se întîmpla de cele mai multe ori, o întărîta în schimb, și atunci ajungea

treptat la concluzia că în starea ei deznădăjduită avea dreptul de a cere, mai mult decît ar fi putut îndrăzni să ceară în mod obișnuit, căsătoria însăși, pentru că altă portiță de scăpare nu exista. Și de ce nu ? Oare viața ei nu valora tot atît de mult ca și a lui ? Și nu-și legase el viața de a ei cu bună-știință ? Atunci de ce să nu se zbată acum ca s-o ajute, sau, dacă nu va reuși, de ce să nu facă acest ultim sacrificiu, după cît se pare singurul care ar putea s-o salveze ? Cine erau, la urma urmei, acei oameni din așa-zisa societate bună, care-l preocupau atît de mult ? Și de unde avea el dreptul să-i ceară, într-o astfel de cumpănă, să se sacrifice, să-și jertfească viitorul și bunul ei nume numai pentru faptul că el avea anumite interese în lumea lor ? Oamenii aceștia nu făcuseră nimic deosebit pentru el, în nici un caz nu făcuseră nimic mai mult decît ea. Și acum, după ce se săturase de ea, după ce o îndemnase să-i satisfacă poftele, îi era oare permis s-o părăsească și s-o lase în această situație ? În definitiv, oare toți acești oameni din „societatea bună", față de care el arăta tot mai mult interes, nu-și vor da seama că, indiferent de raporturile dintre el și ei, ea are dreptul de a întreprinde o acțiune la care ar putea s-o silească împrejurările ?

Se gîndea la lucrurile acestea mai ales acum, cînd se întorcea de la doctorul Glenn, pe care-l rugase a doua oară s-o ajute. Din cînd în cînd, fața Robertei căpăta o expresie de sfidare, de îndîrjire, expresie cu totul nouă pentru ea, dar provocată brusc de încordarea în care se afla. Bărbia ei exprima din ce în ce mai multă fermitate. Hotărît, Clyde va trebui s-o ia în căsătorie. Îl va sili ! Îl va sili ! Se gîndea la casa ei, la mama, la Grace Marr, la familia Newton, la toți oamenii pe care îi cunoștea, la groaza, și durerea, și rușinea care aveau să-i cuprindă pe toți aceia de care mai mult sau mai puțin se simțea legată — tatăl, frații, surorile ei. Imposibil ! Imposibil ! Nu trebuia și nu putea să se întîmple așa ceva ! Imposibil ! I se părea penibil, chiar într-o asemenea situație, să insiste asupra acestui lucru, dată fiind importanța pe care Clyde o acorda perspectivelor sale de viitor. Dar ce altceva putea să facă ?

În consecință, a doua zi — spre marea surprindere a lui Clyde, deoarece petrecuseră atît de multe ceasuri împreună cu o noapte mai înainte — primi un alt bilețel, prin care Roberta îl anunța că trebuie să vină iarăși la ea în seara aceea. Avea să-i spună ceva. Dar tonul în care era scris bilețelul părea să indice un fel de obligație de a veni, nuanță pînă acum absentă în toate bilețelele sale anterioare. Gîndul că, dacă nu se va limpezi, această situație se va dovedi fatală pentru el, îl apăsă dintr-o dată așa de rău pe Clyde, încît singurul lucru pe care îi putu face fu să-și pună masca cea

mai potrivită în această împrejurare, şi să se ducă să vadă ce vrea să-i propună ca soluţie, sau să audă despre ce anume vrea să se plîngă.

Ducîndu-se la ea destul de tîrziu, o găsi mult mai liniştită decît fusese vreodată de la ivirea necazului acestuia încoace, ceea ce îl surprinse întrucîtva, deoarece se aştepta s-o găsească plîngînd. De data asta părea că este cel puţin mai senină ; nervozitatea pricinuită de nevoia de a găsi o rezolvare mulţumitoare a situaţiei în care se găsea deşteptase într-însa inteligenţa înnăscută, ce căuta acum să se manifeste.

Înainte de a-şi da pe faţă gîndurile, începu prin a-l întreba :

— Ei, Clyde, ai aflat despre vreun alt doctor, sau te-ai mai gîndit la ceva ?

— Nu, Bert, răspunse el deznădăjduit, ajuns la capătul puterilor. Am încercat într-una, după cum ştii, dar e foarte greu să găseşti pe cineva căruia să nu-i fie teamă de belea. Îţi spun sincer, Bert, eu, unul, nu mă mai pot gîndi la nimic. Nu ştiu ce-o să facem dacă nici tu nu ai vreo idee. Tu te-ai gîndit la cineva la care ai putea să apelezi ? Ai auzit de vreun doctor ?

În timpul conversaţiei ce avusese loc între ei, îndată după prima vizită la doctor, Clyde o făcuse să înţeleagă că dacă va intra în relaţii destul de intime cu vreuna dintre lucrătoarele de origine străină, ar fi posibil să capete vreo informaţie care le-ar putea fi de folos la amîndoi ; Roberta însă avea un caracter care nu-i îngăduia să lege astfel de prietenii uşuratice, aşa că nu întreprinsese nimic.

Totuşi, afirmaţia lui că „nu se mai putea gîndi la nimic" îi oferi prilejul, pe care de fapt îl şi căuta, de a-i face propunerea pe care o simţea inevitabilă şi care nu mai putea fi amînată. Dar temîndu-se de felul cum ar putea reacţiona Clyde, nu ştia sub ce formă să i-o prezinte. După ce clătină din cap, trădînd o nervozitate întru totul reală, îi spuse în cele din urmă :

— Ascultă, Clyde. M-am gîndit în fel şi chip, dar nu văd nici o ieşire, în afară... în afară de căsătorie. Au trecut două luni, şi dacă nu ne căsătorim imediat, toată lumea o să afle, fără doar şi poate !

În timp ce vorbea astfel, faţa ei luă o expresie ce provenea dintr-un amestec de curaj, bazat pe convingerea că are dreptate, şi de nesiguranţă lăuntrică cu privire la atitudinea lui Clyde, nesiguranţă ce se dovedi pe deplin justificată cînd văzu expresia de surprindere, de ciudă, de şovăială şi de spaimă ce i se zugrăvi pe chip,

făcîndu-l să schimbe fețe-fețe, expresie care, pe lîngă că-i definea atitudinea, arăta limpede că o bănuiește pe Roberta de o încercare de a-l lovi în plin. Căci, de cînd relațiile sale cu Sondra căpătaseră un caracter din ce în ce mai intim, speranțele îi crescuseră așa de mult, încît, auzind propunerea Robertei, se încruntă deodată, și atitudinea lui își pierdu acea ultimă umbră de bunăvoință, oarecum nervoasă, pe care o mai păstra, și se transformă într-un fel de teamă, amestecată cu hotărîrea de a se opune din toate puterile și de a evita asemenea consecințe grave. Așa ceva ar însemna pentru el o ruină totală, pierderea Sondrei, a serviciului, prăbușirea speranțelor sociale și a ambițiilor legate de familia Griffiths — totul ! — gînd care îl îngheță și totodată îl făcu să se întrebe cum trebuie să procedeze. Dar nu va consimți ! Nu va consimți ! Nu va face asta ! Niciodată ! Niciodată ! Niciodată !

Totuși, o clipă mai tîrziu, răspunse, în doi peri :

— Pentru tine, Bert, ăsta ar fi un aranjament cum nu se poate mai bun, deoarece ar rezolva totul fără vreo bătaie de cap. Dar eu ? Nu uita că mie n-o să-mi fie ușor... așa cum stau lucrurile acum. Știi că n-am bani. Tot ce am e serviciul. Și, apoi, familia nu știe nimic despre tine, deocamdată, absolut nimic ! Și dacă s-ar afla acum, pe nepusă masă, că tot timpul acesta am fost împreună, că s-a întîmplat ce s-a întîmplat și că trebuie să te iau în căsătorie fără întîrziere, apoi, drace, or să spună că mi-am bătut joc de ei, or să se simtă jigniți ! Și atunci ? S-ar putea chiar să mă dea afară...

Se întrerupse, pentru a vedea ce efect are această explicație, dar observînd expresia aceea, mai mult de îndoială, care în ultima vreme se zugrăvise pe chipul Robertei ori de cîte ori îl vedea că începe să se scuze, adăugă, cu speranța că va reuși s-o convingă și căutînd să îndepărteze această propunere subită prin orice șiretlicuri posibile :

— Pe de altă parte, s-ar putea prea bine să mai găsesc încă un doctor. E adevărat că pînă acum n-am fost prea norocos, dar asta nu înseamnă că pînă la urmă n-am să reușesc. Mai avem încă puțin timp, nu ? Sigur că da ! Pînă în luna a treia putem fi încă liniștiți. (Primise, în sfîrșit, o scrisoare de la Ratterer, care-i explica acest lucru.) De altfel, mai zilele trecute am auzit despre un doctor din Albany, care ar putea să ne ajute. Oricum, m-am gîndit să mă duc acolo și să mă interesez, înainte de a-ți spune ceva precis.

Felul în care îi spusese toate acestea era atît de echivoc, încît Roberta putea jura că nu face altceva decît să mintă, spre a cîștiga timp. Nu exista nici un doctor în Albany. Era limpede că propunerea ei nu-i convenea și nu se gîndea decît cum să facă să scape. Ea știa foarte bine că nu i-a spus niciodată în mod direct că ar fi dis-

pus s-o ia în căsătorie. Și oricît ar fi insistat să se însoare cu ea, pînă la urmă tot nu-l putea sili. Ar pleca pur și simplu și ar lăsa-o singură așa cum îi și spusese odată că are să facă dacă își va pierde serviciul din cauza ei. Cu atît mai puternic putea deveni acest impuls dacă lumea de aici, care-l interesa așa de mult, i-ar închide ușile și dacă ar fi silit s-o ia de nevastă, pe deasupra și cu un copil. Roberta deveni astfel mai prudentă și, cu toată situația grea în care se afla, renunță la hotărîrea ei de la început de a-i vorbi energic și deschis. El, pe de altă parte, era așa de tulburat de primejdia ce-i amenința perspectiva către lumea strălucitoare al cărei centru îl constituia Sondra, încît aproape nici nu mai era în stare să judece limpede. Să piardă toate acestea, în schimbul unei lumi pe care și-ar putea-o crea el și Roberta — un cămin mediocru, un copil, o viață de muncă de zi cu zi pentru a o întreține pe ea și copilul din leafa ce-ar putea-o cîștiga, o lume din care probabil nu se va mai descătușa niciodată ?! Dumnezeule ! Aproape că-i veni rău. Nu putea și nu voia să facă asta. Și, totuși, după cum avu prilejul să constate acum, Roberta ar fi în stare să-i distrugă toate visurile dacă el ar comite cea mai mică greșeală de tactică. Deveni precaut deci, și, pentru prima oară în viața lui, simți necesitatea profundă de a recurge la tact și vicleșug.

În același timp, Clyde își dădea seama cu oarecare rușine de toată această schimbare profundă ce se petrecea înlăuntrul său.

Roberta însă îi spuse :

— Știu, Clyde, dar n-ai spus chiar tu adineauri că nu te mai poți gîndi la nimic ? Și, pe zi ce trece, lucrurile se complică pentru mine dacă nu vom fi în stare să găsim un doctor. Nu poți să te căsătorești și să naști un copil numai la cîteva luni după nuntă, știi asta ! Toată lumea va afla. Și, apoi, trebuie să mă gîndesc și la mine. Și mai e și copilul. (La simpla menționare a copilului, Clyde se încruntă și se dădu înapoi, de parcă l-ar fi pălmuit cineva. Robertei nu-i scăpă acest amănunt.) Trebuie să fac fără întîrziere ori una, ori alta, Clyde : să mă mărit, sau să scap de bucluc ! Iar tu nu prea ești în stare să mă ajuți. Dacă te temi așa de mult de ceea ce ar putea gîndi sau face unchiul tău în cazul cînd ne-am căsători — urmă Roberta cu nervozitate și totuși pe un ton împăciuitor — atunci de ce să nu ne căsătorim imediat, și apoi să păstrăm secretul un timp oarecare, atîta cît va fi posibil, sau cît vei socoti tu că e necesar ? adăugă ea cu șiretenie. Între timp, aș putea să mă duc acasă și să le spun părinților mei că sînt măritată, dar că sîntem siliți să tăinuim asta cîtăva vreme. Apoi, în momentul cînd lucrurile vor ajunge pînă acolo încît n-am mai putea sta aici fără să se afle,

am putea pleca în altă parte, dacă nu vrei să afle unchiul tău, sau am putea pur şi simplu anunţa că ne-am căsătorit mai demult. Foarte mulţi tineri căsătoriţi procedează astăzi în felul acesta., În ceea ce priveşte mijloacele de existenţă — continuă Roberta, observînd o umbră de încăpăţînare trecînd uşor, ca un nor, pe faţa lui Clyde — Doamne, cred că ne vom descurca! Vom putea găsi întotdeauna ceva de făcut, cel puţin eu, de îndată ce se va fi născut copilul...

Cînd Roberta începuse să vorbească, Clyde se aşezase pe marginea patului, ascultînd agitat şi cu neîncredere ceea ce avea să-i propună. Dar cînd ajunse să-i vorbească despre căsătorie şi despre plecarea din oraş, se ridică în picioare, simţind nevoia irezistibilă de a face mişcare. Iar cînd ea încheie cu propunerea banală de a căuta de lucru după ce se va fi născut copilul, o privi cu nişte ochi ce exprimau o adevărată panică. Să se căsătorească în asemenea condiţii, cînd, cu puţin noroc — în cazul în care Roberta nu s-ar fi amestecat — ar fi putut să se căsătorească cu Sondra?!

— Da, da, e foarte bine pentru tine, Bert. Asta rezolvă totul pentru tine, dar cum rămîne cu mine? Gîndeşte-te, ce naiba, că de-abia mi-am luat avînt aici, şi dacă ar trebui să-mi fac bagajele şi să plec — şi va trebui să fac asta dacă vor afla bucuria! — nu ştiu, zău, ce m-aş face... Nu am nici bani şi nici nu cunosc vreo meserie de care să mă apuc. Ar putea să ne meargă prost la amîndoi. Unde mai pui că unchiul meu mi-a oferit această şansă numai fiindcă m-am milogit eu de el, şi dacă aş pleca acum, n-ar mai face niciodată nimic pentru mine!

În zăpăceala lui, uitase că mai înainte îi spusese de mai multe ori Robertei că situaţia părinţilor săi nu era chiar atît de proastă şi că, dacă aici n-o să-i meargă aşa după cum voia, avea să se întoarcă în vest şi putea să găsească ceva de lucru acolo. Amintirea vagă a acestor afirmaţii ale lui o făcu pe Roberta să-l întrebe:

— N-am putea să ne ducem la Denver, sau altundeva? Crezi că tatăl tău n-o să te ajute să găseşti de lucru, măcar pentru cîtva timp?

Vorbea pe un ton foarte blînd şi rugător cu intenţia de a-l face pe Clyde să simtă că situaţia n-ar fi chiar aşa de disperată cum îşi închipuia. Dar simplul fapt de a-l amesteca pe tatăl lui în toată povestea asta, speranţa că el, tocmai el, ar putea să-i scape pe amîndoi de o viaţă chinuită era prea de tot! Asta arăta cît de puţin cunoştea ea adevărata lui situaţie în lume. Şi, ceea ce punea vîrf la toate, căuta o mînă de ajutor tocmai în această direcţie. Şi negăsind-o, mai tîrziu putea foarte bine să-i facă zile fripte — mai ştii? — pentru minciunile şi exagerările lui. Devenea limpede, aşa-

dar, obligația de a zădărnici pe loc, dacă era posibil, orice idee relativă la căsătorie. Așa ceva ar fi cu neputință, cu neputință!

Dar cum să se opună acestei idei fără a-și primejdui poziția, de vreme ce Roberta era încredințată că are dreptul să-i ceară acest lucru, cum să-i spună pe față și cu sînge rece că nu poate și că nu vrea s-o ia în căsătorie? Pe de altă parte, dacă nu făcea asta acum, ea ar putea să-și închipuie că e corect și legitim din partea ei să-l silească. S-ar putea chiar simți îndrituită să se ducă la unchiul lui, la vărul lui (parcă și vedea privirile înghețate ale lui Gilbert), și să-l demaște! Asta însemna distrugerea! Ruina! Sfîrșitul tuturor visurilor lui privitoare la Sondra și lumea de aici. Pentru moment, însă, nu izbuti să îngaime decît atît:

— Dar, Bert, nu pot face asta... în orice caz nu acum!

Afirmație care o făcu pe Roberta să presupună că el nu avea în momentul de față curajul să înfrunte ideea căsătoriei, deoarece spusese „în orice caz nu acum". Dar chiar în timp ce ea îi cumpănea tîlcul vorbelor, Clyde adăugă repede:

— Afară de asta, nici nu vreau să mă însor așa de curînd. Ar însemna să-mi iau obligații prea mari pentru moment. În primul rînd, sînt încă prea tînăr și n-am nici un fel de avere ca să mă pot căsători. Și, apoi, nu pot pleca de aici. Mi-ar merge mult mai prost în altă parte. Tu nu-ți poți da seama ce înseamnă pentru mine șansa pe care o am aici. Lui tata nu-i merge prea rău, dar el n-ar putea să facă ce face unchiul meu... și nici n-ar vrea. Tu nu știi toate astea, altfel nu mi-ai cere așa ceva!

Făcu o pauză, în timp ce pe față i se zugrăviră teama și îndîrjirea, o dată cu zăpăceala. Aducea cu un animal încolțit, hăituit de vînători și de cîini. Roberta, însă, închipuindu-și că înstrăinarea lui fusese pricinuită de seducțiile mondene ale vieții din Lycurgus, în contrast cu condiția ei umilă, și nu de dragastea mai puternică pentru o altă fată, răspunse cu o înveninare pe care în zadar se strădui să și-o ascundă:

— A, da, știu foarte bine de ce nu poți pleca de aici! Nu e vorba de situația ta de aici, cît de societatea în care te învîrtești! Știu asta! Nu mă mai iubești, Clyde, ăsta e adevărul; și nu vrei să renunți la ceilalți de dragul meu. Știu că asta e, și nimic altceva. Totuși, n-a trecut prea mult timp de cînd mă iubeai, deși acum se pare că nici nu-ți mai aduci aminte...

Obrajii i se îmbujorară, și ochii îi scînteiară cînd spuse aceste cuvinte. Se opri puțin, în timp ce el o privea, întrebîndu-se ce ar putea să mai iasă din toate astea.

— Dar nu mă poţi lăsa să mă descurc cum oi putea, pentru că nu înţeleg să fiu lăsată în voia soartei, Clyde ! Nu pot ! Nu pot ! Să ştii ! Era încordată toată şi apăsa cu putere pe cuvinte. E peste puterile mele ! Nu pot să mă descurc singură şi nici nu am spre cine să mă îndrept în afară de tine — aşa că trebuie să mă ajuţi. Trebuie să scap de această nenorocire, neapărat ! Clyde, trebuie ! Nu pot fi lăsată să dau ochii cu ai mei şi cu toată lumea fără să fiu ajutată, prin căsătorie ori altfel ! Spunînd acestea, îşi îndreptă privirile rugătoare, dar şi sălbatice, înspre Clyde, întărindu-şi vorbele cu gesturi şi frîngîndu-şi mîinile. Iar dacă nu mă poţi ajuta în felul în care te gîndeai s-o faci — continuă ea îndurerată, — atunci trebuie să mă ajuţi într-altfel, asta e tot ! Cel puţin pînă cînd o să-mi croiesc singură un drum. Nu mă poţi părăsi aşa... Nu-ţi cer să te căsătoreşti cu mine pentru totdeauna, urmă ea, gîndindu-se că, modificîndu-şi pretenţiile, îl va putea determina mai uşor pe Clyde s-o ia în căsătorie, cu nădejdea că mai tîrziu sentimentele lui ar deveni poate mai calde. Vei putea să mă părăseşti după ce va trece un timp oarecare, după ce voi scăpa de toate... N-am cum să te scutesc de pasul ăsta, şi n-aş vrea să-l faci, dacă s-ar putea altfel... Dar acum nu mă poţi părăsi. Nu ! Nu ! Ş-apoi, adăugă ea, eu n-am vrut să ajung aici ; şi n-aş fi ajuns dacă n-ai fi fost tu ! Tu m-ai silit, tu m-ai făcut să te las să vii la mine ! Iar acum vrei să mă părăseşti, lăsîndu-mă să mă descurc singură, cum oi putea, numai fiindcă ţi-e teamă că n-ai să mai poţi ieşi în lume de îndată ce se va afla despre mine ?!

Se opri, deoarece această luptă îi sleise toate forţele, nervilor obosiţi. Apoi începu să suspine cu spasmuri, dar fără violenţă, trădînd cu fiecare gest efortul pe care-l făcea pentru a se abţine şi a-şi recăpăta stăpînirea de sine. Cîteva clipe mai tîrziu, în care timp el o privise mut, întrebîndu-se ce-ar mai putea să răspundă la toate astea, ea, zbătîndu-se şi reuşind în cele din urmă să-şi recîştige cumpătul, adăugă :

— Şi întrucît sînt oare mai schimbată faţă de aceea care eram pînă acum două luni, Clyde ? Ai putea să-mi spui ? Tare-aş vrea să ştiu ! Şi ce te-a făcut pe tine să te schimbi atît de mult ? Pînă aproape de Crăciun te purtai aşa de drăguţ cu mine ! Îţi petreceai cu mine aproape tot timpul liber, iar de atunci încoace nu ştiu dacă a existat o seară pe care să nu ţi-o cerşesc... Cine e la mijloc ? Ce e la mijloc ? Vreo altă fată, sau ce anume ? Aş vrea să ştiu, Sondra Finchley, Bertina Cranston, sau cine ?

În timp ce vorbea, ochii ei îl priveau blînd. Pentru că nici măcar acum — după cum îşi putea da seama Clyde, spre satisfac-

ția lui, deoarece se temea de efectul pe care l-ar putea produce asupra Robertei cunoașterea adevărului în legătură cu Sondra — ea nu bănuia nimic precis și nu avea nici o indicație sigură cu privire la vreo altă fată. Ca un laș ce era, în fața acestei situații și a pretențiilor și amenințărilor ei stîngace, lui Clyde îi era teamă să-i spună ce sau cine era adevărata cauză a acestei schimbări. Fără să se mai simtă aproape deloc mișcat de durerea ei, fiindcă n-o mai iubea, Clyde se mulțumi să-i răspundă :

— N-ai deloc dreptate, Bert. Nu înțelegi miezul problemei. E în joc viitorul meu dacă plec de aici, n-o să mă mai întîlnesc niciodată cu o ocazie ca asta. Iar dacă ar trebui să mă căsătoresc sau să plec de aici, s-ar duce totul de rîpă ! Trebuie să mai aștept și să-mi găsesc o slujbă înainte de a mă căsători, să pun ceva bani deoparte... altfel, dacă m-aș lua după tine, n-o să ajungem la nimic, nici tu, nici eu, urmă Clyde cu o voce stinsă, uitînd prea repede că pînă atunci îi demonstrase cît se poate de fățiș că nu mai vrea să aibă în nici un chip de-a face cu ea. Pe de altă parte, continuă el, dacă găsești pe cineva, Bert, sau dacă vrei să te duci undeva fără mine și să stai acolo singură un anumit timp, aș putea să-ți trimit banii de care ai avea nevoie. Aș putea să-i pun deoparte de pe acum pînă în clipa cînd va trebui să pleci...

În timp ce-i vorbea, Roberta văzu limpede asta, fața lui exprima prăbușirea completă și neîndurătoare a tuturor planurilor lui recente cu privire la ea. Și, dîndu-și seama că indiferența lui a atins punctul culminant, fiind gata s-o părăsească cu atîta ușurință și pe ea, și copilul ce avea să vină, fu cuprinsă nu numai de mînie, ci și de spaimă, gîndindu-se la tot ce însemna acest lucru.

— Ah, Clyde, exclamă ea cu îndrăzneală, cu o putere și un curaj mai mari decît oricînd, cît de mult te-ai schimbat ! Și de cîtă cruzime ești în stare ! Vrei, așadar, să plec, și asta numai ca să fii tu liber, să poți rămîne aici să te distrezi și să te însori cu cine îți place, după ce eu nu-ți voi mai sta în cale, iar tu nu va mai trebui să-ți bați capul din cauza mea ! Ei bine, află că n-am să fac așa ceva ! Nu e drept ! N-am să fac asta, nu, așa să știi ! Găsește pe cineva care să mă poată scăpa de rușine, sau, dacă nu, trebuie să te însori cu mine și să plecăm de aici, cel puțin pînă cînd voi naște, ca să mă pot înfățișa cu fruntea sus în fața alor mei și a tuturor celor ce mă cunosc. Prea puțin o să-mi pese dacă o să mă părăsești după aceea, deoarece acum îmi dau bine seama că nu mă mai iubești, și dacă astea sînt sentimentele tale pentru mine, nu mai am nici eu nevoie de tine ! Dar deocamdată trebuie să mă ajuți ! Trebuie ! Ah, Doamne !... Începu să suspine din nou, cu o voce stinsă, plină de amărăciune și dispreț : Cînd mă gîndesc că

dragostea noastră e sortită să sfîrşească astfel, că îmi ceri să plec singură-singurică, neajutată de nimeni, în timp ce tu vrei să rămîi aici, ah, Doamne, Doamne! Şi asta, cu copilul pe care-l aştept! Şi fără soţ...

Îşi încleştă mîinile şi clătină din cap, deznădăjduită. Clyde îşi dădea seama foarte bine că propunerea lui este aceea a unui om fără inimă, dar, din pricina dragostei pătimaşe pentru Sondra, socotea că e cea mai bună, sau, cel puţin, cea mai convenabilă propunere la care s-ar fi putut gîndi. Stătea ţintuit locului, incapabil deocamdată să mai spună ceva.

Şi cu toate că mai discutară cîtva timp în acelaşi sens, concluzia care se impuse în urma acestei întrevederi foarte neplăcute fu că îi mai rămînea o săptămînă, sau două, în cel mai bun caz, pentru a căuta un doctor sau pe cineva care s-o ajute pe Roberta. După aceea — fireşte, pentru mai tîrziu — rămînea ameninţarea directă, chiar dacă nu era exprimată pe faţă, că, în cazul cînd nu va putea înlătura primejdia, şi cît mai repede, va trebui să se însoare cu ea, dacă nu pentru totdeauna, măcar pentru un anumit timp, dar după toate formele legale, pînă cînd ea va fi din nou în stare să se întreţină singură, ameninţare pe cît de dureroasă şi umilitoare pentru Roberta, pe atît de chinuitoare pentru el.

CAPITOLUL 59

Două puncte de vedere atît de deosebite, mai cu seamă cînd e vorba de oameni lipsiţi de îndemînarea de a face faţă unei astfel de situaţii, nu puteau decît să sporească dificultăţile, împingîndu-i spre un deznodămînt fatal, în cazul cînd n-ar fi intervenit, într-un fel sau altul, o împrejurare fericită. Or, nici o împrejurare fericită nu a intervenit. Iar prezenţa Robertei la fabrică nu-i îngăduia lui Clyde să-şi risipească neliniştile. Ah, dacă ar fi putut-o convinge să-şi dea demisia şi să se ducă să muncească undeva în altă parte, ca să n-o mai aibă mereu în faţa ochilor! Atunci ar fi putut să judece lucrurile cu mai mult calm. Dar cum să le judece aşa, cînd ea, fie chiar numai prin prezenţa ei, dacă nu şi prin cuvinte, îl întreba într-una ce are de gînd să facă? Iar faptul că nu mai ţinea la ea ca altădată îl făcea să privească mereu cu mai multă nepăsare şi drepturile ei asupra lui. Era îndrăgostit atît de nebuneşte de Sondra, încît pasiunea aceasta nouă îi întuneca judecata.

Cu toată gravitatea dilemei în care se găsea, îşi depăna mai departe visurile ademenitoare legate de Sondra, în timp ce situaţia

întunecată a Robertei nu-i apărea decît din cînd în cînd, ca un nor negru ce-i adumbrea aceste visuri. De aceea, în fiecare seară, sau ori de cîte ori îi îngăduiau legăturile cu Roberta, încă nu cu totul rupte, căuta să nu piardă nici un prilej pe care i-l ofereau noile sale relații, atît de pline de făgăduințe. Uneori, spre marea lui mîndrie și satisfacție, era invitat la masă la familia Harriet, sau Taylor ; alteori, la o serată dată de familia Finchley sau Cranston, unde se ducea împreună cu Sondra, sau numai cu speranța de a o întîlni acolo. În ultima vreme, renunțînd la unele dintre subterfugiile ei de altădată, prin care își satisfăcea curiozitatea de a-l cunoaște mai bine, Sondra căuta în chip fățiș să-l vadă, creînd chiar prilejuri de a-l întîlni la diferite reuniuni mondene. Și cum întîlnirile lor nu se deosebeau întru nimic de întîlnirile celorlalți membri ai grupului din care făceau parte, păreau să nu aibă o însemnătate specială pentru cei mai bătrîni și cu idei mai tradiționaliste.

Așa, bunăoară, doamna Finchley, o femeie cu deosebire abilă și judicioasă în privința relațiilor mondene,. deși la început fusese oarecum intrigată de potopul de atenție ce se revărsa asupra lui Clyde din partea fiicei ei și a altora, văzînd că societatea lui Clyde este din ce în ce mai cultivată de grupul din care făcea parte Sondra, și nu numai în casa ei, ci și în alte părți, peste tot, își spuse pînă la urmă că are probabil o situație mult mai solidă decît auzise ea înainte. Mai tîrziu, îi ceru amănunte fiului ei, și chiar Sondrei, cu privire la Clyde. Cum însă de la Sondra nu primi decît un răspuns echivoc, că, în definitiv, Clyde e vărul lui Gil și al Bellei Griffiths, că e primit de toată lumea pentru că e atît de fermecător — chiar dacă nu ar fi bogat — și că nu vedea nici un motiv pentru care ea însăși și Stuart să nu-l primească în societatea lor, dînsa, doamna Finchley, lăsă lucrurile așa cum erau, mulțumindu-se doar s-o prevină pe Sondra să nu devină prea prietenoasă față de el. Sondra, deși își dădea seama că într-o anumită măsură mama ei are dreptate, se simțea totuși atît de atrasă de Clyde, încît nu ezită s-o înșele, cel puțin în ceea ce privește legăturile mai intime și cît mai ferite de ochii lumii pe care le întreținea cu Clyde. Lucrurile merseră pînă acolo, încît toți cei care cunoșteau familiaritatea dintre Clyde și Sondra ar fi putut jura că prietenia lor căpăta forma unei pasiuni, care cu siguranță i-ar fi nemulțumit pe bătrînii Finchley dacă ar fi aflat. Pentru că, lăsînd la o parte visurile pe care Clyde le nutrise și le nutrea în legătură cu ea, Sondra începuse să devină victima unor gînduri și stări sufletești ce se apropiau tot mai mult de aspectele cele mai periculoase ale alchimiei dragostei.

Intr-adevăr, pe lîngă strîngerile de mînă, sărutările şi privirile de adîncă admiraţie reciprocă ce aveau loc între ei atunci cînd credeau că nu-i vede nimeni, mai erau şi fanteziile nebuloase, din ce în ce mai puternice şi mai stăruitoare în legătură cu un viitor care, într-un fel sau altul — nimic clar nu se schiţa încă pentru nici unul dintre ei — nu ar putea duce decît la unirea lor.

Zilele de vară, ce vor veni în curînd, îi vor găsi poate, pe amîndoi, vîslind într-o barcă pe lacul Twelfth; umbrele prelungi ale copacilor de pe ţărm se vor oglindi în apa argintie, a cărei suprafaţă va fi încreţită de vînt, în timp ce el va vîsli, iar ea îl va tortura, tolănită alături, făcîndu-i tot felul de aluzii cu privire la viitor pe o potecă din pădure, pe care o cunoştea bine, aşternută cu un covor de iarbă şi stropită de razele soarelui, ce se întinde la miazăzi şi apus de moşiile Cranston şi Phant, vecine cu a familiei Fischley, vor putea merge călare în lunile iunie şi iulie, pînă la minunata privelişte cunoscută sub numele de Vîrful Vrăjit, la vreo şapte mile spre apus; şi apoi bîlciul de la Sharon, unde, deghizată în ţigancă — întruchiparea celui mai pur romantism — Sondra va avea în grija ei o baracă, sau, îmbrăcată în costumul ei de călărie cel mai elegant, îşi va dovedi măiestria la concursul hipic... şi apoi ceaiurile, dansurile, după-amiaza sau la lumina lunii, cînd se va lăsa cu totul în braţele lui şi nu vor vorbi decît cu ochii..

Vor uita de orice constrîngere a simţului practic. Vor uita toate piedicile pe care ar putea să le pună în calea lor autoritatea şi eventuala opoziţie viitoare a părinţilor ei. Nimic altceva decît dragoste şi vară, un zbor idilic şi fericit spre o unire sigură şi neîngrădită, prin care el va deveni pentru totdeauna al ei...

Între timp, alte două luni, lungi, posomorîte, înfricoşătoare, se scurseră pentru Roberta, fără ca ea să se fi putut hotărî să pună în practică acţiunea la care se gîndea şi care, o dată întreprinsă, însemna să sfîrşească prin distrugerea lui Clyde. Deşi convinsă că lui nici prin gînd nu-i trecea să se însoare cu ea — dimpotrivă, era sigură că încerca totul ca să scape de orice răspundere — Roberta, întocmai ca şi Clyde, se lăsa în voia soartei, temîndu-se să acţioneze. În cursul mai multor discuţii pe care le-au avut după aceea şi în timpul cărora ea îi ceruse s-o ia în căsătorie, Clyde îi repetase, exprimîndu-şi această ameninţare în termeni vagi, că nu va cîştiga nimic, în cazul cînd se va adresa unchiului său şi nu va putea fi silit să se însoare cu ea, deoarece el va putea să plece oricînd în altă parte.

Îi dădu să înţeleagă că, dacă nu va fi lăsat în pace, nu numai că nu se va căsători cu ea, dar, mai mult încă, nu va putea face

nimic pentru a o ajuta mai tîrziu, cînd va veni sorocul și cînd va avea nevoie mai mare de sprijinul lui — aluzie ce o făcu pe Roberta să reflecteze asupra cruzimii lui Clyde, nedată deplin pe față pînă acum, cu toate că dacă ar fi reflectat îndeajuns, și-ar fi dat seama că se manifestase limpede chiar din clipa cînd o silise să-l lase să intre în camera ei.

Pe de altă parte, cum ea nu întreprindea nimic, iar lui îi era teamă că așa ceva n-o să mai poată dura prea mult, Clyde renunță, cel puțin într-o oarecare măsură, la atitudinea de indiferență completă pe care o avusese pînă în clipa cînd Roberta trecuse la amenințări, arătîndu-i acum un fals interes și o falsă bunăvoință și prietenie. Asta, deoarece situația extrem de precară în care se afla era destul de amenințătoare pentru a-l obliga să facă uz de mai multă diplomație decît aceea de care dăduse dovadă pînă atunci. În plus, era îndeajuns de nesăbuit, ca să spere, dacă nu neapărat să și creadă, că purtîndu-se din nou în așa fel încît să-i dea impresia că e încă profund preocupat de problema ce o chinuia pe ea și, în cazul cînd nu se va găsi un alt mijloc de scăpare, este dispus să o ia în căsătorie (deși se ferea din răsputeri să ajungă la o astfel de concluzie), va reuși poate să slăbească încăpățînarea cu care Roberta îl silea să ia o hotărîre fără întîrziere, și, astfel, să-i mai lase timp spre a studia toate căile posibile de a scăpa fără să se căsătorească și fără a fi nevoit să plece din oraș.

Și cu toate că Roberta înțelesese de la început mobilul acestei schimbări bruște, se simțea însă atît de singură și de deznădăjduită, încît se arătă dispusă să-și plece urechea la observațiile și sugestiile încurajatoare, dacă nu și afectuoase, ale lui Clyde. La îndemnurile lui, se hotărî să mai aștepte cîtăva vreme, în timp ce el, după cum îi explică, va căuta nu numai să pună deoparte ceva bani, dar, mai mult, va aranja în așa fel lucrurile la fabrică, încît să poată pleca cel puțin pentru o anumită perioadă de timp din Lycurgus, spre a se căsători cu ea undeva, aranjîndu-i situația în altă parte, ca femeie căstătorită legal, urmînd ca el — dar aceasta nu i-a spusese acum — să se întoarcă apoi la Lycurgus și să-i trimită de aici tot ajutorul posibil. Firește, toate astea cu condiția ca ea să nu declare nicăieri și niciodată — afară de cazul cînd i-ar fi dat el încuviințarea — că s-a însurat cu ea sau să-l arate ca fiind tatăl copilului. Mai stabiliră de asemenea ca ea — după cum îi promisese în repetate rînduri că va face, în cazul cînd se vor căsători — să întreprindă toate demersurile necesare spre a obține divorțul, sub pretextul abandonării, sau ceva în genul acesta, într-o localitate cît mai depărtată de Lycurgus, ca să nu afle nimeni. Și asta nu prea tîrziu după căsătoria lor, cu toate că nici Clyde nu era cîtuși de

puţin convins că Roberta va proceda astfel, admiţînd că se va însura cu ea.

Clyde, fireşte, nu era sincer în declaraţiile pe care le făcea, şi adevărul este că îi păsa prea puţin de sinceritatea sau lipsa lui de sinceritate, tot aşa după cum nici nu-i trecea prin cap să părăsească oraşul, chiar pentru o perioadă scurtă de timp, necesară pentru rezolvarea situaţiei Robertei, în afară de cazul că ar fi fost forţat să facă acest lucru. Deoarece asta ar fi însemnat să se despartă de Sondra, şi o astfel de absenţă, indiferent de durata ei, i-ar fi încurcat toate planurile. Aşa că se lăsă în voia soartei, renunţînd la orice acţiune, gîndindu-se uneori într-o doară la o căsătorie de formă, sau în glumă, aşa cum văzuse în nu ştiu ce film melodramatic — un preot fals şi martori mincinoşi punînd la cale înşelarea unei fete simple de la ţară, cum nu era însă cazul Robertei. Dar un asemenea simulacru cerea risipă de timp, de bani, de curaj şi subtilitate, lucruri care — Clyde însuşi, după oarecare reflecţie, avu înţelepciunea să recunoască — erau mai presus de posibilităţile lui.

În alte momente, conştient că, în cazul cînd n-ar interveni un ajutor neprevăzut, se îndreaptă orbeşte spre un dezastru ce nu mai poate fi evitat mult timp, se lăsa pradă gîndului plăcut că — atunci cînd va sosi ora fatală şi cînd Roberta, hotărîtă să nu mai îngăduie nici o amînare şi nici un subterfugiu, va fi gata să-l demaşte — el va putea merge pînă acolo încît să nege cu vehemenţă că ar fi avut vreodată cu ea relaţii de genul celor pe care i le-ar pune în seamă, susţinînd că raporturile dintre ei nu fuseseră niciodată de altă natură decît acelea dintre un şef de secţie şi o angajată. Iată unde îl adusese teroarea sub care trăia...

Pe la începutul lui mai, cînd Roberta, din cauza diferitelor semne şi dureri provocate de sarcină, îi explică lui Clyde cu insistenţă că nici o născocire şi nici o dovadă de curaj n-ar mai putea-o face să-şi menţină serviciul la fabrică sau să mai muncească după 1 iunie, deoarece fetele vor prinde de veste şi vor vedea starea în care se află, ceea ce n-ar putea suporta, Sondra, la rîndul ei, îl anunţă că la 4 sau 5 iunie, cel mai tîrziu, ea, mama ei şi Stuart vor pleca, împreună cu cîţiva servitori, la noua lor vilă de la lacul Twelfth, pentru a supraveghea punerea la punct a unor instalaţii înainte de începerea sezonului. După aceea, începînd de la 18 iunie, cînd familiile Cranston Harriet, precum şi alte persoane vor fi sosit acolo — printre care se vor număra foarte probabil Bella şi Myra — Clyde se putea aştepta la o invitaţie pentru *week-end* din partea familiei Cranston, lucru pe care Sondra avea să-l aranjeze cu ajutorul Bertinei. Pe urmă, dacă împrejurările se vor dovedi favorabile, va continua, bineînţeles, să primească şi alte invi-

tații pentru *week-end*-uri din partea familiilor Harriet, Phant și a altora de acolo, precum și din partea familiei Griffiths, la Greenwood, unde, datorită Bellei, Clyde putea veni cu ușurință. În fine, în timpul vacanței lui de două săptămîni din iulie, va putea sta fie la cazinoul de la Capul-Pinilor, fie la familia Cranston, sau la familia Harriet, care, în urma sugestiei ei, vor accepta, desigur, să-l invite. În orice caz, Clyde își spunea de pe acum că, fără a fi nevoit să facă cheltuieli mai mari decît i-ar îngădui micile lui economii din zilele obisnuite de lucru, va putea să participe la viața aceea de amuzamente de la lacuri, despre care citise atît de mult în ziarele locale, pentru a nu mai vorbi de faptul că va putea s-o vadă pe Sondra într-una sau alta din vilele ai căror proprietari nu priveau cu atîta ostilitate ca părinții ei avansurile și prezența lui acolo.

Într-adevăr, după cum îi explică Sondra pentru prima oară, mama și tatăl ei, datorită atenției continue pe care i-o arăta Clyde, și despre care fuseseră informați și ei, începuseră să vorbească despre o călătorie de mai lungă durată în Europa, spre a o îndepărta de el, călătorie ce s-ar putea să o rețină în străinătate pe ea, pe Stuart și pe mama ei cel puțin doi ani. Cum însă la auzul acestei știri atît fața, cît și dispoziția lui Clyde se întunecară, și cum Sondra însăși era destul de prinsă în mrejele dragostei pentru a suferi din această pricină, ea se grăbi să adauge că nu trebuie să se întristeze ; lucrurile se vor sfîrși cu bine, era sigură de asta. Pentru că, la momentul potrivit, 'n cazul cînd între timp n-ar interveni ceva — fie manevrele ei subtile, fie interesul aprins pe care i-l purta în prezent Clyde — care să modifice punctul de vedere al mamei sale cu privire la el, Sondra va fi obligată să-și ia propriile sale măsuri pentru a dejuca planurile părinților. Ce anume avea de gînd să facă nu ar fi fost dispusă să spună acum, dar imaginația înfierbîntată a lui Clyde vedea în aceasta o fugă de acasă și o căsătorie, lucruri împotriva cărora părinții ei n-ar fi putut face nimic, indiferent de ceea ce ar fi gîndit. Or, adevărul este că, într-un mod vag și oarecum înăbușit, o astfel de idee începu să și încolțească în mintea Sondrei, căci, după cum crezu de cuviință să-i explice lui Clyde, era limpede că mama ei încerca să o îndrepte către o căsătorie convenabilă — o căsătorie cu tînărul care îi făcuse în chip atît de asiduu curte cu un an mai înainte. Dar întrucît era la mijloc și dragostea ei pentru Clyde, după cum declara singură, nu prea vedea cum ar putea fi silită să se supună.

— Singura greutate este că nu sînt încă majoră, adăugă ea cu vioiciune, pronunțînd cuvintele în stil de argou. Desigur, din punctul ăsta de vedere mă au încă la cheremul lor. Dar în octom-

brie o să ajung la majorat, şi am onoarea să te anunţ că atunci au să mă piardă de muşteriu ! Mi se pare că am dreptul să mă mărit cu cine vreau ! Şi dacă n-am să pot face asta aici, atunci am să spăl putina foarte frumos, că, slavă Domnului, lumea e destul de largă !...

Gîndul acesta fu ca o otravă dulce şi tulburătoare pentru Clyde. Îl cuprinseră toate frigurile şi aproape nu se mai putea stăpîni. Ah ! Ah, de n-ar fi Roberta !... Problema aceea ameninţătoare şi aproape de nerezolvat ! De n-ar fi la mijloc chestiunea aceea, precum şi opoziţia părinţilor Sondrei — pe care ea credea, de altfel, că va reuşi s-o înfrîngă — nu i s-ar deschide oare porţile raiului ? Sondra, lacul Twelfth, aristocraţia, bogăţia, dragostea şi frumuseţea ei ? Îl cuprinse ameţeala la gîndul acesta. O dată ce s-ar vedea căsătoriţi, ce-ar mai putea face familia Sondrei ? Ce altceva decît să încuviinţeze şi să-i primească în reşedinţa lor splendidă din Lycurgus, sau să-i întreţină pe altă cale, lui Clyde fiindu-i rezervat, fără îndoială, un post de răspundere la Compania de aspiratoare electrice „Finchley". Nu va deveni el atunci egalul, dacă nu chiar superiorul lui Gilbert Griffiths şi al tuturor acelora care la început nu voiseră să ştie de el, moştenind, împreună cu Stuart, întreaga avere a lui Finchley ? Şi avînd-o pe Sondra ca giuvaer principal — giuvaerul coroanei ! — în mijlocul unor comori neaşteptate, demne de un basm oriental ?!

Nici un gînd în legătură cu modul în care va trebui să facă faţă perioadei de timp ce avea să se scurgă pînă în octombrie ! Nici o consideraţie serioasă asupra faptului că Roberta îi cerea s-o ia de îndată în căsătorie ! Îşi spunea că o mai poate duce cu vorba. Totuşi, avea senzaţia că niciodată, în nici o epocă a vieţii nu mai fusese atît de aproape de marginea prăpastiei ca acum, senzaţie ameţitoare şi cumplită. Poate că, potrivit concepţiilor ce stăpînesc această lume, avea datoria s-o scoată pe Roberta la liman. Mama lui, desigur, aşa ar privi lucrurile. Dar în cazul Estei, cine-i sărise în ajutor ? Iubitul ei ? O părăsise fără pic de remuşcare, şi Esta n-a murit din pricina asta. Iar întrucît Roberta nu stătea mai prost băneşte decît stătuse sora lui atunci, de ce ar căuta neapărat să-i provoace pieirea ? De ce să-l silească să facă ceva, ce ar echivala cu o sinucidere socială, artistică, pasională şi sentimentală ? Cînd mai tîrziu, în cazul că ea nu i-ar sta acum în cale, ar putea s-o ajute infinit mai mult, cu banii Sondrei, se înţelege de la sine ! Nu putea, nu înţelegea să se dea bătut. Ar însemna să-şi ruineze viaţa !

CAPITOLUL 60

Două întîmplări petrecute în vremea aceasta avură darul de a ascuţi şi mai mult deosebirea dintre punctul de vedere al lui Clyde şi al Robertei. Una dintre ele a fost faptul că într-o seară Roberta îl văzu pe Clyde oprindu-se pe Bulevardul Central, în faţa oficiului poştal, pentru a schimba cîteva cuvinte cu Arabella Stark, care, într-o maşină mare şi foarte luxoasă, îl aştepta pe tatăl ei, ce zăbovea încă la *„Stark Building"*, peste drum. Iar domnişoara Stark, îmbrăcată cît se poate de elegant, după cerinţele sezonului, ale poziţiei sociale, şi ale gustului ei pretenţios, ţinînd volanul cu afectare, îşi dădea aere nu numai faţă de Clyde, ci şi faţă de public în general. În ochii Robertei, ajunsă acum la paroxismul deznădejdii din pricina tărăgănelilor lui Clyde, cît şi a hotărîrii sale proprii de a-l sili să facă ceva pentru ea, această atitudine apărea ca un fel de personificare a luxului, a siguranţei de sine şi a lipsei oricăror griji, însuşiri ce-l ademeneau atît de mult pe Clyde şi-l făceau să o ducă mereu cu vorba şi să fie atît de nepăsător faţă de soarta ei, din ce în ce mai crudă şi mai ameninţătoare. Căci, vai, în afară de pretenţiile dictate de starea ei actuală, ce-i putea oferi ea în schimbul avantajelor la care ar fi renunţat în cazul cînd i-ar fi acceptat cererea ? Nimic, într-adevăr, gînd ce era departe de a fi încurajator.

Totuşi, comparînd în această clipă situaţia ei nenorocită, de femeie părăsită, cu situaţia uneia ca domnişoara Stark, de pildă, Roberta se simţi cuprinsă de o disperare şi de o revoltă mai înverşunate decît oricînd pînă acum. Nu era drept. Nu era bine. Cu atît mai mult cu cît, în timpul celor cîteva săptămîni scurse de cînd discutaseră ultima dată această chestiune, Clyde abia catadicsise să-i arunce din cînd în cînd cîte un cuvînt, la fabrică sau în altă parte, deoarece se ferea să o mai viziteze acasă, de teama obişnuitei ei cereri, pe care el nu o putea satisface. Asta o făcu pe Roberta să simtă nu numai că o neglijează, dar că de-a dreptul o urăşte.

Cu toate acestea, în timp ce se îndrepta spre casă, depărtîndu-se de un asemenea spectacol banal, dar nu mai puţin semnificativ, nu se simţea într-atît de supărată, pe cît era de tristă şi de îndurerată din pricina dragostei şi fericirii care se sfîrşiseră şi nu se vor mai întoarce niciodată... niciodată... niciodată !... Ah, ce îngrozitor e !... Cît de îngrozitor !

Pe de altă parte, cam în aceeaşi vreme, lui Clyde îi fu dat să joace un rol într-o scenă ce nu avea cum să rămînă străină de numele Robertei, împrejurare pe care numai o soartă ironică şi chiar

malițioasă ar fi putut-o pune la cale sau îngădui. Și anume, duminica următoare, în timp ce se îndreptau cu mașina spre nord, către lacul Arrow, ducîndu-se la vila familiei Trumbull pentru a-și petrece un *week-end* de primăvară timpurie, pus la cale de Sondra, nu departe de Biltz, care se afla în drumul lor, excursioniștii fură nevoiți să facă un ocol spre răsărit, în direcția locuinței părinților Robertei. Ajungînd în cele din urmă la un drum care mergea dinspre nord spre sud, venind dinspre Trippettsville și trecînd pe lîngă ferma familiei Alden, au apucat pe acest drum spre nord. Cîteva minute mai tîrziu, ajunseră la o răscruce, chiar în apropiere de ferma Alden, de unde un alt drum ducea în direcția est-vest, spre Biltz. Aici, Tracy Trumbull, care conducea în momentul acela, rugă pe cineva să se dea jos și să întrebe la ferma vecină dacă drumul acesta ducea la Biltz sau nu. Și cum Clyde stătea în locul de la capătul banchetei, sări din mașină. Apoi, aruncîndu-și ochii asupra numelui de pe cutia poștală de la răscruce, cutie ce nu putea să aparțină, după toate aparențele, decît fermei vechi și extrem de părăginite, situată pe colina din apropiere, nu mică îi fu surprinderea cînd constată că acest nume era al lui Titus Alden, tatăl Robertei. Știa din descrierile Robertei că părinții ei locuiesc aproape de Biltz, așa că nu-i fu greu să-și închipuie că aici trebuie să fie casa în care își petrecuse ea copilăria. Asta îl făcu să se oprească și să șovăie, întrebîndu-se dacă trebuie să se îndrepte spre ea sau nu, deoarece își aduse aminte că îi dăduse odată Robertei o fotografie a lui și era posibil ca ea s-o fi arătat alor casei. De altminteri, simpla constatare că acest ținut uitat de oameni și atît de jalnic la înfățișare are o legătură cu Roberta, și, deci, cu el însuși, fu de ajuns pentru a-i stîrni dorința de a se întoarce și a fugi de acolo.

Dar Sondra, care ședea lîngă el în mașină și-i observase ezitarea, strigă :

— Ce s-a întîmplat, Clyde ? Ți-e teamă de cîini ?

Și dîndu-și imediat seama că ezitarea lui va stîrni comentarii dacă nu se va urni repede din loc, o apucă de-a lungul cărării. Dar aspectul acestei case, după ce o examină cu atenție, îi trezi în minte cele mai chinuitoare și mai amarnice gînduri. Ce casă, Dumnezeule ! Atît de mohorîtă și pustie, chiar și pe o splendidă vreme de primăvară ca asta ! Acoperișul spart și lăsat într-o parte, coșul dinspre nord crăpat și sprijinit de niște pietroaie puse ca vai de lume ; coșul dinspre sud, aplecat, mai-mai să se prăvale, proptit într-un par, și cărarea în paragină, ce ducea dinspre drum spre casă, pe care urca el acum fără tragere de inimă ! Nu mică îi fu descu-

rajarea care îl cuprinse cînd dădu cu ochii de pietrele sparte şi răvăşite ce ţineau loc de trepte, în faţa casei, sau cînd văzu dependinţele, nevăruite şi dărăpănate, arătînd parcă şi mai jalnice din pricina urmelor de tencuială căzută.

Brrr ! Cînd te gîndeşti că asta era casa Robertei ! Şi cînd te gîndeşti că, în ciuda luxului la care aspira el acum datorită Sondrei şi acelei societăţi înalte din Lycurgus, Roberta îi cerea s-o ia în căsătorie ! Şi Sondra, care era aici, în maşină, şi vedea totul, chiar dacă nu ştia... Sărăcia asta ! Înfăţişarea sinistră a tuturor clădirilor ! Cît drum străbătuse el însuşi pentru a se îndepărta de un punct de plecare asemănător !

Încercînd o senzaţie de leşin şi greaţă, de parcă i-ar fi dat cineva un pumn în stomac, Clyde se apropie de uşă. Ca pentru a-i spori şi mai mult chinul, dacă aşa ceva ar mai fi fost cu putinţă, uşa fu deschisă de Titus Alden însuşi, care, îmbrăcat într-o haină veche, roasă şi ruptă în coate, şi cu nişte pantaloni de lucru jerpeliţi, semănînd mai curînd cu nişte saci, iar în picioare cu nişte bocanci pociţi şi fără lustru, îl înfăşură cu o privire ce părea că-l întreabă ce doreşte. Clyde, înmărmurit de înfăţişarea hainelor, precum şi de ochii şi gura bătrînului, care semănau într-un chip izbitor cu ale Robertei, se grăbi să-l întrebe dacă drumul acela duce spre Biltz şi dacă se uneşte cu şoseaua principală pe la nord. Deşi Clyde ar fi preferat un „da“ rostit imediat, care să-i permită să se întoarcă şi să plece cît mai repede de acolo, Titus socoti de cuviinţă să păşească în curte şi, cu un gest larg al braţului, porni să-i explice că, dacă vor să meargă pe un drum bun, ar face mai bine să continue, cel puţin încă vreo două mile, pe drumul care merge de la nord la sud, spre Trippettsville, apoi să o ia spre vest. Clyde îi mulţumi scurt ; se întoarse, înainte ca omul să fi terminat de explicat, şi plecă grăbit.

Cu un sentiment de deznădejde cumplită îşi aduse aminte cum chiar în această clipă Roberta e convinsă că foarte curînd el va renunţa la tot ce avea să-i ofere Lycurgus — la Sondra, la primăvara şi vara ce se apropie, la dragoste, la romantism, la veselie, succes şi putere — pentru a se duce undeva şi a se căsători cu ea, pentru a se ascunde în cine ştie ce colţ pierdut de lume ! Ce oroare ! Şi un copil drept plocon, la vîrsta lui ! Ah, cum de a putut fi atît de prost şi de slab, încît să se încurce cu ea în asemenea chip ? Şi asta numai datorită cîtorva seri pe care le-au petrecut singuri ! Ah, de ce n-a avut puterea să aştepte, căci lumea astălaltă i-ar fi deschis oricum porţile. Ah, dacă ar fi putut să aştepte !

Acum, însă, nu mai poate exista îndoială că, dacă nu va izbuti să se dezbare de ea cît mai repede şi mai uşor, toată această perspectivă minunată de viaţă îi va fi refuzată, iar lumea din care abia ieşise îşi va întinde din nou spre el braţele costelive şi rupte în coate, ca să-l cuprindă încă o dată în ghearele ei, aşa cum sărăcia familiei sale îl încătuşase şi aproape îl sugrumase la început. Şi pentru prima oară simţi, destul de vag, cît de ciudat pare faptul că el şi această fată, amîndoi născuţi în condiţii extrem de asemănătoare, au fost atraşi în chip irezistibil unul spre celălalt. De ce a trebuit să se întîmple toate astea? Cît de bizară e viaţa! Dar mai chinuitoare decît orice e problema de a găsi o ieşire din acest impas. De aici înainte, în tot restul călătoriei, mintea îi fu din nou preocupată numai de problema căutării unei soluţii. Un singur cuvînt al Robertei sau al părinţilor ei adresat unchiului său, sau lui Gilbert, ar fi de ajuns ca să-l distrugă.

Gîndul acesta îl nelinişte aşa de mult, încît, după ce se urcă în maşină, cu toate că pînă atunci flecărise laolaltă cu ceilalţi despre distracţiile ce-i aşteptau, acum rămase mut şi nemişcat pe locul său. Însăşi Sondra, care stătea lîngă el şi-i îndrugase pînă atunci ba una, ba alta despre planurile ei în legătură cu vara, acum, în loc să-şi continue sporovăiala pe aceeaşi temă, îi şopti :

— Ce i s-a întîmplat copilaşului frumos? (Ori de cîte ori Clyde făcea impresia că e abătut, ea folosea un limbaj de dezmierdare, care avea asupra lui efect aproape electric, deşi era ca o dulce tortură. „Fetiţa mea", îi spunea şi el cîteodată!) Ce-i cu mutrişoara asta acră? Mai adineauri era numai zîmbete... Hai, Clyde, descreţeşte-ţi mutrişoara! Zîmbeşte-i Sondrei! Strînge braţul Sondrei, ca un băieţaş cuminte!

Se întoarse spre el şi îşi ridică privirile, ca să vadă ce efect au dezmierdările ei copilăreşti, iar Clyde, fireşte, făcu un efort disperat să pară mai vesel. Dar chiar şi atunci, în ciuda extraordinarei tandreţi pe care i-o arăta Sondra, spectrul Robertei şi al ameninţării sale îi stăruia înaintea ochilor : situaţia ei, ultimatumul pe care i-l dăduse, imposibilitatea evidentă de a mai fi în stare să facă altceva decît să plece cu ea.

Ei, dar decît să facă aşa ceva, n-ar fi oare mai bine — chiar dacă ar trebui s-o piardă pe Sondra pentru totdeauna — să fugă, aşa cum făcuse după uciderea fetiţei, la Kansas City, astfel încît să nu se mai audă niciodată şi nimic despre el? Dar asta ar însemna s-o piardă pe Sondra, să-şi piardă relaţiile aici, să-şi piardă unchiul şi tot ceea ce ţinea de lumea lor bogată! Şi ce pierdere! Ar însemna să hoinărească din nou în neştire de ici-colo ; să-i scrie

mamei lui despre motivele ce l-au determinat să fugă, motive pe care cineva, trimițînd o scrisoare din Lycurgus, i le-ar putea explica după aceea cu rezultate și mai păgubitoare. Și ce vor crede despre el rudele din Lycurgus? Cînd te gîndești că doar de curînd îi scrisese mamei lui că o duce așa de bine! Oare pînă cînd îi va juca viața asemenea feste? Numai bucurii din acestea îi rezerva viitorul? Să fugă mereu, părăsind o situație, apoi alta, pentru a o lua de la capăt aiurea, pentru a fi silit să fugă din nou și de acolo, din pricina vreunei nenorociri și mai rele? Nu, nu mai poate să fugă iar! Trebuie să înfrunte această problemă și s-o rezolve într-un fel sau în altul. Trebuie! Dumnezeule!

CAPITOLUL 61

La 5 iunie, familia Finchley plecă, așa cum prevăzuse Sondra, nu însă fără ca fata să-i spună stăruitor lui Clyde să fie pregătit pentru a veni să petreacă la familia Cranston cel de al doilea sau al treilea *week-end* de după plecare, urmînd ca ea să-i indice mai tîrziu data exactă. Plecarea Sondrei îl amărî pe Clyde într-atîta, încît se întrebă ce se va face în absența ei, mai cu seamă abătut cum era de complexitatea problemei pe care o prezenta starea Robertei. Or, tocmai în acest moment temerile și stăruințele Robertei deveniră atît de aprige, încît nu se putea gîndi nici măcar să-i mai promită că va face ceva pentru ea, cu condiția să aștepte încă puțin. Cu toate pledoariile lui Clyde, starea ei, așa cum vedea singură, devenise critică și nu mai îngăduia nici un fel de tărăgăneli. Talia, cum spunea mereu, deși, în bună măsură, aceasta era un efect al propriei sale imaginații, se îngroșase într-atît, încît nu mai putea să-și ascundă sarcina, iar toți cei care lucrau cu ea în atelier aveau să-și dea foarte curînd seama de realitate. Îi era cu neputință să mai muncească ori să doarmă liniștită; nu mai putea rămîne aici multă vreme. O încercaseră dureri caracteristice, de altfel unele dintre ele pur imaginare. Clyde trebuia s-o ia în căsătorie acum, imediat, așa cum îi dăduse să înțeleagă că o va face, și să plece neîntîrziat cu ea undeva — nu importă unde, aproape sau departe — numai s-o pună la adăpost de această primejdie groaznică. În ceea ce o privea, îi repeta pe un ton aproape rugător că se obligă să-i redea libertatea de îndată ce se va fi născut copilul — cu toate formele legale — și să nu-i mai ceară apoi nimic, niciodată, niciodată! Acum însă, chiar în această săptămînă, cel mai tîrziu la 15 iunie, Clyde trebuia să aibă grijă să facă așa cum îi făgăduise.

Or, asta l-ar fi obligat să plece cu ea înainte de a o fi vizitat pe Sondra la lacul Twelfth, şi chiar fără s-o fi revăzut. Pe de altă parte, aşa cum ştia prea bine, nu pusese încă deoparte suma necesară pentru a face faţă unei aventuri ca aceea, asupra căreia insista Roberta. Degeaba încerca Roberta să-i explice că a economisit ea mai mult de o sută de dolari, de care s-ar putea folosi de îndată ce s-ar căsători şi de care s-ar putea să aibă nevoie, în primele momente, pentru a ajunge la destinaţia ce şi-ar alege-o. Singurul lucru pe care-l înţelegea Clyde era că însemna să piardă totul plecînd cu ea într-o localitate relativ puţin depărtată, unde va trebui să caute de lucru, indiferent ce, pentru a face faţă nevoilor Robertei. O astfel de schimbare însemna o adevărată nenorocire ! O prăbuşire a visurilor lui mărețe ! Şi, totuşi, frămîntîndu-şi mintea în fel şi chip, nu se putu gîndi la nimic mai bun decît s-o sfătuiască să plece de la fabrică şi să se ducă acasă, la părinţii ei, deocamdată, deoarece, după cum îi demonstră cu multă abilitate, după părerea lui, el avea nevoie de mai multe săptămîni de pregătire în vederea schimbării atît de iminente pentru amîndoi. Căci, în ciuda tuturor străduinţelor, după cum o minţea el, nu fusese în stare să economisească suma de bani la care se gîndise. Avea nevoie de trei sau patru săptămîni cel puţin spre a-şi completa suma pe care o socotea indispensabilă în vederea schimbării ce-o puseseră la cale. Ea nu-şi dădea seama, îşi spunea Clyde, că suma asta nu putea fi mai mică de o sută cincizeci sau două sute de dolari — cifre considerabile în ochii Robertei — cîtă vreme el, în afară de salariul obişnuit, nu avea mai mult de patruzeci de dolari, pe care trăgea nădejdea să-i cheltuiască, împreună cu ceea ce ar mai fi putut pune deoparte între timp, cu prilejul călătoriei atît de mult aşteptate la lacul Twelfth.

Pentru a da mai multă greutate recomandării înşelătoare de a se duce acasă la părinţii ei cîtva timp, Clyde adăugă că, fără îndoială, Roberta va dori să se ocupe de anumite preparative de ordin material. Ea nu putea întreprinde o astfel de călătorie, făcută în vederea căsătoriei şi a unei schimbări radicale în existenţa lor, fără a aduce anumite îmbunătăţiri garderobei sale. De ce să nu folosească cei o sută de dolari, sau cel puţin o parte din ei, în acest scop ? Atît de mare era deznădejdea lui, încît ajunse să-i facă pînă şi această propunere. Iar Roberta, fiindcă nu avea nici o siguranţă în ceea ce priveşte soarta pe care i-o rezerva viitorul, nu îndrăznise să pregătească sau să cumpere nici măcar scutece ori rufărie pentru copil ; îşi spuse că, indiferent de scopul ulterior al acestei propuneri, care, ca şi toate celelalte, implica o amînare, nu era poate tocmai rău să se retragă pentru două sau trei săptămîni,

şi, cu ajutorul unei croitorese ieftine, dar îndeajuns de pricepute, care lucrase din cînd în cînd pentru sora ei, să-şi facă măcar una sau două rochii, pentru orice eventualitate, o rochie de după-amiază, din tafta gri imprimată, aşa cum văzuse pe vremuri într-un film, şi cu care, în cazul cînd Clyde se va ţine de cuvînt, avea să se cunune. Intenţia ei era să adauge acestei înnoiri seducătoare o pălărie cochetă de mătase gri, cu borul lăsat în faţă, garnisită cu un mănunchi de cireşe pîrguite sau roşii, şi un costum de călătorie din şantung albastru, care, asortat cu pantofi şi pălărie maro, vor face din ea o mireasă destul de elegantă. Faptul că astfel de pregătiri însemnau o nouă amînare şi cheltuieli în plus ; că, în definitiv, s-ar putea foarte bine ca el să n-o ia în căsătorie ; că o astfel de căsătorie constituia atît pentru unul, cît şi pentru celălalt o perspectivă ştearsă şi întunecată — toate acestea nu izbuteau să despoaie un astfel de eveniment, oficierea acestei taine, de culoarea şi romantismul cu care le înveşmînta Roberta, culoare şi romantism pe care nici măcar împrejurările acestea vitrege nu le puteau şterge din faţa ochilor ei. Pe de altă parte, oricît de curios s-ar părea, în ciuda raporturilor forţate şi încordate ce se stabiliseră între ei, continua să-l vadă pe Clyde aproape în aceeaşi lumină ca şi la începutul dragostei lor. Era un Griffiths, un tînăr care se bucura de o adevărată distincţie socială, dacă nu şi financiară, cu care nu numai orice fată de condiţia ei, dar şi multe dintre cele cu situaţii mai bune ar fi fost încîntate să se unească în felul acesta, adică prin căsătorie. Clyde ar putea refuza s-o ia în căsătorie ; ce-are-a face, el era totuşi cineva ! Cineva cu care, dacă şi-ar fi dat silinţa să ţină la ea cît de puţin, Roberta ar fi fost pe deplin fericită. Dar, oricum ar sta lucrurile, el o iubise cîndva. Şi despre bărbaţi se spunea, în orice caz despre unii (aşa auzise de la mama ei şi de la alte persoane), că atunci cînd li se dăruia un copil, aceasta producea uneori o mare schimbare în atitudinea lor faţă de mamă. Ajungeau s-o îndrăgească şi pe mamă. Oricum şi orice s-ar întîmpla, cîtva timp, foarte puţin, în cazul cînd aranjamentul la care ea consimţise ar fi respectat cu stricteţe, îl va avea alături, s-o ajute în această mare strîmtorare, să-i dea copilului ei numele său, să o sprijine pînă cînd îşi va putea crea din nou o situaţie oarecare.

Aşadar, deocamdată, şi fără nici un alt plan în minte în afară de acesta, deşi bîntuită de presimţiri sumbre şi accese de nervi — deoarece era clar că o tratează cu indiferenţă vădită — Roberta rămase la hotărîrea arătată. În această stare de spirit, cinci zile mai tîrziu, după ce-şi anunţase părinţii că se întoarce acasă pentru

aproximativ două săptămîni, spre a-şi face una sau două toalete, cît şi spre a se odihni puţin, fiindcă nu se simţea prea bine, Clyde o văzu, în sfîrşit, plecînd la Biltz, după ce o însoţise în autobuz pînă la Fonda. În ceea ce-l priveşte însă pe el, şi întrucît nu avea de fapt nici o idee de natură să poată fi pusă în practică, sau cel puţin îndeajuns de precisă, Clyde socotea că numai tăcerea — *tăcerea!* — este în prezent lucrul esenţial, care, chiar sub tăişul sabiei atîrnate deasupra capului său, îi permitea să reflecteze, să reflecteze într-una şi adînc, fără a fi obligat să treacă la fapte, fără a fi torturat de temerea că Roberta, datorită nervozităţii, melancoliei sau furiei, ar putea spune sau face vreun lucru care, în eventualitatea că el ar reuşi să conceapă un plan salvator ce i-ar permite să o păstreze pe Sondra, l-ar împiedica să-l ducă la bun sfîrşit.

Or, cam în aceeaşi perioadă, Sondra îi trimitea scrisori calde de la lacul Twelfth, enumerîndu-i toate plăcerile care-l aşteptau acolo ceva mai tîrziu. Apa albastră, presărată cu pînze albe, şi tenis, şi golf, şi călărie, şi excursii cu maşina... Aranjase totul cu Bertina, spunea ea, şi sărutări, sărutări, sărutări !...

CAPITOLUL 62

Două scrisori, scrise în acelaşi timp, nu făcură decît să înrăutăţească şi mai mult situaţia.

„Debarcaderul Pine Point, 10 iunie

Dragul meu Clyde,

Ce faci, copilaş frumos ? Toate bune ? Pe aici e splendid ! Au sosit foarte mulţi vizitatori, şi în fiecare zi vin alţii. Cazinoul şi terenul de golf de la Capul-Pinilor s-au deschis şi sînt pline de lume. În acest moment îi aud pe Stuart şi Grant cum urcă spre ostrovul Gray în bărcile lor cu motor. Trebuie să te grăbeşti să vii încoace, iubitule ! E prea frumos ca să-ţi pot descrie ceva prin cuvinte. Drumuri înverzite, pe care se poate galopa, şi în fiecare după-amiază, la ora 4, înot şi dans la cazinou. Adineauri m-am întors dintr-o cursă minunată cu calul meu, Dickie, şi imediat după gustare am să mă duc să pun aceste scrisori la cutie. Bertina spune că o să-ţi trimită azi sau mîine o invitaţie, valabilă pentru orice *week-end* şi pentru orice moment. Şi apoi, cînd Sondra îţi spune : «Vino», tu să vii, înţelegi ? altfel, Sondra o să te tragă de urechiuşe, copil rău ce eşti !

Băieţelul meu munceşte din greu la fabrica aceea scîrboasă ? Sondra ar vrea ca băieţelul ei să fie aici, nu acolo ! Am călări, am merge cu maşina,

am înota şi am dansa. Să nu uiţi racheta de tenis şi bastoanele de golf. Lîngă cazinou este un teren epatant!

Azi-dimineaţă, pe cînd călăream, o pasăre a zburat aproape pe sub copitele lui Dickie. Calul s-a speriat aşa de rău, încît a luat-o la goană, şi Sondra ta s-a zgîriat toată în crengile copacilor. Lui Clyde nu-i pare rău de ce a păţit Sondra lui?

Sondra are de scris astăzi un teanc de scrisori! După gustare, se duce călare să le pună la cutie înainte de plecarea poştei. După aceea, Sondra, Bertina şi Nina se duc la cazinou. N-ai vrea să faci şi tu parte din bandă, ia spune? O să punem să ne cînte *Taudy* şi o să dansăm. Sondra adoră acest cîntec! Dar acum trebuie să se îmbrace. O să-ţi mai scriu mîine, răutate! Şi cînd o să-ţi scrie Bertina, răspunde-i imediat. Vezi toate punctele astea? Sînt sărutări. Mari şi mici. Toate pentru băieţelul răutăcios! Scrie-i Sondrei în fiecare zi, şi o să-ţi scrie şi ea.

Încă multe sărutări..."

La scrisoarea asta, Clyde răspunse imediat, pe acelaşi ton.

Dar aproape cu aceeaşi poştă, în orice caz în aceeaşi zi, factorul îi aduse următoarea scrisoare de la Roberta:

Biltz, 10 iunie

Dragă Clyde,

Mă pregătesc de culcare, însă vreau să-ţi scriu cîteva rînduri. Drumul pînă aici a fost aşa de obositor, încît aproape sînt bolnavă. În primul rînd, n-am prea voit să vin aici (singură), după cum ştii. Sînt foarte dezorientată şi nesigură în tot ce fac, cu toate că încerc să nu mă mai gîndesc la nimic, deoarece acum avem un plan, şi tu o să vii să mă iei, aşa cum mi-ai promis".

(La acest pasaj, deşi gîndul la lumea umilă şi rustică în care trăia ea îi făcu aproape rău, Clyde, amintindu-şi de faptul că Roberta era din nefericire silită să aibă legături cu acea lume, încercă unul dintre vechile simţăminte de remuşcare şi milă faţă de ea. Căci, în definitiv, nu era vinovată de toate acestea. Roberta avea atît de puţine pretenţii faţă de viaţă — nimic altceva decît munca, sau o căsătorie mediocră. Pentru prima dată, după atîta timp, acum, cînd cele două fete erau plecate, Clyde putea să judece limpede lucrurile şi să încerce o simpatie profundă, deşi dureroasă. Restul scrisorii era conceput astfel:)

„Dar e foarte frumos aici. Pomii sînt de un verde minunat, şi florile îmboboesc. De cîte ori mă apropii de ferestrele dinspre miazăzi, aud zumzetul albinelor în grădină. În loc să vin drept acasă, m-am hotărît să mă

opresc la Homer, să-i văd pe sora şi pe cumnatul meu, deoarece nu sînt sigură că-i voi mai vedea curînd. Sînt decisă să mă revadă ca pe o ființă respectabilă, sau să nu mă mai vadă deloc! Să nu-ți închipui că vreau să-ți spun prin asta ceva violent sau neplăcut. Dar sînt foarte tristă... Ei şi-au făcut un cuib atît de plăcut, Clyde, mobilă frumoasă, un patefon şi toate celelalte, şi Agnes este atît de fericită cu Fred! Sper că va fi aşa întotdeauna! N-am putut să nu mă gîndesc la micul cămin pe care ni l-am fi putut înjgheba şi noi dacă visurile mele s-ar fi împlinit... Şi aproape tot timpul cît am stat acolo, Fred m-a tachinat într-una, întrebîndu-mă de ce nu mă mărit, aşa că pînă la urmă i-am spus: «Ei, Fred, s-ar putea să mă căsătoresc într-una din zilele astea, mai ştii? Toate vin la timpul lor pentru cei care ştiu să aştepte, nu-i aşa?» «Da, mi-a răspuns el, dar cu condiția să nu aştepți pînă te-or mărita babele!»

Totuşi, Clyde, am fost foarte bucuroasă s-o revăd pe mama. E aşa de iubitoare, de răbdătoare şi plină de atenții! E cea mai scumpă mămică din lume! Îmi face rău pînă şi gîndul că i-aş pricinui vreo durere! Şi Tom, şi Emily sînt la fel de drăguți cu mine. Au avut vizite în fiecare seară de cînd sînt eu aici şi-mi cer şi mie să mă distrez cu ei, dar nu mă prea simt în stare să le fac pe plac, să joc cărți şi alte jocuri de societate sau să dansez."

(Aici, Clyde nu putu să nu-şi imagineze, în culorile cele mai sumbre, căminul sărăcăcios căruia îi aparținea ea şi pe care-l văzuse atît de curînd — casa aceea dărăpănată şi coşurile prăvălite! Tatăl ei, atît de jerpelit! Şi toate acestea în contrast cu cealaltă scrisoare, primită de la Sondra.)

„Tata, mama, Tom şi Emily nu mai ştiu ce să născocească spre a-mi face plăcere. Iar eu sînt cuprinsă de remuşcări cînd mă gîndesc cum s-ar simți ei dacă ar şti, pentru că, fireşte, trebuie să mă prefac că mă simt uneori aşa de obosită şi deprimată numai din cauza muncii. Mama îmi spune mereu că trebuie să rămîn aici mai multă vreme sau să-mi părăsesc serviciul, ca să mă odihnesc pînă cînd mă fac din nou bine, dar ea nu ştie nimic, bineînțeles, sărmana!... Dacă ar şti! Nu-ți pot descrie ce sentimente încerc, Clyde, cînd mă gîndesc la asta... Ah, Doamne!

Dar nu trebuie să te plictisesc cu amărăciunea mea. Nici nu am această intenție, după cum ți-am spus, numai să vii să mă iei, după cum ne-am înțeles. Şi, apoi, fii sigur că nu voi fi aşa. De altfel, nu sînt aşa tot timpul. Am început să mă pregătesc şi să mă ocup de treburile mele, ceea ce o să-mi ia trei săptămîni, şi asta este destul pentru a mă împiedica să mă gîndesc la altceva în afară de lucru. Dar tu o să vii să mă iei, nu-i aşa, dragul meu? N-o să mă dezamăgeşti şi n-o să mă mai faci să sufăr, aşa cum ai făcut-o pînă acum, aşa cum o faci de multă vreme, vai, de atît de

multă vreme, de la ultima mea venire aici, la Crăciun... Îţi promit că n-am să fiu o povară pentru tine, deoarece ştiu că nu mai ţii la mine cu adevărat, aşa că nu-mi mai pasă ce se întîmplă acum cu mine, numai să scap de nenorocirea asta... Dar, îţi promit, zău, că n-am să fiu o povară pentru tine!

Ah, nu te supăra, dragul meu, din cauza petei pe care am făcut-o. Vezi, nu mai pot fi stăpînă pe mine, aşa cum eram altădată.

Acum, cîteva cuvinte despre motivul pentru care am venit aici. Ai mei îşi închipuie că hainele acestea sînt destinate unei serbări ce va trebui să aibă loc la Lycurgus şi că eu mă distrez de minune acolo. E mai bine să-şi închipuie aşa ceva decît să ştie adevărul! S-ar putea întîmpla să fiu nevoită să mă duc la Fonda, după cumpărături, dacă nu o voi trimite pe doamna Anse, croitoreasa, şi în acest caz ai putea să mă vezi înainte de a veni să mă iei, deşi nu-mi închipui că ţi-ar face plăcere. Eu aş vrea să te văd, să mai stăm de vorbă, dacă ai dori şi tu, înainte de plecarea noastră. Îmi pare aşa de ciudat, Clyde, că-mi pregătesc hainele astea şi doresc aşa de mult să te văd, ştiind totuşi că tu ai prefera să nu o faci... Cu toate astea, sper că eşti mulţumit acum, că ai reuşit să mă faci să plec din Lycurgus şi să vin aici, să mă distrez, după cum spui tu. Crezi oare că distracţia asta e mai plăcută decît aceea de vara trecută, cînd ne duceam la lacuri şi peste tot? Dar, oricum ar fi, Clyde, tu îţi poţi permite, desigur, această atitudine, fără să ai prea multe regrete. Ştiu că ţi se pare greu acum, dar nu trebuie să uiţi că dacă aş fi fost ca alte fete pe care le cunosc, aş fi putut să am pretenţii mai mari. Cum ţi-am spus, însă, eu nu sînt ca acelea şi nu voi fi niciodată ca ele! Dacă într-adevăr nu vei mai avea nevoie de mine, vei putea să pleci, după cum ţi-am mai spus, după ce mă vei scoate însă din încurcătură.

Scrie-mi, Clyde, te rog, o scrisoare lungă şi care să-mi dea curaj, chiar dacă nu ai chef, şi spune-mi tot, tot, că nu te-ai gîndit deloc la mine de cînd am plecat, că nu ţi-a fost deloc dor de mine — altădată nu era aşa, ştii foarte bine — şi că nu doreşti să mă mai întorc şi nu poţi să vii pînă în două săptămîni, socotind de sîmbătă, dacă o să vii şi atunci...

Dragul meu, eu nu cred în năzbîtiile pe care ţi le scriu, dar sînt aşa de prost dispusă, atît de obosită şi de singură, încît uneori mă simt doborîtă. Am nevoie de cineva cu care să stau de vorbă, nu însă de cineva de aici, pentru că ei n-ar înţelege, aşa că nu vreau să vorbesc cu nimeni.

Spuneam că n-o să fiu prost dispusă, că n-o să fiu tristă şi supărată, şi totuşi nu prea m-am ţinut de cuvînt de data asta, ce zici? Dar îţi promit că voi fi altfel data viitoare, mîine sau poimîine, pentru că îmi face bine cînd îţi scriu, Clyde. Şi, te rog, scrie-mi măcar două-trei cuvinte, ca să-mi dai curaj în perioada asta de aşteptare, indiferent dacă ce-mi scrii este ade-

vîrat sau nu, am aşa de multă nevoie... O să vii, nu-i aşa? Am să fiu grozav de fericită şi de recunoscătoare şi am să mă străduiesc să nu te supăr în nici un fel...

Nemîngîiata ta,

Bert"

Tocmai contrastul dintre aceste două scrisori fu factorul determinant în hotărîrea lui de a nu se căsători niciodată cu Roberta — niciodată! — de a nu se duce nici măcar la ea, la Biltz, şi, dacă ar fi posibil, de a o împiedica să se mai întoarcă aici, în preajma lui. Căci plecarea sa acolo, sau întoarcerea ei aici nu ar fi pus oare capăt tuturor bucuriilor pe care i le oferea Sondra, făcînd imposibilă vizita lui la lacul Twelfth în vara asta, nu ar fi zădărnicit orice speranţă de a fugi cu Sondra şi de a se căsători cu ea? Pentru Dumnezeu, nu există oare nici o ieşire din acest impas îngrozitor?

Într-un acces de deznădejde, căci găsise cele două scrisori în camera lui cînd se întorsese de la lucru într-o seară caldă de iunie, se aruncă pe pat şi începu să geamă. Ce tortură! Monstruozitatea acestei probleme aproape de nerezolvat! Nu există oare nici un mijloc prin care să o convingă să plece şi să nu se mai întoarcă? Să stea acolo, acasă, la părinţii ei mai multă vreme, el declarîndu-se gata să trimită cîte zece, ba chiar doisprezece dolari pe săptămînă, jumătate din întregul lui salariu! Sau, dacă nu, putea să se ducă într-un oraş vecin — la Fonda, Gloversville sau Schenectady — n-a trecut prea mult de cînd a rămas însărcinată, aşa că se putea încă îngriji singură, să închirieze o cameră şi să rămînă acolo liniştită pînă în clipa fatală, cînd va trebui să se adreseze unui doctor sau unei moaşe. El ar putea s-o ajute îngrijindu-se să-i găsească o astfel de persoană atunci cînd va sosi momentul, dacă ea s-ar obliga să nu-i rostească numele.

Ah, această pretenţie a ei de a-l face să vină la Biltz sau s-o întîlnească undeva, şi peste două săptămîni, sau chiar şi mai puţin! Dar nu, el nu voia! Nu voia! Va comite un act deznădăjduit dacă va încerca să-l silească la aşa ceva — va fugi — sau se va duce la lacul Twelfth înainte de data cînd ar urma să fie chemat la Biltz, ori înainte de sosirea momentului aşteptat de ea pentru încercare... dar, vai! ce idee îndrăzneaţă... s-o convingă pe Sondra să fugă cu el şi să se căsătorească, deşi nu împlinise încă optsprezece ani — iar atunci — atunci — o dată căsătoriţi, familia ei n-ar mai putea să obţină divorţul, iar Roberta, nefiind în stare să-l găsească, n-avea decît să se văicărească, fiindcă el va nega, va susţine sus şi tare că n-a avut niciodată cu ea legături în afara celor pe care le poate avea un şef de secţie cu o lucrătoare aflată sub ordinele lui. N-a

fost niciodată prezentat familiei Gilpin, nici n-a însoţit-o pe Roberta la doctorul Glenn, de lîngă Gloversville, faţă de care, aşa-i spusese ea, Roberta nu-i pronunţase numele.

Dar pentru a nega era nevoie de îndrăzneală !

Aşa ceva cerea curaj !

Curajul de a încerca s-o înfrunte pe Roberta, cînd, după cum ştia foarte bine, privirea ochilor ei albaştri, ficşi, acuzatori, îngroziţi, inocenţi, o dată îndreptată asupra lui, va fi mai greu de înfruntat decît orice pe lume ! Oare era el în stare să facă aşa ceva ? Avea curajul necesar ? Şi dacă-l avea, totul va decurge cum trebuie ? Sondra îl va crede atunci cînd va afla ?

Deocamdată, spre a se pregăti pentru punerea în practică a acestei idei, indiferent dacă pînă la urmă ar fi realizat-o sau nu, se gîndi să plece la lacul Twelfth, după ce avea să-i scrie mai întîi Sondrei, s-o anunţe că soseşte. Lucru pe care-l făcu de îndată, scriindu-i cu înflăcărare, pătimaş. În acelaşi timp, se hotărî să nu-i scrie nici un cuvînt Robertei. Vor vorbi poate la telefon, întrucît ea îi spusese de curînd că unul dintre vecinii ei avea telefon, şi dacă, pentru un motiv oarecare, trebuia să comunice cu ea, putea să se servească de acest mijloc. Căci a-i scrie despre această chestiune, chiar cu cea mai mare circumspecţie, ar însemna să-i pună la îndemînă, în momentul cel mai critic, dovada însăşi a legăturilor dintre ei, dovadă de care Roberta ar fi avut cea mai mare nevoie, mai ales că era hotărît să nu se însoare cu ea. Ce perfidie ! Desigur, era un lucru ruşinos şi murdar. Dar dacă Roberta ar fi consimţit să se arate doar puţin mai raţională, lui nici prin cap nu i-ar fi trecut să uneltească în felul acesta perfid şi înjositor. Dar, ah, Sondra ! Şi acea vastă proprietate pe care i-o descrisese, situată de-a lungul ţărmului de vest al lacului Twelfth ! Ce frumoasă trebuie să fie ! Nu putea face altceva ! Trebuia să acţioneze întocmai după planul pe care şi-l făcuse. Neapărat !

Se sculă imediat şi se duse să expedieze scrisoarea către Sondra. Pe urmă, în speranţa că citind ştirile locale privitoare la cei pe care îi cunoştea, îşi va împrăştia o clipă gîndurile, cumpără ziarul *Times-Union* din Albany, şi pe prima pagină citi, printre faptele diverse :

DUBLU ACCIDENT FATAL PE LACUL PASS. O BARCĂ RĂSTURNATĂ ŞI PĂLĂRII PLUTIND PE APĂ FAC SĂ SE PRESUPUNĂ PIERDEREA A DOUĂ VIEŢI. LÎNGĂ PITTSFIELD A FOST GĂSIT CADAVRUL UNEI TINERE FEMEI NEIDENTIFICATE. CEL AL ÎNSOŢITORULUI EI NU A FOST GĂSIT ÎNCĂ.

Împins de interesul ce-l purta canotajului şi, în general, tuturor sporturilor pe apă, precum şi de faptul că el însuşi se pricepea de minune la vîslit şi înot, se grăbi să citească :

„Pancoast, Massachusetts, 7 iunie. Un accident fatal a pus capăt alaltăieri unei plimbări cu barca, la care participau două persoane, un bărbat şi o tînără femeie, încă neidentificaţi şi despre care se bănuieşte că au venit din Pittsfield să-şi petreacă ziua pe lacul Pass, la 14 mile nord de Pancoast.

Marţi dimineaţa, pe la ora 10, un bărbat şi o femeie tînără, care i-au spus lui Thomas Lucas, proprietarul restaurantului şi al debarcaderului cazinoului, că vin de la Pittsfield, au închiriat o luntre cu vîsle şi, avînd asupra lor un coş, în care duceau probabil mîncarea, au plecat înspre capătul de nord al lacului. Cum însă la orele 7, ieri seara, nu se întorseseră încă, domnul Lucas, însoţit de fiul său, Jeffrey, a făcut ocolul lacului cu barca sa cu motor şi a descoperit luntrea răsturnată în apa puţin adîncă de lîngă ţărmul de nord. De călători însă nici urmă. Convins că şi de data aceasta e vorba de nişte clienţi care fugiseră ca să nu plătească, domnul Lucas a readus luntrea la debarcader.

Azi-dimineaţă, însă, întrebîndu-se dacă nu cumva a avut loc vreun accident, domnul Lucas, ajutorul său, Fred Walsh, şi fiul lui au hotărît să facă noi cercetări pe ţărmul de nord al lacului şi, în cele din urmă, au descoperit pălăria femeii şi cea a bărbatului plutind printre trestiile din apropierea ţărmului. S-a organizat imediat o echipă de dragori, şi azi, pe la orele 3, corpul tinerei femei, despre care nu se ştie nimic în afară de faptul că a venit aici însoţită de un bărbat, a fost pescuit şi remis autorităţilor. Cadavrul bărbatului nu a fost încă descoperit. Cum în imediata vecinătate a accidentului apa atinge pe alocurea o adîncime mai mare de 40 de picioare, nu se poate prevedea dacă cercetările vor reuşi sau nu să găsească şi celălalt cadavru. În urma unui accident asemănător, petrecut tot aici acum vreo 15 ani, nici unul dintre cadavre nu a fost găsit.

La căptuşeala jachetei pe care o purta fata era cusută eticheta unui comerciant din Pittsfield, iar branţul pantofului era marcat cu numele «Jacobs», din acelaşi oraş. Acestea sînt singurele indicaţii privitoare la identitatea ei. Autorităţile locale sînt de părere că în cazul cînd ar fi avut o poşetă asupra ei, ea ar trebui să se găsească acum pe fundul lacului.

Bărbatul era înalt de statură, brunet, în vîrstă de aproximativ 35 de ani, îmbrăcat într-un costum verde de vară şi o pălărie de

paie cu panglică albă şi albastră. Femeia nu pare să aibă mai mult de 25 de ani; e înaltă de 5 picioare şi 5 incii şi cîntăreşte 130 de pfunzi[1]*. Pe degetul mijlociu al mîinii stîngi se găseşte un mic inel de aur cu un ametist. Poliţia din Pittsfield şi cea din alte oraşe din împrejurimi au fost anunţate, dar pînă acum nu s-a primit nici un indiciu cu privire la identitatea victimei."*

Acest fapt divers, atît de obişnuit în rîndul accidentelor care, în mod invariabil, au loc în timpul verii, îl interesa prea puţin pe Clyde. Desigur, părea destul de straniu ca o fată şi un bărbat să-şi piardă astfel viaţa, în urma faptului că se îmbarcaseră în plină zi pe o luntre. De asemenea, era ciudat că după accident nu se găsea nimeni care să identifice măcar pe unul dintre ei. Şi, totuşi, aceasta era situaţia. Bărbatul dispăruse de-a binelea. Clyde aruncă ziarul, puţin intrigat la început, şi se gîndi la alte lucruri — la problema care-l preocupa pe el — la hotărîrea pe care trebuia s-o ia... Mai tîrziu, însă, în momentul cînd stingea lumina înainte de a se culca, obsedat încă de problema complicată pe care i-o prezenta viaţa, fu străfulgerat de o idee — şoptită de ce demon oare? — insinuată de ce spirit răufăcător?... Ce-ar fi dacă el şi Roberta — ba nu, el şi Sondra (dar nu, Sondra înota foarte bine, şi el, de asemenea) — ce-ar fi dacă el şi Roberta ar face o plimbare cu barca undeva, şi barca s-ar răsturna, de pildă chiar acum, cînd e mai chinuit ca oricînd de această complicaţie groaznică? Ce salvare! Ce rezolvare promptă a unei probleme gigantice, care-l ameninţa cu strivirea! Dar — stai, n-o lua prea iute! — îşi poate oare îngădui un bărbat măcar să se gîndească la o asemenea soluţie, oricît de complicată ar fi situaţia, fără să comită în inima lui o crimă, o crimă abjectă, îngrozitoare? Nu trebuie nici măcar să-i treacă prin cap aşa ceva. E odios, odios, cumplit de odios! Totuşi, dacă am presupune că un astfel de lucru s-ar putea întîmpla, printr-un accident, bineînţeles? Ar însemna sfîrşitul — nu-i aşa? — sfîrşitul tuturor necazurilor pricinuite de Roberta! În ceea ce-l priveşte, s-ar termina cu teroarea, n-ar mai avea nici o teamă, nici o strîngere de inimă în legătură cu Sondra. O rezolvare fără vîlvă, sigură, precisă a tuturor dificultăţilor prezente, şi în faţă nu i-ar mai rămîne după aceea decît bucurii şi fericire. N-ar fi decît un înec prin accident, nepremeditat, şi apoi un viitor magnific i se va deschide în faţă!

Dar numai gîndul la un astfel de lucru în legătură cu Roberta şi într-un astfel de moment (de ce oare mintea lui continua s-o asocieze pe Roberta cu această idee?) era groaznic, şi el nu trebuie,

[1] 1 pfund = 450 gr.

nu trebuie să îngăduie ca un astfel de gînd să i se cuibărească în minte! Niciodată, niciodată, niciodată! Nu trebuie să se lase furat de acest gînd. Ar fi oribil! Groaznic! Premeditarea unei crime, nici mai mult, nici mai puțin! A unei crime? Totuși, fusese atît de neliniștit, și mai era încă, de scrisoarea pe care i-o scrisese Roberta, în contrast cu cea primită de la Sondra — cît de desfătătoare și de ademenitoare era descrierea imaginii vieții pe care o ducea Sondra, a vieții pe care ar putea-o duce el însuși — încît, în ciuda tuturor eforturilor depuse, nu reuși să alunge complet din minte soluția atît de comodă și atît de firească a problemei sale, presupunînd că un astfel de accident ar putea să i se întîmple lui și Robertei. În definitiv, el nu punea la cale, nu-i așa, comiterea unei crime. Nu făcea altceva decît să se gîndească la un accident, care, dacă s-ar fi întîmplat, sau s-ar putea întîmpla... Ah, acest „dacă s-ar putea întîmpla"!... Iată ideea lugubră și criminală la care nu trebuia să se gîndească. NU TREBUIE! Și totuși, și totuși... El era un înotător excelent și, fără îndoială, ar putea să înoate pînă la țărm, indiferent de distanță. Pe cîtă vreme Roberta, după cum știa, deoarece își amintea că făcuse exerciții de înot cu ea pe mai multe plaje în vara trecută, nu știa să înoate. Și atunci, și atunci... ei bine, atunci... dacă, firește, el nu va găsi de cuviință să o ajute...

Pe cînd se gîndea la toate astea, stînd la lumina lămpii din camera lui între orele nouă și jumătate și 10 seara, fu cuprins de o senzație stranie și tulburătoare, de parcă niște vietăți tîrîtoare i-ar fi furnicat prin carne, prin păr și prin vîrfurile tuturor degetelor. Cît de neașteptat și cît de înfiorător era un astfel de gînd! Gînd ce-i fusese sugerat de un ziar. Nu era, oare, ciudat?... Și cînd te gîndești că în regiunea unde trebuia s-o întîlnească pe Sondra existau atît de multe lacuri!... Aproape pretutindeni... zeci și zeci! Așa cel puțin spunea Sondra. Iar Robertei îi plăceau așa de mult aerul liber și apa, cu toate că nu știa să înoate. Nu știa să înoate! Nu știa! Și amîndoi — sau mai bine zis el — s-ar putea duce în această regiune a lacurilor... și de ce nu, mai ales că, pe cînd făceau proiecte referitoare la plecarea lor finală, vorbiseră despre un loc de vilegiatură de felul acesta, unde să se ducă împreună cu prilejul sărbătorii naționale de la 4 Iulie [1], el și Roberta...

Dar nu! Nu! Numai gîndul la un astfel de accident ce i s-ar putea întîmpla Robertei, oricît de mult ar dori să scape de ea, era un păcat înfiorător și oribil! Nu trebuie să-și lase gîndurile s-o ia razna pe panta asta nici măcar o singură clipă. Ar fi groaznic, prea

[1] Ziua independenței de stat a S.U.A.

mîrşav, prea cumplit! Ah, ce idee monstruoasă! Cum de putuse să-i treacă prin minte aşa ceva? Şi tocmai într-un moment ca acesta, cînd Roberta îi cerea să plece în lume cu ea!

Moartea!

Un asasinat!

Asasinarea Robertei!

Dar numai ca să scape, fireşte, ca să scape de pretenţia ei iraţională, neclintită, neînduplecată! Ah, gîndul acesta îl făcea să înghețe, scăldat în sudoare... Şi tocmai acum, cînd... cînd... Dar nici nu trebuie să se gîndească la aşa ceva! Şi, apoi, moartea copilului, care nici nu se născuse încă!

Dar cum ar fi cu putinţă ca cineva să se gîndească — să se gîndească doar — să facă aşa ceva din calcul, cu premeditare? Şi totuşi mulţi oameni s-au înecat aşa — băieţi şi fete, bărbaţi şi femei — aici şi aiurea, peste tot în lumea asta, în timpul verii. Evident, el nu dorea ca Robertei să i se întîmple asemenea nenorocire. Mai ales acum. Nu era omul în stare de aşa ceva, cu toate defectele lui. Nu, nu, nu! Numai gîndul acesta făcea să-i curgă şiroaie de sudoare rece pe mîini şi pe faţă. Nu, nu era capabil de aşa ceva! Oamenii cinstiţi, în toate minţile, nu se gîndesc la astfel de lucruri. De acum înainte nici el nu se va mai gîndi la asta.

Tremurînd din tot corpul, nemulţumit de sine însuşi — înciudat că o idee atît de sinistră îndrăznise să pună stăpînire pe el — se sculă şi aprinse lampa din nou; citi iar articolul din ziar, cu tot sîngele rece şi cu toată dezaprobarea pe care o putu chema în ajutor, simţind că astfel îndepărta pentru totdeauna din faţa lui ispita care îl îmboldea. După aceea se îmbrăcă şi ieşi să se plimbe puţin, luînd-o în susul bulevardului Wykeagy, apoi de-a lungul Bulevardului Central, pînă la strada Oak, pe urmă se întoarse pînă la strada Spruce, ajunse iar la Bulevardul Central, convins că astfel se îndepărtează de ideea aceea obsedantă sau de ispita care îl tulburase atît de mult mai adineauri. Ceva mai tîrziu, simţindu-se mai bine, mai liber, mai senin, mai uman, aşa cum dorise din toată inima să redevină, se întoarse în camera lui şi se culcă din nou, cu convingerea că a reuşit într-adevăr să spulbere complet o viziune amăgitoare, dar cumplită. Nu trebuie să se mai gîndească niciodată la aşa ceva! Nu trebuie să se mai gîndească niciodată, niciodată, niciodată!

Căzu apoi într-o somnolenţă nervoasă şi înfrigurată, în timpul căreia visă că un cîine negru şi foarte rău încerca să-l muşte. Sări din somn înspăimîntat, scăpînd de colţii animalului, apoi adormi din nou. De data aceasta se pomeni într-un loc ciudat şi sumbru, o pădure, o peşteră sau o trecătoare îngustă printre nişte munţi

înalţi, de unde părea să pornească o potecă, destul de ispititoare la început. Pe măsură însă ce înainta, cărarea se îngusta din ce în ce, devenind tot mai lugubră, pentru a dispărea apoi cu desăvîrşire. Răsucindu-se să vadă dacă se poate întoarce pe unde venise, zări în spatele lui o mulţime de şerpi încolăciţi, zvîrcolindu-se prin aer. La început i se păruseră doar nişte tufişuri de mărăcini. Acum, însă, deasupra acestor tufişuri se agitau capetele ameninţătoare a cel puţin douăzeci de reptile cu limbi despicate şi cu ochi de jăratic. Răsucindu-se încă o dată brusc, văzu în faţa lui o fiară cumplită, cu coarne, enormă, strivind mărăcinişul cu labele sale grele şi închizîndu-i trecerea mai departe pe cărare. Cuprins de groază şi strigînd după ajutor, se trezi din nou — şi nu mai dormi deloc în noaptea aceea.

CAPITOLUL 63

Totuşi, în situaţia complicată în care se găsea, gîndul pe care i-l inspirase lacul nu era dintr-acelea ce pot fi îndepărtate cu uşurinţă. Raportată, oricît de întîmplător, la această problemă personală a lui — care îi tulbura şi-i frămînta mintea, şi aşa destul de puţin rezistentă — pieirea a două vieţi omeneşti în lacul Pass, atît de simplă şi în aparenţă atît de plauzibilă, cu toate că era înfiorătoare, cîntărea destul de greu. Cadavrul tinerei femei — cum îşi repeta el fără încetare dintr-un ciudat impuls al spiritului — fusese găsit, nu însă şi al bărbatului. Un fapt atît de interesant — şi asta în ciuda împotrivirii lui — îngăduia ideii pomenite să i se cuibărească din nou în minte, făcîndu-l să presupună că, în definitiv, cadavrul bărbatului poate nici nu se află în lac. Într-adevăr, ţinînd seama de faptul că unii oameni fără mustrări de cuget caută adeseori să se descotorosească de alţii care-i încurcă, nu era oare posibil ca bărbatul acela să se fi dus acolo cu fata numai pentru a scăpa de ea? Fireşte, expedientul era dibaci şi diabolic, dar, cel puţin de data aceasta, părea să fi reuşit din plin.

Dar cum să accepte el o sugestie atît de barbară şi cum să i se conformeze? Niciodată! Totuşi, problema lui devenea din ce în ce mai deznădăjduită, pentru că în fiecare zi, sau cel puţin la fiecare două zile, primea fie cîte o scrisoare de la Roberta, fie cîte un bileţel de la Sondra, misive ce întreţineau acelaşi contrast izbitor între bunăstare şi mizerie, între veselie şi bezna înfrîngerii şi a nesiguranţei.

Întrucît nu voia să-i scrie Robertei, avea cu ea scurte convorbiri telefonice, în cursul cărora se exprima în termeni cît mai

puţin compromiţători pentru el. Cum o mai duce ? E foarte fericit să-i audă glasul şi să ştie că se găseşte la ţară şi acasă, unde, pe-o asemenea căldură, se simte desigur mult mai bine decît la fabrică. Aici toate merg bine, şi, dacă n-ar fi fost o avalanşă bruscă de comenzi, care în ultimele două zile îi îngreunaseră mult munca, totul ar fi fost ca mai înainte. El se străduieşte din răsputeri să pună deoparte o anumită sumă de bani în vederea proiectului care-i era cunoscut ; altminteri, nu-şi face nici un fel de griji, şi ea ar face bine să-i urmeze exemplul. Nu i-a scris din cauză că e foarte ocupat, şi nu-i va putea scrie des — erau atîtea lucruri de făcut ! — dar i se părea ciudat că n-o mai vedea la vechiul ei loc de muncă şi aştepta cu nerăbdare clipa cînd o va revedea. Dacă vrea să vină undeva, pe aproape de Lycurgus, aşa cum spusese, şi dacă socoteşte necesar să-l vadă, foarte bine, aşa ceva s-ar putea eventual aranja, dar este oare un lucru absolut necesar în clipa de faţă ? El e foarte ocupat şi ar fi de părere să se vadă ceva mai tîrziu.

În acelaşi timp, îi scria Sondrei că în ziua de 18 iunie în mod precis, şi, dacă va fi posibil, în timpul *week-end*-ului următor, va fi alături de ea.

Astfel, prin această prestidigitaţie intelectuală şi prin tărăgăneli inspirate, pe de o parte, de dorinţa ce-l mîna către Sondra, iar, pe de alta, de neputinţa de a face faţă realităţilor în ceea ce priveşte problema legată de Roberta, Clyde reuşi să-şi asigure privilegiul atît de mult rîvnit de a o revedea pe Sondra, cel puţin cu prilejul unui *week-end* şi într-un decor pe care niciodată pînă acum în cursul vieţii lui nu avusese norocul să-l contemple.

Cînd cobori pe debarcaderul de la Sharon, situat alături de terasa hotelului, la un capăt al lacului Twelfth, fu întîmpinat de Bertina, de fratele acesteia şi de Sondra, care coborîseră pe Lanţ[1] cu barca cu motor, pentru a-l lua cu ei. Ah, apele acestea albastre şi scînteietoare ale Lanţului Indian ! Şi pinii înalţi şi sumbri, ce se ridicau asemeni unor santinele pe ambele ţărmuri şi aruncau deasupra apei, în partea dinspre asfinţit, o fîşie de umbră prelungă şi neagră, în care arborii se reflectau atît de clar ! Şi vilele mici şi mari, albe, trandafirii, verzi sau cafenii, de o parte şi de alta, cu adăposturile lor pentru bărci ! Şi pavilioanele din apropierea ţărmului ! Şi, ici şi colo, cîte un debarcader îngust, desprins dintr-o vilă spaţioasă, uneori majestuoasă, cum erau de pildă, cele ale familiilor Cranston, Finchley şi altele. Apoi bărcile şi ambarcaţiunile cu motor, verzi şi albastre ! Şi hotelul, cu aerul său de sărbătoare, precum şi pavilionul de la Capul-Pinilor, populate de pe

[1] E vorba de un lanţ de lacuri legate între ele.

acum de primii vizitatori eleganți ! În sfîrșit, debarcaderul și garajul bărcilor de la vila Cranston, cu cei doi ogari rusești, de curind cumpărați de Bertina, culcați pe iarba de pe țărm, așteptînd, după cîte se părea, întoarcerea ei, și valetul John, unul dintre cei șase servitori aduși aici de familie, așteptînd să ia valiza lui Clyde, racheta de tenis și bastoanele de golf ! Mai presus de toate, însă, îl impresionă reședința de vară, vastă, cu cele cîteva corpuri de case așezate aproape la întîmplare, dar cu eleganță, aleile tivite cu pansele, pridvorul larg, cenușiu, înconjurat de răchită, dominînd frumoasa panoramă a lacului, precum și automobilele, și ținuta diferiților oaspeți, care se plimbau încoace și încolo, îmbrăcați în costume de golf, de tenis sau de salon.

La ordinul Bertinei, John îl conduse imediat într-o cameră spațioasă, care domina lacul, unde putu să facă baie și să se schimbe, în vederea unei partide de tenis cu Sondra, Bertina și Grant. După cină, cum îi explică Sondra, care se găsea ca din întîmplare la Bertina, Clyde urma să vină cu Bertina și Grant la cazinou, unde va fi prezentat întregului grup. Se va dansa. A doua zi, dis-de-dimineață, înainte de gustare, dacă voia, va putea face, împreună cu ea, cu Bertina și cu Stuart, o plimbare călare pe minunata potecă ce traversează pădurea spre apus, pînă la „Parcul inspirației", precum și la o altă regiune mult căutată, mai depărtată, a lacului. După cum află el acum, în afara cîtorva cărări de felul acesta, în pădure, pe o întindere de patruzeci de mile, nu era nici un fel de drum. Fără busolă sau fără o călăuză, i se spuse, puteai pur și simplu să te rătăcești și chiar să nu mai ieși cu viață din pădure, așa de puține și de vagi erau semnele de orientare pentru cei ce nu cunoșteau bine aceste singurătăți. După micul dejun și înot, ea, Bertina și Nina Temple își vor arăta măiestria pe acvaplanul Sondrei. După aceea, gustare, tenis sau golf, apoi ceai la cazinou. După masa de seară se vor duce la vila familiei Brookshaw din Utica, de cealaltă parte a lacului, unde aveau să danseze.

Clyde putu să constate că, în mai puțin de o oră de la sosirea lui aici, fusese fixat tot programul *week-end*-ului. Dar știa că lucrurile sînt așa fel aranjate, încît va putea găsi posibilitatea să petreacă singur împreună cu Sondra nu numai clipe, ci chiar ceasuri întregi. Și atunci avea să guste toate noile desfătări pe care firea ei capricioasă i le va oferi cu acest minunat prilej. În ciuda apăsătoarei poveri a gîndurilor legate de Roberta — povară pe care cel puțin pentru *week-end* își putea permite s-o înlăture — toate acestea îl făceau să se simtă cu adevărat ca în paradis.

Pe terenul de tenis al familiei Cranston, i se părea că în costumul ei de tenis, cu fustă scurtă și o bluză albă, simplă, cu

părul prins într-o băsmăluță cu picățele galbene și verzi, nu o văzuse niciodată pe Sondra atît de veselă, de grațioasă și de fericită. Ah, surîsul acela care îi flutura pe buze! Și lucirea aceea veselă, plină de făgăduințe, ce-i rîdea în ochi ori de cîte ori se uita la el! Din cînd în cînd, atunci cînd alerga să servească mingea, s-ar fi spus că se oprește din zbor ca o pasăre, cu racheta ridicată într-o mînă, atingînd pămîntul cu un singur călcîi, cu capul dat pe spate, cu buzele întredeschise și surîzînd într-una. Iar cînd anunța: *„Twenty-love!"*, *„Thirty-love!"*, *„Forty-love!"*[1] rîdea și accentua cuvîntul *love*[2], făcîndu-l să se înfioare de plăcere și amărăciune, încîntat totuși să știe că Sondra va fi a lui, numai dacă el va fi liber s-o ia... În fața lui se ridica însă cealaltă, neagră barieră pe care singur și-o construise!

Apoi, o altă scenă: un soare arzător revărsa o cascadă de lumină cristalină peste peticul de verdeață care se întindea între pinii înalți și apa argintie și unduioasă a lacului. În larg, într-o parte și alta, se zăreau pînzele albe ale corăbioarelor, și pete alburii, galbene și verzi, în locurile unde bărcile cu vîsle, conduse de îndrăgostiți îmbătați de iubire, pluteau agale în bătaia soarelui! Vară, recreație, căldură, culoare, tihnă, frumusețe, dragoste — tot ce visase el cu o vară mai înainte, cînd se simțea atît de singur!

Uneori parcă simțea cum se împleticește de atîta bucurie în fața certitudinii de a vedea îndeplinindu-i-se toate dorințele arzătoare; alteori, gîndul la Roberta se năpustea asupră-i ca suflul unui crivăț înghețat — și atunci i se părea că nimic nu poate fi mai trist, mai groaznic, mai ucigător pentru visele lui de frumusețe, dragoste și fericire decît această amenințare apăsătoare. Ah, articolul acela înfiorător despre cele două persoane înecate în lac! Și probabilitatea că, în ciuda planului său nebunesc, peste o săptămînă, peste două, peste trei săptămîni cel mult, va trebui să renunțe pentru totdeauna la toate acestea! Apoi, trezindu-se parcă dintr-un vis, își dădea seama că joacă prost. că face greșeli peste greșeli, că Bertina, Sondra și Grant îi strigă:

— Hei, Clyde, unde te gîndești?

Și din străfundurile inimii sale ar fi răspuns, dacă ar fi putut: „Roberta!"

Seara, la familia Brookshaw, o elegantă reuniune a prietenilor Sondrei și Bertinei, precum și alți invitați. Pe parchetul de dans, o nouă întîlnire cu Sondra, mai zîmbitoare decît oricînd, deoa-

---

[1] „Douăzeci-zero!", „Treizeci-zero!", „Patruzeci-zero!" — anunțări în momentul lansării mingiei de tenis.

[2] Joc de cuvinte — *love* în englezește înseamnă dragoste.

rece se prefăcea în fața celorlalți — mai ales în fața mamei și a tatălui ci — că nu l-a văzut încă pe Clyde, că nici nu aflase măcar de prezența lui aici.

— Dumneata aici ? Extraordinar ! La familia Cranston ? Minunat ! La doi pași de noi ! Păi atunci înseamnă că o să ne vedem des, nu-i așa ? Ce zici de o partidă de călărie mîine dimineață înainte de 7 ? Bertina și cu mine facem astfel de plimbări aproape în fiecare dimineață. Și dacă n-o să intervină nimic, o să organizăm mîine un picnic, o să ne plimbăm cu barca și cu mașina. Să nu te temi dacă nu călărești bine... O s-o rog pe Bertina să ți-l dea pe Jerry, blînd ca o oaie, crede-mă ! Să nu te preocupe nici problema hainelor. Grant are cîte vrei ! Am să fac următoarele două dansuri cu alții, dar o să ne retragem un pic în timpul celui de al treilea, da ? Cunosc un locșor minunat afară, pe balcon...

Se îndepărtă, întinzîndu-i degetele, dar privirile ei spuneau parcă : „Știm noi ce știm..." Mai pe urmă, afară, în întuneric, într-o clipă cînd nu-i vedea nimeni, Sondra îi apucă obrajii în palme și, trăgîndu-l spre ea, îl sărută cu patimă, iar mai tîrziu, înainte de a se fi încheiat seara, plimbîndu-se pe cărarea ce se întindea pe malul apei, se putură îmbrățișa în voie sub clar de lună.

— Sondra-i tare fericită că micul ei Clyde e aici ! Îi era dor, tare dor de el...

Îi mîngîie părul, în timp ce el o sărută, iar Clyde, gîndindu-se la umbra întunecoasă ce se așternea între ei, o strînse înfrigurat la piept, cuprins de deznădejde.

— Iubita mea, fetița mea scumpă ! exclamă el. Frumoasa, frumoasa mea Sondra ! Dacă ai ști cît de mult te iubesc ! Dacă aș putea să-ți spun *tot*... Ce bine ar fi...

Dar acum nu putea, și probabil că niciodată nu va putea. Nu va îndrăzni să-i vorbească, să-i zugrăvească măcar o parte din neagra prăpastie ce se căsca între ei. Deoarece, ținînd seama de educația și idealul de dragoste și căsătorie ce-i fuseseră impuse, Sondra nu l-ar fi putut înțelege, n-ar fi fost niciodată dispusă să facă un sacrificiu atît de mare în numele dragostei, oricît de mult l-ar fi iubit. Iar aceasta ar fi însemnat să se trezească dintr-o dată părăsit, condamnat fără nici o nădejde și privit cu atîta ardoare de chiar ochii ei !

Totuși, privindu-l în ochi, cercetîndu-i chipul palid și încordat, în timp ce ochii ei scînteiau în lumina lunii, exclamă, sub strînsoarea lui puternică :

— O iubeşte el pe Sondra chiar aşa de mult ? Băieţaşul meu scump ! Şi Sondra lui îl iubeşte tare, tare mult !

Îi luă capul între mîini şi-l ţinu strîns, sărutîndu-l, lacom şi pătimaş, de nenumărate ori.

— Sondra n-o să renunţe niciodată la Clyde al ei ! Nu ! Ai să vezi ! Orice s-ar întîmpla ! S-ar putea să nu fie prea uşor, dar Sondra n-o să renunţe ! Apoi, cu acelaşi gest brusc şi cu simţul realităţii care o caracteriza adesea, strigă : Acum însă trebuie să ne întoarcem ! Nu, nici un sărut mai mult ! Nu, nu, Sondra spune nu ! O să ni se observe lipsa.

Se desprinse din îmbrăţişare şi, trăgîndu-l de braţ, se grăbi să intre din nou în casă, tocmai la timp pentru a da cu ochii de Palmer Thurston, care o căuta.

A doua zi dimineaţă, ţinîndu-se de cuvînt, Bertina şi Sondra erau pe cai înainte de ora 7, gata de plecare la „Parcul inspiraţiei". Îmbrăcate în costume de călărie, cu jachete de un roşu-aprins, pantaloni albi şi cizmuliţe negre, cu părul desfăcut şi fluturînd în vînt, îl întreceau din cînd în cînd, apoi îşi întorceau caii şi reveneau alături de el. Alteori, Sondra îi striga să se grăbească, sau cele două prietene se ascundeau sub vreo boltă tainică a copacilor, la o sută de metri înaintea lui, unde rîdeau şi chicoteau fără ca el să le poată vedea. Iar din pricina interesului pe care Sondra i-l arătă atît de limpede lui Clyde în cursul acestor zile — interes despre care Bertina însăşi spunea că s-ar putea sfîrşi printr-o căsătorie, în cazul cînd nu ar fi intervenit nici un fel de complicaţii familiale — ea, Bertina, era numai surîsuri, era cordialitatea personificată, insistînd cu o amabilitate fermecătoare ca el să vină să-şi petreacă vara aici, adăugînd că va face tot ce-i va sta în putinţă pentru a evita orice comentarii neplăcute. Iar Clyde aci se exalta, aci se posomora, lăsîndu-se uneori, fără să vrea, pradă ispitei ce-l îmboldea după lectura articolului aceluia din ziar, şi, totuşi, răzvrătindu-se împotriva ei, străduindu-se s-o alunge pentru totdeauna din cugetul său.

La un moment dat, Sondra coborî pe o potecă abruptă pînă la un izvor ce curgea printre pietre şi muşchi, în mijlocul unui desiş de copaci înalţi şi umbroşi, şi-i strigă lui Clyde :

— Coboară încoace, Jerry cunoaşte drumul ! N-o să alunece, fii fără grijă ! Vino să bei puţină apă de izvor. Cine-o bea se întoarce curînd aici, aşa se spune !

Apoi, cînd Clyde coborî costişa şi sări de pe cal să bea, Sondra adăugă :

— Voiam să-ţi spun ceva. Trebuia să fi văzut mutrişoara mamei aseară, cînd a aflat că eşti aici... Fireşte, nu ştie că aş fi

amestecată în treaba asta, deoarece își închipuie că și Bertina ține la tine. Eu am făcut-o să creadă așa. Cu toate astea, am impresia că bănuiește ceva și nu-i prea convine. Dar nu poate spune nimic mai mult decît a spus pînă acum. Am vorbit chiar adineauri cu Bertina și s-a declarat gata să facă tot posibilul ca să mă ajute. Totuși, va trebui să fim și mai prudenți decît pînă acum, căci dacă mama devine prea bănuitoare, nu știu ce ar fi în stare să facă... ar putea hotărî, de pildă, să plecăm de aici numai ca să nu te mai văd. Știi că, dacă ar fi după ea, n-ar trebui să mă intereseze nimeni în afară de persoanele care îi sînt ei pe plac. Știi cum stau lucrurile... La fel se poartă și cu Stuart. Dacă vei da însă impresia că ești indiferent față de mine atunci cînd e prin preajmă cineva din grupul nostru, nu cred că o să facă mare caz, cel puțin deocamdată... Mai tîrziu, la toamnă, cînd ne întoarcem la Lycurgus, lucrurile se vor schimba. Voi deveni majoră și voi vedea ce am de făcut. N-am mai iubit pe nimeni pînă acum, dar pe tine te iubesc și nu am de gînd să renunț la tine, asta e tot! N-am de gînd! Și nici ei nu mă pot obliga!

Bătu din picior și izbi cu cravașa în cizmuliță, pe cînd cei doi cai priveau, fără expresie, în jurul lor. Clyde, transportat și uluit de această nouă declarație atît de deschisă în favoarea lui și înflăcărat la gîndul că — acum, sau niciodată! — i-ar putea vorbi despre fugă și despre căsătorie, scăpînd astfel de amenințarea sabiei ce-i atîrna deasupra capului, se uită la Sondra cu ochii plini de speranță, dar și de o teamă tulburătoare. Căci Sondra s-ar putea să-l refuze, sau chiar să-și schimbe sentimentele față de el, izbită de o propunere atît de bruscă. Pe de altă parte, nu avea nici bani și nici nu se gîndise unde s-ar putea duce în cazul cînd ea ar fi fost de acord cu propunerea lui. Dar poate că avea ea, sau ar putea să aibă. O dată ce ar consimți, nu însemna oare că l-ar și ajuta? Desigur că da. Oricum, simțea că trebuie să vorbească, să-și încerce norocul, indiferent de întorsătura pe care ar putea-o lua lucrurile.

Spuse, așadar :

— De ce să nu fugi cu mine acum, Sondra, iubita mea? Toamna e așa de departe, și eu te doresc atît de mult... Ia gîndește-te, n-ar fi cu putință? Nu-mi vine să cred că la toamnă mama ta ar consimți să te măriți cu mine. Dar dacă am fugi acum, nu-i așa că n-ar mai putea să facă nimic? Iar după aceea, peste cîteva luni, să zicem, ai putea să-i scrii, și atunci n-ar mai avea ce să facă, nu crezi? De ce să nu fugim acum, Sondra?

Vocea îi era rugătoare, în ochi i se citea limpede teama tristă că ar putea fi refuzat, că, dincolo de acest refuz, se va întinde un viitor lipsit de orice certitudine.

Sondra fu atît de impresionată de neliniştea care-l cuprinse pe Clyde, încît nu ştiu pur şi simplu ce să spună. Nici gînd să o fi supărat propunerea lui, dimpotrivă, fu profund mişcată şi măgulită gîndindu-se că a putut să stîrnească în el o pasiune atît de arzătoare şi de aprigă. Clyde i se părea aşa de năvalnic, mistuit atît de puternic de flacăra pe care ea însăşi o aprinsese în el, cu toate că îşi dădea perfect de bine seama că ea nu e în stare să o simtă cu aceeaşi intensitate. Nu, o asemenea înflăcărare nu mai văzuse niciodată, nici la el, nici la alţii. N-ar fi minunat să poată fugi cu el acum, în taină, în Canada, la New York, sau la Boston, oriunde? Ce vîlvă ar stîrni fuga ei, aici şi peste tot, la Lycurgus, la Albany, la Utica! Ce s-ar mai vorbi şi ce de presupuneri s-ar mai face în familia ei şi aiurea! Iar Gilbert, vrînd-nevrînd, s-ar pomeni înrudit cu ea, la fel ca întreaga familie Griffiths, pe care mama şi tatăl ei o admiră atît de mult!

O clipă, ochii ei trădară dorinţa şi aproape hotărîrea de a-i accepta propunerea de a fugi, de a face o nebunie în numele dragostei ei puternice şi sincere. Într-adevăr, o dată căsătorită, ce ar mai fi putut face părinţii ei? Şi apoi ce, Clyde nu era atît de vrednic de ei cum era şi de ea? Desigur că era, cu toate că toţi cei din lumea sa înclinau să creadă că nu corespunde întru totul pentru simplul motiv că nu avea atît de mulţi bani cît aveau ei. Dar o să aibă şi el bani după ce se va căsători cu ea şi va căpăta un post la întreprinderea tatălui ei, un post tot atît de bun ca acela al lui Gil Griffiths pe lîngă tatăl lui.

Totuşi, o clipă mai tîrziu, gîndindu-se la viaţa de aici, la ceea ce ar însemna o astfel de fugă pentru părinţii ei, chiar în pragul sezonului de vară, şi dîndu-şi seama cum şi-ar răsturna singură toate proiectele, supărînd-o îndeosebi pe mama ei, fapt care putea să aducă şi desfacerea căsătoriei, pe motivul că nu era încă majoră, Sondra ezită, perspectiva trandafirie a aventurii cedînd în faţa simţului ei practic atît de puternic. În definitiv, parcă ce mai contau cîteva luni? A mai aştepta puţin însemna, fără nici o îndoială, să prevină o despărţire definitivă de Clyde, pe cîtă vreme un astfel de plan — cine ar fi putut-o spune? — nu era exclus să-i despartă pentru totdeauna.

Clătină aşadar din cap cu un aer hotărît şi totuşi drăgăstos, care — Clyde o ştia prea bine din experienţă — vestea înfrîngerea cea mai dureroasă şi iremediabilă suferită pînă acum în legătură cu toate acestea. Nu voia sa-l urmeze! Asta însemna că e pier-

dut — pierdut — şi că şi ea, poate, e pierdută pentru el pe vecie. Dumnezeule! Căci, deşi expresia chipului ei era plină de o duioşie neobişnuită — neobişnuită chiar atunci cînd era emoţionată în cel mai înalt grad — îi spuse :

— Da, iubitul meu, aş face-o dacă n-aş crede că e mai bine să ne abţinem pentru moment. E prea curînd. Deocamdată mama n-o să întreprindă nimic. Sînt sigură de asta. Unde mai pui că a luat toate măsurile necesare cu privire la vizitele pe care are de gînd să le primească aici în timpul verii, iar eu sînt aceea de dragul căreia ţine să le primească. Vrea cu tot dinadinsul să mă port drăguţ cu... ştii foarte bine despre cine e vorba. Iar eu pot face asta fără să mă gîndesc că aş stingheri dragostea noastră — şi sînt sigură că aşa s-ar întîmpla — atîta timp cît nu fac nimic altceva care s-o sperie. Se întrerupse, pentru a-i adresa un zîmbet încurajator. De altfel, poţi veni aici ori de cîte ori vrei, nu-nţelegi? Şi nici mama, nici alţii n-au să acorde acestui fapt vreo importanţă, pentru că n-o să fii invitatul nostru, nu-nţelegi? Am aranjat cu Bertina cum e mai bine. Asta înseamnă că o să ne putem vedea aici cît e vara de lungă, cît o să vrem noi, nu-nţelegi? Iar la toamnă, cînd o să mă întorc, dacă nu voi reuşi s-o fac să ţină la tine cît de cît, sau să ne dea voie să ne logodim, atunci voi fugi cu tine. Da, iubitul meu, aşa voi face, îţi făgăduiesc! Iubitul meu!... La toamnă!...

Tăcu. Din privirea ei, în clipa cînd, luîndu-i mîinile într-ale sale, îşi ridică ochii spre el, se înţelegea limpede că îşi dă seama cu multă luciditate de toate dificultăţile de ordin practic ce le stăteau în faţă. Apoi, cu o mişcare impulsivă şi pentru a pune capăt discuţiei, îşi încolăci braţele pe după gîtul lui şi, aplecîndu-i capul lîngă al ei, îl sărută.

— Nu-ţi dai oare seama, iubitule? Te rog, nu fi aşa de trist. Comoară scumpă, Sondra îl iubeşte pe Clyde al ei aşa de mult! Şi ea o să facă totul pentru ca lucrurile să se sfîrşească bine. Da, va face totul! Aşteaptă şi ai să vezi, Sondra n-o să renunţe niciodată la Clyde — niciodată!

Iar Clyde, dîndu-şi seama că nu are la îndemînă nici un argument convingător menit s-o impresioneze — în nici un caz unul prin care să-i înlăture orice bănuială ce i-ar putea-o stîrni înfrigurarea lui extremă — şi că, din cauza exigenţei Robertei, cel puţin atîta vreme cît... cît... ei bine, atîta vreme cît Roberta nu-i va reda libertatea, aceasta putea să însemne vestirea înfrîngerii lui — Clyde contemplă cu tristeţe şi chiar cu deznădejde chipul Sondrei. Ce frumoasă este! Cît de desăvîrşită este lumea ei! Şi, totuşi, nu-i era îngăduit s-o aibă, nici pe ea, nici lumea aceasta

— niciodată ! Și Roberta, care se profila pe planul din fund, cu pretențiile ei și cu făgăduielile lui ! Și nici o scăpare în afară de fugă ! Dumnezeule !

În momentul acela, ochii săi căpătară o expresie nervoasă, aproape anormală — niciodată în viața lui nu avusese o expresie mai hotărîtă și mai pătrunzătoare, părea că ajunsese la hotarul dintre rațiune și nebunie — și atît de grăitoare, încît nu-i scăpă Sondrei. Părea bolnav, zdrobit, adus la cea mai neagră deznădejde. Sondra nu se putu opri să exclame :

— Dar bine, iubitule, ce-i cu tine ? Clyde, iubitul meu, ai o înfățișare.. nu știu cum să spun, pari așa de pierdut, sau... Mă iubește copilașul meu chiar așa de mult, că nu mai poate aștepta două-trei luni de zile ? Ba da, poate ! Nu e totul chiar așa de rău cum își închipuie el. O să fii cu mine aproape tot timpul, micuțul meu scump ! Iar cînd n-o să fie, Sondra o să-i scrie în fiecare zi, în fiecare zi !

— Dar, Sondra ! Sondra ! Ah, dacă aș putea să-ți explic ! Dacă ai ști cît de important e acest lucru pentru mine...

Se opri, deoarece observă că expresia Sondrei se schimbă. O să-l întrebe oare pentru ce plecarea lor imediată i se pare atît de presantă ? Și în aceeași clipă, simțind cît de puternică e vraja pe care o exercită asupra ei lumea din care face parte integrantă și înțelegînd că, dacă ar stărui prea mult, ar putea s-o pună pe gînduri, făcînd-o să se îndoiască și să se întrebe dacă a fost înțelept să se îndrăgostească de el, Clyde se văzu silit să bată în retragere, convins că, dacă ar vorbi, ar determina-o să-i pună întrebări într-un fel care i-ar putea schimba atitudinea, sau, cel puțin, i-ar putea micșora entuziasmul în așa chip, încît pînă și visul lor pentru la toamnă să se spulbere dintr-o dată.

În consecință, în loc să-i mai explice pentru ce anume avea atîta nevoie de o hotărîre urgentă din partea ei, se resemnă să cedeze, spunînd :

— Am atîta nevoie de tine, dragostea mea... mereu, mereu... Asta e singura pricină ! Cîteodată mi se pare că mi-ar fi cu neputință să mă știu departe de tine, fie măcar pentru o singură clipă ! Mi-e atît de dor de tine, tot timpul !

Sondra, deși măgulită de pasiunea lui și împărtășindu-i-o în bună parte, se mulțumi să repete diferitele argumente pe care le spusese mai înainte. Că trebuie să aștepte. Că toate se vor aranja cu bine la toamnă. Iar Clyde, aproape copleșit de înfrîngerea pe care o suferise, dar incapabil să renunțe la deliciul de a fi în preajma ei, făcu tot ce-i stătu în putință pentru a-și recăpăta buna

dispoziție și pentru a se gîndi mereu, mereu și iar mereu că, într-un fel sau altul, cine știe ? poate cu ajutorul bărcii, cumva, sau altfel...

Dar cum altfel ?

Nu, nu, nu, asta nu ! Nu era un criminal și nu putea să devină ucigaș ! Nu era un criminal, nu, nu, nu !

Și, totuși, să piardă așa ceva !...

Dezastrul acela care se apropia !

Dezastrul acela care se apropia !

Cum să-l evite și s-o cîștige, în sfîrșit, pe Sondra ?

Cum ? Cum ? Cum ?

CAPITOLUL 64

De îndată ce sosi din nou la Lycurgus, luni dimineață, i se înmînă următoarea scrisoare de la Roberta :

„Dragă Clyde,

Dragul meu, am auzit spunîndu-se adesea că o nenorocire nu vine niciodată singură, dar n-am știut ce înseamnă asta pînă azi. Prima persoană pe care am văzut-o azi-dimineață a fost domnul Wilcox, un vecin de-al nostru, care a venit să anunțe că doamna Anse nu va veni azi fiindcă are ceva de lucru pentru doamna Dinwiddie, la Biltz, deși aseară, cînd a plecat, ne înțelesesem ca eu s-o ajut un pic la cusut pentru a cîștiga timp. Și acum iată că nu va veni decît mîine! Pe urmă, am aflat că doamna Nichols, sora mamei, e rău bolnavă, și mama a trebuit să se ducă la ea, la Baker's Pond, cale de vreo douăsprezece mile de aici. Tom a dus-o cu trăsura, deși e mare nevoie de el ca să-l ajute pe tata la munca de la fermă. Nu știu dacă mama va putea să se întoarcă pînă duminică. Dacă m-aș simți mai bine și n-aș avea atîtea de făcut pentru mine, cred că ar trebui să mă duc și eu, cu toate că mama insistă să rămîn aici.

Si asta nu e tot. Emily și Tom, crezînd că eu n-am nimic și că au să-mi facă astfel o plăcere, au invitat patru fete și patru băieți ca să petrecem împreună astă-seară. Era vorba să fie un fel de serată «sub clar de lună», cu înghețată și tort, pe care urma să-l pregătească Emily, mama și cu mine. Acum, însă, biata de ea trebuie să telefoneze tuturor, de la domnul Wilcox, al cărui telefon îl folosim și noi, contribuind la plata abonamentului, ca să amîne petrecerea pe săptămîna viitoare, dacă se poate. Și, bineînțeles, e foarte amărîtă din cauza asta.

Cît despre mine, caut să-mi fac singură curaj, cum se spune. Crede-mă, însă, dragul meu, că e destul de greu. Pînă acum n-am primit decît trei telefoane scurte de la tine, prin care m-ai anunțat că pînă la 5 iulie nu crezi c-o să poți face rost de banii de care avem nevoie. Colac peste pupăză, am aflat de-abia astăzi că mama și tata au hotărît să se ducă la unchiul Charlie, la Hamilton, pentru sărbătoarea de 4 Iulie (și să stea acolo pînă la 15), luîndu-mă și pe mine cu ei, în afară de cazul că nu mă hotărăsc să mă înapoiez la Lycurgus. Între timp, Tom și Emily îi vor face o vizită surorii mele la Homer. Dar, dragul meu, după cum știi prea bine, eu nu pot face asta. Mă simt prea prost și sînt prea îngrijorată. Aseară am vomitat îngrozitor, și toată ziua am fost mai mult moartă decît vie, iar acum, seara, sînt ca și ieșită din minți.

Dragul meu, ce putem face? Nu poți veni să mă iei înainte de 3 iulie, ziua cînd probabil vor pleca ei? Trebuie să vii neapărat mai înainte, pentru că eu pur și simplu nu pot să-i însoțesc! Sînt cincizeci de mile de aici și pînă acolo. Aș putea să le spun c-o să mă duc cu ei dacă aș fi sigură că vii să mă iei înainte de plecarea lor. Dar trebuie să fiu absolut sigură că vii absolut sigură!

Clyde, de cînd am venit aici, nu fac altceva decît să plîng. Dacă ai fi și tu cu mine, nu m-aș simți atît de tristă. Încerc să fiu curajoasă, dar ce pot face ca să-mi scot din minte gîndul că n-o să vii, deoarece nu mi-ai scris nici măcar un bilețel și nu mi-ai telefonat decît de trei ori de cînd sînt aici? Îmi spun, însă, că nu se poate să fii așa de rău, cu atît mai mult cu cît mi-ai făgăduit. Vei veni, nu-i așa? Toate mă neliniștesc acum, Clyde, nu știu de ce, și sînt tare speriată, dragul meu... Mă gîndesc la vara trecută, apoi la vara asta, și la toate visurile mele. La urma urmei, n-o să fie nici o nenorocire dacă o să vii cu cîteva zile mai devreme decît ai hotărît, nu-i așa, dragul meu? Chiar dacă va trebui să ne mulțumim cu ceva mai puțini bani. Sînt sigură că o să ne ajungă. Știu să fiu cît se poate de econoamă la nevoie. Voi căuta ca rochiile mele să fie gata pînă la această dată. Dacă nu, mă voi mulțumi cu ce am și le voi termina mai tîrziu. Am să încerc să fiu curajoasă, dragul meu, și să nu te supăr prea mult, dar numai să vii. Trebuie să vii, trebuie să vii, Clyde! Nu se poate altfel, deși, de dragul tău, aș fi dorit să nu fie nevoie de toate astea...

Te rog, Clyde, te rog mult de tot, scrie-mi și spune-mi că vei fi aici, așa cum mi-ai făgăduit. Mă năpădesc atîtea griji și mă simt așa de singură! Mă înapoiez imediat la Lycurgus, ca să te văd, dacă nu vii, așa cum mi-ai spus. Știu că nu-ți place să mă auzi vorbind astfel, dar, Clyde, nu vreau să rămîn aici, nu pot! Asta e tot! Și nici cu mama și cu tata nu pot pleca, așa că nu există decît o singură scăpare pentru mine. Nu cred că am să închid ochii în noaptea asta, de aceea te rog să-mi scrii, și în scrisoarea ta să-mi spui de nenumărate ori că nu trebuie să mă neliniștesc cu privire la

sosirea ta. Dacă ai putea să vii azi, sau măcar la sfîrşitul acestei săptămîni, dragul meu, nu m-aş simţi atît de tristă. Dar încă două săptămîni de-acum încolo! Toţi ceilalţi s-au culcat, şi în casă e linişte, aşa că mă opresc.

Te rog, scrie-mi, dragul meu, fără întîrziere, sau dacă nu vrei să faci asta, telefonează-mi neapărat mîine, căci n-o să am pic de odihnă pînă cînd nu voi primi veşti de la tine.

A ta nefericită,

Roberta

P.S. E o scrisoare îngrozitoare, dar nu sînt în stare să scriu una mai frumoasă. Sînt atît de tristă..."

În ziua cînd această scrisoare sosise la Lycurgus, Clyde nu era acolo, ca să răspundă imediat. Din această pricină, cuprinsă în după-amiaza de sîmbătă de o stare sufletească deznădăjduită, soră cu isteria, bîntuită de cele mai negre gînduri şi pe jumătate convinsă că el a plecat undeva, departe, fără s-o prevină, Roberta îi scrise, aproape urlînd de durere — acestea sînt cuvintele ce pot reda adevărata ei stare sufletească — următoarele :

„Biltz, sîmbătă 14 iunie

Dragul meu Clyde,

Îţi scriu pentru a te anunţa că mă înapoiez la Lycurgus. Îmi este pur şi simplu cu neputinţă să mai rămîn aici! Mama e neliniştită şi se întreabă de ce plîng atîta, iar eu simt că am să mă îmbolnăvesc. Ştiu că ţi-am promis să rămîn pînă la 25 sau 26 iunie, dar tu mi-ai spus c-ai să-mi scrii, lucru pe care nu l-ai făcut, atît doar că mi-ai telefonat din cînd în cînd, cîtă vreme eu sînt ca şi nebună. Cînd m-am deşteptat azi-dimineaţă, nu mi-am putut stăpîni lacrimile, şi toată după-amiaza m-a durut capul îngrozitor.

Mi-e tare teamă că n-ai să vii şi sînt de-a dreptul înspăimîntată, dragul meu... Te rog vino şi du-mă undeva, oriunde, numai să scap de aici şi să nu mă mai chinuiesc aşa! În starea în care mă găsesc, mă tem că tata şi mama m-ar putea sili să le povestesc totul, sau ar putea să ghicească ei singuri adevărul.

Ah, Clyde, tu n-ai să știi niciodată... Mi-ai spus că ai să vii, și uneori sînt convinsă că ai să vii. Alteori, însă, încep să mă gîndesc la alte lucruri și sînt tot atît de convinsă că nu vei veni, mai ales că nu-mi scrii deloc și nici nu-mi telefonezi. Aș ține mult de tot să-mi scrii și să-mi spui că vei veni, ca să am curajul să rămîn aici. După ce vei primi această scrisoare, aș vrea să-mi scrii și să-mi spui ziua exactă cînd vii, nu mai tîrziu de 1 iulie, în orice caz, deoarece îmi dau seama că nu mai pot rămîne aici după această dată. Clyde, nu există pe lume fată mai nenorocită decît mine, și tu m-ai făcut să fiu așa! Dar nu, nu spun lucrurile astea în serios, dragul meu... Te-ai purtat frumos cu mine mai înainte și ești drăguț cu mine și acum, cînd îmi făgăduiești că ai să vii să mă iei. Iar dacă vii, așa cum mi-ai promis, îți voi fi tare recunoscătoare. După ce vei citi această scrisoare, dacă vei socoti că sînt absurdă, nu te supăra, Clyde, gîndește-te numai că sînt înnebunită de durere și de neliniște și nu mai știu pur și simplu ce să fac. Te rog, scrie-mi, Clyde! Dacă ai ști cîtă nevoie am măcar de un singur cuvînt de la tine!...

Roberta"

Această scrisoare, cuprinzînd amenințarea înapoierii la Lycurgus, fu de ajuns pentru a-l face pe Clyde să cadă într-o stare asemănătoare cu aceea a Robertei. De astă dată nu mai avea nici o scuză plauzibilă pe care să o pună în fața Robertei pentru a o face să-și amîne ultima ei cerere atît de categorică. Începu să-și frămînte mintea pînă la epuizare. Nu trebuia să-i scrie scrisori lungi, care să-l compromită. Ar fi o prostie, deoarece luase hotărîrea de a nu se însura cu ea. De altminteri, starea lui sufletească din acest moment — de-abia desprins din brațele și sărutările Sondrei — nu i-ar fi îngăduit-o. N-ar fi putut să-i scrie chiar dacă ar fi dorit.

Totuși, își dădea seama că trebuie să facă ceva, cît mai repede, spre a o liniști pe Roberta, care, după cum se vede, e gata să cadă pradă disperării. Peste zece minute, după ce isprăvi de citit ultima dintre cele două scrisori, încercă s-o obțină pe Roberta la telefon. Reuși să capete legătura cu ea după o jumătate de oră de așteptare chinuitoare, cînd îi auzi vocea subțire și cam arțăgoasă, cum i se păru lui la început, deși, de fapt, nu era decît din cauza legăturii defectuoase.

— Alo, Clyde, bună dimineața! Sînt fericită că-mi telefonezi! Am fost grozav de nervoasă... Ai primit cele două scrisori ale mele? Tocmai mă pregăteam să plec în cursul dimineții de azi dacă nu primeam nici o știre de la tine. Nu mai puteam să îndur tăcerea ta. Unde ai fost, dragul meu? Ai citit ce ți-am scris despre

plecarea părinţilor mei ? Da, asta e adevărul ! De ce nu-mi scrii, Clyde, sau de ce nu-mi telefonezi măcar ? Ce părere ai despre cele ce ţi-am scris în legătură cu 3 iulie ? Vii atunci ? Sau trebuie să ne întîlnim în altă parte ? Am fost extrem de nervoasă în ultimele trei sau patru zile, dar acum, cînd te aud din nou, poate voi reuşi să mă mai liniştesc. Ţin însă neapărat să-mi scrii două-trei rînduri, măcar la cîteva zile o dată... De ce nu vrei să-mi scrii, Clyde ? Nu mi-ai scris nici o scrisoare de cînd sînt aici. Nu-ţi pot spune în ce stare mă găsesc şi cît de greu îmi vine să-mi păstrez calmul...

Se vedea bine că Roberta vorbea ca o fiinţă înspăimîntată şi cu nervii zdruncinaţi. Şi, neştiind că în odaia de unde vorbea ea nu mai era nimeni în clipa cînd îi telefona, Clyde îşi spuse că e prea indiscretă. Nu-şi schimbă părerea nici chiar cînd îi declară că e singură şi nu o aude nimeni. Nu voia ca Roberta să-i rostească numele sau să facă aluzie la scrisorile pe care i le scrisese.

Evitînd termenii prea precişi, încercă s-o facă să înţeleagă că a fost foarte ocupat şi că-i vine foarte greu să-i scrie atît cît ar crede ea de cuviinţă. Nu i-a spus oare că va veni în jurul lui 28 iunie dacă îi va fi cu putinţă ? Ei bine, aşa va şi face, dacă va fi posibil, dar se temea că ar putea fi nevoit să amîne plecarea cu o săptămînă sau două, pînă la 7 sau 8 iulie, timp suficient pentru a mai strînge încă cincizeci de dolari, neapărat trebuitori. În realitate, se gîndea la o nouă amînare, ca să-i mai facă o vizită Sondrei în *week-end*-ul următor. Ardea de dorinţa de a pleca din nou acolo ! Ah, şi Roberta asta, cu pretenţiile ei ! Nu putea să plece cu părinţii pentru o săptămînă, două, şi după aceea să se ducă el s-o ia, sau să vină ea la el ? ! Asta i-ar mai da puţin timp pentru...

Auzind însă toate acestea, Roberta nu se mai putu stăpîni. Cuprinsă de indignare, îi spuse că, dacă e aşa, se întoarce imediat la familia Gilpin, dacă odaia ei o mai fi liberă, că nu vrea să-şi mai piardă timpul cu pregătirile, aşteptîndu-l degeaba, iar atunci Clyde se gîndi să-i spună că va veni la 3 iulie, în cazul cînd pînă la această dată nu vor stabili să se întîlnească în altă parte. Şi asta pentru că nu luase încă o hotărîre precisă. Îi mai trebuia timp să se gîndească, să se gîndească...

În consecinţă, îşi schimbă considerabil tonul şi spuse :

— Dar ascultă, Bert, te rog nu te supăra, vorbeşti ca şi cum lucrurile astea nu m-ar frămînta şi pe mine. Tu nu ştii cît ar putea să mă coste toate astea înainte de a rezolva ceva, şi îmi face impresia că nici nu te preocupă prea mult. Ştiu, eşti neliniştită, şi toate celelalte... Dar eu ? Fac tot ce pot, Bert, cu toate că sînt năpădit de griji. Te rog să ai răbdare pînă la 3 iulie. Te rog ! Îţi promit

că-ţi voi scrie, sau, dacă nu, îţi voi telefona regulat din două în două zile. Eşti de acord ? Aş dori însă să nu mai rosteşti numele meu, aşa cum ai făcut adineauri. Asta o să ne pricinuiască neplăceri, cu siguranţă ! Te rog foarte mult ! Cînd am să-ţi telefonez din nou, o să spun că-ţi vorbeşte domnul Baker, înţelegi, iar tu poţi foarte bine să spui după aceea că a fost... ştiu eu... cine vrei tu. Dacă cumva se întîmplă ceva care ne-ar împiedica să plecăm pe ziua de 3, atunci, poftim, poţi să te întorci aici dacă vrei... aici, sau undeva prin apropiere, şi pe urmă putem pleca împreună cît mai curînd cu putinţă...

Vorbea pe un ton aşa de rugător, de blînd şi convingător — asta însă numai datorită strîmtorii în care se găsea — încît amintea vechea lui gingăşie şi timiditate prin care o cucerise altădată pe Roberta, de aceea chiar acum, în împrejurările de faţă, trezi într-însa o recunoştinţă ciudată şi nejustificată. Se grăbi deci să-i răspundă cu căldură şi chiar cu emoţie :

— A, nu, dragul meu, nu vreau să fac aşa ceva. . Ştii că n-aş putea. Dar mă simt atît de prost şi nu ştiu deloc cum să mă descurc... Tu înţelegi asta, nu-i aşa, Clyde ? Nu pot să nu te iubesc... Şi cred că te voi iubi întotdeauna ! Şi nu vreau să fac nimic ce-ar putea să te supere, dragul meu, nimic, crede-mă !

Clyde, simţind în glasul ei accentul unei dragoste sincere şi dîndu-şi seama că şi-a recăpătat puterea de a o domina, ca altădată, se socoti în măsură să joace din nou rolul de îndrăgostit, fie şi numai spre a o face pe Roberta să se arate mai îngăduitoare în pretenţiile ei. Căci, îşi spunea el, dacă din cauza celuilalt vis al lui n-o mai putea iubi, iar la o căsătorie cu ea nici nu se putea gîndi măcar, n-avea totuşi nimic de pierdut dacă se purta frumos. Să se prefacă ! În felul acesta, convorbirea lor luă sfîrşit prin încheierea unei noi păci, întemeiată pe această înţelegere reciporcă.

Cu o zi mai înainte — zi în care nu se petrecuse nimic deosebit pe lacurile de unde abia se înapoiase — Clyde, Sondra, Stuart şi Bertina, împreună cu Nina Temple şi cu un tînăr numit Harley Baggott, un invitat al familiei Thurston, plecaseră cu maşina de la lacul Twelfth, la Three Mile Bay, o mică staţiune lacustră, situată la aproximativ douăzeci şi cinci de mile mai spre nord, iar de acolo, printre două perdele impresionante de pini, la lacul Big Bittern şi la alte cîteva lăculeţe pierdute printre pinii cei mai înalţi ai regiunii care se întinde la miazănoapte de lacul Trine. În timpul drumului, abia acum îşi aducea aminte, Clyde fusese ciudat impresionat în unele momente de aspectul dezolant şi în cea mai mare parte pustiu al ţinutului. Drumurile înguste şi nepietruite, des-

fundate de ploi și brăzdate de făgașurile roților, șerpuiau printre pinii înalți, tăcuți și întunecați, ce formau niște codri în adevăratul înțeles al cuvîntului și se întindeau, după cîte se părea, pe o suprafață de mile întregi de jur împrejur. Apoi înfățișarea bizară, lugubră a unora dintre mlaștinile acelea ce se vedeau de o parte și de alta a cîtorva drumuri relativ practicabile, acoperite, ici și colo, de un fel de plante agățătoare sinistre, ca niște vipere, și presărate, ca niște adevărate cîmpuri de bătălie lăsate în părăsire, cu bușteni putrezi și fărîmicioși, îngrămădiți unul peste altul, cîte patru pe alocuri în nămolul verde ce colcăia în fundul viroagelor, de unde nu avea cum să se scurgă. Apoi ochii bulbucați și spinările broaștelor ce se încălzeau nestingherite la soare, cățărate, ici și colo, pe uscături acoperite de licheni, pe plante tîrîtoare sau pe mușchiul trunchiurilor ce putrezeau sub arșita de iunie; și rotocoalele zborului țînțarilor; și fîșîitul cozii cîte unui șarpe singuratic, ce fugea prin noroi la apropierea bruscă a mașinii; și ierburile otrăvite, și plantele acvatice mustind în toate părțile...

Privind unul dintre aceste lacuri, Clyde se gîndi, pentru un motiv ce nu și-l putea lămuri bine, la accidentul de la lacul Pass. Fără să-și dea seama, în subconștientul său se întipărea în acel moment singurătatea acestor locuri, atît de izolate și atît de favorabile planului său. În acea clipă, un *wier-wier,* una dintre păsările acvatice și solitare ce trăiesc în această regiune, scoase un țipăt sinistru, luîndu-și zborul din apropierea lui, pentru a se ascunde într-un loc mai ferit al mlaștinii. Auzindu-l, Clyde tresări nervos, apoi se rezemă din nou de bancheta mașinii. Țipătul acestei păsări se deosebea cu totul de cele pe care le auzise vreodată în altă parte.

— Ce-a fost asta ? îl întrebă pe Harley Baggott.

— Ce ?

— Pasărea aceea, sau ceva care a zburat în spatele nostru adineauri...

— N-am auzit nici o pasăre.

— Ce sunet ciudat ! Mi s-a încrețit pielea pe mine cînd l-am auzit !

Ceea ce-l interesa și-l impresiona mai mult decît orice în această regiune aproape nelocuită era faptul că pe-aici se găseau atît de multe lacuri singuratice, despre care nu auzise niciodată. Ținutul, străbătut cu toată viteza pe care le-o îngăduiau drumurile desfundate, era presărat cu astfel de lacuri, în mijlocul unor nemărginiți codri de pini. Numai din cînd în cînd, de-a lungul unuia sau altuia dintre aceste lacuri, se puteau vedea urmele unui bivuac sau ale unei cabane, unde nu se putea ajunge decît pe o potecuță întor-

tocheată sau pe un drumeag nisipos și plin de făgașuri, ce se pierdea în desișul copacilor. În general, malurile acestor lacuri îndepărtate pe lîngă care trecuseră erau nelocuite, sau trădau atît de puține semne de viață, încît un bordei sau o căsuță ce se zăreau în depărtare, dincolo de apa liniștită a acestor bălți înconjurate de pini, atrăgea atenția tuturor.

Dar de ce oare gîndul i se întorcea mereu la celălalt lac din Massachusetts ? La barca aceea ? Fusese găsit cadavrul tinerei femei, dar nu și al însoțitorului ei ! Ce întîmplare îngrozitoare, într-adevăr !

Ceva mai tîrziu — aici, în camera lui, după ultima convorbire cu Roberta — avea să-și aducă aminte că mașina, după ce parcursese încă vreo cîteva mile, ajunsese în cele din urmă într-un loc deschis, situat la capătul de nord al unui lac lung și îngust, a cărui parte dinspre sud părea ascunsă în dosul unei peninsule sau al unei insule ce te făcea să crezi că lacul era de fapt și mai lung, avînd mai multe cotituri și șerpuituri decît cele care se puteau vedea din locul unde se opriseră ei.

Cu excepția unei mici cabane cu un adăpost pentru bărci, situată în această parte a lacului, totul părea pustiu — nici un fel de barcă cu motor, nici o luntre nu se vedea pe suprafața lui în momentul cînd sosiseră ei acolo. Ca și în cazul tuturor celorlalte lacuri văzute în ziua aceea, țărmurile erau străjuite chiar pînă la marginea apei de aceiași pini verzi, înalți, ascuțiți, ca niște lănci, și cu brațele larg întinse, întocmai ca pinul acesta de sub fereastra camerei lui de aici, din Lycurgus. Dincolo de ei, în depărtare, înspre sud și înspre apus, se înălțau crestele cocoșate, netede și verzi încă ale contraforturilor de la Adirondacks. La poalele lor, apa, încrețită acum de o boare de vînt și scînteind în bătaia soarelui de după amiază, era de un albastru de Prusia intens, aproape negru, ce lăsa să se creadă că are o adîncime foarte mare, lucru confirmat ceva mai tîrziu de un paznic care trîndăvea în pridvorul scund al micii cabane :

— Să tot aibă vreo șaptezeci de picioare, dacă nu și mai bine, 'a cel mult o sută de picioare de adăpostul pentru bărci.

În clipa aceea, Harley Baggott, dorind să se informeze despre posibilitățile de pescuit în acest lac, gîndindu-se la tatăl său, care intenționa să viziteze ținutul peste cîteva zile, îl întrebă pe paznic, care nu părea să dea atenție celorlalți ocupanți ai mașinii :

— Ce lungime să aibă lacul ăsta ?

— Vreo șapte mile.

— Pește se găsește în el ?

— Aruncați o undiță, și o să vedeți... E locul cel mai bun din tot ținutul pentru biban negru și alți pești de soiul ăsta. În largul

insulei pe care o vedeți colo, vreau să spun în spatele ei, la sud, se află un golfuleț despre care se spune că e unul dintre cele mai bune locuri de pescuit din întreaga regiune. Am văzut cu ochii mei cum doi oameni au prins nu mai puțin de șaptezeci și cinci de pești în două ceasuri. Destul ca să se declare mulțumit oricine, bineînțeles dacă nu vrea să scoată totul pentru el, iar nouă, ăstorlalți, să nu ne mai lase nimic.

Paznicul, un individ slăbuț, înalt și cu fața arsă de soare, cu un cap lunguieț și îngust și cu niște ochi albaștri, luminoși și pătrunzători, rîse tare, bădărănește, cercetînd grupul.

— Nu vreți să vă încercați norocul ?

— Nu, am întrebat numai pentru că-l interesează pe tata. S-ar putea ca dînsul să vină aici săptămîna viitoare. Aș vrea să știu, cum se poate aranja cu locuința ?

— De, nu e ca la Racquette, bineînțeles, dar nici peștele de aici nu se compară cu ăl de la Racquette !

Le aruncă tuturor, pe rînd, un zîmbet șiret și plin de tîlc.

Clyde nu mai întîlnise pînă atunci oameni de soiul ăsta. Îl interesau toate anomaliile și contrastele pe care le prezenta lumea aceasta singuratică, în comparație cu orașele pe care le cunoscuse în mod aproape exclusiv pînă atunci și cu viața și atmosfera, atît de exotice pentru el, în mijlocul cărora trăia în acel moment printre membrii familiei Cranston și ceilalți. Ce contrast între înfățișarea stranie și relativ pustie a acestui ținut și viața agitată și activă din Lycurgus, la mai puțin de o sută de mile spre sud !

— Simt că mă înăbuș aici, observă Stuart Finchley. E numai la doi pași de Lanțul Indian, și, totuși, cîtă diferență ! S-ar părea că nu e țipenie de om pe aici !

— Păi, afară de bivuacurile din timpul verii și de domnii care vin să vîneze elani și cerbi toamna, nu prea e nimeni pe aici, după 1 septembrie, explică paznicul. Sînt călăuză și mă îndeletnicesc cu punerea capcanelor de aproape șaptesprezece ani, dar afară de oamenii care vin în număr din ce în ce mai mare să viziteze lacurile de aici, vara, mai ales cele de la Lanț, nu prea s-au făcut mari schimbări. Trebuie să cunoști bine ținutul dacă vrei să te îndepărtezi de drumurile principale, cu toate că, bineînțeles, la vreo cinci mile spre asfințit, se află calea ferată. Acolo e gara Gun Lodge. Vara, vizitatorii vin pînă aici cu omnibuzul. Iar acolo, la capătul de sud, e un drumeag care duce la Greys și la Three Mile Bay. Bănuiesc că ați mers o bucată de timp pe el, pentru că e singurul drum care ajunge, deocamdată, pînă aici. E vorba să se facă un drum la lacul Long, dar pînă acum e numai vorba. Cele mai

multe lacuri nu sînt legate cu nici un fel de drum pe care să poată merge automobilele. Nu există decît poteci. Şi pe unele dintre ele nu găseşti nici măcar un bordei, sau ceva asemănător. Trebuie să-ţi aduci cu tine tot ce-ţi trebuie. Vara trecută, Bud Ellis şi cu mine ne-am dus la lacul Gun — la vreo treizeci de mile spre vest — şi am fost nevoiţi să străbatem pe jos fiecare palmă de pămînt, cărînd în spate tot calabalîcul. Hei, dar ce de mai peşti am prins acolo ! Şi unde mai pui că elanii şi cerbii vin pe alocurea pînă la marginea apei, ca să se adape. Îi vezi de departe, aşa cum se vede scorbura ceea de pe malul celălalt...

Clyde îşi amintea că, întocmai ca şi ceilalţi, plecase de acolo cu impresia că din punct de vedere al singurătăţii şi farmecului — sau cel puţin al misterului — acest ţinut nu-şi avea pereche. Şi cînd te gîndeşti că era destul de aproape de Lycurgus, nu mai mult de o sută de mile de drum, sau maximum şaptezeci de mile cu trenul, după cum află el mai tîrziu.

La Lycurgus, însă, reîntors în odăiţa lui după convorbirea telefonică cu Roberta, privirea îi căzu din nou pe ziarul de pe masă, în care se găsea articolul privitor la tragedia de la lacul Pass. Fără să vrea, ochii săi parcurseră încă o dată, cu nervozitate şi fără şovăire, pînă la ultimul cuvînt, toate amănuntele acelea sugestive şi ispititoare descrise în articol. Modul simplu şi fără complicaţii în care perechea înecată şi-a făcut apariţia la debarcader ; felul obişnuit şi întru nimic bănuitor în care închiriaseră barca şi plecaseră, vîslind ; modul cum dispăruseră la capătul de nord al lacului ; apoi răsturnarea bărcii, vîslele şi pălăriile care pluteau în apropierea ţărmului...

Citea în picioare, la lumina încă destul de puternică a acelui sfîrşit de după-amiază. În faţa ferestrelor lui se întindeau braţele pinului la care se gîndise cu o zi mai înainte şi care acum îi evocau toţi brazii şi pinii de pe ţărmurile lacului Big Bittern.

Dar, Dumnezeule ! Ce-i trecea oare prin cap ? El, Clyde Griffiths ? Nepotul lui Samuel Griffiths ? Ce l-a apucat ? O crimă ! Nici mai mult, nici mai puţin ! Acest groaznic fapt divers, acest accident sau urzeală drăcească nu înceta să-i tortureze mintea ! O crimă oribilă, pentru care oamenii erau electrocutaţi atunci cînd erau prinşi. De fapt, el nu era în stare să omoare pe nimeni, şi în nici un caz pe Roberta. Nu, nu ! Nu putea să facă aşa ceva, mai ales după cele ce se petrecuseră între ei. Şi, totuşi, lumea cealaltă, Sondra... pe care cu siguranţă că o va pierde acum dacă nu va întreprinde ceva...

Mîinile îi tremurau, simţea împunsături în pleoape, simţi apoi furnicături la rădăcina părului, şi un fior rece îl străbătu din creştet pînă-n tălpi. Un asasinat ! Sau, în orice caz, răsturnarea unei bărci acolo unde apa era mai adîncă, lucru ce se putea întîmpla oriunde, din greşeală, ca şi pe lacul Pass... Iar Roberta nu ştia să înoate. De asta era sigur. Dar s-ar putea salva ţipînd, agăţîndu-se de barcă — şi atunci, dacă ar auzi-o cineva... şi apoi va povesti totul... mai pe urmă ! Broboane reci de sudoare i se aşternură pe frunte ; buzele îi tremurau şi îşi simţi deodată gîtlejul uscat. Ca să nu ajungă pînă acolo, trebuia... trebuia s-o... dar nu — el nu era dintre aceia ! Nu era în stare să facă una ca asta — să dea în cap cuiva — unei fete — Robertei — mai ales cînd ea ar fi pe punctul de a se îneca, sau cînd s-ar zbate. Nu, nu — aşa ceva era cu neputinţă ! Imposibil !

Îşi luă pălăria de paie şi ieşi, înainte ca cineva să-l fi putut auzi *gîndind*, cum şi-ar fi spus el singur, astfel de lucruri cumplite, înfiorătoare. De acum înainte nu va mai putea şi nici nu va mai voi să le îngăduie a-i trece prin minte măcar. Nu era el omul acela... Şi totuşi, totuşi... ah, gîndurile astea ! Iată soluţia — dacă avea nevoie de una. Mijlocul de a rămîne aici — de a scăpa de plecare — mijlocul de a se căsători cu Sondra — de a se descotorosi de Roberta şi de toate... de toate... cu preţul unui strop de curaj sau de îndrăzneală. Dar nu !

Merse în neştire spre sud-est pe un drum ce trecea printre nişte ţarini sărăcăcioase şi puţin umblate, depărtîndu-se de Lycurgus, ceea ce îi îngăduia să fie singur pentru a cugeta, sau, cum avea el impresia, pentru a cugeta fără să-l audă nimeni.

Ziua se stingea în umbrele înserării. Prin case, ici şi colo, se aprindeau luminile. Copacii, strînşi în mănunchiuri pe cîmp sau de-a lungul drumului, începeau să-şi piardă contururile sau să se topească unii în alţii ca într-un fum. Şi cu toate că era cald în văzduh, nu se simţea nici o adiere de viaţă, totul părea cuprins de toropeală, el mergea repede, cugetînd şi transpirînd, de parcă s-ar fi luat la întrecere cu propriile lui picioare, ori cu propriul lui creier, cu o dedublare a lui însuşi, cu un eu interior ce prefera să rămînă liniştit în urmă şi să mediteze.

Lacul acela lugubru şi singuratic !

Insula aceea dinspre miazăzi !

Cine ar putea să vadă ceva ?

Cine ar putea să audă ceva ?

Gara de la Gun Lodge, cu omnibuzul care o deservea în acest anotimp al anului. (Ah, care va să zică, îşi amintea de toate astea ? Mii de draci !) Ce lucru groaznic să-ţi aduci aminte de un asemenea

amănunt în legătură cu o idee ca asta! Dar dacă e vorba să se gîndească la așa ceva, atunci e preferabil să se gîndească serios — înțelegea bine lucrul acesta — sau să înceteze de a se mai gîndi o dată pentru totdeauna — pentru totdeauna! Dar Sondra?! Roberta?! Dacă ar fi prins, ar sfîrși pe scaunul electric! Și, totuși, chinul ăsta insuportabil al situației din clipa de față! Impasul acesta înfiorător! Pericolul de a o pierde pe Sondra. Și, totuși — un asasinat...

Își șterse fața înfierbîntată și jilavă și se opri să privească un pîlc de copaci, de pe cealaltă parte a unei țarini, care îi amintiră întrucîtva, nu știa de ce, copacii aceia de la... drace!... nu-i plăcea drumul ăsta. Începea să se întunece. Ar fi mai bine să se întoarcă. Dar drumul acela către sud, care duce la Three Mile Bay și la lacul Greys, dacă ai vrea să apuci pe el... — drumul acela ce duce la Sharon și la vila Cranstonilor... unde ar ajunge oare dacă ar apuca pe acolo? Dumnezeule! Big Bittern... acolo, în amurg, copacii vor semăna cu aceștia, pierduți în întuneric și lugubri. Bineînțeles, trebuia ca totul să se petreacă spre seară. Nimeni nu se va gîndi să încerce să... chiar așa... dimineața era prea multă lumină. Numai un neghiob ar face-o dimineața. Dar seara, după căderea amurgului, ca acum, de pildă, ori ceva mai tîrziu... La naiba, nu trebuie să asculte de îndemnul unor astfel de gînduri!... Totuși, nu-l va vedea probabil nimeni, nici pe el, nici pe Roberta, nu-i așa? Ar fi atît de ușor să se ducă la Big Bittern sub pretextul unei călătorii de nuntă, de pildă cu prilejul sărbătorii naționale, sau după 4 ori 5 iulie, cînd vor fi oameni mai puțini. Apoi, să se înscrie sub un nume fals — în nici un caz să nu-și dea numele adevărat! — ca să nu poată fi identificat. Pe urmă, nimic mai ușor decît să se întoarcă la Sharon și la vila familiei Cranston, la miezul nopții sau poate a doua zi dimineața, iar o dată ajuns acolo, va putea pretinde că a sosit în nord cu trenul de dimineață, care vine pe la 10. Și atunci...

La dracu! pentru ce oare mintea lui nu se mai satură să tot rumege ideea asta? Cum, plănuia adică să facă într-adevăr așa ceva? Nu, era cu neputință! El, Clyde Griffiths, nu se putea gîndi cu toată seriozitatea să comită un asemenea act! Nu era posibil! Nu, desigur! Era cu totul imposibil, cu totul condamnabil să-și închipuie că el, Clyde Griffiths, ar fi putut să comită o astfel de faptă. Și totuși...

În fața unei crime atît de cumplite îl cuprinse o senzație îngrozitoare de slăbiciune și de sfîrșeală. Se hotărî să-și întoarcă pașii spre Lycurgus, unde, cel puțin, se va găsi din nou printre ființe omenești.

CAPITOLUL 65

În viața ființelor prea imaginative sau bolnăvicios de anacronice — atunci cînd creierul, pradă cine știe cărei idei fixe, nu are o forță de rezistență pe măsura problemei care îl frămîntă — există momente cînd, fără să fie cu totul detronată, rațiunea șovăie, începe să șchiopăteze ori e zdruncinată puternic, momente cînd spiritul se întunecă în așa măsură, încît, chiar și numai în mod trecător, zăpăceala, dezordinea sau eroarea par să triumfe asupra celorlalte. În astfel de cazuri, în fața unei mari dificultăți, pe care n-o pot nici birui, nici îndura, la unii voința și curajul par s-o ia razna, nelăsînd în urma lor decît panică și un fel de nebunie vremelnică.

În cazul care ne preocupă, mintea lui Clyde ar putea fi lesne asemuită cu o mică armată pusă pe fugă de niște forțe superioare, dar care, în retragerea sa precipitată, se oprește din vreme în vreme pentru a căuta mijlocul de a evita o distrugere totală și, în panica ce a creat o astfel de situație, se lasă în voia celor mai nesăbuite și mai hazardate fantezii, în dorința de a fugi de soarta care o amenință și de care îi este totuși absolut cu neputință să scape. Această stare era trădată uneori de expresia încordată și turmentată a ochilor lui Clyde, de concentrarea cu care clipă de clipă și ceas de ceas trecea în revistă acțiunile și gîndurile lui atît de dezechilibrate pînă acum, fără a descoperi totuși cea mai mică portiță de scăpare. Și, din cînd în cînd, soluția sugerată de articolul din *Times Union,* născută din propriile lui frămîntări tulburătoare, îndîrjite și deznădăjduite, căuta să se impună iarăși, printr-o obsesie de nestăvilit, într-un chip din ce în ce mai stăruitor.

Într-adevăr, s-ar fi putut spune că din adîncurile unei lumi inferioare sau superioare, a cărei existență n-o bănuise și pe care n-o sondase niciodată în viața lui, dintr-o regiune situată dincolo de viață sau de moarte și populată cu făpturi care nu-i semănau lui, apăruse brusc — asemenea duhurilor rele ce se trezeau la viață atunci cînd cineva atingea din întîmplare lampa lui Aladin, asemenea demonului ce se ivea în chip de fum din ulciorul fermecat prins de pescar în plasa lui — substanța însăși a unei dorințe ce-i rînjea diabolic, sau a unei înțelepciuni nebănuite, ascunsă în propria sa ființă, și care, înfiorătoare și totuși irezistibilă, batjocoritoare și totuși captivantă, prietenoasă și totuși crudă, îi cerea să aleagă între un rău ce amenința să-l distrugă (în ciuda celei mai îndîrjite rezistențe din partea lui) și un alt rău care, cu tot dezgustul, neliniștea sau teroarea pe care i le inspira, îi făgăduise în schimb libertatea, succesul și dragostea.

Propriu-zis, centrul sau partea gînditoare a creierului său putea fi comparată în aceste clipe cu o sală tăcută şi zăvorîtă, unde stătea el, singur şi netulburat, ascultînd, împotriva voinţei lui, glasul dorinţelor sau al sfaturilor oculte, cumplite şi îngrozitoare, ale unei a doua naturi, mai sumbră, primitivă şi blestemată, ce-i era proprie, fără puterea de a o constrînge să se îndepărteze sau de a se constrînge pe sine însuşi să-i întoarcă spatele, şi totodată fără a avea curajul de a lua o hotărîre.

Căci acum vorbea duhul rău, ce sălăşluia în cea mai întunecoasă şi mai neputincioasă parte a fiinţei lui. Şi îi şoptea :

„— Vrei să scapi de pretenţiile Robertei, care pînă în această clipă, pînă în ceasul acesta ţi se par de neînlăturat ? Iată ! Îţi voi arăta eu o cale. Este calea lacului... a lacului Pass. Crezi oare că articolul pe care l-ai citit ţi-a căzut fără nici un rost în mînă ? Îţi aduci aminte de lacul Big Bittern, de apa adîncă, de un albastru-închis, şi de insula dinspre miazăzi, şi de drumul singuratic ce duce la Three Mile Bay ? Cît de potrivite sînt toate acestea pentru planurile tale ! O luntre cu vîsle, sau o barcă ce se răstoarnă într-un astfel de lac... şi Roberta va dispare pentru totdeauna din viaţa ta ! Ea nu ştie să înoate ! Lacul — lacul pe care l-ai văzut — pe care eu ţi l-am arătat — nu este oare ideal pentru un asemenea scop ? E aşa de retras, aşa de puţin vizitat, şi totuşi destul de aproape... la numai o sută de mile de aici. Nimic mai uşor pentru tine şi pentru Roberta decît să vă duceţi acolo, nu direct, ci pe ocolite, în acea presupusă călătorie de nuntă, la care tu ai şi consimţit. Singurul lucru pe care va trebui să-l faci este să-ţi schimbi numele, şi pe al ei, de asemenea, sau, la urma urmei, vă puteţi păstra amîndoi numele voastre. Căci tu nu i-ai permis să vorbească despre tine şi despre legătura voastră, şi ea te-a ascultat. Nu i-ai scris decît vreo cîteva bileţele convenţionale. Aşa că dacă ai întîlni-o acum undeva, după cum ai şi hotărît, fără să vă vadă cineva, ai putea să te duci cu ea la Big Bittern, sau în vreun alt colţ învecinat, aşa cum vă duceaţi altădată împreună la Fonda..."

„— Dar la Big Bittern nu e nici un hotel, il corectă Clyde imediat. Nu-i decît un adăpost, unde se pot aciua doar cîteva persoane, şi încă în condiţii destul de proaste..."

„— Cu atît mai bine. Asta înseamnă că vor fi şi mai puţini oameni !"

„— Dar s-ar putea să fim văzuţi în tren. S-ar şti atunci că am fost cu ea."

„— Aţi fost oare văzuţi la Fonda, la Gloversville, la Little Falls ? După cum aţi călătorit atunci în compartimente sau pe bănci

separate, nu aţi putea să faceţi acelaşi lucru şi acum? Nu e vorba, chipurile, de o căsătorie tainică? Atunci, de ce nu şi o lună de miere tainică?"

„— Foarte adevărat, foarte adevărat!"

„— Şi după ce vei fi aranjat toate acestea şi veţi fi sosit la Big Bittern, sau la un alt lac asemănător — sînt destule prin părţile de-acolo! — nimic mai simplu decît să vă urcaţi într-o barcă. N-o să te întrebe nimeni nimic. N-o să-ţi ceară nimeni să declari numele tău, ori pe al ei. O barcă închiriată pentru un ceas, pentru o jumătate de zi, sau pentru o zi întreagă... Ai văzut insula aceea din partea de sud a lacului singuratic. Nu e frumoasă? Merită să fie văzută! De ce să nu faceţi o excursie acolo înainte de nuntă? Ea va fi fericită să te urmeze, obosită şi deznădăjduită cum e acum... o ieşire la aer liber, un pic de odihnă înainte de greaua încercare a unei vieţi noi. Ia spune, nu e un lucru înţelept, plauzibil? Şi dacă am presupune că nici unul dintre voi nu vă veţi mai întoarce? Vă veţi îneca amîndoi, nu-i aşa? Cine o să vă vadă? Unul sau doi paznici, omul care vă va închiria barca, sau cabanierul, şi numai o singură dată, atunci cînd veţi pleca pe lac. Dar de unde au să ştie ei cine eşti tu? Sau cine e ea! Şi ai auzit cît de adîncă e apa..."

„— Dar eu nu vreau s-o omor! Nu vreau s-o omor! Nu vreau să-i fac nici un rău! Dacă ar vrea să mă lase să-mi urmez drumul meu, iar ea să-şi vadă de drumul ei, aş fi fericit să n-o mai întîlnesc niciodată!"

„— Dar n-o să te lase în pace şi nici n-o să-şi vadă de drumul ei decît dacă o însoţeşti tu! Şi dacă o să pleci cu ea, asta înseamnă să renunţi la drumul tău, la Sondra şi la tot ce reprezintă ea, precum şi la această viaţă plăcută de aici — situaţia de care te bucuri pe lîngă unchiul tău, prietenii ei, maşinile lor, dansurile, vizitele la vilele de la lacuri... Şi ce-ar putea să urmeze? O slujbuliţă! O lefşoară! O nouă perioadă de hoinăreli de ici-colo, aşa cum s-a întîmplat după accidentul din Kansas City... Niciodată nu te vei mai întîlni cu ocazia asta, nicăieri! Preferi aşa ceva?"

„— Dar dacă se va produce, ca şi la Kansas City, un alt accident, care să-mi spulbere toate visurile, să-mi distrugă viitorul?"

„— Un accident? Da, dar nu ca acela! De data aceasta planul e în mîinile tale! Poţi aranja totul după cum vrei. Şi cît e de lesne! În fiecare vară se răstoarnă atîtea bărci, iar ocupanţii lor se îneacă fiindcă, de cele mai multe ori, nu ştiu să înoate. Şi parcă se va afla vreodată dacă bărbatul care a fost cu Roberta Alden pe Big Bittern ştia sau nu să înoate?! Iar dintre toate morţile, înecul e cea mai uşoară... fără zgomot, fără strigăte... poate

o lovitură cu vîsla, ca din greşeală, o izbitură de marginea bărcii... Apoi, tăcere! Libertatea! Un cadavru ce nu va fi găsit niciodată. Sau, dacă va fi găsit şi identificat, nu ţi-ar fi oare uşor — cu condiţia să-ţi faci un plan în acestă privinţă — să dovedeşti că în momentul acela te găseai în altă parte, că vizitai unul dintre celelalte lacuri înainte de a te fi hotărît să te duci la lacul Twelfth? Ce e suspect în planul ăsta? Unde e greşeala de calcul?"

„— Dar dacă eu aş răsturna barca, iar ea nu s-ar îneca... atunci? Să zicem că s-ar agăţa de barcă, ar striga, ar fi salvată şi... după aceea... ar povesti... Nu, nu, nu pot să fac asta, n-am s-o fac. N-am s-o lovesc! Ar fi prea groaznic... prea mîrşav..."

„— Dar o lovitură uşoară, o lovitură cît de slabă în astfel de împrejurări ar fi suficientă pentru a o ameţi şi a o face să se ducă la fund. E trist, da, dar ea e încă liberă să-şi vadă de drumul ei, dacă vrea. Numai că nu vrea, după cum nu vrea nici să te lase pe tine în pace! Şi, atunci, e o nedreptate chiar aşa de mare? Şi nu uita că după aceea o vei vedea pe Sondra, pe frumoasa Sondra, un cămin cu ea la Lycurgus... bogăţie... o situaţie înaltă, pe care altminteri n-ai putea-o căpăta niciodată, niciodată! Dragoste şi fericire! Vei fi egalul celorlalţi din oraş, superior chiar vărului tău Gilbert!..."

Glasul tăcu pentru cîtva timp, stîngîndu-se în umbră, în tăcere, în visări.

Clyde, însă, meditînd asupra tuturor celor ce i se şoptiseră, nu era încă pe deplin convins. Temeri şi mai sinistre, sau impulsuri generoase îndepărtau sfaturile glasului care vorbise în sala cea mare. Dar, peste puţin timp, gîndindu-se la Sondra şi la tot ceea ce reprezenta ea, apoi la Roberta, celălalt eu întunecat al lui Clyde reveni tot atît de brusc, cu o suavitate şi o subtilitate şi mai pronunţată:

„— Ah, tot te mai gîndeşti? Şi nu ai găsit soluţia, nu ştii cum să scapi? Dar nici n-ai s-o găseşti! Adevărul este că ţi-am arătat singura cale, singura cale! Lacul e lung. Şi nu-ţi va fi oare uşor să găseşti, vîslind încoace şi încolo, un loc retras, izolat, un ascunziş în apropierea ţărmului dinspre sud, unde apa e aşa de adîncă? Iar de acolo e chiar atît de greu să ajungi, prin pădure, la Three Mile Bay şi la lacul Greys? Pe urmă, la vila familiei Cranston? Un vaporaş deserveşte toate punctele acestea, ştii prea bine. Ah! Ce laşitate, ce lipsă de curaj cînd e vorba să cucereşti ceea ce rîvneşti mai mult decît orice pe lume — frumuseţea, bogăţia, un rang social, împlinirea tuturor aspiraţiilor tale materiale şi spirituale! Şi asta cînd singura alternativă pentru tine este sărăcia, mediocritatea, o muncă grea şi prost retribuită... Dar mai

întîi să te hotărăşti, să te hotărăşti, apoi să acţionezi... Trebuie! Trebuie! Trebuie!..."

Aşa vorbea glasul acela, îndepărtîndu-se, răsunînd în sala aceea enormă.

Iar Clyde, ascultîndu-l la început cuprins de oroare şi de teamă, apoi cu un calm degajat şi filozofic, ca unul care, întru totul desprins de gîndurile sau actele sale, se simte încă îndrituit să judece propunerile cele mai nebuneşti şi mai disperate ce i-ar putea aduce libertatea, sfîrşi prin a-şi spune — învins de slăbiciunea morală şi fizică în faţa plăcerilor şi visurilor la care nu avea tăria să renunţe — că, la urma urmei, toate acestea erau posibile. Şi de ce nu? Aşa cum îi şoptise glasul acela, nu era oare o soluţie posibilă şi plauzibilă, împlinirea tuturor dorinţelor şi visurilor lui cu ajutorul unui singur gest condamnabil? Totuşi, din pricina slăbiciunilor şi a cusururilor voinţei lui slabe şi atît de schimbătoare, problema nu putu fi rezolvată prin astfel de reflecţii nici în clipa aceea, nici în cursul următoarelor zece zile.

Adevărul este că nu voia şi nici nu putea să ia iniţiativa într-o chestiune atît de gravă. Ca de obicei, se lăsa condus de întîmplare, urmînd ca ea să-l împingă să ducă la îndeplinire sau să părăsească o idee atît de cumplită şi de înfricoşătoare. Între timp, primi o serie de scrisori — şapte de la Roberta, şi cinci de la Sondra — scrisori în care, prin culorile sumbre ale rîndurilor Robertei şi prin cele vii şi vesele ale rîndurilor Sondrei, se precizau termenii atît de opuşi ai rebusului întunecat pe care trebuia să-l rezolve. Nu îndrăzni să răspundă, nici măcar prin telefon, la străduinţele Robertei, oricît de hotărîte şi de ameninţătoare erau ele. Deoarece îşi spunea că, răspunzînd, n-ar face decît să o atragă pe Roberta spre propria ei pieire, spre o rezolvare violentă a dilemei lui, aşa cum îl ispitea exemplul tragediei de la lacul Pass.

În acelaşi timp, prin mai multe bilete adresate Sondrei, dădu frîu liber celor mai pătimaşe declaraţii de dragoste ce se pot închipui — iubita lui, comoara lui, cu cîtă nerăbdare aştepta să fie la lacul Twelfth în ziua de 4 Iulie, dimineaţa, dacă avea să fie cu putinţă, cît de dor îi era de ea! Din nefericire — îi scria el ceva mai tîrziu, şovăind încă asupra hotărîrii pe care trebuia s-o ia — anumite mărunţişuri în legătură cu munca de la fabrică puteau să-l mai reţină o zi, două, trei, nu ştia încă precis, are s-o anunţe însă înainte de 2 iulie, cel mai tîrziu, cînd anume va veni. Totuşi, scriindu-i acestea, îşi spunea: „Dacă ar şti despre ce fel de «mărunţişuri» e vorba, dacă ar şti..." Aşternînd aceste rînduri pe hîrtie şi fără a fi răspuns încă la ultima scrisoare a Robertei, îşi spunea totodată că de fapt nu se pregăteşte să se ducă s-o ia pe Roberta —

nici vorbă de așa ceva! — și, în cazul cînd ar fi făcut-o, nu se gîndește neapărat s-o omoare. Nici măcar o singură clipă n-a privit în față cu sinceritate, sau, mai exact, cu fermitate, cu curaj sau cu sînge rece gîndul de a comite o crimă atît de oribilă. Dimpotrivă, pe măsură ce urgența unei astfel de hotărîri devenea mai presantă și cu cît ideea aceasta îi apărea mai hidoasă și mai cumplită, pe atît de hidoasă și dificilă, și din ce în ce mai puțin probabilă i se părea și hotărîrea de a o pune vreodată în practică. Ce-i drept, din cînd în cînd — deliberînd cu sine însuși, așa cum făcea mereu, chinuindu-și creierii și alungînd teroarea morală și socială pe care i-o pricinuiau aceste idei — se gîndea că ar putea să o ducă la Big Bittern pentru a-i domoli amenințările, și astfel (o nouă fugă de sine însuși, o nouă tărăgăneală) să-și asigure un răgaz, ce i-ar permite să fixeze linia de conduită pe care trebuia s-o urmeze.

Calea lacului!

Calea lacului!...

O dată ajuns la această soluție, cine ar mai fi putut spune dacă a făcut bine sau nu că a procedat așa? Nu era încă exclus s-o mai poată convinge pe Roberta să adopte un alt punct de vedere. Pentru că, orice s-ar zice, Roberta se purta foarte urît și cu prea multă viclenie. Sub influența visurilor lui în legătură cu Sondra, Clyde își spunea că Roberta se simțea apăsată și chinuită de o situație care, ținînd seama de toate împrejurările, nu se deosebea chiar așa de mult de aceea prin care trecuse și Esta. Iar Esta nu silise pe nimeni s-o ia în căsătorie. Pe de altă parte, întrucît Aldenii erau mai cu moț decît părinții lui? Niște țărani săraci în comparație cu niște predicatori săraci! Așa încît de ce să se neliniștească el gîndindu-se la ceea ce vor crede Aldenii, atîta vreme cît Esta nu-și dăduse osteneala să se întrebe ce vor simți părinții ei?

Și pe urmă, în pofida celor ce-i spusese Roberta despre responsabilitatea lui, dînsa era oare cu totul nevinovată? Desigur, el căutase s-o ademenească sau s-o seducă, cum vreți să spuneți, dar, chiar așa stînd lucrurile, ea nu avea oare nici o vină? Ar fi putut foarte bine să se împotrivească atunci, dacă ar fi ținut destul de mult la virtutea și moralitatea ei!... Dar Roberta nu s-a împotrivit. Iar în ceea ce privește urmările, el a făcut tot ce i-a stat în putință s-o scoată din încurcătură. Și asta tocmai cînd avea atît de puțini bani și se găsea într-o situație atît de delicată! Prin urmare, și ea era de condamnat, în aceeași măsură ca și el! Dar iată că acum dumneaei era hotărîtă să arunce toată vina pe el! Să stăruie în pretenția de a fi luată în căsătorie, deși, dacă ar consimți să se ducă singură undeva — bineînțeles, ajutată de el — ar putea încă să înlăture toate neplăcerile, pentru amîndoi!

Dar nu, ea nu voia să consimtă. Ei bine, nici el nu se va însura cu ea, şi gata! Nu trebuie să-şi închipuie că îl va putea sili. Nu, nu, nu!

Uneori, în astfel de stări sufleteşti, simţea că e capabil să facă orice, s-o înece fără să mai stea prea mult pe gînduri, iar întreaga vină nu s-ar răsfrînge decît asupra ei.

Imediat după aceea, însă, se simţea din nou mîrşav; se gîndea la cele ce va crede şi va face societatea dacă va afla, la ceea ce va fi silit pe urmă să gîndească despre el însuşi, şi ajungea la concluzia că, în ciuda dorinţei lui de a rămîne aici, nu era capabil de nici o acţiune, şi, prin urmare, trebuia să fugă.

În felul acesta îşi petrecu cele cîteva zile ce urmară după primirea scrisorii Robertei; adică marţi, miercuri şi joi. Iar joi seara, după o zi de chinuri morale violente atît pentru el, cît şi pentru Roberta, primi următoarea scrisoare:

„Biltz, miercuri 30 iunie

Dragă Clyde,

Îţi trimit această scrisoare pentru a te avertiza că, dacă pînă vineri la amiază nu voi primi nici o veste de la tine prin telefon sau prin poştă, vineri seara voi sosi la Lycurgus, şi toată lumea va afla cum te-ai purtat cu mine! Nu mai pot şi nici nu mai vreau să aştept şi să sufăr un singur ceas mai mult! Îmi pare rău că sînt silită să fac acest pas, însă tu ai lăsat să treacă atîta timp fără să dai nici un semn de viaţă, iar sîmbătă e în 3 iulie, şi noi n-am aranjat încă nimic. Întreaga mea viaţă e distrusă, şi va fi şi a ta într-o anumită măsură, dar nu cred că eu sînt chiar atît de vinovată de toate acestea! Am făcut tot ce mi-a stat în putinţă să-ţi uşurez povara şi regret durerea pe care o voi prilejui părinţilor mei, precum şi celor pe care tu îi cunoşti şi la care ţii. Sînt însă hotărîtă să nu mai aştept şi să nu mai sufăr nici un ceas mai mult!

Roberta"

Cu scrisoarea asta în mîini, părea pur şi simplu paralizat de ideea că acum trebuie să acţioneze cu toată hotărîrea. Roberta va veni la Lycurgus! Dacă nu va reuşi s-o domolească sau s-o oprească printr-un mijloc oarecare, va fi aici mîine, 2 iulie. Şi, totuşi, nici în 2 iulie, nici în 3 iulie şi nici într-un caz nu era dispus să plece cu ea înainte de 4 iulie. În aceste zile de sărbătoare, aglomeraţia va fi prea mare. Vor fi prea mulţi oameni pe drumuri. Trebuiau

să se ferească de ochii lumii. Şi mai avea nevoie de cîtva timp, să se pregătească. Trebuia deci să reflecteze iute şi să treacă la fapte. Dumnezeule ! să se pregătească ! Ce-ar fi să-i telefoneze şi să-i spună că a fost bolnav, sau că a fost atît de preocupat din pricina banilor de care avea nevoie, ori din altă pricină, încît nu-i putuse scrie, şi că, pe de altă parte, unchiul lui îi cerea să se ducă să petreacă ziua de 4 Iulie cu ei, la lacul Greenwood ? Unchiul lui ! Unchiul lui ! Nu, nu era bine. Se servise prea mult de numele unchiului. Dar ce importanţă mai putea să aibă acum, în ochii ei, faptul că trebuie să-şi mai viziteze o dată unchiul ? Nu era oare, şi aşa, pe punctul de a pleca o dată pentru totdeauna, sau, cel puţin, nu-i spusese aşa Robertei ? Era mai bine, deci, să-i spună că se duce la unchiul lui ca să-i explice pentru ce pleacă, în scopul de a obţine, dacă se poate, îngăduinţa de a se întoarce peste circa un an. Aşa s-ar putea ca ea să-l creadă. În orice caz, trebuia să-i spună ceva care s-o liniştească şi s-o facă să rămînă acolo pînă după 4 Iulie, pînă cînd el avea să pună la cale amănuntele unui plan oarecare şi pînă cînd va izbuti să se hotărască într-un fel sau altul. Într-un fel sau altul...

Fără să se mai gîndească la altceva, se repezi la cel mai apropiat telefon, unul unde risca mai puţin să fie auzit. De îndată ce obţinu legătura cu Roberta, începu din nou, potrivit obiceiului, o explicaţie lungă în doi peri, şi, în cazul de faţă, conciliantă ; îi repetă că a fost bolnav, fiind reţinut în camera lui de o febră care nu i-a îngăduit să iasă nici pînă la telefon, şi că, în cele din urmă, s-a gîndit că e mai bine să-şi explice purtarea în faţa unchiului său, pentru a putea reveni mai tîrziu, dacă va fi nevoie. În felul acesta, vorbindu-i pe un ton cît se poate de stăruitor, dacă nu şi cu adevărat afectuos, şi rugînd-o să ţină seama de starea în care s-a găsit, Clyde reuşi nu numai s-o facă să creadă că există într-adevăr o scuză pentru întîrzierea şi tăcerea lui, dar să şi insinueze proiectul pe care-l avea în minte : dacă Roberta consimte să aştepte pînă în 6 iulie, el era gata s-o întîlnească neapărat în locul pe care l-ar alege ea — Homer, Fonda, Lycurgus, Little Falls — numai că, întrucît încercau să facă totul în cea mai mare taină, el îi propunea să plece la Fonda în dimineaţa zilei de 6 iulie, ca să poată lua trenul de amiază în direcţia Utica Îşi vor petrece noaptea acolo, deoarece nu puteau să discute proiectele şi să ia o hotărîre la telefon ; după aceea vor proceda conform hotărîrii pe care o vor lua. În plus, atunci îi va putea explica mai bine decît acum ce anume crede el că ar fi cu cale să facă. Avea o idee, poate o mică excursie, undeva, înainte de a se căsători sau după, cum o să vrea

ea, în orice caz ceva drăguț (vocea i se voală, iar genunchii și mîinile începură să-i tremure ușor pe cînd vorbea astfel, dar Roberta n-avea cum să-și dea seama de tulburarea lui bruscă). Acum însă nu trebuie să-l mai întrebe nimic. Nu poate să-i spună la telefon. Dar, negreșit, în ziua de 6 iulie, la amiază, el se va afla pe peronul gării din Fonda. Singurul lucru pe care va trebui să-l facă ea de îndată ce-l va zări e să-și cumpere bilet pînă la Utica și să se urce într-un compartiment. Își va cumpăra și el un bilet și se va urca într-un alt compartiment, vecin cu al ei. După pornirea trenului, în cazul cînd ea nu-l va fi văzut în gară mai înainte, el va trece prin vagonul Robertei, căutînd vagonul-restaurant, pentru ca ea să-l vadă că e acolo, dar numai atît — nu trebuie să-i vorbească. La Utica, Roberta își va depune geamantanul la casa de bagaje, iar el o va urma pînă la cel mai apropiat ungher liniștit. După aceea, se va întoarce și-i va lua geamantanul, apoi se vor duce amîndoi la un hotel mai mic, iar pe urmă el se va ocupa de toate celelalte.

Dar Roberta trebuia să se conformeze întru totul indicațiilor lui. Are încredere în el? În caz afirmativ, îi va telefona în 3 iulie — adică chiar a doua zi — precum și în dimineața zilei de 6 iulie, negreșit, pentru a se asigura și unul, și altul că totul se desfășoară conform planului — că Roberta se pregătește de plecare, iar el va fi acolo. Cum? Valiza? Cea mică? Desigur! Dacă crede că are nevoie de ea, poate s-o ia, firește. Numai că, în locul ei, nu s-ar încărca cu prea multe lucruri, pentru că, o dată instalată undeva, îi va fi destul de ușor să trimită după restul de lucruri de care ar avea nevoie.

În timp ce Clyde vorbea astfel la telefon într-o farmacie mică de cartier, al cărei proprietar, retras singur în fundul prăvăliei, în mijlocul borcanelor și fiolelor sale, era cufundat în lectura unui roman banal de dragoste, s-ar fi zis că demonul uriaș, care se trezise iarăși la viață în sălile tăcute ale creierului său, se afla din nou alături de el, că altcineva vorbește prin ființa lui înghețată, amorțită și înfricoșată și că nu mai este el, Clyde, acela care vorbește.

„— Du-te la lacul pe care l-ai vizitat împreună cu Sondra!"

Fă-ți rost de prospectele turistice ale regiunii, fie aici, la «Hotel Lycurgus», fie la gara.

Du-te la capătul de sud al lacului, și de acolo îndreaptă-te spre miazăzi.

. Alege-ţi o barcă ce se poate răsturna lesne, una cu fundul rotund, dintre acelea pe care le-ai văzut aici, la lacul Crum, şi acolo.

Cumpără-ţi o pălărie nouă, care să nu semene cu cea pe care o porţi acum, şi pe aceea s-o arunci în apă, o pălărie care să nu poată fi recunoscută ca fiind a ta. Ai putea chiar să-i scoţi căptuşeala, ca să nu mai aibă cum să-i dea de urmă.

Împachetează-ţi toate lucruşoarele în geamantan, dar lasă-l aici, pentru ca, în caz de nevoie, să te poţi întoarce să-l iei repede şi să pleci.

Ia cu tine numai lucrurile care vor face să se creadă că te duci în excursie la lacul Twelfth, nu mai departe, aşa fel încît dacă vei fi căutat la lacul Twelfth, să se dea impresia că n-ai fost decît acolo, şi nu în altă parte.

Spune-i că ai de gînd să te căsătoreşti cu ea, însă *după* excursie, nu înainte !

La nevoie, loveşte-o, dar nu prea tare, ci numai ca s-o ameţeşti şi, căzînd în apă, să se înece mai uşor.

Nu te teme !

Nu fi slab !

Treci prin pădure noaptea, nu ziua, ca să nu fii văzut decît la Three Mile Bay sau la Sharon, şi atunci să poţi spune că vii de la Racquette sau de la lacul Long, dinspre sud, ori de la Lycurgus, dinspre nord.

Foloseşte un nume fals şi schimbă-ţi scrisul cît mai mult cu putinţă.

Spune-ţi că vei reuşi !

Şi vorbeşte în şoaptă, numai în şoaptă, alegînd cuvinte cît mai frumoase şi o voce tandră, chiar iubitoare. Acest lucru e necesar dacă vrei s-o faci să se supună voinţei tale..."

Aşa îi vorbea demonul din întunecatul său eu lăuntric.

CAPITOLUL 66

Sosi apoi amiaza zilei de marţi, 6 iulie, cu peronul gării din Fonda, unde Roberta coborî din trenul dinspre Biltz pentru a-l aştepta pe Clyde, deoarece trenul care avea să-i ducă la Utica urma să plece peste o jumătate de oră. Şi, cincisprezece minute mai tîrziu, iată-l pe Clyde însuşi, venind pe o stradă lăturalnică şi apropiindu-se de gară prin partea de sud, apoi, după ce se îndreptă spre colţul dinspre apus al gării, se postă în spatele unui morman de lăzi,

loc unde Roberta n-avea cum să-l vadă, însă el o putea observa. Cît de slabă și de palidă era ! În contrast cu Sondra, ce împopoţonată părea în costumul ei de călătorie albastru și cu pălărioara de culoare brună pusă pentru această ocazie, întruchiparea unei vieţi sărăcăcioase și grele în comparaţie cu aceea pe care i-o oferea Sondra. Și iată cine se gîndea să-l silească să renunţe la Sondra, ca să se însoare cu ea, căsătorie de care nu s-ar mai fi putut desface, probabil, decît atunci cînd Sondra și tot ceea ce reprezenta ea nu ar mai fi fost pentru el decît o amintire. Cîtă diferenţă în atitudinea celor două fete : Sondra, care avea totul, îi oferea totul și nu-i cerea nimic în schimb ; Roberta, care nu avea nimic, îi cerea totul.

Îl cuprinse un simţămînt de ciudă amară și nu se putu împiedica să se gîndească, plin de simpatie, la necunoscutul de la lacul Pass, cu dorinţa tainică de a ști că a făcut ceva ce i-a izbutit. Poate că și acela a trebuit să înfrunte o situaţie asemănătoare. Și poate că, în definitiv, și el avusese motive întemeiate și de aceea nu fusese descoperit. Nervii i se încordară. Privirea i se întunecă, luînd o expresie răzbunătoare și totuși îngrijorată. Nu s-ar putea oare repeta cu succes același lucru și în cazul lui ?

Deocamdată, însă, se găsea pe același peron cu ea, silit să vină aici de cererile ei stăruitoare și nesocotite, și trebuia să se gîndească, foarte curajos, cum să-și ducă la îndeplinire planurile pe care, de patru zile încoace, din ziua cînd îi telefonase, și, într-un chip ceva mai vag, în cursul ultimelor zile înaintea acestora, le rumega într-una. Nimic nu trebuie să mai stea în calea hotărîrii luate. Trebuie să acţioneze ! Nu trebuie să îngăduie fricii să-i dicteze un act mai puţin hotărît decît cel pe care îl pusese la cale.

În cele din urmă, înaintă cîţiva pași, astfel ca ea să-l poată vedea, aruncîndu-i în același timp o privire plină de înţeles, prietenoasă în aparenţă, ca și cum ar fi vrut să-i spună : „Vezi ? Am venit !" Dar cîte se ascundeau îndărătul acelei priviri ! Dacă Roberta i-ar fi putut pătrunde cît de cît în suflet și și-ar fi dat seama de starea lui sumbră, colcăind de gînduri funebre, ar fi rupt-o imediat la fugă ! Văzînd însă că a venit cu adevărat, umbra apăsătoare care plutea în ochii ei se risipi, colţurile buzelor i se netezîră și, fără să dea impresia că-l recunoaște, se lumină deodată la faţă și se îndreptă spre ghișeu, să-și cumpere bilet pentru Utica, așa cum o povăţuise el.

În acea clipă nu se gîndea decît că, în sfîrșit, în sfîrșit ! a venit. Și o duce cu el. Și, drept urmare, simţi un fel de recunoștinţă cuprinzîndu-i sufletul. Căci de acum încolo vor rămîne împreună cel puţin șapte sau opt luni. Și cu toate că va fi nevoie să dea

dovadă de mult tact şi răbdare pentru a aranja lucrurile, era totuşi foarte probabil, foarte probabil că vor reuşi. De aici încolo va trebui să fie prudenţa întruchipată, să nu facă şi să nu spună nimic ce l-ar putea irita, pentru că, fireşte, asta l-ar indispune. Dar Clyde al ei trebuie să se fi schimbat într-o anumită măsură, poate că de acum încolo o va vedea cu ochi mai binevoitori, poate că va avea un pic de simpatie pentru ea, deoarece făcea impresia că s-a înclinat în faţa inevitabilului cu mai multă seninătate şi sinceritate. Totodată, văzînd costumul lui gri de vară, pălăria nouă de paie, pantofii bine lustruiţi şi valiza de culoare închisă, şi — stranie, echivocă şi frivolă aberaţie din partea lui — trepiedul unui aparat fotografic cumpărat de curînd, pe care-l prinsese de valiză, împreună cu racheta de tenis învelită în pînză, mai ales pentru a ascunde iniţialele C. G., Roberta încercă într-o măsură considerabilă starea de bună dispoziţie şi plăcerea pe care i-o produceau altădată înfăţişarea şi purtarea lui tandră. În ciuda indiferenţei de acum, mai era încă tot Clyde al ei.

Văzînd-o că şi-a cumpărat biletul, se duse şi el la ghişeu, şi, după aceea, aruncîndu-i o nouă privire plină de înţeles, ca pentru a-i spune că totul e în ordine, se întoarse la capătul dinspre răsărit al peronului, în timp ce ea îşi reluă locul la capătul celălalt.

(De ce-l privea oare aşa de ciudat bătrînul acela îmbrăcat în haine de iarnă, ponosite, cu pălărie cafenie şi care ducea în mînă o colivie de păsări învelită în hîrtie de împachetat? Bănuia oare ceva? Îl cunoştea? Lucrase vreodată la Lycurgus, sau îl văzuse mai înainte?)

Îşi va cumpăra încă o pălărie de paie chiar astăzi, la Utica, nu trebuie să uite asta, o pălărie de paie cu etichetă din Utica, pe care o va purta în locul celei de acum. Apoi, fără ca ea să-l vadă, îşi va băga vechea pălărie în valiză, împreună cu celelalte lucruri. Pentru asta va trebui s-o lase singură cîteva minute cînd vor ajunge la Utica — în gară, la bibliotecă, ori în altă parte — sau, potrivit planului său iniţial, o va duce la vreun mic hotel din localitate, unde se vor înscrie sub numele de domnul şi doamna Carl Graham, sau Clifford Golden, sau Gehrin (la fabrică lucra o fată cu numele ăsta), aşa fel încît dacă li se va căuta vreodată urma, să se poată crede că ea a plecat însoţită de un bărbat cu numele acesta.

(Fluieratul unei locomotive în depărtare. Fără îndoială că vine încoace. După ceasul lui, era 12 şi 27.)

Și, apoi, trebuie să se decidă în ce fel se va purta cu ea la Utica. Să fie foarte prietenos, ori dimpotrivă? La telefon, se înțelege, îi vorbise pe un ton prietenos și vesel, pentru că era nevoit. Poate că ar fi bine să continue în același fel, altfel s-ar putea supăra, ar deveni bănuitoare sau încăpățînată și ar complica lucrurile.

(Nu mai vine odată trenul acela?)

Totuși, nu-i era deloc ușor să se poarte frumos, atîta vreme cît ea, ea îl trata așa cum îl trata, așteptîndu-se să-i îndeplinească toate pretențiile, și, pe deasupra, să fie și drăguț! La naiba! Ce-ar fi dacă s-ar purta altfel? Dar dacă o să-i ghicească măcar cîteva din gîndurile în legătură cu cele puse la cale, dacă va refuza să se conformeze instrucțiunilor lui, încurcîndu-i astfel planurile?

(Ah, dacă nu i-ar tremura așa de rău genunchii și mîinile, din cînd în cînd.)

Dar nu, cum ar putea să ghicească așa ceva, cînd nici el însuși nu era convins încă dacă va fi sau nu în stare să-și execute planul? Știa un singur lucru: că nu va pleca împreună cu ea. S-ar putea foarte bine să nu răstoarne barca, așa cum hotărîse cu o zi mai înainte, dar de plecat, nu va pleca în nici un caz cu ea!

Trenul intră în gară. Roberta își ridică geamantanul. Să fie prea greu pentru dînsa în starea în care se găsește? Tot ce se poate! Îi pare rău... E și prea cald astăzi. Bine, o să i-l ducă el mai tîrziu, cînd nu va mai exista pericolul de a fi văzuți de cineva. Îl privea și ea, pentru a se convinge că se urcă în tren — și nu e de mirare, deoarece era atît de bănuitoare, se îndoia așa de mult de el în ultima vreme. Iată un loc la capătul din spate al vagonului, pe partea umbrită. Nu e chiar așa de rău. Se va așeza confortabil și va privi afară pe fereastră. Fiindcă dincolo de Fonda, după vreo milă sau două, curgea același Mohawk care trecea prin Lycurgus pe lîngă fabrică, pe malurile căruia el și Roberta se plimbaseră cu un an mai înainte cam în aceeași vreme. Cum însă amintirea zilelor de-atunci nu-i mai făcea nici o plăcere, își întoarse privirile și-și vîrî nasul în ziarul pe care-l cumpărase și în dosul căruia se putea ascunde foarte bine, continuînd să urmărească amănuntele scenei mai mult interioare care-l preocupa acum — natura ținutului lacustru din preajma lui Big Bittern, care, după ultima convorbire telefonică atît de importantă cu Roberta, îl pasiona mai mult decît orice altă regiune a globului pămîntesc.

Căci vineri, după convorbirea lor, se dusese la „Hotel Lycurgus“, de unde își procurase trei prospecte diferite despre hotelurile, vilele, pensiunile și cabanele din regiunea mai îndepărtată de dincolo de Big Bittern și lacul Long. (Ah, de-ar exista vreo posibilitate să ajungă odată la unul din aceste lacuri cu desăvîrșire pustii, descrise de paznicul de la Big Bittern, numai că se putea să nu fie deloc bărci cu vîsle pe aceste lacuri!) Pe urmă, sîmbătă, nu și-a procurat alte patru ghiduri turistice de la casierul gării? (Se aflau acum în buzunarul lui.) Nu se vedea oare în ele cît de multe lăculețe și vile se găsesc de-a lungul acestei căi ferate, care duce spre nord pînă la Big Bittern, și unde el și Roberta s-ar putea opri pentru o zi sau două, dacă va consimți ea, sau măcar pentru o noapte, înainte de a pleca la Big Bittern și lacul Grass, și nu-i atrăsese atenția în special acesta din urmă — un lac foarte frumos, spunea prospectul turistic — situat în apropierea gării, cu cel puțin trei vile sau pensiuni atrăgătoare, unde două persoane ar putea să stea în schimbul unui preț destul de convenabil de douăzeci de dolari pe săptămînă? Ceea ce înseamnă că își vor putea petrece amîndoi noaptea acolo, cheltuind cel mult cinci dolari. Nu încăpea nici o îndoială în privința asta, și avea de gînd să-i spună, așa cum plănuise în cursul ultimelor zile, că ea are nevoie de puțină odihnă înainte de a se instala într-un loc necunoscut. Și nu i-ar costa prea mult, cam cincisprezece dolari pentru bilete și toate celelalte cheltuieli, așa spuneau prospectele, dacă vor petrece o noapte la lacul Grass chiar în seara asta, după ce vor ajunge la Utica, sau, în cazul cel mai rău, a doua zi. Va trebui să-i înfățișeze toate acestea ca pe un fel de călătorie de nuntă — o mică excursie plăcută -- înainte de căsătorie. Și nu trebuie să cedeze în fața nici unei propuneri din partea ei prin care i-ar cere să se căsătorească înainte de această excursie, nu, nici într-un caz!

(Cinci păsări care zboară înspre pîlcul de copaci de colo, la poalele dealului.)

N-are rost să se ducă direct de la Utica la Big Bittern, și să facă, timp de o zi, o călătorie de șaptezeci de mile cu barca cu motor. Nu i-ar părea firesc nici ei, nici nimănui. Ar putea să-i dea de bănuit. Întrucît trebuia să se despartă de ea la Utica pentru a-și cumpăra pălăria, era poate mai bine să petreacă această primă noapte într-un hotel ieftin și discret și să-i propună excursia la lacul Grass. De acolo vor putea să plece la Big Bittern în cursul dimineții. Îi va spune că Big Bittern e mai frumos, sau că se vor

duce la Three Mile Bay — acesta era, după cîte ştia el, un cătun — unde se vor putea căsători, dar în drum se vor opri la Big Bittern sub pretextul de a-l vizita. Îi va spune că vrea să-i arate lacul, să facă fotografii împreună... De aceea îşi luase aparatul fotografic, şi cu gîndul de a o fotografia mai tîrziu pe Sondra...

Cît de mîrşavă era ticăloşia pe care o urzea!

(Nouă vaci negre şi albe, acolo, pe coasta verde a dealului.)

Dar, ia stai, trepiedul şi racheta de tenis legate de valiză nu i-ar putea face pe oameni să creadă că sînt nişte turişti veniţi de departe, iar dacă vor dispărea amîndoi, cu atît mai bine, se va spune că nu sînt de prin partea locului, nu-i aşa? Nu spusese oare paznicul că apa lacului are o adîncime de şaptezeci şi cinci de picioare, ca şi apa lacului Pass? Cît priveşte geamantanul Robertei... ah, da, ce-o să facă şi cu el? Nici nu gîndise încă, de fapt.

(Trei automobile pe şosea, care gonesc aproape tot atît de repede ca şi trenul.)

Ei bine, întorcîndu-se de la lacul Grass, după o noapte petrecută acolo (putea foarte bine să-i spună că se va căsători cu ea la Three Mile Bay, la capătul de nord al lacului Greys, unde locuia un preot cu care făcuse cunoştinţă), o va convinge pe Roberta să-şi lase geamantanul la gara Gun Lodge, de unde vor lua omnibuzul spre Big Bittern, chit că el îşi va lua valiza. O să-i spună cuiva — poate barcagiului sau şoferului — că şi-a luat aparatul fotografic în valiză şi că îl roagă să-i arate cele mai frumoase privelişti. Sau, poate, o gustare? Nu era asta o idee şi mai bună, să ia gustarea cu el, şi astfel s-o înşele şi mai uşor pe Roberta? Asta l-ar induce în eroare şi pe şofer, nu-i aşa? Unele persoane, atunci cînd se duceau la lacuri, îşi luau şi aparatele de fotografiat în valiză. Oricum, era absolut necesar să-şi ia valiza cu el. Altfel, la ce bun proiectul de a se duce spre sud pînă la insula aceea, şi de acolo prin pădure?

(Ah, ce plan cumplit, îngrozitor! Va fi oare în stare să-l şi ducă la bun sfîrşit?)

Dar ţipătul straniu al păsării aceleia mari de la Big Bittern? Nu-i plăcuse deloc. Sau s-ar putea să dea ochii cu paznicul acela, care l-ar putea recunoaşte. Nu vorbise cu el, nici nu se dăduse

măcar jos din maşină, se mulţumise să-l privească pe fereastră; şi, atît cît îşi aducea aminte, paznicul nu-i aruncase nici o singură căutătură, se mulţumise să stea de vorbă doar cu Grant Cranston şi cu Harley Baggott, care s-au dat jos şi au discutat cu el. Şi dacă paznicul o să fie acolo şi o să-şi aducă aminte de el? Dar cum s-ar putea aşa ceva, cînd nici nu l-a văzut bine? Desigur că paznicul n-o să-şi amintească de el, s-ar putea nici să nu fie acolo. Dar de ce mîinile şi faţa îi sînt umede tot timpul — aproape acoperite de apă, şi reci — şi de ce-i tremură genunchii?

(Trenul acesta urmează întocmai cotitura rîului, şi vara trecută, el şi Roberta... Dar nu...)

O dată ajunşi la Utica, aşa va face; trebuie să ţină bine minte şi să nu-şi piardă capul în nici un caz. Să nu-şi piardă capul! Să nu-şi piardă capul! O va lăsa să meargă pe stradă înaintea lui — să zicem la o distanţă de vreo sută de picioare — să nu-şi închipuie cineva că o urmăreşte. Iar în clipa cînd vor ajunge undeva unde vor fi absolut singuri, se va apropia de ea şi-i va explica toate acestea; se va purta cît se poate de drăguţ, pentru a-i da impresia că o iubeşte ca şi altădată... n-o să aibă încotro dacă vrea ca Roberta să facă tot ce doreşte el. Pe urmă, pe urmă, o, da, o va ruga să aştepte pînă cînd îşi va cumpăra pălăria aceea cu care va... da, pe care o va arunca poate pe apă... Odată cu vîslele, fireşte. Şi pălăria ei, şi...

(Fluieratul prelung şi lugubru al locomotivei. Ce blestem! De pe acum începe să fie nervos.)

Înainte însă de a se duce la hotel, va trebui să se întoarcă la gară şi să pună pălăria cea nouă în valiză, sau nu, mai bine s-o poarte în mînă cît timp va căuta un hotel, şi numai după aceea, înainte de a pleca mai departe cu Roberta, să şi-o pună în valiză. Pe urmă se va întîlni cu ea şi-i va spune să aştepte la intrarea hotelului, în timp ce el se va duce să aducă valizele. Şi, bineînţeles, dacă primprejur n-o să fie nimeni, sau foarte puţină lume, vor intra împreună, atît numai că ea o să aştepte în salonul doamnelor pînă cînd el se va înscrie sub numele de Charles Golden, de pildă. Pe urmă... dimineaţa, sau chiar astă-seară, dacă va consimţi Roberta şi dacă vor avea tren — trebuia să se informeze — vor putea să plece la lacul Grass în compartimente separate, cel puţin pînă cînd vor fi trecut de lacurile Twelfth şi Sharon.

(Frumoasă vilă Cranston de acolo... și Sondra !...)

Iar pe urmă..: pe urmă...

(Șopronul acela mare, roșu, și căsuța albă de lîngă el ! Și moara aceea de vînt ! Cum seamănă cu casele și șoproanele pe care le văzuse în Illinois și Missouri ! Sau prin împrejurimile Chicagoului...)

În timpul acesta, în compartimentul ei, Roberta se gîndea că astăzi Clyde nu mai pare chiar atît de neprietenos cu ea. Desigur, îi venea greu să părăsească Lycurgus în condițiile astea, tocmai acum, cînd ar fi putut să se bucure din plin de viață. Dar n-avea ce face, trebuia să se gîndească și la ea, și nu putea să facă altfel. Trebuia să pară cît mai veselă, fără ca totuși să i se vîre prea mult în suflet, sau să-i stea în cale. Și, iarăși, nu trebuie nici să dea dovadă de prea multă slăbiciune, sau să se arate prea umilă, pentru că, în definitiv, Clyde o adusese în această situație. Așa era drept ! De altfel, nu era un chin chiar atît de mare pentru el. Pe cînd ea, ea o să aibă un copil, de care va trebui să se îngrijească în viitor, și cîte alte griji nu o așteptau de acum încolo... Mai tîrziu va trebui să le explice părinților ei toate aceste purtări misterioase ce înconjurau dispariția și măritișul ei, în cazul cînd Clyde o va lua cu adevărat în căsătorie. Trebuie să stăruie asupra acestui punct, și cît mai curînd — la Utica, poate, în orice caz, în localitatea unde se vor opri — să-și procure o copie de pe certificatul de căsătorie și să o păstreze, atît pentru ea, cît și pentru copil. După aceea puteau să divorțeze dacă voia el. Ea va fi totuși doamna Griffiths. Iar copilul lui Clyde și al ei va fi și el un Griffiths. Și asta era ceva.

(Ce frumos e pîrîiașul de colo ! Îi amintește de Mohawk și de plimbările pe care le făcuseră împreună vara trecută, cînd s-au întîlnit prima dată... Ah, vara trecută ! Și unde au ajuns acum !)

Se vor instala undeva, într-o cameră sau două, fără îndoială. Unde, se întreba ea, în ce tîrg sau în ce oraș ? La ce distanță de Lycurgus sau de Biltz ? Cu cît va fi mai departe de Biltz, cu atît va fi mai bine, deși ar fi vrut să-și revadă părinții de îndată ce s-ar ști la adăpost. Dar ce importanță mai avea lucrul acesta, de vreme ce acum erau împreună, și ea avea să se mărite ?

I-a observat oare taiorul albastru și pălăria ? A găsit-o cît de cît atrăgătoare în comparație cu fetele acelea bogate cu care se

învîrtea tot timpul ? Trebuie să fie plină de tact, să nu-l irite cu nimic. Dar, ah ! e viață fericită ar putea duce împreună dacă... dacă el ar iubi-o c*t de puțin... cît de puțin...

În fine, Utica ! Și, într-o stradă liniștită, Clyde o ajunse din urmă pe Roberta, cu o expresie de veselie nevinovată, amestecată cu bunăvoință, potolită de griji și necazuri, dar în realitate doar o mască, în dosul căreia se ascundea teama ce i-o stîrnea fapta pusă la cale, teama de a nu fi în stare s-o ducă la bun sfîrșit, de urmări, în cazul că nu va izbuti.

CAPITOLUL 67

Conform hotărîrii pe care o luaseră în timpul nopții, a doua zi dimineață plecară la lacul Grass, în compartimente separate. Cînd ajunseră acolo, însă, Clyde constată, spre marea lui surprindere, că locul e mult mai populat decît se așteptase. Se simți foarte tulburat și înfricoșat cînd văzu atîta lume la lac. El își închipuise că acest lac, întocmai ca și Big Bittern, va fi aproape pustiu. Or, după cum au constatat amîndoi, aici își avea reședința de vară și centrul de reuniuni o mică organizație sau grupare religioasă -- winebrennarienii din Pennsylvania — cu o capelă și numeroase căsuțe așezate pe malul apei, dincolo de gară. Roberta exclamă :

— E splendid ! Ce-ar fi să ne căsătorim aici, să ne cunune un preot din secta asta ?

Clyde, zăpăcit și cutremurat de această situație neașteptată și atît de puțin favorabilă planului său, răspunse pe nerăsuflate :

— Da, desigur, o să mă duc să mă interesez...

În gîndul lui, însă, se întreba în fel și chip cum să scape. După ce se vor fi înregistrat și instalat undeva, o va plimba cu barca și va căuta să întîrzie cît mai mult. Sau, dacă vor găsi un locșor foare retras și neobservat.. Dar nu, nu, era prea multă lume aici ! Lacul nu-i destul de mare, și probabil nici prea adînc. Avea o culoare întunecată, ca smoala, și era străjuit spre răsărit și spre nord de brazi înalți și sumbri — două rînduri de lănci ale unor uriași înarmați și deprinși să vegheze cu strășnicie, adevărați căpcăuni ! — într-atît de întunecată era starea lui sufletească, chinuită de bănuieli și plăsmuiri fantastice, legate de cele ce-și pusese în gînd. Dar, încă o dată, era prea multă lume aici, pe suprafața lacului se vedeau ca la vreo zece persoane.

Ah, ce vitregă situație !

Cîte opreliști !

Auzi o șoaptă înlăuntrul lui: „De aici e cu neputință de ajuns la Three Mile Bay prin pădure“. Nu, nu! Three Mile Bay se găsea la o depărtare de treizeci de mile mai spre sud. Și, poftim, lacul de aici e mai puțin singuratic, probabil că se află necontenit sub ochii membrilor acestei secte religioase. Nu, trebuie să spună, să spună... dar ce... ce putea să spună? Că s-a interesat și nu putea să obțină aici o dispensă de căsătorie? Sau preotul e plecat, ori e nevoie de anumite acte de identitate, pe care nu le avea la el, sau... sau... ah, Doamne, ce să spună? La urma urmei, putea să-i spună orice, numai s-o liniștească pe Roberta pînă a doua zi, cînd pleca trenul spre Big Bittern și Sharon, unde, firește, se vor căsători negreșit.

Oare de ce stăruia Roberta așa de mult? Și de ce, dacă nu datorită numai încăpățînării ei de a-l sili, se vedea nevoit să o tîrască încoace și încolo după el, cînd fiecare oră, fiecare minut era o tortură, o adevărată răstignire morală, ce nu se mai sfîrșea, pe cîtă vreme dacă... dacă ar scăpa de ea... „Ah, Sondra, Sondra, dacă ai putea, din înălțimea la care te găsești, să te apleci înspre mine și să mă ajuți!... S-ar sfîrși cu minciunile! S-ar sfîrși cu torturile astea! S-ar sfîrși cu toate necazurile...“

Dar, în loc de așa ceva, alte și alte minciuni. O afurisită încercare de a culege nuferi, nesfîrșită, fără noimă, care, datorită stării lui de iritare, îl plictisi pînă la urmă, și pe el, și pe Roberta. Pentru ce, se întreba ea, în timp ce Clyde vîslea ba încoace, ba încolo, această indiferență față de oficierea căsătoriei, care ar putea fi îndeplinită aici, sau ar fi putut fi îndeplinită înainte de a veni aici, ceea ce ar fi dat acestei excursii atmosfera de vis pe care ar fi avut-o, pe care ar fi trebuit să o aibă dacă el, dacă el ar fi aranjat totul la Utica, așa cum dorise ea? Dar această tărăgăneală, aceste subterfugii, așa de caracteristice pentru Clyde, pentru felul lui de a fi, veșnic șovăitor, nehotărît, nesigur... Începu să-și pună din nou tot felul de întrebări în legătură cu adevăratele lui intenții: dacă are sau nu într-adevăr de gînd să se căsătorească cu ea, așa cum îi promisese... Dar va vedea mîine sau poimîine, cel mai tîrziu. Așa că de ce să se neliniștească de pe acum?

Apoi, a doua zi la prînz, Gun Lodge, și Big Bittern, și Clyde care coboară din tren la Gun Lodge și-o însoțește pe Roberta la omnibuzul din fața gării, demonstrîndu-i că, deoarece se vor întoarce tot pe aici, ar fi bine să-și lase geamantanul la casa de bagaje, iar el să-și ia valiza din cauza aparatului de fotografiat și a gustării pregătite la lacul Grass pentru plimbarea pe lacul Big Bittern. Dar, ajungînd la omnibuz, constată cu groază că șoferul nu era

altul decît paznicul pe care îl auzise flecărind la Big Bittern. Ce se va întîmpla dacă paznicul acesta l-a văzut atunci și-și va aduce aminte de el ? Se putea oare să nu-și aducă aminte măcar de eleganta mașină a familiei Finchley — Bertina și Stuart așezați în față, el și Sondra în spate, Grant și Harley Baggott stînd de vorbă cu el în drum ?

Sudoarea aceea rece, care, de cîteva săptămîni încoace, îi însoțea toate accesele de nervozitate, îi îmbrobonă deodată fața și mîinile. La ce se gîndise oare pînă acum ? Cum își pregătise planul ? Pentru Dumnezeu, cum avea să ducă la bun sfîrșit o treabă ca asta, cînd făcea asemenea prostii ? Era ca și cum nu și-ar fi luat pălăria cînd a plecat de la Lycurgus spre Utica, sau ca și cum nu și-ar fi scos-o din valiză înainte de a cumpăra pălăria asta de paie ; ca și cum n-ar fi cumpărat nici o pălărie de paie înainte de a pleca la Utica !

Dar, slavă Domnului, paznicul nu-și aminti de el ! Dimpotrivă, îl întrebă, nu fără curiozitate, ca și cînd ar fi fost vorba de un călător cu desăvîrșire necunoscut :

— Domnia-voastră mergeți la vila de la Big Bittern ? Veniți pentru întîia dată pe aici, nu ?

Iar Clyde, răsuflînd ușurat, deși tremura tot, îi răspunse :

— Da. Apoi, în înfrigurarea lui nervoasă, îl întrebă : E lume multă azi acolo ?

Întrebarea asta, chiar în momentul cînd i-o puse, i se păru aproape nebunească. De ce, de ce, dintre toate întrebările pe care i le-ar fi putut pune, a ales-o tocmai pe asta ? Dumnezeule, oare n-avea să termine odată cu greșelile astea prostești, care îi vor aduce pieirea ?

Într-atît de mare îi era tulburarea, încît de-abia auzi răspunsul paznicului, și chiar dacă îl auzi, i se păru că vine de foarte departe :

— Nu prea multă. Vreo șapte-opt persoane, cred. La 4 Iulie am avut vreo treizeci, dar cei mai mulți au plecat ieri.

Tăcerea brazilor care străjuiau drumul gălbui și mocirlos ; liniștea și răcoarea de aici ; întunecimile și bălțile acestea adînci, vinete și cenușii, chiar în plină amiază ! Dacă te-ai ascunde aici, fie noaptea, fie ziua, cine ar mai da de tine ? Undeva, în inima pădurii, o gaiță scoase cîteva țipete metalice ; o vrabie, tremurînd pe o cracă, umplea umbrele argintii cu ciripitul ei. Și în timp ce omnibuzul greoi trecea peste pîraie și rîulețe, apoi din cînd în cînd peste cîte un pod rudimentar de lemn, Roberta nu se mai sătura să admire limpezimea și scînteierea apei.

— Nu-i aşa că e minunat aici ? Auzi murmurul apei, Clyde ? Ah, ce aer curat !

Şi, totuşi, avea să moară curînd !

Dumnezeule !

Dar dacă la Big Bittern — la vila şi la debarcaderul de acolo — va fi lume multă ? Sau dacă, din întîmplare, tocmai acum lacul va fi pur şi simplu înţesat de cei de prin partea locului — toţi pescari, toţi pescuind ici şi colo, fiecare de unul singur — şi dacă nu va găsi nici un colţ izolat nicăieri ? Ciudat, pînă acum nu s-a gîndit la asta ! Te pomeneşti că lacul nu e chiar aşa de pustiu cum îşi închipuise, sau cel puţin nu va fi astăzi, la fel ca şi lacul Grass. Şi atunci ?

Atunci... fuga, fuga, lăsînd să se năruiască totul ! Tensiunea asta continuă devenea insuportabilă, era iadul curat, gîndurile acestea au să-l ucidă. Cum de i-a putut trece prin cap că îşi va îmbunătăţi situaţia printr-un mijloc atît de brutal şi nesăbuit — să ucidă şi apoi să fugă — sau, mai bine zis, să ucidă şi să lase să se creadă că s-au înecat amîndoi, în timp ce el, adevăratul ucigaş, îşi va fi făcut drum înapoi spre viaţă şi fericire ? Îngrozitor plan ! Şi, totuşi, ce altceva putea să facă ? Ce ? Nu venise oare pînă aici numai pentru asta ? Şi acum să dea îndărăt ?

În răstimp, Roberta, aşezată lîngă el, trăia doar cu un singur gînd, acela al măritişului : mîine, mîine cu siguranţă ; sau se lăsa în voia plăcerii efemere de a admira acest lac frumos, despre care el îi spusese atît de multe, ca şi cum ar fi fost vorba de ceva mai important şi mai încîntător decît tot ce văzuse ea, sau decît tot ce văzuse el vreodată.

Paznicul începuse să vorbească din nou, adresîndu-i-se lui Clyde :

— Bănuiesc că n-aveţi de gînd să petreceţi noaptea acolo. Am văzut că aţi lăsat la gară geamantanul domnişoarei.

Făcu un semn cu capul în direcţia gării Gun Lodge.

— Nu, ne înapoiem diseară cu trenul de opt şi zece. Aduceţi călători la trenul acesta ?

— Bineînţeles !

— Tot aşa mi s-a spus şi la lacul Grass.

Cine l-a pus să facă această aluzie la lacul Grass, dîndu-i să înţeleagă că înainte de a veni aici a fost acolo împreună cu Roberta ? Şi imbecilul ăsta, care vorbea despre „geamantanul domnişoarei" ! Şi despre faptul că l-au lăsat la Gun Lodge. Dracu să-l ia ! De ce nu-şi vedea de ale lui ? Şi de unde îşi băgase în cap că el şi Roberta nu sînt căsătoriţi ? Sau numai bănuia acest lucru ? Oricum, ce sens avea o astfel de întrebare, de vreme ce văzuse că

au două valize, iar el, Clyde, luase cu el una? Ciudat! Curată neobrăzare! De unde putea să știe, ori să bănuiască, sau ce?... Dar ce-l interesa pe el dacă sînt sau nu căsătoriți? Din moment ce ea nu va mai fi găsită, parcă avea vreo importanță dacă e „căsătorită“ sau „necăsătorită“? Iar dacă va fi găsită și se va afla că nu a fost căsătorită, asta nu ar fi o dovadă că a avut legături cu un bărbat? Bineînțeles că da! Atunci de ce să-și bată capul cu asta?

Sau Roberta, care-l întrebă :

— Mai sînt și alte hoteluri sau pensiuni la lac, în afară de cel la care ne ducem noi?

— Nici de leac, domnișoară, în afară de pensiunea la care ne ducem acum. Ieri erau o mulțime de băieți și fete, care făcuseră o tabără pe malul de la răsărit, cam la depărtare de o milă de pensiune, dar n-aș putea spune dacă mai sînt acolo. Fiindcă azi n-am mai văzut nici unul.

O mulțime de băieți și fete! Pentru numele lui Dumnezeu! Dacă toți aceștia erau acum în larg, vîslind sau navigînd cu pînzele? Și el, aici, cu Roberta! Unii dintre ei veneau poate chiar de la lacul Twelfth! Întocmai după cum venise și el, cu două săptămîni mai înainte, împreună cu Sondra, Harriet, Stuart și Bertina... unii dintre ei s-ar putea să fie prieteni cu familiile Cranston, Harriet, Finchley sau altele și au venit aici să se distreze... și l-ar putea recunoaște, fără îndoială! Asta înseamnă că trebuie să existe un drum la răsărit de lac. Or, toate aceste împrejurări, precum și prezența acelora aici puteau să zădărnicească rostul călătoriei lor. Ce plan prostesc!

Cînd ar fi putut să se gîndească mai bine, să aleagă un lac mai depărtat, așa cum ar fi trebuit s-o facă, numai că fusese atît de chinuit în ultimele zile, încît de-abia avusese răgazul de a se gîndi cum să-și făurească planul. Acum însă, singurul lucru pe care-l putea face era să se ducă și să vadă. Dacă va fi prea multă lume, va trebui să găsească un pretext de a vîsli pînă într-un loc cu adevărat pustiu, sau să se întoarcă la lacul Grass, ori în altă parte, dar unde? Ah, ce putea să facă, ce-o să facă dacă va fi lume multă acolo?

Dar tocmai în clipa aceea pătrundeau într-o alee lungă de copaci înverziți, care dădea, după cîte își amintea el, într-o pajiște chiar pe malul celălalt, unde se afla pensiunea, cu veranda ei scundă, sprijinită pe niște coloane, dominînd apele de un albastru-închis ale lui Big Bittern, precum și adăpostul pentru bărci, mic și cu acoperiș roșu, la dreapta, deasupra apei, pe care-l văzuse în cursul vizitei precedente. Roberta se grăbi să exclame :

— Ah, e minunat! Splendid!

Iar Clyde, aruncîndu-și privirile spre insula înnegurată și joasă care se zărea în depărtare, înspre sud, și cum nu vedea decît vreo cîteva siluete, nici o barcă în largul lacului, încuviință cu nervozitate :

— Nu-i așa ?

Dar, spunînd acestea, simți că se înăbușă.

Intendentul — un anume Bonifaciu, bărbat de statură mijlocie, cu fața roșie și lat în spate — ieși personal în întîmpinarea lor și li se adresă cu tonul cel mai binevoitor din lume :

— Aveți de gînd să rămîneți cîteva zile ?

Dar Clyde, scos din fire de acest nou incident și după ce-i plăti un dolar șoferului, răspunse cu o voce aspră și iritată :

— Nu, nu, n-am venit aici decît să petrecem după-amiaza. Ne întoarcem diseară.

— Veți lua poate cina ? Trenul nu pleacă decît la opt și un sfert.

— Da, desigur, desigur... Da, în cazul acesta vom cina...

Căci, neîndoios, Roberta, ca una ce se găsea în călătorie de nuntă — în preziua căsătoriei și în timpul unei astfel de călătorii — se aștepta să ia masa de seară aici. Lua-l-ar dracu pe imbecilul ăsta cu fața buhăită !

— Bine, atunci puteți lăsa valiza la mine și am să vă înscriu. Soția dumneavoastră dorește poate să se aranjeze puțin ?

Îi conduse, cu valiza în mînă, deși cea mai mare dorință a lui Clyde în clipa aceea ar fi fost să i-o smulgă, deoarece nu prevăzuse că va trebui să se înregistreze sau să-și lase valiza acolo. Dar nu va face nici una, nici alta. Își va lua valiza și va închiria o barcă. Totuși, „de dragul registrului", cum spunea Bonifaciu, fu nevoit să se înregistreze „Cliford Golden cu soția" înainte de a-și putea relua valiza.

Pe lîngă nervozitatea și zăpăceala provocate de toate acestea, trebuia să se gîndească și la oamenii pe care era cu putință să-i întîlnească chiar înainte de a se îmbarca în vederea acestei excursii decisive. Și apoi Roberta spuse că, ținînd seama de căldură, cît și de faptul că aveau de gînd să se întoarcă aici și să ia cina, ar fi mai bine să-și lase pălăria și jacheta, o pălărie pe care el și văzuse eticheta lui Braunstein din Lycurgus, ceea ce îl determină să se întrebe ce e mai prudent să facă : s-o lase, sau să o ia cu ei ? Își spuse însă că după aceea — după aceea ! — în cazul cînd își va pune într-adevăr planul în aplicare, nu mai avea nici o importanță dacă eticheta va fi găsită acolo sau nu. Nu era oare probabil că, în

cazul cînd Roberta va fi găsită, avea să fie oricum identificată ? Iar dacă nu va fi găsită, cum s-ar putea şti cine anume fusese ?

Într-o stare de spirit agitată şi confuză, incapabil să-şi stăpînească gîndurile, să-şi controleze gesturile sau acţiunile, îşi luă valiza şi porni, înaintea Robertei, spre adăpostul bărcilor. Apoi, după ce aruncă valiza în barcă, îl întrebă pe paznic în ce parte sînt cele mai frumoase privelişti, deoarece voia să le fotografieze. După ce primi cele cîteva explicaţii — de care nici nu avea nevoie, în fond — o ajută pe Roberta să se îmbrace (pentru el nu mai era decît o formă aproape nebuloasă, care cobora într-o barcă imaterială plutind pe un lac închipuit), apoi păşi în urma ei, aşezîndu-se la mijloc şi apucînd vîslele.

Suprafaţa liniştită, scînteietoare şi netedă ca oglinda a acestui lac, ce li se părea amîndurora mai curînd de untdelemn decît de apă — o masă de sticlă topită, cu un volum şi o greutate enormă apăsînd pămîntul din fundul lui, la o adîncime impresionantă dedesubtul lor ! Şi prospeţimea îmbătătoare a adierilor de vînt, ce se simţeau din cînd în cînd, încreţind uşor suprafaţa lacului ! Şi brazii înalţi şi groşi de pe ţărm, catifelaţi, îmblăniţi parcă ! Brazi, brazi, pretutindeni, zvelţi, semănînd cu nişte suliţe. Iar deasupra lor, culmile cocoşate, întunecate şi depărtate ale munţilor Adirondacks. Nu se zărea nici un vîslaş. Nici o casă, nici o cabană. Căută să vadă tabăra despre care îi vorbise călăuza. Nu văzu nimic. Căută să audă glasurile celor care puteau fi pe acolo, sau orice alte glasuri. Dar, în afară de plescăitul vîslelor sale şi de vocea paznicului de la adăpostul bărcilor şi a şoferului, care stăteau de vorbă la depărtare de două sute, trei sute, cinci sute, o mie de picioare, nu se mai auzea nici un zgomot.

— Cîtă linişte şi pace ! Vorbea Roberta. Pare atît de odihnitor aici ! Găsesc că lacul ăsta e foarte frumos, mult mai frumos decît celălalt. Copacii aceştia sînt aşa de înalţi, nu ? Şi munţii de colo ! Îmi spuneam tot timpul, venind încoace, cît de răcoritor şi tăcut era drumul, cu toate că m-a cam zdruncinat puţin...

— Ai vorbit cu cineva la pensiune ?

— Nu, dar de ce mă întrebi ?

— Aşa... credeam că poate te-ai întîlnit cu cineva. Totuşi, nu s-ar putea spune că azi e multă lume aici, nu-i aşa ?

— Nu, nu văd pe nimeni pe lac. Am văzut doar doi bărbaţi în sala de biliard din spate şi o fată în salonul pentru doamne, atîta tot. Tii, ce rece e apa !

Îşi lăsase mîna peste marginea bărcii, tîrînd-o prin brazdele albastre-negricioase făcute de vîsle.

— E rece ? N-am încercat-o încă.

Se opri din vîslit, își afundă o mînă în apă, apoi începu să vîslească iar. Nu avea de gînd să se îndrepte dintr-o dată spre insula aceea dinspre miazăzi. Era prea departe... prea departe. Robertei i s-ar fi părut poate ciudat. Mai bine să meargă mai încet. Să cîștige puțin timp de gîndire, să facă recunoașteri. Roberta voia să-și ia gustarea (gustarea ei !), și înspre apus, cam la o milă mai departe, era o limbă de pămînt îmbietoare. Puteau să plutească pînă acolo și să mănînce mai întîi, cel puțin ea, pentru că el n-o să mănînce astăzi. Apoi... apoi...

Roberta se uită într-acolo, spre limba aceea de pămînt care cotea către sud, după ce înainta mult în larg, crestată de brazi înalți. Și adăugă :

— Știi vreun loc, iubitule, unde am putea să ne oprim și să mîncăm ? Mi s-a cam făcut foame. Ție nu ? (Ce bine ar fi fost să nu-i spună tocmai aici și acum „iubitule" !)

Înspre miazănoapte, mica pensiune și adăpostul pentru bărci se făceau din ce în ce mai mici, semănau din depărtare cu celălalt adăpost pentru bărci și cu pavilionul de pe lacul Crum, în ziua cînd vîslise pentru prima oară acolo și cînd dorea să aibă prilejul de a veni la un lac din Adirondacks, cînd visa la un lac ca acesta și dorea să întîlnească o fată ca Roberta... atunci... Iar colo, sus, era unul dintre aceiași nori pufoși care-i pluteau pe deasupra capului la lacul Crum în ziua aceea fatală !

Ah, ce strădanie groaznică !

Ar putea să caute și azi, aici, nuferi, ca să omoare timpul.. ca să omoare timpul... ca să omoare (Dumnezeule !)... nu trebuia să se mai gîndească la asta dacă voia să împlinească ce-și pusese în gînd ! În orice caz, acum nu trebuia să se mai gîndească la asta.

Iată-i la bucata de pămînt aleasă de Roberta, într-un golfuleț minuscul și adăpostit, cu o plajă mică, rotunjită, de culoarea mierii, ferită de orice ochi curioși, atît dinspre nord, cît și dinspre răsărit. Debarcară, mai întîi el, apoi ea, ca și cum totul s-ar fi petrecut în chipul cel mai firesc. După ce Clyde scoase cu cele mai mari precauțiuni gustarea din valiză, Roberta o așeză pe un ziar întins pe prundiș, în vreme ce el se plimba de colo pînă colo, vorbind cu admirație și totuși cu nervozitate despre frumusețea peisajului, despre brazi, despre curbura acestui golfuleț, dar în același timp gîndindu-se, gîndindu-se într-una la insula de colo, ceva mai depărtată, și la golful care se prelungea, spunîndu-și că undeva, într-un fel oarecare și cu un curaj ce-l părăsea parcă din ce în ce mai mult, trebuie să săvîrșească fapta asta cumplită, înfricoșătoare — să nu piardă o ocazie pregătită cu atîta grijă — dacă...

dacă... dacă nu voia să se vadă silit să fugă în lume şi să părăsească tot ceea ce dorea mai cu înverşunare să păstreze.

Şi, totuşi, cît de înspăimîntătoare era această faptă şi ce iminent pericol, acum, cînd clipa era atît de aproape, pericolul de a da greş, de a nu putea să răstoarne barca aşa cum trebuie, bunăoară, sau de a nu fi în stare să... să... ah, Dumnezeule! Şi după aceea, cine ştie, s-ar putea expune primejdiei de a se dovedi că nu e altceva decît ceea ce o să fie : un asasin ! Arestat. Judecat. (Nu se simţea în stare, nu voia să-şi ducă la îndeplinire planul. Nu, nu, nu !)

Iar Roberta, aşezată lîngă el pe nisip, părea împăcată cu întreaga lume, lucrul acesta se vedea limpede. Ea începu să fredoneze un cîntec, apoi se porni să vorbească despre diverse amănunte în legătură cu aventura lor, despre starea lor materială de acum înainte, unde se vor duce de aici, la Syracuse, după toate probabilităţile, deoarece Clyde părea să nu aibă nimic împotrivă, şi cum se vor descurca o dată ajunşi acolo. Auzise de la cumnatul ei, Fred Gabel, despre o nouă fabrică de gulere şi cămăşi care tocmai se clădea la Syracuse. Clyde n-ar putea oare găsi un loc acolo, măcar pentru cîtva timp ? Iar mai tîrziu, cînd va fi scăpat de încercarea prin care trecea, n-ar putea să lucreze şi ea la aceeaşi întreprindere, sau la una asemănătoare ? Şi deocamdată, deoarece dispuneau de atît de puţini bani, n-ar putea închiria o odăiţă împreună, undeva, într-o familie, sau, dacă el nu voia, dat fiind că acum nu mai erau în raporturi atît de intime ca odinioară, să ocupe două odăi învecinate ? În dosul drăgălăşeniei şi amabilităţii de astăzi, simţea ostilitatea neînduplecată pe care el o avea încă faţă de dînsa.

Iar Clyde, la rîndul lui, se gîndea : Ce sens mai are acum toată flecăreala asta ? Dacă acceptă sau nu ? Ce importanţă mai are discuţia asta, cînd nici el, nici ea nu vor urma acest drum ? Dumnezeule mare ! Vorbea ca şi cum mîine avea să mai fie încă acolo. Or, ea nu va mai fi acolo !

Numai de nu i-ar tremura genunchii aşa de rău ! Dacă mîinile, faţa şi trupul nu i-ar fi atît de nădușite !

După aceea plutiră mai departe în barcă spre insulă, de-a lungul ţărmului dinspre apus, în timp ce Clyde, nervos şi stînd ca pe spini, pîndea într-o parte şi în alta, să se asigure că nu se vede nimeni... nimeni — nici pe uscat, nici pe apă — nimeni ! Slavă Domnului, era linişte desăvîrşită, şi toate împrejurimile erau pustii. Aici, sau în altă parte, prin apropiere — peste tot s-ar putea — îşi va pune planul în aplicare. Numai de-ar avea curajul să o facă acum, dar încă n-avea curaj, încă nu ! Roberta băgă mîna

în apă, întrebîndu-l dacă crede că vor găsi nuferi sau flori sălbatice undeva pe lîngă țărm. Nuferi ! Flori sălbatice ! Iar el, care nu se gîndea decît să se asigure că printre acești brazi zvelți, aliniați în șiruri dese, nu sînt nici drumuri, nici colibe, nici corturi, nici cărări, nimic care să semene a sălaș omenesc, și nici urmă de barcă pe suprafața întinsă a acestui lac minunat, în această minunată zi ! Și dacă, totuși, prin pădurile acestea, sau pe mal, se afla vreun vînător, vreun om singuratic, care pune capcane, vreo călăuză, sau vreun pescar ? Ce, nu s-ar putea să fie vreunul ? Dacă era vreunul chiar pe aici, prin apropiere, tocmai acum ? Cineva care i-ar putea vedea ?

Fatalitate !

Nimicire !

Moarte !

Totuși, nici un zgomot, nici o dîră de fum. Singuri, singuri brazii aceștia verzi, înalți, nemișcați, ca niște sulițe, și întunecați, cu cîte un trunchi uscat în mijlocul lor, de o culoare închisă, ca cenușa, în lumina puternică a soarelui de după amiază, cu brațele desfrunzite, fără sevă, întinse într-un gest ce semăna parcă a amenințare.

Moarte !

Apoi țipătul ascuțit și metalic al unei gaițe, care își luă zborul spre inima codrului. Sau tap-tap-tapul răzleț și fantomatic al cîte unei ciocănitoare, ori dîra roșie lăsată din cînd în cînd de zborul unui tanager, sau dîra neagră și aurie a unui graur cu spatele galben.

— *„Scaldă soarele puternic casa veche din Kentuky"*...

Cînta Roberta, veselă, cu o mînă afundată în apa albastră și adîncă.

Apoi, ceva mai tîrziu, *Dacă vrei tu, voi veni duminică*, pe melodia unuia dintre dansurile din anii aceia.

În sfîrșit, după o oră întreagă de vîslit, de visare și cîntec, se opriră, se privească un peisaj încîntător, apoi explorară un mic braț de apă unde părea să se găsească nuferi, în timp ce Roberta spunea că trebuie să aibă grijă să nu întîrzie. Apoi golful din sudul insulei — o întindere de apă foarte frumoasă, dar cernită de umbra funebră a brazilor — mai exact un lac mic, legat de lacul cel mare printr-un braț de apă ca o strîmtoare, constituind el însuși o întindere de apă considerabilă, cu o suprafață de aproximativ zece hectare și avînd o formă aproape circulară. Ah, spre răsărit, spre nord, spre sud și chiar spre apus, în afară de insula care-l despărțea la nord de uscat, acest eleșteu era încercuit de copaci ! Și din loc în loc, papură și nuferi, foarte aproape de

ţărm. Şi care amintea de un eleşteu sau o mlaştină parcă anume creată pentru cineva plictisit de viaţă şi de grijile ei, pentru cineva care, dornic să scape de lupta şi zbuciumul lumii, putea să se retragă acolo, resemnat şi totuşi copleşit de melancolie.

Iar în timp ce lunecau aşa, apa aceasta liniştită şi sumbră păru să-l fascineze pe Clyde cum nimic nu-l fascinase pînă atunci, nici aici, nici în altă parte, schimbîndu-i cu desăvîrşire starea sufletească. Deoarece, o dată ajuns aici, avea impresia că a fost atras parcă de un farmec, ocolind malurile liniştite şi lăsîndu-se dus de şuvoi, plutind, plutind... în spaţiul nemărginit unde nimic nu avea sfîrşit, unde nu mai erau urzeli, nici planuri, nici probleme spinoase de rezolvat, nimic! Cît de dulce şi amăgitoare era frumuseţea locului acestuia! Cu adevărat părea că-şi bate joc de el iazul ăsta straniu, întunecat, înconjurat din toate părţile de brazi încîntători, catifelaţi. Apa însăşi părea o uriaşă perlă neagră, azvîrlită de o mînă puternică, poate într-un acces de furie, poate în glumă, sau dintr-o simplă fantezie, în căldarea acestei văi de catifea de un verde-închis, ce i se părea fără fund cînd o privea.

Şi, totuşi, ce-i inspirau toate acestea într-un chip atît de violent? Moartea! Moartea! Într-un chip mai limpede decît tot ce văzuse el pînă atunci. Moartea! Dar era o moarte senină, liniştită, fără revoltă, o moarte pe care cineva ar putea-o îmbrăţişa cu bucurie şi recunoştinţă, în urma unei chibzuiri la rece, a unei hipnoze sau a unui dezgust de nedescris. Atît era de liniştită, de umbrită, de senină! Pînă şi Roberta scoase o exclamaţie în faţa acestei privelişti. Iar el, pentru prima oară, simţi că nişte braţe vînjoase, dar nu mai puţin prieteneşti, îl apasă tare pe umeri. Cît de plăcută era apăsare lor! Ce căldură răspîndeau! Ce putere aveau! Se părea că-l încurajează, şi le iubea, îi plăcea îmbărbătarea lor, ajutorul ce i-l dădeau. Numai de nu l-ar părăsi! Numai de-ar rămîne mereu sprijinite pe el mîinile acestui prieten! Unde şi cînd mai cunoscuse el oare această senzaţie încurajatoare şi aproape gingaşă? Nicăieri, niciodată! Asta îl linişti întrucîtva, făcîndu-l să se îndepărteze parcă de realitatea tuturor lucrurilor.

Fireşte, Roberta era acolo, dar între timp se preschimbase într-o umbră, într-un gînd, într-o formă creată de o iluzie, mai mult vaporoasă decît reală. Şi cu toate că, prin culoarea şi forma ei, amintea de ceva ce semăna cu realitatea, părea totuşi imaterială, lipsită de consistenţă, şi Clyde se simţi deodată nespus de singur. Cu atît mai mult cu cît mîinile prietenului care-l strînseseră atît de puternic dispăruseră şi ele. Clyde era singur, atît de singur şi de părăsit în acest ţinut sumbru şi frumos, unde parcă îl adusese cineva pentru ca apoi să-l lase în părăsire, încît se simţi cuprins

de un frig straniu, vraja acestei frumuseţi ciudate pătrunzîndu-l cu fiori de gheaţă.

Pentru ce venise aici ?

Şi ce trebuie să facă ?

S-o ucidă pe Roberta ? O, nu !

Îşi înclină din nou capul şi privi înspre adîncurile îmbietoare şi totuşi, înşelătoare ale acestui eleşteu magnetic, cînd albăstrui, cînd purpuriu, care, cu cît îl admira mai mult, cu atît părea să-şi schimbe forma, ca un caleidoscop, luînd înfăţişarea unei mari mingi de cristal. Dar ce se zbate în acest cristal ? O formă omenească ! Se apropie, devine tot mai clară, şi Clyde o recunoscu pe Roberta, care se zbătea, agitîndu-şi braţele albe şi subţiri deasupra apei, întinzîndu-le spre el ! Dumnezeule ! Ce grozăvie ! Ce expresie pe chipul ei ! Pentru numele lui Dumnezeu, la ce se gîndea ? La moarte ! La o crimă !

Deodată, îşi dădu seama că tot curajul pe care se bizuise de atîta timp îl părăseşte şi începu să-şi sondeze imediat, în mod conştient, străfundurile fiinţei, într-o încercare zadarnică de a şi-l regăsi.

Kit, kit, kit, ca-a-a-ah !

Kit, kit, kit, ca-a-a-ah !

Kit, kit, kit, ca-a-a-ah !

(Iarăşi croncănitul sinistru şi necruţător al păsării aceleia, ce părea de pe altă lume. Atît de înfiorător, atît de pătrunzător ! Iată-l din nou, pentru a-l înfricoşa, pentru a-l smulge din toropeala ce-i cuprinsese sufletul şi a-l readuce în faţa acestei probleme, reală sau ireală, dar imediată, cu toate cotiturile şi ascuţişurile ei).

Trebuia să facă faţă situaţiei ! Trebuia !

Kit, kit, kit, ca-a-a-ah !

Kit, kit, kit, ca-a-a-ah !

Ce însemna croncănitul acesta ? Un avertisment ? Un protest ? O osîndire ? Aceeaşi pasăre care fusese martoră la urzirea acestui plan mîrşav ! Ticăloasă pasăre, cocoţată pe copacul acela mort !... Acum zbura spre alt copac — tot mort şi acela — ceva mai departe, pe uscat, scoţînd alte ţipete. Dumnezeule !

Se îndreptă din nou spre ţărm, mai mult fără să-şi dea seama. Fiindcă pentru a motiva rostul valizei, Clyde trebuia să propună acum luarea cîtorva fotografii — să fotografieze peisajul — pe Roberta, pe el însuşi, poate — pe ţărm şi pe apă. În felul acesta, Roberta se va întoarce în barcă fără valiză, care va rămîne uscată şi în siguranţă pe ţărm. O dată pe mal, se va preface că alege

perspectivele cele mai frumoase, fixîndu-și de fapt în memorie copacul la poalele căruia își va lăsa valiza, pentru a o găsi cît mai repede la întoarcere — întoarcere ce trebuia să aibă loc curînd — foarte curînd. Nu se vor mai întoarce la țărm amîndoi. Niciodată! Niciodată! Asta în ciuda faptului că Roberta protesta, spunînd că se simte obosită; și nu crede el însuși că ar fi timpul să se grăbească? Trebuie să fie trecut de 5, cu siguranță. Iar Clyde, căutînd s-o convingă că vor pleca imediat după ce o va mai fotografia de cîteva ori în barcă, și cu acești copaci minunați în spatele ei, cu insula și cu apa sumbră în jur și sub ea...

Mîinile lui umede, nădușite, nervoase!

Și ochii lui sumbri, pierduți, care priveau peste tot, numai la ea nu

Iată-i din nou pe apă, la vreo cinci sute de picioare de țărm; Clyde mînuia fără rost aparatul fotografic, mic, dar greu, pe care-l ținea în mînă, în timp ce barca aluneca singură tot mai mult spre mijlocul lacului. Și în această clipă, în acest loc, aruncă o privire de groază în jurul lui. Pentru că acum — acum — aproape fără să vrea, sosise momentul, pe care-l ocolea de atîta timp, inevitabil, poruncitor. Pe țărm, nici un glas, nici o umbră omenească nici un sunet. Nici o cărare, nici o colibă, nici urmă de fum. Acesta era momentul pe care el, sau o putere oarecare îl pregătise pentru el, momentul menit să-i hotărască soarta! Momentul acțiunii — al deznodămîntului! Tot ce trebuia să facă acum era doar să se aplece iute și cu putere într-o parte sau în cealaltă — să se ridice într-un salt — spre stînga sau spre dreapta, și să răstoarne barca; sau, în cazul cînd n-ar fi reușit, s-o legene repede, și dacă Roberta s-ar fi zbătut prea mult, s-o lovească în cap cu aparatul pe care-l ținea în mînă sau cu una dintre vîsle, cea liberă, din dreapta. Totul se putea face — se putea face — repede și simplu, dacă ar fi avut inima și sufletul în stare s-o facă — ori dacă n-ar fi avut nici inimă, nici suflet — pentru ca după aceea să se îndepărteze, înotînd din răsputeri, spre libertate, spre un succes neîndoios — spre Sondra și fericire — spre o viață nouă, mai frumoasă și mai dulce decît aceea pe care-o cunoscuse pînă acum.

Dar ce mai aștepta?

Ce se petrecea în el?

De ce aștepta?

În această clipă fatală, sub imboldul celui mai cumplit imperativ, în fața nevoii de a acționa cît mai repede, simți o paralizie subită a voinței — a curajului — o lipsă a urii și mîniei necesare

pentru a-şi pune planul în aplicare ; iar Roberta, aşezată la capătul din spate al bărcii, privea ţintă expresia feţei lui — mai întîi tulburată, apoi descompusă brusc şi groaznică, nehotărîtă totuşi, chiar înspăimîntată, o faţă care, deodată, în loc de a fi iritată, feroce şi demonică, părea năucită şi lipsită de noimă, trădînd o luptă şovăitoare între teamă (o repulsie chimică împotriva morţii, sau a brutalităţii criminale ce avea să producă moartea) şi dorinţa chinuitoare, dureroasă şi totuşi înăbuşită încă de a acţiona — a acţiona — a acţiona ! — dar cu neputinţă de urnit în acest moment, o acalmie între impulsul puternic de a acţiona şi acela de a nu face nimic.

Pe de altă parte, ochii lui, tulburi şi cu pupilele dilatate ; faţa, corpul şi mîinile crispate şi încordate ; poziţia de încremenire, imobilitatea nestatornică a expresiei din ce în ce mai ameninţătoare, dar care de fapt nu trăda o forţă brutală, îndrăzneaţă, capabilă de distrugere, ci mai curînd prezenţa unei spaime, a unui spasm.

Roberta, observînd imediat aceste manifestări stranii — un fel de paralizie bizară, o şovăire fizică şi mintală ce contrastau atît de ciudat şi de dureros cu întregul decor — exclamă :

— Clyde, Clyde ! Ce e ? Ce-i cu tine ? Arăţi aşa de... ciudat, de... de... Nu te-am văzut niciodată aşa. Ce e ?

Şi dădu să se ridice brusc, sau mai curînd să se aplece înainte, repezindu-se pe fundul neted al bărcii, într-o încercare de a se apropia de el, deoarece îi făcea impresia că e pe punctul de a cădea cu faţa în jos, în barcă, sau într-o parte, în apă. Clyde, simţind adevărata măsură a înfrîngerii lui, a laşităţii, sau a neputinţei de a se folosi de un prilej ca acesta, fu cuprins de un acces de ură nu numai împotriva lui însuşi, ci şi împotriva Robertei — împotriva puterii ei, sau împotriva vieţii care îl încătuşa în felul acesta, temîndu-se însă să facă vreo mişcare — nici nu voia să facă ceva — voia numai să spună că nu se va căsători cu ea niciodată, niciodată, — că niciodată nu va pleca de aici împreună cu dînsa ca s-o ia în căsătorie, chiar dacă îl va demasca în faţa lumii — că e îndrăgostit de Sondra şi nu o va iubi decît pe ea... dar nu fu în stare să spună nici măcar atît. Era înfuriat, năucit şi congestionat la faţă. Şi atunci, în clipa cînd Roberta se apropie de el, căutînd să-i ia mîna într-a sa şi să apuce aparatul fotografic să-l pună în barcă, o împinse cu un gest care, chiar şi în clipa aceea, nu trăda decît intenţia de a scăpa de ea — de atingerea ei — de simpatia ei consolatoare — de prezenţa ei — pentru totdeauna, Dumnezeule !

Totuşi, strîngînd cu putere, fără să-şi dea seama, aparatul în mînă, o îmbrînci cu atîta forţă, încît nu numai că o lovi peste buze, nas şi bărbie cu muchea aparatului, dar o şi trînti pe spate, spre marginea stîngă a bărcii, care se înclină pînă la suprafaţa apei. Atunci, zguduit la auzul ţipătului pe care-l scosese Roberta (atît din cauza clătinării bărcii, cît şi a zdreliturilor pe care i le făcuse la nas şi la buze), se ridică în picioare şi se întinse spre ea, în parte s-o ajute şi s-o prindă, în parte pentru a-şi scuza această lovitură neintenţionată, dar, în repezeală, răsturnă barca complet, şi atît el, cît şi Roberta fură azvîrliţi dintr-o dată în apă. Răsturnîndu-se, marginea din stînga a bărcii o lovi pe Roberta drept în cap în clipa în care se cufundă în apă, pentru a ieşi, peste puţin, din nou la suprafaţă, întorcîndu-se, îngrozită şi desfigurată, spre Clyde, care, între timp, îşi regăsise echilibrul în valuri. Era ameţită, buimăcită, înnebunită de durere şi spaimă — o viaţă întreagă îi fusese frică de apă şi de înec — precum şi de lovitura pe care i-o dăduse el oarecum involuntar şi aproape inconştient.

— Ajutor ! Ajutor !

— Dumnezeule, mă înec, mă înec ! Ajutor ! Dumnezeule !

— Clyde, Clyde !...

Apoi, iar glasul acela, care-i şopti lui Clyde la ureche :

„— Dar nu e oare asta — da, asta — ceea ce ai gîndit şi ai dorit tu tot timpul — în marea ta deznădejde ? Poftim ! Cu toată teama ta, cu toată laşitatea — iată, totul s-a înfăptuit — fără tine ! Un accident — un accident — o lovitură neintenţionată te-a scutit de chinul şovăielilor, de ceea ce nu aveai curajul să faci ! Şi acum, cînd nu mai eşti obligat să intervii, de vreme ce e vorba de un accident, ai de gînd s-o salvezi, să te afunzi din nou în ororile înfrîngerii şi ale mizeriei, care te-au chinuit atît de mult şi de care întîmplarea asta te scapă acum pentru totdeauna ? S-ar putea s-o salvezi. Dar s-ar putea să fie şi mai rău ! Pentru că... uită-te cum se zbate ! E buimăcită. Singură nu se va putea salva ; din pricina groazei care a cuprins-o, dacă te apropii de ea acum, ar putea să te tragă şi pe tine la fund. Dar tu vrei să trăieşti ! Iar dacă ea scapă, viaţa ta nu va mai merita să fie trăită. Opreşte-te o singură clipă — o fracţiune de secundă ! Aşteaptă — aşteaptă — nu te lăsa înduioşat de strigătele ei. Şi pe urmă... pe urmă... Dar uite, priveşte ! S-a sfîrşit ! Se scufundă ! Nu o vei mai vedea vie niciodată, niciodată ! Iar pălăria ta e pe apă — aşa cum ai dorit. Iar în barcă, agăţat de cuiul vîslei, e un batic, al ei. Lasă-l acolo ! Nu va fi cea mai bună dovadă că s-a petrecut un accident ?"

Şi după asta, nimic — doar cîteva vălurele pe suprafaţa apei — pacea şi măreţia peisajului minunat. Şi apoi, încă o dată, ţipătul acelei păsări singuratice, batjocoritoare, funeste :

Kit, kit, kit, ca-a-a-ah !
Kit, kit, kit, ca-a-a-ah !
Kit, kit, kit, ca-a-a-ah !

Croncănitul acelei păsări drăceşti, pe o creangă moartă — pasărea morţii.

Şi iată-l pe Clyde, cu ţipetele Robertei răsunîndu-i încă în urechi, cu ultima privire a ochilor ei holbaţi de groază, albi, rugători, stăruindu-i în faţă, cum înoată greoi, mohorît, sumbru spre ţărm. Cu gîndul că, de fapt, nu el a ucis-o. Nu, nu ! Domnul fie lăudat ! Nu el a ucis-o. Şi totuşi (păşind pe ţărmul apropiat şi scuturîndu-şi hainele de apă) n-a ucis-o ? Sau se poate spune, mai curînd, că a ucis-o ? Căci nu el e acela care a refuzat să-i sară în ajutor atunci cînd ar fi putut s-o salveze, nu el e acela care a aruncat-o în apă, fie şi din greşeală ? Şi totuşi... şi totuşi...

Amurgul şi tăcerea unei zile ce moare. Şi un ascunziş în adîncimea pădurii protectoare, unde Clyde stă singur, ud leoarcă, lîngă valiza lui uscată, aşteptînd să se zvînte şi el. Apoi, luînd trepiedul, de care nu s-a folosit şi pe care-l ţinuse legat de valiză, căută o scorbură de arbore mort, mai departe, în inima pădurii, şi-l ascunse acolo.

L-a văzut oare cineva ? S-a uitat cineva ? După aceea se întoarse şi se întrebă încotro s-o ia. Trebuie s-o ia spre apus, apoi spre miazăzi. Nu trebuie să se rătăcească. Ah, ţipătul păsării aceleia, ce nu mai conteneşte, pătrunzător, să te înnebunească ! Şi bezna asta deasă, deşi e o noapte de vară, cu cerul înstelat ! Şi un tînăr care-şi croieşte drum printr-o pădure întunecoasă, pustie, cu o pălărie de paie pe cap, cu o valiză în mînă, înaintînd cu paşi repezi, dar precauţi, spre miazăzi... spre miazăzi !

CAPITOLUL 68

Districtul Cataraqui, întins pe o lungime de cincizeci de mile la nord de satul cunoscut sub numele de Three Mile Bay, situat în partea de miazăzi, pînă la granița cu Canada. Şi pe o lungime de treizeci de mile, între lacul Senaschet şi lanţul Lacurilor Indiene, la răsărit, şi rîurile Rock şi Scarf, la apus. Cu toate că cea mai mare parte a acestei suprafeţe de pămînt e acoperită de păduri nelocuite şi de lacuri, totuşi, pe ici pe colo, e presărată cu sătuleţe şi

cătune, ca : Koontz, Grass Lake, North Wallace, Brown Lake şi Bridgeburg, capitala districtului, numărînd nu mai puţin de două mii de suflete, din totalul de cincisprezece mii ale întregului ţinut. Şi piaţa din centrul oraşului, în mijlocul căreia se ridică vechiul, dar încă impunătorul Palat de Justiţie — avînd o cupolă cu un orologiu, în jurul căreia zboară totdeauna cîţiva porumbei — şi unde se revarsă cele patru străzi comerciale ale micuţului oraş.

Biroul coronerului[1] districtual, în colţul de nord-est al clădirii, într-o vineri, la 9 iulie ; în birou se află Fred Heit, deţinătorul funcţiei de coroner, un personaj cu umeri largi şi puternici şi cu nişte favoriţi cărunţi, cu care s-ar mîndri chiar şi un şef al mormonilor[2]. Are o faţă lată, mîini şi picioare mari. Şi o burtă pe aceeaşi măsură.

În momentul cînd începe această prezentare, pe la ora două şi jumătate după amiază, coronerul întorcea alene foile unui catalog de comenzi prin poştă, pe care îl procurase la rugămintea soţiei. Şi tot răsfoind paginile şi descifrînd preţul ghetelor, al hainelor, pălăriilor şi şepcilor pentru cei cinci copii ai săi — totdeauna au nevoie de cîte ceva ! — privirile i se opriră asupra unui palton pentru el, de proporţii respectabile, cu guler înalt, cu cordon lat şi cu nasturi mari şi impunători, gîndindu-se însă cu regret că bugetul familiei — trei mii de dolari anual — nu-i va îngădui un lux aşa de mare pentru iarna ce vine, cu atît mai mult cu cît Ella, soţia lui, dorea de cel puţin trei ierni să-şi facă o haină de blană.

Dar gîndurile-i absorbite de acest subiect îi fură întrerupte de zbîrnîitul telefonului.

— Da, e chiar domnul Heit la telefon... Wallace Upham, de la Big Bittern ?... A, da... ei, ia spune, Wallace... o tînără pereche s-a înecat... stai, stai, aşteaptă un minut... Se întoarse spre tînărul cunoscut prin activitatea lui politică şi care figura pe statele de plată ale districtului în calitate de „secretar al coronerului" : Notează, Earl, ce-ţi dictez ! Apoi, la telefon : Haide, Wallace, acum dă-mi toate datele... Totul, da ! Cadavrul soţiei s-a găsit, dar nu şi al soţului... da ; o barcă răsturnată spre malul de miazăzi... da ; o pălărie de paie fără căptuşeală... da ; cîteva răni la ochi şi la gură... da ; haina şi pălăria ei au fost lăsate la hotel... da ; o scrisoare într-unul din buzunarele hainei... adresată cui ?... doamnei Titus

---

[1] Un fel de magistrat, căruia, în sistemul procedural anglo-saxon, îi revine în primul rînd sarcina de a conduce cercetările desfăşurate în faţa unui juriu cu privire la pricinile oricărui deces ce pare a nu fi datorat unor cauze naturale.

[2] Sectă religioasă în Statele Unite ale Americii.

Alden, Biltz, districtul Mimico... da. Se fac cercetări pentru pescuirea celuilalt cadavru, al bărbatului, nu? Cum, cum? Nici urmă de el? Înţeleg... Bine, Wallace... Da... Ascultă, Wallace, să lase haina şi pălăria chiar aşa cum se găsesc... Stai să văd... acum e două şi jumătate. Sosesc cu trenul de 4. Autobuzul care face legătura cu hotelul vine la ora aceea la gară?... Bine, atunci voi fi acolo în mod sigur... şi, Wallace, aş vrea să-ţi notezi numele tuturor celor care au văzut cadavrul după ce a fost scos la suprafaţă. Ce spui?... La o adîncime de optsprezece picioare cel puţin? Da... un batic găsit în unul din cuiele vîslelor.. da; un batic de culoare maro... Sigur. Asta e tot? Bine, atunci să lase totul aşa cum s-a găsit; eu vin direct acolo. Da. Mulţumesc, Wallace. La revedere.

Domnul Heit puse încet receptorul în furcă şi tot aşa de încet se ridică din încăpătorul fotoliu de culoare cafenie în care stătuse pînă atunci, mîngîindu-şi favoriţii stufoşi, în timp ce îl căuta din ochi pe Earl Newcomb, secretar, dactilograf, arhivar şi multe altele...

— Ai notat totul, nu-i aşa, Earl?

— Da, domnule.

— Bine. Acum ia-ţi pălăria şi haina şi vino cu mine. Trebuie să prindem trenul de trei şi zece. Ai să completezi în tren cîteva citaţii. Aş fi de părere să iei cincisprezece sau douăzeci, pentru orice eventualitate, şi să-şi însemni numele tuturor martorilor pe care îi găsim la faţa locului. N-ar strica să-i telefonezi doamnei Heit şi să-i spui că probabil nu mă întorc la cină astă-seară şi să nu mă aştepte înainte de sosirea ultimului tren. S-ar putea să fim nevoiţi să stăm acolo pînă mîine. Nu ştii niciodată ce întorsături pot să ia astfel de cazuri şi e mai bine să fim pregătiţi pentru orice eventualitate.

Heit se îndreptă spre dulapul din colţul odăii vechi şi mucegăite, de unde scoase o pălărie de paie, mare, cu borurile moi, care, răsfrînte, păreau să sporească impresia, binevoitoare în fond, dar feroce în aparenţă, a ochilor săi de căpcăun şi a favoriţilor enormi. Astfel echipat, spuse:

— Mă duc pentru cîteva minute la şerif, Earl. Ai face bine să chemi la telefon ziarele *Republicanul* şi *Democratul* şi să le anunţi despre toate astea. să nu creadă că i-am dat uitării. Ne întîlnim jos, la gară.

Apoi ieşi cu paşi greoi.

Earl Newcomb, un tînăr de vreo nouăsprezece ani, înalt, slab, cu părul zburlit, foarte serios, deşi uneori cam straniu, înhăţă numaidecît un teanc de citaţii şi, în timp ce le îndesa în buzunar, încercă să obţină legătura telefonică cu doamna Heit. Apoi, după

ce relată ziarelor știrea despre dublul înec de la Big Bittern, își luă pălăria de paie cu panglică albastră, cam cu vreo două numere mai mare decît măsura lui, și se repezi pe coridor, unde, în fața ușii date de perete a biroului procuraturii districtuale, o întîlni pe Zillah Saunders, o fată bătrînă și unica stenografă a procurorului districtului, faimosul și jovialul Orville W. Mason. Femeia se îndrepta spre biroul revizorului, dar, intrigată de aerul preocupat și graba domnului Newcomb, de obicei mult mai calm și tacticos, strigă după el :

— Hei, Earl ! Ce-i graba asta pe dumneata ? Unde fugi așa ?

— Dublu înec la Big Bittern, după cît se pare... Poate chiar și mai rău... Domnul Heit se duce acolo, și mă duc și eu. Trebuie să luăm trenul de trei și zece.

— Cine a anunțat asta ? E vorba de cineva de prin partea locului ?

— Nu se știe încă, dar nu cred. S-a găsit o scrisoare în buzunarul fetei, adresată cuiva din Biltz, districtul Mimico, o oarecare doamnă Alden... Am să-ți spun cînd ne-om întoarce, sau am să-ți telefonez.

— Dumnezeule, dacă e vorba de o crimă, o să-l intereseze și pe domnul Mason, nu-i așa ?

— Sigur, îi telefonez chiar eu, sau domnul Heit. Dacă îi vezi pe Bud Parker sau pe Karel Badnell, spune-le că am fost nevoit să plec din oraș și, te rog, Zillah, cheam-o și pe mama, din partea mea, și anunț-o și pe ea. Mă tem că n-o să mai am timp s-o anunț.

— Bine, Earl, fii fără grijă !

— Îți mulțumesc.

Și arătînd un interes excepțional față de acest eveniment intervenit în existența monotonă a șefului său, Earl coborî vesel și sprinten scările Palatului de Justiție din districtul Cataraqui, în timp ce domnișoara Saunders, știind că șeful ei e plecat pentru diferite treburi în legătură cu apropiatul congres al organizației districtuale a partidului republican, iar în biroul lui nu mai e nimeni cu care să poată sta de vorbă, se grăbi să ajungă la biroul revizorului, să povestească celor adunați acolo tot ce aflase despre această tragedie lacustră, după cîte se pare foarte senzațională.

CAPITOLUL 69

Informațiile obținute de coronerul Heit și de ajutorul său aveau un caracter ciudat și tulburător. Mai întîi, dispariția unei bărci și a unei perechi, după toate aparențele fericită și simpatică, plecată

într-o excursie, îl determinase pe hotelierul din regiune să întreprindă dis-de-dimineață primele cercetări, în urma cărora descoperi în Golful Lunii o barcă răsturnată, precum și pălăria și baticul. Imediat, cîțiva oameni de serviciu, dimpreună cu călăuzele și călătorii de la hotel, impresionați de întîmplare, începură să scormonească apa, încercînd să scoată cele două cadavre la suprafață, cu ajutorul unor prăjini prevăzute cu cîrlige. Faptul că fata care se înecase era tînără și frumoasă, iar însoțitorul ei părea un om cu dare de mînă — amănunte raportate de Sim Shoor, călăuza, precum și de hotelier și de omul de la debarcader — fu de ajuns să ațițe interesul grupului de pădurari și de slujbași ai hotelului în așa măsură, încît le stîrni aproape compătimirea. Pe de altă parte, erau frămîntați de o curiozitate puternică, dorind să știe cum de a fost cu putință ca într-o zi atît de frumoasă și de liniștită să se întîmple un accident atît de straniu.

Dar ceea ce nu întîrzie să sporească și mai mult emoția fu faptul că la amiază unul dintre oamenii care făceau sondaje în lac, anume pădurarul John Pole, reuși, în cele din urmă, să o scoată la suprafață pe Roberta, trăgînd-o afară de fustă. Fata avea vînătăi la buze, la nas, deasupra și sub ochiul drept — ceea ce dădu imediat de bănuit tuturor celor prezenți. Într-adevăr, John Pole, care reușise să o aducă la suprafață, împreună cu Joe Rainer, vîslașul, exclamase de cum o văzuse :

— Vai, sărmana de ea ! E ușoară ca un fulg ! Mă mir cum de a putut să se înece...

Apoi, aplecîndu-se și prinzînd-o în brațele-i vînjoase, o trase în barcă, fără viață și cu apa prelingîndu-i-se șiroaie pe trup, în timp ce tovarășii lui le dădură de veste celorlalți, care veniseră în grabă. Iar după ce-i descoperi fața, dînd la o parte părul lung, castaniu și des, încîlcit de apă, adăugă :

— Pe cinstea mea, Joe ! Ia privește : ai zice că fetița asta a fost lovită cu ceva ! Uită-te, Joe !

Și grupul de pădurari și de vizitatori de la hotel, aplecați în bărcile lor, trase alături de a lui, începură numaidecît să cerceteze petele vinete de pe obrazul Robertei.

Chiar în clipa în care cadavrul Robertei fu dus spre nord, către debarcader, și se reluară încercările de a descoperi și cadavrul bărbatului, oamenii începură să-și exprime tot felul de bănuieli, formulate în fraze ca acestea : „Hm, pare destul de ciudat... urmele astea... și toate celelalte... nu-i așa ? E curios cum o barcă atît de solidă ca asta a putut să se răstoarne într-o zi cum a fost cea de ieri". „O să știm în curînd dacă și dînsul e la fund sau nu !" Bănuiala, care prindea tot mai mult teren după ceasuri de cercetări za-

darnice, făcu în cele din urmă loc concluziei că, mai mult decît probabil, el nu era acolo, gînd pe cît de cumplit, pe atît de tulburător pentru toată lumea.

Mai tîrziu, şoferul care îi adusese pe Clyde şi pe Roberta de la Gun Lodge se consultă cu hotelierii de la Big Bittern şi lacul Grass şi stabiliră împreună, cu precizie, următoarele : 1) că înecata îşi lăsase valiza la Gun Lodge, în timp ce Clifford Golden şi-o luase pe a lui cu sine ; 2) că era o contrazicere ce dădea de gîndit între înregistrarea de la lacul Grass şi aceea de la Big Bittern, cele două nume, Carl Graham şi Clifford Golden, fiind cercetate cu toată atenţia de ambii hotelieri, iar identitatea purtătorului lor stabilită, în sensul că nu putea fi vorba decît de una şi aceeaşi persoană ; 3) că numitul Clifford Golden sau Carl Graham îl întrebase pe şoferul care-i adusese la Big Bittern dacă în ziua aceea era multă lume pe lac. Astfel, bănuielile, care şi aşa deveniseră destul de pronunţate, se transformară în certitudinea că la mijloc nu poate fi vorba decît de o mînă criminală. Nu mai încăpea nici un fel de îndoială !

Îndată după sosirea lui acolo, coronerul Heit înţelese că aceşti oameni, croiţi dintr-o bucată, din regiunea păduroasă dinspre miazănoapte, sînt profund mişcaţi şi, mai mult chiar, neclintiţi în bănuielile lor. Nu puteau crede că trupul lui Clifford Golden sau Carl Graham s-ar afla pe fundul lacului. În consecinţă, Heit, văzînd cadavrul necunoscutei aşezat cu grijă pe un pat în adăpostul pentru bărci şi găsind-o tînără şi drăguţă, fu impresionat nu numai de înfăţişarea ei, ci şi de această atmosferă de suspiciune care-l înconjura. Ba, mai rău, cînd se retrase în biroul proprietarului hotelului şi cînd acesta îi înmînă scrisoarea găsită în buzunarul hainei Robertei, fu cuprins de o bănuială sinistră, pe care nu şi-o putu îndepărta. Iată ce citi :

„Lacul Grass, N. Y., 8 iulie

Dragă mămico,

Sîntem împreună şi ne vom căsători, dar scrisoarea asta trebuie s-o citeşti numai dumneata. Te rog nu i-o arăta tatei sau altcuiva, pentru că nu trebuie să se ştie încă. Ţi-am spus motivul la Crăciun. Şi nu trebuie să-ţi faci griji, nici să pui întrebări, nici să povesteşti cuiva, doar cel mult că ai veşti de la mine şi ştii unde mă aflu, dar şi asta nu oricui. Te rog să fii convinsă că toate au să iasă bine. Te îmbrăţişez şi te sărut pe amîndoi

obrajii, mămițico. Vezi de-l fă și pe tata să înțeleagă că totul e în ordine, fără să-i spui nimic nici lui, nici Emiliei, nici lui Tom, nici lui Gifford, auzi? Îți trimit multe sărutări.

Cu dragoste, *Bert*

P.S. Asta trebuie să rămînă un secret între noi două pînă cînd îți voi scrie și altele, cît de curînd".

Sus, în colțul din dreapta al hîrtiei, ca și pe plic, erau imprimate cuvintele : „Hotelul de la lacul Grass, Lacul Grass, N. Y., Jack Evans. prop." Scrisoarea fusese scrisă fără îndoială dimineața, după noaptea pe care o petrecuseră la lacul Grass sub numele de domnul și doamna Carl Graham.

Cît de nesăbuite mai sînt și purtările fetelor ăstora!

Nu încape îndoială că, așa cum reiese din scrisoare, cei doi tineri stătuseră împreună la hotel ca soț și soție, cînd, de fapt, nici nu erau căsătoriți încă. În timpul lecturii scrisorii, Heit se încruntă, deoarece el însuși era tatăl unor fete, la care ținea foarte mult. În clipa aceea, însă, îi trecu prin cap o idee... Se apropiau alegerile districtuale, care aveau loc o dată la patru ani. Votarea trebuia să se facă în noiembrie următor, cînd urmau să fie alese, pe o perioadă de trei ani, toate persoanele ce vor deține funcții oficiale districtuale, inclusiv aceea pe care o deținea el în prezent, și, în plus, anul acesta se va alege și un judecător de pace pe termen de șase ani. În august, adică peste vreo șase săptămîni, se vor ține întrunirile republicanilor și democraților, la care vor fi aleși obișnuiții candidați ai celor două partide pentru posturile respective. Or, actualul deținător al funcției de procuror districtual nu putea trage nădejde la nici unul dintre aceste posturi, în afară de acela de judecător de pace, întrucît deținuse funcția de procuror al districtului timp de două perioade consecutive, vechime care se datora nu numai faptului că era un bun orator, în genul oratorilor demagogi, ci și pentru că, în calitatea sa de reprezentant oficial al guvernului în district, avea posibilitatea să facă diferite servicii unuia sau altuia dintre prietenii săi. Acum însă, dacă nu va avea norocul să fie propus candidat și după aceea ales ca judecător de pace, nu se va putea aștepta decît la scăderea prestigiului său și chiar la o totală eclipsare politică. Și asta pentru că pînă acum, în tot timpul cît deținuse această funcție, nu avusese niciodată prilejul să se ocupe de o afacere cu adevărat importantă, în cursul căreia să se fi putut remarca, astfel încît să poată cere, îndreptățit și cu multe

speranțe, o recunoaștere din partea alegătorilor. Dar iată că afacerea asta...

Afacerea asta, care, așa cum prevedea coronerul cu multă subtilitate, ar putea să fie exact pretextul necesar pentru a atrage atenția și a cîștiga simpatia corpului electoral față de un anumit om — actualul procuror districtual, un prieten intim și de nădejde al lui — și astfel să contribuie la renumele și autoritatea acestuia, și, o dată cu el, la însuși renumele partidului, în așa fel încît la apropiatele alegeri să poată fi aleși toți, actualul procuror districtual putînd să obțină nu numai desemnarea la candidatură, dar chiar funcția de judecător pe termen de șase ani. Doar lucruri încă și mai curioase decît acestea se întîmplaseră și altă dată în lumea politică !...

Se hotărî, deci, să nu răspundă la nici o întrebare ce i-ar putea fi pusă în legătură cu scrisoarea aceasta, întrucît ea făgăduia o risipire grabnică a misterului în care se învăluise autorul crimei — în cazul cînd era vorba de o crimă — și, în afară de asta, asigura, în actuala conjunctură politică, o reputație excepțională aceluia care ar fi dezlegat acest mister. Totodată, îi ordonă lui Earl Newcomb, precum și șoferului care îi adusese pe Roberta și Clyde la Big Bittern, să se întoarcă la stația de la Gun Lodge, de unde venise perechea, și să aibă grijă ca valiza să nu fie predată, sub nici un motiv, nimănui altcuiva decît lui personal, ori unui reprezentant al procurorului districtual. Apoi, chiar în momentul cînd voia să telefoneze la Biltz pentru a se informa dacă există acolo o familie cu numele Alden, din care făcea parte și o fată numită Bert, sau poarte Alberta, fu întrerupt — în mod providențial, își spuse el — de doi bărbați și un băiat, puitori de capcane și vînători de prin partea locului, care, însoțiți de o gloată întreagă de oameni ce aflaseră despre dramă, dădură buzna la el. Aveau noutăți de cea mai mare importanță ! Povestiră — cu multe întreruperi și corectări — că în după-amiaza zilei cînd se înecase Roberta, pe la orele 5, plecaseră de la Three Mile Bay și se duseseră cam la douăsprezece mile spre sud de Big Bittern, să vîneze și să pescuiască în lac și prin împrejurimi. Or, după cum declarau cu toții, în noaptea cu pricina, pe la ora 9, pe cînd se apropiau de malul sudic al lui Big Bittern — să mai fi fost vreo trei mile pînă la lac — întîlniseră un tînăr, de bună seamă un străin, care mergea pe jos dinspre hotelul de la Big Bittern spre sud, către satul Three Mile Bay. Era un tînăr bine îmbrăcat, după părerea lor chiar elegant pentru acest ținut, cu o pălărie de paie pe cap și cu o valiză în mînă. Fuseseră foarte mirați și chiar se întrebaseră ce rost avea să meargă pe jos la o oră atît de tîrzie, cînd a doua zi dimineață putea să ia trenul și să

ajungă la Three Mile Bay într-o oră. Se mai întrebaseră, iarăşi, de ce se speriase aşa de rău cînd îl întîlnise. Căci, după cum spuneau ei, cum a dat cu ochii de ei în pădure, a sărit înapoi ca ars, speriat, ba, şi mai rău, îngrozit, gata s-o ia la fugă. Felinarul pe care îl ţinea în mînă unul dintre ei avea o lumină foarte slabă, deoarece luna era încă sus, iar ei mergeau fără să facă nici un zgomot, ca nişte adevăraţi vînători, obişnuiţi să asculte orice mişcare a jivinelor din pădure. Pe de altă parte, toate acestea se petreceau într-o regiune cît se poate de singuratică, străbătută îndeobşte de cetăţeni cinstiţi, ca şi ei, şi era foarte ciudat ca un tînăr să sară în sus la vederea lor, ca şi cum ar fi vrut să se ascundă în tufişuri. Totuşi, atunci cînd Bud Brunig, băiatul care ducea felinarul, făcu lumina mai mare, străinul păru să-şi recapete calmul şi, o clipă mai tîrziu, ca răspuns la : „Bună seara" lor, le-a spus şi el : „Bună seara. Cît mai e pînă la Three Mile Bay ?" La care ei au răspuns : „Vreo şapte mile". După aceea, străinul s-a îndepărtat, iar ei şi-au văzut mai departe de drum, continuînd însă să discute despre această întîlnire.

Acum, întrucît descrierea respectivului domn se potrivea de minune cu aceea făcută de şoferul care-l adusese pe Clyde de la Gun Lodge, ca şi cu aceea datorată hotelierului de la Big Bittern şi paznicului de la lacul Grass, nu mai încăpea nici o îndoială că era vorba de acelaşi tînăr care se aflase în barcă împreună cu misterioasa înecată.

Earl Newcomb ceru şefului său învoirea să-i telefoneze hangiului de la Three Mile Bay, pentru a afla dacă nu cumva acest străin misterios fusese văzut acolo sau se oprise la hanul său. Răspunsul primit fu negativ. După cîte se părea, nu fusese văzut decît de cei trei oameni. De fapt, parcă-l înghiţise pămîntul, deşi, chiar în aceeaşi zi, spre seară, se stabili că, în dimineaţa următoare întîlnirii neprevăzute din pădure a celor trei cu străinul, un tînăr asemănător ca înfăţişare şi cu o valiză în mînă, dar purtînd şapcă, şi nu pălărie de paie, fusese semnalat la Sharon pe puntea vaporaşului *Cygnus*, care făcea curse între acest lac şi Three Mile Bay. Dar, iarăşi, dincolo de acest punct, urma părea să i se piardă cu totul. Cel puţin pînă acum, la Sharon nimeni nu părea să-şi amintească de sosirea sau de plecarea unei astfel de persoane. Însuşi căpitanul, după cum a declarat mai tîrziu, nu observase debarcarea tînărului, dat fiind că în ziua aceea au mai fost încă vreo alţi paisprezece pasageri veniţi de la lac, aşa că nu putea fi sigur în privinţa nici unuia dintre ei.

În ceea ce priveşte însă grupul de la Big Bittern, toţi cei de acolo ajunseră treptat, dar în chip definitiv, la concluzia că indi-

vidul acela, oricine ar fi, e un monstru, un șarpe veninos. Ceea ce nu făcu decît să dubleze și să tripleze în mintea fiecăruia dorința arzătoare de a pune mîna pe el. Ticălosul! Criminalul! Și în întreaga regiune, trecînd din gură în gură, prin telefon, telegraf, prin ziarele *Argus* și *Times-Union* din Albany și *The Star* din Lycurgus, știrea despre această zguduitoare tragedie se răspîndi ca fulgerul, însoțită de bănuiala că ar putea fi vorba de o crimă dintre cele mai mîrșave.

CAPITOLUL 70

Achitîndu-se în felul acesta de îndatoririle sale oficiale, coronerul Heit putu medita în voie pe cînd se întorcea spre sud cu trenul, chibzuind cum să procedeze mai departe. Ce măsuri s-ar fi cerut să mai ia în această afacere tragică? Adevărul este că, uitîndu-se la Roberta înainte de a pleca, coronerul fusese profund mișcat. Părea atît de tînără, de nevinovată și de drăguță! Rochița ei de șantung albastru, strînsă pe corp, mîinile mici și încrucișate pe piept, părul castaniu, umed încă după o ședere de douăzeci și patru de ore în apă, amintind întrucîtva de vioiciunea din timpul vieții... toate păreau să trădeze o grație delicată, care nu se putea împăca nicidecum cu ideea unei crime.

Totuși, oricît de deplorabil ar fi putut să fie — și era, fără îndoială! — cazul prezenta și un alt aspect, care îl privea mai direct. Trebuia oare să se ducă la Biltz, să-i transmită doamnei Alden, cea din scrisoare, groaznica veste a morții fiicei sale, interesîndu-se totodată de semnalmentele bărbatului care o însoțise și de locul unde ar putea fi găsit, ori să plece mai întîi la Bridgeburg, la procurorul districtual Mason, pentru a-i comunica toate detaliile și a-i permite să-și asume dureroasa răspundere de a întrista un cămin, care, după toate aparențele, era cît se poate de respectabil? Se impunea, cu alte cuvinte, să nu piardă din vedere situația politică; și, cu toate că ar fi putut să acționeze după un îndemn propriu și să cîștige astfel un credit personal, nu putea să neglijeze situația generală a partidului, la care era dator să se gîndească. Era limpede că la toamnă o personalitate puternică trebuia pusă în fruntea candidaților partidului, pentru a-i spori prestigiul; or, iată că prilejul multdorit se ivise. În consecință, a doua alternativă părea cea mai indicată. Ea îi va oferi prietenului său, procurorului districtual, ocazia de care tocmai avea nevoie. Sosind la Bridgeburg în această stare de spirit, coronerul intră cu pași grei în biroul lui Orville

W. Mason, procurorul districtului, care se sculă imediat de pe scaun, plin de atenție, ghicind din comportarea noului-venit că e vorba de un eveniment important.

Mason era un individ îndesat, spătos, robust, dar cum în tinerețe avusese nenorocirea de a-și rupe nasul, fața lui simpatică și chiar atrăgătoare căpătase o înfățișare greu suportabilă, aproape sinistră. Totuși, omul nu avea în el nimic sinistru. Era mai curînd romantic și sentimental. Își petrecuse copilăria în sărăcie și renunțări, ceea ce-l făcuse să-și închipuie, mai tîrziu, atunci cînd treburile începură să-i meargă mai bine, că cei pe care viața îi trata cu mai multă bunăvoință sînt deținătorii unui privilegiu deosebit. Fiu al văduvei unui fermier sărac, o văzuse pe mama lui atît de strîmtorată, încît, în perioada cînd ajunsese la vîrsta de 12 ani, renunțase aproape la toate plăcerile tinereții pentru a-i veni în ajutor. Mai tîrziu, la 14 ani, căzuse, în timp ce patina, și-și rupsese nasul așa de rău, încît rămăsese desfigurat pentru totdeauna. Drept urmare, simțindu-se dezavantajat în rivalitățile tinerești, de pe urma cărora ceilalți băieți se alegeau cu tovarășele pe care el și le-ar fi dorit, deveni extrem de sensibil ori de cîte ori era vorba de defectul său facial. Pînă la urmă, se născu în el ceea ce freudienii numesc „cicatrice psihică sexuală".

La vîrsta de 17 ani reușise, totuși, să-l intereseze pe proprietarul și redactorul-șef al ziarului *Republicanul* din Bridgeburg pînă într-atît, încît acesta îl angajă ca reporter local. Mai tîrziu deveni corespondent particular în ținutul Cataraqui pentru niște ziare ca *Times-Union* din Albany și *The Star* din Utica, iar la 19 ani se bucură de privilegiul de a face practică juridică în biroul unui fost judecător, pe nume Davis Richofer, din Bridgeburg. Cîțiva ani după aceea, fiind primit în barou, intră sub protecția mai multor politicieni și comercianți din ținut, care au avut grijă să-l trimită în Camera Inferioară a Statului timp de șase ani de-a rîndul, unde, datorită supunerii — nu lipsită de modestie, dar și de un anumit grad de inteligență și ambiție — cu care se conforma instrucțiunilor venite de la protectorii săi, cîștigă favoarea celor din capitală, fără să și-o piardă pe aceea a patronilor din Bridgeburg. Mai tîrziu, întorcîndu-se în acest oraș și avînd un oarecare talent oratoric, căpătă mai întîi postul de ajutor de procuror al districtului pe o perioadă de patru ani, fu apoi ales revizor și, în sfîrșit, procuror districtual pe două perioade de cîte patru ani fiecare. Căpătînd o situație locală atît de înaltă, se putu căsători cu fiica unui farmacist destul de înstărit. Din această căsătorie rezultară doi copii.

Mason fusese informat despre înec de către domnişoara Saunders, şi, asemeni coronerului, pricepuse din primul moment faptul că publicitatea pe care avea să o stîrnească o astfel de tragedie părea să fie exact lucrul cel mai nimerit pentru învierea unui prestigiu politic destul de şubrezit, fără a mai pune la socoteală faptul că putea să-i asigure şi lui cariera. În orice caz, chestiunea îl interesa în cel mai înalt grad. Văzîndu-l pe Heit, nu-şi ascunse interesul viu faţă de această dramă.

— Ei, cum e colonele [1] Heit ?

— E bine, Orville, vin chiar de la Big Bittern ! Am impresia că am pus mîna pe o afacere care o să-ţi răpească ceva timp !

Ochii mari şi bulbucaţi ai lui Heit trădau o serie de subînţelesuri ce nu se vădeau dintr-o remarcă atît de vagă.

— E vorba de înecul acela ? îl întrebă procurorul districtului.

— Da, domnule procuror, chiar de el e vorba ! răspunse coronerul.

— Ai motive să crezi că ar fi la mijloc ceva suspect ?

— Ca să-ţi spun drept, Orville, în ceea ce mă priveşte, nu mă îndoiesc că e vorba de un asasinat ! Ochii lui Heit aruncau priviri sumbre. Bineînţeles, însă, trebuie să fim prevăzători, şi-ţi spun lucrurile acestea cu toate rezervele, pentru că nici acum nu sînt încă absolut convins că trupul tînărului nu e în lac. Totuşi, mi se pare extrem de suspect, Orville. Ieri şi azi, cel puţin cincisprezece oameni au dragat fără întrerupere partea de miazăzi a lacului. I-am pus să facă sondaje din loc în loc şi au constatat că apa nu depăşeşte nicăieri o adîncime de cel mult douăzeci şi cinci de picioare. Cu toate acestea, n-au dat de urma tînărului. Pe fată au scos-o la suprafaţă ieri, pe la ora 1, după ce dragaseră cîteva ore. E cît se poate de drăguţă, Orville, tînără de tot... nu cred să aibă mai mult de 18 sau 20 de ani ! Sînt însă cîteva împrejurări foarte suspecte, care mă fac să cred că bărbatul nu e în fundul apei... Ca să fiu sincer, n-am mai întîlnit un caz asemănător care să-mi facă impresia unei crime atît de diabolice !

Vorbind astfel, începu să se caute în buzunarul drept al hainei de doc, uzată şi mototolită, şi, în cele din urmă, scoase scrisoarea Robertei, pe care i-o întinse prietenului său ; apoi îşi trase un scaun şi se aşeză, în timp ce procurorul începu să citească.

---

[1] Aici titlul de colonel nu are sens de grad ofiţeresc propriu-zis. În S.U.A. guvernatorii statelor pot acorda acest titlu unora dintre partizanii lor politici care, îmbrăcaţi în uniformă, asistă la ceremonia instalării guvernatorului, sau la alte ceremonii oficiale.

— Pe legea mea, pare destul de suspect! declară el cînd termină. Şi zici că pe el nu l-aţi găsit încă? Te-ai pus în legătură cu femeia asta, ca să vezi ce poţi să afli de la ea?

— Nu, Orville, răspunse Heit încet, cu un aer meditativ. Şi am să-ţi spun de ce. M-am gîndit toată noaptea că e o chestiune despre care ar fi mai bine să vorbesc cu dumneata înainte de a întreprinde ceva. Ştii care e situaţia politică aici în momentul de faţă! Şi cît de mult ar putea să influenţeze această afacere opinia publică la toamnă! Cu toate că nu sînt de părere să amestecăm o afacere criminală în considerente de ordin politic, nu văd nici un motiv de a nu o trata în aşa fel, încît să se întoarcă în folosul nostru. Mi-am spus, aşadar, că e mai bine să vin şi să stau de vorbă cu dumneata înainte de a trece la fapte. Bineînţeles, Orville, dacă ţii, am să mă duc şi acolo. M-am gîndit însă că ar fi poate preferabil să te duci dumneata, ca să descoperi cine e individul ăsta, precum şi tot ce se poate afla despre el. Dumneata ştii ce ar putea să însemne un asemenea caz din punct de vedere electoral, dacă vom reuşi să-l lămurim, şi eu sînt convins, Orville, că dumneata eşti singurul capabil s-o faci!

— Mulţumesc, Fred, mulţumesc, răspunse Mason cu gravitate, bătînd cu scrisoarea în birou şi privindu-şi prietenul printre gene. Îţi sînt recunoscător pentru această sugestie... mi se pare că ai ales calea cea mai bună. Eşti sigur că nimeni altul nu a mai văzut scrisoarea în afară de dumneata?

— Au văzut doar plicul; mai exact, nu l-a văzut decît domnul Hubbard, proprietarul hotelului de acolo, care mi-a spus că l-a găsit în buzunarul ei şi l-a pus bine, de teamă să nu dispară sau să nu fie deschis înainte de sosirea mea la faţa locului. Domnul Hubbard declară că a intrat la bănuieli chiar din clipa cînd a auzit despre înec. Mi-a spus că tînărul era teribil de nervos şi avea un aer foarte ciudat.

— Foarte bine, Fred. Atunci, deocamdată să nu mai spui nimănui nimic despre chestiunea asta. Fireşte, mă duc la faţa locului. Dar altceva ce-ai mai descoperit?

Domnul Mason devenise acum foarte dinamic, agitat, plin de interes şi chiar puţin cam autoritar faţă de vechiul lui prieten.

— Multe, multe... răspunse coronerul cu un aer foarte solemn şi plin de subînţeles. Fata are cîteva tăieturi sau semne suspecte sub ochiul drept şi deasupra tîmplei stîngi, precum şi altele cîteva pe buze şi pe nas, ca şi cum biata de ea ar fi fost lovită cu ceva, o piatră, un băţ, sau una dintre vîslele care au fost găsite plutind pe apă... E doar un copil, Orville, ca înfăţişare şi ca statură — o fată foarte drăguţă — dar nu pare să fi fost destul de cuminte,

cum am să-ți arăt îndată. Coronerul se întrerupse, scoase o batistă mare, își suflă puternic nasul, după care își mîngîie barba cu meticulozitate. Apoi continuă : N-am avut timp să chem un doctor... de altfel, mă gîndesc să țin ședința de anchetă chiar aici, lunea viitoare. Le-am ordonat fraților Lutz să plece de azi acolo, să aducă încoace cadavrul. Dar lucrul cel mai suspect pe care l-am descoperit pînă acum, Orville, este declarația a doi bărbați și a unui băiat, toți din Three Mile Bay, care în noaptea de joi se duceau la Big Bittern să vîneze și să pescuiască. L-am rugat pe Earl să le ia numele și să-i citeze la ședința de anchetă de lunea viitoare.

Și coronerul se apucă să-i descrie în amănunt depoziția lor cu privire la felul cum îl întîlniseră întîmplător pe Clyde.

— Extraordinar ! exclamă procurorul, profund interesat.

— Și mai e ceva, Orville, continuă coronerul. L-am pus pe Earl de le-a telefonat celor de la Three Mile Bay, hangiului, dirigintelui de la poștă și șefului poliției, însă singura persoană care se pare că l-a văzut pe tînăr este căpitanul vaporașului de curse între Three Mile Bay și Sharon. Bănuiesc că-l cunoști, e căpitanul Mooney. I-am lăsat vorbă lui Earl să-i trimită și lui o citație. Potrivit spuselor căpitanului, vineri dimineața, pe la opt și jumătate, tocmai în momentul cînd vaporașul lui pleca la Sharon în prima cursă, tînărul, sau în orice caz unul care corespundea foarte bine descrierilor anterioare, s-a urcat pe bord, a cumpărat un bilet pînă la Sharon și s-a dat jos acolo. Ducea în mînă o valiză și purta șapcă, deși atunci cînd l-au întîlnit cei trei oameni avea pălărie de paie. Un tînăr frumos, susține căpitanul. Foarte distins și bine îmbrăcat, cu aerul unui tînăr de societate, și foarte încrezut, pe deasupra.

— Da, da... mormăi Mason.

— I-am spus de asemenea lui Earl să le telefoneze celor de la Sharon, tuturor oamenilor cu care ar putea lua legătura, să constate dacă a fost văzut acolo cînd a debarcat, dar pînă la ora plecării mele, ieri seara, nimeni nu părea să-și amintească de el. I-am lăsat însă vorbă lui Earl să comunice telegrafic tuturor hotelurilor și gărilor din împrejurimi semnalmentele individului, pentru ca, în cazul cînd se găsește pe acolo, să poată fi urmărit. Mi-am spus că ai să aprobi aceste măsuri. Cred însă că ai face bine să-mi dai o dispoziție scrisă, să pot ridica geamantanul care se găsește la gara Gun Lodge. S-ar putea să conțină ceva ce ne interesează. Mă duc personal să-l iau. Pe urmă vreau să mă duc la lacul Grass, la Three Mile Bay și la Sharon chiar astăzi, să văd ce mai pot descoperi. Tare mă tem, însă, Orville, că e vorba de o crimă, pur și simplu ! Ține seama că a condus-o pe fată la hotelul de la lacul

Grass, că apoi s-a înscris sub un alt nume la Big Bittern, unde a convins-o să-și lase valiza, dar nu a uitat să și-o ia pe a lui. Dădu din cap cu gravitate : Un tînăr cinstit nu procedează așa, Orville, și tu știi asta ! Un lucru nu pot înțelege : cum de au lăsat-o părinții să plece cu un bărbat pe care nu-l cunoșteau ?

— Așa-i... răspunse Mason plin de tact, intrigat de faptul, stabilit cel puțin parțial, că fata cu pricina nu fusese chiar atît de virtuoasă pe cît ar fi trebuit să fie.

„Concubinaj ! Și, fără îndoială, e vorba de un tînăr care dispune de mijloace și provine dintr-un oraș mare din sud. O afacere ca asta mă va scoate în evidență, îmi va face o mare publicitate !" se gîndi domnul Orville Mason. Se ridică brusc, emoționat și plin de energie. Ah, numai de-ar putea să pună mîna pe-un asemenea criminal odios ! La asta se va adăuga apoi indignarea pe care o va stîrni, cu siguranță, o crimă atît de brutală ! Și congresul din august, cu punerea candidaturilor ! Și alegerile din toamnă !

— Fir-ar al dracului ! exclamă el, căci prezența lui Heit, un om formalist și bisericos, nu-i îngăduia o expresie mai tare, eu cred că sîntem pe urmele unei afaceri importante, Fred ! Sînt convins ! Am impresia că povestea asta e foarte întunecată, că e vorba de o crimă monstruoasă. Cred că primul lucru care trebuie făcut este să telefonăm la Biltz și să vedem dacă există cu adevărat o familie Alden și unde anume locuiește. Nu poate să fie mai mult de cincizeci de mile cu mașina, poate nici atît. Dar e drept că drumurile sînt destul de proaste, adăugă el. Apoi : Biata femeie ! Mi-e groază de scena care o să aibă loc... Cumplit de penibil...

O chemă pe Zillah și o rugă să se intereseze dacă un anume Titus Alden locuiește în apropiere de Biltz, precum și care e itinerarul exact pentru a ajunge acolo. Și continuă :

— Întîi și întîi, Fred, trebuie să-l rechemăm pe Burton (era vorba de Burton Burleigh, ajutorul lui, care plecase în *week-end)* și să-i încredințăm interimatul, ca să-ți procure cele ce ai nevoie — mandatele și toate celelalte — în timp ce eu mă voi duce să stau de vorbă cu biata femeie. Pe de altă parte, am să-ți fiu foarte îndatorat dacă ai să-l trimiți pe Earl acolo, să ne aducă geamantanul acela. Eu am să mă întorc cu tatăl ei, să identifice cadavrul. Dumneata însă nu spune nimănui nimic despre scrisoare sau despre plecarea mea pînă cînd n-am să mă întorc. Ne-am înțeles ? Mason strînse mîna prietenului său. Pînă atunci — continuă el, nu fără grandilocvență, simțind că îl străbate fiorul zilelor mari — țin să-ți mulțumesc, Fred. Îți mulțumesc mult de tot și nu voi uita asta, știi foarte bine, nu-i așa ? Își privi prietenul drept în ochi. S-ar putea ca lucrurile să ia o întorsătură mai bună decît credem

noi. Am impresia că e vorba de cel mai răsunător şi mai important caz care mi-a trecut prin mînă de cînd ocup funcţia asta, şi dacă izbutim să-l descurcăm pînă la capăt înainte de rezolvarea situaţiei din toamnă, s-ar putea să avem de profitat, ce zici ?

— Întocmai, Orville, întocmai ! aprobă Fred Heit. Cum îţi spuneam adineauri, părerea mea e că nu trebuie să amestecăm asemenea treburi în politică, dar, de vreme ce lucrurile se prezintă astfel...

Şi se opri, dus pe gînduri.

— Între timp, urmă procurorul, pune-l pe Earl să fotografieze poziţia exactă în care au fost găsite barca, vîslele şi pălăria ; spune-i, de asemenea, să marcheze locul unde a fost găsit cadavrul, iar dumneata citează un număr cît mai mare de martori. Eu voi avea grijă ca toate mandatele de aducere să fie puse la punct de către revizor. Iar mîine, sau luni, mă pun pe lucru !

Îi strînse lui Heit mîna dreaptă, apoi îl bătu pe umăr. Iar Heit, încîntat de măsurile luate pînă acum, şi, în consecinţă, plin de speranţe pentru viitor, îşi luă ciudata lui pălărie de paie şi, încheindu-şi nasturii hainei largi şi subţiri, se întoarse la birou, să-l cheme la telefon pe credinciosul său Earl, spre a-i da instrucţiuni şi a-l anunţa că el însuşi va reveni personal la locul crimei.

CAPITOLUL 71

Lui Orville Mason îi fu destul de uşor să încerce un sentiment de simpatie faţă de o familie care, de la prima vedere, i se păru că îndurase, poate ca şi el, toate loviturile, jignirile şi vitregiile soartei. Cînd ajunse la Biltz, cu automobilul său oficial, în acea după-amiază de sîmbătă, pe la ora patru şi jumătate, putu să vadă ferma veche şi părăginită a lui Titus Alden, precum şi pe proprietarul ei, care, îmbrăcat în salopetă, tocmai ieşea din cocina porcilor de la poalele dealului, trădînd, după figura şi trupul lui, un om veşnic conştient de faptul că e un învins al vieţii. Mason regretă din inimă că nu telefonase înainte de a pleca din Bridgeburg, întrucît îşi dădu seama că ştirea morţii fiicei sale îl va lovi profund pe un om ca acesta. Titus, văzîndu-l că se apropie şi bănuind că e cineva care vrea să ceară vreo relaţie în legătură cu drumul, înaintă politicos spre el.

— Dumneavoastră sînteţi domnul Titus Alden ?

— Da, domnule, chiar aşa mă numesc.

— Domnule Alden, numele meu este Mason. Vin din Bridgeburg şi sînt procurorul districtual al ţinutului Cataraqui.

— Da, domnule, făcu Titus, întrebîndu-se datorită căror împrejurări ciudate procurorul districtual al unui ţinut atît de depărtat voia să vorbească tocmai cu el.

Mason se uita acum la Titus, neştiind cum să înceapă. Ah, cît de dureroasă era vestea pe care trebuia să i-o comunice, cum avea să zdrobească un suflet atît de slab şi, de bună seamă, atît de lipsit de apărare în faţa vieţii! Se opriseră sub unul dintre pinii întunecaţi şi înalţi din faţa casei. Printre acele lui, vîntul îşi şoptea murmurul său vechi de cînd lumea.

— Domnule Alden, începu Mason cu mai multă solemnitate şi delicateţe decît arăta de obicei, eşti tatăl unei fete care se numeşte Bert, sau poate Alberta, nu-i aşa? Nu sînt prea sigur de nume...

— Roberta, îl corectă Titus Alden, ai cărui nervi fremătară, presimţind că va afla ceva supărător.

Mason, temîndu-se să nu-l aducă într-o stare în care nu i-ar mai fi putut da nici un fel de informaţii cu privire la ceea ce dorea să ştie, începu să-l chestioneze.

— Apropo, cunoşti din întîmplare pe un tînăr de prin partea locului cu numele de Clifford Golden?

— Nu-mi amintesc să fi auzit vreodată numele ăsta, răspunse Titus tărăgănat.

— Sau Carl Graham...

— Nu, domnule. Nici de ăsta nu-mi amintesc.

— Mi-am închipuit! exclamă Mason, adresîndu-se mai mult lui însuşi decît lui Titus. În treacăt fie spus — continuă el pe un ton insinuant, însă destul de autoritar — unde se găseşte fiica dumitale în clipa de faţă?

— Păi... e la Lycurgus. Acolo lucrează. Dar de ce mă întrebaţi? A făcut ceva rău? A ajuns la dumneavoastră în legătură cu ceva?

Abia reuşi să schiţeze un surîs palid, în timp ce ochii lui cenuşii-albaştri se umplură de o curiozitate plină de teamă.

— Un moment, domnule Alden! continuă Mason cu o bunăvoinţă din care nu lipseau totuşi nici hotărîrea, nici autoritatea. Îţi voi explica totul imediat. Deocamdată vreau să-ţi pun cîteva întrebări absolut necesare. Îl privi pe Titus cu seriozitate şi simpatie: De cît timp nu ţi-ai văzut fiica?

— Păi... a plecat de aici marţea trecută, dimineaţa, ca să se întoarcă la Lycurgus. Lucrează acolo la Fabrica de cămăşi şi gulere „Griffiths". Dar...

— O clipă! stărui procurorul cu hotărîre. O să-ţi explic îndată. A venit aici să-şi petreacă *week-end*-ul, da?

— A venit să-și petreacă o vacanță de vreo lună de zile, explică Titus, tărăgănat și cu migală. Nu se simțea prea bine și a venit acasă pentru a se odihni puțin. Dar cînd a plecat, era sănătoasă. Domnule Mason, nu cumva vreți să-mi spuneți că i s-a întîmplat ceva? Duse cu un gest nervos la bărbie și la obraji una din mîinile acelea lungi și arse de soare. Dacă aș fi bănuit că e vorba de așa ceva... Își trecu mîna prin părul cărunt și rar.

— Ați primit vreo știre de la ea de cînd a plecat de aici? continuă Mason calm, hotărît să-i smulgă cît mai multe informații prețioase înainte de a-i da dureroasa lovitură. V-a înștiințat că se duce în altă parte, și nu la Lycurgus?

— Nu, domnule, nu. Spuneți-mi măcar că nu e rănită, că n-a făcut nimic care să-i aducă neplăceri. Nu, nu, nu e cu putință! Dar întrebările dumneavoastră... felul cum vorbiți...

Tremura ușor, iar mîna care căuta buzele subțiri și palide îi rătăcea fără țintă prin jurul gurii. În loc de a-i răspunde, procurorul scoase din buzunar scrisoarea Robertei către mama ei și, arătîndu-i numai adresa scrisă pe plic, îl întrebă :

— E scrisul fiicei dumitale?

— Da, domnule, e scrisul ei, răspunse Titus, ridicînd puțin glasul. Dar despre ce e vorba, domnule procuror? De unde aveți scrisoarea asta? Ce conține? Își încleștă pumnii nervos, pentru că citi limpede în ochii lui Mason umbra unei tragedii. Ce e asta? Ce e asta? Ce scrie în scrisoare? Trebuie să-mi spuneți, trebuie să-mi spuneți dacă i s-a întîmplat ceva fetei mele!

Aruncă în jurul lui o privire pierdută, de parcă ar fi avut intenția să intre în casă pentru a căuta ajutor, pentru a-i împărtăși soției sale groaza ce-l cuprinsese, însă Mason, văzînd tulburarea pe care i-o pricinuise, îl apucă imediat de braț, cu fermitate și totuși cu blîndețe, și începu :

— Domnule Alden, vă aflați într-unul din acele momente grele din viața unora dintre noi cînd avem nevoie de tot curajul de care dispunem. Ezit să-ți spun, pentru că sînt un om care a cunoscut cîte ceva din viață și știu că vei suferi.

— E rănită! Poate că e chiar moartă! exclamă Titus aproape țipînd, în timp ce pupilele i se dilatau din ce în ce mai mult.

Orville Mason încuviință din cap.

— Roberta! Fata tatei! Dumnezeule! Dumnezeule din ceruri! Trupul i se îndoi, de parcă ar fi primit o lovitură în cap, și se sprijini de un copac, să nu cadă. Dar cum? Unde? La fabrică? Omorîtă de vreo mașină? Dumnezeule!...

Se întoarse, ca și cum ar fi vrut să se ducă la soția lui, dar procurorul, cu brațele lui vînjoase, căută să-l oprească.

— O clipă, domnule Alden, o clipă... Nu trebuie încă să te duci la soția dumitale. Știu cît e de dureros și de groaznic, dar dă-mi voie să-ți explic. Nu la Lycurgus. N-a omorît-o o mașină. Nu ! Nu, s-a înecat ! În lacul Big Bittern. S-a dus acolo într-o excursie, joi, înțelegi ? Pricepi ? Joi. S-a înecat la Big Bittern, joi, cu barca. S-a răsturnat...

Gesturile și cuvintele dezordonate ale lui Titus îl tulburară atît de mult pe procuror, încît nu mai fu în stare să-i explice calm, așa cum ar fi vrut, modul în care se produsese înecul, după toate probabilitățile, accidentul. Din clipa cînd Mason folosi cuvîntul „moarte“ în legătură cu Roberta, starea mintală a lui Alden era aceea a unui om aproape înnebunit. După primele întrebări, începu să scoată o serie de gemete animalice, ca și cum n-ar fi putut să respire. Se îndoi din tot corpul, zdrobit de durere, apoi își împreună mîinile și-și apăsă tîmplele cu ele.

— Roberta mea moartă ! Fiica mea ! Ah, nu, nu... Roberta, Doamne-Dumnezeule ! Nu s-a înecat ! Nu se poate ! Și mama ei, care adineauri vorbea despre ea ! Vestea asta are s-o ucidă ! O să mă ucidă și pe mine ! Da, da ! Biata mea fetiță, draga mea, scumpa mea ! Mititica de ea ! Nu am tăria să înfrunt o asemenea lovitură, domnule procuror !

Pierdut, se lăsă greoi pe brațul lui Mason, în timp ce acesta îl sprijinea cum se pricepea mai bine. O clipă mai tîrziu, se întoarse cu o expresie întrebătoare și buimăcit spre ușa din față a casei, pe care o privi cu niște ochi ca de nebun.

— Cine o să-i spună ? întrebă el. Cum o să-i spună cineva una ca asta ?

— Dar, domnule Alden, încercă să-l consoleze Mason, pentru binele dumitale, pentru binele soției dumitale, trebuie să te liniștești și să mă ajuți la cercetări cu tot atît de mult sînge rece ca și cum nu ar fi vorba de fiica dumitale. Mai sînt încă multe lucruri pe care nu ți le-am spus... Dar trebuie să fii calm. Trebuie să mă lași să-ți explic. Toată întîmplarea asta e cumplită și sînt alături de dumneata din toată inima ! Știu ce înseamnă un asemenea lucru. Mai sînt însă cîteva fapte groaznice și dureroase pe care trebuie să le cunoști. Ascultă ! Ascultă, te rog...

Continuînd să-l țină pe Titus de braț, îi explică pe cît putu mai repede și mai energic împrejurările și bănuielile legate de moartea Robertei, și, în cele din urmă, dîndu-i să citească scrisoarea, încheie :

— O crimă ! O crimă, domnule Alden ! Asta credem noi, cei din Bridgeburg, sau, cel puțin, acesta e lucrul de care ne temem,

un asasinat, pur şi simplu, domnule Alden, ca să folosesc un cuvînt rece şi brutal!

Se opri, în timp ce Alden, doborît de acest nou amănunt — elementul crimă — îl privea ca unul incapabil să priceapă. Sub privirea fixă a bătrînului, Mason urmă :

— Cu toate că-ţi respect foarte mult sentimentele, totuşi, ca principal reprezentant al legii în acest district, am socotit că e de datoria mea să vin astăzi personal aici, ca să aflu dacă dumneata, soţia dumitale sau cineva din familia dumneavoastră ştie ceva despre acest Clifford Golden, sau Carl Graham, ori cum i-o fi spunînd! bărbatul care a ademenit-o pe fiica dumitale să se ducă împreună cu el la lacul acela singuratic de acolo. Dar, deşi deplin conştient că în această clipă dumneata încerci cea mai profundă durere posibilă, domnule Alden, susţin că trebuie să fie dorinţa, precum şi datoria dumitale de a face tot ce se poate pentru a ne ajuta să limpezim chestiunea asta. Scrisoarea pare să indice că soţia dumitale ştie ceva despre individul acesta... măcar numele lui.

Lovi scrisoarea cu vîrful degetelor, cu un aer stăruitor şi plin de înţeles.

Din clipa în care ideea violenţei şi a cruzimii faţă de fiica lui se adăugă la aceea a cumplitei pierderi, Titus găsi în el destul instinct animalic, precum şi destulă curiozitate, mînie şi dorinţă de răzbunare pentru a-şi restabili echilibrul, cel puţin în aşa măsură ca să poată asculta în tăcere, solemn cele ce avea de gînd să-i spună procurorul districtului. Fata lui nu numai că se înecase, dar fusese omorîtă de vreun tînăr cu care — după cum reieşea din scrisoare — avea intenţia să se mărite! Iar el, tatăl ei, nici nu ştia măcar de existenţa lui! Părea ciudat ca soţia lui să ştie, iar el, nu! Şi că Roberta se ferise să-i spună ceva...

În clipa aceea i se înfiripă brusc în minte — născută în bună parte din convingerile lui religioase, din convenţionalism şi din acea atitudine tipică a provincialului faţă de viaţa de la oraş, cu toate misterele şi căile ei întortocheate şi păcătoase — ideea unui seducător, a unui orăşean netrebnic, un tînăr cu dare de mînă, probabil, pe care Roberta l-a cunoscut la Lycurgus şi care a fost în stare s-o seducă printr-o promisiune de căsătorie, pe care însă nu avea de gînd să şi-o ţină. În inima lui se aprinse îndată o dorinţă aprigă şi nestăpînită de a se răzbuna pe oricine a putut să pună la cale o crimă atît de groaznică împotriva fetei lui. Ticălosul! Licheaua! Asasinul!

Atît el, cît şi soţia lui trăiau aici liniştiţi la gîndul că Roberta îşi urmează cu conştiinciozitate, cu sîrguinţă şi cu mulţumire, la

Lycurgus, calea-i aspră și cinstită pentru a-i ajuta pe ei și pentru a se întreține pe ea. Și acum iată că, de joi după-masă pînă vineri dimineață, cadavrul ei zăcuse în fundul apelor lacului aceluia. Iar ei dormiseră în paturile lor sau umblaseră de colo pînă colo fără să aibă habar de soarta ei cumplită ! În clipa aceasta trupul ei se găsea undeva, într-o cameră necunoscută, sau la vreo morgă, departe de privirile și fără privegherea vreunuia dintre cei care o iubeau așa de mult, pentru ca mîine niște funcționari cu inima rece și cu totul nepăsători să-l ia și să-l ducă la Bridgeburg.

— Dacă există un dumnezeu, exclamă el plin de indignare, nu va lăsa să scape nepedepsit un astfel de ticălos ! Nu, nu ! „Voi mai vedea încă — cită el pe neașteptate — copiii celor drepți părăsiți și sămînța lor cerșînd pîine." Apoi, cuprins de o dorință năvalnică de a acționa, adăugă : Trebuie să vorbesc cu soția mea imediat ! Da, da, neapărat ! Nu, nu, dumneavoastră așteptați aici. Trebuie să-i spun eu primul... singur. O să mă întorc. O să mă întorc. Așteptați-mă aici. Știu că asta înseamnă moartea pentru ea. Dar trebuie să afle. Se poate ca ea să știe cine e criminalul, și atunci vom putea să-l prindem înainte de-a apuca să dispară ! Dar, ah ! biata mea fetiță ! Sărmana mea Roberta ! Fata mea cea bună și devotată !...

Vorbind în felul acesta, fără șir, în timp ce ochii și fața lui trădau o suferință vecină cu nebunia, se întoarse, mișcîndu-se greoi și automat trupul ciolănos, și se îndreptă spre un șopron unde știa că doamna Alden pregătea mîncarea pentru ziua următoare, care era duminică. Ajungînd însă acolo, se opri în prag, neavînd curaj să meargă mai departe, exprimînd prin atitudinea lui întreaga tragedie patetică a oamenilor lipsiți de apărare în fața forțelor neîndurătoare, inexplicabile și indiferente ale vieții.

Doamna Alden se întoarse către el și, văzîndu-i privirile rătăcite, își lăsă mîinile să cadă în jos, neputincioase. Mesajul pe care îl exprimau ochii bărbatului ei îi spulberă dintr-o dată expresia de contemplație candidă, banală și pașnică ce-i caracteriza privirile.

— Titus ! Pentru Dumnezeu ! Ce s-a întîmplat ?

Două brațe ridicate, o gură pe jumătate deschisă, o încordare stranie, involuntară, pleoapele care i se zbătură și apoi cuvîntul :

— Roberta !

— Ce i s-a întîmplat ? Ce i s-a întîmplat ? Titus, ce i s-a întîmplat ?

Tăcere. Din nou tresăririle nervoase ale gurii, ale ochilor, ale mîinilor. Apoi :

— A murit ! A fost... a fost înecată ! după care Titus căzu greoi pe o bancă de lîngă ușă.

Iar doamna Alden, cu ochii holbați, neînțelegînd la început, dar pe urmă dîndu-și seama pe deplin de înțelesul vorbelor lui, se prăbuși, fără să rostească un cuvînt, pe dușumea. Titus o privea și dădea din cap, de parcă ar fi vrut să-și spună : „E perfect ! Așa trebuie să fie ! Să scape măcar pentru un moment de sub povara acestei realități înfiorătoare." În cele din urmă se ridică ușor, îndreptîndu-se spre ea, și, îngenunchind alături, îi întinse trupul pe dușumea. Apoi, cu aceeași încetineală, ieși pe ușă, în fața casei, unde Orville Mason ședea pe treptele stricate de la intrare, contemplînd soarele ce cobora spre asfințit și gîndindu-se la nenorocirea pe care acest fermier sărac și neputincios i-o împărtășea soției lui. În momentul acela ar fi dorit ca lucrurile să se fi petrecut altfel, ca afacerea asta, cu toate că era atît de binevenită pentru el, să nu se fi ivit niciodată.

Văzîndu-l însă pe Titus Alden, sări deodată în sus și porni, trecînd prin fața chipului ciolănos al acestuia, spre șopron. Acolo, găsind-o pe doamna Alden, aproape tot atît de mică de statură ca și fiica ei, lipsită de puteri și nemișcată, o luă în brațele lui vînjoase și o duse, prin sufragerie, în camera de locuit, unde o întinse pe un divan șubrezit. Îi luă numaidecît pulsul, apoi alergă să aducă apă și să caute pe cineva — un fiu, o fiică, un vecin, pe oricine. Nevăzînd însă pe nimeni, se întoarse repede cu apa și-o stropi pe față și pe mîini.

— Există vreun doctor prin apropiere ? îl întrebă pe Titus, care îngenunchease lîngă soția lui.

— Da, la Biltz, doctorul Crane.

— Dumneata ai, sau are cineva pe aici primprejur un telefon ?

— Domnul Wilcox. Și arătă în direcția casei lui Wilcox, al cărui telefon Roberta îl folosise de curînd.

— Ai grijă de ea. Mă întorc numaidecît.

Ieși imediat din casă, pentru a-i telefona lui Crane sau oricărui alt doctor, apoi se întoarse tot atît de repede, însoțit de doamna Wilcox și de fiica ei. Așteptă destul de mult pînă cînd sosiră primii vecini, și pînă la urmă și doctorul Crane, cu care se consultă dacă este cazul să-i împărtășească chiar atunci doamnei Alden misterul cumplitei întîmplări ce-l adusese aici. Doctorul Crane, profund impresionat de comportarea gravă, de jurist, a domnului Mason, declară că ar fi poate preferabil să acționeze fără întîrziere.

În sfîrșit, după ce i se administră o doză de heroină, în mijlocul tînguirilor și condoleanțelor întregii asistențe, doamna Alden fu adusă, treptat și cu multe încurajări, într-o stare în care putu

înțelege împrejurările îngrozitoare ale morții Robertei. După aceea, i se putură pune întrebări cu privire la identitatea individului misterios la care făcea aluzie scrisoarea Robertei. Singurul bărbat despre care doamna Alden își amintea că a fost pomenit de Roberta ca făcîndu-i curte — și aceasta o singură dată, în timpul Crăciunului — era Clyde Griffiths, nepotul bogatului Samuel Griffiths din Lycurgus și șeful serviciului unde lucra Roberta.

Dar, firește, cum își spuseră imediat Mason și soții Alden, asta nu putea să justifice bănuiala că nepotul unui om atît de însemnat ar putea fi acuzat de uciderea Robertei. Bogăția lui ! Situația lui ! Într-adevăr, în fața unei asemenea acuzații, Mason se simți înclinat să se oprească și să mediteze. Pentru că diferența socială dintre bărbat și fată era considerabilă. Și, totuși, se putea să fie așa. De ce nu ? Nu ar fi oare foarte posibil ca un asemenea tînăr, cu o situație atît de sigură, să fie, mai mult decît altul, mai ales că Roberta era așa de drăguță, după spusele lui Heit, acela care îi făcuse curte în secret ? Nu lucra ea oare la fabrica unchiului său ? Și nu era săracă ? Pe de altă parte, după cum arătase Fred Heit, indiferent cine ar fi fost individul în tovărășia căruia se găsise în clipa morții, nu șovăise să trăiască cu el înainte de căsătorie. Și asta nu era oare comportarea tipică a unui tînăr bogat și cu pretenții față de o fată săracă ? Datorită loviturilor cu care soarta îl încercase pe el însuși, precum și a resentimentului pe care îl avea față de cei bogați, ideea aceasta i se impuse cu stăruință. Ticăloșia bogaților ! Nepăsarea lor ! Iar dincoace, tatăl și mama victimei, care, în mod vădit, credeau cu tărie în inocența și virtutea ei !

O serie de alte întrebări puse doamnei Alden nu avură decît darul de a scoate la iveală faptul că ea nu-l văzuse niciodată pe acest tînăr și nu o auzise niciodată pe fiica ei vorbindu-i despre altul. Singurele informații suplimentare pe care le putură da ea și soțul ei fură că, în timpul ultimei sale șederi de o lună acasă, Roberta nu se simțise bine deloc, că se deplasa anevoie și se odihnea mult. De asemenea, că scrisese un număr de scrisori, pe care le înmînase poștașului sau le pusese în cutia poștală de la răscrucea de lîngă casa lor. Nici domnul, nici doamna Alden nu știau cui îi erau destinate, cu toate că poștașul putea foarte bine să știe, cum își spuse Mason imediat. Că în acest răstimp Roberta își făcuse cîteva rochii, cel puțin patru. Și că, spre sfîrșitul concediului, primise cîteva telefoane de la un anumit domn Baker, după cum auzise Titus de la domnul Wilcox. Și, iarăși, că la plecare luase numai bagajul pe care-l avea asupra ei — un geamantanaș și poșeta. Geamantanașul și-l depusese la gară, dar pentru ce destinație anume, dacă nu Lycurgus, Titus n-ar fi putut spune.

Dar iată că dintr-o dată, în timp ce acorda o importanță considerabilă numelui de Baker, Mason făcu o legătură: „Clifford Golden! Carl Graham! Clyde Griffiths!" Și, imediat, identitatea inițialelor și eufonia numelor îl făcură să cadă pe gînduri. Într-adevăr, ar fi fost o coincidență uluitoare dacă acest Clyde Griffiths nu ar avea nimic de-a face cu crima! Primul lui gînd fu să se ducă la poștaș și să-l chestioneze.

Cum însă Titus Alden era important nu numai ca martor pentru identificarea cadavrului Robertei și a conținutului valizei pe care ea o lăsase la Gun Lodge, ci și ca unul care-l putea convinge pe poștaș să vorbească nestînjenit, Mason îl rugă să se îmbrace și să-l însoțească, asigurîndu-l că îi va permite să se întoarcă a doua zi.

După ce o sfătui pe doamna Alden să nu vorbească nimănui despre toate astea, se îndreptă spre poștă, cu scopul de a-l interoga pe factorul poștal. În prezența lui Titus, care stătea ca un cadavru galvanizat alături de procuror, poștașul își aminti că au fost expediate mai multe scrisori — nu mai puțin de douăsprezece sau chiar cincisprezece — scrisori pe care i le dădea Roberta în timpul cît stătuse aici, și că toate erau adresate unei singure persoane, din Lycurgus, care se numea... stați puțin... de Clyde Griffiths, post-restant. Auzind acestea, procurorul îl luă și se duse împreună cu el la un notar public, unde i se legaliză declarația, apoi telefonă la biroul său și, fiind informat că leșul Robertei fusese adus la Bridgeburg, porni spre oraș cu toată viteza. Acolo, în fața cadavrului și însoțit de Titus, Burton Burleigh, Heit și Earl Newcomb, putu să constate el însuși (în timp ce Titus, pe jumătate înnebunit, privea chipul copilei sale) că este într-adevăr Roberta Alden, întrebîndu-se pe urmă dacă era în stare să se lase tîrîtă într-o legătură ca aceea pe care părea să o indice înregistrarea de la lacul Grass. Concluzia la care ajunse fu negativă. Nu. Era vorba de o seducere perfidă și mîrșavă, precum și de un asasinat. Ah, ticălosul! Ticălosul! Și cînd te gîndești că se mai află încă în libertate! Importanța politică a întregii afaceri era acum aproape umbrită de acel violent resentiment de ordin social pe care îl încerca împotriva oamenilor bogați în general.

Dar vizita aceasta funebră, făcută la ora 10 seara în sala de primire a fraților Lutz, antreprenori de pompe funebre, în tovărășia lui Titus Alden, care căzuse în genunchi lîngă fiica sa, apăsîndu-și buzele pe mîinile ei mici și înghețate, în timp ce privea, înfrigurat și cu o expresie de revoltă, chipul ca de ceară, încadrat de părul lung castaniu, nu prevestea o atitudine tocmai nepărtini-

toare sau măcar juridică din partea lui Mason. Ochii tuturor celor de față erau umezi de lacrimi.

În clipa aceea Titus Alden introduse o notă nouă și cu totul dramatică în desfășurarea evenimentelor. În timp ce frații Lutz, dimpreună cu trei dintre prietenii lor, care aveau un magazin de automobile alături, cu Everett Beeker, reprezentantul ziarului *Republicanul* din Bridgeburg, și cu Sam Tacksun, proprietarul și redactorul-șef al *Democratului*, priveau înfiorați, printre sau pe deasupra capetelor celor prezenți, din pragul unei uși laterale care dădea în garajul Lutz, el se ridică brusc și, îndreptîndu-se spre Mason, cu un aer rătăcit, strigă :

— Domnule procuror, vreau să-l găsești pe ticălosul care a făcut asta ! Vreau să fie făcut să sufere, așa cum a făcut-o și el să sufere pe această fată cinstită și bună ! A fost asasinată, asasinată, asta e clar ! Numai un criminal a putut să ducă o fată pe lacul acela și s-o lovească, așa cum se vede cît de colo că a lovit-o ! Făcu un gest, arătînd spre moartă : Eu nu am bani ca să ajut la urmărirea acestui mizerabil, dar o să muncesc ! O să-mi vînd ferma !...

Glasul i se sparse, și în clipa cînd se întoarse către Roberta, s-ar fi crezut că e gata să se prăbușească. Iar Orville Mason, împărtășind starea sufletească a acestui părinte, care, deși copleșit, cerea răzbunare, făcu un pas înainte și spuse :

— Lasă, domnule Alden. Știm că e fiica dumitale. Domnilor, vă socotesc pe toți, sub jurămînt, martori ai acestei identificări. Și dacă se va dovedi că fiica dumitale a fost asasinată, așa cum se pare, te asigur în mod formal, domnule Alden, în calitate de procuror al acestui district, că nu voi cruța nici timpul, nici banii, nici energia pentru a-l găsi pe mizerabil și pentru a-l aduce în fața autorităților ! Iar dacă justiția din ținutul Cataraqui este așa cum vreau să cred că este, poți să-l lași în seama oricărui juriu desemnat de instanțele locale. Și nu va fi nevoie să-ți vinzi ferma.

Din pricina emoției, care, oricît ar fi fost de ușor de provocat, era totuși puternică, precum și datorită prezenței acelei asistențe profund zguduite, domnul Mason se găsea în cea mai viguroasă și strălucitoare dispoziție oratorică.

Unul dintre frații Lutz, Ed, care beneficia de toate comisioanele coronerului, socoti de datoria lui să exclame :

— Așa da, mai zic și eu, Orville ! Ești un procuror districtual după placul nostru !

Iar Everett Beeker adăugă :

— N-aveți grijă, domnule Mason, o să fim alături de dumneavoastră pînă la capăt !

Fred Heit şi asistentul lui, mişcaţi de atitudinea dramatică a lui Mason, de înfăţişarea atît de pitorească şi chiar eroică pe care-o prezenta în momentul acela, se apropiară de el, Heit pentru a-şi lua prietenul de mînă, Earl pentru a exclama :

— Bravo, domnule Mason ! Puteţi fi sigur că vom face tot ce ne stă în putinţă ! Şi să nu uitaţi că valiza aceea pe care a lăsat-o la Gun Lodge e în cabinetul dumneavoastră. I-am dat-o lui Burton acum două ore..

— Foarte bine ! Aproape că şi uitasem ! exclamă Mason cu un calm şi un simţ practic extraordinar, pentru că izbucnirea sa oratorică şi sentimentală se şi confundase oarecum în mintea lui cu această aprobare unanimă, pe care nu o mai cunoscuse niciodată pînă atunci, în întreaga sa carieră, în legătură cu nici un alt caz judiciar.

CAPITOLUL 72

În timp ce se îndrepta spre biroul lui, însoţit de Alden şi de funcţionarii ce participau la anchetă, Mason reflectă asupra mobilului acestei crime odioase. Datorită propriilor sale privaţiuni sexuale din epoca tinereţii, subiectul acesta îi stăruia fără încetare în minte. Tot meditînd asupra frumuseţii şi farmecului Robertei, în contrast cu sărăcia şi cu educaţia ei strict morală şi religioasă, Mason se convinse mai mult ca oricînd că, după toate probabilităţile, acest bărbat sau acest băiat, oricine ar fi el, o sedusese, şi după aceea, săturîndu-se, alesese calea crimei pentru a scăpa de ea : excursia asta la lac, sub pretextul amăgitor al căsătoriei. Brusc, simţi o nemărginită ură împotriva acestui om, o ură personală. Ah, ce ticăloşi mai sînt şi bogătii ăştia ! Nişte trîntori, nişte stricaţi ! Iar Griffiths ăsta, tot un vlăstar sau vreun reprezentant al lor trebuie să fie. Ah, dacă ar putea pune mîna pe el !

Pe neaşteptate, însă, îi trecu prin minte că, datorită împrejurărilor ciudate ce învăluiau întreaga întîmplare, era foarte posibil ca fata care trăise astfel cu bărbatul acela să fi fost însărcinată. Bănuiala avu darul să-i aţîţe nu numai curiozitatea din punct de vedere sexual cu privire la toate amănuntele vieţii şi dragostei ce ajunseseră aici, dar şi dorinţa de a-şi verifica pentru sine însuşi exactitatea suspiciunilor. Începu să se gîndească imediat la un doctor mai priceput, care ar fi putut face o autopsie, dacă nu aici, atunci la Utica sau Albany, precum şi la necesitatea de a-i împărtăşi şi lui Heit bănuielile sale, făcînd lumină asupra acestui punct ;

mai mult încă, de a stabili originea contuziunilor de pe fața Robertei.

Cît privește geamantanul și conținutul lui — chestiunea de care urma să se ocupe imediat — avu norocul să găsească un corp delict de cea mai mare însemnătate. Pentru că, în afară de rochiile și pălăriile făcute de Roberta, de lenjerie, de o pereche de jartiere roșii de mătase, cumpărate la magazinul „Braunstein" din Lycurgus, aflate încă în cutia lor originală, în geamantan se mai găsea și trusa de toaletă pe care Clyde i-o dăruise de Crăciun. Împreună cu ea se afla și o carte de vizită, mică și simplă, prinsă în căptușeala de mătase gri a cutiei, pe care Clyde scrisese: „Pentru Bert, de la Clyde, sărbători fericite". Lipsea însă numele de familie. Caligrafia era nervoasă; cuvintele fuseseră scrise într-o perioadă cînd cea mai fierbinte dorință a lui Clyde era să scape de ea.

Mason fu surprins de faptul că asasinul ignorase prezența trusei de toaletă și a cărții de vizită în această valiză. Dar dacă, avînd cunoștință de prezența lor acolo, nu socotise totuși de cuviință să îndepărteze cartea de vizită, se mai putea pune oare problema că acest Clyde era asasinul? O astfel de carte de vizită, purtînd pe ea propriul său scris, să-i scape unui om care se gîndește la un asasinat? Atunci ce fel de uneltitor și de criminal putea fi un asemenea om? Imediat după aceea se gîndi: „Ce-ar fi dacă prezența acestei cărți de vizită ar fi tăinuită pînă în ziua procesului și pe urmă ar fi scoase brusc la iveală, în eventualitatea că asasinul ar nega orice intimitate cu această fată, sau că i-ar fi dăruit vreodată o trusă de toaletă?" Pînă una-alta, luă cartea de vizită și o vîrî în buzunar, nu însă înainte ca Earl Newcomb, după ce o privi cu luare-aminte, să fi observat:

— Nu sînt sigur, dar mi se pare, domnule Mason, că seamănă cu scrisul din registrul de vizitatori de la Big Bittern.

La care Mason îi răspunse:

— Asta o să se stabilească foarte curînd!

Îi făcu după aceea semn lui Heit să-l urmeze într-o cameră alăturată, unde, o dată singuri, feriți de ochii și urechile celorlalți, începu:

— Ei bine, Fred, e întocmai cum ai presupus dumneata! Fata știa foarte bine cu cine pleacă! (Făcea aluzie la informațiile precise pe care doamna Alden i le dăduse cu privire la criminal și pe care el le transmisese de la Biltz prin telefon.) Dar poți să-ți bați capul o mie de ani, și tot n-ai să ghicești despre cine e vorba!

Se aplecă înainte și se uită la Heit cu un aer malițios.

— Tot ce se poate. Orville... N-am nici cea mai mică idee.

— Ai auzit de *„Griffiths and Company"* din Lycurgus?

— Fabricanții de gulere ?

— Da, fabricanții de gulere !

— Fiul ? !

Ochii lui Fred Heit se holbară, mai să iasă din orbite, așa cum nu i se mai întîmplase de ani de zile. Se apucă de sfîrcul bărbii cu mîna lui mare și bronzată.

— Nu, nu fiul. Un nepot !

— Un nepot ? Al lui Samuel Griffiths ? Nu e cu putință !

Bătrînul coroner, moralist-bigot-politician-om de afaceri, își mîngîie din nou barba, privind fix înaintea lui.

— Cel puțin pentru moment, faptele par să indice acest lucru, Fred. Mă voi duce acolo chiar la noapte, și sper că mîine voi ști mai multe. Dar fata asta, Alden — e vorba de niște fermieri dintre cei mai săraci — lucra la *„Griffiths and Company"*, la Lycurgus. Clyde Griffiths, după cîte am înțeles, este șeful serviciului unde muncea ea.

— Ttt ! Ttt ! se miră coronerul.

— A venit acasă pentru o lună de zile — *bolnavă* (accentuă cuvîntul) — tocmai înainte de a pleca în această excursie, marțea trecută. În timpul șederii la Biltz, i-a scris cel puțin zece scrisori, poate și mai multe. Asta mi-a spus-o poștașul din Biltz. Am aici declarația lui, spuse Mason, bătîndu-se cu mîna peste buzunarul hainei. Toate adresate lui Clyde Griffiths, Lycurgus. Am chiar numărul casei lui, precum și numele familiei la care locuia victima. Am telefonat din Biltz. Am să-l iau pe moșneag cu mine diseară, pentru orice eventualitate...

— Da, da, Orville... Înțeleg... Dar un Griffiths !

Și zicînd acestea, plescăi iar din limbă.

— Acum, însă, voiam să vorbesc cu dumneata despre anchetă, reluă Mason cu o voce tăioasă și repezită. După cum știi, am fost întotdeauna de părere că nu s-a gîndit s-o omoare numai pentru simplul motiv că nu voia s-o ia în căsătorie. Așa ceva nu mi se pare logic, spuse el, expunîndu-i în linii mari raționamentele care-l făcuseră să conchidă că Roberta era însărcinată.

Iar Heit se grăbi să-i dea imediat dreptate.

— Atunci e nevoie de o autopsie ! urmă Mason. Precum și de părerea unui doctor cu privire la natura acestor răni. Fred, trebuie să știm absolut precis — și asta înainte de a se îndepărta cadavrul — dacă fata a fost ucisă înainte de a fi fost aruncată din barcă, sau dacă a fost pur și simplu amețită printr-o lovitură, și după aceea azvîrlită în apă, sau dacă barca a fost răsturnată. Toate acestea au o foarte mare importanță, după cum îți poți da seama. Nu vom putea face nimic înainte de a ști care-i adevărul. Ce zici

de medicii de pe aici ? Crezi că se găsește printre ei vreunul capabil să îndeplinească asemenea formalități în așa fel încît declarația lui să aibă greutate în fața curții ?

Mason șovăia. Își pregătea de pe acum rechizitoriul.

— În această chestiune, Orville, spuse Heit încet, n-aș prea putea să mă pronunț. Poate că dumneata o să judeci mai bine decît mine. Eu l-am și rugat pe doctorul Mitchel să vină mîine, să se uite la cadavru. De asemenea, și pe Betts. Dacă însă preferi un alt doctor... pe Bavo sau pe Lincoln din Coldwater... ce-ai zice de Bavo ?

— L-aș prefera pe Webster din Utica, adăugă Mason, sau pe Beemis, ori pe amîndoi. Patru sau cinci păreri într-un atare caz n-au să fie prea multe.

Heit, dîndu-și seama de importanța răspunderii ce apăsa asupra lui, încuviință :

— Cred că ai dreptate, Orville. Fără îndoială că patru sau cinci păreri sînt mai bune decît una sau două. Dar asta înseamnă că ancheta va trebui amînată cu o zi, două, pînă cînd îi vom putea aduce pe oamenii ăștia aici.

— Foarte just ! Foarte just ! urmă Mason. De altfel, e mai bine așa, pentru că vreau să mă duc să văd ce pot afla de la Lycurgus. Cine știe ? S-ar putea să-l prind acolo... În orice caz, așa sper, iar dacă nu reușesc, poate pun mîna pe ceva care să arunce o nouă lumină asupra afacerii. Poate că, Fred, ne aflăm în fața unei afaceri de mare răsunet ! Sînt perfect convins de asta — e cel mai dificil caz pe care ne-a fost dat să-l anchetăm vreodată, atît eu, cît și dumneata — așa că trebuie să fim foarte atenți cum procedăm de acum încolo ! Probabil că omul ăsta e foarte bogat, și, înțelegi, dacă așa stau lucrurile, o să se apere. Pe de altă parte, o să-l sprijine familia... Își trecu, nervos, mîna prin părul zburlit, apoi continuă : Dar nu importă ! Primul lucru pe care trebuie să-l facem este să ne punem în legătură cu Beemis și Webster din Utica. Trimite-le o telegramă astă-seară, sau dă-le un telefon. Cheamă-l și pe Sprull din Albany, și pe urmă, ca să nu stîrnim animozități, am face poate bine să-i invităm și pe doctorii de aici, Lincoln și Betts, și poate pe Bavo. Spunînd acestea, pe chipul lui apăru umbra unui surîs. Între timp, eu o să plec, Fred. Aranjează ca doctorii să vină luni sau marți în loc de mîine. Cred c-am să mă întorc pînă atunci, și, în acest caz, voi fi și eu de față. Încearcă să-i faci să vină luni, înțelegi ? Cu cît mai repede, cu atît mai bine ! O să vedem ce mai aflăm pînă atunci.

Se îndreptă spre un sertar, de unde scoase cîteva formulare de citații. Pe urmă se duse în sala de așteptare, să-i explice lui

Alden motivele călătoriei pe care aveau s-o întreprindă. Totodată, îl rugă pe Burleigh să-i telefoneze soției sale, explicîndu-i despre ce este vorba și de ce trebuie să plece atît de grabnic, adăugînd că s-ar putea foarte bine să nu se întoarcă pînă luni.

În timpul călătoriei de trei ore încheiate de la Bridgeburg la Utica, al așteptării de o oră a trenului de Lycurgus și al unei călătorii de o oră și douăzeci de minute cu acest din urmă tren, care îi lăsă în gară pe la orele 7, Orville Mason se strădui în fel și chip să smulgă de la Titus, zdrobit și încruntat, amănunte despre trecutul lui umil, precum și al Robertei — mărinimia ei, devotamentul, virtutea, blîndețea, locurile și condițiile în care lucrase pînă atunci, salariile primite și felul cum își cheltuia banii — o poveste umilă, pe care Mason o înțelegea cît se poate de bine.

Sosind la Lycurgus, împreună cu Titus, Mason se îndreptă cît putu mai degrabă spre „Hotel Lycurgus", unde reținu o cameră pentru Alden, astfel ca acesta să se poată odihni. Pe urmă se duse la biroul procurorului districtual local, de la care trebuia să obțină autorizația de a face cercetări, rugîndu-l totodată să-i pună la dispoziție un agent de poliție, care urma să execute acolo directivele lui. Însoțit de un detectiv vînjos, îmbrăcat în haine civile, se duse la locuința lui Clyde din strada Taylor, sperînd că, prin absurd, îl va găsi acasă. Cum însă doamna Peyton îi spuse că într-adevăr locuiește acolo, dar că momentan lipsește (plecase încă de marți, să-și viziteze prietenii de la lacul Twelfth, credea dînsa), cu tot regretul se văzu constrîns să anunțe mai întîi că este procurorul districtual din ținutul Cataraqui și, în al doilea rînd, că datorită anumitor împrejurări suspecte care învăluiau decesul unei fete ce se înecase în lacul Big Bittern și întrucît există motive să se creadă că în acel moment Clyde se găsea împreună cu ea, era nevoie să-i percheziționeze camera, declarație care o sperie așa de mult pe doamna Peyton, încît biata femeie se trase cîțiva pași înapoi, cu o expresie de uimire, groază și neîncredere.

— Domnul Clyde Griffiths ! Dar e ridicol ! E nepotul domnului Samuel Griffiths și e foarte bine cunoscut aici. Sînt sigură că veți putea obține de la dînșii toate informațiile de care aveți nevoie cu privire la el. Dar să vă gîndiți la așa ceva... Oh, e imposibil !

Și îi măsură atît pe Mason, cît și pe detectivul local, care-și arătă cartea de identitate, ca și cum s-ar fi îndoit atît de onestitatea, cît și de autoritatea lor.

Între timp, detectivul, perfect familiarizat cu astfel de împrejurări, trecuse în spatele doamnei Peyton, la capătul de jos al

scării ce ducea la etaj. Mason scoase din buzunar un ordin de percheziție, pe care avusese grijă să-l ia cu el.

— Îmi pare rău, doamnă, însă trebuie să vă cer să ne arătați camera lui. Iată ordinul de percheziție, iar acest agent e gata să execute dispozițiile mele.

Dîndu-și seama că este inutil să se opună reprezentanților legii, le arătă, agitată, camera lui Clyde, convinsă că se comite o eroare nebunească, injustă și insultătoare.

De cum se văzură în camera lui Clyde, Mason și polițistul începură să perchezitioneze. În primul rînd le sări în ochi un cufăr mic și nu prea solid, închis cu cheia și așezat într-un colț, pe care domnul Faunce, detectivul, îl ridică imediat, pentru a-și da seama de greutatea și rezistența lui, în timp ce Mason cerceta unul cîte unul obiectele din cameră, răscolind conținutul tuturor sertarelor și cutiilor, precum și buzunarele tuturor hainelor. În sertarele șifonierului, în mijlocul unor rufe scoase din uz și al cîtorva invitații de la familia Trumbull, Stark, Griffiths și Harriet, găsi o foaie de blocnotes, pe care Clyde o adusese de la biroul lui de la fabrică și pe care scrisese : *„Miercuri, 20 februarie, masă la familia Stark"*, și dedesubt : *„Vineri, 22 februarie, la Trumbull"*. Mason compară scrisul acesta cu acela de pe cartea de vizită pe care o avea în buzunar și, convingîndu-se că se găsește în camera omului pe care-l căuta, luă invitațiile, apoi își aruncă ochii asupra cufărului pe care îl cerceta detectivul.

— Ce aveți de gînd să faceți cu acest cufăr, domnule Mason ? Vreți să-l luăm, sau să-l deschidem aici ?

— Eu cred, spune Mason solemn, că ar fi mai bine să-l deschidem aici, Faunce. Am să trimit după el mai tîrziu, dar vreau să văd chiar acum ce conține.

Detectivul scoase imediat o daltă din buzunar și se uită în jurul lui după un ciocan.

— Nu e prea solid, spuse el. Dacă vreți, pot să-l deschid cu o lovitură de picior.

Doamna Peyton, uluită la culme de toate acestea și dorind să evite un procedeu atît de brutal, interveni :

— Pot să vă dau un ciocan, dacă vreți, dar de ce să nu chemăm un lăcătuș ? Doamne, n-am mai pomenit așa ceva !

Totuși, detectivul ceru ciocanul, și după ce desfăcu broasca, văzură în micul compartiment de deasupra diferite articole fără importanță, aparținînd garderobei lui Clyde : ciorapi, gulere, cravate, un fular, bretele, un pulover uzat, o pereche de bocanci care nu mai erau buni de nimic, un țigaret, o scrumieră lăcuită în roșu și o pereche de patine. Dar printre acestea, într-un colț,

făcute pachet, găsiră ultimele cincisprezece scrisori ale Robertei, expediate de la Biltz, împreună cu o mică fotografie a ei, pe care i-o dăduse cu un an în urmă, precum și alt pachețel conținînd toate biletele și invitațiile pe care i le scrisese Sondra înainte de a pleca la Capul-Pinilor. Scrisorile trimise de acolo Clyde le luase cu el, le purta lîngă inimă. Și, ceea ce era mai compromițător, un al treilea pachet, format din unsprezece scrisori ale mamei sale, primele două adresate lui Harry Tenet, post-restant, Chicago — fapt foarte suspect la prima vedere — în timp ce celelalte scrisori din pachet erau adresate lui Clyde Griffiths, unele la *„Union League Club“*, Chicago, altele chiar la Lycurgus.

Fără a mai aștepta să vadă ce se mai găsește în cufăr, procurorul se aplecă să le deschidă și să le citească, începînd cu trei scrisori de la Roberta, din care motivul plecării ei la Biltz reieșea absolut limpede, apoi primele trei scrisori din partea mamei lui, scrise pe o hîrtie de cea mai proastă calitate, scrisori care, după cum își putea da el seama, făceau aluzie la viața nesăbuită a lui Clyde, precum și la natura accidentului care îl silise să plece din Kansas City, dîndu-i în mod stăruitor și cu tandrețe sfaturi privitoare la calea cea bună pentru viitor. Rezultatul acestei lecturi a fost că Mason își zugrăvi în minte un om cu un temperament puternic și cu o experiență a lumii destul de limitată, convins că, de la începutul existenței lui, fusese un om ușuratic, capricios și nestatornic.

Totodată, Mason află, spre surprinderea lui, că, lăsînd la o parte ceea ce bogatul unchi făcuse probabil pentru el, Clyde se trăgea dintr-o ramură săracă și, pe de altă parte, extrem de pioasă a familiei Griffiths ; și cu toate că în mod obișnuit toate acestea ar fi putut să exercite asupra lui o influență oarecum favorabilă lui Clyde, totuși, ținînd seama de biletele Sondrei, de scrisorile patetice ale Robertei, precum și de aluzia mamei sale la o fărădelege anterioară comisă la Kansas City, Mason se convinse că are de-a face cu un om care nu numai că ar putea pune la cale o crimă ca aceea de la Big Bittern, dar ar fi capabil să o și execute cu sînge rece. Fărădelegea aceea din Kansas City... Trebuie să telegrafieze imediat procurorului de acolo și să-i ceară amănunte.

Stăpînit de această idee, Mason parcurse mai rapid, dar cu un spirit critic tot atît de treaz, diferitele bilete, invitații și scrisori de dragoste din partea Sondrei, scrise toate pe hîrtie parfumată și monogramată, care deveneau din ce în ce mai prietenoase și mai intime pe măsură ce corespondența progresa, pînă cînd, în cele din urmă, începeau în mod invariabil cu cuvintele : „Clyde, dragul meu“, sau : „Ochi negri scumpi“, sau : „Scumpule“, și erau semnate :

„Sondra" sau : „Sondra ta". Unele dintre ele erau datate 10 mai, 15 mai, şi 26 mai, sau ţineau chiar pînă la perioada în care, după cum observă Mason imediat, începuseră să sosească cele mai triste scrisori ale Robertei.

Totul era acum limpede. Pe planul din fund, o fată trădată în secret, în timp ce el avea neobrăzarea de a încerca să cîştige inima alteia, de data aceasta o fată cu o situaţie socială mult mai înaltă.

Deşi uluit şi încîntat de această interesantă descoperire, Mason îşi dădea seama că nu era momentul cel mai potrivit ca să-şi piardă timpul cu reflecţii. Departe de aşa ceva ! Cufărul trebuia transportat de îndată la hotel. Pe urmă va căuta să afle, dacă va fi cu putinţă, locul unde se găseşte individul, punînd imediat la cale prinderea lui. Astfel, după ce-i dădu detectivului dispoziţii să telefoneze poliţiei şi să aranjeze transportarea cufărului în camera sa de la „Hotelul Lycurgus", se îndreptă în grabă spre reşedinţa lui Samuel Griffiths, unde află că nimeni din familie nu se găseşte în oraş. Erau cu toţii la lacul Greenwood. O comunicare telefonică îi aduse răspunsul că, după cîte se ştia, numitul Clyde Griffiths, nepotul lui Samuel Griffiths, se afla la vila Cranston de la lacul Twelfth, lîngă Sharon, în imediata vecinătate a vilei Finchley. Cum în mintea lui Mason numele de Finchley, precum şi staţiunea Sharon erau de mai înainte asociate cu numele lui Clyde, îşi spuse că dacă acesta se mai află în regiune, trebuie să fie acolo, poate la locuinţa de vară a fetei care-i scrisese diferitele bilete şi invitaţii descoperite în cufăr, acea Sondra Finchley. Pe de altă parte, nu declarase oare căpitanul vaporaşului *Cygnus* că l-a văzut pe tînărul venit de la Three Mile Bay debarcînd acolo ? Evrica ! Pusese mîna pe el !

După ce reflectă dacă e înţelept să procedeze aşa cum îşi pusese în gînd, Mason se hotărî să plece el însuşi la Sharon şi la Capul-Pinilor. Între timp, transmise o descriere amănunţită a semnalmentelor lui Clyde, cu menţionarea faptului că este căutat pentru asasinat, nu numai procurorului districtual şi şefului poliţiei din Lycurgus, ci şi lui Newton Slack, şeful de la Bridgeburg, precum şi lui Heit şi ajutorului său personal, acestora trei din urmă cerîndu-le să se deplaseze neîntîrziat la Sharon, unde avea să vină şi el.

Pe urmă, vorbind ca din partea doamnei Peyton, ceru la telefonul interurban vila familiei Cranston, de la Capul-Pinilor, şi cînd, de la celălalt capăt al firului, îi răspunse intendentul, îl întrebă dacă nu cumva domnul Clyde Griffiths se găseşte acolo.

— Da, domnule, dar acum nu e aici, cred că a plecat în excursie cu prietenii dumnealui, ceva mai departe pe lac. Aveți să-i transmiteți ceva, domnule ?

După alte cîteva întrebări, intendentul răspunse că n-ar putea să dea indicații prea precise, grupul a plecat probabil înspre lacul Bear, la o depărtare de vreo treizeci de mile, dar el nu știa cînd se va întoarce, probabil peste o zi sau două. Era însă sigur că domnul Clyde Griffiths face parte din grup.

Mason îi telefonă imediat șerifului din Bridgeburg, ordonîndu-i să ia patru sau cinci ajutoare, așa fel ca expediția să se despartă la Sharon, să-l aresteze pe numitul Clyde Griffiths, indiferent în ce loc s-ar fi aflat, și să-l încarcereze în închisoarea de la Bridgeburg, unde va putea să explice, în conformitate cu toate normele justiției, împrejurările uluitoare care pînă în momentul de față par să-l arate ca asasin al Robertei Alden.

CAPITOLUL 73

În timp ce se desfășurau aceste evenimente — din clipa cînd, după ce apele o înghițiseră pe Roberta, iar el ajunsese la țărm, apoi, schimbîndu-și hainele, sosise la Sharon și la vila familiei Cranston, așezată pe malul lacului — Clyde se găsea pradă unui adevărat deranjament mintal, provocat mai ales de frică și nesiguranță, deoarece nu reușea să-și dea seama dacă el i-a cauzat moartea sau nu. Însă în vreme ce se afla pe țărmul lui Big Bittern fusese chinuit de convingerea că dacă va fi descoperit aici furișîndu-se spre sud, în loc de-a se îndrepta spre nord, la hotelul de la Big Bittern, pentru a anunța pretinsul accident, atîta cruzime sufletească și aparentă lipsă de omenie abia vor da temei acuzației de asasinat. Pentru că, după cum își spunea el, nu era, de fapt, vinovat, și cum ar fi putut să fie, cînd în ultimul moment încercase o schimbare bruscă de atitudine ?

Dar cine ar mai fi putut crede asta, de vreme ce el nu se întorsese să dea explicații ? Iar acum nu se mai putea întoarce ! Căci dacă Sondra ar afla că a fost pe lac cu o muncitoare de la fabrică și că s-au înscris în registru ca soț și soție... Dumnezeule !

Și, apoi, explicațiile pe care ar fi încercat să le dea după aceea unchiului său, ori vărului său, aspru și rece, sau tuturor acelor oameni eleganți și cinici din Lycurgus ! Nu ! Nu ! Mersese prea departe ca să mai poată da înapoi. La capătul celălalt îl aștepta dezastrul, dacă nu chiar moartea. Trebuia să iasă cît mai

bine cu putință din această situație cumplită, să exploateze la maximum ultimele posibilități ale planului care se terminase atît de straniu și întrucîtva favorabil pentru el.

Și, totuși, pădurile pustii! Noaptea care se apropia... Singurătatea vitregă și primejdiile care îl înconjurau... Ce să facă, ce să spună dacă va întîlni pe cineva? Era tulburat la culme, cu nervii zdruncinați, bolnav sufletește. Trosnitura unei crengi era de ajuns pentru a-l face să tresară ca un iepure.

În această stare, după ce își luase valiza și-și schimbase hainele, storcîndu-și costumul ud și încercînd să-l usuce, apoi punîndu-l în valiză sub un strat de frunze uscate și ramuri de brad, și după ce îngropase trepiedul sub trunchiul unui arbore putrezit, se înfundă în pădure o dată cu căderea nopții. Totuși, nu încetă să mediteze la situația ciudată și primejdioasă în care se găsea. Dacă cumva, în momentul cînd el o lovise fără să vrea și cînd căzuseră amîndoi în apă, în timp ce ea scotea țipetele acelea pătrunzătoare și jalnice, se afla cineva pe țărm, cineva care-i urmărea, unul dintre oamenii aceia vînjoși și căliți pe care îi văzuse umblînd de colo pînă colo prin ținut în timpul zilei, și care poate că în clipa aceasta dădea alarma, ceea ce ar însemna că o duzină de asemenea oameni vor porni să-l vîneze chiar în noaptea asta? Un om hăituit! Și au să-l ducă înapoi și n-o să-l creadă nimeni niciodată că a lovit-o fără să vrea! Era chiar posibil să-l linșeze, înainte de a izbuti să apară în fața unei judecăți imparțiale. Era posibil. Se mai întîmplase și altă dată. O funie în jurul gîtului... Sau împușcat în pădurile astea. Fără să aibă măcar prilejul să le explice cum s-au petrecut lucrurile, cît de chinuit și de zbuciumat fusese din cauza ei atîta vreme! Dar ei nu vor înțelege niciodată așa ceva!...

Absorbit de asemenea gînduri, grăbea din ce în ce mai mult pașii, în măsura în care i-o îngăduiau brazii tineri și deși, de care se lovea mereu, precum și ramurile uscate, care trosneau sinistru din vreme în vreme, repetîndu-și într-una, în timpul mersului, că drumul spre Three Mile Bay trebuie să fie pe dreapta, iar luna, pe stînga, în clipa cînd va răsări.

Dar, Dumnezeule, ce-a fost asta?

Ah, ce sunet înfiorător!

Ca un duh care se tînguia și urla în întuneric!

Acolo!

Ce-a fost asta?

Scăpă valiza din mînă și, năpădit de o sudoare rece, se ghemui, înghețat și împietrit de groază, în dosul unui copac înalt și gros.

Sunetul acela !

Nu era decît țipătul unei cucuvele ! Îl mai auzise cu cîteva săptămîni în urmă la vila Cranston ! Dar aici ! În pădurea asta ! Pe un întuneric ca ăsta ! Trebuie să se grăbească și să iasă de aici. Fără discuție ! Nu trebuie să se mai lase pradă unor gînduri așa de cumplite și înfiorătoare dacă vrea să nu-și piardă cu totul puterile și curajul.

Și expresia aceea din ochii Robertei ! Acea ultimă privire, atît de rugătoare ! Dumnezeule ! Îi era cu neputință să o alunge din fața ochilor... Și țipetele ei tînguitoare, înfiorătoare ! Nu va izbuti cumva să nu le mai audă, cel puțin pînă va ieși de aici ?

Înțelesese ea oare, atunci cînd o lovise, că a făcut-o involuntar, că a fost un simplu gest de mînie și protest ? Știa oare ea acest lucru *acum*, oriunde s-ar afla, în fundul lacului, sau poate aici, în întunecimea acestor păduri, alături de el ? Năluci ! Spectre ale Robertei ! Dar trebuie să iasă de aici, să iasă negreșit ! Trebuie... și totuși... adăpostul codrului... Nu e bine să se pripească și să iasă la drum. Călători ! Sau poate chiar oameni care îl caută pe el ! O fi oare adevărat că oamenii trăiesc și după moarte ? Există fantome ? Și cunosc ele adevărul ? Atunci și ea trebuie să știe adevărul, dar și toate urzelile lui de pînă acum. Și ce va crede ea despre toate acestea ? Cum, să fie oare aici, mustrătoare, tristă, învinuindu-l pe nedrept, oricît ar fi de adevărat că la început se gîndise s-o ucidă ? Da, se gîndise la asta ! Se gîndise ! Și era cel mai mare păcat, firește ! Și chiar dacă n-a ucis-o el, a fost o întîmplare care i-a adus la îndeplinire gîndurile. Asta e adevărat !

Dar fantomele, Dumnezeule ! Spiritele care te urmăresc, poate, după moarte, căutînd să te denunțe și să te pedepsească — sau voind să îndrepte oamenii pe urma pașilor tăi ! Cine ar putea ști ? Atît mama lui, cît si Frank, și Esta, și Julia îi mărturisiseră că ei cred în duhuri.

După trei ceasuri de poticniri, de ascultări, de așteptări, de transpirație și tremur, văzu, în sfîrșit, și luna răsărind. Slavă Domnului, nu se zărește nimeni ! Și stelele din înalturi, luminoase, blînde, așa cum erau la Capul-Pinilor, unde se află Sondra ! Ah, dacă ar putea ea să-l vadă acum, fugind de moarta din lacul pe suprafața căruia plutește pălăria, pălăria lui ! Dacă ar fi putut auzi țipetele Robertei ! Cît de ciudat e că niciodată, niciodată, niciodată nu-i va putea spune că din cauza ei, a frumuseții ei, a dragostei pătimașe pe care i-o poartă și a tot ce începuse să însemne pentru el putuse să... să... ei bine, să încerce acest lucru groaznic, să omoare o fată pe care o iubise cîndva ! Și toată viața va tîrî după

sine fapta aceasta, gîndul acesta! Nu va putea niciodată, niciodată, niciodată să scape de el! La asta nu se gîndise mai înainte În felul lui, luat ca atare, era un lucru cumplit, nu-i așa?

Deodată, acolo, în întuneric, pe la orele 11 — cum deduse ei mai tîrziu, pentru că ceasul i se oprise din pricina apei — după ce ajunsese la șoseaua ce duce spre vest și străbătuse o milă sau două, întîlni trei oameni care mergeau grăbiți, apărînd ca niște fantome din umbra pădurii. La început își spuse că l-au văzut în clipa cînd a lovit-o pe Roberta, sau ceva mai tîrziu, și acum au venit să-l înhațe. Ah, sudoarea asta rece și groaza! Și băiatul acela care a ridicat felinarul, să-l vadă mai bine la față! Fără îndoială că trădase o teamă și o tulburare ce da de bănuit, deoarece chiar în momentul acela se gîndea intens la toate cîte se petrecuseră, terorizat pur și simplu de gîndul că undeva, într-un fel oarecare, a lăsat un indiciu care putea să ducă la descoperirea lui Făcu un salt îndărăt, crezînd că oamenii aceia veniseră să-l prindă. Or, chiar atunci, omul care mergea în față, un bărbat înalt și uscățiv, dînd impresia că ia în glumă spaima lui vădită, îi strigă „Bună seara, străine!“ pe cînd cel mai tînăr dintre ei, fără să pară că-l bănuiește cîtuși de puțin, înaintă și făcu lumina mai mare. În clipa aceea începu să înțeleagă că nu sînt decît niște țărani sau călăuze, nu o poteră care îl căuta, și dacă va fi calm și politicos, nici nu le va trece prin cap că se găsesc în fața unui criminal

Mai tîrziu însă își spuse: „Dar își vor aduce aminte de mine, de un individ rătăcit pe drumul acesta singuratic, la o oră așa de tîrzie, cu o valiză în mînă!“ Și își zise imediat că trebuie să nu mai fie văzut de nimeni, nicăieri prin părțile acestea.

După mai multe ceasuri, cînd luna începea să asfințească și o paloare bolnăvicioasă se așternea peste păduri, făcînd noaptea parcă mai fioroasă și mai obositoare, ajunse la Three Mile Bay, un pilc de vile și de case ale localnicilor, pripășite la capătul cel mai nordic al șirului de lacuri numit Lanțul Indian. După cum putu vedea de la o cotitură a drumului, mai licăreau încă vreo cîteva lumini palide în partea aceea. Prăvălii. Case. Felinare de stradă Toate, însă, nedeslușite în lumina tulbure a nopții, părînd atît de ciudate și nepămîntene parcă. Un lucru era limpede: la ora aceasta, și cu valiza în mînă, nu putea să intre în sat. N-ar fi făcut decît să ațițe curiozitatea, cu siguranță, și să abată bănuielile asupra lui, în cazul cînd s-ar fi întîlnit cu cineva. Și cum vaporașul care făcea cursa între Three Mile Bay și Sharon nu pleca decît la opt și jumătate, se văzu nevoit să se ascundă pînă atunci, așteptînd să treacă timpul și căutînd să-și aranjeze cît mai bine hainele de pe el

Reintră, aşadar, într-un desiş de pini, care cobora pînă la marginea satului, să aştepte acolo revărsatul zorilor. Cadranul micului orologiu din clopotniţa bisericii avea să-i arate ora cînd trebuie să plece. În timp ce aştepta, se întrebă însă: „E oare înţelept să procedez aşa? Cine ştie ce m-ar mai putea pîndi aici... Cei trei oameni... sau altcineva care a văzut... Sau vreun agent de poliţie, anunţat cine ştie de unde..." Totuşi, după cîtva timp, ajunse la concluzia că asta e cea mai bună soluţie. Nu ar fi fost, într-adevăr, mai puţin prudent, mai periculos să străbată pădurile de la vestul acestui lac — noaptea mai bine decît ziua, deoarece ziua putea fi văzut — decît să ia vaporaşul, care, într-o oră şi jumătate, cel mult două, avea să-l ducă în Sharon, în imediata apropiere a vilei Cranston, pe cînd dacă ar fi mers pe jos, ar fi sosit de-abia a doua zi? Pe de altă parte, le făgăduise Sondrei şi Bertinei că va fi acolo marţi. Şi iată că acum era vineri! Şi iarăşi, pînă a doua zi, se putea foarte bine să se stîrnească vîlvă... să i se trimită semnalmentele încoace şi încolo, pe cîtă vreme în dimineaţa asta... cum ar fi cu putinţă ca Roberta să fie descoperită aşa de repede? Nu, nu! E mai bine aşa! Pentru că — cine-l cunoştea aici, sau cine ar putea să-l identifice cu Carl Graham ori Clifford Golden? Mai bine să adopte soluţia asta fără întîrziere, înainte de a se pune la cale ceva, după descoperirea cadavrului. Da, da... În sfîrşit, limbile ceasornicului arătară ora opt şi zece minute. Clyde ieşi din ascunzătoare, cu inima bătîndu-i cumplit în piept.

Colo, la capătul acestei străzi, se afla vaporaşul care pleca la Sharon. În timp ce rătăcea pe lîngă debarcader, văzu apropiindu-se autobuzul de la lacul Racquette. Se gîndi imediat că, dacă va întîlni vreun cunoscut pe chei, sau pe vapor, să-i spună că vine de la lacul Racquette, unde atît Sondra, cît şi Bertina aveau mulţi prieteni, sau, în cazul cînd ele însele s-ar urca pe bord, să le spună că a fost acolo cu o zi mai înainte. Nu avea importanţă ce nume de persoană sau de vilă va menţiona, unul inventat, la nevoie.

Şi aşa, în cele din urmă, se îndreptă spre vaporaş şi urcă pe bord. Mai tîrziu, la Sharon, se dădu jos, fără să fi atras atenţia cuiva — nici la plecare, nici la sosire — aşa cel puţin credea el. Pentru că, deşi pe bord se aflau vreo unsprezece pasageri, toţi necunoscuţi, nici unul dintre ei, în afară de o ţărăncuţă îmbrăcată într-o rochie albastră şi purtînd o pălărie albă de paie, pe care o bănui a fi din partea locului, nu păru să-i acorde vreo atenţie deosebită. De altfel, privirile ţărăncuţei erau mai curînd admirative, dar, din cauza dorinţei de a-şi păstra anonimatul, îl făcură să se retragă la pupa vasului, cu toate că ceilalţi păreau să prefere puntea din faţă. La Sharon, ştiind că cei mai mulţi dintre pasageri se vor

duce la gară să prindă primul tren care pleca de dimineață spre sud, îi urmă cu pași grăbiți, însă numai pentru a intra în cel dintîi restaurant, cu speranța că astfel i se va pierde urma. Căci, deși străbătuse lunga distanță de la Big Bittern la Three Mile Bay, iar înainte de asta vîslise o după-amiază întreagă și se prefăcuse numai că mănîncă atunci cînd Roberta îi oferise gustarea pregătită de ea la lacul Grass, nici acum nu-i era foame. Pe urmă, văzînd cîțiva pasageri care ieșeau din gară — nu cunoștea pe nici unul dintre ei — li se alătură și el, ca și cum ar fi sosit chiar atunci cu trenul, și se îndreptă spre hotel.

De fapt, între timp se gîndise că, întrucît trenul acesta venea dinspre Albany și Utica exact la această oră, era cît se poate de firesc să se creadă că a coborît și el la gară. Se prefăcu, așadar, că se îndreaptă spre debarcader, totuși, se opri în drum, și le telefonă Bertinei și Sondrei că a sosit. Fiind convins că vor trimite după el o mașină, iar nu o barcă cu motor, le spuse că va aștepta pe terasa dinspre apus a hotelului. În drum se opri, de asemenea, la un chioșc de ziare, să cumpere un jurnal de dimineață, deși știa că deocamdată n-o să găsească nimic în el. N-apucă să se așeze bine pe terasă, după ce traversă strada, că și văzu apropiindu-se mașina familiei Cranston.

Ca răspuns la salutul șoferului, pe care îl cunoștea foarte bine și care îi surîse binevoitor, Clyde reuși să surîdă și el, cu oarecare nepăsare și voioșie, deși în sinea lui era încă profund tulburat și îngrozit. Pentru că la ora aceasta, după cum își spunea el tot timpul, cei trei oameni pe care-i întîlnise trebuiau să fi și ajuns la Big Bittern. Probabil că acolo se și constatase dispariția lui și a Robertei ; și cine știe, poate se descoperise barca răsturnată, pălăria lui și baticul ei. Dacă lucrurile stăteau astfel, ce putea fi mai normal decît să fi anunțat că au văzut un om corespunzător semnalmentelor lui, ducînd o valiză în mînă și îndreptîndu-se spre sud în puterea nopții ? Și iarăși, indiferent dacă a fost sau nu descoperit cadavrul, faptul acesta nu avea să trezească bănuieli în legătură cu dublul înec care avusese loc ? Și dacă, din întîmplare, corpul ei va ieși la suprafață ? Atunci ? Nu i se vor vedea pe față urmele loviturii puternice pe care i-o dăduse ? În acest caz, nu vor bănui cu toții că e vorba de o crimă, iar cum corpul lui nu va ieși la suprafață și oamenii aceia vor descrie călătorul pe care l-au văzut, nu-și vor îndrepta bănuielile asupra lui Clifford Golden sau Carl Graham ?

Dar nici Clifford Golden, nici Carl Graham nu erau Clyde Griffiths ! Și ei n-ar fi putut în nici un fel să-l identifice pe Clyde Griffiths nici cu Clifford Golden, nici cu Carl Graham. Nu-și luase

el oare toate precauţiile, mergînd pînă acolo, încît să cerceteze chiar şi valiza şi poşeta Robertei la lacul Grass atunci cînd, la cererea lui, după micul dejun, se duse se să pregătească mincarea pentru lac? Făcuse sau nu toate acestea? Găsise chiar două scrisori de la o fată, una Thereza Bouser, adresate Robertei la Biltz, dar le distrusese înainte de a pleca la Gun Lodge. În ceea ce priveşte trusa de toaletă din geamantanul lăsat la gară, cu eticheta „Whitely—Lycurgus", deşi fusese silit să o lase acolo, totuşi, nu s-ar putea oare presupune că oricine — doamna Clifford Golden sau doamna Carl Graham — o cumpărase de la „Whitely", înlăturîndu-se astfel posibilitatea de a se porni pe urmele lui? Desigur! Cît priveşte hainele lui, chiar admiţînd că ar ajuta să i se stabilească identitatea, atît părinţii ei, cît şi alţii vor putea presupune că Roberta a plecat în această excursie cu un necunoscut, numit Golden sau Graham, socotind că e mai bine să muşamalizeze lucrurile, fără să mai dea sfoară în ţară... În orice caz, Clyde spera că totul se va sfîrşi cu bine, îşi va stăpîni nervii, va fi calm, amabil şi vesel, pentru ca nimeni să nu fie ispitit a-l bănui, cu atît mai mult cu cît, de fapt, nici nu o ucisese el pe Roberta.

Iată-l, aşadar, călătorind în eleganta maşină. Iar Sondra şi Bertina îl aşteptau. Va trebui să le spună că vine de la Albany, că a fost trimis acolo de unchiul lui pentru a se ocupa de o afacere care îi răpise tot timpul de marţi încoace. Şi cu toate că se aştepta să fie foarte fericit alături de Sondra, îşi spunea că îi va fi cu neputinţă să nu se gîndească şi aici la lucrurile acelea îngrozitoare. Dacă, din nebăgare de seamă, n-a şters toate urmele care puteau să ducă pînă la el? Dacă nu le-a şters? Atunci va urma demascarea! Apoi, arestarea! Şi poate o condamnare pripită şi nedreaptă... pedeapsa capitală chiar... Asta în cazul cînd nu va putea să explice lovitura aceea accidentală. Şi sfîrşitul tuturor visurilor lui în legătură cu Sondra, cu Lycurgus — cu viaţa pe picior mare la care aspirase. Dar oare ar fi el în stare să explice toate acestea? Ar fi în stare? Dumnezeule!

CAPITOLUL 74

De vineri dimineaţa pînă marţi la prînz, trăind în mijlocul unui decor care mai înainte îl bucurase şi încîntase atît de mult, Clyde se zbătu în ghearele celor mai îngrozitoare temeri. Căci, deşi în pragul vilei Cranston fu întîmpinat de Sondra şi de Bertina, care îl conduseră în camera ce urma să o ocupe el, nu se putu împiedica

să nu compare toate desfătările care-l aşteptau cu pericolul iminent al unei distrugeri imediate şi complete.

La sosirea lui, Sondra se burzului şi îi şopti, aşa fel ca Bertina să nu audă :

— Răutate ! Să stai acolo o săptămînă întreagă, cînd ai fi putut fi aici ! Şi Sondra, care a aranjat totul pentru tine... Meriţi să te trag de urechi ! Aveam de gînd să telefonez astăzi, să aflu unde eşti.

Spunînd acestea, privirile ei trădau dragostea pătimaşă ce o stăpînea.

Iar el, în ciuda gîndurilor sale tulburi, reuşi să surîdă vesel, pentru că alături de ea pînă şi grozăvia morţii Robertei, sau pericolul care-l păştea păreau să se micşoreze. Ah, numai de-ar merge toate cum trebuie, de-ar scăpa cu faţa curată ! O cale deschisă ! Un viitor minunat ! Frumuseţea Sondrei ! Dragostea ei ! Bogăţia ei ! Şi totuşi, după ce fu condus în camera sa, unde i se adusese între timp valiza, Clyde deveni nervos de îndată ce-şi văzu din nou costumul. Era ud şi boţit. Poate că ar fi fost mai bine să-l ascundă într-unul din rafturile de sus ale şifonierului. În clipa cînd rămase singur, după ce închise uşa cu cheia, scoase costumul din valiză, ud şi boţit, pantalonii plini încă de noroiul de pe ţărmul lui Big Bittern, dar îşi făcu socoteala că poate greşea, poate ar fi mai înţelept să-l lase încuiat în valiză pînă la noapte, cînd se va gîndi cum e mai bine să procedeze. Făcu totuşi un pachet cu lenjeria pe care o purtase în ziua aceea, pentru a o da la spălat. În timp ce împacheta, se simţi conştient, conştient pînă la groază, de taina, de tragedia vieţii lui, de tot ceea ce trebuise să îndure de la sosirea sa în est, de puţinul de care se bucurase în copilărie. Cît de puţine lucruri avea chiar şi în clipa de faţă ! Camera aceasta somptuoasă şi elegantă în comparaţie cu cea pe care o ocupa la Lycurgus... Cît de ciudată i se părea prezenţa lui aici după toate cele petrecute cu o zi mai înainte... Apele albastre ale acestui lac scînteietor în comparaţie cu celelalte, mai întunecate, ale lacului de la Big Bittern.. Iar pe pajiştea verde din faţa casei luminoase, solide şi spaţioase, întinsă cu terasa ei largă şi cu corturile acelea vărgate pînă la ţărmul lacului, Stuart Finchley şi Violette Taylor, împreună cu Frank Harriet şi Wynette Phant, îmbrăcaţi în cele mai elegante costume de sport, jucau tenis, în timp ce Bertina şi Harley Baggott se odihneau la umbră, într-un leagăn acoperit cu un baldachin în dungi.

După ce făcu baie şi se îmbrăcă, Clyde luă şi el un aer de voioşie, deşi nervii îi rămîneau încordaţi şi sufletul înnegurat. Coborî şi se duse la grupul format de Sondra, Burchard Taylor şi Jill Trumbull, care rîdeau aducîndu-şi aminte de întîmplările nostime

petrecute în ajun, în cursul unei plimbări cu şalupa. În timp ce Clyde cobora, Jill Trumbull îi strigă :

— Hei, Clyde, mi-ai tras chiulul ! Nu te-am văzut de nu ştiu cît timp !

Iar Clyde, zîmbindu-i cu tandreţe Sondrei, deoarece acum simţea mai mult decît oricînd că are nevoie de simpatia şi dragostea ei, se ridică pe balustrada terasei şi răspunse cu tot calmul de care era în stare :

— Am lucrat la Albany de marţi ! Uf, ce căldură e acolo ! La voi e un adevărat paradis ! Cine mai e pe aici ?

Jill Trumbull îi răspunse, zîmbind :

— Păi cred că toată lumea. Ieri am văzut-o pe Vanda la familia Randall. Iar Scott i-a scris Bertinei că vine la Capul-Pinilor marţea viitoare. Am impresia că anul acesta nimeni nu se mai duce la Greenwood !

Urmă apoi o discuţie lungă şi înflăcărată asupra motivelor pentru care Greenwood nu mai era ceea ce fusese altădată. După care Sondra exclamă :

— Bine că mi-am adus aminte. Trebuie să-i telefonez Bellei astăzi. Mi-a promis că o să vină sigur la concursul hipic care va avea loc la Bristol peste două săptămîni.

Pe urmă se încinse o discuţie despre cai şi cîini. Şi Clyde, în dorinţa de a da impresia că ia parte la toate acestea, asculta cu atenţie, deşi în sinea lui se gîndea la ceea ce îl privea pe el atît de aproape. Cei trei oameni... Roberta... Probabil că pînă acum i-au găsit cadavrul, cine poate şti, dar işi spuse : „Pentru ce frica asta ? Era oare cu putinţă s-o găsească la o adîncime atît de mare, poate cincizeci de picioare, după cîte ştiu eu ? Sau să mă identifice vreodată cu Clifford Golden, ori cu Carl Graham ? Cum ar fi cu putinţă ? N-am acoperit oare cu multă grijă toate urmele, în afară de întîlnirea cu cei trei oameni ?“ *Cei trei oameni !* În ciuda voinţei lui, îl treceau sudori reci.

Sondra îşi dădu seama că e abătut. (Văzîndu-i sărăcia evidentă a garderobei la prima sa vizită aici, ea ajunse la concluzia că starea lui sufletească de acum se datorează lipsei de bani, şi-şi spuse că mai tîrziu, în cursul zilei, va lua şaptezeci şi cinci de dolari din portofelul ei şi-l va sili să-i primească, pentru ca să nu se simtă cituşi de puţin stînjenit, tot timpul cît va şedea aici, ori de cîte ori va fi vorba de cheltuieli mărunte.) Cîteva clipe mai tîrziu, gîndindu-se la terenul de golf şi la prilejurile pe care le oferea de a se retrage „din întîmplare“ spre a se îmbrăţişa şi săruta în taină, sări în sus şi exclamă :

— Cine este pentru o partidă mixtă în patru ? Haideţi, Jill, Clyde, Burch ! Fac rămăşag că noi doi, Clyde şi cu mine, o să vă batem măr !

— Primesc provocarea ! exclamă Burchard Taylor, sculîndu-se şi aranjîndu-şi *sweater*-ul galben cu dungi albastre. Deşi nu m-am culcat azi-noapte decît la. 4 dimineaţă ! Ce zici, Jilly ? Dacă vreţi să jucăm pe o masă de prînz, Sonny, sînt gata să accept !

Clyde făcu feţe-feţe şi-l năpădi o sudoare rece, gîndindu-se la cei douăzeci şi cinci de dolari care-i mai rămăseseră după aventura lui nenorocită. O masă de prînz pentru patru persoane avea să-l coste nu mai puţin de opt sau zece dolari ! Poate chiar şi mai mult... Sondra, observînd expresia feţei lui, exclamă :

— S-a făcut !

Apoi, apropiindu-se de Clyde, îl apăsă uşor cu vîrful pantofului şi spuse :

— Numai că trebuie să mă schimb. Pînă atunci, Clyde, să-ţi spun ce ai de făcut : du-te şi caută-l pe Andrew şi cere să aducă bastoanele, da ? Putem merge cu barca ta, Burchy, nu-i aşa ?

Clyde se grăbi să-l caute pe Andrew, gîndindu-se la costul probabil al mesei în cazul cînd el şi Sondra ar fi învinşi. Sondra însă îl ajunse din urmă şi-l apucă de braţ :

— O clipă, dragul meu, mă întorc numaidecît !

Şi se repezi pe scările ce duceau spre camera ei, pentru a se întoarce, cît ai clipi din ochi, cu un număr de bancnote, pe care le ţinea strîns în pumnul ei mic.

— Ţine, dragule, repede ! îi şopti ea, apucînd cu mîna unul din buzunarele hainei lui Clyde şi vîrîndu-i banii înăuntru. Ssst ! Nici un cuvînt acum ! Repede ! Asta, pentru plata mesei în cazul cînd am pierde, precum şi pentru alte lucruri... Am să-ţi spun mai tîrziu. Te iubesc mult de tot, îngeraşule !

După care, aţintindu-şi cîteva clipe asupra lui ochii ei căprui şi calzi, într-o admiraţie profundă, se repezi din nou, valvîrtej, în susul scărilor, de unde îi strigă :

— Nu sta acolo, prostuţule ! Adă bastoanele de golf ! Bastoanele de golf !

Şi dispăru.

Clyde îşi pipăi buzunarul şi-şi dădu seama că i-a dat mult — destul, în orice caz, ca să-i ajungă pentru toate obligaţiile de aici, precum şi pentru a fugi dacă va fi nevoie. Exclamă în sinea lui : „Scumpa de ea ! Fetiţa mea dragă !“ Sondra lui cea frumoasă, atentă, generoasă ! Îl iubea mult, îl iubea cu adevărat ! Dar dacă va afla vreodată ? Dumnezeule ! Şi, totuşi, tot ce făcuse, făcuse nu-

mai pentru ea... Dacă ar şti Sondra! Totul numai pentru ea! Îl găsi apoi pe Andrew, cu care se întoarse aducînd sacii.

Şi iat-o iarăşi pe Sondra, cum venea dansînd, într-un costum verde, elegant, de sport. Jill purta o bonetă şi o bluză noi, care o făceau să semene cu un jocheu, rîdea de Burchard, care stătea la cîrma bărcii. Sondra, trecînd pe lîngă Bertina şi Harley Baggott, care se legănau în scaunele lor, le strigă :

— Hei, copii ! Nu vreţi să veniţi cu noi ?

— Unde ?

— La clubul de golf al cazinoului.

— Nu, e prea departe. O să ne revedem pe plajă după masă.

Burchard porni barca în larg, cu un uruit ce-o făcu să sară asemenea unui marsuin, în timp ce Clyde privea în juru-i ca şi cum ar fi visat cu ochii deschişi, dar cu sufletul împărţit între încîntare şi nădejdi, pe de o parte, învăluit în umbră şi groază, pe de alta, îndărătul cărora se profila arestarea şi, poate, moartea. Pentru că, în ciuda tuturor planurilor lui de mai înainte, începea să-şi dea seama că a făcut o greşeală ieşind din pădure în dimineaţa aceasta. Şi, totuşi, nu era asta oare soluţia cea mai bună, de vreme ce alternativa cealaltă era de a rămîne acolo toată ziua şi de a ieşi din ascunziş noaptea, pentru a străbate pe jos distanţa pînă la Sharon ? Dar asta i-ar fi cerut două sau trei zile. Iar Sondra, intrigată şi neliniştită din cauza întîrzierii lui, ar fi putut să telefoneze la Lycurgus, stîrnind tot felul de întrebări, care mai tîrziu s-ar fi putut dovedi periculoase pentru el, nu ?

Deocamdată, însă, aici... ce zi minunată, lipsită parcă de orice griji, pentru ceilalţi cel puţin, cu tot decorul sumbru şi înfricoşător din adîncul fiinţei lui ! Iar Sondra, neputîndu-şi stăpîni bucuria provocată de prezenţa lui, sări în picioare şi, ţinînd în mînă eşarfa în culori vii ca pe un stindard, strigă, zbenguindu-se :

— Cleopatra a ridicat pînzele pentru a se duce să se întîlnească... să se întîlnească... Cu cine se ducea să se întîlnească ?

— Cu Charlie Chaplin ! propuse Taylor, zgîlţîind barca din răsputeri, pentru a o face pe Sondra să-şi piardă echilibrul.

— Prost mai eşti ! îi ripostă Sondra, depărtîndu-şi mult picioarele ca să nu-şi piardă echilibrul şi spunîndu-i lui Burchard : Îţi pierzi vremea degeaba, Burchy ! Apoi continuă : Cleopatra se duce... da, da, da, ştiu ! să se plimbe cu acvaplanul !

Îşi dădu capul pe spate şi-şi desfăcu braţele, în timp ce barca sălta şi se afunda ca un cal speriat.

— Mai încearcă şi acuma să mă faci să cad, Burchy ! strigă ea.

Burchard răsucea barca într-o parte şi în alta cu maximum de viteză, în timp ce Jill Trumbull, îngrijorată de propria ei soartă, strigă :

— Ei, ce ai de gînd să faci ? Vrei să ne îneci pe toţi ?

Auzind-o, Clyde se încruntă şi păli deodată, de parcă i-ar fi dat cineva una în cap.

Se simţi slab, bolnav. Nu-şi închipuise niciodată că o să fie aşa ; că o să sufere atît. Crezuse că va fi cu totul altfel. Şi, cînd colo, acum îngălbenea la orice cuvînt aruncat fără intenţie, absolut din întîmplare ! Iar dacă ar avea de înfruntat o situaţie cu adevărat primejdioasă — un agent de poliţie care ar veni la el pe neaşteptate şi l-ar întreba unde a fost ieri şi ce ştie despre moartea Robertei — atunci s-ar bîlbîi, ar tremura din cap pînă-n picioare, n-ar fi în stare să vorbească poate, şi în chipul acesta s-ar trăda complet, nu-i aşa ? Trebuie să se dezmeticească, să încerce să pară natural, fericit, măcar în prima zi, nu ?

Din fericire, furaţi de viteză şi de emoţiile acestui joc, ceilalţi nu părură să fi observat efectul surprinzător pe care-l avusese asupra lui remarca aceea, şi Clyde reuşi, încetul cu încetul, să-şi recapete calmul. Între timp, barca se apropie de cazinou, şi Sondra, dorind să execute un ultim tur de forţă cît mai teatral, se ridică şi, apucîndu-se de balustradă, sări pe pontonul de acostare din plină viteză a bărcii, care, o clipă mai tîrziu, se întoarse cu pupa înainte. În urma unui surîs fericit pe care Sondra i-l adresă, Clyde se simţi cuprins de o admiraţie nestăpînită pentru ea, pentru dragostea, simpatia, generozitatea, curajul ei. Spre a-i răsplăti cum se cuvine zîmbetele, sări şi el, şi, după ce-o ajută pe Jill să urce treptele, urcă după ea, prefăcîndu-se a fi de o veselie şi un entuziasm pe atît de goale înlăuntrul lui, pe cît erau de bine jucate în afară.

— Bravo ! Eşti un adevărat atlet !

Cîteva clipe mai tîrziu se afla alături de Sondra pe teren unde, urmîndu-i exemplul şi îndemnurile, jucă aşa cum se pricepu mai bine, în ciuda experienţei lui reduse şi cu toate că era tulburat sufleteşte. Iar Sondra, peste măsură de încîntată că avea prilejul să fie singură cu el în ungherele umbroase unde se puteau săruta şi îmbrăţişa, începu să-i vorbească despre o excursie pe care ea, Frank Harriet, Vynette Phant, Burchard Taylor, fratele ei Stuart, Grant Cranston şi Bertina, precum şi Harley Baggott, Perly Hayes, Jill Trumbull şi Violette Taylor o pregăteau de o săptămînă încoace şi care urma să înceapă a doua zi după amiază. Vor porni cu barca cu motor pînă la capătul lacului, la o depărtare de vreo treizeci de mile, iar de acolo se vor duce la un alt lac, numit Bear, vreo patruzeci de mile mai spre est, unde, dispunînd de corturi şi de tot

echipamentul necesar, urmau să vîslească pînă la unele plaje și colțuri pitorești, cunoscute numai de Harley și Frank, pe care aveau să le viziteze mai pe îndelete. În fiecare zi vor vedea alte priveliști. Băieții vor vîna veverițe și vor prinde pește pentru masă. Vor pluti, de asemenea, sub clar de lună, pînă la un hotel unde se putea ajunge cu barca, după cum spuneau ei. Urmau să ia cu dînșii vreo doi-trei servitori, puși la dispoziție de diferitele familii, precum și una sau două însoțitoare pentru fete. Dar plimbările prin pădure ! Prilejurile ce li se vor înfățișa pentru a se iubi — excursiile cu barca pe lac — ceasuri de neîntreruptă dragoste pentru cel puțin o săptămînă !

În ciuda tuturor celor petrecute pînă acum, Clyde se întrebă totuși dacă, indiferent de ce ar putea să urmeze, lucrul cel mai indicat nu era să accepte. Cît de minunat este să se știe iubit de ea ! Și, pe urmă, ce altceva ar fi putut să facă aici ? Dimpotrivă, s-ar îndepărta tot mai mult, tot mai mult de.. de scena accidentului, iar în cazul cînd cineva ar veni aici ca să caute un tînăr care ar semăna cu el, de pildă, ei bine, nu va fi de față ca să atragă atenția și să dea loc la comentarii pe socoteala lui. *Cei trei oameni...*

Totuși, se gîndi el brusc, nu trebuie să plece de aici în nici un caz înainte de a ști, cît mai precis cu putință, dacă bănuielile s-au îndreptat împotriva cuiva. Îndată ce se întoarse la cazinou, profită de un moment cînd era singur și, interesîndu-se la chioșcul de ziare, află că nici un ziar de după-masă, din Utica, Albany sau cel local, nu va sosi acolo pînă la șapte și jumătate Trebuia să aștepte pînă atunci.

Așa se face că, deși după-masă înotă și dansă, apoi reveni la vila Cranston cu Harley Baggott și Bertina, iar Sondra se întoarse la Capul-Pinilor, după ce-i promise că vor cina împreună la familia Harriet, el se gîndi în tot timpul acesta cum să-și procure cît mai curînd ziarele. Înțelegea, totuși, că dacă nu va putea să se oprească în drumul de la vila Cranston la vila Harriet să-și procure unul sau toate ziarele pe care le va găsi, trebuia să facă ceva și să treacă pe la cazinou a doua zi dimineață, înainte de plecarea spre lacul Bear. Trebuia să vadă ziarele neapărat ! Trebuia să știe ce se spune, sau, poate, ce se face în legătură cu perechea care s-a înecat.

În drumul către vila Harriet nu putu însă să-și procure ziarele. Nu sosiseră încă. Nu găsi nici unul nici la vila Harriet cînd ajunse acolo. Dar, o jumătate de oră mai tîrziu, în timp ce ședea pe terasă discutînd cu ceilalți (cu toate că gîndul îi era numai la ziare), apăru Sondra, anunțînd :

— Ascultați ! Am să vă dau o veste ! Doi oameni s-au înecat azi-dimineață sau ieri la Big Bittern, așa mi-a spus chiar acum la telefon Blanche Locke. Ea e acum la Three Mile Bay și spune că a fost găsit cadavrul fetei, dar nu și al bărbatului, cel puțin deocamdată Se pare că s-au înecat în partea de sud a lacului.

Clyde tresări, se făcu țeapăn și alb ca varul, buzele i se învinețiră, iar ochii îi rămăseseră ațintiți nu asupra a ceea ce se petrecea in jurul lui, ci asupra scenei de la Big Bittern — pinii înalți, apa întunecoasă care o înghițea pe Roberta... Va să zică, i-au descoperit cadavrul ! Or fi crezînd oare că și cadavrul lui e acolo, așa cum prevăzuse el în planurile lui ? Dar să asculte ! Trebuie să asculte, cu toată amețeala care îl cuprinsese.

— Ce întîmplare nenorocită ! observă Burchard Taylor, încetînd să mai zdrăngănească din mandolină. Or fi niște cunoscuți de-ai noștri ?

— Spune că nu știe încă.

— Nu mi-a plăcut niciodată lacul acela, interveni Frank Harriet E prea izolat. Tata, cu mine și cu domnul Randall am fost acolo să pescuim vara trecută, dar n-am stat mult. E prea sinistru !

— Am fost acolo acum trei săptămîni, ți-aduci aminte, Sondra ? adăugă Harley Baggott. Nu prea ți-a plăcut...

— Da, mi-aduc aminte, răspunse Sondra. Un loc teribil de singuratic ! Nu pot să-mi închipui cum de s-ar putea duce cineva acolo să se plimbe !

— Sper că nu e cineva din partea locului, pe care să-l cunoaștem ! zise Burchard gînditor. Asta ne-ar strica cheful, ne-ar tulbura distracțiile, cel puțin pentru cîtva timp.

Fără să-și dea seama, Clyde își trecu limba peste buzele uscate și-și înghiți saliva pentru a-și umezi gîtlejul.

— Cred că nici unul dintre ziarele de astăzi nu vorbește încă despre asta. S-a uitat cineva prin ele ? întrebă Wynette Phant, care nu auzise primele cuvinte ale Sondrei.

— Nu există nici un ziar, comentă Burchard Taylor. Și-apoi, e prea puțin probabil, nu ne-a spus Sondra adineauri că a aflat de la Blanche Locke la telefon ? Blanche e acolo, chiar în apropierea locului cu pricina.

— Da, așa e, ai dreptate.

Și, totuși, ziarul acela local de seară din Sharon — *Drapelul*, parcă așa îi spune — să nu conțină oare nimic ? Ah, dacă l-ar putea frunzări în seara asta !

Dar... un alt gînd, pentru numele lui Dumnezeu ! îi veni acum prima oară. Urmele pașilor săi ! Lăsase oare urme de pași în noroiul

de pe țărm? Nici nu se oprise măcar să se uite — se cățărase pe țărm într-o grabă nebună. Dar dacă a lăsat urme de pași? Și atunci n-ar putea să știe și n-ar putea să pornească în urmărirea lui — a necunoscutului pe care-l văzuseră cei trei oameni? Clifford Golden! Călătoria de azi-dimineață... Sosirea lui la vila Cranston în mașina familiei. Costumul acela ud în camera de la vilă! Dacă a intrat cineva, în lipsa lui, în cameră, să vadă, să cerceteze, să ancheteze — poate chiar să-i deschidă valiza? Un agent de poliție! Doamne! Costumul era acolo, în valiză... Dar de ce în valiză, de ce atît de aproape de el? De ce nu l-a ascuns? De ce nu l-a aruncat în lac, legat de o piatră? S-ar fi dus la fund și ar fi rămas acolo. Dumnezeule! La ce se gîndea în fața unei situații atît de disperate? Dacă o să mai aibă nevoie de costum?

Stătea în picioare, cu sufletul și trupul literalmente înghețate, cu privirile încremenite. Trebuie să plece de aici! Trebuie să se întoarcă acolo imediat și să scape de costumul acela — să-l arunce în lac — să-l ascundă undeva în pădurea din spatele casei! Și, totuși — nu putea face asta așa, din senin — să plece brusc după conversația asta nu prea serioasă cu privire la înecul celor două persoane. Ce impresie ar fi făcut?

Dar își spuse imediat: „Nu, fii calm, nu arăta nici o urmă de surescitare dacă poți; arată că ai sînge rece, spune vreo banalitate, încearcă!"

Apoi, stăpînindu-și nervii cu toată puterea de care era în stare, se apropie de Sondra și zise:

— Destul de trist, nu?

Dar cu o voce care, deși reușise să pară aproape naturală, era pe punctul de a tremura, așa cum îi tremurau, de altfel, mîinile și genunchii.

— Da, bineînțeles, răspunse Sondra, adresîndu-i-se numai lui de data asta. Mi se face rău ori de cîte ori aud despre astfel de treburi. Dar tu? Mama e tare îngrijorată din cauza nebuniilor pe care eu și Stuart le facem pe lacurile astea!

— Da, înțeleg...

Vocea îi deveni groasă și greoaie. Abia izbuti să articuleze cuvintele. Păreau înăbușite, sugrumate. Buzele lui formau acum o linie și mai subțire decît adineauri. Fața i se făcu și mai palidă.

— Ce-i cu tine, Clyde? îl întrebă Sondra brusc, uitîndu-se mai atent la el. Ești așa de palid! Și ochii... S-a întîmplat ceva? Nu te simți bine, sau te supără lumina de aici?

Se întoarse să-i vadă și pe ceilalți, pentru a face comparație, apoi îl privi din nou. El, dîndu-și seama că este extrem de impor-

tant să dezmintă descrierea făcută de Sondra, se înviora cum putu mai bine şi răspunse :

— Ah, nu, cred că din pricina luminii. Da, da, din pricina luminii, desigur ! Am avut o zi destul de... de grea ieri, asta e tot ! Nu trebuia să vin aici astă-seară.

Reuşi totodată să schiţeze surîsul cel mai ciudat şi mai imposibil. Iar Sondra, privindu-l cu multă simpatie, adăugă :

— A fost obosit băieţelul ? Clyde, drăguţul de el, a muncit mult ieri ? De ce nu mi-a spus băieţelul asta azi-dimineaţă, ca să nu mai facem ce am făcut toată ziua ? Vrei să-l rog pe Frank să te ducă la vila Cranston ? Sau preferi, poate, să te urci sus în odaia lui şi să faci nani puţin ? N-o să se supere, sînt sigură. Să-l rog ?

Se întoarse ca pentru a-i vorbi lui Frank, dar Clyde, înspăimîntat de această sugestie, însă căznindu-se în acelaşi timp să găsească o scuză pentru a pleca, exclamă cu o voce tremurată :

— Nu, nu, draga mea. Te rog... Nu... Nu... Nu e nevoie. O să-mi revin. O să mă duc sus ceva mai tîrziu, sau dacă ai să pleci tu, o să mă întorc şi eu acasă mai devreme, dar nu acum. Nu mă simt bine, dar o să-mi treacă...

Din cauza tonului său nervos, şi, cum i se păruse ei, puţin cam arţăgos, Sondra îi spuse :

— Foarte bine, dragul meu, foarte bine ! Dacă te simţi rău, cred că e cazul să mă laşi să-l rog pe Frank să te ducă la vila Cranston, sau să-ţi pună la dispoziţie camera lui. N-o să se supere. După aceea — pe la zece jumătate — o să mă scuz şi o să te conduc acasă cu maşina. O să te las la poartă înainte de a mă duce şi eu acasă, împreună cu toţi cei care vor vrea să plece. Ce zici, băieţelul meu ?

Clyde îi răspunse :

— Pînă una-alta, mă duc să beau un pahar cu apă.

Şi dispăru în una din spaţioasele camere de baie ale vilei Harriet. Zăvorî uşa, se aşeză pe un scaun şi începu să se gîndească, să se gîndească... la găsirea cadavrului Robertei, la posibilitatea existenţei unor vînătăi pe faţa ei, la urmele propriilor lui paşi în noroiul şi nisipul ţărmului, la costumul pe care-l lăsase dincolo, la oamenii aceia din pădure, apoi la valiză, la pălăria şi jacheta Robertei, la propria lui pălărie fără căptuşeală lăsată pe apă... şi se întrebă ce să facă. Cum să procedeze ? Ce să spună ? Să coboare la Sondra, s-o convingă să plece, sau să rămînă şi să îndure acest martiriu ? Iar ziarele de mîine ce-au să dea oare la iveală ? Ce ? Ce ? Iar în cazul cînd ştirile vor cuprinde informaţii în sensul că el,

Clyde, e căutat, sau implicat într-un fel oarecare în această afacere, era cumva înțelept să mai plece în excursie a doua zi, așa cum proiectaseră ? Sau ar fi mai bine să fugă de aici ? Acum avea ceva bani. Putea să plece la New York, Boston sau la New Orleans, unde se afla Ratterer, dar nu, nu, nu într-un loc unde ar putea fi recunoscut de cineva !

Dumnezeule ! Cît de absurde au fost toate calculele lui de pînă acum ! Ce de greșeli îi scăpaseră ! Își întocmise oare bine planurile de la început ? Și-a închipuit vreodată, de pildă, că trupul Robertei va fi găsit în apa aceea atît de adîncă ? Și, totuși, iată — din prima zi — cadavrul fusese pescuit, și sta mărturie împotriva lui ! Și cu toate că semnase cum semnase în registrul hotelului aceluia, n-ar fi oare cu putință să i se dea de urmă datorită celor trei oameni și femeii aceleia de pe vapor ? Trebuia să se gîndească, să se gîndească, să se gîndească ! Și să plece de aici cît mai curînd posibil, înainte de a se întîmpla o catastrofă !

Din ce în ce mai neputincios, din ce în ce mai terorizat, se hotărî să se întoarcă la Sondra să-i spună că se simte rău și, dacă nu are nimic împotrivă, ar prefera să se ducă acasă cu ea, dacă poate aranja acest lucru. În consecință, la zece și jumătate, deși reuniunea avea să mai dureze cîteva ceasuri întregi, Sondra îl anunță pe Burchard că nu se simte prea bine și-l rugă s-o ducă acasă, împreună cu Clyde și Jill, adăugînd că-i va revedea pe toți a doua zi dimineață, la ora cînd urmau să plece la lacul Bear.

Iar Clyde, întrebîndu-se cu amărăciune dacă această plecare pretimpurie nu este încă una dintre greșelile nenorocite ce păreau să însoțească, pas cu pas, realizarea planului său deznădăjduit și criminal, luă loc în barca rapidă, care îi duse în cîteva clipe la vila Cranston. Acolo, cu aerul cel mai simplu și mai curtenitor pe care și-l putea impune, se scuză față de Burchard și Sondra și se repezi în camera lui. Costumul era în locul unde îl lăsase ; nimic nu făcea să se creadă că în lipsa lui cineva ar fi tulburat liniștea încăperii. Totuși, nervos și bănuitor, îl scoase din valiză, îl făcu pachet, apoi, trăgînd cu urechea la cel mai mic zgomot, așteptă un moment de liniște desăvîrșită ca să se strecoare din casă fără să fie observat. În cele din urmă, ieși cu un aer nepăsător, ca și cum s-ar fi dus să facă o scurtă plimbare. Ajuns pe țărmul lacului — la o depărtare de vreun sfert de milă de casă — căută un pietroi, de care legă costumul, apoi îl aruncă în apă cît putu mai departe. După

aceea se întoarse, tot atît de tăcut, de abătut şi de nervos cum plecase, gîndindu-se într-una la ceea ce putea să-i aducă ziua de mîine şi la cele ce avea să spună în cazul cînd va veni cineva să-l interogheze.

CAPITOLUL 75

Zorile se revărsară, după o noapte zbuciumată în timpul căreia îl chinuiră coşmaruri pline de imaginea Robertei, de oameni veniţi să-l aresteze şi altele de felul acesta, pînă cînd, în cele din urmă, se sculă, cu nervii şi ochii dureroşi. Cînd, o oră mai tîrziu, îşi luă inima în dinţi şi coborî, îl văzu pe Frederick, şoferul care-l adusese în ajun şi care tocmai scotea una dintre maşini, şi îl rugă să-i procure toate ziarele de dimineaţă din Albany şi Utica. Pe la nouă şi jumătate, cînd se întoarse şoferul, le luă, se zăvorî cu ele în camera lui şi, deschizînd unul la întîmplare, privirile îi căzură imediat asupra unui titlu care-l făcu să tresară :

MISTERIOASA MOARTE A UNEI TINERE
Cadavrul a fost găsit ieri în lacul Adirondack
Însoţitorului ei nu i s-a dat de urmă

Crispat şi livid, Clyde se lăsă pe un scaun de lîngă fereastră şi începu să citească :

„Bridgeburg, N.Y.[1]*, 8 iulie. — Cadavrul unei necunoscute, soţia unui tînăr care s-a înscris miercuri dimineaţa la hotelul de la lacul Grass N. Y. sub numele de «Carl Graham şi soţia», iar joi la prînz la hotelul de la Big Bittern sub acela de «Clifford Golden şi soţia», a fost pescuit ieri la extremitatea sudică a lui Big Bittern, cu puţin înainte de amiază. Descoperirea unei bărci răsturnate, precum şi a unei pălării de paie bărbăteşti, găsită plutind pe apă în punctul numit Golful Lunii, au determinat începerea unor operaţiuni de dragare cu căngi şi undiţe, care au continuat în tot cursul dimineţii... Pînă ieri seara, la orele 7, cadavrul bărbatului nu fusese încă găsit, şi, după părerea coronerului Heit din Bridgeburg, chemat la locul tragediei pe la orele 2, totul face să se creadă că nici nu va fi găsit. Cîteva răni şi zdrelituri de pe faţa şi capul moartei, precum şi mărturia a trei oameni, sosiţi la faţa locului în timp ce se desfăşurau cercetările pentru găsirea cadavrelor şi care afirmă că au întîlnit în cursul nopţii precedente, în pădurile ce se*

[1] Statul New York.

întind în sudul lacului, un tînăr ale cărui semnalmente corespund celor ale lui Golden sau Graham, i-au făcut pe mulți să conchidă că a fost comisă o crimă, iar asasinul încearcă să scape.

Tînăra și-a lăsat geamantanul de piele maro la casa de bagaje de la Gun Lodge, gara care deservește Big Bittern și care se află la o depărtare de cinci mile spre est, iar pălăria și jacheta, la garderoba hotelului, în timp ce Graham sau Golden și-a luat valiza cu el în barcă.

După declarațiile hotelierului de la Big Bittern, la sosire, perechea s-a înscris sub numele de «domnul și doamna Clifford Golden din Albany». Au rămas la hotel doar cîteva minute, după care Golden s-a dus la debarcaderul situat ceva mai departe de hotel și a închiriat o luntre ușoară, în care s-a îmbarcat împreună cu tînăra lui însoțitoare, luîndu-și cu el și valiza, pentru a face o plimbare pe lac. Nici unul dintre ei nu s-a mai întors, iar ieri dimineață barca a fost văzută cu fundul în sus în locul cunoscut sub numele de Golful Lunii, un golfuleț, sau, mai bine zis, un intrînd de la extremitatea de sud a lacului, unde mai tîrziu s-a descoperit cadavrul tinerei. Cum nu se cunosc nici un fel de stînci în această parte a lacului, iar rănile de pe față sînt foarte vizibile, s-a bănuit imediat că tînăra a fost victima unui atentat. Aceste împrejurări, agravate de declarațiile celor trei oameni, precum și de faptul că pălăria bărbătească, găsită în apropiere, nu avea căptușeală și nici un alt semn de identificare l-au făcut pe coronerul Heit să afirme că dacă nu se va găsi cadavrul bărbatului, este în mod cert vorba de o crimă.

Golden sau Graham, așa cum l-au descris hotelierii, și pasagerii și călăuzele de la lacul Grass și Big Bittern, nu are mai mult de douăzeci și patru sau douăzeci și cinci de ani, e subțirel, brunet, nu depășește cinci picioare și opt sau nouă incii înălțime. La sosire era îmbrăcat într-un costum gri-deschis, cu pantofi maro-roșcați, o pălărie de paie și purta în mînă o valiză maro, la care era atașată o umbrelă și încă un obiect, probabil un baston.

Pălăria și jacheta lăsate la hotel de tînăra înecată sînt de culoare maro-închis și respectiv maro-deschis, iar rochia, de culoare albastru-închis.

S-a trimis o circulară tuturor gărilor din regiune pentru ca Golden sau Graham să fie prins, dacă e în viață și încearcă să fugă. Cadavrul tinerei va fi transportat la Bridgeburg, capitala districtului, unde se va deschide o anchetă."

Înghețat de spaimă, Clyde rămase pironit pe scaun și cufundat în gînduri. Anunțarea unui asasinat comis cu lașitate pe care păreau s-o indice circumstanțele, într-un loc atît de apropiat, nu

avea să stîrnească oare o emoție ce-i va face pe mulți — poate pe toată lumea — să examineze cu atenție toți trecătorii, în speranța de a-l descoperi pe cel ce fusese descris în felul acesta? Și prin urmare, întrucît avansaseră atît de departe pe urmele lui, nu era mai bine să se înfățișeze autorităților de la Big Bittern sau de aici și să mărturisească totul, planul pe care-l pusese la cale, precum și motivele ce-l îndemnaseră, explicîndu-le totodată că nu a fost în stare să omoare, deoarece în ultimul moment s-a produs în el o schimbare sufletească ce nu i-a îngăduit să-și înfăptuiască planul? Dar nu! Ar însemna să arate Sondrei și familiei Griffiths tot ce se petrecuse între el și Roberta, și asta înainte de a fi fost absolut sigur că nu mai există nici o scăpare. Pe de altă parte, îl va mai crede cineva acum, după fuga lui, după ce au fost descoperite rănile despre care vorbeau ziarele? Oare toate acestea nu păreau să arate că el a omorît-o, indiferent de explicațiile contrare pe care le-ar putea da?

Și, iarăși, era posibil ca cel puțin unii dintre cei care-l văzuseră să-l recunoască pe baza descrierii din ziar, cu toate că nu mai purta costumul gri, nici pălăria de paie. Dumnezeule! Pe el îl căutau, ori pe acel Clifford Golden sau Carl Graham, care semăna cu el, pentru a-l acuza de asasinat? Dar dacă asemănarea lui cu Clifford Golden e izbitoare și dacă vor veni cei trei oameni?! Începu să tremure. Mai rău încă, un gînd nou și groaznic îi trecu prin minte, luminîndu-i creierul ca un fulger: identitatea acestor inițiale cu inițialele numelui său! Nu se gîndise niciodată la ele ca la ceva primejdios, dar acum înțelegea cît de mult puteau să-l încurce. De ce nu se gîndise mai înainte? De ce? De ce? Ah, Dumnezeule!

Chiar în clipa aceea fu chemat la telefon. Cineva îl anunță că Sondra așteaptă la capătul celălalt al firului. Dar trebui să facă un efort considerabil ca să-i răspundă pe un ton normal. Cum se mai simte băiețelul ei bolnav? Mai bine? Nesuferită boală, cum de venise așa, pe neașteptate, în ajun? Acum se simte bine, într-adevăr? Și-o să poată merge în excursie? Minunat! I-a fost tare teamă și și-a făcut fel de fel de griji toată noaptea... se gîndea că e poate prea bolnav ca să-i însoțească. Dar iată că merge, așa că totul va fi bine. Drăguțul de el! Ce băiat scump! O iubește chiar așa de mult băiețelul ei? Ea e sigură că excursia o să-i facă bine. Pînă la prînz o să-și consacre tot timpul numai pregătirilor, dar la unu sau unu și jumătate toată lumea va fi la debarcaderul de la cazinou. Și atunci, ține-te! O, da, da, ce-au să mai petreacă! El urma să vină cu Bertina, și Grant, și cu toți ceilalți de acolo, iar la debarcader va trece în barca cu motor a lui Stuart. Au să

se distreze de minune, ca niciodată, dar acuma trebuie să-l lase. Cu bine !

Apoi dispăru, ca o pasăre cu penajul viu colorat, pe care n-o vezi decît o clipă.

Dar mai erau încă trei ore de așteptare înainte de a pleca de aici sustrăgîndu-se astfel primejdiei de a întîlni pe cineva care îl căuta pe Clifford Golden sau pe Carl Graham ! Totuși, pînă atunci ar putea — nu-i așa ? — să facă o plimbare de-a lungul țărmului, spre pădure, sau să se ducă să aștepte jos, cu valiza pregătită, să vadă dacă nu cumva se apropie cineva pe cărarea ce șerpuiește dinspre șosea, ori cu barca, de la țărmul opus. Iar dacă va vedea pe cineva care-i va părea cît de cît suspect, va putea să fugă, nu-i așa ? După ce mai întîi se plimbă prin pădure, uitîndu-se înapoi la fiecare pas, ca o jivină urmărită, se întoarse, mai stătu puțin, apoi se plimbă iar, mereu cu ochii-n patru. (Cine era omul acela ? Dar barca aceea ? Încotro se ducea ? Nu cumva venea încoace ? Cine se găsea în ea ? Dacă era un agent de poliție, un detectiv ? Atunci, firește, nu-i rămînea decît să fugă, de-o mai avea timp !)

Se făcu, în sfîrșit, ora 1, și șalupa familiei Cranston porni spre debarcader, cu Bertina, Harley, Wynette, Grant și Clyde. Cînd ajunseră acolo, se urcă și restul grupului, inclusiv servitorii. La Capul-Peștișorului, treizeci de mile mai spre nord pe țărmul răsăritean, fură întîmpinați de mașinile familiilor Baggott, Harriet și ale altora, de unde fură transportați, cu toate bărcile și echipamentul, la o distanță de patruzeci de mile spre est, pînă la lacul Bear, tot atît de singuratic și aproape la fel de impresionant ca și Big Bittern.

Ce izvor de plăceri ar fi fost pentru el o astfel de excursie dacă deasupra capului său n-ar fi atîrnat această amenințare ! Doamne, cît de plăcut era să se știe lîngă Sondra, ai cărei ochi îi spuneau într-una cît de mult îl iubește ! Era atît de bine dispusă fiindcă îl avea alături de ea ! Ah, dar cadavrul Robertei... scos la suprafață ! Și urmărirea lui Clifford Golden... Carl Graham ! Și semnalmentele sale exacte, transmise prin telegraf și publicate peste tot ! Le citiseră probabil toți însoțitorii lui de aici, toți cei din aceste bărci și mașini. Și, totuși, pentru că-l cunoșteau, pentru că relațiile lui erau ceea ce erau — Sondra, familia Griffiths — nu bănuiau nimic, nici nu se gîndeau măcar la semnalmente. Dar dacă se vor gîndi ? Dacă vor ghici ? Ce grozăvie ! Fuga ! Demascarea ! Poliția ! Ei vor fi primii care se vor lepăda de el, toți, afară de Sondra, poate... Ba nu, și ea ! Și ea, cu siguranță ! Groaza care va licări în ochii ei !

În seara aceea, după apusul soarelui, pe țărmul vestic al acestui lac, într-o poiană întinsă, netedă ca o peluză bine întreținută, întregul grup se instală în cinci corturi de culori diferite, așezate în jurul unui foc, asemenea unui sălaș indian, în timp ce bucătarii și servitorii și le ridicau pe ale lor ceva mai departe. Cele șase bărci fură înșirate, ca niște pești scînteietori, pe țărmul ierbos al lacului. Urmă apoi cina în jurul focului. Baggott, Harriet, Stuart și Grant, după ce le cîntară celorlalți ca să danseze, au înjghebat o partidă de pocher, la lumina unei lămpi cu gaz. În timpul acesta, ceilalți cîntau cîntece de tabără sau școlărești, cîntece pe care Clyde nu le cunoștea, dar pe care încercă, totuși, să le cînte. Urmară hohote de rîs. Apoi, rămășaguri pentru cel care va prinde primul pește, care va împușca prima veveriță sau potîrniche, ori va cîștiga prima cursă. La sfîrșit, se discută în liniște planul strămutării taberei, a doua zi dimineață, cu cel puțin zece mile mai spre est, la o plajă într-adevăr ideală — doar la cinci mile depărtare de hotelul „Wetissic“ — unde vor putea mînca și dansa după pofta inimii.

Apoi, tăcerea și frumusețea acestei tabere, noaptea, după ce întregul grup s-a culcat! Stelele... Apa tainică, sumbră, ușor încrețită în bătaia unui vînticel subțire, pinii tainici și întunecoși, care parcă șopteau în adierile nopții, țipetele păsărilor de noapte și ale bufnițelor — prea tulburătoare să le poată asculta fără o destrămare lăuntrică. Cît de minunate, cît de splendide erau toate acestea, ah, numai... numai de n-ar fi urmărit de un spectru, de imaginea înfiorătoare a ceea ce îi făcuse Robertei, precum și de teroarea primejdiei și a puterii legii, care îl socotea un ucigaș! După ce toți ceilalți s-au culcat, ori s-au ascuns în întuneric, Sondra se strecură din cortul ei pentru a-i șopti cîteva cuvinte și a se săruta cu el sub privegherea stelelor. La rîndul lui, îi șopti că e nespus de fericit, că îi este recunoscător pentru dragostea și încrederea ei, și la un moment dat fu chiar ispitit să o întrebe dacă, în cazul cînd se va afla că nu e chiar așa de bun precum și-l închipuia ea, îl va mai iubi măcar cît de puțin, dacă nu-l va urî. Dar se stăpîni, de teamă ca nu cumva, după izbucnirea lui de groază din ajun, Sondra să lege starea lui sufletească de acum de cea precedentă, sau, într-un fel ori altul, de taina înfricoșătoare, nimicitoare care îi măcina sufletul.

Mai tîrziu, întins în cortul cu patru paturi, în tovărășia lui Baggott, Harriet și Grant, rămase treaz ore în șir, trăgînd cu urechea la toți pașii care puteau să însemne — Dumnezeule! — ce nu puteau să însemne, chiar aici? Legea! Arestarea! Demascarea!

Moartea! În cursul nopții se deșteptă de două ori, chinuit de coșmaruri îngrozitoare, avînd impresia și temîndu-se că a țipat în somn.

Pe urmă se ivi din nou splendoarea dimineții, cu soarele ei rotund și auriu ridicat deasupra apelor lacului și a golfulețului, unde se bălăceau cîteva rațe sălbatice. De cum le văzură, Grant, Stuart și Harley, pe jumătate dezbrăcați, luîndu-și puștile și făcînd mult caz de priceperea lor în arta vînătorii, se îmbarcară în luntre, cu speranța ridicolă de a împușca de la distanță cîteva, dar se întoarseră cu mîinile goale, spre marele haz al celorlalți. Băieți și fete, îmbrăcați în costume de baie viu colorate și în rochii de plajă de mătase, se îndreptară apoi spre apă, unde și intrară, rîzînd, țipînd în gura mare și zbenguindu-se. La 9 luară micul dejun, pe urmă strălucitoarea flotilă de luntre se îndreptă spre răsărit, un adevărat alai de veselie și frumusețe, în mijlocul melodiilor executate la banjouri, ghitare și mandoline și într-un tărăboi nemaipomenit de voci care cîntau, glumeau și rîdeau.

— Ce are azi micuțul meu drag? E negru la față... Nu se simte oare fericit aici, cu Sondra lui și cu toți ștrengarii ăștia?

Clyde își dădu seama imediat că trebuie să simuleze voioșia și lipsa de griji.

Pe la amiază, Harley Baggott, Grant și Harriet anunțară că drept în fața lor se vede frumoasa plajă unde voiau să debarce — Ramshorn, o limbă de pămînt, al cărei cel mai înalt punct domina lacul în toată lărgimea și lungimea lui. La poale, pe țărm, era loc destul pentru toate corturile și echipamentul grupului. După-amiaza aceasta de duminică, plăcută și caldă, și-o petrecură conform programului obișnuit: gustare, înot, dans, plimbare, joc de cărți, muzică. Apoi, Clyde și Sondra, imitînd celelalte perechi, se îndreptară și ei — Sondra înarmată cu o mandolină — spre o stîncă pitită în partea de răsărit a taberei, unde au putut să se întindă la umbra pinilor — Sondra în brațele lui Clyde — și să vorbească despre ceea ce vor face mai tîrziu, deși, după cum îl informă acum Sondra pe Clyde, doamna Finchley declarase că, după această vizită a lui Clyde, fiica ei nu va mai avea voie să aibă cu el nici un fel de relații de natura acelora pe care le favoriza excursia de față. Era prea sărac; înrudirea cu familia Griffiths era prea vagă. (În felul acesta, dar într-un mod mai voalat, reproduse Sondra cuvintele mamei sale.) Totuși, se grăbi să adauge:

— Ce ridicol, dragul meu! Dar, lasă, fii fără grijă! Eu m-am mulțumit să rîd și n-am contrazis-o, pentru că nu vreau s-o întărît tocmai acum. Am întrebat-o însă cum să fac ca să te evit, aici sau în altă parte, de vreme ce ești atît de solicitat. Băiețelul meu e atît de fermecător! Toată lumea gîndește așa, pînă și bărbații!

Chiar în acel moment, pe terasa hotelului „Silver" din Sharon, Mason, procurorul districtului, ajutorul său, Burton Burleigh, coronerul Heit şi Earl Newcomb, precum şi Slack, redutabilul şerif, pîntecos şi fioros, totuşi destul de simpatic în împrejurările obişnuite ale vieţii, însoţit de trei ajutoare — primul, al doilea şi al treilea agent, Kraut, Sissel şi Swenk — se sfătuiau asupra celui mai bun şi mai sigur mijloc de a-l aresta pe criminal.

— A plecat la lacul Bear ! Trebuie să-l urmărim şi să punem mîna pe el înainte de a prinde de veste că e căutat !

Grupul trecu, aşadar, la acţiune : Burleigh şi Earl Newcomb se informă chiar la Sharon în legătură cu sosirea lui Clyde, vinerea precedentă, şi cu plecarea lui la vila Cranston, interogînd toate persoanele care puteau da indicaţii cu privire la faptele şi deplasările lui şi înmînîndu-le citaţii. Heit se duse la Three Mile Bay într-o misiune similară : să-l vadă pe domnul Mooney, căpitanul vasului *Cygnus*. Şi, în sfîrşit, Mason, împreună cu şeriful şi ajutoarele lui, îmbarcaţi într-o puternică şalupă, închiriată în acest scop, urmară itinerariul expediţiei de curînd plecate, mai întîi la Capul-Peştişorului, şi de acolo, în cazul cînd pista părea sigură, pînă la lacul Bear.

Luni dimineaţa, în vremea cînd cei de la Ramshorn Point, după ce ridicară tabăra, se îndreptau spre Shelter Beach — situat la paisprezece mile mai spre răsărit — Mason, împreună cu Slack şi cu cele trei ajutoare soseau la locul unde fusese tabăra părăsită cu o zi mai înainte. Acolo, şeriful şi Mason se sfătuiră între ei, apoi îşi împărţiră forţele. Urcaţi în bărci împrumutate de la locuitorii singuratici ai regiunii, Mason şi Kraut o luară de-a lungul ţărmului de sud, Slack şi Sissel, de-a lungul ţărmului de nord, în timp ce tînărul Swenk, ars de dorinţa de a aresta pe cineva şi de a-l pune în cătuşe, dar dîndu-se drept un vînător sau un tăietor de lemne, vîsli drept spre răsărit, mergînd pe linia de mijloc a lacului, urmărind cu privirea orice indiciu posibil, fum, focuri, corturi sau indivizi ce-şi petreceau timpul pe un ţărm ori pe altul. Ambiţia lui cea mare era să-l prindă el însuşi pe ucigaş — „În numele legii, Clyde Griffiths, te arestez !" Totuşi, se întristă la gîndul că, în cazul cînd avea să descopere un indiciu oarecare, potrivit instrucţiunilor primite de la Mason şi Slack, trebuia să se întoarcă — deoarece era cel mai înaintat dintre toţi ceilalţi — ca să nu sperie vînatul sau să-l piardă cumva. După aceea, dintr-un punct de unde ar fi sigur că omul căutat nu-l va putea auzi, trebuia să tragă un singur foc cu pistolul său cu opt cartuşe ; auzindu-l, urmăritorul cel mai apropiat va trage un foc, în semn de răspuns, şi apoi se va îndrepta în direcţia lui cît mai repede posibil. În nici

un caz, însă, nu trebuia să încerce să pună mîna singur pe criminal, afară doar dacă ar observa vreo tentativă de fugă cu barca sau pe jos a vreunui individ suspect, ale cărui semnalmente ar corespunde cu cele ale lui Clyde.

În timpul acesta, Clyde, însoțit de Harley Baggott, Bertina și Sondra, vîslea într-una din bărci spre răsărit, alături de restul flotilei, aruncîndu-și mereu privirile înapoi și întrebîndu-se ce va face în cazul cînd vreun agent de poliție sau altcineva ar fi sosit la Sharon și l-ar urmări pînă aici. Fiindcă, în definitiv, ce, era chiar așa de greu să se descopere unde a plecat, presupunînd că i-au aflat numele adevărat?

Or, numele lui adevărat nu-l aflaseră. O dovedeau articolele din ziare. Așa că de ce să se chinuiască într-una, în timpul acestei minunate excursii, cînd el și Sondra erau, în sfîrșit, împreună? Pe de altă parte, n-ar putea oare, la nevoie, s-o apuce singur prin aceste păduri atît de puțin umblate, care înconjurau lacul, în direcția est, spre hotelul situat la celălalt capăt al lacului, și să nu se mai întoarcă? Nu-l întrebase oare, duminică după-amiază, pe Harley Baggott, precum și pe alții — în treacăt, firește — dacă nu cumva există vreun drum spre sud ori spre est, la extremitatea răsăriteană a lacului? Și nu i se spusese că există?

În sfîrșit, luni la prînz ajunseră la Shelter Beach, al treilea loc remarcabil prin frumusețea lui, ales de către organizatorii excursiei, unde Clyde dădu o mînă de ajutor la ridicarea corturilor, în timp ce fetele zburdau în jurul lor.

În același interval de timp, la Ramshorn, văzînd cenușa lăsată pe țărm de focurile bivuacului, tînărul Swenk, plin de zel și entuziasm, ca un animal în căutarea prăzii, se apropie și o examină, după care își reluă drumul în mare grabă. Doar cu un ceas mai tîrziu, Mason și Kraut sosiră și ei la locul acela, aruncîndu-i doar o privire fugară, deoarece era limpede că vînatul se depărtase.

Swenk însă vîsli și mai repede, pînă cînd, pe la 4, sosi la Shelter Beach. Acolo, văzînd încă din depărtare vreo șase persoane care se scăldau, întoarse barca și se retrase în direcția însoțitorilor lui, pentru a le da semnalul convenit. După ce străbătu aproximativ două mile înapoi, trase un foc de revolver, la care răspunseră atît Mason, cît și șeriful Slack. Îl auziseră amîndoi, și acum vîsleau repede și unul, și altul spre răsărit.

Clyde, care era în apă, alături de Sondra, tresări cînd auzi împușcăturile. Ce sunet amenințător avusese prima împușcătură! O împușcătură urmată de alte două semnale, mai depărtate, totuși, după cît se părea, răspunzînd celei dintîi! Apoi tăcerea aceea de

rău augur care a urmat! Ce putea fi oare? Şi Harley Baggott, căruia îi ardea de glume :

— Îi auziţi pe derbedeii ăia cum vînează cînd nu e permis? Nu-i aşa că e ilegal? Sezonul e închis parcă...

— Hei! strigă Grant Cranston. Raţele de-acolo sînt ale mele! Lăsaţi-le în pace!

— Dacă s-or pricepe să tragă tot aşa ca tine, Granty, fii fără grijă, că bietele raţe n-or să păţească nimic! spuse Bertina.

Silindu-se să surîdă, Clyde privea în direcţia împuşcăturilor şi asculta ca o jivină hăituită.

De unde îi venea această pornire ce-l îndemna să iasă din apă, să se îmbrace şi să fugă? Repede! Repede, în cort! În pădure, repede! Panica era aşa de aprigă, încît, profitînd de un moment cînd ceilalţi nu-l priveau, se repezi în cortul lui, se îmbrăcă în costumul albastru, îşi luă şapca, apoi se furişă în pădure prin spatele taberei — fără ca cineva din grup să-l vadă ori să-l audă — pentru a avea timp să reflecteze şi să ia o hotărîre, adăpostindu-se undeva departe de ţărm, undeva unde nu putea fi văzut dinspre lac, de teamă, de teamă... cine ar putea spune precis ce însemnau împuşcăturile acelea?

Dar Sondra? Şi tot ce-i spusese ea sîmbătă, ieri şi astăzi... Putea oare s-o părăsească în felul acesta, cînd nici măcar nu era sigur? Putea? Sărutările ei! Asigurările ei cu privire la viitor! Ce-o să creadă acum, ce-or să creadă ceilalţi în cazul cînd el nu se va mai întoarce? Şi comentariile pe care le vor face, desigur, ziarele din Sharon şi de aiurea în legătură cu dispariţia lui, dispariţie ce va ajuta să fie identificat, fără îndoială, cu Clifford Golden sau Carl Graham...

Se gîndi apoi că nu este exclus ca toate aceste temeri să fie neîntemeiate, ca focurile de armă să fi fost trase de niscaiva vînători în trecere prin pădure sau pe lac. Se opri şi se întrebă dacă e bine să se ducă mai departe sau nu. Ah, şi cît de prietenoşi erau copacii aceştia înalţi ca nişte coloane, moliciunea şi tăcerea covoarelor de ace cafenii risipite pe pămînt, crîngurile şi desişurile de arbuşti, sub care te puteai ascunde pînă la căderea nopţii! Apoi să fugi mai departe, tot mai departe!... Se întoarse, totuşi, cu intenţia de a reveni la tabără, ca să vadă dacă a sosit cineva sau nu. (Ar putea să spună că s-a plimbat prin pădure şi s-a rătăcit.)

Or, cam în momentul acela, ascunşi în dosul unui grup de copaci, la cel puţin două mile mai spre vest de tabără, Mason, Slack şi toţi ceilalţi se întîlniseră din nou şi se sfătuiau. Mai tîrziu, în urma acestei consfătuiri, în vreme ce Clyde şovăia şi se apropia din nou de tabără, Mason îşi făcu apariţia acolo, venind în barca

la care vîslea Swenk, şi-i întrebă pe cei de pe ţărm dacă un oarecare domn Clyde Griffiths se găseşte printre ei şi dacă ar putea să-l vadă. Harley Baggott, fiind cel mai aproape, îi răspunse :

— Da, sigur. E pe aici pe undeva...

Apoi Stuart Finchley strigă :

— *Hello*, Griffiths !

Nu primi însă nici un răspuns.

Fără a se fi apropiat îndeajuns ca să-l audă pe Finchley, chiar în acea clipă Clyde se întorcea spre tabără, mergînd foarte încet şi foarte prevăzător. Spunîndu-şi că trebuie să fie pe undeva prin împrejurimi şi că nu bănuieşte încă nimic, Mason se hotărî să aştepte cîteva minute, sfătuindu-l în acelaşi timp pe Swenk să intre în pădure, şi dacă, din întîmplare, îl va întîlni pe Slack sau pe oricare altul, să le spună să trimită un om spre est, de-a lungul ţărmului, şi altul spre vest, în timp ce el însuşi, Swenk, va pleca cu barca spre est, către hotelul de la capătul lacului, pentru ca de acolo să poată înştiinţa toată lumea despre prezenţa în împrejurimi a individului urmărit.

În timpul acesta, lui Clyde, care se afla la o depărtare de numai trei sferturi de milă spre est, un glas tainic îi spunea : „Fugi, fugi, nu zăbovi !“ Şi, totuşi, zăbovea, gîndindu-se la Sondra, la viaţa asta minunată ! Să fugă în asemenea chip ? Îşi spunea că s-ar putea să facă o greşeală mai mare plecînd decît rămînînd. Se putea presupune, în fond, că împuşcăturile acelea nu însemnau nimic, că au fost, pur şi simplu, trase de nişte vînători care nu aveau nici o legătură cu situaţia lui dar, pe de altă parte, puteau să-l coste totul. Pînă la urmă, făcu, în fine, din nou cale-ntoarsă, spunîndu-şi că e mai înţelept să nu revină momentan, în orice caz nu pînă la o oră foarte înaintată, nu pînă la căderea întunericului, spre a avea timp să se convingă dacă ciudatele împuşcături aveau vreo semnificaţie oarecare.

Se opri apoi iarăşi, tăcut şi şovăitor, în amurgul plin de ciripitul vrăbiilor şi cintezoilor. Era numai ochi şi urechi, de o nervozitate extremă.

Deodată, la o depărtare de cel mult cincizeci de picioare, ieşind din rîndurile lungi de copaci înalţi, apăru în faţa lui un bărbat bărbos, parcă un pădurar, care se apropie grăbit şi tăcut — un om înalt, costeliv, cu ochi pătrunzători, purtînd o pălărie de fetru de culoare maro şi un costum maro-cenuşiu, lăbărţat şi uzat, care-i atîrna pe trupul uscăţiv. Tot atît de brusc precum apăruse, omul strigă, făcîndu-l pe Clyde să încremenească şi să-şi simtă sîngele îngheţat în vine :

— O clipă, domnule ! Nu mişca ! Nu cumva numele dumitale e Clyde Griffiths ?

Clyde, observînd privirea tăioasă şi inchizitorială din ochii străinului, precum şi revolverul pe care îl scosese şi-l ridicase spre el, se opri pe loc. Hotărîrea şi tonul autoritar al bărbatului acestuia îl prefăcuseră într-o stană de piatră. Cum, l-au şi prins ? Reprezentanţii legii veniseră cu adevărat după el ? Dumnezeule ! Acum nu mai exista nici o nădejde de fugă ! De ce nu-şi continuase drumul ? Ah, de ce ? Simţi că puterile îl părăsesc şi începu să tremure. Nevoind să se compromită, era gata să răspundă : „Nu", totuşi, ascultînd de un gînd mai înţelept, spuse :

— Da, aşa mă numesc.

— Faci parte din grupul excursioniştilor de colo, nu ?

— Da, domnule.

— E în regulă, domnule Griffiths. Scuză-mă că folosesc revolverul. Am ordin să te arestez, cu orice preţ, asta e tot ! Numele meu este Kraut. Nicholas Kraut. Sînt şerif-adjunct al districtului Cataraqui. Am asupra mea un mandat de arestare împotriva dumitale. Presupun că ştii pentru ce şi eşti gata să mă urmezi fără să opui vreo rezistenţă.

Spunînd acestea, domnul Kraut strînse şi mai mult arma sa grea şi amenințătoare şi îl privi pe Clyde cu un aer hotărît, care nu admitea nici o replică.

— Da... dar... nu ştiu... răspunse Clyde cu glas slab şi greoi, cu faţa albă ca varul. Dacă aveţi însă un mandat de arestare împotriva mea, desigur că o să vă urmez. Dar pentru ce... pentru ce.. Nu înţeleg — glasul începu să-i tremure uşor cînd spuse acestea — pentru ce vreţi să mă arestaţi ?

— Nu ştii, hai ? Miercurea sau joia trecută n-ai fost la Big Bittern ori la lacul Grass ?

— Nu, domnule, n-am fost, minţi Clyde.

— Şi nu ştii nimic despre moartea unei fete care s-a înecat acolo şi cu care se bănuieşte că ai fost dumneata, Roberta Alden din Biltz, statul New York ?

— Dumnezeule, nu ştiu nimic ! răspunse Clyde nervos, cu o voce sugrumată, pierzîndu-şi cu totul firea cînd îl auzi pe acest străin pomenind atît de curînd numele şi adresa Robertei.

Aşadar ştiau ! Aveau indicii ! Cunoşteau adevăratele nume, şi al lui, şi al ei !

— Dumnezeule ! Se bănuieşte că eu aş fi comis o crimă ? adăugă el cu vocea stinsă, o simplă şoaptă.

— Va să zică dumneata nu ştii că s-a înecat joia trecută ? Şi n-ai fost cu ea în ziua aceea ?

Domnul Kraut îl ţintui cu o privire aspră, cercetătoare şi neîncrezătoare.

— Bineînţeles că nu, răspunse Clyde, gîndindu-se acum la un singur lucru : că trebuie să nege totul pînă cînd va putea medita sau va şti ce anume să facă ori să spună.

— Şi nu te-ai întîlnit cu trei oameni care mergeau spre sud, dinspre Big Bittern spre Three Mile Bay, în noaptea de joi spre vineri, pe la ora 11 ?

— Nu, domnule, fireşte că nu ! Nu am fost acolo, v-am spus.

— Foarte bine, domnule Griffiths, eu, unul, nu mai am nimic de spus. Tot ce trebuie să fac este să te arestez, Clyde Griffiths, pentru asasinarea Robertei Alden ! Eşti prizonierul meu !

Mai mult pentru a face o demonstraţie de forţă şi autoritate, scoase o pereche de cătuşe de oţel, care-l făcură pe Clyde să se dea înapoi şi să tremure de parcă l-ar fi lovit cineva.

— Nu e nevoie să mi le puneţi, domnule, se rugă el. N-aş vrea să mi le puneţi. N-am purtat niciodată aşa ceva. O să vă urmez fără ele.

Aruncă o privire lacomă şi tristă spre desişurile, în al caror adînc protector, doar cu cîteva clipe mai înainte, ar fi putut să dispară şi să scape !...

— Atunci e în regulă ! răspunse redutabilul Kraut. Dacă zici că ai de gînd să mă urmezi liniştit...

Apoi îl apucă pe Clyde de unul din braţele aproape paralizate.

— Să nu vă supăraţi dacă am să vă mai rog ceva... îi spuse Clyde cu o voce stinsă şi temătoare în timp ce mergeau. (Imaginea Sondrei şi a celorlalţi îi juca orbitoare în faţa ochilor. Sondra ! Sondra ! Să se întoarcă acolo în chip de asasin, în stare de arest ! În faţa ei şi a Bertinei ! Nu, nu !) Aveţi... aveţi intenţia să mă duceţi înapoi la bivuac ?

— Da, domnule, acolo am de gînd să te duc. E ordin. Acolo sînt acum procurorul districtului şi şeriful din districtul Cataraqui.

— Ah, ştiu, ştiu... stărui Clyde cu un accent isteric, căci îşi pierduse aproape cu totul cumpătul. Dar n-aţi putea... n-aţi putea... pentru că o să vă urmez unde doriţi... ştiţi, toţi cei de colo sînt prietenii mei, şi mi-e groază... nu s-ar putea să ajungem acolo unde vreţi să mă duceţi fără să mai trecem pe la bivuac ? Am un motiv special... vreau să spun... eu... eu... Dumnezeule ! Sper că n-o să mă duceţi înapoi acolo, vă rog, domnule Kraut...

Kraut avea acum în faţă un copil neputincios, cu trăsături fine, cu privirea nevinovată, bine îmbrăcat şi binecrescut, iar nu individul sălbatic, brutal sau sîngeros pe care se aşteptase să-l întîlnească. Părea, din toate punctele de vedere, demn să aparţină

clasei pe care el, Kraut, era înclinat să o respecte. Şi, în definitiv, de ce n-ar fi un tînăr cu relaţii foarte solide ? Discuţiile pe care le auzise pînă acum păreau să indice că tînărul acesta se înrudea cu una dintre cele mai bogate familii din Lycurgus. Prin urmare, se simţi dispus să-i arate oarecare consideraţie, aşa că adăugă :

— Foarte bine, tinere, nu vreau să fiu prea aspru cu dumneata. La urma urmei, eu nu sînt nici şeriful, nici procurorul districtului, doar agentul însărcinat cu arestarea dumitale. Sînt alţii acolo care vor şti ce să spună sau cum să procedeze cu dumneata, iar cînd ajungem la ei, poţi să-i rogi să nu te mai ducă înapoi la tabără. S-ar putea să nu fie nevoie. Dar lucrurile dumitale ? Sînt acolo, nu-i aşa ?

— Da, însă asta n-are nici o importanţă, răspunse Clyde nervos şi cu aprindere. Pot să le iau oricînd. Dar acum nu vreau să mă mai întorc acolo, dacă se poate.

— Foarte bine, atunci să mergem, făcu domnul Kraut.

Porniră tăcuţi, în timp ce, în lumina amurgului, copacii înalţi formau un fel de strane solemne, printre care treceau ca nişte credincioşi plini de evlavie prin naosul unei catedrale, iar privirile lui Clyde se aţinteau, obosite, asupra unei pete de un roşu-livid ce se mai vedea încă spre apus, printre arbori.

Acuzat de asasinat ! Roberta moartă ! Şi Sondra... moartă pentru el ! Şi familia Griffiths ! Şi unchiul lui ! Şi mama lui ! Şi toţi cei din tabără !...

Dumnezeule, Dumnezeule, de ce n-a fugit cînd glasul acela, indiferent de unde venea el, îl îndemnase cu atîta stăruinţă să fugă ?

CAPITOLUL 76

În lipsa lui Clyde, impresiile culese de domnul Mason cu privire la lumea în care se învîrtea cel urmărit aici, adăugîndu-se celor de la Lycurgus şi Sharon şi confirmîndu-le, fură de ajuns ca să-l dezamăgească în ceea ce priveşte uşurinţa cu care îşi închipuise că va putea să-l condamne. Pentru că tot ceea ce vedea în jurul lui îi vorbea despre mijloace, precum şi despre dorinţa de a se muşamaliza un scandal ca acesta. Bogăţie, lux, nume şi legături importante, dispuse, fără îndoială, să-l apere. Nu era oare firesc ca bogaţii şi puternicii Griffiths, aflînd de arestarea nepotului lor, indiferent de crima lui, să ia toate măsurile pentru a-i găsi cei mai buni apărători care să le salveze numele ? Fără îndoială ! Pe de altă parte, datorită amînărilor pe care astfel de avocaţi vor reuşi

să le obțină, nu era exclus ca, înainte de a-l vedea condamnat pe acest tînăr, așa cum spera, să fie el însuși demis din funcția de procuror, fără a fi propus sau ales ca judecător, post pe care-l rîvnea și de care avea atît de multă nevoie.

Harley Baggott, îmbrăcat într-un *sweater* în culori aprinse și pantaloni de flanel, ședea în fața corturilor pestrițe, care formau un semicerc în fața lacului, și punea la punct o undiță, cu bobină. Prin deschizăturile cîtorva corturi se vedeau și unele persoane — Sondra, Bertina, Wynette și altele — aranjîndu-se după baia pe care o făcuseră adineauri. Întrebîndu-se dacă e înțelept din punct de vedere politic și social — dată fiind eleganța acestei societăți — să anunțe în mod public natura misiunii sale, preferă să rămînă tăcut cîtva timp, reflectînd asupra experiențelor din tinerețea lui și din tinerețea Robertei Alden, în contrast cu ale celor de aici. Își spunea că un om cu legăturile pe care le avea acest Griffiths a căutat, firește, să abuzeze de Roberta Alden, o fată de condiție umilă, și asta în mod josnic și brutal, cu speranța că se va descotorosi ușor de ea. Totuși, arzînd de dorința de a cîștiga cît mai mult teren, în ciuda ostilității de care se va lovi poate, se apropie în cele din urmă de Baggott și, pe un ton foarte acru, dar cu toată amabilitatea de care era capabil, spuse :

— Locul ăsta e ideal pentru bivuac, nu-i așa ?

— Da, așa zicem și noi.

— Sînteți un grup venit de pe la proprietățile și hotelurile din preajma Sharonului, bănuiesc, nu ?

— Da. Mai ales de pe țărmul de sud și vest.

— Nu mai e nici un Griffiths pe aici în afară de domnul Clyde ?

— Nu, după cîte știu, ceilalți au rămas tot la Greenwood.

— Îl cunoașteți personal pe domnul Clyde Griffiths ?

— Desigur, face parte din grupul nostru !

— Nu știți de cît timp e aici... vreau să spun de cît timp e la vila Cranston ?

— Cred că de vineri. În orice caz, l-am văzut vineri dimineață. Dar trebuie să se întoarcă numaidecît, așa încît o să-l puteți întreba chiar pe el, răspunse Baggott, întrerupînd conversația, deoarece începea să-și spună că domnul Mason e prea curios și, pe deasupra, nu face parte din lumea lui, nici din aceea a lui Clyde.

În clipa aceasta, Frank Harriet, cu o rachetă de tenis sub braț, trecea cu pași mari prin fața lor.

— Încotro, Frankie ?

— Să încerc terenul pe care l-a pregătit azi-dimineață Harrison.

— Cu cine ?

— Cu Violette, Nadine și Stuart.

— Mai e loc și pentru alt teren ?

— Cum să nu, sînt două ! De ce nu vii și tu, cu Bert, Clyde și Sondra ?

— Să pun mai întîi la punct undița asta.

Mason se gîndi imediat : Clyde și Sondra. Clyde Griffiths și Sondra Finchley, chiar fata ale cărei bilețele și cărți de vizită se aflau acum într-unul din buzunarele lui. Nu era exclus s-o vadă aici, împreună cu Clyde, poate chiar să discute mai tîrziu cu ea despre cel căutat.

Tocmai atunci Sondra, Bertina și Wynette ieșiră din corturile lor. Bertina strigă :

— Harley, ascultă ! Nu știi unde e Nadine ?

— Nu, dar Frank a trecut adineauri pe aici. Spunea că se duce la terenul de tenis să joace cu ea, cu Violette și Stew.

— Da ? Bine ! Atunci haide, Sondra ! Vino, Wynette ! Să vedem cum arată.

Rostind numele Sondrei, Bertina se întoarse s-o ia de braț, gest ce-i oferi lui Mason exact prilejul de care avea nevoie : de a o vedea și studia o clipă pe fata care, în mod atît de tragic și desigur fără să știe, o înlocuise pe Roberta în inima lui Clyde. Și, după cum putu constata el însuși, era mai frumoasă și îmbrăcată mai luxos decît ar fi putut Roberta spera să fie vreodată. Și era vie, pe cîte vreme cadavrul celeilalte zăcea acum la morga din Bridgeburg.

În timp ce le privea astfel, cele trei fete se îndepărtară, braț la braț, Sondra strigîndu-i lui Harley :

— Dacă-l vezi pe Clyde, spune-i să vină, da ?

Harley răspunse :

— Mai e nevoie să-i spun eu ? Doar se ține după tine ca o umbră !

Impresionat de culorile acestei scene și de drama pe care o ascundea, Mason privi în jurul lui atent și chiar emoționat. Acum era limpede de ce visa Clyde să scape de fata aceea, deslușise motivul real, ascuns. Această frumoasă Sondra, precum și luxul la care aspira ! Și cînd te gîndești că un tînăr de anii lui și cu posibilitățile pe care i le oferea viitorul a putut să coboare pînă la o faptă atît de mîrșavă ! De necrezut ! Și numai la patru zile după asasinarea celeilalte, să petreacă aici cu fata asta frumoasă, cu care spera să se căsătorească, tot așa după cum Roberta sperase să se căsătorească cu el ! Ticăloșiile vieții sînt, cu adevărat, de necrezut !

În acest moment, tocmai cînd era aproape hotărît să-şi dea pe faţă identitatea şi să examineze echipamentul lui Clyde, deoarece nu-l vedea apărînd, Ed Swenk se ivi din nou şi, cu o mişcare a capului, îi dădu a înţelege că trebuie să-l urmeze. Cînd se afundară în umbra arborilor din jur, Swenk i-l arătă pe Nicholas Kraut, însoţit de un tînăr zvelt, bine îmbrăcat, cam de vîrsta care i se atribuia lui Clyde. Datorită palorii de ceară a feţei lui, Mason deduse imediat că se găseşte în prezenţa lui Clyde. Se apropie de el cu paşi repezi, ca o viespe sau ca un bondar iritat, oprindu-se o clipă pentru a-l întreba pe Swenk unde şi cine l-a prins, apoi se uită la Clyde cu o privire acuzatoare şi severă, aşa cum i se cădea unui reprezentant al forţei şi majestăţii legii.

— Va să zică dumneata eşti Clyde Griffiths ?

— Da, domnule.

— Bine, domnule Griffiths, numele meu e Orville Mason. Sînt procurorul districtului în care se află Big Bittern şi lacul Grass. Bănuiesc că te-ai familiarizat îndeajuns cu locurile astea pînă acum, nu-i aşa ?

Se opri, să observe efectul acestui scurt comentariu ironic. Totuşi, deşi se aştepta să-l vadă pe tînăr făcînd feţe-feţe, Clyde se mulţumi să-l privească nervos. Ochii lui negri trădau o încordare cumplită.

— Nu, domnule, asta n-aş putea să spun.

Într-adevăr, în tot cursul drumului pînă aici, pas cu pas, se întărise în el, din ce în ce mai mult, convingerea absolută şi nestrămutată că, indiferent de dovezile şi acuzaţiile ce i se vor putea aduce, nu va trebui să spună nimic în legătură cu el însuşi, cu Roberta, cu vizita la Big Bittern sau lacul Grass. Nu avea curajul să rişte aşa ceva. Pentru că asta ar fi însemnat pur şi simplu o mărturisire a vinei sale, cînd, de fapt, nu se ştia vinovat. Şi nimeni, nimeni, nici Sondra, nici familia Griffiths, nici eleganţii lui prieteni de aici nu trebuiau să ştie vreodată că el s-a făcut vinovat — fie şi numai în gînd — de aşa ceva ! Totuşi, ceilalţi erau numai la doi paşi de aici, şi în orice moment puteau să se apropie şi să afle motivul arestării. Iar în timp ce simţea necesitatea de a nega cu tărie că ştie ceva în legătură cu toate cele spuse, încerca o groază nemărginită în faţa acestui om, în faţa repulsiei şi a iritării pe care o astfel de atitudine le putea stîrni în el. Nasul acela diform !... Ochii mari şi severi !...

Mason, după ce-l privi aşa cum ar privi cineva un animal ciudat prins în capcană, iritat de faptul că tăgăduieşte, dar convins, din pricina palorii sale, că îl va face în scurtă vreme să-şi mărturisească vina, urmă :

— Domnule Griffiths, ştii, desigur, de ce anume fapt eşti acuzat.

— Da, domnule, mi-a spus dumnealui.

— Şi recunoşti că eşti vinovat ?

— Nu, domnule, bineînţeles că nu recunosc, răspunse Clyde, cu buzele subţiri şi palide strînse peste dinţii săi regulaţi, ferindu-şi într-o parte privirile tremurătoare şi pline de o groază nespusă.

— Ce absurditate ! Cîtă neruşinare ! Negi că ai fost la lacul Grass şi la Big Bittern miercurea şi joia trecută ?

— Da, domnule.

— Foarte bine ! spuse Mason, devenind rigid în gesturi şi rostind cuvintele cu mînie şi în acelaşi timp într-un fel inchizitorial. Atunci probabil că vei nega şi faptul că ai cunoscut-o pe Roberta Alden, fata pe care ai dus-o la lacul Grass, apoi la Big Bittern cu barca, joia trecută, fata pe care ai cunoscut-o la Lycurgus anul trecut, care locuia la doamna Gilpin şi lucra în secţia dumitale la *„Griffiths and Company“*, fata căreia de Crăciun i-ai dăruit o trusă de toaletă ! Vrei poate să spui că numele dumitale nu este Clyde Griffiths şi nu ai locuit la doamna Peyton, în strada Taylor, că astea nu sînt scrisori şi bilete din cufărul dumitale de acolo — primite de la Roberta Alden şi de la domnişoara Finchley — că toate biletelele şi scrisorile astea nu ţi-au fost adresate dumitale !

În timp ce vorbea, scoase biletelele şi scrisorile şi le flutură în faţa lui Clyde. Cu fiecare frază a acestui discurs, îşi apropia tot mai mult faţa lătăreaţă, cu nasul diform şi bărbia cam agresivă, de cea a lui Clyde, arzîndu-l cu privirile sale pîrjolitoare şi pline de dispreţ, în vreme ce Clyde se trăgea îndărăt, făcînd feţe-feţe şi simţind nişte fiori de gheaţă străbătîndu-i şira spinării şi străpungîndu-l în inimă şi în creier. Scrisorile acelea ! Şi toate informaţiile astea despre el ! Şi în valiza lui din cort, alte scrisori, mai recente, de la Sondra, în care ea îi scria cum vor fugi amîndoi în toamna viitoare. Ah, de ce nu le-a distrus ? Omul acesta putea să le găsească acum — le va găsi, desigur ! — o va interoga poate pe Sondra şi pe toţi ceilalţi. Inima i se chirci, dezvăluirea planurilor lui atît de prest concepute apăsîndu-l aşa cum apasă Pămîntul pe umerii lui Atlas [1] neputincios.

Totuşi, înţelese că trebuie să spună ceva, fără să recunoască însă nimic. Răspunse în cele din urmă :

— Numele meu este Clyde Griffiths, e adevărat, dar în ceea ce privește restul, nu e adevărat nimic. Nu știu nimic despre toate acestea !

— Ei, haide, domnule Griffiths ! Nu-mi umbla cu cioara vopsită ! N-o să ajungem nicăieri în felul acesta. Asta n-o să-ți fie de nici un folos, și, pe urmă, nici nu am timp pentru așa ceva. Nu uita că oamenii ăștia sînt martori la tot ce spui dumneata. Eu vin acum chiar de la Lycurgus, din camera dumitale de la doamna Peyton, și am în posesia mea cufărul dumitale, precum și scrisorile acelei domnișoare Alden, adresate dumitale, dovadă indiscutabilă că ai cunoscut-o pe biata fată, că ai curtat-o și ai sedus-o iarna trecută, iar pe urmă, astă-primăvară, după ce a rămas însărcinată din cauza dumitale, ai făcut-o să se ducă acasă la părinți, apoi să te urmeze în această călătorie, ca să vă căsătoriți, după cum i-ai spus. Ei bine, a avut parte de o nuntă frumoasă, nimic de zis — ai măritat-o cu mormîntul, nu cu dumneata ! — ai aruncat-o în fundul lacului Big Bittern ! Și mai ai curajul, acum, cînd îți spun că posed toate dovezile de care am nevoie, să mai stai în fața mea și să-mi spui că nici nu o cunoști ?! Asta-i culmea !

Ridicase atît de mult tonul în timp ce vorbea, încît Clyde se temea să nu fie auzit de cei din bivuac. Să nu-l audă mai ales Sondra și să vină singură aici ! Sub avalanșa faptelor copleșitoare dezvăluite în grabă de Mason, Clyde simți cum i se înfundă gîtlejul, cum de-abia izbutește să-și stăpînească pumnii, care se strîngeau și se desfăceau ca niște menghine, așa că la urmă, după ce celălalt tăcu, nu putu să îngîne decît atît :

— Da, domnule.

— Asta-i culmea ! repetă Mason. Acum nu mă mai miră că ai fost în stare să omori o fată, și după aceea s-o ștergi frumușel, așa cum ai și făcut ! S-o omori știind că e însărcinată ! Dar să încerci să negi chiar și faptul că ai primit scrisorile pe care ți le-a adresat ? ! În felul acesta ai putea ajunge pînă acolo încît să tăgăduiești că ești aici și că ești viu ! Bilețelele și scrisorile astea, ce-i cu ele ? Nu sînt de la domnișoara Finchley ? Dar astea ? Vrei să spui că nici astea nu sînt de la ea ?

Le flutură pe dinaintea ochilor lui Clyde. Iar Clyde, dîndu-și seama că Sondra ar putea fi chemată spre a fi confruntată cu o realitate de netăgăduit, răspunse :

— Nu, nu tăgăduiesc că aceste scrisori sînt de la dînsa.

— Perfect ! Dar astelalte, din cufărul dumitale, pe care le-am găsit în aceeași cameră, nu sînt de la domnișoara Alden și nu-ți sînt adresate dumitale ?

— N-aş putea să răspund la această întrebare, spuse el clipind uşor din ochi, în timp ce Mason îi flutura pe dinainte scrisorile Robertei.

— Ţţţ! Ţţţ! Ţţţ! Nemaipomenit! făcu Mason, peste măsură de înfuriat. Ce absurditate! Ce neobrăzare! Foarte bine, n-o să ne batem capul cu asta acum! Voi putea să dovedesc totul atunci cînd va veni momentul. Dar că dumneata stai aici în faţa mea, eu îţi arăt asemenea dovezi şi totuşi eşti în stare să tăgăduieşti, iată ceea ce mă face să mă cutremur! Dar un bilet scris de mîna dumitale şi pe care ai uitat să-l iei din geamantanul fetei cînd ai făcut-o să-l lase la Gun Lodge, deşi ai avut grijă să ţi-l iei pe al dumitale, domnule Carl Graham, domnule Clifford Golden, domnule Clyde Griffiths! o carte de vizită pe care ai scris: „Pentru Bert, din partea lui Clyde, sărbători fericite!", de asta îţi aminteşti? Poftim, priveşte! Scotoci prin buzunar şi scoase cartea de vizită, luată din cutia trusei de toaletă, fluturînd-o pe sub nasul lui Clyde. Şi de asta ai uitat? E propria dumitale caligrafie! Se opri apoi şi, cum nu primi nici un răspuns, adăugă: Ce netot! Ce răufăcător nepriceput! Nu te-a dus mintea nici măcar pînă acolo încît să nu foloseşti iniţialele dumitale cînd ai inventat numele acelea, îndărătul cărora voiai să te ascunzi, domnule Carl Graham... domnule Clifford Golden!

În acelaşi timp, însă, dîndu-şi pe deplin seama de importanţa unei mărturisiri şi întrebîndu-se cum ar putea-o smulge acum, imediat, întrucît expresia chipului lui Clyde, teroarea întipărită pe faţa lui îl făcuseră să creadă că e poate prea speriat ca să vorbească, îşi schimbă brusc tactica; în orice caz, coborî tonul şi-şi netezi formidabilele cute de pe frunte şi din jurul gurii.

— Ascultă, domnule Griffiths, iată cum stau lucrurile, începu el pe un ton mult mai calm şi mai simplu. În împrejurările de faţă, minciuna sau negarea prostească nu te pot ajuta cu nimic. Nu-ţi pot face decît rău, acesta e adevărul! Consideri poate că ţi-am vorbit cam aspru pînă acum, dar asta se datoreşte numai faptului că afacerea în care eşti implicat dumneata mi-a dat mult de furcă, fiindcă a trebuit să iau toate măsurile pentru a prinde pe cineva pe care mi-l închipuiam cu totul altfel decît eşti dumneata. Acum, însă, cînd te văd şi-mi dau seama cum te comporţi — cît de speriat eşti de toate cele întîmplate — mă gîndesc că s-ar putea să existe unele circumstanţe atenuante, care, dacă dumneata mi le-ai relata acum, ar putea arunca o lumină întrucîtva diferită asupra faptei. Dar, fireşte, eu n-am cum să ştiu. Dumneata însuţi ar trebui să-ţi fii cel mai bun judecător, şi dacă îţi sugerez această idee, o fac numai fiindcă mă gîndesc că ar putea să-ţi prindă bine. Căci, evi-

dent, scrisorile sînt aici. Pe de altă parte, cînd vom ajunge la Three Mile Bay, mîine, după cum nădăjduiesc, acolo vom da de cei trei oameni care te-au întîlnit atunci, noaptea, cînd te depărtai de Big Bittern, îndreptîndu-te spre miazăzi. Şi nu numai ei, ci şi hotelierul de la lacul Grass, hotelierul de la Big Bittern, barcagiul care ţi-a închiriat barca şi şoferul care v-a adus, pe dumneata şi pe Roberta Alden, de la Gun Lodge. Toţi aceştia au să te identifice imediat. Îţi închipui cumva că nici unul dintre ei n-o să poată spune dacă ai fost sau nu cu ea acolo, sau că un juriu, atunci cînd va fi momentul, nu le va da crezare ?

Clyde înregistră mintal toate aceste cuvinte, ca un automat pus în mişcare de o monedă, dar nu spunea nimic, mulţumindu-se să privească ţintă înaintea lui, îngheţat tot, din creştet pînă în tălpi.

— Şi nu numai atît, urmă Mason cu o voce mai blîndă şi mai insinuantă. Mai este şi doamna Peyton. M-a văzut cînd am scos scrisorile şi biletelele astea din cufărul dumitale, care se afla în camera de acolo, şi din sertarul de sus al şifonierului dumitale. Pe urmă, mai sînt toate lucrătoarele din fabrica unde eraţi angajaţi dumneata şi domnişoara Alden. Îţi închipui că ele n-or să-şi aducă aminte de tot ce a fost între dumneavoastră atunci cînd vor afla că a murit ? Ce prostie ! Ar trebui să-ţi dai seama singur de lucrul acesta, indiferent de ce gîndeşti... Poţi fi sigur că n-o să te creadă nimeni ! O asemenea tactică i-ar face pe oameni să vadă în dumneata un imbecil. Judecă singur...

Se opri din nou, sperînd că acum va obţine o mărturisire. Totuşi, convins încă de faptul că orice mărturisire în legătură cu Roberta sau cu Big Bittern ar însemna pieirea lui, Clyde continuă să-l privească pe Mason cu ochii hoibaţi, în timp ce acesta adăugă :

— Ei bine, Griffiths, să-ţi mai spun ceva ! Şi te rog să mă crezi că n-aş putea să-ţi dau un sfat mai bun chiar dacă ai fi fiul sau fratele meu, iar eu aş fi acela care ar încerca să te scoată din încurcătură, şi nu să te facă să spui pur şi simplu adevărul. Dacă tragi nădejde să-ţi îmbunătăţeşti situaţia, n-are nici un rost să încerci a tăgădui totul, aşa cum faci acum. În felul acesta nu reuşeşti decît să-ţi creezi dificultăţi şi să te condamni singur în ochii lumii. De ce să nu spui că ai cunoscut-o, că ai fost acolo cu ea, că ea ţi-a scris scrisorile acelea şi să termini odată cu asta ? De aici nu există nici o ieşire, oricîte iluzii ţi-ai putea face dumneata. Orice om sănătos la minte — chiar propria dumitale mamă, dacă ar fi aici — ţi-ar spune acelaşi lucru. O astfel de atitudine este prea ridicolă şi denotă mai curînd culpabilitate decît nevinovăţie. De ce să nu recunoşti cel puţin faptele astea, cinstit, în clipa de-acum, înainte

de a fi prea tîrziu să mai poţi profita de circumstanţele atenuante care s-ar putea ivi... în cazul cînd există ? Dacă faci lucrul acesta *acum*, iar eu te pot ajuta în vreun fel oarecare, îţi promit solemn că voi fi bucuros s-o fac ! Pentru că, în definitiv, nu am venit aici ca să urmăresc un om şi să-l omor sau să-l fac să mărturisească ceva ce n-a făptuit, ci numai să lămuresc care este adevărul în această afacere. Dacă însă dumneata vei nega că ai cunoscut-o pe fata aceea cînd eu îţi spun că am toate dovezile şi pot demonstra, atunci ..

Şi procurorul districtual îşi aruncă braţele în sus, plictisit şi dezgustat.

Dar şi de data aceasta Clyde rămase mut şi palid. În ciuda tuturor revelaţiilor lui Mason şi a tuturor indicaţiilor, în aparenţă prietenoase şi intime, ale sfatului său, îi era încă imposibil să conceapă o mărturisire în sensul că a cunoscut-o pe Roberta şi care să nu-i fie fatală. Ce efect dezastruos ar avea o astfel de mărturisire în ochii celorlalţi de aici ! Sfîrşitul tuturor visurilor lui privitoare la Sondra şi la viaţa asta minunată !... Aşa că, avînd în vedere toate acestea, continuă să tacă. Mason, iritat peste măsură, exclamă, în cele din urmă :

— Foarte bine, foarte bine ! Va să zică te-ai hotărît să nu vorbeşti, aşa-i ?

Iar Clyde, negru la faţă, răspunse cu un glas stins :

— N-am cu moartea ei nici în clin, nici în mînecă. Asta e tot ce pot spune deocamdată.

Afirmînd însă asta, se gîndea că, totuşi, poate ar fi mai bine să nu spună, sau că ar fi poate mai bine să spună... dar ce să spună ? Că a cunoscut-o pe Roberta, fireşte, că a fost acolo cu ea, dar nu a avut niciodată intenţia s-o omoare, că înecul ei se datorează unui accident ? Pentru că nu a lovit-o decît cu totul întîmplător ! Şi oare nu acesta era adevărul ? Numai că ar fi mai bine să nu recunoască singur că a lovit-o. Pentru că, în împrejurările date, cine l-ar putea crede că a lovit-o absolut din întîmplare cu aparatul de fotografiat ? Era înţelept să nici nu pomenească de aparatul fotografic, de vreme ce nici un ziar nu spunea că l-ar fi avut asupra lui.

Continuă să se gîndească la astea, cînd Mason exclamă :

— Ei, mărturiseşti că ai cunoscut-o ?

— Nu, domnule.

— Bine ! adăugă el, întorcîndu-se spre ceilalţi. În cazul acesta, cred că nu avem acum altceva mai bun de făcut decît să-l ducem înapoi la tabără să vedem ce ştiu ceilalţi despre el. Poate în felul

acesta, confruntîndu-l cu prietenii lui, vom smulge ceva de la pasărea asta rară ! Valiza şi lucrurile lui cred că mai sînt acolo, în unul dintre corturi. Prin urmare, să-l ducem acolo, domnilor, şi să vedem ce ştiu ceilalţi despre el.

Se răsuci pe călcîie, repede, în timp ce Clyde, cutremurîndu-se de groază la gîndul scenei care-l aştepta, strigă :

— Vă rog, nu ! Să nu faceţi una ca asta ! Nu, nu, să nu faceţi aşa ceva ! Vă rog !

Kraut interveni :

— Mi-a spus acolo, în pădure, să vă rog să nu-l duceţi la tabără.

— Care va să zică aşa stau lucrurile ! exclamă Mason. Ai obrazul prea subţire ca să accepţi să fii demascat în faţa doamnelor şi a domnilor din colonia de la lacul Twelfth, dar nu binevoieşti cu nici un chip să mărturiseşti aici că ai cunoscut-o pe biata muncitoare care lucra sub ordinele dumitale ! Foarte bine ! În cazul acesta, distinsul meu amic, o să ne spui chiar acum tot ce ştii ; altfel, te ducem acolo ! Se opri o clipă, să vadă ce efect au avut vorbele lui. O să-i chemăm pe toţi oamenii aceia şi o să le explicăm cum anume stau lucrurile, şi pe urmă o să vedem dacă ţi-o conveni să mai negi totul şi în faţa lor ! Apoi, observînd încă o umbră de ezitare din partea lui Clyde, adăugă : Luaţi-l, domnilor !

Şi, întorcîndu-se în direcţia taberei, făcu vreo cîţiva paşi într-acolo, în vreme ce Kraut îl apucă pe Clyde de un braţ, iar Swenk de celălalt şi începură să-l tragă înainte. Atunci Clyde sfîrşi prin a exclama :

— Vă rog, nu mă duceţi acolo ! Să nu faceţi asta, vă rog domnule Mason ! Nu vă supăraţi, n-aş vrea să mă întorc acolo. Nu pentru că aş fi vinovat, dar puteţi lua toate lucrurile mele de acolo fără să mă mai întorc şi eu. Vă rog, asta e foarte important pentru mine acum.

Faţa-i palidă şi mîinile îi fură inundate de broboane de sudoare ; un frig ucigător îl pătrundea pînă la oase.

— Prin urmare, nu vrei să vii acolo ? strigă Mason, oprindu-se din mers cînd îl auzi vorbind aşa. Ai fi rănit în amorul propriu dacă ar afla şi ei, nu ? Atunci răspunde-mi în legătură cu cele cîteva lucruri care mă interesează, cinstit şi repede ! Altfel, pornim ! Fără nici un moment de şovăire ! Ei, eşti gata să răspunzi, sau nu ?

Se întoarse din nou să-l privească pe Clyde, care, cu buzele tremurînd şi cu privirile rătăcite, rosti nervos şi cu hotărîre :

— Da, am cunoscut-o ! Sigur ! Sigur că da ! Scrisorile acelea o dovedesc cu prisosință ! Dar ce importanță are asta ? Eu n-am omorît-o ! Și nici nu m-am dus acolo cu ea cu gîndul s-o omor. Nu ! Nu, credeți-mă ! A fost un simplu accident. Nici nu voisem măcar s-o duc acolo. Ea a insistat... să merg undeva cu ea, pentru că... pentru că... știți foarte bine... scrisorile spun totul ! Eu n-am încercat decît s-o fac să plece undeva singură, să mă lase în pace, fiindcă nu voiam să mă căsătoresc cu ea. Asta e tot ! Și am dus-o acolo nu ca s-o omor, ci ca să încerc s-o conving, nimic mai mult ! Și nu am răsturnat barca... cel puțin nu am avut intenția s-o fac. Vîntul mi-a zburat pălăria din cap, și noi — ea și eu — ne-am repezit amîndoi în același timp s-o prindem, iar barca s-a răsturnat, asta e tot ! O margine a bărcii a lovit-o în cap. Am văzut asta, numai că eram foarte speriat de felul cum se zbătea în apă și nu m-am apropiat de ea... mi-era teamă că ar putea să mă tragă și pe mine la fund. Pe urmă s-a dus la fund. Iar eu am înotat la mal. Acesta este adevărul adevărat !

În timp ce vorbea, fața i se îmbujorase brusc, iar mîinile își recăpătaseră culoarea, dar ochii îi erau încă chinuiți, două mlaștini care reflectau o suferință de nedescris. Se gîndea : „Dar poate că nu a fost nici un fel de vînt în după-amiaza aceea, și ei vor putea să afle. Și trepiedul, ascuns sub un buștean ? Dacă îl vor găsi, n-au să-și închipuie oare că am lovit-o cu el ?“ Era leoarcă de sudoare din cap pînă în picioare și tremura ca varga.

Mason, fără să-i mai dea răgaz, începu să-l interogheze iar

— Stai puțin ! Spui că n-ai dus-o acolo cu intenția de a o ucide ?

— Exact, domnule !

— Atunci cum se face că te-ai hotărît să-ți treci numele în două feluri deosebite în registrele acelea de la Big Bittern și lacul Grass ?

— Fiindcă nu voiam să se știe că am fost acolo cu ea.

— Înțeleg. Nu voiai un scandal, dată fiind starea în care se găsea ea !

— Nu, domnule... Da, domnule. Nu voiam așa ceva.

— Și nici nu ți-ar fi păsat dacă s-ar fi făcut scandal în jurul numelui ei în cazul cînd ar fi fost găsită după aceea ?

— Dar nu puteam să știu c-o să se înece, răspunse Clyde cu viclenie, dîndu-și seama la timp de capcana ce-i fusese întinsă.

— Știai însă că dumneata n-ai să te mai întorci. Știai asta, nu-i așa ?

— Nu, domnule, nu știam că nu mă mai întorc. Dimpotrivă, eram convins de contrariul.

„Destul de deștept! Destul de deștept!" își spuse Mason, apoi adăugă repede:

— Va să zică, pentru ca întoarcerea dumitale să pară cît mai firească și mai lesnicioasă, ți-ai luat valiza dumitale, iar pe a ei ai lăsat-o la gară. Așa s-au petrecut lucrurile? Ce-ai de zis?

— Dar n-am luat-o pentru că aveam de gînd să plec. Am convenit amîndoi să punem gustarea în ea.

— Amîndoi, sau dumneata?

— Amîndoi.

— Și ai fost nevoit să cari valiza aceea cu dumneata numai ca să puteți lua o gustare, da? N-ați fi putut lua gustarea într-un pachet, sau în geanta ei?

— Geanta ei era plină și nu voiam să iau cu mine un pachet învelit în hîrtie.

— Înțeleg. Prea mîndru și prea sensibil! Totuși, nu atît de mîndru ca să cari o valiză grea cale de, să zicem, douăsprezece mile, în plină noapte, pînă la Three Mile Bay, fără să-ți fie rușine că ai putea fi văzut, ce zici?

— Păi... după ce s-a înecat, cum nu voiam să se afle că am fost acolo cu ea, și fiindcă a trebuit să plec...

Se opri, în timp ce Mason se uita la el, gîndindu-se la multele întrebări pe care voia să i le pună, întrebări la care — știa, sau cel puțin bănuia — el nu va putea răspunde. Se făcea însă tîrziu, și în bivuac se găseau lucrurile lui Clyde, necercetate încă: valiza și, probabil, costumul pe care-l purtase în ziua aceea la Big Bittern — un costum gri, după cum auzise — nu acesta. Și, deși continuarea interogatoriului aici, în întuneric, ar fi fost foarte rodnică, trebuia să se întoarcă. Va avea însă destul timp pe drum să-i mai pună și alte întrebări.

Așa că, deși nu-i prea convenea, încheie, spunînd:

— Bine, Griffiths, pentru moment să ne oprim aici. Poate că ce spui dumneata e adevărat... nu știu.. Sper să fie așa, spre binele dumitale. În orice caz, urmează-l pe domnul Kraut. Dumnealui o să-ți arate drumul. Se întoarse apoi spre Swenk și Kraut și exclamă: Gata, băieți! Acum să vă spun ce avem de făcut. E tîrziu și va trebui să ne cam grăbim dacă vrem să mai ajungem undeva în astă seară. Domnule Kraut, du-l pe tînărul acesta la locul unde se află cele două bărci și așteaptă-ne acolo. Anunță-i prin cîteva semnale pe șerif și pe Sissel că sîntem gata. Swenk și cu mine vă urmăm cu barca cealaltă, cît mai repede cu putință.

Acestea spuse, Mason şi Swenk se îndreptară spre tabără prin întunericul care se îngroşa, în timp ce Kraut şi Clyde o apucară spre apus. Agentul lansă mai multe semnale pentru şerif şi ajutorul acestuia, pînă cînd i se răspunse.

CAPITOLUL 77

Întoarcerea lui Mason în tabără o dată cu ştirea — împărtăşită mai întîi lui Frank Harriet, apoi lui Harley Baggott şi lui Grant Cranston — despre arestarea lui Clyde, despre mărturisirea lui că a fost cu Roberta pe Big Bittern, chiar dacă nu şi că a ucis-o, şi că el, Mason, a venit acolo cu Swenk să ia în primire lucrurile arestatului strică tot cheful veselului grup de excursionişti. Căci, deşi din cuvintele lor se vedea cît sînt de uimiţi, de zăpăciţi şi că nu le venea să creadă nici în ruptul capului, Mason era totuşi acolo, întrebîndu-i unde sînt lucrurile lui Clyde şi afirmînd că dacă nu l-a adus pe prietenul lor în tabără pentru identificarea lucrurilor, asta se datoreşte numai rugăminţilor lui.

Frank Harriet, spiritul cel mai realist din întregul grup, dîndu-şi seama de temeinicia şi gravitatea celor auzite, îl conduse imediat la cortul lui Clyde, unde Mason începu să cerceteze conţinutul valizei şi al hainelor, în timp ce Grant Cranston, precum şi Baggott, care cunoşteau puternicul ataşament al Sondrei faţă de Clyde, se duseră să-l cheme mai întîi pe Stuart, apoi pe Bertina, şi, în cele din urmă, pe Sondra, retrăgîndu-se mai la o parte pentru a o informa în cel mai mare secret despre ce se petrecea. Aflînd pînă la sfîrşit cum stau lucrurile, Sondra păli şi leşină, căzînd în braţele lui Grant, care o duse în cortul ei, unde, după ce fu readusă în simţiri, exclamă :

— Dar nu cred un cuvînt din toate astea ! Nu este adevărat ! Bietul băiat ! Ah, Clyde ! Unde e ? Unde l-au dus ?

Stuart şi Grant, însă, departe de a fi emoţionaţi ca Sondra, o sfătuiră să tacă. S-ar putea să fie adevărat. Să presupunem că este. Vor auzi şi ceilalţi, nu-i aşa ? Iar dacă nu e adevărat, Clyde va putea să-şi dovedească repede nevinovăţia şi să fie eliberat, nu ? Aşa că, deocamdată, n-avea nici un sens să se agite în felul acesta.

Abia pe urmă Sondra întrevăzu gravitatea celor întîmplate : o fată ucisă de Clyde la Big Bittern, el însuşi arestat şi luat de acolo pe sus, darea în vileag, în public sau cel puţin faţă de acest grup, a interesului pe care i-l purta ea, părinţii vor afla, toată lumea poate...

Clyde însă trebuie să fie nevinovat. Trebuie să fie o greşeală. Gîndurile o duseră înapoi, la clipa cînd ştirea despre înecul fetei aceleia îi fusese transmisă prin telefon la vila Harriet. Pe urmă paloarea chipului lui Clyde, indispoziţia lui, aproape că leşinase... Ah... nu, nu, aşa ceva era cu neputinţă ! Totuşi, faptul că întîrziase, sosind de la Lycurgus abia vinerea trecută... faptul că nu-i scrisese de acolo... Apoi o cuprinse din nou groaza la gîndul că a fost arestat, leşină încă o dată, pentru a rămîne întinsă, absolut nemişcată şi albă ca varul, în timp ce Grant şi ceilalţi hotărau că lucrul cel mai bun pe care-l aveau de făcut era să ridice tabăra acum sau a doua zi dimineaţă şi să se întoarcă la Sharon.

Venindu-şi în fire după cîtva timp, Sondra declară, printre lacrimile care îi curgeau şiroaie pe obraji, că trebuie să plece de aici imediat, că nu mai poate să suporte locul acesta, rugînd-o pe Bertina şi pe toţi ceilalţi să stea lîngă ea şi să nu spună nimănui nimic despre leşinul şi lacrimile ei, pentru că asta nu ar face decît să dea naştere la comentarii. În tot timpul acesta se gîndea cum ar putea — în cazul cînd totul era adevărat — să ia înapoi scrisorile pe care i le scrisese. Dumnezeule, oh ! Dacă scrisorile vor cădea în mîinile poliţiei, sau ale ziariştilor, şi vor fi publicate ? Totuşi, din cauza dragostei pe care i-o purta, şi pentru prima oară în viaţa ei, se simţea zguduită pînă într-atît, încît realităţile aspre şi neiertătoare ale vieţii se impuneau în sfîrşit chiar şi spiritului ei frivol şi vanitos.

Luară imediat hotărîrea ca ea să plece cu Stuart, Bertina şi Grant la hotelul „Wetissic“, de la extremitatea răsăriteană a lacului, de unde, în zori, după cum spunea Baggott, vor putea să plece la Albany, întorcîndu-se astfel, pe un drum ocolit, la Sharon.

Între timp, Mason, după ce luă în primire toate lucrurile lui Clyde, se îndreptă repede spre Capul-Peştişorului şi Three Mile Bay, petrecîndu-şi noaptea într-o fermă şi sosind la Three Mile Bay tîrziu, în noaptea de marţi spre miercuri. Pe drum continuă să-l interogheze pe Clyde, aşa cum îşi pusese în gînd, cu atît mai mult cu cît, cercetînd lucrurile din cort, nu găsise costumul gri, despre care ştia că tînărul îl purtase la Big Bittern.

Clyde, tulburat de această nouă încurcătură, negă că ar fi purtat un costum gri, susţinînd că purtase costumul cu care era îmbrăcat acum.

— Dar nu a fost ud complet ?

— Ba da.

— Atunci unde l-ai curăţat şi călcat ?

— La Sharon.

— La Sharon ?
— Da, domnule.
— La un croitor ?
— Da, domnule.
— Care croitor ?
Din păcate, Clyde nu-şi putea aduce aminte.
— Atunci, ai venit cu el ud şi mototolit de la Big Bittern pînă la Sharon ?
— Da, domnule.
— Şi nu l-a observat nimeni, nu-i aşa ?
— După cîte mi-amintesc, nimeni.
— Nimeni, după cîte-ţi aminteşti, da ? O să vedem noi asta mai tîrziu ! spuse el, ajungînd la concluzia, fără nici o umbră de îndoială, că arestatul e un ticălos şi un asasin şi, de asemenea, că pînă la urmă îl va face să mărturisească unde anume a ascuns costumul, sau unde şi l-a curăţat.
Se puse apoi problema pălăriei găsite pe lac. Ce avea de spus ? Declarînd că vîntul îi smulsese pălăria din cap, Clyde lăsase să se înţeleagă că purtase o pălărie atunci, dar nu neapărat cea găsită pe apă. Or, Mason ţinea cu tot dinadinsul să stabilească, în prezenţa martorilor, cui îi aparţinea pălăria găsită pe lac şi să dovedească în faţa tuturor că prin urmare Clyde avusese o pălărie de schimb, pe care şi-o pusese mai tîrziu.
— N-ai încercat să-ţi iei din nou pălăria de paie pe care spui că ţi-a luat-o vîntul ?
— Nu, domnule.
— Nu te-ai gîndit la asta, probabil, surescitat cum erai...
— Nu, domnule.
— Totuşi, după aceea, cînd ai trecut prin pădure, aveai o altă pălărie de paie. De unde ai luat-o ?
Clyde, buimăcit şi simţindu-se strîns cu uşa, se opri o fracţiune de secundă, speriat, întrebîndu-se dacă poate dovedi sau nu că a doua pălărie de paie, pe care o purta acum, era cea pe care o purtase şi în pădure. Şi că aceea lăsată pe apă fusese cumpărată la Utica, aşa cum se şi întîmplase, de altfel. Se hotărî să mintă.
— Nu aveam altă pălărie de paie.
Fără să ia în seamă vorbele lui, Mason întinse mîna şi-i luă pălăria de paie din cap, examinîndu-i căptuşeala, cu eticheta respectivă, *„Stark and Company, Lycurgus"*.
— Pălăria asta are căptuşeală, după cîte văd. Ai cumpărat-o la Lycurgus ?
— Da, domnule.
— Cînd ?

— În luna iunie.

— Și ești sigur că nu e aceea pe care o aveai în pădure noaptea ?

— Da, domnule.

— Atunci de unde ai luat-o pe asta ?

Încă o dată Clyde tăcu, incapabil să găsească un răspuns, gîndindu-se : „Dumnezeule ! Cum să explic asta acum ? De ce am recunoscut că pălăria de pe lac a fost a mea ?" Dar își aminti imediat că, indiferent de faptul că ar tăgădui sau nu, oamenii de la lacul Grass și Big Bittern își vor aduce aminte, desigur, că purta o pălărie de paie.

— De unde ai luat-o ? stărui Mason.

Clyde răspunse, în cele din urmă :

— Mai fusesem o dată aici și am avut-o atunci cu mine. Am uitat-o cînd am plecat, dar am regăsit-o la întoarcere.

— Înțeleg. Foarte comod, pe legea mea !

Începu să creadă că are de-a face cu un individ grozav de abil, că trebuie să-i pună întrebări mai subtile, hotărît, în același timp, să-i citeze pe frații Cranston și pe toți membrii grupului plecat în excursie la lacul Bear, să afle dacă vreunul dintre ei își aduce aminte că la venirea lui aici, ultima dată, Clyde nu purta pălărie de paie și dacă lăsase o pălărie de paie data trecută. Mințea, desigur, și el îl va prinde.

În felul acesta, Clyde nu cunoscu o clipă de răgaz pînă cînd ajunseră la Bridgeburg, la închisoarea districtului. Pentru că, deși căuta mereu să nu răspundă, Mason îl asalta cu întrebări ca acestea : „De vreme ce singura dumitale intenție era de a lua masa pe țărm, de ce te-ai ostenit să traversezi lacul, vîslind în toată lungimea lui pînă la extremitatea sudică, mai ales că locul acela nu e măcar mai atrăgător decît altele ?" Sau : „Unde ți-ai petrecut restul după-amiezii ? Sigur că nu acolo !" Apoi revenea brusc la scrisorile Sondrei, descoperite în valiza lui. De unde o cunoștea ? Era tot atît de mult îndrăgostit de Sondra, pe cît părea să fie ea îndrăgostită de el ? Oare nu datorită promisiunii ei de a se mărita cu el la toamnă s-a hotărît s-o ucidă pe domnișoara Alden ?

Dar Clyde, căznindu-se din răsputeri să respingă această acuzație, în cea mai mare parte a timpului se mulțumea să privească tăcut și nenorocit în fața lui, cu ochii obosiți și chinuiți.

Urmă apoi o noapte înfiorătoare, petrecută pe o saltea așezată pe scînduri, în podul unei ferme de la extremitatea vestică a lacului, în timp ce Sissel, Swenk și Kraut, cu puștile în mînă, îl păzeau pe rînd, iar Mason, șeriful și ceilalți dormeau jos. Cîțiva lo-

calnici, în urma știrilor răspîndite ca prin farmec, veniră spre dimineață să întrebe :

— Am auzit că individul care a omorît-o pe fata aceea la Big Bittern se află aici, e adevărat ?

Apoi așteptară acolo pînă tîrziu, să-i vadă plecînd cu „Fordurile" de care făcuse rost Mason.

Pe urmă, la Capul-Peștișorului și la Three Mile Bay, alte mulțimi de oameni — fermieri, negustori, vilegiaturiști, pădurari, copii — adunați toți, se pare, în urma cîte unui telefon primit ceva mai înainte. La Three Mile Bay, Burleigh, Heit și Newcomb, fiind informați telefonic, au adus în fața lui Gabriel Gregg, un judecător slăbănog, acru și meticulos, pe toți oamenii de la Big Bittern de care era nevoie ca să-l identifice definitiv pe Clyde. În fața judecătorului, Mason îl acuză pe Clyde de uciderea Robertei și ceru ca acuzatul să fie depus la închisoarea districtuală de la Bridgeburg. După care, însoțit de Burton, de șerif și ajutoarele acestuia, îl duse la Bridgeburg, unde fu închis.

Cînd se văzu în celulă, Clyde se prăbuși pe patul de fier și-și lăsă capul în pumni, pradă unei mari disperări. Era ora 3 dimineața, iar în fața închisorii, pe cînd se apropiau, văzuse vreo cinci sute de oameni, pe puțin, strînși acolo, toți gălăgioși, rînjind la el, amenințîndu-l. Nu era și normal, din moment ce se răspîndise știrea că, din cauza dorinței lui de a se căsători cu o fată bogată, maltratase în modul cel mai brutal și ucisese o muncitoare tînără și foarte frumoasă, a cărei singură vină fusese aceea de a-l fi iubit prea mult ? Se auziră chiar strigăte amenințătoare : „Uite-l, mizerabilul ! O să te bălăbănești în ștreang pentru asta, diavole, așteaptă, și o să vezi !" Cuvintele acestea fuseseră rostite de un tăietor de lemne care aducea la înfățișare cu Swenk, un bărbat cu priviri necruțătoare, care se desprinsese din mulțime. Mai rău încă, o fată, de tipul acelora care locuiesc prin cartierele sărace ale orașelor mai mici, îmbrăcată într-o rochie imprimată, ieșise din rîndurile mulțimii în lumina palidă a zorilor și strigase, întărîtată ca o viespe : „Uitați-vă la scîrba asta, criminalul ! Credeai c-o să scapi, ai ?"

Clyde se ghemuise lîngă șeriful Slack, spunîndu-și : „Toți își închipuie că am omorît-o cu adevărat ! Și ar putea chiar să mă linșeze !" Era însă așa de obosit, de buimăcit, de umilit și de nenorocit, încît în momentul cînd văzu poarta de fier a închisorii, care se deschidea ca să-l primească, scoase un suspin de ușurare, gîndindu-se la protecția ce i-o oferea.

În celulă nu avu o clipă de odihnă toată noaptea — nu-l lăsau în pace gîndurile — gîndurile privitoare la tot ce se întîmplase. Sondra ! Familia Griffiths ! Bertina ! Toți oamenii aceia din Lycur-

gus, care vor afla mîine dimineață. Mama lui, care va afla și ea, în cele din urmă, toată lumea... Unde era Sondra acum? Fiindcă, fără îndoială, Mason îi spusese și ei, ca tuturor celorlalți, cînd se dusese să-i ia lucrurile. Și acum știau toți cine-i el: un criminal! Ah, dacă măcar unul ar ști cum s-au petrecut lucrurile! Dacă Sondra, mama lui, oricine! ar putea cunoaște adevărul!

Poate că ar fi bine să-i spună lui Mason totul, acum, înainte ca lucrurile să ajungă mai departe, să-i spună totul, așa cum s-a petrecut... Dar asta ar însemna să dea explicații și cu privire la cele ce plănuise, la intenția lui de la început... aparatul de fotografiat, fuga prin înot... Lovitura aceea neintenționată — cine avea să-l creadă?! — faptul că ascunsese trepiedul după aceea... Pe de altă parte, o dată ce ar fi cunoscute toate astea, nu va fi pierdut în ochii Sondrei, ai familiei Griffiths, ai tuturor? Și, foarte probabil, judecat și executat pentru asasinat! Dumnezeule, crimă! Judecată pentru crimă, pentru crima asta, care va fi dovedită! Îl vor electrocuta, în orice caz, nu-i așa? Și deodată înțelese toată grozăvia situației — moartea, da, se poate, din cauza unei crime! Rămase, zdrobit, pe pat. Moartea! Dumnezeule! Dacă n-ar fi lăsat scrisorile acelea de la Roberta și de la mama lui în camera de la doamna Peyton! Măcar de-ar fi mutat cufărul în altă încăpere înainte de a pleca! De ce nu s-a gîndit la asta? Însă, își spuse, n-ar fi fost o greșeală? Ar fi putut să dea de bănuit în orice moment... Dar cum de au reușit să afle de unde venea el și cum îl cheamă? Gîndurile îl duseră iar înapoi, la scrisorile acelea din cufăr. Își aduse aminte că într-una din scrisori, mama lui amintea de afacerea aceea din Kansas City, lucru pe care Mason îl aflase, desigur. Dacă le-ar fi distrus! Scrisorile Robertei, ale mamei sale, toate, toate! De ce nu le-a distrus? Nu fu însă în stare să răspundă de ce, poate o dorință nechibzuită de a le păstra, de a păstra tot ce constituia un semn de bunătate și gingășie față de el. Ah, de n-ar fi purtat pălăria aceea de paie, a doua, dacă nu i-ar fi întîlnit pe cei trei oameni din pădure! Dumnezeule! Ar fi trebuit să-i treacă prin minte că e posibil să i se dea de urmă. Ce bine ar fi fost dacă ar fi mers mai departe prin pădure, pînă la lacul Bear, luîndu-și cu el valiza și scrisorile Sondrei... Poate, poate — cine știe? — la Boston, la New York... ar fi putut să se ascundă...

Demoralizat și chinuit, nu fu în stare să închidă ochii plimbîndu-se de la un capăt la altul al celulei, sau șezînd pe marginea patului aceluia de fier, atît de ciudat și atît de tare, gîndindu-se, gîndindu-se într-una. În zorii zilei, un temnicer ciolănos, bătrîn și reumatic, îmbrăcat într-o uniformă albăstruie, murdară și mototolită, îi întinse o tavă neagră de fier, pe care se găseau o gamelă cu

cafea, o bucată de pîine, o felie de șuncă și un ou. Se uită curios, și totuși nepăsător, la Clyde și-i întinse mîncarea printr-o deschizătură doar atît de largă și de înaltă cît să încapă tava, deși Clyde nu voia nimic.

Pe urmă, Kraut, Sissel și Swenk, și, în cele din urmă, însuși șeriful, fiecare pe rînd, veniră să privească înăuntru și să spună : „Ei, Griffiths, cum te simți în dimineața asta ?“ Sau : „Bună dimineața, cu ce te putem servi ?“ în timp ce ochii lor trădau uimirea, dezgustul, suspiciunea sau scîrba de care îi umpluse presupusa lui crimă. Totuși, chiar și în aceste împrejurări îi arătau un anumit interes, încercau un fel de vanitate în prezența lui. Căci nu era el un Griffiths, un membru al societății înalte, bine cunoscută în marile orașe centrale de la sud de această localitate ? Pe de altă parte, atît pentru el, cît și pentru publicul care manifesta o curiozitate deosebită, el era o fiară prinsă în cursă, pescuită în plasa judiciară datorită unei îndemînări extreme, a cărei dovadă era însăși prezența lui aici. Grație ziarelor și oamenilor care vor vorbi despre această afacere li se va face cu siguranță o publicitate enormă, fotografiile lor vor apărea în ziare alături de a lui, numele lor vor fi mereu legate de al său.

Iar Clyde îi privea printre gratii și încerca să fie politicos, deoarece acum se afla în mîinile lor și puteau face cu el tot ce voiau.

CAPITOLUL 78

Rezultatele autopsiei constituiră o decepție pentru anchetatori. Căci, deși raportul întocmit de medici glăsuia : „Traumatism la gură și nas ; vîrful nasului pare ușor turtit, buzele umflate, un dinte din față ușor slăbit și o abraziune a mucoasei în partea posterioară a buzelor“, toți cei cinci medici căzură de acord că aceste răni erau departe de a fi mortale. Cea mai gravă dintre ele era aceea de la craniu (tocmai lucrul pe care îl spusese Clyde în primele lui mărturisiri), ce părea să fi fost lovit puternic „de un instrument tăios“ ; din nefericire, în cazul acesta, datorită greutății bărcii care o lovise, se observau „semne de fractură și hemoragie internă, care ar fi putut provoca moartea“.

Cînd însă plămînii fură puși în apă, se scufundară, ceea ce dovedea în mod categoric că Roberta nu putea fi moartă în clipă cînd fusese aruncată în apă, ci fusese vie și că se înecase întocmai după cum relatase Clyde. Nu exista nici o altă urmă de violență sau de luptă, cu toate că brațele și degetele arătau, prin poziția lor,

că moarta se agățase, sau căutase să se agațe de ceva. De marginea bărcii ? Să fi fost oare posibil ? Relatarea lui Clyde, conținea, așadar, o umbră de adevăr ? De bună seamă, împrejurările acestea păreau să-i fie întrucîtva favorabile. Totuși, cum conveniră Mason și ceilalți, toate aceste împrejurări păreau să indice în mod limpede că, deși se putea ca el să n-o fi omorît înainte de a o fi aruncat în apă, nu înseamnă că n-a lovit-o și după aceea a aruncat-o, pe cînd era poate inconștientă, în apă.

Dar cu ce-a lovit-o? Dacă l-ar putea face pe Clyde să spună !...

Apoi îi veni o inspirație ! O să-l ia pe Clyde și, cu toate că legea îi proteja pe acuzați împotriva oricărei constrîngeri, îl va sili să-și reconstituie crima în toate amănuntele ei. Și, cu toate că s-ar fi putut să nu izbutească a-i smulge nici un fel de declarații compromițătoare, totuși, își spunea el, o dată dus la fața locului și revăzînd scena exactă a crimei lui, ar putea prin vreun gest să dezvăluie chiar locul unde se află costumul lui gri și — mai știi ? — poate chiar instrumentul cu care a lovit-o.

În consecință, în cea de a treia zi a încarcerării lui Clyde, fu organizată o a doua vizită la Big Bittern, în tovărășia lui Kraut, Heit, Mason, Burton Burleigh, Earl Newcomb și șeriful Slack, unde avu loc o cercetare lentă a terenului pe care-l parcursese el în cursul acelei înfiorătoare zile. Kraut, dînd urmare instrucțiunilor primite de la Mason, se comporta „prietenește" cu el, pentru a-i cîștiga încrederea și a-l predispune la mărturisiri complete. Căuta să-i dea a înțelege că dovezile de pînă acum erau așa de limpezi, încît „nu vei reuși niciodată să convingi un juriu că n-ai comis crima asta", că, „dacă ai să fii sincer cu Mason, el ar putea să intervină mult mai cu folos decît oricare altul pe lîngă judecător sau guvernator, să te scape cu viață, poate cu douăzeci de ani de închisoare, pe cînd așa, e foarte probabil să sfîrșești pe scaunul electric, cu siguranță !"

Totuși, Clyde, datorită acelorași temeri care îl bîntuiseră și la lacul Bear, se menținea într-un mutism total. De ce să spună că a lovit-o, cînd n-a făcut așa, cel puțin nu intenționat ? Sau cu ce, cînd nu se pusese încă problema aparatului de fotografiat ?

Pe lac, după ce inginerul hotarnic al districtului măsură exact distanța dintre locul unde se înecase Roberta și locul unde Clyde ajunsese la mal, Earl Newcomb se apropie deodată de Mason și-i anunță o descoperire senzațională. Anume, sub un buștean, nu prea departe de locul unde șezuse Clyde ca să-și schimbe îmbrăcămintea, găsise trepiedul pe care-l ascunsese, cam ruginit și umezit, dar

destul de greu, după părerea lui Mason şi a celor prezenţi, pentru ca să o fi putut lovi pe Roberta cu el în cap, făcînd-o să se prăbuşească în nesimţire, iar după aceea s-o fi tîrît pînă la barcă şi apoi s-o fi înecat. Cînd i se aduseră la cunoştinţă toate acestea, Clyde, mai palid decît oricînd, negă însă că ar fi avut cu el vreun aparat de fotografiat sau un trepied, iar Mason hotărî imediat să interogheze din nou toţi martorii, ca să afle dacă cineva dintre ei îşi aminteşte să-l fi văzut cu un trepied sau cu un aparat de fotografiat asupra lui.

Înainte de căderea întunericului, Mason află de la şoferul care îi adusese pe Clyde şi pe Roberta aici, de la barcagiul care îl văzuse pe Clyde aruncîndu-şi valiza în barcă şi de la o tînără chelneriţă de la lacul Grass, care îi văzuse pe Clyde şi pe Roberta ieşind din hotel ca să se ducă la gară în dimineaţa plecării de la lacul Grass, că toţi îşi aminteau acum de o „legătură galbenă de beţe", prinsă de valiza lui, care trebuie să fi fost chiar trepiedul cu pricina

Burton Burleigh fu de părere că, probabil, nu a folosit trepiedul, ci chiar aparatul de fotografiat, ceva mai greu, pentru că muchia lui ar explica rana din creştetul capului Robertei, iar suprafaţa plată ar explica rănile superficiale de pe faţă. În urma acestei concluzii şi fără ca arestatul să ştie ceva, Mason angajă cîţiva înotători dintre pădurarii ţinutului, cerîndu-le să cerceteze fundul apei în imediata vecinătate a locului unde fusese găsit cadavrul Robertei, cu rezultatul că, după o zi întreagă de cercetări întreprinse de şase oameni, încurajaţi de o recompensă grasă ce le fusese făgăduită, Jak Bogart ieşi la suprafaţă cu aparatul de fotografiat pe care Clyde îl lăsase să cadă la fund după răsturnarea bărcii. Mai mult încă, la examinare se dovedi că conţine un rolfilm, care, supus spre developare unui chimist expert, dezvălui o serie de fotografii ale Robertei, făcute pe ţărm — una înfăţişînd-o aşezată pe un buştean, o a doua în picioare pe ţărm, alături de barcă, o a treia cu braţele întinse spre crengile unui copac — toate foarte obscure şi aproape şterse din cauza apei, totuşi descifrabile. Pe de altă parte, dimensiunile exacte ale muchiei aparatului corespundeau în general cu lungimea şi lăţimea rănilor de pe faţa Robertei, ceea ce îi convinse pe anchetatori că au găsit instrumentul de care se servise Clyde pentru a o lovi.

Totuşi, nici o urmă de sînge pe aparatul de fotografiat. Şi, la fel, nici pe marginile sau pe fundul bărcii, adusă la Bridgeburg pentru examinare. Şi nici pe rogojina din fundul bărcii.

Un om mai şiret decît Burton Burleigh nu se găsea nici în douăzeci de districte pierdute în mijlocul pădurilor, cum era acela Nu întîrzie deci să-şi dea seama cît de lesne ar fi — în cazul cînd

era nevoie de dovezi indiscutabile — ca el sau oricare altul să se taie la un deget şi să arunce cîteva picături de sînge pe rogojină, pe unul din pereţii bărcii sau pe marginea aparatului de fotografiat. De asemenea, cît de uşor ar fi să smulgă două-trei fire din părul Robertei şi să le prindă de aparat sau de cuiele pentru vîsle, în care se agăţase baticul ei. După o matură chibzuinţă, nimănui mărturisită, se hotărî să se ducă la morga fraţilor Lutz, de unde să-şi procure cîteva fire din părul Robertei. Şi asta fiindcă el, unul, era convins că Griffiths o omorîse pe fată cu cel mai desăvîrşit sînge rece. Şi din pricină că lipsea un fleac de dovadă, să scape tîlharul acesta tînăr, şiret şi vanitos? A, nu! O să prindă el însuşi firele de păr de cuiele lopeţilor, sau o să le vîre sub capacul aparatului de fotografiat, şi după aceea o să-i atragă atenţia lui Mason ca asupra unui amănunt scăpat din vedere!

În consecinţă, chiar în ziua cînd Heit şi Mason măsurau din nou ei înşişi rănile de pe faţa şi ţeasta Robertei, Burleigh strecură cu dibăcie două fire din părul Robertei între capacul şi lentilele aparatului, aşa fel încît Mason şi Heit, ceva mai tîrziu, dădură pe neaşteptate de ele şi se minunară cum de nu le-au văzut mai înainte, acceptîndu-le totuşi imediat, ca dovezi concludente despre vinovăţia lui Clyde. Într-adevăr, Mason anunţă că, în ceea ce-l priveşte, el şi-a terminat cercetările. Studiase pas cu pas toate etapele acestei crime, şi, dacă era nevoie, putea să se prezinte în faţa tribunalului chiar a doua zi.

Totuşi, datorită tocmai caracterului decisiv al tuturor acestor probe, se hotărî ca, deocamdată cel puţin, să nu spună nimic în legătură cu aparatul de fotografiat — să închidă, dacă era posibil, gura tuturor acelora care ar fi la curent cu celelalte rezultate ale cercetărilor. Pentru că, în cazul în care Clyde ar fi continuat să nege că a avut asupra lui un aparat de fotografiat, sau dacă avocatul acestuia nu va şti de existenţa respectivului corp delict, ce lovitură de teatru vor produce, în plină şedinţă, acest aparat de fotografiat, aceste fotografii ale Robertei, făcute de inculpat, precum şi dovada că dimensiunile unei părţi a aparatului coincid cu mărimea rănilor de pe faţa ei! Nu se putea o demonstraţie mai completă, o dovadă mai hotărîtoare!

Şi cum el, personal, ca unul care culesese mărturiile şi dovezile, era cel mai indicat să le prezinte, se hotărî să ia legătura cu guvernatorul statului, în scopul de a convoca o sesiune extraordinară a Curţii Supreme din acest district, precum şi corespunzătoarea sesiune specială a juriului local, care să fie astfel în orice moment la dispoziţia sa. În cazul cînd cererea lui ar fi satisfăcută, ar şi putea să procedeze la alegerea juraţilor; şi în cazul cînd Clyde avea

să facă obiectul unei puneri sub acuzare, procesul va putea să aibă loc în cel mult o lună sau șase săptămîni. Se strădula însă să păstreze cu strictețe cea mai mare taină asupra faptului că, dată fiind candidatura sa în alegerile din noiembrie, care se apropiau, socoteala aceasta era cît se poate de oportună, deoarece, dacă nu s-ar convoca o sesiune extraordinară ca aceasta, procesul nu s-ar putea judeca înainte de sesiunea regulată a Curții Supreme, în ianuarie, perioadă în care el nu va mai fi în funcțiune, și chiar dacă ar fi chemat să ocupe locul de judecător local, nu ar mai putea reprezenta Parchetul. Or, ținînd seama de starea opiniei publice, care îi era extrem de defavorabilă lui Clyde, o judecată promptă va părea echitabilă și logică oricărui reprezentant al populației locale. De ce să se amîne ? De ce să i se îngăduie unui asemenea criminal răgazul de a se gîndi la cine știe ce plan de scăpare ? Cu atît mai mult cu cît, în cazul cînd Mason ar fi condus procesul, faima lui judecătorească, politică și civilă am fi avut foarte mult de cîștigat.

CAPITOLUL 79

Și astfel, în pădurile din nord apăru o afacere criminală senzațională, însoțită de toate acele elemente atît de pitorești, dar și atît de cumplite din punct de vedere moral și spiritual — dragoste, aventură romantică, bogăție, sărăcie, moarte ! Ziarele se umplură imediat de relatări înflorite despre existența dusă de Clyde la Lycurgus, despre legăturile lui, despre felul cum știuse să-și ascundă relațiile cu o fată, în timp ce era limpede că plănuia să fugă cu alta, toate acestea primite prin telegrame și publicate de redactorii-șefi ai ziarelor, foarte pricepuți cînd era vorba să aprecieze valoarea știrilor ce interesează toată țara, cum era crima aceasta. Din New York, Chicago, Boston, Philadelphia, San Francisco și alte mari orașe americane din est și vest, începură să curgă telegrame, prin care se cereau amănunte, adresate fie lui Mason direct, fie reprezentanților din această regiune ai agențiilor *Associated Press* sau *United Press*, cerînd mereu amănunte noi și mai complete cu privire la crimă. Cine era fata aceea frumoasă și bogată despre care se spunea că îi cucerise inima lui Griffiths ? Unde locuia ? Care fuseseră relațiile precise dintre Clyde și ea ? Dar, intimidat de bogăția familiilor Finchley și Griffiths, Mason se ferea să dea pe față numele Sondrei, mulțumindu-se să declare, deocamdată, că e fiica unui industriaș foarte bogat din Lycurgus, al cărei nume nu voia să-l divulge, fără a ezita totuși să arate teancul de scrisori, pe care Clyde îl legase foarte grijuliu cu o panglică.

Pe de altă parte, scrisorile Robertei erau analizate în amănunt. Anumite pasaje, cele mai poetice şi mai triste, fuseseră puse la dispoziţia presei, pentru că nu era nimeni care să-i apere memoria. O dată cu publicarea lor, se stîrni un val de ură împotriva lui Clyde, precum şi unul de milă pentru ea, o biată ţărăncuţă, ce trăise singură şi nu avusese pe nimeni în lume afară de el, acest om crud şi necredincios, acest asasin ! Spînzurătoarea nu era oare o pedeapsă prea blîndă pentru un specimen ca el ? Căci, în timpul deplasărilor lui spre şi de la lacul Bear, Mason studiase aceste scrisori. Şi din cauza anumitor pasaje cu deosebire mişcătoare în legătură cu viaţa ei de acasă, cu deznădejdea ei amară în faţa viitorului, cu singurătatea şi durerea ei sufletească, fusese profund impresionat, transmiţînd mai tîrziu acest sentiment şi altora, soţiei sale, lui Heit şi gazetarilor locali ; lucrurile ajunseseră pînă acolo încît aceştia din urmă trimiteau din Bridgeburg descrieri colorate, dar întrucîtva inexacte asupra lui Clyde, asupra mutismului lui încăpăţînat, a firii sale întunecate, a împietririi lui sufleteşti.

Pe urmă, un tînăr reporter de la *Steaua* din Utica, mai romantic decît alţii, deplasîndu-se la ferma lui Alden, dădu publicităţii un tablou destul de fidel al doamnei Alden, zdrobită şi frîntă de durere, care, prea istovită pentru a protesta sau a se plînge, se mulţumise să-i descrie, în cîteva cuvinte simple şi sincere, devotamentul Robertei faţă de părinţi, simplicitatea vieţii sale, modestia, moralitatea, pietatea ; îi spuse cum o dată pastorul local de la biserica metodistă a numit-o fata cea mai inteligentă, mai drăguţă şi mai bună pe care a cunoscut-o ; şi cum ani de zile înainte de a pleca de acasă fusese mîna dreaptă a mamei sale. Era neîndoios că din pricina sărăciei şi a singurătăţii sale la Lycurgus şi-a plecat urechea la cuvintele mieroase ale acestui ticălos care, admenind-o cu promisiuni de căsătorie, o făcuse să accepte acele legături urîte, şi, în cazul ei, de necrezut, care au dus-o la pieire, căci a fost întotdeauna o fată cuminte, virtuoasă, drăgălaşă şi bună. „Şi cînd te gîndeşti că acum e moartă !... Nu, nu pot să mă împac cu gîndul ăsta !"...

Cuvintele mamei au fost redate cam în felul acesta :

„— Nu mai departe decît luni, acum două săptămîni, era aici, acasă, cam abătută, aşa mi s-a părut, dar totuşi zîmbitoare şi, pentru un motiv ce mi s-a părut ciudat atunci, colindase prin fermă toată ziua, luni după-masă şi seara, uitîndu-se la tot ce întîlnea în cale şi culegînd flori. Pe urmă a venit la mine, m-a îmbrăţişat şi mi-a spus : «Aş vrea să fiu din nou fetiţă mică, mămico, iar dumneata să mă iei în braţe şi să mă legeni aşa cum aveai obiceiul». Eu i-am spus : «Ce-i cu tine, Roberta ? De ce eşti aşa de tristă în

seara asta ?» Şi ea mi-a răspuns : «O, nu-i nimic... Ştii că trebuie să plec mîine dimineaţă. Şi nu ştiu cum se face, dar nu mă simt în apele mele astăzi.» Ah, cînd mă gîndesc că era vorba de călătoria aceea... A avut, cred eu, presimţirea că lucrurile n-au să se petreacă aşa cum plănuise ea. Dumnezeule, s-o lovească el pe fetiţa mea, pe ea, care n-a făcut nimănui nici un rău, niciodată, nici măcar unei muşte !

Spunînd acestea, cu toate că încerca să se stăpînească, începu să plîngă în tăcere, în timp ce Titus, copleşit de durere, stătea în spatele ei."

Familia Griffiths, însă, ca şi ceilalţi membri ai înaltei societăţi locale păstrau o tăcere absolută şi aproape cu neputinţă de pătruns. În ceea ce-l privea pe Samuel Griffiths, nu putu la început să priceapă sau să creadă că tînărul Clyde a fost capabil de o asemenea faptă. Cum ? Tînărul acela, care i se păruse lui atît de amabil, destul de timid şi trăgînd, hotărît, a boier, să fie acuzat de asasinat ? Aflîndu-se la o depărtare destul de mare de Lycurgus în momentul acela — în Saranacul Superior, unde Gilbert nu reuşi să-l găsească decît cu mare greutate — fu luat cu totul prin surprindere, neştiind ce să creadă, necum ce să facă. Era pur şi simplu absurd ! Trebuie să fie o greşeală ! Probabil că nepotul lui a fost confundat cu altcineva.

Gilbert căută, totuşi, să-i arate că acesta este adevărul, întrucît fata lucrase la fabrică în secţia lui Clyde, iar procurorul districtual din Bridgeburg, cu care el şi luase legătură, îl asigurase că se află în posesia scrisorilor pe care defuncta i le scrisese lui Clyde şi că el nu încercase să tăgăduiască.

— Bine, răspunse Samuel, în cazul ăsta nu te pripi şi mai ales nu vorbi cu nimeni în afară de Smillie sau Godboy pînă cind nu ne revedem. Unde e Brookhart ? întrebă el, făcînd aluzie la Darrah Brookhart, avocat, consilier la „*Griffiths and Company*".

— Astăzi e la Boston, răspunse fiul. Dacă nu mă-nşel, mi-a spus vinerea trecută că nu se întoarce decît luni sau marţi.

— Bine, telefonează-i că vreau să se întoarcă imediat. Apropo, roagă-l pe Smillie să aranjeze cumva cu redactorii de la *Steaua* şi *Farul* să nu mai publice nici un fel de comentariu pînă cînd nu mă întorc eu. Voi fi acolo mîine dimineaţă. De asemenea, spune-i să ia maşina şi să plece imediat la Bridgeburg, chiar azi dacă e cu putinţă. Vreau să aflu tot ce se poate afla direct de la sursă Spune-i să stea de vorbă cu Clyde, dacă poate, şi cu procurorul districtului şi să vină cu toate ştirile pe care le va putea căpăta. Să aducă şi toate ziarele. Vreau să văd eu însumi ce s-a publicat.

Cam în aceeaşi vreme, în vila familiei Finchley de la lacul Twelfth, Sondra însăşi, după patruzeci şi opt de ore de gînduri chinuitoare pe marginea acestei lovituri de teatru care pusese capăt tuturor visurilor ei de fată în legătură cu Clyde, se hotărî, în cele din urmă, să-i mărturisească totul tatălui ei, de care era mai ataşată decît de doamna Finchley. În consecinţă, se duse la el în bibliotecă, unde acesta obişnuia să şadă după masă, citind sau rezolvînd diferite chestiuni curente. Cum ajunse însă acolo, izbucni în suspine, adînc rănită în dragostea ei pentru Clyde, ca şi în vanitatea şi iluziile legate de propria ei situaţie socială, speriată de scandalul care o ameninţa atît pe ea, cît şi familia. Ce avea să spună acum mama ei, după toate avertismentele pe care i le dăduse ? Dar tatăl ? Sau Gilbert Griffiths şi logodnica acestuia ? Sau familia Cranston, care, dacă n-ar fi fost la mijloc influenţa ei asupra Bertinei, nu ar fi admis niciodată această intimitate cu Clyde ?

Suspinele ei atraseră atenţia tatălui, care îşi întrerupse imediat lucrul, întorcîndu-şi capul şi întrebîndu-se ce înseamnă toate acestea. Dîndu-şi însă numaidecît seama că e vorba de ceva extrem de grav, o cuprinse în braţe şi murmură cu o voce mîngîietoare :

— Ei, ei ! Pentru Dumnezeu ! Ce i s-a întîmplat fetiţei mele ? Cine i-a făcut rău, şi pentru ce ?

Pe urmă, uluit şi cu o expresie de neţărmurită buimăceală, ascultă mărturisirea completă a tot ce se întîmplase pînă în clipa aceea — prima ei întîlnire cu Clyde, interesul pe care i-l stîrnise, şi, în sfîrşit, această groaznică acuzaţie şi arestarea lui. Şi dacă toate acestea erau adevărate ? ! Dacă numele ei şi al tăticului ei aveau să fie amestecate în toate acestea ? După care începu să plîngă iar, de parcă i s-ar fi frînt inima, ştiind însă foarte bine că pînă la urmă va obţine compătimirea şi iertarea tatălui, indiferent de necazurile şi grijile lui de mai tîrziu.

Finchley, un om obişnuit ca în casă la el să domnească tihna, ordinea, tactul şi bună-cuviinţa, îşi privi fata cu un aer uimit şi mustrător, nu însă lipsit de simpatie, şi exclamă :

— Asta-i bună ! Ce naiba ? ! Sînt pur şi simplu uluit, draga mea ! Nu mai pricep nimic ! E prea de tot, trebuie să-ţi spun din capul locului ! Acuzat de crimă ! Şi scrisori de-ale tale, scrise cu mîna ta proprie, spui, în posesia lui, dacă n-or fi intrat cumva în mîna procurorului districtual ! Ţţţ ! Ţţţ ! Ţţţ ! Mare greşeală, Sondra, mare greşeală ! De luni de zile maică-ta îmi tot împuia urechile cu chestia asta, şi tu ştii foarte bine că ţi-am luat partea. Şi acum vezi ce s-a întîmplat ? De ce nu mi-ai spus mie, sau n-ai ascultat-o pe ea ? Nu puteai să-mi povesteşti totul înainte de a ajunge aşa de departe ? Credeam că ne înţelegem destul de bine

amîndoi... Mama ta şi cu mine am căutat întotdeauna să facem aşa fel ca să fie bine pentru tine. Ştii lucrul acesta. Pe de altă parte, credeam că eşti mai stăpînă pe tine. Zău aşa! Dar o crimă, şi numele tău amestecat într-o asemenea afacere! Dumnezeule!

Şi frumosul bărbat blond, îmbrăcat într-un costum impecabil, se sculă şi străbătu odaia cu paşi mari, pocnindu-şi degetele, iritat, în timp ce Sondra continua să plîngă. Deodată se opri, se întoarse spre ea şi spuse:

— Haide, haide! N-are nici un rost să plîngi! Lacrimile n-au să dreagă nimic. Fireşte, o să găsim noi un mijloc să facem să se uite istoria asta. Nu ştiu... Nu ştiu, nu-mi dau seama ce efect poţ avea toate acestea asupra ta, personal. Dar un lucru e sigur: Vreau să ştiu ce facem cu scrisorile acelea!

Şi în timp ce Sondra plîngea mai departe, domnul Finchley se duse mai întîi să-şi cheme soţia, pentru a-i comunica şi ei lovitură primită — o lovitură cu caracter „monden", care avea să înnegureze spiritul acestei femei pentru tot restul vieţii — apoi să-i telefoneze lui Legare Atterbury, avocat, senator al statului, preşedintele Comitetului Central Republican din acel stat şi propriul său consilier particular de ani de zile, căruia îi explică situaţia extrem de dificilă în care se găsea fiica lui. Îl întrebă, totodată, care e cel mai bun lucru ce-i rămînea de făcut.

— Păi, să vedem, să vedem... răspunse Atterbury de la capătul celălalt al firului. Eu, unul, nu mi-aş face prea mult sînge rău dacă aş fi în locul dumneavoastră, domnule Finchley. Cred că am să pot face ceva, să aranjez lucrurile înainte de a se fi produs vreo neplăcere cu caracter public. Staţi, să vedem... Cine e procurorul districtului Cataraqui? Va trebui să-i aflu numele, voi lua legătura cu el şi vă voi telefona numaidecît. Dar să nu vă faceţi nici un fel de griji, sînt sigur că voi putea să fac ceva... în orice caz, voi opri publicarea scrisorilor în ziare. Poate că le scot şi din proces... nu sînt sigur... sînt convins însă că voi face în aşa fel, încît numele ei să nu fie amintit, aşa că fiţi pe pace.

La rîndul lui, Atterbury îi telefonă lui Mason, al cărui nume îl găsi în anuarul judiciar, şi stabili îndată o întrevedere cu acesta, deoarece Mason susţinea că scrisorile sînt de o importanţă vitală pentru proces. Totuşi, fu atît de impresionat auzind glasul lui Atterbury, încît se grăbi să-i spună că, deocamdată, nu avea nicidecum intenţia să dea publicităţii numele Sondrei sau să-i reproducă scrisorile în ziare, ci numai să le păstreze pentru a le supune cercetării confidenţiale a juriului, dacă bineînţeles Clyde nu s-ar hotărî să mărturisească totul, evitîndu-se astfel discutarea acestor treburi la proces.

Atterbury îi telefonă apoi lui Finchley şi, văzînd că acesta se opune cu îndîrjire oricărei folosiri a scrisorilor sau a menţionării numelui Sondrei, îl asigură că a doua zi, sau cel mai tîrziu peste două zile, se va deplasa el însuşi la Bridgeburg cu un anumit plan, mai ales că deţinea unele informaţii cu caracter politic, care vor avea, fără îndoială, darul de a-l face pe Mason să se gîndească bine înainte de a-i trece prin cap să dea publicităţii măcar o parte din scrisorile Sondrei.

După un consiliu de familie, se hotărî ca doamna Finchley, Stuart şi Sondra să plece fără întîrziere, şi fără să dea vreun fel de explicaţie cuiva, pe coasta statului Maine, sau în orice alt loc care le-ar conveni. Finchley însuşi îşi propuse să se întoarcă la Lycurgus şi Albany. Nu era recomandabil ca vreunul dintre ei să se găsească undeva unde puteau fi asaltaţi de reporteri sau chestionaţi de prieteni.

Consecinţa imediată fu exodul membrilor familiei Finchley la Narragansett, unde, sub numele de Wilson, trăiră într-o izolare totală timp de şase săptămîni. De asemeni, şi din aceleaşi motive, familia Cranston plecă spre una din insulele Thousand, unde exista o colonie de vară nu întru totul de lepădat pentru gusturile lor. Cît priveşte familiile Baggott şi Harriet, care nu erau prea mult implicate în această afacere ca să se deranjeze, preferară să rămînă exact acolo unde se aflau, la lacul Twelfth. Toată lumea însă nu vorbea decît despre Clyde şi Sondra, despre crima aceea oribilă şi despre probabilul dezastru „monden" al tuturor celor care, fără să aibă nici o vină, erau totuşi, mai mult sau mai puţin, pătaţi de această afacere

Între timp, Smillie, ascultînd de ordinele lui Griffiths, se duse la Bridgeburg şi, după ce petrecu două ore discutînd cu Mason, îl vizită pe Clyde la închisoare. Datorită autorizaţiei lui Mason, putu sta de vorbă cu acuzatul, în celulă, între patru ochi. Smillie îi spuse procurorului că intenţia familiei Griffiths nu era să organizeze apărarea în favoarea lui Clyde, ci mai curînd să vadă dacă, în împrejurările date, era posibil să se întreprindă o apărare. Mason căută să-i arate cît de înţelept ar fi să-l poată convinge pe Clyde să facă mărturisiri complete, deoarece, după cum spunea el, nu exista nici cea mai mică îndoială cu privire la vina lui Clyde, şi un proces însemna o risipă de bani pentru district, fără nici un rezultat avantajos pentru Clyde — pe cîtă vreme dacă va înţelege să marturisească, s-ar putea invoca unele temeiuri pentru clemenţă, în orice caz s-ar evita publicarea în ziare a unui scandal monstruos, în care ar fi implicată întreaga societate înaltă.

După care Smillie se duse în celula lui Clyde, unde acesta, abătut și deznădăjduit, se gîndea într-una ce atitudine să ia. Cînd auzi însă pronunțîndu-se numele lui Smillie, sări ca ars. Familia Griffiths... Samuel Griffiths și Gilbert! Reprezentantul lor personal! Și ce să-i spună acum? Pentru că, desigur, gîndea el, după ce a stat de vorbă cu Mason, Smillie îl va socoti vinovat. Ce să-i spună? Ce poveste să-i înșire? Să-i spună adevărul, sau ce anume? Nu prea avu însă timp să se gîndească, pentru că Smillie fu introdus numaidecît. Umezindu-și buzele cu limba sa uscată, reuși să îngîne doar atît:

— Bună ziua, domnule Smillie...

La care celălalt răspunse cu o voioșie prefăcută:

— Noroc, Clyde! Îmi pare rău că te întîlnesc într-un loc ca ăsta... Apoi urmă: Ziarele și procurorul districtului de aici îndrugă verzi și uscate despre o afacere destul de neplăcută în care ai fi implicat, dar eu nu prea cred în toate astea... trebuie să fie o greșeală la mijloc. Tocmai de aceea am și venit aici, să văd care-i adevărul. Unchiul dumitale mi-a telefonat azi-dimineață să vin aici și să stau de vorbă cu dumneata, să văd cum se face că te-au arestat. Desigur, poți să-ți închipui ușor cam care e starea de spirit a familiei... M-au rugat, așadar, să vin aici și să limpezesc chestiunea, apoi să încerc să te scot de sub acuzare, dacă se poate, numai că trebuie să-mi spui totul pe șleau, înțelegi?... Vreau să zic...

Se întrerupse, convins că nu va auzi prea multe lucruri care să-l dezvinovățească pe Clyde, atît din cauza celor aflate de la Mason, cît și din pricina atitudinii extrem de nervoase și de reținute a lui Clyde.

Acesta, după ce-și umezi buzele încă o dată cu vîrful limbii, începu:

— Cred că nu stau pe roze, domnule Smillie. Cînd am cunoscut-o pe domnișoara Alden, nici prin gînd nu mi-a trecut că o să ajung în situația asta nenorocită. Dar nu am ucis-o, și acesta este adevărul adevărat! Nici n-am vrut măcar vreodată s-o ucid sau s-o duc la lacul acela. Acesta e adevărul, așa cum i-am spus și procurorului. Știu că procurorul are cîteva scrisori de-ale ei, adresate mie, dar ele nu arată altceva decît că voia să plec cu dînsa, și nicidecum că eu aș fi fost acela care dorea să plece cu ea...

Tăcu, sperînd că Smillie o să-și dea aprobarea. El, văzînd că afirmațiile lui Clyde și cele ale lui Mason coincid asupra acestui punct, totuși dorind să-l îmbuneze, răspunse:

— Da, știu. Mi le-a arătat adineauri.

— Mi-am închipuit că o să vi le arate, continuă Clyde cu voce stinsă. Dar ştiţi cum se întîmplă uneori, domnule Smillie... adăugă el pe un ton foarte coborît, de teamă să nu-l audă şeriful sau Kraut. Poţi intra în bucluc cu o fată fără să fi avut vreo intenţie rea. Ştiţi şi dumneavoastră... Roberta mi-a plăcut la început, e adevărat, şi am avut legături cu ea, aşa cum o arată scrisorile. Dumneavoastră însă cunoaşteţi regulamentul fabricii – anume că nici un şef de serviciu nu are voie să aibă legături cu vreuna dintre femeile de sub conducerea lui. Cred că de aici a pornit toată nenorocirea mea. Mi-a fost teamă să nu se afle, înţelegeţi ?

— Înţeleg.

Şi aşa, puţin cîte puţin, uşurîndu-se pe măsură ce vorbea, pentru că Smillie părea să-l asculte cu simpatie, schiţă începutul legăturilor lui cu Roberta, precum şi sistemul său actual de apărare. Nu pomeni însă nici un cuvînt despre aparatul de fotografiat, despre cele două pălării sau despre costumul pierdut — lucruri care îl tulburau profund şi în mod continuu. Cum va putea să explice vreodată toate acestea ? Cînd încheie, Smillie, în urma celor ce-i spusese Mason, îl întrebă :

— Dar ce-a fost cu cele două pălării, Clyde ? După cîte pretinde omul ăsta, ai recunoscut că ai avut două pălării de paie — una care a fost găsită pe lac, şi alta pe care o purtai cînd ai plecat de acolo !

Clyde, silit să răspundă ceva, şi totuşi neştiind ce anume, răspunse :

— Se înşală dacă susţine că purtam o pălărie de paie cînd am plecat de acolo, domnule Smillie ; era o şapcă.

— Înţeleg. Totuşi, aveai o pălărie de paie la lacul Bear, aşa mi s-a spus.

— Da, aveam o pălărie de paie acolo, dar, cum i-am spus şi lui, era pălăria pe care o purtasem cînd fusesem prima oară la vila Cranston. O uitasem şi o lăsasem acolo.

— Da, pricep. Dar mai e vorba şi de un costum — unul gri, dacă nu mă înşel — mi-a spus că ai fost văzut îmbrăcat cu el, dar că nu s-a găsit pînă acum. E adevărat, ai purtat un costum gri ?

— Nu. Purtam costumul albastru cu care eram îmbrăcat atunci cînd am venit aici, unde mi l-au luat şi mi l-au dat în schimb pe ăsta.

— După cîte spune însă procurorul, ai declarat că l-ai dat la uscat şi la călcat în Sharon, dar n-a găsit pe nimeni care să-şi aducă aminte de asta. Care e adevărul ? L-ai dat la uscat şi călcat acolo ?

— Da, domnule.

— Cine ţi l-a călcat ?

— Nu-mi amintesc acum. Cred însă că aş găsi omul acela dacă m-aş duce acolo... e lîngă garaj.

Spunînd acestea, îşi lăsă ochii în jos, ocolind privirile lui Smillie.

Apoi Smillie, ca şi Mason înaintea lui, începu să-l chestioneze în legătură cu valiza din barcă, punîndu-i, de asemenea, problema dacă nu s-a întîmplat cumva — de vreme ce înotase pînă la ţărm îmbrăcat şi cu pantofii în picioare — să se apropie înot de Roberta şi s-o ajute să se agaţe de barca răsturnată. Clyde explică încă o dată că i-a fost teamă că nu-l tragă la fund, adăugînd însă acum, pentru prima oară, că i-a strigat să se agaţe de barcă, deşi mai înainte spusese că barca se depărtase de ei. Iar Smillie îşi aminti că Mason i-a raportat tocmai ultima explicaţie. De asemenea, în legătură cu pălăria pe care i-o luase vîntul din cap, aşa cum spusese Clyde, Mason susţinea că poate dovedi prin martori, precum şi pe baza rapoartelor meteorologice oficiale că nu suflase nici o boare de vînt în ziua aceea extrem de liniştită. Era, aşadar, limpede că minţea. Povestea lui era cusută cu aţă albă. Totuşi, Smillie, nevoind să-l încurce, spunea într-una : „Înţeleg", sau : „Desigur", sau : „Care va să zică aşa s-au petrecut lucrurile ?"

În cele din urmă îl întrebă despre semnele lăsate pe faţa şi craniul Robertei. Mason îi atrăsese atenţia, susţinînd că dacă ar fi lovit-o barca, în nici un caz nu i-ar fi putut pricinui două leziuni. Clyde însă era sigur că barca a lovit-o o singură dată, şi toate rănile ei proveneau din această lovitură, altfel nu şi le putea explica. In acelaşi timp, începu să-şi dea seama cît de inutile sînt toate aceste explicaţii. Judecîndu-l după atitudinea sa nervoasă-şi neliniştită, era clar că Smillie nu-i dădea crezare. De bună seamă, vedea în faptul că nu o ajutase pe Roberta un act tot atît de laş, un pretext vădit de a o lăsa să moară.

Prea chinuit şi abătut ca să mai poată continua minciunile, Clyde se hotărî să recadă în mutism. Smillie, la rîndul lui, prea copleşit şi tulburat pentru a dori să-l mai interogheze sau să-l sîcîie, se tot sucea şi răsucea pe scaun, pînă cînd îi spuse :

— Cu toată părerea de rău, acum trebuie să plec, Clyde. Drumurile sînt destul de proaste între Bridgeburg şi Sharon. Dar mi-a părut foarte bine că am putut auzi şi explicaţiile dumitale. Le voi transmite domnului Samuel Griffiths întocmai cum mi le-ai spus mie. Pînă una-alta, dacă aş fi în locul dumitale, n-aş vorbi mai mult decît este absolut necesar... asta pînă vei primi veşti de la mine. Mi s-au dat instrucţiuni să găsesc aici un avocat care să

consimtă să se ocupe de cazul dumitale, dar cum e tîrziu, şi domnul Brookhart, principalul nostru consilier, se va întoarce mîine, c să aştept ca să pot sta de vorbă cu el. Aşadar, dacă vrei să mă asculţi, nu mai spui nimic nimănui pînă cînd nu îţi va trimite el vorbă, sau eu. O să vină sau el personal, sau o să delege pe cineva, dar oricine ar veni, o să-ţi aducă o scrisoare de la mine şi o să-ţi dea unele sfaturi.

Cu acest ultim îndemn, îl lăsă pe Clyde în prada gîndurilor sale, perfect convins de vinovăţia lui, precum şi de faptul că numai milioanele lui Griffiths, dacă el ar înţelege să cheltuiască în acest scop, l-ar putea scăpa de la o soartă pe care, fără doar şi poate, o merita

CAPITOLUL 80

A doua zi dimineaţă, Samuel Griffiths, împreună cu fiul său Gilbert, stăteau alături în vastul salon al locuinţei din bulevardul Wykeagy, ascultînd raportul lui Smillie asupra întrevederii pe care o avusese cu Clyde şi cu Mason. Smillie făcu o expunere amănunţită a tot ce auzise şi văzuse. Iar Gilbert Griffiths, tulburat şi revoltat peste măsură, exclamă la un moment dat :

— Ce diavol ! Ce fiară ! Ce-ţi spuneam, papa ? Nu te-am sfătuit să nu-l aduci aici ?

Samuel Griffiths, după ce se gîndi la sentimentele de simpatie prostească ce-l animaseră la început, îi aruncă lui Gilbert o privire plină de mustrare şi nelinişte, care parcă spunea : „Sîntem oare aici ca să discutăm intenţiile mele — care, chiar dacă au fost nebuneşti, au izvorît din prea multă bunăvoinţă — sau încurcătura actuală ?“ Iar Gilbert se gîndea : „Asasinul ! Şi ticăloasa, sclivisita aia de Sondra Finchley, care a încercat să-l ridice numai ca să-mi facă mie în ciudă, şi pînă la urmă s-a pomenit împroşcată cu noroi... Tîmpita ! Aşa-i trebuie ! Acum să tragă ponoasele !“ Dar atît numai, că toate necazurile aveau să pricinuiască şi lui, şi tatălui său necazuri nesfîrşite. Căci nu era asta o pată de neşters, care avea să-i mînjească pe toţi — pe el, pe logodnica lui, pe Bella, Myra, părinţii — şi să-i coste, poate, poziţia pe care o ocupau aici, la Lycurgus ? Ce tragedie ! O execuţie, poate ! Şi tocmai în familia lor !

Samuel Griffiths, pe de altă parte, recapitula în minte toate cîte se petrecuseră de la sosirea lui Clyde la Lycurgus.

Fusese lăsat să muncească mai întîi la subsol, cu desăvîrşire ignorat de familie. Fusese lăsat să se descurce singur timp de opt

luni încheiate. Nu cumva aceasta era una din cauzele care contribuiseră la toată grozăvia asta? L-au pus apoi să conducă secția aceea de femei... Nu a fost oare o greșeală? Toate lucrurile acestea le vedea acum limpede, deși nu scuzau în nici un fel fapta lui Clyde, departe de așa ceva! Ah, ticăloșia minții, care nu e în stare să stăpînească dorințele neînfrînate ale cărnii... Cît cinism din partea lui, s-o seducă mai întîi pe fata aceea, și pe urmă, datorită Sondrei — datorită simpaticei, frumoasei Sondra — să caute să scape de ea! Și acum iată-l în închisoare, unde, după cum raporta Smillie, nu putea da o explicație mai bună a tuturor acestor împrejurări îngrozitoare decît asigurarea că nu avusese deloc intenția de a o omorî, că nici nu s-a gîndit măcar la așa ceva, că vîntul îi luase pălăria din cap!

Ce argumente șubrede! Și nici o explicație plauzibilă pentru a justifica prezența celor două pălării, costumul dispărut, faptul că nu sarise s-o ajute pe fata aceea în clipa în care se îneca. Apoi semnele de pe fața ei, pe care nu le putea explica. Cu cîtă tărie dovedeau toate acestea vinovăția lui!

— Pentru Dumnezeu! exclamă Gilbert. Astea sînt singurele lucruri pe care le poate spune în apărarea lui? Tîmpitul!

Smillie răspunse că n-a putut să scoată mai mult de la Clyde și că domnul Mason era convins în mod absolut și obiectiv de culpabilitatea lui.

— Groaznic! Groaznic! exclamă la rîndul lui Samuel. Pur și simplu nu sînt în stare să pricep. Nu pot! Mi se pare cu neputință ca cineva în ale cărui vine curge sîngele meu să se facă vinovat de așa ceva!

Se sculă în picioare și străbătu odaia, pradă unei suferințe și scîrbe profunde și sincere. Familia lui! Gilbert și viitorul lui! Bella, cu toate ambițiile și visurile ei! Și Sondra! Și Finchley!

Își încleștă pumnii. Își încruntă sprîncenele și-și strînse buzele. Se uită la Smillie, care spilcuit și scos ca din cutie, nu-și putea ascunde tulburarea ce-l cuprinsese și clătina din cap cu deznădejde ori de cîte ori Griffiths se uita la el.

O oră și jumătate mai tîrziu, după ce pusese toate întrebările posibile pentru a se asigura că faptele nu puteau căpăta o altă interpretare decît aceea care decurgea din datele furnizate de Smillie, Griffiths-senior se opri și spuse:

— Ei bine, trebuie să recunoaștem că afacerea ia o întorsătură neplăcută. Totuși, în ciuda celor ce mi-ai spus, eu, unul, nu am curajul de a-l condamna total pe băiatul ăsta înainte de a afla și alte amănunte. S-ar putea să mai fie unele lucruri care nu au

ieşit încă la lumină. După cîte spui dumneata, nu vrea să vorbească despre foarte multe chestiuni — unele mici detalii pe care nu le cunoaştem — şi care pot să constituie anumite scuze, oricît de neînsemnate ar fi ele ; pentru că, altfel, s-ar părea că ne aflăm în faţa unei crime dintre cele mai înfiorătoare. Domnul Brookhart s-a întors de la Boston ?

— Da, tată, e aici, răspunse Gilbert. I-a telefonat domnului Smillie.

— Spune-i să vină aici pe la 2, ca să stea de vorbă cu mine. Acum sînt prea obosit ca să mai discut despre asta. Povesteşte-i şi lui tot ce mi-ai povestit mie, Smillie. Pe urmă să te întorci cu el la ora 2. S-ar putea să vină cu o sugestie de cea mai mare însemnătate pentru noi, deşi mărturisesc că nu văd ce anume. Vreau să mai spun un singur lucru : sper că băiatul ăsta nu este vinovat ! Doresc să se ia toate măsurile necesare pentru a se afla dacă este vinovat sau nu, şi în acest ultim caz să fie apărat prin toate mijloacele legale ! Nu însă mai mult decît atît. Să nu încerce nimeni să scape pe cineva care s-a făcut vinovat de o astfel de crimă, nu, nu, nu ! Chiar dacă este nepotul meu ! Eu nu fac lucruri dintr-astea ! Oricîte necazuri şi ruşine mi-ar pricinui, voi face tot ce pot ca să-l ajut dacă e nevinovat, dacă există măcar cel mai mic motiv pentru a crede asta. Dacă însă e vinovat, niciodată ! Dacă băiatul acesta este vinovat cu adevărat, va suferi consecinţele. Nu voi cheltui nici un dolar, nici un cent din banii mei pentru cineva care s-ar putea face vinovat de o asemenea crimă, chiar dacă este nepotul meu !

Se întoarse şi, cu paşi înceţi şi greoi, se îndreptă spre scara din fund, în timp ce Smillie, făcînd ochii mari, îl urmărea cu o privire respectuoasă. De cîtă tărie dădea dovadă acest om ! Ce hotărîre luase ! Ce judecată dreaptă rostise într-o criză ca asta ! Gilbert, nu mai puţin impresionat, rămăsese pe scaun, cu privirea fixă. Era cu adevărat un om tatăl lui ! Deşi rănit şi profund îndurerat, nu se arăta nici meschin, nici răzbunător, spre deosebire de el.

Ceva mai tîrziu sosi domnul Darrah Brookhart, avocatul specialist în problemele marilor întreprinderi, un bărbat înalt, bine îmbrăcat, bine hrănit, cumpănit şi prudent, puţin cam pîntecos şi cu un ochi pe jumătate închis. Făcea impresia, cel puţin din punct de vedere moral, dacă nu neapărat şi fizic, că e un balon suspendat într-o atmosferă rarefiată, unde putea fi deplasat încoace şi încolo de cel mai slab suflu de interpretări sau decizii juridice, indiferent de natura lor. În absenţa altor fapte, vinovăţia lui Clyde (pentru el) era cît se poate de limpede. După ce ascultă cu toată atenţia expozeul lui Smillie asupra tuturor acelor împrejurări sus-

pecte şi incriminatorii, îşi spuse că ar fi foarte greu să organizeze un sistem de apărare măcar în parte satisfăcător, afară de cazul cînd s-ar mai fi ivit unele fapte în favoarea lui Clyde, fapte care deocamdată nu apăruseră. Cele două pălării, valiza, faptul că fugise în felul acela ! Scrisorile ! Ar fi preferat totuşi să le citească personal. Căci, pe baza tuturor datelor adunate pînă în prezent, nu exista nici cea mai mică îndoială că opinia publică era în unanimitate ostilă lui Clyde şi favorabilă tinerei victime, pe care sărăcia şi umila ei poziţie socială o făceau încă şi mai demnă de compătimire, circumstanţe ce făceau aproape imposibil un verdict favorabil într-o regiune abia defrişată ca Bridgeburg. Şi asta, deoarece Clyde, deşi sărac el însuşi, era nepotul unui om bogat şi se bucurase pînă acum de o situaţie bună în societatea din Lycurgus. Fără îndoială că faptul acesta avea să-i ridice împotriva lui pe locuitorii satelor. Era poate preferabil să se ceară transferarea procesului în altă parte, pentru a se para efectul unui astfel de prejudiciu ?

Pe de altă parte, înainte de a trimite la Clyde un avocat foarte iscusit şi cu multă experienţă în luarea interogatoriilor şi audierea martorilor, pe cineva care, în vederea apărării, ar fi ştiut să-i smulgă adevărul, arătîndu-i clar că viaţa lui depinde de sinceritatea răspunsurilor pe care le va da, nu ar putea spune dacă în procesul acesta este sau nu cazul să se mai nutrească speranţe. În biroul lui lucra un oarecare domn Catchuman, un om extrem de abil, care ar putea fi trimis într-o astfel de misiune şi al cărui raport final ar îngădui formarea unei opinii judicioase. Totuşi, într-o afacere ca aceasta existau şi alte aspecte, care, după părerea lui, reclamau o atenţie deosebită înainte de a se lua hotărîri. Pentru că, după cum o ştiau foarte bine domnul Griffiths şi fiul, la Utica, New York, Albany (şi fiindcă e vorba de aşa ceva, mai ales la Albany, unde sînt cei doi fraţi „Canavan & Canavan", indivizi extrem de dibaci, deşi oarecum dubioşi) existau avocaţi penalişti foarte pricepuţi în ceea ce priveşte complexitatea şi chichiţele legilor penale. Nu încape nici o îndoială că oricare dintre aceştia, în schimbul unui onorariu adecvat şi fără să ţină seama de aspectul pe care îl prezenta pricina la prima vedere, putea fi convins să-şi ia sarcina apărării lui Clyde. De asemenea, era neîndoielnic că, recurgînd la cereri de transferare a procesului, la recursuri, apeluri etc., ar putea obţine fel de fel de amînări, şi, pînă la urmă, un verdict mai blînd decît pedeapsa cu moartea în cazul cînd asta ar fi dorinţa şefului unei familii atît de importante. Pe de altă parte, era neîndoielnic faptul că un proces discutat cu atîta înverşunare va stîrni în jurul său o publicitate imensă. Oare domnul Griffiths dorea lucrul acesta ? Pentru că, date fiind împrejurările de faţă,

nu se va spune oare — deşi, evident, pe nedrept — că foloseşte enorma lui avere pentru a opri mîna justiţiei ? În cazuri de acest fel, publicul era aşa de pornit împotriva celor bogaţi ! Totuşi, acelaşi public s-ar aştepta cu siguranţă ca familia Griffiths să intervină în apărarea inculpatului, indiferent dacă ulterior va critica sau nu această atitudine.

În consecinţă, era nevoie ca domnul Griffiths şi fiul său să decidă cum anume vor prefera să procedeze, dacă vor recurge la avocaţi penalişti distinşi, de felul celor amintiţi, la avocaţi mai puţin iluştri, sau nu vor angaja nici un avocat. Pentru că, fireşte, era posibil, şi asta fără nici o zarvă, să i se asigure lui Clyde asistenţa unui avocat capabil, totuşi modest, eventual unul care locuieşte şi practică chiar în Bridgeburg şi a cărui însărcinare să fie doar aceea de a minimaliza pe cît posibil orice aluzie brutală şi nejustificată din partea presei la adresa familiei.

Astfel, după alte trei ore de deliberări, Samuel însuşi hotărî ca domnul Brookhart să-l trimită de îndată pe domnul Catchuman la Bridgeburg, să stea de vorbă cu Clyde, şi după aceea, indiferent de concluziile la care va fi ajuns cu privire la vinovăţia sau nevinovăţia lui, să aleagă din baroul din Bridgeburg, cel puţin deocamdată, avocatul care va crede dînsul că e cel mai indicat să-l apere pe Clyde cît mai bine. Nu i se dădu, totuşi, nici o altă însărcinare în afara aceleia de a-i smulge lui Clyde toate amănuntele în legătură cu punerea lui sub acuzare, iar acestea o dată obţinute, de a alcătui pe baza lor o apărare, cu scopul stabilirii în cel mai cinstit mod a singurelor fapte ce ar putea fi invocate în favoarea lui Clyde. Pe scurt, urma să nu se recurgă la şicane, cazuistică sau trucuri avocăţeşti pentru a stabili o falsă nevinovăţie şi a stînjeni în felul acesta bunul mers al justiţiei.

CAPITOLUL 81

Domnul Catchuman se dovedi a nu fi nici măcar pe departe omul care să scoată de la Clyde mai multe mărturisiri decît scoseseră Mason sau Smillie. Cu toată dibăcia lui de a reconstitui cele mai veridice date din crîmpeiele declaraţiilor celor mai încurcate, se pricepea mult mai puţin cînd era vorba de sensibilitate — domeniu extrem de important în cazul lui Clyde. Era prea solemn, prea glacial — lipsit de orice căldură sufletească. În consecinţă, după ce-l supuse pe Clyde unui chinuitor interogatoriu de patru ore, în după-amiaza aceea fierbinte de iulie, se văzu pînă la urmă si-

lit să bată în retragere, cu convingerea că nu i-a fost încă dat să vadă un exemplu mai izbitor de nepricepere și stîngăcie în ceea ce privește punerea la cale a unei crime.

În fapt, după plecarea lui Smillie, Mason se deplasase cu Clyde pe țărmurile lui Big Bittern. Acolo descoperise trepiedul și aparatul de fotografiat. Ascultase, de asemenea, alte minciuni ale lui Clyde. După cum îi explică lui Catchuman, cu acest prilej Clyde negase că ar fi avut asupra lui un aparat de fotografiat, dar se făcuse dovada că avusese un astfel de aparat și că îl luase cu el cînd plecase din Lycurgus Totuși, cînd Catchuman stărui asupra acestui fapt, Clyde se mulțumi să spună că nu a avut nici un fel de aparat, și trepiedul găsit nu-i aparținea, minciună care-l irită pe Catchuman în așa hal, încît îl făcu să întrerupă orice discuție.

Totuși, întrucît Brookhart îi spusese că, indiferent de concluziile sale personale cu privire la Clyde, trebuia neapărat să găsească un avocat — caritatea, dacă nu onoarea, cerînd un astfel de gest din partea familiei Griffiths din Lycurgus, fiindcă, așa cum îi explicase Brookhart, ceilalți Griffiths, din vest, nu aveau nici un fel de mijloace și nici nu era cazul să fie amestecați în această afacere — își spuse că trebuie să găsească unul înainte de a pleca din oraș. Prin urmare, fără a cunoaște situația politică din regiune, se duse la biroul lui Ira Kellogg, președintele Băncii Naționale din ținutul Cataraqui, care, deși Catchuman nu știa lucrul acesta, se bucura de o influență considerabilă în consiliile organizației partidului democrat. Or, datorită convingerilor sale religioase și morale, acest Kellogg se arătă profund indignat de crima de care era acuzat Clyde. Pe de altă parte, însă, știind foarte bine că afacerea aceasta va pregăti probabil terenul unei victorii răsunătoare pentru republicani în viitoarele alegeri, își dădea seama că e nevoie să i se opună lui Mason o anumită rezistență. Soarta părea să favorizeze prea pe față mașina electorală republicană prin persoana și crima lui Clyde.

Într-adevăr, de la descoperirea asasinatului, Mason fusese răsfățat de publicitate, ajungînd să se bucure de notorietate chiar pe scară națională, așa cum nu i se mai întîmplase unui procuror districtual din această regiune de ani și ani de zile. Corespondenți de ziare, reporteri și desenatori din orașe îndepărtate ca Buffalo, Rochester, Chicago, New York și Boston începuseră de pe acum să vină aici și, în văzul lumii, să ia interviuri, să facă portrete sau să-i fotografieze pe Clyde, pe Mason, pe membrii familiei Alden etc., în timp ce Mason era obiectul elogiilor tuturor concetățenilor săi, indiferent de apartenență politică, deoarece lucrurile ajunseseră pînă acolo încît alegătorii democrați se uniseră cu cei republicani

în a se asigura reciproc că Mason procedează just tratîndu-l pe acest tînăr ucigaş aşa cum merită, şi că nici bogăţia familiei Griffiths, nici aceea a familiei fetei bogate pe care se părea că inculpatul ar fi încercat s-o prindă în mreje nu-l vor influenţa cîtuşi de puţin pe acest tînăr tribun al poporului. Era un procuror în toată puterea cuvîntului. Puteai face rămăşag că „unde calcă el nu mai creşte iarba".

Într-adevăr, înainte de vizita lui Catchuman, fusese convocat un juriu al coronerului, condus chiar de către Mason, care conchise că Roberta Alden murise datorită unor maşinaţiuni puse la cale şi executate de individul Clyde Griffiths, care în momentul acela se găsea în închisoarea districtuală din Bridgeburg, unde trebuia să rămînă închis în aşteptarea verdictului marelui juriu al districtului, în faţa căruia crima lui trebuia înfăţişată cît mai curînd. Mason, în urma unui apel adresat guvernatorului — lucru pe care îl ştia acum toată lumea — căuta să obţină o sesiune extraordinară a Curţii Supreme, ceea ce ar fi atras în mod inevitabil o sesiune imediată a marelui juriu, însărcinat să asculte dezbaterile procesului şi să-l condamne sau să-l achite pe Clyde. Or, între timp sosise Catchuman, care dorea să găsească un avocat abil din oraş, căruia să i se poată încredinţa o oarecare apărare a lui Clyde. Imediat, pentru a face faţă ameninţării politice care îl preocupa, Kellogg se gîndi la onorabilul Alvin Belknap, de la firma „Belknap & Jephson" din acelaşi oraş, un individ care fusese de două ori senator al statului, de trei ori preşedinte al colegiului electoral din regiunea lui, iar în ultima vreme era socotit de către diferiţi politicieni din partidul democrat ca fiind omul destinat unor onoruri şi mai înalte de îndată ce va fi posibil să se creeze o majoritate care să-i aducă la putere pe democraţi. De fapt, nu erau decît trei ani de cînd, în urma unei lupte cu Mason pentru postul de procuror al districtului, acest Belknap se apropiase de victorie mai mult decît oricare alt candidat al partidului democrat. Într-adevăr, atît de mari erau meritele sale politice, încît anul acesta îşi pusese candidatura pentru funcţia de judecător al districtului, funcţie la care aspira Mason. Şi dacă nu ar fi fost această lovitură de teatru — afacerea Clyde Griffiths — era în general admis că, o dată desemnat oficial în calitate de candidat, Belknap va fi şi ales. În consecinţă, cu toate că domnul Kellogg nu-şi dădu osteneala să-i explice lui Catchuman toate detaliile foarte complicate ale acestei situaţii politice extrem de interesante, îi spuse că domnul Belknap e un om întru totul excepţional, şi, într-adevăr, ar fi adversarul ideal al lui Mason.

După această scurtă introducere, Kellogg se oferi să-l conducă personal pe Catchuman la biroul firmei „Belknap & Jephson“, care se găsea în blocul Bowers de peste drum.

După ce bătu la ușa lui Belknap, fură primiți de un om vioi, de statură mijlocie și cu o înfățișare foarte simpatică, de vreo 48 de ani, ai cărui ochi albaștri-cenușii atrăseseră din primul moment atenția lui Catchuman, ca niște ferestre sufletești ale unui om extrem de dibaci, dacă nu superior și cu orizonturi foarte largi. Belknap avea într-adevăr o ținută care impunea respect. Poseda diplomă universitară, și în tinerețe, datorită fizicului, resurselor și poziției sale sociale (tatăl lui fusese judecător și senator al acestei regiuni), acumulase o atît de vastă experiență în ceea ce s-ar putea numi „viața din vecinătatea orașelor“, încît toate stîngăciile, precum și inhibițiile și dorințele sexuale care îl tulburau și chiar îl paralizau pe un om ca Mason fuseseră de mult înlocuite la el de o afabilitate și o perspicacitate desăvîrșite în relațiile cu oamenii, ceea ce îi îngăduia să înțeleagă toate complicațiile morale sau sociale ce se puteau întîlni în viață.

În chip firesc, așadar, era omul care avea să se apropie de un caz ca acela al lui Clyde cu mai puțină vehemență și înfrigurare decît Mason. Să mai adăugăm că, odată, pe cînd avea 20 de ani, el însuși se pomenise prins între două fete cărora le făcea curte simultan : un flirt frivol cu una, dragoste sinceră cu cealaltă. După ce o sedusese pe cea dintîi și nu mai avea de ales decît între căsătorie și fugă, optase pentru cea de a doua alternativă ; nu însă înainte de a-i fi înfățișat situația tatălui său, care îl sfătuise să-și ia un concediu — răstimp folosit pentru a se apela la serviciile doctorului familiei, cu urmarea că a fost nevoie de o mie de dolari și alte cheltuieli necesare spre a o instala pe fata însărcinată la Utica, astfel că, în cele din urmă, tatăl reuși să-l scape pe fiu, făcîndu-i posibilă reîntoarcerea și eventuala căsătorie cu cealaltă fată.

În consecință, deși nu simpatiza de fel cu aspectele mult mai crude și dramatice ale încercării lui Clyde de a scăpa, ținînd seama de acuzațiile pe care le auzise (în cursul îndelungaților săi ani de practică nu reușise niciodată să înțeleagă psihologia unui ucigaș), dar, din cauza existenței și influenței cu caracter sentimental a unei fete bogate, al cărei nume nu fusese încă dat publicității, era înclinat să creadă că tînărul inculpat cedase unei intrigi amoroase. Nu era oare un tînăr sărac, ușuratic și ambițios ? Cel puțin așa auzise. Se gîndea chiar că, ținînd seama de situația politică locală, ar putea, nu fără anumite avantaje personale — și, poate, într-un chip cu totul nefast pentru visurile domnului Mason — să organi-

zeze el însuşi o apărare sau cel puţin o serie de contestaţii juridice şi amînări, menite să îngreuieze considerabil drumul domnului Mason spre postul de judecător, la care aspira. Luînd ofensiva brusc — şi asta în ciuda sau mai curînd din cauza resentimentului public, a cărui violenţă creştea din oră în oră — n-ar putea oare obţine o transferare a procesului, sau măcar o amînare, în vederea completării informaţiilor, ceea ce ar fi fixat judecata la o dată posterioară aceleia cînd domnul Mason trebuia să-şi părăsească funcţia ? Atît el, cît şi domnul Reuben Jephson, tînărul său asociat, venit de curînd din statul Vermont, se gîndiseră de mai înainte la această posibilitate.

Or, iată-l acum pe domnul Catchuman întovărăşit de domnul Kellogg ! Urmă o discuţie cu domnul Catchuman şi domnul Kellogg, acesta din urmă argumentînd, cu multă diplomaţie, asupra oportunităţii de a-şi lua sarcina unei astfel de apărări. Şi cum propriul interes al lui Belknap faţă de această afacere era destul de mare n-a fost nevoie să stea prea mult pe gînduri ca să accepte, după ce s-a consultat cu tînărul său asociat. În definitiv, nu putea decît să profite din punct de vedere politic, indiferent de momentana stare de spirit a opiniei publice.

După ce Catchuman i-a dat lui Belknap un avans în contul onorariului, precum şi o scrisoare, prin care îl prezenta lui Clyde, Belknap îl rugă pe Jephson să-i telefoneze lui Mason pentru a-l informa că „Belknap & Jephson", în calitate de avocaţi ai lui Samuel Griffiths în favoarea nepotului acestuia, îl roagă să binevoiască a le comunica un raport scris şi amănunţit privind toate capetele de acuzare, precum şi dovezile strînse pînă acum, dimpreună cu procesele-verbale ale autopsiei şi raportul întocmit de coroner după anchetă. Îi mai cereau, de asemenea, să-i informeze dacă s-a făcut vreun demers în vederea convocării unei sesiuni extraordinare a Curţii Supreme, iar în caz afirmativ, să li se spună ce judecător a fost desemnat pentru a prezida şi în ce loc şi la ce dată se va întruni marele juriu. Printre altele, adăugă el, întrucît auzise că rămăşiţele pămînteşti ale domnişoarei Alden fuseseră transportate la Biltz pentru înmormîntare, domnii Belknap şi Jephson îşi permiteau să ceară o autorizaţie de exhumare, pentru ca medicii desemnaţi de apărare să poată examina cadavrul, propunere faţă de care Mason căută să opună rezistenţă, dar, în cele din urmă, o admise, pentru a nu fi obligat să se supună unui ordin dat de judecătorul Curţii Supreme.

O dată aranjate toate aceste amănunte, Belknap anunţă că se va duce la închisoare, să-l vadă pe Clyde. Era tîrziu şi nu luase masa — nu va mai mînca poate deloc — dar ţinea să aibă o discuţie

ca „de la om la om“ cu acest tînăr, lucru extrem de dificil, după cum îl informă Catchuman. Belknap, însă, stîrnit de opoziția sa față de Mason și avînd convingerea că se găsește într-o stare sufletească bună pentru a-l înțelege pe Clyde, era dominat cu totul de curiozitatea avocățească. Pe de o parte, romantismul și dramatismul acestei crime ! Pe de alta, ce fel de fată era această Sondra Finchley, despre care auzise pe căi lăturalnice ? Nu era oare cu putință s-o faca și pe ea să participe la apărarea lui Clyde ? Înțelesese, totuși, că numele ei nu trebuia menționat, înalte considerente politice cerînd acest lucru. Ardea de dorința de a sta de vorbă cu acest tînăr șiret, ambițios și ușuratic.

Totuși, după ce ajunse la închisoare, îi arătă șerifului Slack o scrisoare de la Catchuman și-i ceru în același timp favoarea de a fi condus undeva în vecinătatea celulei lui Clyde, de unde să-l poată studia înainte de a-i fi prezentat. Fu deci condus fără zgomot la etajul al doilea, iar acolo i se deschise o ușă în fața celulei lui Clyde și care dădea într-un coridor unde fu lăsat să pătrundă singur.

Oprindu-se la cîțiva pași de celula lui Clyde, putu să-l vadă de aproape. În acel moment Clyde zăcea cu fața în jos pe patul de fier, cu brațele aduse în jurul capului, cu trupul nemișcat. O farfurie cu mîncare, de care nici nu se atinsese, era așezată în scobitura peretelui. Căci, după plecarea lui Catchuman și după ce, pentru a doua oară, își dădu seama că nu reușește să convingă pe nimeni cu minciunile lui lipsite de noimă, era mai deznădăjduit decît oricînd. În realitate, era atît de demoralizat, încît plîngea ; un zbucium mut făcea să-i tresalte umerii. Văzînd toate acestea și aducîndu-și aminte de propriile lui escapade din tinerețe, Belknap rămase foarte înduioșat. După părerea lui, un asasin cu inima împietrită nu ar fi în stare să plîngă.

Cîteva clipe mai tîrziu, se apropie de ușa celulei lui Clyde și începu astfel :

— Ei, haide, haide, Clyde ! Asta nu ajută la nimic. Nu te lăsa atît de copleșit. Cazul dumitale poate că nu e chiar așa de disperat. Nu vrei să te scoli și să stai de vorbă cu un avocat care crede că poate să te ajute într-un fel oarecare ? Mă numesc Belknap, Alvin Belknap. Locuiesc chiar aici, la Bridgeburg, și am fost trimis la dumneata de o persoană care te-a vizitat nu demult... Catchuman, parcă așa-i spune, nu ? Nu te-ai înțeles prea bine cu el, nu-i așa ? Nici eu ! Bănuiesc că nu e în genul nostru. Iată însă o scrisoare de la el, prin care mă autorizează să te reprezint. Vrei s-o vezi ?

O introduse vesel, şi totuşi cu un aer hotărît, printre gratiile de care Clyde se apropie, curios şi oarecum neîncrezător. În vocea acestui om era însă ceva atît de cald, atît de delicat şi de înţelegător, încît Clyde prinse curaj. Fără să şovăie, aşadar, el luă scrisoarea, o parcurse din ochi, apoi o înapoie cu un zîmbet uşor.

— Aşa, aşa, mi-am închipuit eu, urmă Belknap pe un ton încurajator, încîntat de efectul vorbelor lui, efect pe care îl punea exclusiv în seama magnetismului şi farmecului propriei lui persoane. Acum e mai bine. Sînt sigur că o să ne înţelegem. Simt lucrul acesta. Poţi să-mi vorbeşti tot atît de nestingherit şi de sincer cum ai vorbi cu mama dumitale. Şi poţi fi sigur că nici un cuvînt pe care ai să-l rosteşti nu va ajunge la urechile altcuiva, în afară de cazul cînd vei dori în mod expres acest lucru. Înţelegi? E vorba ca eu să fiu avocatul dumitale, Clyde, dacă n-ai nimic împotrivă. Dumneata vei fi clientul meu şi o să stăm de vorbă amîndoi, mîine, sau cînd vrei dumneata, şi o să-mi spui tot ce socoteşti că trebuie să ştiu. La rîndul meu, am să-ţi spun ce anume socotesc că ar trebui să ştiu şi dacă am să te pot ajuta. Am să-ţi dovedesc că tot ce vei face ca să mă ajuţi în sarcina mea va fi în sprijinul dumitale, pricepi? Iar eu am să fac pe dracu-n patru să te scot din buclucul ăsta! Ei, ce-ai de zis, Clyde?

Zîmbi încurajator şi cu simpatie, chiar cu afecţiune. Iar Clyde, simţind, pentru prima oară de la arestarea lui, că a găsit pe cineva în care să se poată încrede fără să-l pască vreo primejdie, se gîndea că poate ar fi cel mai bun lucru să-i spună acestui om totul, totul! N-ar fi putut spune de ce, dar îi plăcea. Avu intuiţia rapidă şi vagă că acest om îl înţelege şi ar putea chiar să simpatizeze cu el dacă ar şti tot, sau aproape tot. Iar cînd Belknap îi arătă cît de mult se grăbeşte acest Mason, inamicul lui, să-l condamne şi cît de sigur e el, Belknap, că va putea amîna procesul pînă cînd acest om va fi scos din post, în cazul în care va reuşi să întocmească o apărare solidă, Clyde îl anunţă că dacă îi dă un răgaz de o noapte să se gîndească bine, a doua zi, sau oricînd va binevoi să se întoarcă, îi va spune tot.

A doua zi Belknap şedea pe un scaun, mestecînd nişte batoane de ciocolată, în timp ce Clyde, aşezat în faţa lui pe patul de fier, îşi depăna povestirea, toate amănuntele vieţii lui de la venirea la Lycurgus; cum şi de ce a venit acolo; incidentul cu fetiţa ucisă la Kansas City, fără a aminti, totuşi, de tăietura din ziar, pe care o păstrase şi de care uitase mai apoi; întîlnirea cu Roberta şi dorinţa lui de a o avea; cum a rămas Roberta însărcinată şi cum el a căutat s-o scape din această încurcătură... şi aşa mai departe, pînă cînd, în timp ce ea îl ameninţa cu demascarea, i-a căzut în mînă articolul

din *Times-Union* și, deznădăjduit și înfricoșat, a căutat să imite fapta aceea. Belknap trebuia să înțeleagă însă că el nu urzise acest lucru îngrozitor dintr-o pornire proprie. Pe de altă parte, în definitiv, n-a ucis-o în mod intenționat. Nu, nu, nu ! Domnul Belknap trebuia să creadă lucrul acesta, indiferent de ceea ce ar putea crede despre rest. Nu a lovit-o dinadins, asta e sigur. Nu, nu, nu ! A fost un accident. A existat un aparat de fotografiat, iar trepiedul despre care se spunea că l-a găsit Mason era, fără discuție, trepiedul lui. L-a ascuns sub un buștean, după ce o lovise din greșeală pe Roberta cu aparatul de fotografiat, pe care-l văzu apoi ducîndu-se în fundul lacului, unde se mai găsea desigur și acum, cu pozele lui și ale Robertei imprimate pe film, în cazul cînd acestea nu au fost șterse de apă. Dar el nu a lovit-o intenționat. Nu, nu ! Ea s-a apropiat, și el a lovit-o, dar nu intenționat. Barca s-a răsturnat... apoi, cu toată preciziunea de care era capabil, descrise transa aceea în care se găsea în momentul accidentului, care, după ce ajunsese unde ajunsese, nu i-a mai îngăduit să meargă mai departe.

Între timp, Belknap, el însuși copleșit și uluit de această bizară spovedanie, dîndu-și seama de imposibilitatea evidentă de a face un juriu obișnuit din această regiune abia defrișată s-o accepte, darămite de a-l convinge de inocența acestor planuri și fapte întunecate și deznădăjduite, obosit, nesigur, într-o stare de totală confuzie mintală, se ridică în cele din urmă și, punîndu-și mîinile pe umerii lui Clyde, îi spuse :

— Ei, pentru azi ajunge, cred, Clyde. Îmi închipui cum te-ai simțit și cum s-au petrecut toate — văd, de asemenea, cît de obosit ești și sînt nespus de bucuros că ai putut să-mi spui întregul adevăr cu privire la toate acestea, pentru că îmi imaginez cît de greu ți-a venit. Deocamdată, n-aș vrea să mai vorbești despre asta. Mai avem destul timp în fața noastră, iar eu am de aranjat cîteva chestiuni înainte de a studia unele amănunte din povestirea dumitale, lucru pe care îl vom face împreună mîine sau poimîine. Pentru moment, dormi și odihnește-te. Ai nevoie de toate forțele dumitale pentru munca pe care va trebui s-o depunem peste o zi, două. Acum, însă, n-are nici un rost să-ți faci sînge rău, nu e nevoie de așa ceva, înțelegi ? Am să te scot din asta, sau o să te scoatem, colegul meu și cu mine. Am un coleg pe care am să-l aduc aici cît de curînd. O să-ți placă, ai să vezi ! Mai sînt însă cîteva lucruri la care aș vrea să te gîndești neapărat : mai întîi să nu te lași intimidat de nimeni, pentru că eu sau colegul meu vom fi pe aici măcar o dată pe zi, și dacă vrei să spui sau să afli ceva, ne poți spune nouă, și noi o să te sfătuim ce trebuie să faci ; pe urmă, să nu vorbești cu nimeni — nici cu Mason, nici cu șeriful, nici cu

temnicerii, cu nimeni — afară doar dacă-ți spun eu s-o faci. Cu nimeni, înțelegi? Și, mai presus de toate, nu mai plînge! Pentru că, fie că ești nevinovat ca un înger, sau negru ca diavolul însuși, cel mai rău lucru pe care-l poți face este să plîngi în fața cuiva. Publicul și slujbașii închisorii nu înțeleg așa ceva, ei socotesc întotdeauna asta ca o slăbiciune sau ca o mărturisire a vinovăției. Și nu vreau ca ei să aibă acest sentiment mai ales acum, cînd eu știu că ești nevinovat. Și eu știu asta acum! Cred în nevinovăția dumitale. Vezi? Așadar, ține-ți gura ferecată în fața lui Mason și a oricui. De fapt, de acum înainte vreau ca dumneata să încerci să mai rîzi puțin, sau, în orice caz, să zîmbești și să-ți petreci ziua cu cetățenii ăștia de pe aici. Există o veche zicală în profesiunea noastră, care spune că convingerea că e nevinovat îl liniștește pe om. Caută să ai înfățișarea și gîndurile unui om nevinovat. Nu mai sta așa, frămîntîndu-te și arătînd ca unul care și-a pierdut și ultimul prieten, pentru că acest lucru nu e adevărat. Eu sînt aici, la fel și colegul meu, domnul Jephson. Am să-l aduc peste o zi, două și o să te rog să te porți cu el așa cum te-ai purtat cu mine astăzi. Ai încredere în el, pentru că în chestiunile de legi și procese e mai priceput decît mine în multe privințe. Iar mîine am să-ți aduc cîteva cărți, reviste și ziare, cu rugămintea să le citești ori să te uiți la poze. O să te ajute să mai uiți de grijile dumitale.

Clyde schiță un surîs slab și aprobă cu un semn al capului.

— Tot de astăzi înainte, nu știu dacă ești credincios, dar fie că ești, fie că nu ești, duminica se oficiază slujbe aici la închisoare și țin să te duci regulat la ele, asta în cazul cînd vei fi poftit. Pentru că ne aflăm într-o comunitate foarte religioasă și vreau să faci o impresie cît mai bună. Să nu-ți pese de cele ce zic oamenii sau cum se comportă, fă așa cum îți spun eu. Iar dacă individul ăsta, Mason, sau oricare altul de pe aici continuă să te mai bată la cap, trimite-mi un bilețel. Acum mă duc. Te rog să zîmbești cînd plec și, de asemenea, cînd o să mă întorc. Și nu vorbi, pricepi?

Apoi, zguduindu-l zdravăn pe Clyde de umeri și bătîndu-l pe spate, ieși cu pași mari, gîndindu-se însă în sinea lui: „Dar oare cred eu cu adevărat că băiatul ăsta e nevinovat precum pretinde? E posibil ca cineva să lovească o fată în felul acesta și să nu-și dea seama s-o lovește? Apoi să se îndepărteze înot, pentru că, după cum spune, dacă s-ar fi apropiat de ea, s-ar fi înecat și el? Rău! Cît se poate de rău! Unde să găsești un juriu, compus din doisprezece oameni, care să creadă asta? Valiza, cele două pălării, costumul care lipsește... Și, totuși, jură că nu a lovit-o cu premeditare! Dar ce să mai spunem despre toate planurile lui, despre intenție, care e tot atît de gravă în fața legii? Mi-a spus oare ade-

vărul, sau minte şi acum? Poate că încearcă să se înşele pe sine şi să mă înşele şi pe mine? Şi aparatul acela de fotografiat... ar trebui să punem mîna pe el înainte de a-l găsi Mason, ca să-l prezinte drept corp delict. Apoi costumul acela... Poate că ar fi bine să-l găsesc şi să vorbesc despre el, pentru a anihila efectul faptului că l-a ascuns, să spun că acest costum a existat tot timpul, să-l trimit poate la Lycurgus la curăţat. Dar nu, nu, o clipă, trebuie să mă gîndesc la asta".

În felul acesta studie el întreaga poveste, punct cu punct, spunîndu-şi, descurajat, că poate ar fi mai bine nici să nu se folosească de relatarea lui Clyde, ci să ticluiască mai curînd o altă poveste, o modificare a primei versiuni, în aşa fel încît să-i atenueze întrucîtva caracterul acela de cruzime şi aspectul, pe care-l are în faţa legii, de omor.

CAPITOLUL 82

Domnul Reuben Jephson se deosebea cu totul de Belknap, de Catchuman, Mason sau Smillie — de fapt de orice altă persoană care pînă acum îl văzuse pe Clyde sau se interesase de cazul lui din punct de vedere juridic. Era tînăr, înalt, slab, colţuros, smead, cu un fel glacial de a se purta, deşi nu lipsit de oarecare căldură sufletească, înzestrat cu o voinţă şi o hotărîre ce aminteau de rezistenţa oţelului. Pe de altă parte, poseda vaste cunoştinţe juridice şi avea un spirit care, printr-o abilitate şi energie de om egoist, îi dădea ceva de linx sau nevăstuică... Pe o faţă oacheşă, doi ochi pătrunzători, de oţel, de un albastru foarte deschis; un nas lung, exprimînd forţa şi curiozitatea; mîini şi trup de o vigoare extremă.

Reuben nu-şi pierdu timpul. De îndată ce află că e posibil ca ei (Belknap şi Jephson) să organizeze apărarea lui Clyde, se şi puse pe lucru, luînd cunoştinţă de procesele-verbale ale anchetei coronerului, precum şi de rapoartele doctorilor şi de scrisorile Robertei şi ale Sondrei. Iar acum, stînd de vorbă cu Belknap, care îi arăta cum Clyde recunoaşte că s-ar fi gîndit s-o omoare pe Roberta, deşi susţine că nu şi-a pus planul în aplicare, deoarece, în momentul fatal, a intervenit o stare cataleptică, sau poate remuşcarea, făcîndu-l s-o lovească fără să vrea, Jephson se mulţumi să-l privească fix pe asociatul său, fără să schiţeze măcar un zîmbet sau să facă cel mai mic comentariu.

— Dar nu se găsea în starea aceea cînd a plecat cu ea acolo?

— Nu.

— Şi nici cînd a înotat spre ţărm după cele întîmplate ?

— Nu.

— Şi nici cînd a pornit-o de-a curmezişul pădurii, cînd şi-a schimbat costumul şi pălăria şi cînd şi-a ascuns trepiedul ?

— Nu.

— Ştii, de bună seamă, că, dacă vom relata povestea lui în faţa legii, va apărea tot atît de vinovat ca şi cum ar fi lovit-o, iar judecătorul se va vedea pus în situaţia să explice asta juraţilor.

— Da, ştiu. M-am gîndit la toate acestea.

— Atunci...

— Ascultă, Jephson, e un caz dificil, indiscutabil ! Am impresia că Mason are toate cărţile în mînă. Dacă reuşim să-l scăpăm pe băiatul ăsta, apoi putem scăpa pe oricine.! Dar, după cîte îmi dau eu seama, nu prea cred că e cazul să amintim povestea asta cu starea cataleptică, cel puţin nu pînă în clipa cînd ne-am hotărî să ridicăm un incident şi să invocăm scuza iresponsabilităţii sau a unui deranjament afectiv, ori ceva în felul acesta, ca în cazul acelui Harry Thaw, de pildă.

Se întrerupse şi se scărpină la tîmplele care începeau să-i încărunţească.

— Îl socoteşti, desigur, vinovat ! interveni Jephson sec.

— Pe legea mea, oricît de surprinzător ţi s-ar părea, nu ! Cel puţin nu sînt sigur ! Ca să-ţi spun adevărul, e unul dintre cazurile cele mai încurcate pe care le-am întîlnit vreodată. Băiatul ăsta nu e deloc dur, aşa cum crezi ; nu e nici nu om rece ; e simplu şi afectuos într-un anumit sens, după cum o să constaţi singur, vorbesc de maniere, fireşte. Are numai 21 sau 22 de ani. Şi, cu toate că se înrudeşte cu aceşti Griffiths, e foarte sărac ; nu e decît un biet funcţionăraş. Mi-a spus că şi părinţii lui sînt săraci. Conduc nu ştiu ce misiune în vest, la Denver, dacă nu mă înşel, iar mai înainte erau la Kansas City. Nu a mai dat pe acasă de patru ani de zile. Pe cînd lucra ca băiat de serviciu la unul dintre hotelurile din Kansas City, a luat parte la o escapadă nebunească şi a trebuit să fugă din oraş. Apropo, trebuie să aflăm dacă Mason ştie ceva de chestiunea asta sau nu. Se pare că el, împreună cu un grup de băieţi de la hotel au luat maşina unui bogătaş, fără ca acesta să ştie, şi pentru că le era teamă să nu întîrzie, au gonit cu toată viteza şi au omorît o fetiţă. Trebuie să aflăm adevărul şi să fim pregătiţi, căci dacă Mason ştie despre asta, o să ne-o arunce în faţă la proces tocmai în clipa cînd îşi va închipui că ne-am aştepta mai puţin.

— Bine, de data asta n-o să-i meargă! răspunse Jephson, ai cărui ochi duri, electrici și albaștri scăpărau. N-o să-i meargă, chiar dacă va trebui să mă duc la Kansas City și să mă informez!

Și Belknap continuă să-i povestească lui Jephson tot ce știa despre viața lui Clyde pînă în prezent: cum a lucrat ca spălător de vase, chelner, vînzător de răcoritoare, camionagiu, și cîte altele, înainte de a ajunge la Lycurgus; cum l-au fascinat întotdeauna fetele; cum a întîlnit-o mai întîi pe Roberta, apoi pe Sondra; în cele din urmă, cum s-a pomenit prins în capcană de una și îndrăgostit pînă peste urechi de cealaltă, pe care nu o putea cuceri fără a scăpa de cea dintîi.

— Și, cu toate acestea, te îndoiești că a ucis-o? îl întrebă Jephson la sfîrșit.

— Da, cum ți-am spus, nu sînt cîtuși de puțin sigur că a ucis-o! Tot ce știu însă cu precizie e faptul că-i încă foarte îndrăgostit de această a doua fată. Atitudinea lui se schimba ori de cîte ori vreunul dintre noi, el sau eu, pomeneam despre dînsa. La un moment dat, de exemplu, l-am întrebat despre legăturile lui cu ea și, în ciuda faptului că este acuzat de a fi sedus-o și omorît-o pe Roberta Alden, m-a privit de parcă aș fi spus ceva ce nu trebuia, ca și cum i-aș fi insultat atît pe el, cît și pe ea.

Belknap schiță un surîs trist, în timp ce Jephson, cu picioarele sale lungi și osoase sprijinite de biroul de nuc din fața lui, se mulțumea să-l privească fix.

— Nu mai spune! făcu el.

— Unde mai pui, continuă Belknap, că spunea: „Sigur că nu! Ea nu mi-ar fi permis așa ceva, și, în afară de asta..." apoi s-a oprit. „Și, în afară de asta, ce, Clyde?" l-am întrebat eu. „Nu trebuie să uitați cine este ea!" „Înțeleg", am spus eu. După care, te rog să mă crezi, a vrut să știe dacă se poate face în așa fel încît numele ei și scrisorile pe care i le-a scris să nu apară în ziare și la proces, familia ei să nu fie pusă la curent, așa fel încît să nu sufere nici ei, nici ea.

— Serios? Dar fata cealaltă?

— Tocmai asta caut să-mi explic. A fost în stare să premediteze uciderea unei fete, să-și pună poate în aplicare planul după ce a sedus-o, însă, obsedat de visul de mărire inspirat de cealaltă, nu știa de fapt ce face. Nu vezi? Știi cam cum se întîmplă cu tinerii de vîrsta lui, mai ales cînd n-au prea avut de-a face cu femeile și nu au bani, dar doresc să devină mari!...

— Crezi că asta l-a stricat la minte? făcu Jephson.

— S-ar putea. E zăpăcit, hipnotizat, lunatic... o furtună într-un craniu, cum se spune la New York. Nu încape îndoială însă

că e îndrăgostit şi acum pînă peste urechi de fata aceea. La drept vorbind, eu cred că plînge în închisoare numai din pricina ei. Cînd m-am dus să-l văd, plîngea şi suspina de ţi se rupea inima. Belknap se scărpină gînditor după urechea dreaptă. Totuşi, trebuie să reţinem ceva din această idee — că toate poveştile astea l-au zăpăcit — că, pe de o parte, fata aceea, Alden, îl silea s-o ia în căsătorie, în timp ce cealaltă era gata să se mărite cu el, se înţelege. Am fost şi eu cîndva într-o încurcătură ca asta...

Se opri, spre a-i povesti lui Jephson acest episod din propria sa viaţă.

— Apropo, reluă după aceea, clientul nostru mi-a spus că articolul referitor la înecarea celeilalte perechi se găseşte în *Times-Union* din 18 sau 19 iunie.

— Foarte bine ! răspunse Jephson. Am să fac rost de ziar.

— Mîine, continuă Belknap, vreau să mergi şi tu cu mine acolo şi să vezi ce impresie îţi face. Am să fiu şi eu de faţă, să văd dacă-ţi povesteşte şi ţie la fel. Aş vrea să cunosc şi punctul tău de vedere.

— O să-l afli, fii fără grijă ! spuse Jephson pe un ton energic.

A doua zi, Belknap şi Jephson se duseră să-l viziteze pe Clyde la închisoare. Dar Jephson, după ce-l supuse unui nou interogatoriu şi medită o dată mai mult asupra straniei sale povestiri, nu putu fi încă în măsură să spună dacă tînărul Clyde o lovise pe Roberta chiar atît de neintenţionat pe cît afirma. Dacă era nevinovat, aşa precum spunea, cum a putut să înoate pînă la ţărm, lăsînd-o să se înece ? Fără îndoială, unui juriu îi va fi şi mai greu să se lase convins decît îi este lui însuşi.

Totodată, mai era la mijloc şi părerea lui Belknap, care susţinea că e posibil ca Griffiths să fi fost deranjat mintal sau dezechilibrat în clipa cînd, obsedat de cele descrise în *Times-Union*, a găsit cu cale să le pună şi în practică. Toate acestea puteau fi adevărate, fireşte, totuşi, în momentul de faţă, în ochii lui Jephson cel puţin, Clyde părea destul de sănătos la minte. După părerea lui Jephson, era mai îndărătnic şi mai şiret decît ar fi fost dispus Belknap să creadă, o şiretenie desigur mascată de un anumit farmec personal, din cauza căruia se făcea simpatizat de toată lumea. Totuşi, Clyde nu era nici pe departe dispus să se încreadă în Jephson aşa cum se încrezuse în Belknap, atitudine care, fireşte, la început nu a contribuit la suscitarea simpatiei acestuia din urmă. În acelaşi timp, însă, exista în Jephson un zel profesional şi o seriozitate care nu întîrziară să-l convingă pe Clyde de interesul ce i-l arăta, interes mai curînd de ordin tehnic decît sentimental. Aşa încît peste puţin

timp începu să înţeleagă că tînărul acesta poate să-l ajute mai mult decît oricine altul, mai mult chiar decît Belknap însuşi.

— Ştii, nu-i aşa, că scrisorile acelea pe care ţi le-a scris domnişoara Alden sînt foarte „tari" ! începu Jephson, după ce ascultă povestirea pe care Clyde i-o spuse şi lui.

— Da, domnule.

— Par scrisori foarte triste pentru cineva care nu cunoaşte toate faptele, şi din această cauză ele ar putea să ridice orice juriu împotriva dumitale, mai ales dacă vor fi comparate cu cele ale domnişoarei Finchley.

— Cred că da, răspunse Clyde, dar adevărul este că ea nu a fost întotdeauna aşa. A început să scrie în felul ăsta numai după ce a lovit-o necazul şi cînd eu voiam să-mi redea libertatea.

— Ştiu, ştiu ! E un punct asupra căruia trebuie să reflectăm şi pe care să-l evităm, dacă vom putea. Dacă am putea măcar împiedica scoaterea la lumină a acestor scrisori... spuse el, adresîndu-se lui Belknap. Apoi, lui Clyde : Voiam însă să te întreb : ai avut raporturi intime cu ea aproximativ un an de zile, nu-i aşa ?

— Da.

— În tot timpul cît ai fost cu ea, sau mai înainte, a avut raporturi intime sau măcar legături de prietenie cu vreun alt tînăr... vreau să spun cu vreun tînăr despre care dumneata ai putea să ştii ceva ?

După cîte îşi putea da Clyde seama, Jephson nu ezita — poate nu era îndeajuns de sensibil pentru asta — să invoce tot felul de presupuneri sau subterfugii ce i se păreau susceptibile de a-i oferi o şansă de scăpare. Totuşi, departe de a fi încîntat de astfel de sugestii, Clyde se simţi de-a dreptul jignit. Ce ruşinos ar fi să murdărească memoria Robertei printr-o minciună de felul acesta ! Nu putea şi nu voia să insinueze o astfel de calomnie, aşa că răspunse :

— Nu, domnule. N-am auzit niciodată să se fi împrietenit cu altcineva. Sînt sigur de contrariul.

— Înţeleg ! Să nu mai vorbim despre asta, spuse Jephson. De altfel, deduc şi din scrisorile ei că ceea ce spui dumneata este adevărat. Nu mai puţin adevărat este însă că trebuie să cunoaştem toate faptele ce ar putea interesa cazul nostru. Dacă ar mai fi fost cineva la mijloc, lucrurile ar fi putut lua o cu totul altă întorsătură.

La auzul acestor cuvinte, lui Clyde îi fu greu să-şi dea seama dacă Jephson intenţionează doar să-i demonstreze valoarea acestui argument, în orice caz îşi spuse că nu se cade nici măcar să-i treacă prin cap aşa ceva. Cu toate acestea, se gîndea : „Ah, dacă omul

acesta s-ar putea gîndi la o apărare serioasă în favoarea mea ! Pare atît de dibaci !"

— Ei bine — continuă Jephson, pe același ton dur și inchizitorial, lipsit, după cum își dădea seama Clyde, de orice sentiment sau compătimire — atunci să te întreb altceva ! În tot timpul cît ai cunoscut-o, înainte de a fi devenit intim cu ea, cît și după aceea, ți-a scris vreo scrisoare urîtă, sarcastică, conținînd pretenții sau amenințări ?

— Nu, domnule, n-aș putea să spun așa ceva. Mai mult, sînt sigur că nu a făcut-o niciodată ! Nu, domnule. Cu excepția ultimelor cîteva scrisori, poate... da, cu excepția ultimei sale scrisori.

— Dumneata nu i-ai scris niciodată, după cîte înțeleg...

— Nu, domnule, nu i-am scris niciodată nici un fel de scrisori.

— De ce ?

— Păi era în același atelier cu mine, înțelegeți ? Și apoi, spre sfîrșit, după ce s-a dus acasă la ea, mi-a fost teamă să-i scriu.

— Înțeleg.

Totodată, după cum socoti Clyde necesar să arate, și aceasta cu deplină sinceritate, Roberta era uneori capabilă să dea dovadă de un caracter ce nu era deloc blînd, știa să fie uneori chiar foarte hotărîtă și încăpățînată. Pe de altă parte, nu dăduse nici un fel de atenție argumentului său că, silindu-l să se însoare cu ea în momentul acela, își va ruina viitorul din toate punctele de vedere, și asta în ciuda promisiunii, pe care i-o făcuse el, și anume de a continua să muncească pentru a face față nevoilor ei, atitudine care, după cum o prezentă el acum, fusese cauza întregii tragedii, pe cîtă vreme domnișoara Finchley (rostindu-i numele, Clyde adoptă un ton de respect și de entuziasm care nu-i scăpă lui Jephson) era gata să facă orice pentru el.

— Va să zică o iubeai foarte mult pe această domnișoară Finchley, nu-i așa ?

— Da, domnule.

— Și ți-era cu neputință să mai ții la Roberta după ce-ai cunoscut-o ?

— Da, domnule, acesta e adevărul.

— Înțeleg, spuse Jephson clătinînd solemn din cap și gîndindu-se în același timp cît de inutil și chiar periculos ar fi fost ca juriul să afle lucrul acesta.

Își spuse apoi că ar fi poate mai bine să dea urmare sugestiei anterioare a lui Belknap, bazată pe tradiția procedurilor legale, și să susțină iresponsabilitatea, un acces de demență pricinuit de situația îngrozitoare în care credea că se găsește. Dar, fără să facă vreo aluzie în acest sens, continuă :

— Spuneai că s-a petrecut ceva în dumneata în clipa cînd te aflai cu ea în barcă, în ultima zi, că nu mai știai ce faci atunci cînd ai lovit-o ?

— Da, domnule, acesta e adevărul.

Și Clyde începu să explice încă o dată starea sufletească în care se găsea atunci.

— Bun, bun, te cred, îl întrerupse Jephson, căutînd să dea impresia că chiar crede spusele lui Clyde, dar, de fapt, neputînd să conceapă așa ceva. Dumneata știi însă, desigur, că, ținînd seama de toate aceste împrejurări, nici un juriu nu va crede așa ceva. Sînt prea multe lucruri care trebuie explicate, și noi nu am putea să le explicăm cum trebuie în stadiul actual al lucrurilor. Nu prea știu ce să spun, adăugă el, adresîndu-i-se lui Belknap. Cele două pălării, valiza... afară dacă nu vom susține că e vorba de alinație mintală, sau ceva de felul ăsta. Nu, nu știu deloc ce să spun... Nu știi, a existat vreodată în familia dumitale vreun caz de demență ? adăugă el, întorcîndu-se din nou spre Clyde.

— Nu, domnule, cel puțin după cîte știu eu, nu.

— Un unchi, un văr, un bunic, care să fi avut accese sau idei bizare, sau ceva în genul acesta ?

— Eu, unul, nu am auzit niciodată vorbindu-se despre așa ceva.

— Dar bogatelor dumitale rude din Lycurgus cred că nu le-ar conveni dacă m-aș ridica și aș încerca să susțin ceva în genul acesta, nu-i așa ?

— Nu, nu cred că le-ar conveni. Nu, domnule, în mod precis ! răspunse Clyde, gîndindu-se la Gilbert.

— Vom vedea ce e de făcut, continuă Jephson după cîteva clipe. Asta complică lucrurile. Nu văd, totuși, o altă soluție mai sigură.

Spunînd acestea, se uită încă o dată la Belknap și începu să-l întrebe ce crede despre teza sinuciderii, de vreme ce chiar scrisorile Robertei arătau o tendință spre melancolie, care ar fi putut foarte bine să-i inspire ideea de a-și ridica singură viața. N-ar putea să susțină, bunăoară, că, o dată ajunși pe lac, îl rugase insistent să se însoare cu ea, și, cum el a refuzat, sărise în apă ? Și că, pe de altă parte, el nu-i sărise în ajutor deoarece fusese uluit de gestul ei și într-o stare de totală răvășire mintală ?

— Dar ce facem cu povestea lui, potrivit căreia vîntul i-a luat pălăria, și atunci cînd a dat s-o prindă, a răsturnat barca ? interveni Belknap, întocmai ca și cum Clyde n-ar fi fost de față.

— Ei da, şi asta e adevărat, dar n-am putea să spunem că, de vreme ce din punct de vedere moral se simţea răspunzător de starea sufletească în urma căreia tînăra s-a sinucis, s-a ferit să mărturisească adevărul cu privire la sinuciderea ei ?

Muşchii feţei lui Clyde tresăriră, dar nici unul, nici celălalt nu-i dădură vreo atenţie. Vorbeau ca şi cum Clyde n-ar fi fost de faţă sau n-ar fi putut să aibă o părere personală, procedeu care-l surprinse, fără să-l facă, totuşi, să protesteze, pentru că se simţea cu desăvîrşire neputincios.

— Dar numele false sub care s-a înscris în registre ! Şi cele două pălării, costumul, valiza ! insistă Belknap cu o voce sacadată, pe un ton care îl făcu pe Clyde să înţeleagă cît de serioasă era situaţia în ochii avocatului.

— Ei bine, indiferent de teoria pe care o vom susţine, va trebui să explicăm lucrurile astea într-un fel oarecare ! răspunse Jephson cu aerul unui sceptic. Nu putem admite premeditarea decît susţinînd tema alienaţiei mintale. Cel puţin asta e părerea mea. Iar dacă nu o vom susţine, va trebui să luptăm împotriva acestor dovezi.

Îşi ridică braţele în sus, de parcă ar fi vrut să spună : „Mărturisesc că nu ştiu cum s-o mai întorc..."

— Dar, stărui Belknap, ţinînd seama de toate acestea, de refuzul lui de a o lua în căsătorie în urma promisiunilor la care se face aluzie în scrisorile ei, rezultatul n-ar putea fi decît defavorabil, opinia publică i-ar fi mai potrivnică decît oricînd. Nu, asta nu e o soluţie bună ! conchise el. Va trebui să ne gîndim la ceva care să stîrnească un val de simpatie în favoarea lui.

După aceea se întoarse din nou către Clyde, ca şi cum nici n-ar fi avut loc o astfel de discuţie. Se uită la el, de parcă ar fi vrut să spună : „Constitui o problemă, nu glumă !" Apoi Jephson observă :

— Da, şi pe urmă costumul acela, pe care l-ai aruncat în lac lîngă vila Cranston ! Descrie-mi cît mai exact locul unde l-ai aruncat ; la ce depărtare de casă se găseşte ?

Aşteptă, în timp ce Clyde se străduia să-şi amintească, cu greutate, diferitele amănunte din ceasul şi scena aceea.

— Dacă m-aş putea duce acolo, cred că l-aş găsi destul de repede.

— Da, ştiu, dar vezi că n-o să te lase să te duci acolo fără Mason, spuse Jephson. Şi poate nici chiar cu el. Acum eşti în închisoare şi nu poţi fi scos afară fără o aprobare oficială din partea statului, înţelegi ? Totuşi, avem nevoie de costumul acela. Se întoarse apoi spre Belknap şi-i şopti : Trebuie să punem mîna pe

costum, să-l dăm la curățat și să spunem după aceea că a fost trimis de Clyde la curățat, nu că a fost ascuns.

— Da, ai dreptate, comentă Belknap cu un aer indiferent, în timp ce Clyde asculta cu interes și cu oarecare surprindere acest plan cinic de înscenare mincinoasă în favoarea lui.

— Acum, în ceea ce privește aparatul de fotografiat care a căzut în lac, trebuie să încercăm să-l găsim și pe acesta. După părerea mea, nu este exclus ca Mason să știe despre aparat sau să presupună că se găsește acolo. Oricum, este foarte important ca noi să-l găsim înaintea lui. Crezi că barca s-a răsturnat în dreptul stîlpului aceluia de pe țărmul lacului ?

— Da, domnule.

— Ei bine, va trebui să-l căutăm, continuă el, întorcîndu-se către Belknap. Trebuie să facem tot ce ne stă în putință ca aparatul să nu apară la proces. Pentru că, în acest caz, vor fi nevoiți să jure că a lovit-o cu trepiedul sau cu un alt obiect, ceea ce nu e adevărat, și aici am putea să-i dăm peste cap.

— Da, așa e, răspunse Belknap.

— Mai rămîne acum valiza, care se găsește în mîinile lui Mason ! N-am văzut-o încă, dar o voi vedea mîine. Ai băgat costumul în valiză, așa ud cum era, după ce-ai ieșit din apă ?

— Nu, domnule, mai întîi l-am stors. Pe urmă l-am uscat, atît cît s-a putut. Apoi l-am înfășurat în hîrtia în care fusese învelită gustarea noastră și am pus niște ramuri de pin uscate sub el și peste el.

— Așadar, după ce ai scos costumul, nu au rămas nici un fel de urme de apă în valiză după cîte îți amintești ?

— Nu, domnule, cred că nu.

— Dar nu ești sigur ?

— Acum, că mă întrebați, nu mai sînt absolut sigur... nu, domnule.

— Bine, mă voi convinge eu însumi de adevăr mîine. Acum, în ceea ce privește urmele acelea de pe figura ei, nu ai recunoscut față de nimeni de pe aici sau din altă parte că ai fi lovit-o în vreun fel oarecare ?

— Nu, domnule.

— Și rana din creștetul capului a fost cauzată de barcă, așa cum ne-ai povestit ?

— Da, domnule.

— Dar celelalte răni... crezi că i le-ai fi putut face dumneata cu aparatul de fotografiat ?

— Da, cred.

— Dacă-i aşa, iată ce zic eu, spuse Jephson, întorcîndu-se din nou spre Belknap. Cred că, atunci cînd va fi cazul, vom putea susţine sus şi tare că rănile acelea nu au fost cauzate de Clyde, ci de căngile şi prăjinile cu care s-au făcut sondările pentru a-i găsi cadavrul. Oricum, putem încerca. Şi dacă nu au fost de vină căngile şi prăjinile, adăugă el pe un ton sec şi aspru, vom susţine că leziunile au fost pricinuite în timp ce cadavrul era transportat de la lac la gară, sau cu trenul de acolo pînă aici.

— Da, cred că Mason o să-şi bată capul mult ca să demonstreze că leziunile nu au fost provocate în felul acesta, opină Belknap.

— Cît priveşte trepiedul, cred că ar fi bine că exhumăm cadavrul şi să măsurăm noi înşine rănile, stabilind totodată grosimea exactă a peretelui bărcii, aşa fel ca să nu-i fie deloc uşor lui Mason să se folosească de trepied acum, cînd se află în posesia lui.

Ochii domnului Jephson se făcură foarte mici, limpezi şi albaştri cînd spuse lucrurile acestea. Capul şi trupul lui îl făceau să semene cu o nevăstuică. Iar Clyde, care urmărise şi ascultase toate acestea cu un aer temător, îşi spusee încă o dată că tînărul avocat ar putea să-l ajute cu adevărat. Era foarte priceput şi practic, atît de rece, mergînd direct la fapte şi inspirînd încredere, exact ca o maşină care produce energie, scăpînd însă oricărui control.

Îi păru rău cînd cei doi asociaţi se pregătiră să plece. Pentru că, atîta timp cît se aflau lîngă el, urzind planuri şi uneltind în favoarea lui, se simţea mai sigur, mai puternic, mai încrezător, căpăta speranţa că poate într-o zi va fi pus în libertate...

CAPITOLUL 83

Ca rezultat, avocaţii ajunseră totuşi la concluzia finală că poate cea mai uşoară şi sigură apărare ce s-ar putea organiza — în cazul cînd familia Griffiths din Lycurgus ar fi fost de acord — era să se invoce o alienaţie mintală, sau o „furtună în craniu", o aberaţie trecătoare, datorită, pe de o parte, dragostei şi iluziilor de mărire trezite în Clyde de Sondra Finchley, şi, pe de altă parte, ameninţărilor Robertei de a pune capăt tuturor visurilor şi năzuinţelor lui. După ce se consultară însă cu Catchuman şi Darrah Brookhart, la Lycurgus, iar aceştia, la rîndul lor, stătură de vorbă cu Samuel şi Gilbert Griffiths, hotărîră să abandoneze această idee, fiindcă pentru a stabili alienaţia mintală sau „o furtună în craniu", ar fi fost nevoie de dovezi bazate pe antecedente, în sensul că

Clyde nu ar fi prea sănătos la minte, că a fost un rătăcit o viață întreagă, fiind nevoie și de dovezi în sprijinul acestei idei. Pe de altă parte, ar fi trebuit ca rudele — poate chiar familia Griffiths din Lycurgus — să apară la proces și să jure, un gen de mărturisire care, presupunînd minciuni și sperjur din partea multor persoane și discreditînd familia atît din punct de vedere al curățeniei sîngelui, cît și al sănătății mintale, îi indispuse pe Samuel și Gilbert Griffiths atît de rău, încît nici nu mai voiră să audă de așa ceva. Brookhart fu deci silit să-l informeze pe Belknap că un astfel de sistem de apărare trebuie părăsit.

Astfel stînd lucrurile, Belknap și Jephson fură nevoiți să examineze din nou situația. Căci toate celelalte sisteme de apărare la care se putea gîndi acum vreunul dintre ei li se părea categoric ineficace.

— Să-ți spun ceva ! declară neînduplecatul Jephson, după ce răsfoise încă o dată scrisorile Robertei și ale Sondrei. Scrisorile acestei fete — vorbesc de Roberta — reprezintă cea mai mare dificultate căreia va trebui să-i facem față. Ele pot stoarce lacrimi din ochii oricărui juriu dacă vor fi citite cum trebuie ; pe de altă parte, ne-ar fi fatal dacă am folosi scrisorile celeilalte. Cred că e mai bine nici să nu amintim de ele, în afară de cazul cînd le va folosi Mason. Asta n-ar face decît să demonstreze că a ucis-o pe Roberta Alden numai pentru a scăpa de ea. Și, după părerea mea, lui Mason nici nu i-ar trebui altceva.

Belknap fu întru totul de acord.

Dar era nevoie de elaborarea, fără întîrziere, a unui plan oarecare. Așa se face că, în urma diferitelor schimburi de vederi, Jephson, care își dădea seama că va avea de cîștigat o serie de avantaje personale de pe urma acestei afaceri, conchise în cele din urmă că sistemul de apărare cel mai avantajos și care ar explica cel mai bine acțiunile suspecte și extrem de ciudate ale lui Clyde era susținerea tezei că nu s-a gîndit niciodată la omor. Dimpotrivă, fiind un laș sub raport moral, dacă nu și sub raport fizic, așa cum părea să indice propria lui relatare asupra celor petrecute, cuprins de groază la gîndul că va fi demascat și izgonit din Lycurgus și din inima Sondrei, sperînd, pe de altă parte, că dacă îi va destăinui Robertei marea lui dragoste pentru Sondra, va stîrni într-însa dorința de a o rupe cu el, a luat hotărîrea pripită — fără a avea totuși în vedere un plan criminal — de a o convinge pe Roberta să-l însoțească într-un loc de vilegiatură învecinat, dar nu neapărat la lacul Grass sau Big Bittern, pentru a-i spune toate acestea și a-și cîștiga astfel libertatea, dar fără a refuza să-i poarte de grijă,

pe măsura mijloacelor lui, în timpul perioadei atît de dificile prin care urma să treacă ea.

— Toate bune, comentă Belknap. Dar asta înseamnă că a refuzat să se însoare cu ea, nu-i aşa ? Şi care juriu, rogu-te, îi va ţine partea, sau va crede că nu a avut intenţia s-o ucidă ?

— O clipă, o clipă ! făcu Jephson, oarecum morocănos. Pînă aici ai perfectă dreptate. Desigur ! Dar n-am terminat încă. Ţi-am spus că am un plan.

— Ei, să auzim planul, răspunse Belknap, foarte curios.

— Am să-ţi spun. Planul meu e următorul : să lăsăm faptele aşa cum sînt, aşa cum le relatează el şi cum le-a reconstituit Mason pînă acum ; fireşte, cu excepţia aceluia că ar fi lovit-o. Apoi să explicăm totul : scrisorile, leziunile, valiza, cele două pălării, totul, fără să negăm nimic !

Se opri şi-şi trecu mîinile lungi, subţiri şi pistruiate prin părul blond, aruncîndu-şi privirile, pe deasupra covorului de verdeaţă din piaţa publică, spre închisoarea unde se afla Clyde. Apoi se întoarse din nou spre Belknap.

— Foarte frumos. Dar cum ? îl întrebă Belknap.

— Altă cale nu există, ascultă-mă pe mine ! urmă Jephson, ca şi cum ar fi vorbit cu el însuşi şi l-ar fi ignorat complet pe Belknap. Şi cred că o-să prindă ! Se întoarse, mai privi o dată pe fereastră, apoi începu, ca şi cum ar fi vorbit cu cineva de afară : Se duce acolo, nu-i aşa, pentru că e speriat şi pentru că trebuie să facă ceva ; altfel, e în pericol să fie demascat. Se înscrie în registrele acelea aşa cum s-a înscris — pentru că-i e teamă să nu afle cineva din Lycurgus unde şi cu cine s-a dus. Are intenţia de a-i mărturisi Robertei dragostea lui pentru cealaltă fată... DAR — se opri, privindu-l ţintă pe Belknap — şi aici e cheia întregii probleme — dacă planul acesta nu rezistă, atunci sîntem pierduţi ! Ascultă !... Se duce acolo cu ea, înfricoşat, fără intenţia de a o lua în căsătorie sau de a o ucide, ci pentru a o convinge să plece. Ajungînd însă acolo şi văzînd cît e de bolnavă, de obosită, de tristă — ştie cît de mult îl iubeşte încă — petrece două nopţi cu ea, înţelegi ?

— Da, înţeleg, îl întrerupse Belknap intrigat, dar cu mai puţină neîncredere de astă dată. Asta ar putea să explice nopţile acelea...

— AR PUTEA ? Trebuie ! replică Jephson cu viclenie şi calm, în timp ce ochii lui de culoarea albăstrelelor trădau o logică rece, inflexibilă, practică, fără nici o urmă de sentiment sau măcar de milă. Ei bine, în timp ce se găseşte cu ea acolo... în astfel de împrejurări, aşa de aproape de ea din nou, înţelegi (expresia feţei

lui nu se transformă cîtuşi de puţin), în el se produce o schimbare lăuntrică. Mă urmăreşti ? Îi pare rău pentru ea. Îi e ruşine de sine însuşi, se gîndeşte că a păcătuit faţă de biata fată. Lucrul acesta nu se poate să nu stîrnească vreun răsunet în indivizii ăştia de aici atît de bisericoşi şi de morali, nu crezi ?

— S-ar putea... spuse Belknap încet, profund interesat şi recăpătîndu-şi speranţa.

— Îşi dă seama că i-a făcut rău, urmă Jephson, concentrat asupra planului său ca un păianjen care îşi ţese pînza, şi, în ciuda sentimentelor pe care le poartă celeilalte fete, acum e gata să-şi facă datoria faţă de domnişoara Alden, pentru că, înţelegi, îi pare rău şi-i e ruşine de el însuşi. Asta înlătură un aspect atît de strivitor, acela că a premeditat uciderea fetei în timp ce-şi petrecea cele două nopţi cu ea la Utica şi la lacul Grass.

— Totuşi, o mai iubeşte încă pe cealaltă ! interveni Belknap.

— Bineînţeles ! O mai iubeşte ! În orice caz, a fost fascinat de viaţa celor din jurul ei, şi-a ieşit din sine, cum se spune, a devenit altul... dar acum este gata să se însoare cu Roberta, în cazul cînd ea mai doreşte căsătoria după ce i-a spus totul despre cealaltă fată şi despre dragostea ce i-o poartă.

— Perfect ! Dar ce se întîmplă cu barca şi cu valiza, ce spunem despre faptul că se duce după aceea s-o întîlnească pe domnişoara Finchley ?

— O clipă ! O clipă ! Am să-ţi explic şi asta, continuă Jephson, sfredelind spaţiul cu privirea ca o puternică rază electrică. Bineînţeles, pleacă împreună cu ea în barcă, ia valiza aceea, semnează fals în registre, străbate pădurea pe jos pentru a se întîlni cu cealaltă după ce s-a înecat Roberta. Dar de ce ? De ce ?... Vrei să ştii de ce ? Am să-ţi spun. I s-a făcut milă de ea, înţelegi, voia să se însoare cu ea, sau, cel puţin, voia să-şi facă datoria pînă în ultima clipă. Asta nu înainte... nu înainte, ţine bine minte ! ci după ce a petrecut o noapte cu ea la Utica, şi alta la lacul Grass. Dar o dată ce s-a înecat — printr-un accident, desigur, cum spune el — i-a rămas dragostea pentru fata cealaltă. Nu a încetat s-o iubească pe domnişoara Finchley, cu toate că era gata să se sacrifice pentru a-şi face datoria faţă de Roberta. Înţelegi ?

— Înţeleg.

— Şi cum vor putea dovedi că în sufletul lui nu s-a produs o schimbare de sentimente, cînd el susţine că aşa ceva a avut într-adevăr loc ?

— Înţeleg, dar va trebui să relateze toate acestea cu multă putere de convingere, adăugă Belknap, oarecum descurajat. Şi ce facem cu cele două pălării ? E nevoie de o explicaţie şi pentru ele.

— Fii pe pace, am ajuns tocmai la ele! Cea pe care o purta era întrucîtva murdară, aşa că s-a hotărît să cumpere alta. Cît despre povestea pe care i-a spus-o lui Mason, şi anume că purta şapca — ei bine, a fost speriat şi a minţit, spunîndu-şi că trebuie să scape cu orice chip. Acum, fireşte, înainte de a se duce la cealaltă fată — vreau să spun în timp ce Roberta mai trăia încă — se pune problema legăturilor cu cealaltă, ce anume avea de gînd să facă în legătură cu ea. Vorbeşte cu Roberta — continuă Jephson — şi lucrul acesta nu trebuie neglijat! Eu, unul, cred că va fi uşor să-l exploatăm la maximum, pentru că, după ce încearcă o schimbare de sentimente şi înţelege să-şi facă datoria faţă de Roberta, tot ce mai are de făcut este să-i scrie celeilalte fete sau să se ducă la ea şi să-i povestească despre răul pe care i l-a făcut Robertei.

— Mda...

— Căci, după cum mă gîndesc eu acum, fata asta nu poate fi scoasă complet din cauză. Mă tem chiar că va trebui să o introducem şi pe ea în proces...

— Foarte bine, o vom face şi pe asta! spuse Belknap.

— Fiindcă, înţelegi, dacă Roberta tot mai pretinde s-o ia în căsătorie, el trebuie să se ducă mai întîi şi să-i spună domnişoarei Finchley că nu se poate căsători cu ea, că pleacă — asta în cazul cînd Roberta nu are nimic împotrivă ca el să se ducă şi să stea de vorbă cu cealaltă. Înţelegi?

— Da.

— Dacă se opune, însă, atunci se va căsători cu ea la Three Mile Bay, sau undeva în altă parte.

— Da.

— Dar nu trebuie uitat un lucru, şi anume că atîta timp cît mai e încă în viaţă, e neliniştită şi deznădăjduită. Şi numai după cea de a doua noapte — la lacul Grass — el începe să-şi dea seama cît de greşit a procedat pînă acum, înţelegi? Are loc un incident oarecare. De pildă, Roberta plînge, sau îi spune că ar vrea să moară, lucru despre care vorbeşte în scrisorile acelea.

— Da.

— Ei, şi atunci Clyde doreşte să găsească un loc liniştit, unde să poată sta şi să vorbească nestingherit, un loc unde să nu-i vadă şi să nu-i audă nimeni.

— Bun, bun. Continuă!

— Ei bine, se gîndeşte la Big Bittern. A mai fost odată acolo, sau prin împrejurimi, şi, nu departe de lac, la douăsprezece mile, se află Three Mile Bay, unde s-ar putea căsători, dacă se hotărăşte pentru asta.

— Perfect!

— În caz contrar, dacă ea nu vrea să se mărite cu el după mărturisirile complete, o va aduce din nou cu barca la hotel, după care se vor putea despărți.

— Da.

— Între timp, pentru a evita orice întîrziere, sau pentru a nu fi obligat să rămînă la hotel — e destul de costisitor, înțelegi, și omul nu are prea mulți bani — ia gustarea aceea în valiză. De asemenea, și aparatul de fotografiat, fiindcă vrea să facă vreo cîteva fotografii. Căci dacă Mason scoate la iveală aparatul, va fi nevoie să explicăm prezența lui, și o vom explica mai bine decît el, nu-i așa?

— Înțeleg. Înțeleg! exclamă Belknap profund interesat, zîmbind și începînd să-și frece mîinile.

— Pe urmă, se duc la lac.

— Da.

— Și fac o plimbare.

— Da.

— În cele din urmă, după ce mănîncă pe țărm și fac niște fotografii...

— Da.

— Se hotărăște să-i spună în ce situație se află. E ferm decis s-o facă.

— Înțeleg.

— Numai că, înainte de asta, vrea s-o mai fotografieze de cîteva ori în barcă, în larg.

— Da.

— Și pe urmă să-i vorbească, pricepi?

— Da.

— Se urcă, prin urmare, din nou în barcă, să vîslească puțin — așa cum s-a și întîmplat, de altfel. Mă urmărești?

— Da.

— Cum însă au de gînd să se mai întoarcă o dată la țărm, pentru a culege flori, el și-a lăsat valiza acolo. Așa se explică prezența valizei pe mal.

— Da.

— Însă, înainte de a mai face cîteva fotografii acolo, în barcă, el începe să-i povestească despre dragostea lui pentru cealaltă fată, îi spune că, dacă ține cu orice chip, se va căsători cu ea acum, și pe urmă îi va scrie o scrisoare Sondrei. Sau, dacă nu mai vrea să se mărite cu el din pricină că o iubește pe cealaltă...

— Da, continuă, continuă! îl întrerupse Belknap, nerăbdător

— Ei bine, urmă Jephson, atunci va face tot ce-i stă în putinţă ca să aibă grijă de ea şi s-o sprijine cu banii pe care îi va avea după ce se va căsători cu fata aceea bogată.

— Da.

— Totuşi, Roberta îi cere s-o ia în căsătorie şi s-o părăsească pe această domnişoară Finchley !

— Înţeleg.

— Şi el consimte.

— Fireşte !

— Ei, şi atunci ea e atît de recunoscătoare, încît, cuprinsă de emoţie, se aruncă spre el, înţelegi ?

— Da.,

— Barca se clatină puţin, el sare s-o sprijine pe Roberta, deoarece se teme să nu cadă în apă....

— Da.

— Iar aici, la nevoie, ar putea să spună că ţinea aparatul fotografic în mînă, sau că nu-l ţinea, cum crezi că e mai bine...

— Da, văd unde vrei să ajungi.

— Fie că-l ţine în mînă, fie că nu, ea calcă greşit — aşa cum spune el — sau, dacă vrei, mişcarea amîndurora face ca barca să se răstoarne, şi el o loveşte, sau nu, cum vei găsi că e mai bine... dar cu totul accidental, fireşte.

— Da, înţeleg ! Mii de draci ! exclamă Belknap. Straşnic, Reuben ! Excelent ! Minunat, zău că da !

— Barca o loveşte şi pe ea, şi pe el, puţin, pricepi ? continuă Jephson, fără să bage de seamă izbucnirea entuziastă a lui Belknap, fiind absorbit de propriul său plan, şi asta îl zăpăceşte şi pe el.

— Da, da !

— Aude strigătele ei şi o vede, dar el însuşi e puţin zăpăcit... Şi în momentul cînd e gata să intervină...

— Ea, a dispărut ! conchise Belknap liniştit. S-a înecat. Te-am înţeles !

— Pe urmă, din cauza tuturor împrejurărilor acelora suspecte şi a numelor false sub care s-a trecut în registru, deoarece fata dispăruse, iar el nu mai putea s-o ajute în nici un fel, nu e nevoie ca părinţii ei să afle în ce situaţie se găsea fata, înţelegi prea bine...

— Da, desigur !

— Fuge, terorizat, cu laşitatea morală care-l caracterizează şi pe care va trebui s-o subliniem de la început, dorind să rămînă sub aripa protectoare a unchiului său şi să nu-şi piardă locul pe care-l ocupa în societate. Nu explică asta totul ?

— În măsura în care se poate explica așa ceva, Reuben. De fapt, socotesc că e o explicație plauzibilă și țin să te felicit! Nu știu cum s-ar putea spera să se găsească una mai bună. Dacă asta nu-l scapă cu totul, sau nu stîrnește măcar un dezacord în sînul juriului, sper, cel puțin, că o să-l putem scăpa cu, să zicem, douăzeci de ani, nu crezi ?

Peste măsură de înviorat, se sculă în picioare și, după ce se uită admirativ la colegul lui înalt și slab, adăugă : „Strașnic!" în timp ce Jephson, cu ochii săi albaștri semănînd cu două lăculețe liniștite, netulburate nici de cea mai mică boare de vînt, îi răspunse printr-o privire hotărîtă :

— Dar știi, desigur, ce presupune povestea asta ! adăugă Jephson calm și pe un ton mai domolit.

— Că va trebui să-l audiem și în calitate de martor ? Desigur, desigur ! Îmi dau seama destul de bine. E doar singura lui șansă de scăpare !

— Și tare mă tem că nu va impresiona pe nimeni, nici prin fermitate, nici prin convingere. E prea nervos și emotiv...

— Da, știu asta, răspunse Belknap cu vioiciune. Se pierde prea ușor cu firea. Iar Mason o să-l urmărească pas cu pas, ca un taur înfuriat. Dar noi va trebui să-l instruim serios, să-l învățăm cum trebuie să-și joace rolul. Să-l facem să-nțeleagă că e unica lui șansă, că viața lui depinde de asta. Să-l pregătim luni întregi.

— Dacă dă greș, s-a zis cu el ! Numai de-am putea face ceva ca să-l mai încurajăm, să-i băgăm în cap cum să-și joace cît mai bine rolul !

Jephson făcea impresia că privește, în viitor, la scena ce se va desfășura la tribunal cînd Clyde, din boxa acuzaților, va trebui să-l înfrunte pe Mason. Apoi, luînd scrisorile Robertei (Mason îi dăduse copiile) și privindu-le, conchise :

— De n-ar fi astea... Le cumpăni în mînă și, în cele din urmă, spuse pe un ton sumbru : Cristoase ! Ce afacere ! Dar deocamdată nu sîntem învinși, mai va pînă atunci ! De fapt, nici n-am început încă lupta. Oricum, o să beneficiem de o publicitate serioasă. Apropo, adăugă el, cunosc un cetățean de la Big Bittern cu care mă duc să draghez lacul diseară, să găsesc aparatul acela de fotografiat. Urează-mi noroc.

— Cît vrei ! se mulțumi să răspundă Belknap.

CAPITOLUL 84

Cîte ciocniri şi cîte pasiuni nu stîrneşte procesul unei crime senzaţionale ! Belknap şi Jephson, după ce se consultară cu Brookhart şi Catchuman, aflară că aceştia din urmă consideră planul lui Jephson drept „singura cale, după toate probabilităţile", adăugind că trebuie să facă minimum de aluzii la familia Griffiths.

Imediat, domnii Belknap şi Jephson făcură cunoscute unele declaraţii preliminare, formulate în aşa fel încît să arate încrederea pe care o aveau în Clyde, prezentîndu-l ca pe un tînăr calomniat şi cu desăvîrşire neînţeles, ale cărui intenţii şi acţiuni faţă de domnişoara Alden se deosebeau de cele arătate de Mason cum se deosebeşte albul de negru. Totodată, insinuau că graba febrilă cu care procurorul districtual se străduia să convoace o sesiune extraordinară a Curţii Supreme ar putea să ascundă un tîlc politic mai curînd decît unul exclusiv judiciar. Cu alte cuvinte, ce sens avea această grabă, mai cu seamă atunci cînd se apropiau alegerile districtuale ? Era oare posibil ca cineva să aibă intenţia de a folosi efectele unui proces ca acesta în favoarea ambiţiilor politice ale unui individ oarecare sau ale unui anumit grup ? Domnii Belknap şi Jephson îşi îngăduiau să creadă că nu.

— Dar, indiferent de existenţa unor astfel de planuri, ca şi a oricăror prejudecăţi ori aspiraţii politice ale unor anumite persoane sau grupuri, apărarea nu putea să tolereze ca un tînăr nevinovat cum era Clyde — o victimă a împrejurărilor, aşa cum aveau să dovedească avocaţii apărării — să fie tîrît pe scaunul electric numai pentru a asigura victoria partidului republican la alegerile din noiembrie. Pe de altă parte, pentru a lămuri toate aspectele ciudate şi totuşi înşelătoare ale cazului, apărarea avea nevoie de o durată de timp considerabilă pentru a se pregăti. De aceea, se vedea nevoită să depună un protest energic la Albany împotriva cererii procurorului districtual, adresată guvernatorului, în vederea convocării unei sesiuni extraordinare a Curţii Supreme. O asemenea sesiune nu era necesară, întrucît sesiunea ordinară pentru judecarea unor astfel de procese avea să se ţină în ianuarie, iar pregătirea dosarului de către apărare avea nevoie de intervalul acesta de timp.

Dar, deşi riposta aceasta cam tardivă, însă viguroasă, fu ascultată cu toată gravitatea de către reprezentanţii diferitelor ziare, Mason respinse cu energie aserţiunea „demagogică" potrivit căreia la mijloc ar fi vorba de o intrigă de natură politică, precum şi cele ce se spuneau despre nevinovăţia lui Clyde. „Ca reprezentant al poporului din acest district, ce motiv aş putea avea să-l împing pe omul acesta cine ştie unde, sau să-l acuz măcar de ceva dacă

acuzațiile n-ar veni de la sine ? Nu arată oare dovezile, singure, că a omorît-o pe fata aceea ? A spus sau a încercat el să facă ceva spre a explica fie și numai unele dintre împrejurările suspecte pe care le cunoaștem ? Nu ! A tăcut sau a mințit. Și pînă cînd respectivele împrejurări vor fi lămurite de acești avocați eminenți, eu merg înainte. Sînt în posesia tuturor dovezilor necesare pentru a-l condamna pe acest tînăr criminal chiar acum. Iar a amîna procesul pînă în ianuarie, cînd eu nu voi mai deține funcția de astăzi, după cum știu foarte bine dumnealor, și cînd un nou ales va trebui să studieze încă o dată toate dovezile cu care m-am familiarizat eu, înseamnă a pricinui mari cheltuieli din bugetul districtului, căci toți martorii de care am nevoie se află acum aici, sînt ușor de adus la Bridgeburg, fără cheltuieli prea mari pentru district. Dar unde vor mai fi ei în ianuarie sau februarie, mai ales după ce apărarea va face tot ce-i stă în putință spre a-i împrăștia ? Nu, domnilor ! Nu pot fi de acord. Dar dacă în zece zile sau în două săptămîni de acum încolo ei vor putea să-mi arate ceva din care să reiasă, cît de cît, că măcar unele dintre acuzațiile pe care le-am formulat eu nu sînt întemeiate, voi fi dispus să merg cu dumnealor în fața președintelui tribunalului, iar dacă îi vor putea arăta vreo dovadă de care dispun sau de care speră că ar putea să dispună, sau că mai există și alți martori, chiar de departe, care ar putea să ajute la dovedirea nevinovăției acuzatului, atunci, cu atît mai bine ! Voi fi bucuros să-l rog pe judecător să le acorde amînarea de care vor spune că au nevoie, chiar dacă asta ar însemna judecarea procesului după ce eu voi fi desărcinat din funcția pe care o dețin în prezent. Dar dacă procesul va avea loc în timpul cînd sînt încă aici, după cum sper în mod sincer că se va întîmpla, voi susține acuzația cu toate forțele mele, nu pentru că aș urmări vreun post oarecare, ci pentru că în momentul de față sînt procurorul districtului și este de datoria mea să procedez astfel. Cît privește politica, oare domnul Belknap nu face politică ? Data trecută s-a prezentat alegătorilor în calitate de contracandidat al meu, și am auzit că intenționează s-o mai facă o dată !"

În consecință, se duse la Albany, pentru a stărui pe lîngă guvernator să fixeze fără întîrziere o sesiune extraordinară a curții, așa fel încît inculpatul să poată fi trimis în judecată. Iar guvernatorul, după ce ascultă argumentele orale ale ambelor părți — Mason și Belknap — se decise în favoarea lui Mason, pe motivul că în nici un caz convocarea unei sesiuni extraordinare nu excludea o posibilă amînare a procesului în cazul cînd așa ceva ar apărea necesar, iar apărarea nu prezentase încă nici un indiciu prin care să arate că o sesiune extraordinară ar lipsi-o de posibilitatea de a stu-

dia cazul în timp util. Pe de altă parte, era de datoria judecătorului Curţii Supreme de a examina aceste argumente, chestiunea nefiind de competenţa lui, a guvernatorului. Drept urmare, se dispuse convocarea unei sesiuni extraordinare a Curţii Supreme, pe care urma s-o prezideze judecătorul Frederick Oberwaltzer, de la cea de a unsprezecea circumscripţie judiciară. Iar cînd Mason se înfăţişă înaintea lui ca să fixeze data convocării sesiunii extraordinare a marelui juriu care urma să-l judece pe Clyde, judecata fu fixată pentru 5 august.

O dată juriul constituit, Mason nu mai avu nici o dificultate în a obţine punerea sub acuzare a lui Clyde.

După toate acestea, lucrul cel mai bun pe care-l putură face Belknap şi Jephson fu de a se prezenta în faţa lui Oberwaltzer — un democrat care îşi datora numirea în post guvernatorului precedent — spre a-i supune motivele pentru care se socoteau îndreptăţiţi să ceară o strămutare a procesului, sub pretextul că era absolut inimaginabil să se găsească în ţinutul Cataraqui doisprezece oameni care, datorită declaraţiilor publice şi particulare ale lui Mason, să nu nutrească încă de pe acum sentimente puternic ostile împotriva lui Clyde şi să nu fie atît de convinşi de vinovăţia lui, încît acesta ar fi de fapt condamnat înainte ca apărarea să-şi poată spune cuvîntul în faţa unui astfel de juriu.

— Şi unde vreţi să-l mutaţi ? întrebă judecătorul Oberwaltzer, un om destul de nepărtinitor. Doar aceleaşi declaraţii au fost publicate peste tot.

— Dar, domnule judecător, crima aceasta, pe care procurorul districtual a căutat s-o amplifice în fel şi chip...

(Aici, Mason interveni cu o ripostă lungă şi înflăcărată.)

— Noi susţinem, totuşi, continuă Belknap, că publicul a fost pe nedrept stîrnit şi indus în eroare. E imposibil să găsiţi doisprezece oameni care să-l judece fără părtinire pe tînărul acesta !

— Ce absurditate ! exclamă Mason mînios. Vorbe goale ! Chiar ziarele au cules şi publicat mai multe probe decît am putut să strîng eu. Iar dacă s-a stîrnit mînia publicului, ea a fost stîrnită din pricina anumitor fapte care-au ajuns de notorietate obştească ! Susţin însă : nu au stîrnit mai multă animozitate aici decît în altă parte ! În plus, dacă acest proces va fi transferat într-un district îndepărtat, atunci cînd majoritatea martorilor sînt aici, districtul nostru va trebui să suporte cheltuieli enorme, pe care nu şi le poate îngădui şi pe care faptele nu le justifică.

Judecătorul Oberwaltzer, o fire sobră şi morală, un om domol şi meticulos, înclinat să favorizeze în toate împrejurările procedura cea mai conservatoare, se apropia de acest punct de vedere. Şi după

cinci zile, în care răstimp nu făcu altceva decît să chibzuiască asupra acestei chestiuni, se decise să respingă cererea. Dacă el greşea, mai era curtea de apel, căreia apărarea i se putea adresa. După ce fixă data procesului pentru 15 octombrie (timp suficient, după părerea lui, pentru ca apărarea să se pregătească), se retrase pentru restul verii la vila lui de la lacul Blue Montain, unde, în cazul cînd ar fi intervenit vreo complicaţie judecătorească ce nu putea fi rezolvată pe loc, atît acuzarea, cît şi apărarea puteau să-l găsească oricînd, el fiind gata să le acorde toată atenţia cuvenită.

O dată însă cu intrarea în scenă a domnilor Belknap şi Jephson, Mason socoti cu cale să-şi dubleze eforturile pentru a asigura, în măsura posibilului, condamnarea lui Clyde. Se temea de tînărul Jephson tot atît de mult ca şi de Belknap. Pentru acest motiv, luîndu-i cu sine pe Burton Burleigh şi pe Earl Newcomb, vizită din nou Lycurgus, unde, printre altele, descoperi : 1) magazinul de unde cumpărase Clyde aparatul de fotografiat ; 2) cu trei zile înainte de plecarea la Big Bittern, Clyde îi spusese doamnei Peyton că se gîndeşte să ia aparatul de fotografiat cu el şi are nevoie de cîteva filme ; 3) existenţa unui negustor de cămăşi, numit Orrin Short, care il cunoştea bine pe Clyde şi căruia acum vreo patru luni Clyde ii ceruse unele sfaturi în legătură cu o muncitoare de la fabrică rămasă însărcinată, precum şi că (lucrul acesta îi fu destăinuit lui Burton Burleigh în cel mai mare secret, Burleigh fiind acela care-l descoperise) îi recomandase inculpatului un oarecare doctor Glenn de lîngă Gloversville ; 4) doctorul Glenn însuşi, fiind căutat şi arătîndu-i-se fotografiile lui Clyde şi ale Robertei, putu s-o identifice pe Roberta, nu însă şi pe Clyde, şi să descrie starea sufletească în care i s-a adresat lui, precum şi povestea pe care i-o spusese, o poveste care nu-l incrimina nici pe Clyde, nici pe ea şi pe care, în consecinţă, Mason se hotărî s-o ignore, cel puţin deocamdată.

În al cincilea rînd, graţie aceloraşi eforturi entuziaste, ieşi la iveală şi pălărierul din Utica, de la care Clyde îşi cumpărase pălăria. În timp ce Burton Burleigh se afla la Utica, fusese asaltat de ziariştii curioşi, şi fotografia lui fusese publicată, alături de cea a lui Clyde ; aşa că vînzătorul le văzu din întîmplare şi, aducîndu-şi aminte de Cldye, se grăbi să se pună în legătură cu Mason, rezultatul fiind că depoziţia lui, bătută la maşină şi, după toate cerinţele legii, redactată sub luare de jurămînt, fu înmînată lui Mason.

Pe de altă parte, ţărăncuţa de pe vaporul *Cygnus*, care fusese impresionată de înfăţişarea lui Clyde, îi scrise lui Mason că-şi aminteşte bine cum tînărul acela purta o pălărie de paie şi de asemenea că s-a dat jos la Sharon, depoziţie care o confirma întru totul pe aceea făcută de căpitanul vasului şi-l îndreptăţi pe Mason să-şi

spună că providența sau soarta lucrează în favoarea lui. În sfîrșit — împrejurare extrem de importantă pentru el — îi parveni o comunicare din partea unei femei ce locuia la Bedford, Pennsylvania, care anunța că în săptămîna de la 3 la 10 iulie, ea și soțul ei își petreceau vacanța pe malul răsăritean al lui Big Bittern, aproape de extremitatea de sud a lacului, și că în timp ce se aflau în barcă, în după-amiaza zilei de 8 iulie, pe la orele 6, au auzit un strigăt ce părea să fie al unei femei care cerea ajutor, un strigă tînguios, lugubru. Era foarte slab și părea că vine din dosul insulei ce se afla la sud-vest de golfulețul unde pescuiau ei.

Mason își propuse să nu spună nici un cuvînt cu privire la această informație, precum și cu privire la aparatul de fotografiat, la filme și la datele în legătură cu delictul comis de Clyde la Kansas City pînă în preajma sau chiar în ziua procesului, cînd apărării îi va fi imposibil să încerce a le respinge sau a le da o interpretare menită să amelioreze situația.

Cît despre Belknap și Jephson, în afară de instruirea lui Clyde cu privire la negarea completă a crimei, invocînd schimbarea bruscă de sentimente pe care o încercase în momentul sosirii lor la lacul Grass, precum și cu privire la problema celor două pălării și a valizei, nu aveau mare lucru de făcut. E adevărat, mai exista costumul acela azvîrlit în lacul Twelfth, lîngă vila Cranston, dar după o muncă de dragaj considerabilă din partea unui agent travestit în pescar, costumul fu găsit, curățat și călcat, și acuma atîrna într-un dulap închis cu lacăt în biroul lui Belknap și Jephson. De asemenea, angajară un înotător să caute aparatul de fotografiat în Big Bittern, dar nu-l găsiră, împrejurare care-l făcu pe Jephson să conchidă că probabil e în mîinile lui Mason, așa că se hotărî să vorbească despre aparat la primul prilej ivit în cursul procesului. Cît privește faptul că inculpatul ar fi lovit-o pe Roberta cu aparatul, fie chiar incidental, se hotărî, cel puțin deocamdată, să nege în chip viguros această acuzație, deși, după exhumarea cadavrului Robertei la Biltz, se constatase că leziunile de pe fața ei, chiar la data aceasta, coincideau într-o măsură aproximativă cu mărimea și forma aparatului.

Toate astea fiindcă, mai presus de orice, le era teamă de comportarea lui Clyde în momentul cînd avea să fie audiat ca martor. Va putea el sau nu, atunci cînd va povesti cum s-au petrecut lucrurile, să fie destul de elocvent, de tare și de sincer pentru a convinge juriul că a lovit-o fără să fi avut intenția de a lovi ? Pentru că, indiferent de leziuni, aceasta era piatra de încercare, de asta depindea dacă juriul îl va crede sau nu. Iar dacă juriul nu va crede că a lovit-o din întîmplare, atunci verdictul va fi : „Vinovat“.

În felul acesta se pregăteau să întîmpine ziua procesului, culegînd cu foarte multă băgare de seamă mărturii și dovezi privind buna comportare din trecut a lui Clyde, împiedicați în mare măsură însă de faptul că la Lycurgus, deși făcea pe tînărul model, se comporta în viața lui particulară destul de urît, iar la Kansas City primele sale eforturi în vederea cîștigării existenței avuseseră drept urmare un scandal asemănător.

Totuși, una dintre cele mai dificile probleme în legătură cu Clyde și încarcerarea lui aici, după cum erau de părere atît Belknap și Jephson, cît și acuzarea, era faptul că pînă acum nici un singur membru al familiei sale sau a unchiului său din Lycurgus nu-și făcuse apariția pentru a-l apăra. Pe de altă parte, Clyde însuși nu vorbise nimănui, în afară de Belknap și Jephson, despre locul unde se află părinții lui. Or, Belknap și Jephson își puneau adesea întrebarea dacă nu era necesar — în cazul cînd se putea susține o teză oarecare în favoarea lui — să se intervină pentru ca mama, sau tatăl, o soră sau un frate să vină și să spună un cuvînt bun în favoarea lui. Altfel, Clyde ar fi apărut ca un fel de paria, cu un reprobat și un vîntură-lume, pe care toți cei ce-l cunoșteau îl ocoliseră dinadins.

Din acest motiv, în cursul întrevederii, pe care o avură cu Darrah Brookhart, interesîndu-se de părinții lui Clyde, au aflat că, în ceea ce îi privea pe membrii familiei Griffiths din Lycurgus, aceștia se opuneau cu înverșunare aducerii vreunui membru al ramurii vestice a familiei. Între cele două familii exista, după cum le-a explicat el, o prăpastie socială, lucru despre care nu le-ar fi convenit Griffithsilor din Lycurgus să se discute aici. Pe de altă parte, cine ar fi putut spune dată, o dată ce părinții lui Clyde ar fi scoși la iveală sau descoperiți de „presa de scandal“, nu se va face mare zarvă în jurul lor ? Atît Samuel, cît și Gilbert Griffiths, după cum îl informă acum Brookhart pe Belknap, fuseseră de părere că cel mai nimerit lucru — în cazul cînd Clyde nu va obiecta — era să-și țină părinții în umbră. De altfel, de asta avea să depindă, într-o bună măsură cel puțin, volumul ajutorului financiar pe care i-l vor acorda lui Clyde.

Clyde fu de acord cu această dorință a celor doi Griffiths, cu toate că nici unul dintre cei care stătuseră mai mult de vorbă cu el sau îl auziseră spunînd cît de profund regretă pentru mama lui tot ceea ce s-a întîmplat nu se îndoia de puternica legătură de sînge și de sentimente ce exista între el și mamă. Adevărul era că în atitudinea sa prezentă față de mamă-sa exista un amestec de teamă și rușine, provocat de felul cum avea să privească ea situația lui ruina lui morală, dacă nu și socială. Va crede ea oare povestea

aceea ticluită de Belknap și Jephson cu privire la brusca lui transformare lăuntrică ? Dar chiar lăsînd acestea la o parte, a o face să vină aici, să-l privească printre aceste gratii, acum, cînd el era un stigmatizat, să fie silit să-i vorbească în fiecare zi ! Ochii ei limpezi, cercetători, chinuiți ! Îndoiala ei cu privire la nevinovăția fiului, cu atît mai mult cu cît își dădea seama că chiar Belknap și Jephson, cu toate planurile pe care le făceau în favoarea lui, aveau încă anumite îndoieli în legătură cu lovitura aceea neintenționată ! Ei nu credeau de fapt ; și nu era exclus să-i împărtășească îndoielile lor. Iar mama lui, o femeie evlavioasă, cu frica lui Dumnezeu, care ura crima, putea fi oare mai credulă decît ei ?

Fiind întrebat încă o dată ce crede că trebuie făcut în legătură cu părinții săi, Clyde răspunse că nu ar putea încă da ochii cu mama lui — că asta n-ar ajuta la nimic și n-ar face decît să-i chinuiască pe amîndoi.

Din fericire, așa cel puțin credea el, se părea că părinții lui, la Denver, nu aflaseră încă nimic despre cele ce i se întîmplaseră. Din pricina convingerilor lor religioase și morale, ziarele — fițuici frivole și vicioase — erau în mod riguros excluse din casa lor și de la misiune. Iar familia Griffiths de la Lycurgus nu nutrea nici un fel de dorință de a-i informa.

Totuși, într-o seară, în perioada cînd Belknap și Jephson discutau cu toată seriozitatea absența părinților lui și măsurile pe care urmau să le ia, Esta, care, puțin timp după sosirea lui Clyde la Lycurgus, se căsătorise și locuia în partea de sud-vest a Denverului, citi din întîmplare în *The Rocky Mountain News* cele ce urmează, și asta imediat după ce Clyde fusese trimis în judecată înaintea marelui juriu din Bridgeburg :

PUNEREA SUB ACUZARE A UNUI TÎNĂR
CARE A UCIS O MUNCITOARE

„Bridgeburg, N. Y., 6 august. — Un juriu, special numit de guvernatorul Stouderback din acest stat, pentru a studia cazul Clyde Griffiths, nepotul bogatului fabricant de gulere cu același nume din Lycurgus, New York, acuzat de curînd de asasinarea domnișoarei Roberta Alden din Biltz, New York, pe lacul Big Bittern din Adirondacks, la 8 iulie trecut, a pronunțat astăzi punerea sub acuzare pentru omor cu premeditare.

În urma punerii sub acuzare, Griffiths — care, în ciuda celor mai zdrobitoare dovezi, și-a menținut permanent afirmația că pretinsa lui crimă a fost doar un accident și care, însoțit de avocații

săi, Alvin Belknap și Reuben Jephson din acest oraș, a cumpărat în fața judecătorului Oberwaltzer — a susținut că e nevinovat. El a fost trimis în judecată, și data procesului a fost fixată pentru 15 octombrie.

Tînărul Griffiths, în vîrstă de numai 22 de ani, care pînă în ziua arestării sale era un membru stimat al societății elegante din Lycurgus, este acuzat că a lovit-o și apoi a înecat-o pe iubita lui, o muncitoare pe care a sedus-o, intenționînd apoi s-o abandoneze în favoarea unei fete mai bogate. Avocații însărcinați cu apărarea au fost angajați de bogatul lui unchi din Lycurgus, care deocamdată s-a ținut departe de proces. În afară de asta, după cum se afirmă în localitate, nici o altă rudă nu s-a prezentat ca să contribuie la apărarea lui.“

Esta plecă în fugă la locuința mamei sale. În ciuda caracterului explicit al articolului, nu-i venea să creadă că e vorba de Clyde. Totuși, nu mai puțin elocvent vorbeau de la sine localitatea și numele amintite — bogatul Griffiths din Lycurgus — precum și absența propriilor sale rude.

Se urcă în tramvai și alergă cu toată graba la casa-misiune, cunoscută sub numele de „Steaua speranței“, din strada Bidwell, aproape întru nimic mai prezentabilă decît aceea pe care o conduseseră odinioară la Kansas City. Pentru că, deși punea un anumit număr de încăperi la dispoziția călătorilor pentru prețul de douăzeci și cinci de cenți pe noapte și ar fi fost de presupus că se putea întreține singură, ea cerea foarte multă muncă, fără să îngăduie realizarea vreunui profit oarecare. Pe de altă parte, atît Frank cît și Julia se săturaseră de la un timp de mediul lugubru în care trăia și fugiseră de acasă tocmai în această epocă, lăsînd tot greul muncii de la misiune pe umerii tatălui și ai mamei lor. Julia avea acum 19 ani și era casieriță la un restaurant de mîna a doua ; Frank mergea pe 17 ani și găsise de curînd un loc la un distribuitor de fructe și legume. De fapt, singurul copil care stătea acasă era micul Russell, fiul nelegitim al Estei, acum în vîrstă de 3 ani și jumătate, bunicii lui avînd toată grija să-l prezinte drept un orfan pe care l-au adoptat la Kansas City. Era un băiețel cu părul negru și-i semăna în unele privințe cu Clyde. Chiar la această vîrstă fragedă — la fel cum se întîmplase și cu Clyde înaintea lui — era instruit în tainele adevărurilor acelora fundamentale care-l iritaseră atît de mult pe Clyde în timpul propriei lui copilării.

În momentul în care intră Esta — acum o soție cît se poate de supusă și rezervată — doamna Griffiths era ocupată cu măturatul, ștersul prafului și facerea paturilor. Dar văzîndu-și fiica la o

oră atît de neobişnuită, palidă la faţă, şi observînd că îi face semn să treacă într-o cameră goală de alături, doamna Griffiths, care, din cauza atîtor ani de greutăţi de tot felul, era mai mult sau mai puţin obişnuită cu astfel de scene, se opri mirată, întrebîndu-se despre ce putea fi vorba, în timp ce privirile i se întunecară de umbra unei presimţiri negre. Ce năpastă sau nenorocire nouă o mai aştepta? Fiindcă era limpede că ochii cenuşii, sfioşi ai Estei, precum şi întreaga ei comportare oglindeau suferinţa. În mînă ţinea un ziar împăturit, pe care îl deschise, şi, după ce-şi privi mama cu o blîndeţe plină de dragoste, îi arătă un articol, asupra căruia doamna Griffiths îşi îndreptă privirile. Dar ce-o mai fi şi asta?

PUNEREA SUB ACUZARE A UNUI TÎNĂR
CARE A UCIS O MUNCITOARE, IUBITA LUI
ACUZAT DE ASASINAREA DOMNIŞOAREI ROBERTA ALDEN
PE LACUL BIG BITTERN DIN ADIRONDACKS
LA 8 IULIE TRECUT
S-A PRONUNŢAT ASTĂZI PUNEREA SUB ACUZARE
PENTRU OMOR CU PREMEDITARE
ÎN CIUDA CELOR MAI ZDROBITOARE DOVEZI,
SUSŢINE CĂ E NEVINOVAT
A FOST TRIMIS ÎN JUDECATĂ
DATA PROCESULUI FIXATĂ PENTRU 15 OCTOMBRIE
A LOVIT-O, APOI A ÎNECAT-O PE IUBITA LUI,
O MUNCITOARE, NU S-A PREZENTAT NICI O RUDĂ

Ochiul şi mintea ei au ales, în felul acesta, în mod automat, rîndurile cele mai importante. După aceea, le mai citi o dată, tot atît de repede:

CLYDE GRIFFITHS, NEPOTUL BOGATULUI FABRICANT
DE GULERE DIN LYCURGUS, NEW YORK

Clyde! Fiul ei! Şi atît de curînd, nu, aproximativ cu o lună în urmă (fuseseră cam nelinişţiţi, ea şi Asa, pentru că el nu...), 8 iulie! Şi acum era 11 august! Atunci... da! Dar nu fiul ei! Imposibil! Clyde, asasinul unei fete pe care o iubea! Dar el nu era în stare de aşa ceva! Îi scrisese cum o duce, era şef de secţie, cu perspectivă de viitor... Nu amintise de nici o fată. Şi totuşi... fetiţa cealaltă, de la Kansas City! Dumnezeule milostiv! Şi familia Griffiths din Lycurgus... fratele soţului ei... să ştie despre asta şi să nu scrie! Îi era ruşine, scîrbă, desigur! Prea puţin îi păsa. Dar nu, an-

gajase doi avocaţi. Ce grozăvie ! Asa ! Ceilalţi copii ai ei ! Ce vor spune ziarele ? Misiunea lor ! Vor trebui s-o închidă şi să plece din nou într-altă parte. Totuşi, era sau nu era vinovat ? Trebuia să ştie înainte de a-l judeca sau de a gîndi ceva despre el. După cîte spunea ziarul, susţinuse că e nevinovat. Ah, hotelul acela detestabil, frivol şi fastuos din Kansas City ! Băieţii aceia stricaţi ! Cei doi ani în care Clyde a rătăcit de ici-colo, fără să-i scrie, dîndu-se drept un oarecare Harry Tenet ! Ce făcuse în timpul ăsta ? Ce obiceiuri prinsese ?

Se opri, cuprinsă de durere şi o groază nespusă, pe care credinţa în adevărurile revelate şi mîngîietoare ale lui Dumnezeu, mila şi mîntuirea pe care o predica într-una nu le puteau înăbuşi. Băiatul ei ! Clyde al ei ! În închisoare, acuzat de omor ! Trebuia să telegrafieze ! Trebuia să scrie ! Poate că ar trebui să se ducă acolo... Dar de unde să ia banii ? Şi cînd va ajunge acolo ce să facă ? De unde să capete curajul, credinţa pentru a îndura asta ? Totuşi, încă o dată, nici Asa, nici Frank, nici Julia nu trebuie să ştie. Asa, cu credinţa lui militantă, dar puţin cam şubrezită din cauza grijilor, cu trupul şi ochii slăbiţi... Iar Frank şi Julia, care de-abia făceau primii paşi în viaţă, să suporte o povară ca asta ? Să fie stigmatizaţi în felul acesta ?

Dumnezeule mare ! Necazurile lor nu se vor sfîrşi oare niciodată ?

Se întoarse, cu mîinile sale mari şi bătătorite de muncă tremurînd şi făcînd să tremure uşor şi ziarul, în timp ce Esta, care simpatiza profund cu mama ei în vremea aceea, datorită tuturor celor cîte trebuise să îndure, stătea alături de dînsa. Părea uneori extrem de obosită, şi iată, trebuie s-o mai doboare şi năpasta deacum ! Totuşi, după cum ştia foarte bine, mama ei era cea mai tare din toată familia — se ţinea dreaptă, era plină de hotărîre — o adevărată călăuzitoare de suflete, oricît de ursuză şi austeră ar fi fost.

— Mămico, pur şi simplu nu pot să cred că e Clyde ! atît doar reuşi să spună Esta. Nu se poate, nu-i aşa ?

Dar doamna Griffiths se mulţumi să privească ţintă mai departe la titlul acela prevestitor de rău, apoi ochii ei albaştri-cenuşii cercetară camera de jur împrejur. Chipul îi pălise ; era ca înnobilat de o încordare şi o durere enormă. Fiul ei, rătăcitor, rău sfătuit, nenorocit, fără îndoială, cu toate visurile lui nesăbuite de a ajunge departe, era în primejdie de moarte, ameninţat să fie electrocutat pentru crimă... pentru omor ! Ucisese pe cineva, o muncitoare săracă, spunea ziarul.

— Ssst ! şopti ea, ducîndu-şi degetul la buze. El (îl arătă pe Asa) nu trebuie să ştie deocamdată. Trebuie mai întîi să trimitem o telegramă sau să scriem. Am putea primi răspunsurile pe adresa ta, ce zici ? Am să-ţi dau banii necesari. Dar trebuie să stau jos un pic, nu mai pot... Mă simt foarte slăbită. Să mă aşez aici. Dă-mi *Biblia*.

Pe o comodă mică se afla un exemplar din *Biblia* editată de Societatea „Gideon". Aşezată pe marginea sărăcăciosului pat de fier, o deschise instinctiv la psalmul 3 şi 4 :

„Doamne, cum sporesc vrăjmaşii mei !...
Dumnezeule al dreptăţii mele, cînd strig, răspunde-mi... !"

Citi apoi în tăcere, chiar liniştită după cît făcea impresia, psalmii 6, 8, 10, 13, 23 şi 91, în timp ce Esta rămăsese în picioare lîngă ea, plină de uimire şi de o durere mută.

— Mămico, nu-mi vine să cred, pur şi simplu ! E prea îngrozitor !

Dar doamna Griffiths continua să citească. S-ar fi părut că, în ciuda tuturor celor petrecute, mai găsise puterea să se retragă într-un colţişor liniştit şi tăcut, unde, cel puţin pentru moment, nici o nenorocire omenească nu o putea atinge. În cele din urmă, închise cartea în linişte şi, ridicîndu-se, rosti :

— Acum trebuie să ne gîndim ce să spunem şi cui să adresăm telegrama aceea, pentru Clyde, fireşte, în oraşul acela, oricare ar fi... Bridgeburg, adăugă ea uitîndu-se la ziar şi completînd cu un citat din *Biblie* : „Auzi-mă, Doamne, şi fi-mi milostiv ! Doamne, vino într-ajutorul meu !" Sau poate celor doi avocaţi, numele lor sînt amintite acolo. Nu îndrăznesc să-i trimit telegrama fratelui lui Asa, fiindcă mă tem să nu-i răspundă lui. Apoi : „Doamne, tu eşti scut în jurul meu ! Eşti slava mea şi cel ce înalţă capul meu !" Dar bănuiesc că au să i-o dea lui dacă o să trimitem telegrama pe numele judecătorului sau al avocaţilor, nu crezi ? Mă gîndesc totuşi că ar fi mai bine să-i scriem lui Clyde direct... „Doamne, arată-mi căile tale ; cărările tale fă-mă să le învăţ." Să-i spui doar atît : că am aflat totuşi că încrederea în el şi dragostea mea au rămas neschimbate, dar trebuie să-mi spună adevărul şi ce anume aşteaptă să facem. Dacă are nevoie de bani, vom vedea ce putem face. „Tu eşti pavăza mea şi în primejdie mă păzeşti.. " După aceea, cu toată pacea trecătoare ce pusese stăpînire pe ea, începu să-şi frîngă din nou miinile mari şi bătătorite : Ah, nu poate fi adevărat ! Nu, Doamne, nu ! Orice-ar fi, e fiul meu ! Noi toţi îl iubim şi avem încredere. Trebuie să spunem asta. Dumnezeu îl va scăpa ! Privegheaţi şi vă

rugați! Aveți credință. „Dumnezeule, ascultă rugămintea mea, ia aminte la graiurile gurii mele!"

Se simțea atît de pierdută, încît aproape nici nu mai știa ce vorbește. Dar Esta, lîngă ea, spunea:

— Da, mămico! Desigur! Da, o să-i scriu! Știu că o să primească rîndurile mele.

În același timp, își spunea în sinea ei: „Doamne-Dumnezeule! Ce poate fi mai rău decît asta, să fii acuzat de omor?! Dar, fără îndoială, nu poate fi adevărat! Nu poate fi adevărat! Dacă ar auzi el! (Se gîndea la soțul ei). Și asta după povestea cu Russell... Și după buclucul acela al lui Clyde de la Kansas City! Biata mama! Are prea multe supărări!"

Ferindu-se de Asa, care se găsea în camera alăturată, unde ajuta la curățenie, doamna Griffiths și Esta se îndreptară spre sala cea mare de la parter a misiunii, unde era multă liniște, și multe placarde vesteau mila, înțelepciunea și dreptatea mîngîietoare a lui Dumnezeu.

CAPITOLUL 85

Telegrama, redactată în spiritul celor descrise mai sus, fu expediată fără întîrziere pe adresa lui Belknap și Jephson, care l-au sfătuit imediat pe Clyde ce anume să răspundă: că totul merge spre bine; că i se dau cele mai bune sfaturi și nu are nevoie de ajutor bănesc. De asemenea, că, pînă cînd avocații îl vor sfătui altfel, ar fi mai bine ca nici un membru al familiei să nu se deranjeze pentru a veni la Bridgeburg, deoarece tot ce se poate face pentru a-l ajuta se făcea. Totodată, avocații îi scriseră doamnei Griffiths, dîndu-i asigurări cu privire la interesul pe care i-l purtau lui Clyde și sfătuind-o să lase lucrurile așa cum se aflau în momentul acela.

În ciuda faptului că părinții lui Clyde fură astfel împiedicați să-și facă apariția în est, nici Belknap și nici Jephson nu aveau nimic împotrivă ca unele ecouri referitoare la existența, domiciliul, încrederea și simpatia lor să se strecoare în ziare, deoarece acestea făceau într-una aluzii la izolarea completă în care se găsea acuzatul. În această privință au fost ajutați de faptul că telegrama doamnei Griffiths, de îndată ce ajunse la Bridgeburg, fu citită de mai multe persoane care urmăreau îndeaproape acest caz și transmisă pe sub mînă publicului și presei, rezultatul fiind că, la Denver, familia fu căutată numaidecît și supusă cîtorva interviuri. Ceva mai tîrziu, în toate ziarele din est și vest circula o descriere mai mult

sau mai puţin completă a stării prezente a familiei lui Clyde, a caracterului misiunii pe care o conduceau părinţii lui, precum şi a credinţelor şi conduitelor lor religioase, înguste şi extrem de individualiste, precum chiar şi afirmaţia că adesea, în copilăria lui, Clyde fusese luat şi purtat pe străzi să cînte şi să se roage, o revelaţie care scandaliză societatea de la Lycurgus şi lacul Twelfh aproape tot atît de mult ca şi pe el însuşi.

Totodată, doamna Griffiths, fiind o femeie cinstită şi sincer încredinţată de utilitatea activităţii sale, nu se codi să descrie reporterilor ce se perindară pe acolo toate amănuntele muncii misionare căreia i se consacraseră ea şi Asa la Denver şi în alte părţi. Le spuse, de asemenea, că nici Clyde, nici ceilalţi copii ai ei nu se bucuraseră vreodată de norocul pe care îl aveau alţii. Totuşi băiatul ei, indiferent de învinuirile ce i se puteau aduce acum, nu era rău din fire şi ea nu putea să creadă că e vinovat de o asemenea crimă. Era, cu siguranţă, un complex nefericit şi întîmplător de împrejurări, pe care el le va explica la proces. În orice caz, indiferent ce prostie ar fi făcut, ea trebuia atribuită unei întîmplări nenorocite care pusese capăt activităţii lor misionare la Kansas City, cu cîţiva ani în urmă, silind familia să se mute de acolo la Denver, iar Clyde fiind lăsat de atunci în voia soartei. În urma îndemnurilor mamei, Clyde îi scrisese bogatului frate al soţului ei, la Lycurgus, şi abia pe urmă plecase acolo, o serie de afirmaţii care-l făcură pe Clyde să se înfioare în celula lui, cuprins de un fel de resentiment vanitos, ce-l îndemnă să-i scrie maică-si şi să se plîngă. De ce era nevoie să vorbească veşnic atît de mult despre trecut şi despre activitatea ei şi a tatălui, cînd ştia foarte bine că lui nu-i plăcuse niciodată, şi veşnica tîrîială pe străzi îi făcea atîta sînge rău? Multă lume privea lucrurile cu totul altfel decît ea şi tatăl lui, mai ales unchiul, şi vărul din Lycurgus, şi toţi oamenii aceia bogaţi pe care ajunsese să-i cunoască, oameni capabili să răzbată în viaţă într-un chip cu totul diferit, strălucit... Îşi spunea cu amărăciune că acum Sondra va citi, cu siguranţă, toate acestea, toate lucrurile astea pe care el sperase să le ţină în taină.

Totuşi, datorită sincerităţii şi tăriei mamei sale, nu se putu împiedica să se gîndească la ea cu dragoste şi respect, şi, în virtutea neclintitei ei dragoste materne, cu emoţie, căci, răspunzîndu-i, mama îi scria că-i pare rău dacă i-a jignit cumva sentimentele sau i-a pricinuit vreun rău oarecare. Dar nu trebuie oare să spunem întotdeauna adevărul? Căile Domnului sînt cele mai sigure şi, fără îndoială, nu poate rezulta nici un rău din slujirea cauzei sale. Clyde nu trebuia să-i ceară ei să mintă. Iar dacă el va socoti de cuviinţă, va fi bucuroasă să încerce să strîngă banii necesari şi să-i vină în

ajutor, să stea în celula lui şi să facă planuri amîndoi, să-i ţină mîinile într-ale ei... dar, după cum ştia Clyde foarte bine (şi asta îl determină să nu o roage să vină), va pretinde să-i spună tot adevărul, privindu-l cu ochii ei albaştri, limpezi, hotărîţi. Şi el nu ar fi putut suporta privirea acestor ochi, deocamdată.

Căci în faţa lui se înălţa acum, asemenea unei stînci uriaşe de bazalt deasupra unei mări înfuriate, procesul însuşi, cu toate implicaţiile lui, asaltul crîncen al lui Mason, căruia nu-i putea face faţă, de bine, de rău, decît folosind mincinile ticluite pentru el de Jephson şi Belknap. Căci, deşi căuta mereu să-şi împace conştiinţa cu gîndul că în ultima clipă nu a avut curajul s-o lovească pe Roberta, îi venea peste măsură de greu să prezinte şi să susţină cealaltă versiune, lucru de care atît Belknap, cît şi Jephson erau conştienţi şi care-l făcea pe cel din urmă să apară tot mai des la uşa celulei lui Clyde, salutîndu-l cu aceste cuvinte :

— Ei, cum mai stăm, domnule Griffiths ?

Ah ! Hainele acelea verzui ale lui Jephson, prost croite şi mototolite ! Pălăria lui de fetru, cafenie, uzată şi pleoştită, trasă pe ochi ! Mîinile lungi, osoase, noduroase, care dădeau impresia unei uriaşe forţe de contracţie. Şi ochii aceia mici, albaştri, cu privirea aspră, plini de inteligenţă, hotărîre, viclenie şi curaj, pe care încerca întotdeauna să i le inoculeze şi lui Clyde, şi pe care, într-un fel, i le şi inocula !

— Astăzi n-a mai apărut nici un predicator ? Nici o ţărăncuţă şi nici un acolit de-al lui Mason ?

Pentru că, între timp, datorită enormei senzaţii stîrnite de moartea tragică a Robertei, ca şi de existenţa bogatei şi frumoasei sale rivale, Clyde era vizitat într-una de fel de fel de avocăţei, de maniaci pasionaţi după crime sau aventuri ieftine, de doctori, negustori, evanghelişti sau pastori rurali, toţi prieteni ori cunoscuţi ai cutărui ori cutărui funcţionar din oraş, care, apărînd la uşa celulei sale în clipa cînd s-ar fi aşteptat mai puţin şi după ce-l cercetau cu privirile curioase, pline de ură sau de groază, îi puneau întrebări ca acestea : „Te rogi, frate ? Te rogi cu smerenie ?" (În asemenea clipe Clyde îşi amintea de mama şi de tatăl lui.) „Te-ai împăcat cu Dumnezeu ?" „Tăgăduieşti cu adevărat că ai ucis-o pe Roberta Alden ?" iar trei ţărăncuţe : „Nu vrei să ne spui şi nouă numele fetei de care se zice că eşti îndrăgostit şi unde se află ea acum ? Nu spunem nimănui. E adevărat c-o să vină şi ea la proces ?" Întrebări cărora Clyde nu le putea opune decît indiferenţă, sau, dacă nu, le răspundea cît mai în doi peri, sau pe ocolite, ori cu nepăsare pur şi simplu. Căci, deşi prezenţa lor îl irita, Belknap şi Jephson îi spuneau într-una că spre binele lui trebuie să încerce

să pară vesel, binevoitor și optimist. Veneau apoi reporteri și reportere, însoțiți de desenatori sau fotografi, pentru a-i lua interviuri ori pentru a-i face portretul. Cu aceștia, de cele mai multe ori (în urma sfaturilor lui Belknap și Jephson), refuza să stea de vorbă, sau le punea numai ceea ce i se recomandase să spună.

— Poți vorbi cît vrei, îl dădăcea Jephson pe un ton jovial, atîta timp cît nu spui nimic. Și fruntea sus ! Și surîsul, care nu trebuie să dispară, înțelegi ? N-ai uitat să mai citești din cînd în cînd lista aceea, nu-i așa ? (Îi dăduse lui Clyde o listă lungă de întrebări, ce-ar fi putut, eventual, să-i fie puse atunci cînd se va afla în boxa acuzaților, întrebări la care trebuie să răspundă potrivit celor scrise la mașină în dreptul lor în cazul cînd el nu ar fi găsit ceva mai bun. Toate se refereau la excursia de la Big Bittern, motivul pentru care și-a cumpărat cealaltă pălărie, schimbarea sufletească, de ce, cînd, unde.) Asta e litania dumitale, înțelegi ?

După care își aprindea o țigară, fără să-i ofere vreodată una și lui Clyde, pentru că, de dragul reputației că e un om sobru, nu trebuia să fumeze în închisoare.

Cîtva timp, după fiecare vizită, Clyde vedea limpede .n începe să creadă că va putea și va face întocmai cum spunea Jephson: va intra în sala tribunalului, semeț și cu un aer degajat ; va înfrunta toate atacurile, toate privirile, chiar și pe acelea ale lui Mason ; va uita că îi e teamă de el chiar și atunci cînd se va afla în boxa acuzaților ; va uita de teroarea tuturor acelor numeroase fapte cunoscute de Mason, fapte pe care urma să le explice cu ajutorul acestei liste de răspunsuri ; va uita de Roberta și de ultimul ei strigăt, de toate suferințele lui cumplite provocate de pierderea Sondrei și a lumii ei strălucitoare.

Totuși, cînd se lăsa noaptea, sau cîtă vreme ziua se scurgea cu greu numai în prezența slăbănogului și bărbosului Kraut, a șiretului și nehotărîtului Sissell, ori a amîndurora laolaltă, umblînd de colo pînă colo, sau venind la ușă să-i spună : „Ce mai faci ?" și apoi să discute despre te miri ce întîmplare din oraș, sau să joace șah ori „dame", Clyde se posomora din ce în ce mai mult și își spunea că, în definitiv, se putea foarte bine să nu mai fie nici o speranță pentru el. Cît de singur era, lăsînd la o parte avocații, pe mama lui, frații și surorile ! Nici un cuvînt de la Sondra, firește. Pentru că, după ce-și reveni în oarecare măsură de pe urma primei zguduiri și a primei senzații de oroare, ea se gîndea acum la el într-un mod cu totul diferit, spunîndu-și că poate numai din dragoste pentru ea a omorît-o pe Roberta, devenind un paria al societății și victima de astăzi. Totuși, din pricina prejudecăților și a oroarei fără margini cu care se vorbea despre el, nici nu se gîndea

măcar că ar putea risca să-i trimită un cuvînt, două. Nu era un ucigaş? Şi, în plus, familia aceea nenorocită din vest: nişte predicatori de stradă, după cum erau descrişi, iar el, un băiat al misiunii, care cînta şi se ruga pe străzi! Din cînd în cînd, însă, în ciuda ei înseşi, gîndul o ducea la dragostea lui nebunească, mistuitoare. (Cît de mult trebuie să o fi iubit pentru a săvîrşi o faptă atît de cutremurătoare!) De aceea se întreba dacă într-o bună zi — atunci cînd cazul acesta nu va mai atrage atît de mult atenţia publică — nu va fi posibil să comunice cu el pe ascuns, numai spre a-i da de veste, poate, că, datorită marii lui dragoste pentru ea, nu a fost cu desăvîrşire uitat. Luă însă îndată hotărîrea contrarie, nu, nu, părinţii ei, dacă vor afla, sau vor bănui, sau publicul, ori prietenii ei de altădată! Nu acum, ah, cel puţin nu acum! Poate mai tîrziu, dacă va fi pus în libertate, sau... sau... condamnat, n-ar fi putut-o spune. Totuşi, de cele mai multe ori inima ei tînjea, cu toate că detesta şi ura crima aceea oribilă, cu ajutorul căreia căutase el s-o cucerească.

În acest timp, Clyde umbla în sus şi în jos prin celula lui, se uita spre piaţeta cenuşie printre gratiile dese ale ferestrelor, citea şi recitea ziarele, sau răsfoia nervos paginile revistelor ori cărţilor pe care i le aducea avocatul, juca şah sau „dame“, sau îşi lua masa, care, datorită unui aranjament special din partea lui Belknap şi Jephson (la cererea unchiului său), era mai bună decît cea oferită în mod obişnuit întemniţaţilor de rînd.

Îl tortura însă într-una gîndul — inspirat de pierderea ireparabilă a Sondrei, de care nu se putea consola — dacă va putea susţine lupta aceasta, aproape inutilă, după cum i se părea uneori.

Cîteodată, în mijlocul nopţii sau cu puţin înainte de revărsatul zorilor, în timp ce întreaga închisoare era cufundată în linişte, avea coşmaruri, un tablou înfiorător a tot ceea ce îi pricinuia cea mai cumplită spaimă, îi spulbera pînă şi bruma de curaj ce-i mai rămăsese şi-l făcea să sară în picioare, cu inima bătîndu-i sălbatic în piept, cu ochii arzători şi o sudoare rece scăldîndu-i faţa şi mîinile. Scaunul acela... undeva, într-un penitenciar al statului! Citise despre el, ştia cum mureau oamenii pe acel scaun. Atunci începea din nou să umble în sus şi în jos, întrebîndu-se cum... cum.. în cazul cînd lucrurile nu se vor sfîrşi aşa precum credea cu atîta certitudine Jephson, atunci, ei bine, cum ar putea atunci să scape dintr-o închisoare ca asta şi să fugă? Zidurile acestea groase de cărămidă... Oare ce grosime puteau să aibă? Ar fi cumva posibil, cu un ciocan ori cu o piatră, sau cu o unealtă adusă de cineva, de fratele lui, Frank, de sora lui, Julia, de Ratterer, sau Hegglund, numai dacă ar putea să intre în legătură cu vreunul dintre ei şi

să-i convingă să-i aducă ceva de felul acesta... Ah! Dacă ar putea face rost de un fierăstrău, să taie gratiile astea! Apoi să fugă, să fugă în neștire, așa cum ar fi trebuit s-o facă în pădurile acelea atunci. Dar cum? Și încotro?

CAPITOLUL 86

Octombrie în 15, cu nori cenușii, și un vînt tăios, un adevărat vînt de ianuarie, care strîngea grămezi-grămezi frunzele căzute, apoi le răvășea în toate părțile, învolburîndu-le ca pe niște păsări ale cerului. Și cu tot simțămîntul de luptă și tragedie ce apăsa inimile multora dintre cei de acolo, în timp ce în străfundul conștiinței lor se proiecta umbra scaunului electric, în aer plutea o atmosferă de sărbătoare sau de festivitate, cu sute de fermieri, pădurari, negustori, care veneau în „Forduri" și „Buickuri", țărance și țărani, fete și băieți, chiar prunci purtați în brațele mamelor! Toată lumea asta se învîrtea încoace și încolo prin piață, așteptînd clipa cînd avea să se deschidă ședința curții, sau, pe măsură ce se apropia ceasul hotărît, se aduna în fața porții închisorii, cu speranța de a-l zări pe Clyde, ori în fața ușii tribunalului din preajma închisorii, pe unde aveau să intre în sala de ședințe și publicul, și Clyde și de unde puteau să-l vadă mai bine, apoi să-și asigure intrarea în sală în momentul cînd va începe procesul. De-a lungul cornișelor și streșinilor etajului și acoperișului vechii clădiri se plimba, cu melancolie, un stol de porumbei.

Mason și statul său major — Burton Burleigh, Earl Newcomb, Zillah Saunders și un tînăr licențiat în drept, pe nume Manigault — începură munca de stabilire a ordinii depozițiilor, îndrumînd sau instruind diferiți martori ori diverse persoane invitate pentru a servi ca jurați și care se strînseseră în anticamera aceluia ce era cunoscut acum aproape de o națiune întreagă ca procurorul poporului. Și, afară tot felul de strigăte: „Fisticuri! Floricele! Cremvuști calzi!" „Cumpărați povestea lui Clyde Griffiths, cu toate scrisorile Robertei Alden! Numai douăzeci și cinci de cenți!" (Era vorba de o colecție completă de copii după scrisorile Robertei, furate din biroul lui Mason de un prieten intim al lui Burton Burleigh și vîndute editorului unui ziar de șantaj din Binghamton, care le publicase imediat sub forma unei broșuri, împreună cu o prezentare a „senzaționalei crime" și cu fotografia Robertei și a lui Clyde.)

Între timp, în sala de recepții sau de conferințe a închisorii, Alvin Belknap și Reuben Jephson îl pregăteau pe Clyde, îmbrăcat

cu îngrijire chiar în costumul pe care încercase să-l arunce pentru totdeauna în fundul apelor lacului Twelfth. Iar pentru ca să fie cît mai prezentabil, purta cravată, cămașă și pantofi, toate noi. Jephson, deșirat și cu hainele boțite ca de obicei, era stăpînit însă de puterea aceea de fier care, trădîndu-se în orice linie a figurii sale și în orice mișcare sau gest al corpului, îl impresiona atît de mult pe Clyde. Belknap arăta ca un filfizon de Albany; el era acela în sarcina căruia căzuse prezentarea cazului, precum și reluarea interogatoriului. Spunea :

— Să nu care cumva să te intimidezi sau să arăți că ești nervos, indiferent de ce s-ar spune ori s-ar petrece în sală, înțelegi, Clyde ? O să fim cu dumneata în tot timpul procesului. O să vezi între noi doi. Să zîmbești și să pari preocupat ori absent, cum vrei, numai nu speriat... dar nici prea trufaș sau prea vesel, așa fel ca ei să-și dea seama că nu te prăpădești cu firea. Înțelegi ? O atitudine plăcută, simpatică, de gentleman, tot timpul ! Și să nu pari speriat, încă o dată ! Pentru că asta ne-ar da mult de furcă și nouă, și dumitale. De vreme ce ești nevinovat, nu ai nici un motiv temeinic să fii speriat, cu toate că, firește, te rod regretele. Acum înțelegi toate astea, sînt convins !

— Da, domnule, înțeleg, răspunse Clyde. Voi face întocmai precum spuneți. Și-apoi nu am lovit-o intenționat, ăsta e adevărul ! Așa că de ce să-mi fie teamă ?

Și în acea clipă se uită la Jephson, pe care, din motive psihologice, se bizuia cel mai mult. De fapt, cuvintele pe care abia le rostise erau tocmai cuvintele pe care Jephson i le băgase în cap în cursul ultimelor două luni. Prinzîndu-i privirea, Jephson se apropie de el și, sfredelindu-l cu ochii lui albaștri, care erau pentru Clyde o încurajare și un sprijin, începu :

— Nu ești vinovat ! Nu ești vinovat, Clyde, înțelegi ? Acum pricepi lucrul acesta perfect, dar trebuie să crezi și să-ți aduci aminte de el întotdeauna, pentru că ăsta e adevărul ! Nu ai avut intenția s-o lovești, auzi ? Poți să juri ! Ai jurat în fața mea și a lui Belknap, și noi te credem. Or, să nu-ți închipui cumva că, datorită circumstanțelor care planează asupra acestei afaceri, noi nu vom fi în stare să facem juriul să vadă adevărul sau să creadă în ceea ce spui dumneata. Împrejurările nu contează. Ți-am mai spus asta. Știi care este adevărul, și noi, la fel. *Dar*, pentru a ți se putea face dreptate, am fost nevoiți să ticluim o poveste, o ficțiune sau o povestire substituită faptelor reale, și anume că nu ai lovit-o intenționat, dar pe care nu putem spera că ei ar fi în stare s-o admită fără a recurge la o deghizare oarecare. Înțelegi, nu-i așa ?

— Da, domnule, răspunse Clyde, intimidat şi intrigat ca întotdeauna în faţa acestui om.

— Pentru acest motiv, după cum ţi-am spus în repetate rînduri, am inventat povestea cu schimbarea sufletească ce s-a petrecut în dumneata. Nu este întru totul adevărată în ceea ce priveşte timpul cînd s-a petrecut, dar este adevărat că ai încercat o schimbare de sentimente acolo, în barcă. Şi asta este justificarea noastră. Juraţii n-ar putea crede niciodată asta din pricina tuturor împrejurărilor ciudate în care s-a produs accidentul, aşa că ne-am gîndit să exagerăm puţin, pricepi ? Le vom spune că schimbarea a intervenit înainte ca dumneata să te fi urcat în barca aceea. Şi, cu toate că ştim cum stau lucrurile, şi anume nu chiar tocmai aşa cum le prezentăm noi, înţelegem însă tot atît de bine cît de neîntemeiată este acuzaţia ce ţi se aduce, cum că ai fi lovit-o dinadins. Or, juraţii n-or să te trimită pe scaunul electric pentru ceva ce nu e adevărat... cel puţin nu cu asentimentul meu. Îl mai privi o dată pe Clyde drept în ochi, apoi adăugă : Uite cum vine asta, Clyde. E ca şi cum ai cumpăra nişte cartofi sau un costum de haine cu boabe de grîu sau de fasole în loc de bani, cînd, de fapt, ai bani cu care să plăteşti, dar din cauza unor idei sucite ale cuiva, nimeni nu vrea să creadă că banii pe care îi ai sînt buni. Aşadar, trebuie să te foloseşti de boabe de grîu sau de fasole. Şi dacă vor fasole, fasole o să le dăm ! Iar justificarea este că nu eşti vinovat. Nu eşti vinovat ! Ai jurat în faţa mea că nu ai avut intenţia s-o loveşti atunci, în ultima clipă, indiferent de gîndurile pe care le-ai nutrit la început. Şi asta e de ajuns pentru mine. Nu eşti vinovat ! Cu fermitate şi convingere — atitudine iluzorie chiar pentru el însuşi, dar pe care voia să i-o transmită lui Clyde — îl apucă de reverele hainei şi, după ce privi fix în ochii căprui, concentraţi şi neliniştiţi ai acestuia, adăugă : Şi acum, ori de cîte ori, fiind în boxa acuzaţilor, ai să simţi că devii nervos ori slab, sau vei vedea că Mason e stăpîn pe situaţie, să-ţi aduci aminte de ceea ce-ţi spun acum, să-ţi repeţi mereu : „Nu sînt vinovat ! Nu sînt vinovat ! Iar ei nu mă vor putea condamna decît dacă sînt vinovat !“ Şi dacă asta nu te întăreşte, atunci uită-te la mine. Eu voi fi acolo. Tot ce trebuie să faci, dacă te simţi încurcat, este să te uiţi la mine — drept în ochii mei, aşa cum te privesc eu acum — şi atunci vei şti că eu nu vreau decît să te văd cu fruntea sus şi să faci ceea ce-ţi spun acum, să juri pentru ceea ce-ţi spunem noi acum să juri, chiar dacă ţi se va părea că sînt minciuni şi indiferent de sentimentele pe care le-ai putea încerca. Nu vreau să fii pedepsit pentru ceva ce n-ai făcut din simplul motiv că nu ţi se îngăduie să juri care

este adevărul adevărat, nu, nu pot permite ! Asta e tot ce aveam să-ţi spun.

Jephson îl bătu încurajator şi prieteneşte pe umăr, în timp ce Clyde, îmbărbătat într-un chip ciudat, simţea, cel puţin în clipa aceea, că va putea să facă ceea ce i se spune, că va face totul.

Pe urmă Jephson îşi scoase ceasul şi se uită mai întîi la Belknap, apoi pe fereastră, afară, unde se şi strînsese o mare mulţime de oameni, un grup lîngă treptele tribunalului, un al doilea, compus din gazetarii fotografi şi desenatori, îngrămădiţi în faţa porţii închisorii, aşteptînd nerăbdători să ia cîteva „instantanee" cu Clyde sau cu toţi cei amestecaţi în proces ; şi, în cele din urmă, spuse liniştit :

— Ei, cred că e timpul. Ai zice că tot districtul Cataraqui vrea să intre în sală. O să avem spectatori, nu glumă ! Apoi, întorcindu-se încă o dată spre Clyde, adăugă : Ascultă, Clyde, să nu te laşi impresionat de toată mulţimea asta. Nu sînt decît nişte ţărani, care au venit, ca la bîlci, să vadă o reprezentaţie !

După care, cei doi, Belknap şi Jephson, ieşiră. Kraut şi Sissell intrară să-l ia în primire pe Clyde, în timp ce ambii avocaţi, făcîndu-şi loc printre murmurele mulţimii, se îndreptară spre clădirea tribunalului, situată în partea cealaltă a pieţei, acoperită cu o iarbă de culoare închisă.

După ei, la mai puţin de cinci minute, precedat de Slack şi Sissell şi urmat de Kraut şi Swenk, totuşi flancat de doi agenţi suplimentari, meniţi să-l acopere împotriva oricărei izbucniri sau demonstraţii neaşteptate din partea publicului, apăru Clyde însuşi, încercînd să pară cît mai degajat şi nepăsător, dar, din pricina tuturor acestor figuri aspre şi necunoscute care-l înconjurau — oameni înfăşuraţi în şube şi căciuli, bărboşi, purtînd o îmbrăcăminte ponosită şi decolorată, atît de caracteristică pentru cei mai mulţi dintre fermierii din regiunea aceea, însoţiţi de soţiile şi copiii lor, privindu-l, toţi, cu gurile căscate, într-un fel ciudat — devenind destul de nervos, ca şi cum s-ar fi aşteptat în fiecare clipă să tragă vreunul cu revolverul în el, sau să sară asupra lui cu cuţitul. Agenţii, care ţineau mîna pe arme, contribuiau la accentuarea acestei stări sufleteşti. Dar în mulţime nu se auzeau decît strigăte de : „Vine ! Vine !" „Uite-l colo !" „Ţi-ar trece prin cap să crezi că a fost în stare să facă ce-a făcut ?"

Apoi se auzi ţăcănitul cîtorva aparate fotografice, iar cei doi protectori ai lui se dădură lîngă el, căutînd să-l apere cu umerii, în timp ce lui Clyde îi scădea din ce în ce mai mult moralul.

Apoi, o scară cu cinci trepte de piatră, de culoare închisă, în faţa uşii Palatului de Justiţie. Dincolo de ea, o scară interioară,

care ducea spre o sală mare, lungă, cafenie, cu tavanul înalt, unde pe dreapta şi pe stînga, precum şi în partea din fund, spre răsărit, se aflau nişte ferestre înalte, înguste, arcuite, prin ale căror geamuri mici pătrundeau valuri de lumină. La capătul dinspre apus, o platformă ridicată, cu o bancă de culoare cafeniu-închis, sculptată şi foarte decorativă. În spatele ei, un portret, şi de fiecare parte, spre nord şi sud, ca şi în fund, şiruri multe de bănci, fiecare rînd mai ridicat decît cel din faţă, toate pline de lume. Spaţiul dintre ele era ocupat de persoane care stăteau în picioare. Cînd intră Clyde toată lumea se aplecă înainte, întinzînd gîturile şi cercetîndul cu ochi sfredelitori. În mijlocul unui murmur nedesluşit, Clyde auzi un : „Sssss“ general în momentul cînd se apropie şi trecu printr-o portiţă spre un spaţiu lăsat liber, unde se aflau Belknap şi Jephson aşezaţi la o masă. Între ei era un scaun gol, pentru el. Putea să vadă bine şi să simtă ochii şi feţele pe care nu avea curajul să le privească.

Dar drept în faţa lui, la o altă masă din acelaşi careu, ceva mai jos de platformă, la capătul dinspre apus, se aflau Mason şi mai mulţi inşi, pe care păru să şi-i reamintească — Earl Newcomb, şi Burton Burleigh, şi încă o persoană, pe care nu o mai văzuse pînă atunci, toţi patru întorcîndu-se să-l privească în momentul cînd intră.

În jurul acestui grup de la mijloc era un cerc exterior de bărbaţi şi femei — gazetari şi desenatori.

Trecu un răstimp, şi abia după aceea Clyde, amintindu-şi de sfatul dat de Belknap, îşi îndreptă ţinuta şi-şi luă un aer studiat, plin de dezinvoltură şi curaj, într-o anumită măsură dezminţit de expresia încordată a feţei sale palide şi de privirea oarecum înceţoşată, îndreptîndu-şi ochii către reporterii şi desenatorii care îl urmăreau sau îi schiţau portretul. Şopti chiar :

— Sala e plină, după cum se vede.

Dar chiar în clipa aceea, şi înainte ca el să mai fi putut spune ceva, se auziră nişte lovituri undeva, apoi o voce :

— Linişte în sală ! Doamnelor şi domnilor, onorată curte ! Toată lumea este rugată să se ridice în picioare !

Tot atît de brusc, murmurele şi zumzetul din sală amuţiră ca prin farmec. Apoi, printr-o uşă situată în partea dinspre sud a platformei, îşi făcu intrarea un bărbat înalt de statură, spilcuit şi cu faţa netedă, îmbrăcat într-o robă neagră, care se îndreptă cu paşi iuţi spre fotoliul uriaş din spatele pupitrului, şi după ce se uită cu o privire fixă la toţi cei din faţa lui, deşi nu făcea impresia că vede pe cineva, se aşeză. După care, publicul luă loc.

Pe urmă, în partea stîngă, dedesubtul judecătorului, la un pupitru mai scund, un individ mai mic şi mai bătrîn se sculă în picioare şi strigă :

— *Oyez Oyez !* [1] Toate persoanele care trebuie să se prezinte în faţa onoratei Curţi Supreme a statului New York, ţinutul Cataraqui, să se apropie şi să dea ascultare ! Curtea intră în sesiune !

Pe urmă, acelaşi personaj se ridică din nou şi rosti :

— Statul New York [2] împotriva lui Clyde Griffiths.

Apoi, Mason, ridicîndu-se şi stînd în picioare în faţa mesei lui, anunţă :

— Poporul este gata !

La care, se sculă Belknap şi, pe un ton curtenitor şi afabil, declară :

— Acuzatul este gata.

Apoi, acelaşi funcţionar băgă mîna într-o cutie pătrată din faţa lui şi, scoţînd de acolo o bucată de hîrtie [3], anunţă :

— Simeon Dinsmore !

După care, un bărbat mic şi cocoşat, îmbrăcat în haine cafenii, cu nişte mîini ca nişte gheare şi cu o faţă de nevăstuică se îndreptă, bălăbănindu-se înspre banca juraţilor şi se aşeză pe ea. Imediat Mason se apropie de el şi, foarte vioi cu o expresie energică zugrăvită pe faţa lui cu nasul acela turtit şi cu o voce puternică, ce se auzea pînă în cele mai îndepărtate colţuri ale sălii, începu să-l întrebe de vîrstă, ocupaţie, dacă e celibatar sau căsătorit, cîţi copii are, dacă este sau nu de acord cu pedeapsa capitală. După cum observă Clyde, ultima întrebare păru să stîrnească în jurat un fel de resentiment sau o anumită emoţie înăbuşită, pentru că se grăbi să răspundă apăsat :

— Sigur că da, pentru anumiţi oameni ! răspuns care-l făcu pe Mason să schiţeze un zîmbet.

Jephson se întoarse şi se uită la Belknap, care murmură sarcastic :

— Şi mai vorbesc despre posibilitatea unei judecăţi imparţiale !

În acelaşi timp, Mason, dîndu-şi seama că acest fermier cinstit, însă prea convins, îşi subliniază într-un chip apăsat credinţele spuse :

---

[1] „Atenţie ! Atenţie !" Formulă specifică, folosită în procedura judiciară din S.U.A.

[2] Acţiunea penală este pornită în numele statului, iar procurorul este socotit reprezentant al populaţiei din statul respectiv.

[3] Juraţii sînt traşi la sorţi pentru fiecare proces în parte atît acuzarea, cît şi apărarea putînd să accepte sau să recuze pe cel ieşit la sorţi.

— Cu consimţămîntul curţii, poporul îl va accepta pe jurat.

Iar Belknap, în urma unei priviri interogative din partea judecătorului, încuviinţă cu capul, după care juratul fu acceptat.

Grefierul se grăbi să scoată din cutie o a doua foaie de hîrtie şi strigă :

— Dudley Sheerline !

La care, un bărbat slab şi înalt, între 38 şi 40 de ani, îmbrăcat cu îngrijire şi cam meticulos şi rezervat în felul său de a fi, se apropie şi luă loc pe bancă. Încă o dată, Mason îl chestionă ca şi pe juratul precedent.

Între timp, Clyde, în ciuda sfaturilor insistente ale lui Belknap şi Jephson, se simţea demoralizat, vioiciunea îi dispăruse şi sîngele îl pierise parcă din vine. Pentru că, după cum simţea el, asistenţa îi era vădit ostilă. Iar acolo — se gîndi el cuprins de un nou fior de gheaţă — se găsesc probabil tatăl, mama, ba poate şi fraţii şi surorile Robertei, toţi uitîndu-se acum la el şi sperînd din toată inima, aşa cum îl informează ziarele în ultimele săptămîni, că va trebui să-şi ispăşească crima.

Pe de altă parte, dintre toţi oamenii aceia din Lycurgus şi de la lacul Twelfth, nici unul nu se deranjase să se pună în legătură cu el, socotindu-l vinovat, desigur... Era oare vreunul dintre ei aici ? Jill, Gertrude, ori Tracy Trumbull, de pildă ? Wynette Phant, sau fratele ei ? Ea se găsea în bivuacul de la lacul Bear în ziua cînd fusese arestat. Trecu în revistă, în gînd, toate persoanele importante pe care le cunoscuse în ultimul an, întrebîndu-se cine ar putea fi prezent aici să-l vadă aşa cum e în realitate — sărac, neînsemnat, părăsit, judecat pentru o crimă ca asta ! Şi totul, după ce flecărise atîta despre rudele lui bogate de aici şi din vest... Pentru că acum, desigur, îl vor socoti tot atît de criminal pe cît de criminale erau planurile lui cumplite de la început, fără să ştie şi fără să le pese de propria sa versiune — de suferinţele şi temerile sale, de impasul în care se găsea din cauza Robertei, de dragostea lui pentru Sondra şi de tot ce a însemnat Sondra pentru el. Nu vor înţelege, iar el nu avea voie să spună nimic în legătură cu acest subiect, chiar dacă ar fi dorit-o.

Totuşi, potrivit sfaturilor lui Belknap şi Jephson, trebuia să se ţină drept şi să zîmbească, sau cel puţin să ia un aer senin, înfruntînd privirile tuturor făţiş, cu curaj. În consecinţă, se întoarse, dar deodată avu impresia că e străpuns de un pumnal, deoarece acolo — Dumnezeule, ce asemănare ! — în stînga lui, pe una dintre băncile de lîngă perete, se afla o femeie sau o fată, copia vie a Robertei ! Era sora ei, Emily, despre care o auzise vorbind atît

de des.. dar, vai ! ce lovitură ! Inima aproape încetă să-i mai bată. Era, poate, chiar Roberta ! Străpungîndu-l cu privirile acelea de spectru, totuşi vii, fioroase şi acuzatoare ! Lîngă ea, o altă fată, care semăna cu dînsa, şi, ceva mai departe, bătrînul, tatăl Robertei, moşneagul cu faţa zbîrcită pe care-l întîlnise în ziua cînd se oprise la ferma lui să-i ceară o informaţie şi care, acum, îl măsura cu un aer aproape sălbatic, cu o privire cenuşie şi chinuită, ce grăia parcă limpede : „Ucigaşule !“ Lîngă el se afla o femeie mică de statură, bolnăvicioasă, de vreo cincizeci de ani, dar cu chip blajin, legată la cap cu un văl negru, foarte slabă şi cu ochii duşi în fundul capului, care, sub privirea lui, îşi lăsă ochii în jos şi îşi întoarse faţa ca săgetată de durere, totuşi nu cuprinsă de ură. Mama ei, fără îndoială. Ah, în ce situaţie se găsea ! Mai crudă decît orice închipuire ! Inima îi bătea puternic în piept ; mîinile îi tremurau.

Ca să-şi vină în fire, Clyde se uită în jos, mai întîi la mîinile lui Belknap şi ale lui Jephson, puse pe masa din dreptul său, căci amîndoi se jucau cu cîte un creion de pe blocnotesurile din faţa lor, urmărind privirile lui Mason şi studiind persoana care lua loc în acel moment pe banca juraţilor — un bărbat gras, ce nu făcea deloc impresia unui om inteligent. Ce deosebire între mîinile lui Jephson şi cele ale lui Belknap ! Ultimele, scurte, moi şi albe ; primele, lungi, arse de soare, osoase şi noduroase. Apoi, felul agreabil de a se comporta al lui Belknap, vocea lui : „Aş vrea să-l rog pe jurat să coboare“, prin contrast cu : „Recuzat“, cuvînt rostit de Mason ca o împuşcătură de revolver, sau cu vorbele tărăgănate şi totuşi puternice, deşi rostite aproape în şoaptă, ale lui Jephson : „Mai bine l-ai lăsa în plata Domnului, Alvin. N-o să ne alegem cu nimic din afacerea asta“. Deodată, Jephson îi şopti :

— Stai drept ! Stai drept ! Priveşte în jurul dumitale ! Nu te pierde cu firea în halul ăsta ! Priveşte drept în ochii oamenilor. Şi dacă zîmbeşti, Clyde, zîmbeşte natural. Uită-te în ochii lor. N-o să-ţi facă nici un rău. Nu sînt decît nişte fermieri care au venit aici atraşi de curiozitate, ca la bîlci.

Dar Clyde, observînd că mai mulţi reporteri şi desenatori îl studiază, îi fac portretul, ori iau însemnări în legătură cu el, se împurpură la faţă, cuprins de o senzaţie de slăbiciune, deoarece simţea privirile lor lacome şi frazele pe care le scriau repede tot atît de limpede precum auzea peniţele care scîrţîiau pe hîrtie. Toate acestea erau destinate ziarelor — faţa lui palidă şi mîinile tremurătoare — ei vor reţine asta, iar mama lui, la Denver, precum şi toţi cei din Lycurgus vor vedea şi vor citi despre felul cum s-a uitat la membrii familiei Alden, şi cum l-au cercetat ei cu privirile, şi cum el şi-a întors apoi ochii. Totuşi, totuşi, trebuie să

se stăpînească, să stea drept încontinuu, să se uite împrejurul lui, altfel o să scadă cu totul în ochii lui Jephson. Făcu așadar tot ce-i stătu în putință ca să-și înăbușe teama, își ridică privirile, se întoarse puțin și privi în jurul lui.

În acea clipă, însă, lîngă perete, nu departe de fereastra aceea înaltă, îl văzu, așa cum se temuse, pe Tracy Trumbull, care, firește, împins de curiozitatea ce i-o stîrneau chestiunile juridice, desigur, fără nici un pic de milă sau simpatie pentru Clyde, venise și el, cel puțin pentru prima zi a procesului, și se uita în momentul acela — slavă Domnului ! — nu la el, ci la Mason, care îi punea cîteva întrebări grăsunului. Lîngă el stătea Eddie Sells, miopul cu ochelari puternici, ca să poată vedea la distanțe mari, privind în direcția lui Clyde, dar, după cîte făcea impresia, fără a-l vedea, întrucît nu se trăda prin nici un gest. Ah, ce încercare, Dumnezeule !

Cinci rînduri mai departe, în direcția opusă, domnul și doamna Gilpin, pe care, desigur, îi dibuise Mason. În ce sens vor depune ei acum ? Vor spune că o vizita pe Roberta în camera ei ? Că vizitele lui erau învăluite de cea mai mare taină ? Ar fi o dispoziție defavorabilă, firește. Și unde i-au mai găsit și pe domnul și doamna George Newton ? Pentru ce au fost aduși pe banca martorilor ? Să povestească despre viața Robertei dinainte de a se fi îndrăgostit de el ? Și Grace Marr, fata pe care el o văzuse adesea, dar pe care nu o întîlnise decît o singură dată, la lacul Crum, și pe care Roberta nu o mai iubea. Ce va avea ea de spus ? Ar putea să spună, desigur, cum a cunoscut-o el pe Roberta, de pildă, dar altceva ? Și uite-l... dar nu, nu era cu putință ! — și totuși — totuși, e el — cu siguranță — Orrin Short, omul pe care-l întrebase în legătură cu Glenn. Mii de draci ! Avea să povestească și despre chestiunea aceea, fără discuție. Ce memorie păreau să aibă oamenii, o memorie mult mai bună decît și-ar fi închipuit el vreodată !

Și uite, pe partea asta, lîngă cea de a treia fereastră dinspre centru, dar dincolo de grupul amenințător al familiei Alden, bărbatul acela înalt și mustăcios, care semăna cu un *quaker* de odinioară transformat astăzi în bandit ; Heit e numele lui. Îl întîlnise la Three Mile Bay chiar în ziua cînd fusese condus la Big Bittern împotriva voinței sale. Da, desigur, era coronerul. Iar alături de el, hotelierul care îl pusese să semneze în registru în ziua aceea. Lîngă el, barcagiul care-i închiriase barca. Ceva mai departe, șoferul cel înalt și uscățiv, care îi adusese pe el și pe Roberta de la Gun Lodge, un bărbat smead, mușchiulos și necioplit, care parcă-l străpungea cu ochii lui mici, de fiară sălbatică, vîrîți adînc în fundul capului, omul care fără îndoială avea să depună cu privire la toate amănuntele călătoriei de la Gun Lodge. Oare își va aduce aminte de nervo-

zitatea lui din ziua aceea, de mustrările idioate de conştiinţă cu aceeaşi claritate cu care şi le aminteşte el însuşi ? Şi, în cazul acesta, în ce măsură depoziţia lui va afecta apărarea, pe care el, Clyde, voia s-o bazeze pe o schimbare bruscă de sentiment ? Nu ar fi mai bine să discute în această privinţă cu Jephson ?

Şi Mason ? Ce om aspru ! Cît de energic trebuie să fie ! Şi ce eforturi a trebuit să depună ca să-i adune pe toţi oamenii ăştia şi să-i aducă aici să depună împotriva lui ! În clipa cînd Clyde se uita la el, Mason exclama, aşa cum făcuse de cel puţin douăsprezece ori pînă acum (totuşi, fără vreun rezultat vizibil în ceea ce priveşte banca juraţilor) : „Poporul îl acceptă !“ Dar, în mod invariabil, ori de cîte ori Mason rostea aceste cuvinte, Jephson se mulţumea să se întoarcă puţin, fără să privească, şi să spună : „N-o să ne alegem cu nimic, Alvin. E tare ca granitul !“ Iar Belknap, curtenitor şi suav, recuza, şi, de obicei, reuşea să i se admită recuzarea.

În cele din urmă — Doamne, ce uşurare ! — aprodul anunţă cu o voce clară, subţire şi tremurătoare că şedinţa se suspendă pînă la ora 2 după amiază. Jephson, surîzător, se întoarse spre Clyde, să-i spună :

— Ei, Clyde, asta a fost prima repriză, nu prea grozavă, ce zici ? Şi nici prea dificilă. Ai face bine să te întorci acolo şi să mănînci vîrtos. După-amiaza o să fie destul de lungă şi plictisitoare.

Asta, în timp ce Kraut şi Sissell, împreună cu agenţii, se apropiară şi îl înconjurară. Apoi, mulţimea care se înghesuia şi furnica în sală, exclamînd :

— Uite-l ! Uite-l ! Vine ! Colo ! Colo !

O femeie înaltă şi grasă îşi făcu loc cu coatele, se apropie de el cît mai mult şi, privindu-l drept în faţă, strigă :

— Să-l văd şi eu ! Vreau să te văd bine, tinere ! Am şi eu două fete !

Nici unul însă dintre cei de la Lycurgus sau de la lacul Twelfth pe care îi recunoscuse pe băncile publicului nu se apropie de el. Şi, fireşte, nici urmă de Sondra. Pentru că, după cum îl asiguraseră Belknap şi Jephson în repetate rînduri, ea nu avea să vină. Numele ei — dacă lucrul acesta era posibil — nu avea să fie nici măcar pomenit. Familia Griffiths, ca şi familia Finchley se opuneau la aşa ceva.

Trecură cinci zile încheiate, răstimp în care Belknap şi Jephson căutară să aleagă juraţii. În cele din urmă, cei doisprezece oameni care urmau să-l judece pe Clyde depuseră jurămîntul şi-şi ocupară locul pe banca juraţilor. Şi ce oameni! bătrîni sau încărunţiţi, cu feţe zbîrcite şi arse de soare, fermieri şi negustori de la ţară, apoi un agent de la „Ford", un hangiu de la lacul Tom Dixon, un vînzător de la Magazinul de galanterie „Hamburger" din Bridgeburg şi un agent de asigurări ambulant, domiciliat la Purday, la nord de lacul Grass. Toţi, cu o singură excepţie, căsătoriţi. Şi toţi, cu o singură excepţie, evlavioşi, dacă nu chiar de o moralitate severă, şi toţi convinşi de vinovăţia lui Clyde înainte încă de a fi luat loc pe banca juraţilor, totuşi, din cauza opiniei aproape unanime cum că ar fi oameni nepărtinitori şi cu orizonturi largi, precum şi din cauza faptului că doreau din tot sufletul să îndeplinească funcţia de juraţi în acest proces pasionant, convinşi că se vor pronunţa în mod nepărtinitor şi just asupra faptelor ce le vor fi înfăţişate.

Aşadar, se ridicară cu toţii şi depuseră jurămîntul.

Iar Mason se grăbi să se scoale în picioare şi să înceapă :

— Domnilor juraţi...

Clyde, Belknap şi Jephson se uitau acum la el şi se întrebau ce impresie va face primul rechizitoriu al lui Mason. Pentru că ar fi fost imposibil să se găsească un procuror mai dinamic şi mai „electric" în aceste împrejurări cu totul deosebite. Acest proces reprezenta cel mai hotărîtor prilej ce i se prezenta în viaţă. Nu erau oare ochii tuturor cetăţenilor din Statele Unite îndreptaţi asupra lui? Aşa cel puţin credea el. Era ca şi cum cineva ar fi strigat brusc : „Lumină ! Facem o fotografie !"

— Fără îndoială că mulţi dintre dumneavoastră v-aţi plictisit şi aţi fost nedumeriţi în tot cursul săptămînii trecute, începu el, de grija excesivă cu care părţile angajate în acest proces s-au pronunţat asupra listelor de juraţi, pe baza cărora dumneavoastră, doisprezece, aţi fost aleşi. Nu a fost deloc uşor să se găsească doisprezece oameni cărora să li se supună spre considerare toate faptele pendinte de această uluitoare afacere, pentru ca ei să fie cei chemaţi a le cîntări cu toată echitatea şi înţelegerea pe care o cere legea. În ceea ce mă priveşte, domnilor, grija cu care am îndeplinit formele a fost călăuzită de un singur gînd, acela ca legea să nu fie atinsă în drepturile ei. Fără rea-voinţă, fără nici un fel de idei preconcepute! Pînă la 1 iulie curent nici nu ştiam de existenţa acestui acuzat, de cea a victimei sale, sau de crima de care este învinuit acum. Dar, domnilor, cu toate că la început am fost uluit

şi nu mi-a venit să cred cînd am auzit că un tînăr de vîrsta, educaţia şi legăturile lui a putut ajunge în situaţia de a fi acuzat de o atare crimă, am fost silit, treptat-treptat, să-mi schimb atitudinea, să alung pentru totdeauna din mintea mea îndoielile de la început şi să conchid, pe baza dovezilor care curgeau cu nemiluita, că este de datoria mea să luminez această afacere în faţa justiţiei, în numele poporului.

Dar, lăsînd toate acestea la o parte, să ne ocupăm de fapte. Două femei sînt implicate în acest proces. Una e moartă. Cealaltă (se întoarse către Clyde şi arătă cu degetul în direcţia lui Belknap şi Jephson) conform înţelegerii intervenite între acuzare şi apărare, nu va fi numită aici, deoarece nu poate rezulta nimic bun dintr-un prejudiciu inutil adus persoanei sale. De fapt, singurul scop pentru care declar în faţa dumneavoastră că-mi iau răspunderea fiecărui cuvînt şi a fiecărui fapt, aşa cum vor fi înfăţişate de către acuzare, este siguranţa că se va face dreptate, potrivit legilor acestui stat şi pe măsura crimei puse în sarcina acuzatului. *Dreptate şi numai dreptate*, domnilor, neînduplecată şi nepărtinitoare ! Dar dacă dumneavoastră nu veţi acţiona în conformitate cu conştiinţa dumneavoastră şi nu veţi da un verdict just, pe baza dovezilor ce vă vor fi prezentate, poporul statului New York şi poporul din districtul Cataraqui vor avea pentru ce se plînge de dumneavoastră, şi încă în chipul cel mai serios. Pentru că toată lumea aşteaptă de la dumneavoastră o judecată făcută cu toată chibzuinţa şi un verdict final asupra cazului de faţă.

Mason se întrerupse o clipă, apoi, întorcîndu-se cu un aer dramatic către Clyde şi arătînd din cînd în cînd cu degetul spre el, urmă :

— Populaţia statului New York îl *acuză* (Mason accentuă acest cuvînt, ca şi cum ar fi vrut să-i dea masivitatea tunetului ce se rostogoleşte în văzduh) pe Clyde Griffiths, inculpatul aci de faţă, că a comis un omor cu premeditare. Îl *acuză*, că a ucis cu premeditare, cu viclenie, cruzime şi prin înşelăciune pe Roberta Alden — fiica unui fermier domiciliat de mulţi ani în apropierea satului Biltz, districtul Mimico — după care a căutat să ascundă de ochii şi justiţia oamenilor cadavrul victimei sale. Îl *acuză* (aici, Clyde, în urma sfatului pe care i-l şopti Jephson, se aşeză cît mai comod în scaun, privind imperturbabil pe Mason, care se uita drept la el) pe numitul Clyde Griffiths de faptul că, înainte de a fi comis această crimă, a pregătit timp de săptămîni întregi planul îndeplinirii ei, şi apoi, cu o cruzime extraordinară şi cu cel mai perfect sînge rece, a executat-o. Acuzîndu-l de toate acestea, poporul statului New York e gata să aducă dovezi cu privire la fiecare punct al acuzării,

și le va aduce înaintea dumneavoastră. Vi se vor prezenta fapte, și pe baza acestor fapte, dumneavoastră, nu eu, veți fi singurul lor judecător.

Se întrerupse din nou și, schimbîndu-și poziția, în timp ce mulțimea se înghesuia și se împingea înainte, flămîndă și însetată de fiecare cuvînt pe care el avea să-l rostească, ridică o mînă și, dîndu-și pe spate, cu un gest dramatic, părul ondulat, continuă.

— Domnilor, nu voi avea nevoie de mult timp pentru a vă descrie — și dumneavoastră vă veți putea reprezenta cu ușurință, pe măsura desfășurării procesului — caracterul tinerei fete a cărei viață a luat sfîrșit în chip atît de tragic în apele lui Big Bittern. În cursul celor douăzeci de ani ai existenței sale (Mason știa foarte bine că avea douăzeci și trei și că era cu doi ani mai mare decît Clyde), nimeni dintre cei care au cunoscut-o nu a avut de spus vreun cuvînt rău cu privire la caracterul ei. Și sînt sigur că nici în timpul acestui proces nu va fi adusă vreo dovadă în stare să știrbească reputația de care s-a bucurat. Aproximativ cu un an în urmă, la 19 iulie, ea s-a dus în orașul Lycurgus, pentru ca, prin munca propriilor sale brațe, să-și poată ajuta familia. (În sală se auziră suspinele părinților, surorilor și fraților ei.) Domnilor jurați...

Mason continuă, înfățișînd de acum încolo viața Robertei din momentul cînd plecase pentru prima oară de acasă, după ce se împrietenise cu Grace Marr, și pînă cînd, întîlnindu-se cu Clyde la lacul Crum și certîndu-se, din cauza lui, cu prietena și gazdele, soții Newton, acceptase cererea lui de a trăi singură, printre oameni necunoscuți, ascunzînd această împrejurare suspectă părinților ei și, în cele din urmă, supunîndu-se poftelor lui, scrisorile pe care i le adresase ea din Biltz descriind amănunțit fiecare etapă a acestui roman. Apoi, folosind același procedeu meticulos, Mason ajunse la Clyde, la slăbiciunea pe care-o arăta față de cercurile mondene din Lycurgus, precum și față de bogata și frumoasa domnișoară X, care, îndrăgostită fiind de el, printr-o purtare plină de atenții, dar cu totul nevinovată, îl făcuse să creadă că ar putea nădăjdui la mîna ei, stîrnind astfel în inculpatul de azi, fără să vrea, o pasiune ce a dus la schimbarea atitudinii și a sentimentelor lui față de Roberta, rezultatul fiind — așa cum Mason se angajă solemn să dovedească — planul criminal soldat cu moartea Robertei.

— Dar cine este, exclamă el brusc, cu un accent plin de dramatism, individul pe care îl acuz de toate aceste lucruri ? Iată-l stînd în fața dumneavoastră ! Este el oare fiul unor părinți declasați, un produs al drojdiei societății, unul căruia i s-a refuzat orice posibilitate de a ajunge la o concepție onorabilă despre valorile și îndatoririle unei vieți decente și respectabile ? Așa să fie oare ?

Nu! Dimpotrivă! Tatăl lui face parte din aceeaşi familie care stăpîneşte la Lycurgus una dintre cele mai mari şi mai productive industrii — Compania de cămăşi şi gulere „Griffiths". Era sărac, da, nici o îndoială în această privinţă. Dar nu mai sărac decît Roberta Alden, şi, cu toate acestea, caracterul ei nu pare să fi fost influenţat de sărăcie. Părinţii lui, la Kansas City, la Denver şi, înainte de aceasta, la Chicago, şi Grand-Rapids, statul Michigan, au fost slujitori credincioşi ai bisericii, dedicaţi misionarismului şi prozelitismului, oameni care, după cîte am putut afla eu, sînt evlavioşi în mod sincer şi au principii sănătoase în cel mai bun înţeles al cuvîntului. Dar fiul lor mai mare, odrasla despre care am fi putut crede că va fi cel mai mult influenţat de ei, de timpuriu s-a îndepărtat de sfera lor şi a îmbrăţişat un mod de viaţă mai lumesc. A devenit băiat de serviciu la un hotel faimos din Kansas City, anume „Green-Davidson".

Explică apoi, în continuare, cum Clyde a fost totdeauna o piatră care nu prinde muşchi, un om care, datorită poate unui temperament agitat, prefera să ducă o viaţă de vagabond. Mai tîrziu, adăugă el, i s-a oferit un post important, şef de secţie la binecunoscuta fabrică a unchiului său din Lycurgus. Treptat-treptat, a fost introdus în cercurile pe care le frecventau unchiul său şi copiii acestuia. Iar salariul pe care-l primea îi îngăduia să închirieze o cameră în una din locuinţele mai bune ale oraşului, cită vreme fata pe care avea s-o omoare trăia într-o cameră sărăcăcioasă, pe o stradă dosnică.

— Şi totuşi, continuă el, cît caz nu s-a făcut aici de aşa-zisa tinereţe a acuzatului! (Spunînd aceste cuvinte, îşi permise să zîmbească dispreţuitor.) Avocaţii lui şi ziariştii au repetat într-una că nu a fost decît un copil. Or, nu un copil avem în faţa noastră. Ci un bărbat în toată firea. S-a bucurat de avantaje sociale şi de o educaţie mai bună decît oricare dintre dumneavoastră, domnilor juraţi. A călătorit. În hotelurile şi în cluburile, precum şi în societatea pe care a cunoscut-o atît de intim la Lycurgus a fost în contact cu oameni cinstiţi, respectabili, eminenţi şi distinşi. Acum două luni, în momentul arestării sale, făcea parte dintr-un grup monden în vilegiatură, se afla printre cele mai distinse persoane cu care se poate mîndri regiunea noastră. Nu uitaţi lucrul acesta! Mintea lui e matură, departe de a fi a unui adolescent. E dezvoltată pe deplin şi perfect echilibrată. Domnilor juraţi, urmă el, aşa cum acuzarea va dovedi în curînd, nu trecuseră decît patru luni de la sosirea sa la Lycurgus cînd fata care acum e moartă venise să lucreze, sub ordinele lui, în secţia al cărei şef era el însuşi. Nu au trecut decît două luni după aceea, şi el a şi făcut-o să plece din familia res-

pectabilă și evlavioasă pe care și-o alesese în Lycurgus, mutîndu-se într-o casă despre care nu știa nimic și al cărei principal avantaj, după părerea acuzatului, era că le punea la îndemînă un adăpost tainic, izolare și libertate de mișcare în vederea scopului josnic pe care și-l pusese în gînd privitor la victimă.

Exista la Compania „Griffiths" o anumită regulă de mult stabilită, așa cum vom arăta la timpul cuvenit, și care explică multe, regula fiind că nici unui funcționar superior și nici unui șef de secție nu-i era îngăduit să întrețină vreo legătură cu vreuna dintre fetele care lucrau sub ordinele lui sau în altă secție din fabrică, și asta nu numai înăuntrul, dar și în afara fabricii. Astfel de raporturi nu ar fi făcut decît să prejudicieze morala sau onoarea persoanelor care lucrau la această mare întreprindere, și de aceea nu erau tolerate. Nu mult timp după sosirea lui acolo, acuzatului i-a fost adusă la cunoștință regula despre care vorbim. Dar asta l-a făcut oare să se potolească? Bunăvoința unchiului său, cîștigată atît de recent și atît de prețioasă pentru el, l-a făcut oare să se potolească? Nici pomeneală! Ceea ce urmărea el era să se ascundă de ochii lumii! De la început chiar, ceea ce urmărea el era seducția! Posesiunea ascunsă, premeditată, imorală, ilegală, neîngăduită și condamnată de societate, a trupului acestei tinere fete, în afara condiției regeneratoare și nobile a căsniciei!

Iată care i-a fost ținta, domnilor jurați! Dar știa oare cineva, la Lycurgus sau în altă parte, că între el și Roberta Alden exista o astfel de legătură? Nimeni! Nimeni! Cel puțin în măsura în care am putut eu să mă conving, nimeni nu a știut, nici măcar în parte, nimic despre această legătură, pînă la moartea tinerei fete. Nimeni! Vă rog să rețineți acest fapt.

Domnilor jurați — aici vocea lui căpătă un ton aproape reverențios — Roberta Alden îl iubea pe acuzat din toată inima ei. Îl iubea cu acea dragoste care este misterul suprem al creierului omenesc și al inimii omenești, care prin puterea și slăbiciunile ei înfrînge orice teamă de rușine sau pedeapsă, fie ea chiar din partea judecătorului etern ce ne domină din ceruri. Era o fată credincioasă, sensibilă, cinstită și bună, o fată iubitoare și pasionată. O fată care iubea așa cum poate să iubească numai un suflet generos, încrezător și însuflețit de spirit de abnegație. Și, iubindu-l în felul acesta, a sfîrșit prin a-i da tot ce poate da o femeie bărbatului pe care îl iubește!

Oameni buni, lucrul acesta s-a petrecut de milioane de ori în lumea în care trăim cu toții și se va petrece de milioane și milioane de ori în zilele ce vor veni. Nu este ceva nou, și nu se va învechi niciodată!

Dar în ianuarie sau februarie trecut, fata aceea, care zace acum în mormînt, a fost silită să vină la acuzatul din fața dumneavoastră, Clyde Griffiths, pentru a-i anunța că este pe cale să devină mamă. Vă voi dovedi că și atunci, și mai tîrziu, l-a rugat să plece cu ea undeva și s-o ia de soție.

Dar a făcut el lucrul acesta? A vrut să-l facă? Vai, nu! Pentru că între timp intervenise o schimbare în visurile și sentimentele lui Clyde Griffiths. Avusese timp să descopere că la Lycurgus numele de Griffiths era un nume care putea deschide porțile cercurilor celor mai înalte, că omul care nu reprezenta nimic la Kansas City sau la Chicago era cineva aici și că în felul acesta își va putea crea relații cu fetele binecrescute și bogate, cu fetele care frecventau o lume cu totul diferită de aceea căreia îi aparținea Roberta Alden. Mai mult, întîlnise o fată de care, din cauza frumuseții, bogăției și poziției sociale, se atașase foarte puternic și pe lîngă care mica țărăncuță și muncitoare din odăița tainică și sărăcăcioasă unde o ascunsese el părea de-a dreptul jalnică, Roberta Alden fiind o fată bună numai pentru a fi sedusă, iar nicidecum luată în căsătorie. Să se însoare cu ea? Nici gînd!

Se opri, dar numai pentru o clipă, apoi continuă:

— Nu am putut însă descoperi la el nici cea mai mică modificare sau întrerupere a vreuneia dintre preocupările mondene care-l pasionau atît de mult. Dimpotrivă, începînd cu luna ianuarie și pînă la 5 iulie trecut, ba chiar și după aceea, da, chiar și după ce victima a fost nevoită, în cele din urmă, să-i spună că, dacă nu o va lua de acolo și nu se va însura cu ea, se va vedea silită să apeleze la simțămîntul de dreptate al comunității în care trăiau, chiar și după ce își dăduse suflarea, înghițită de apele lui Big Bittern, acuzatului puțin i-a păsat și a participat mai departe la petreceri, serbări cîmpenești, plimbări cu automobilul, dineuri, excursii vesele la lacurile Twelfth și Bear, fără să-și spună măcar o singură dată că profunda nenorocire morală și socială a Robertei ar trebui să-i schimbe întrucîtva comportarea.

Se opri și-și îndreptă privirile spre Belknap și Jephson, a căror emoție și al căror interes nu se trădau decît prin zîmbetele ce le schimbau între ei, după ce mai întîi îi adresaseră un surîs lui Mason. Cu toate acestea, Clyde, terorizat de forța și vehemența rechizitoriului, era profund afectat de exagerarea și nedreptatea de care dădea dovadă această diatribă.

În timp ce el se gîndea la toate acestea, Mason reîncepu.

— Or, între timp, domnilor jurați, după cum am arăta, Roberta Alden începuse să stăruie ca Griffiths să o ia în căsătorie. Lucru pe care el a promis să-l facă. Totuși, după cum o vor arăta dovezile,

nu a avut niciodată intenţia de a face aşa ceva. Dimpotrivă, atunci cînd starea ei s-a înrăutăţit atît de mult încît el nu mai putea să-i suporte stăruinţele, sau pericolul pe care existenţa ei la Lycurgus îl prezenta fără doar şi poate pentru el, a convins-o să se întoarcă acasă, la părinţii ei, sub pretextul de a se pregăti, făcîndu-şi trusoul necesar, pentru ziua cînd va veni s-o ia s-o ducă într-un oraş îndepărtat, unde nimeni n-avea să-i cunoască, însă unde, o dată măritată, va putea aduce copilul pe lume într-un mod onorabil. Potrivit scrisorilor pe care i le-a adresat victima — aşa după cum voi dovedi — acuzatul urma să vină s-o ia după trei săptămîni de la plecarea ei la Biltz. Dar a venit, aşa după cum făgăduise? Nu, n-a venit!

În cele din urmă, şi numai din cauză că nu exista o altă ieşire, i-a îngăduit să vină să-l întîlnească la 6 iulie trecut, exact cu două zile înaintea morţii ei. Nu mai înainte... Dar luaţi, vă rog, aminte! Între timp, de la 5 iunie pînă la 6 iulie, a lăsat-o să se chinuiască în acea căsuţă singuratică din apropiere de Biltz, districtul Mimico, sub ochii vecinilor, care o vizitau şi o ajutau să-şi pregătească îmbrăcămintea, despre care nici măcar atunci nu îndrăznea să spună că este trusoul ei de nuntă. Bănuia şi se temea că acuzatul nu va veni. Pentru ca zilnic, iar uneori de două ori pe zi, îi scria, împărtăşindu-i temerile ei şi rugîndu-l s-o asigure, prin scrisori, sau în orice alt chip, că va veni şi o va lua de acolo.

Dar a făcut el măcar acest lucru? Niciodată în scris! *Niciodată!* Nu, domnilor juraţi, nu! Tot ce a făcut au fost cîteva telefoane pe care i le-a dat, pentru că, înţelegeţi dumneavoastră, convorbirile telefonice pot fi descoperite sau verificate mai greu. Aceste convorbiri au fost atît de puţine şi atît de scurte, încît victima însăşi s-a plîns de lipsa lui de interes şi de consideraţie faţă de ea în această perioadă. Rezultatul a fost că la capătul a cinci săptămîni, pierzîndu-şi orice nădejde, îi scria (Mason scoase o foaie dintr-un teanc de scrisori care se aflau pe masă, în spatele lui, şi citi): „Îţi trimit această scrisoare pentru a te avertiza că, dacă pînă vineri la amiază nu voi primi nici o veste de la tine prin telefon sau prin poştă, vineri seara voi sosi la Lycurgus, şi toată lumea va afla cum te-ai purtat cu mine!" Acestea sînt, domnilor juraţi, cuvintele pe care biata fată a fost nevoită, pînă la urmă, să le scrie.

Dar dorea oare Clyde Griffiths ca lumea să afle cum anume s-a purtat cu ea? Bineînţeles că nu! Şi atunci, fără întîrziere, a început să se gîndească la un plan prin care să scape de demascare, punînd pentru totdeauna pe buzele Robertei Alden pecetea tăcerii. Iar de pe banca aceasta, domnilor juraţi, acuzarea va dovedi că i-a pecetluit, într-adevăr, buzele.

În acest punct al rechizitoriului, Mason scoase o hartă a regiunii Adirondacks, pe care o pregătise în acest scop și pe care erau indicate cu cerneală roșie deplasările lui Clyde înainte și după moartea Robertei, pînă la arestarea lui, petrecută la lacul Bear. Totodată, se opri pentru a descrie juriului planul bine conceput al lui Clyde de a-și ascunde identitatea, diferitele înregistrări sub nume false, folosirea celor două pălării. Explică, de asemenea, că în trenul dintre Fonda și Utica, precum și între Utica și lacul Grass, nu călătorise în același compartiment cu Roberta. Apoi continuă :

— Nu uitați, domnilor jurați, că, deși, după cele ce îi spusese anterior Robertei, aceasta urma să fie călătoria lor de nuntă, voia ca nimeni să nu știe că se află împreună cu viitoarea lui soție, nu, nici chiar după ce au ajuns la Big Bittern. Pentru că scopul lui nu era să se căsătorească, ci să găsească un loc izolat și sălbatic, unde să ridice viața acestei fete de care se săturase. Dar asta nu l-a împiedicat totuși ca, la douăzeci și patru sau patruzeci de opt de ore înainte de crimă, să o țină în brațe și să-i repete făgăduielile pe care nu avea de gînd să le respecte ! Nu l-a împiedicat ! Vă voi arăta registrele celor două hoteluri unde au stat împreună și unde, sub pretextul că aveau, chipurile, să se căsătorească în curînd, au ocupat o singură cameră. Totuși, dacă s-au scurs patruzeci și opt și nu douăzeci și patru de ore, asta se datorește numai faptului că a făcut o greșeală de calcul cu privire la izolarea lacului Grass. Văzînd că e plin de lume, fiind tabăra de vară a unei colonii religioase, s-a hotărît să plece de acolo și să se ducă la Big Bittern, un loc mult mai singuratic. În felul acesta, domnilor jurați, se conturează în fața dumneavoastră spectacolul uluitor și revoltător al unui tînăr care vrea să treacă drept inocent și neînțeles, care o tîrăște pe această fată obosită și nefericită din loc în loc numai pentru a găsi un lac destul de singuratic unde s-o înece. Și asta numai cu patru luni de zile înainte de clipa cînd avea să devină mamă !

Apoi, sosind, în cele din urmă, la un lac destul de singuratic, a făcut-o să se urce într-o barcă și a dus-o departe de hotelul unde, și de data aceasta, se înscrisese sub un nume fals, domnul și doamna Clifford Golden. O ducea spre moarte. Biata copilă își închipuia că pleacă într-o scurtă excursie înainte de căsătoria despre care vorbea el și care urma să consfințească dragostea lor... S-o consfințească ! S-o consfințească, așa cum pot consfinți apele care au înghițit-o, numai așa, și nu altfel ! Iar el, teafăr și viclean — ca un lup ce și-a devorat prada — urma să se îndrepte spre libertate, spre căsătorie, spre bunăstarea socială și materială, spre răsplata unei dragoste împărtășite, spre înălțare și îndestulare, în timp ce

victima avea să zacă, nemişcată şi neştiută de nimeni, în mormîntul ei de ape.

Dar, domnilor juraţi, orice am face noi, căile naturii, sau ale lui Dumnezeu şi ale providenţei sînt acelea care ne rînduiesc rosturile ! Omul e acela care propune, dar Dumnezeu... Dumnezeu e cel care dispune !

Acuzatul se întreabă, desigur, de unde ştiu eu că Roberta Alden mai credea în căsătoria lor apropiată după ce au plecat din hotelul de la Big Bittern ? Şi nu mă îndoiesc că se mai mîngîie încă cu gîndul că n-aş şti şi nici n-aş putea să ştiu cu adevărat. Dar cît de ascuţită şi cît de profundă trebuie să fie o minte omenească spre a prevedea şi preveni toate accidentele şi hazardurile existenţei ! Căci omul care şade aici, convins că avocaţii lui vor izbuti să-l scoată nevătămat din încurcături (Clyde tresări pe scaun, simţind un fior ce-l pătrunse pînă la rădăcina părului, în timp ce mîinile îi tremurau uşor sub masă), nu ştie că fata aceea, pe cînd se afla la hotelul de la lacul Grass, i-a scris mamei sale o scrisoare pe care nu a mai avut timpul s-o pună la cutie şi care se afla în buzunarul jachetei lăsate la hotel fiindcă era foarte cald şi fiindcă biata fată îşi închipuia că se va reîntoarce acolo. Şi această scrisoare iat-o, se găseşte acum pe masă, aici.

Lui Clyde începură să-i clănţăne dinţii în gură. Tremura ca apucat de friguri. E adevărat, Roberta îşi lăsase jacheta la hotel ! Belknap şi Jephson tresăriră şi ei, întrebîndu-se ce ar putea să rezulte din asta. Ce lovitură fatală putea să aducă o astfel de scrisoare sistemului de apărare pe care-l elaboraseră ei, în ce măsură îl putea face inutilizabil ? Nu le rămînea altceva de făcut decît să aştepte şi să vadă cum se vor desfăşura lucrurile.

— Iar în scrisoarea aceasta, continuă Mason, victima spune pentru ce se găsea acolo : pentru ca să se căsătorească, nici mai mult, nici mai puţin ! (Auzind acestea, atît Belknap şi Jephson, cît şi Clyde scoaseră un uriaş suspin de uşurare ; toate acestea concordau întocmai cu planul lor.) Peste cel mult o zi sau două, continuă Mason, gîndindu-se că-l face pe Clyde să-şi iasă din minţi de frică. Dar Griffiths, sau Graham din Albany, sau din Syracuse, ori de unde o fi fost, ştia ce ştia. Ştia că nu se vor mai întoarce acolo. De aceea şi-a luat cu el în barcă toate lucruşoarele. Şi în tot cursul după-amiezii, pînă la căderea serii, a căutat un loc pe lacul acela singuratic, un loc care să nu poată fi observat uşor de nici un punct al ţărmului, după cum o vom demonstra. Iar la căderea serii l-a găsit. Mergînd mai tîrziu spre sud prin pădure, cu o pălărie de paie nouă pe cap, cu o valiză curată şi uscată în mînă, şi-a închipuit că e în siguranţă. Clifford Golden nu mai exista, nu mai

exista nici Carl Graham, se înecaseră în fundul lui Big Bittern, o dată cu Roberta Alden. Dar Clyde Griffiths era viu și liber, în drum spre lacul Twelfth spre societatea pe care o îndrăgea așa de mult!

Domnilor jurați, Clyde Griffiths a ucis-o pe Roberta Alden înainte de a o arunca în lac. A lovit-o în cap și peste față, închipuindu-și că nu-l vede nimeni. Dar în clipa cînd s-a auzit ultimul ei strigăt de agonie, lîngă apele lui Big Bittern a apărut un martor, și înainte ca acuzarea să-și fi spus ultimul cuvînt, acest martor va compărea aici, pentru a spune ce are de spus.

Mason nu avea nici un martor ocular, însă nu putu rezista tentației de a arunca această bombă în tabăra adversarului.

Rezultatul fu într-adevăr cel așteptat, ba chiar și mai puternic. Căci pînă acum, și mai ales după lovitura de teatru cu scrisoarea, Clyde se străduise să reziste la toate încercările acestea cu o expresie netulburată, de nevinovăție răbdătoare, dar auzind cuvintele lui Mason, se schimbă la față, apoi simți cum încrederea i se clatină. Un martor! Un martor care va vorbi! Dumnezeule! Însemna, deci, că, indiferent cine ar fi fost martorul, rătăcise pe țărmul singuratic al lacului, văzuse lovitura lui neintenționată, auzise strigătele Robertei, văzuse că n-a încercat s-o ajute! L-a văzut înotînd pînă la țărm și furișîndu-se în pădure, poate chiar l-a pîndit printre copaci în timp ce-și schimba hainele. Dumnezeule! Se prinse cu mîinile de marginea scaunului și-și dădu capul pe spate, ca și cum l-ar fi lovit cineva cu putere, căci asta însemna moartea, execuția sigură! Dumnezeule! Acum nu mai exista nici o speranță! Își lăsă bărbia în piept și dădu impresia că e pe punctul de a cădea într-o sincopă.

Cît despre Belknap, revelația lui Mason îl făcu mai întîi să scape din mînă creionul cu care lua note; pe urmă privi fix spre procurorul districtului, cu un aer buimăcit și uluit, deoarece apărarea nu dispunea de nici o dovadă pentru a răspunde la o astfel de lovitură. Totuși, dîndu-și seama cît de surprins trebuie să pară în momentul acela, își reveni. Era oare posibil? Oare Clyde i-a mințit și o fi omorît-o intenționat, sub ochii acestui martor nevăzut? Dacă așa stăteau lucrurile, atunci poate ar fi mai bine pentru ei să renunțe a mai apăra o cauză atît de nepopulară și lipsită de orice speranță.

La rîndul lui, Jephson se simți în primul moment zăpăcit și strivit. Prin creierul său viguros și anevoie de zdruncinat treceau gînduri ca acestea: „Există, într-adevăr, un martor? A mințit Clyde? Atunci, zarurile au fost aruncate, deoarece el însuși mărturisise că a lovit-o pe Roberta, deși neintenționat, iar martorul tre-

buie să fi văzut totul. În felul acesta, nu mai poate fi pusă problema unei schimbări petrecute în sufletul lui. După o asemenea dovadă, cine ar mai putea crede aşa ceva ?"

Dar, din pură pasiune combativă, precum şi datorită caracterului hotărît al firii sale, Jephson nu se lăsă doborît de o atît de zdrobitoare declaraţie. Dimpotrivă, se întoarse şi, după ce îi examină pe Belknap şi Clyde, care, cu toată tulburarea, încercau să-şi vină în fire, spuse :

— Nu cred. După părerea mea, minte sau recurge la efecte teatrale În orice caz, vom aştepta şi vom vedea. Va mai trece mult timp pînă ne vom spune şi noi părerea... Uitaţi-vă mai bine la toţi martorii de acolo Vom putea să le luăm contrainterogatoriul timp de săptămîni întregi, dacă dorim, pînă ce Mason nu va mai fi în funcţie Pînă atunci avem destul timp să facem o mulţime de lucruri ; de pildă, să ne informăm cu privire la acest martor Pe de altă parte, ne mai rămîne şi teza sinuciderii, sau faptele, asa cum s-au petrecut. Clyde va putea să arate, sub prestare de jurămînt, ceea ce s-a petrecut în realitate : o transă cataleptică, lipsa curajului de a comite fapta. Nu pare probabil ca cineva să fi putut vedea aşa ceva de la o depărtare de cinci sute de picioare ! Schiţă un zîmbet aspru în colţul buzelor. Şi, aproape în acelaşi timp, adăugă, dar în aşa fel încît să nu fie auzit de Clyde : În cel mai rău caz, am putea să-l scăpăm cu douăzeci de ani, ce zici ?

CAPITOLUL 88

Apoi, martori, martori, martori, nu mai puţin de o sută douăzeci şi şapte ! Depoziţiile lor, în special cele ale doctorilor, ale celor trei călăuze, ale femeii care auzise ultimul strigăt al Robertei provocară opuneri repetate din partea lui Jephson şi Belknap, întrucît de poticnirile şi de erorile evidente pe care le puteau face martorii depindea posibilitatea de a menţine în picioare îndrăzneaţa apărare a lui Clyde. Toate acestea prelungiră procesul cam pînă la sfîrşitul lui noiembrie, după ce Mason fusese ales, cu o majoritate zdrobitoare de voturi, în funcţia de judecător, pe care o rîvnea atît de mult Datorită vigorii şi caracterului îndîrjit al dezbaterilor, publicul, de la coasta Atlanticului şi pînă la cea a Pacificului, arătă un interes din ce în ce mai viu. Iar în lumina tuturor dovezilor — după părerea ziariştilor care urmăreau procesul — vinovăţia lui Clyde devenea tot mai clară pe măsură ce timpul tre-

cea. Totuşi, în urma imboldurilor repetate ale lui Jephson, Clyde înfrunta cu calm şi chiar cu îndrăzneală pe fiecare martor ce se înfăţişa ca să-l acuze.

— Numele dumitale.

— Titus Alden.

— Dumneata eşti tatăl Robertei Alden ?

— Da, domnule procuror.

— Ei bine, domnule Alden, povesteşte juriului cum şi în ce împrejurări a plecat la Lycurgus fiica dumitale, Roberta.

— Ne opunem ! Chestiunea nu are nici o legătură cu procesul ! răcni Belknap.

— Voi stabili eu legătura, interveni Mason, uitîndu-se la magistratul prezident, care hotărî ca Titus să răspundă, dar că răspunsul său va fi anulat dacă nu va avea „legătură cu fondul procesului".

— S-a dus acolo să muncească, răspunse Titus.

— Şi de ce s-a dus să muncească acolo ?

Avocaţii obiectară din nou, însă bătrînului i se permise să continue după ce fură satisfăcute încă o dată prevederile legale.

— Păi, ferma pe care o avem lîngă Biltz nu prea ne-a adus niciodată cine ştie ce venit, aşa că a fost nevoie să ne ajute copiii, şi cum Roberta era cea mai mare...

— Cerem să se anuleze această parte a depoziţiei.

— Se anulează !

— Bobbie era numele cu care o răsfăţaţi pe fiica dumneavoastră, Roberta, nu-i aşa ?

— Obiectăm ! etc., etc. Ne opunem !

— Da, domnule procuror. Aşa-i spuneam cîteodată acasă, simplu, Bobbie.

Clyde asculta cu atenţie şi suporta, fără să se clintească, privirea severă şi acuzatoare a acestui Priam[1] melancolic şi ţărănos, surprins de numele care i se dădea acasă fostei sale iubite. El îi spunea „Bert" ; Roberta nu-i spusese niciodată că cei de-acasă îi ziceau „Bobbie".

În mijlocul unei canonade de obiecţiuni, argumente şi decizii ale preşedintelui, Alden continuă, sub îndrumarea lui Mason, să povestească în ce fel s-a hotărît Roberta să plece la Lycurgus, după ce a primit o scrisoare de la Grace Marr, şi cum închiriase o cameră la domnul şi doamna Newton. Spuse apoi că, după ce s-a angajat la Compania „Griffiths". familia a văzut-o tot mai puţin,

[1] Ultimul rege al Troiei. A avut cincizeci de fii şi mai multe fiice. Aici folosit ca simbol al unui paşnic şi resemnat tată de familie.

pînă la 5 iulie trecut, cînd s-a întors la fermă, să se odihnească şi să-şi facă nişte rochii.

— Nu v-a spus nimic despre planurile ei de căsătorie?

— Nimic.

În schimb, scrisese un număr de scrisori lungi, cui anume, el, unul, nu ştiuse atunci. Pe de altă parte, era abătută şi bolnavă. O văzuse plîngînd în două rînduri, deşi nu i-a spus nimic, ştiind foarte bine că nu-i place să se amestece în treburile ei. Primise cîteva telefoane de la Lycurgus, ultimul la 4 sau 5 iulie, cu o zi înainte de a pleca, era sigur.

— Şi ce avea asupra ei la plecare?

— Valiza şi un cufăr mic.

— Dumneata ai recunoaşte valiza ei dacă ai vedea-o?

— Da, domnule procuror.

— Asta este valiza?

Un ajutor al procurorului districtual aduse valiza şi o aşeză pe un mic pupitru.

Alden, după ce se uită la ea şi-şi şterse ochii cu latul mîinii, spuse:

— Da, domnule procuror.

Apoi, cu mult dramatism — conform intenţiei lui Mason de a proceda în toate fazele procesului — un agent al poliţiei aduse un cufăraş, la vederea căruia Titus Alden, soţia lui, fiii şi fiicele lor începură să plîngă. Iar după ce se stabili că şi acesta aparţinuse Robertei, valiza, apoi cufăraşul fură deschise. Rochiile făcute de Roberta, nişte rufe, pantofii, pălăriile, trusa de toaletă pe care i-o dăruise Clyde, fotografiile mamei, tatălui, surorii şi ale fraţilor ei, o veche carte de bucate a familiei, nişte linguri, furculiţe, cuţite, un serviciu de sare şi piper — toate dăruite de bunica ei şi păstrate cu sfinţenie în vederea căsătoriei — fură scoase şi identificate pe rînd.

Toate acestea, în ciuda obiecţiunilor lui Belknap şi în timp ce Mason făgăduia într-una că „va stabili legătura cu procesul", lucru pe care de altfel nu putu să-l facă, rezultatul fiind că această mărturie fu anulată de către curte. Totuşi, semnificaţia ei patetică impresionă profund în clipa aceea minţile şi inimile juraţilor. Criticarea de către Belknap a tacticii folosite de Mason avu numai darul de a-l face pe acest domn să zbiere, înfuriat la culme:

— Dar, la urma urmei, cine conduce acuzarea?

La care Belknap răspunse:

— Candidatul republican pentru funcţia de judecător al acestui district, dacă nu mă înşel!

Stîrni în felul acesta un val de rîsete, care-l făcură pe Mason să urle :

— Domnule preşdinte, protestez ! Avem de-a face cu o încercare imorală şi ilegală de a introduce în acest proces un element de ordin politic ce-i este cu desăvîrşire străin ! Se insinuează cu viclenie şi malițiozitate în fața domnilor jurați ideea că, întrucît eu sînt candidatul republican la postul de judecător al distructului, mi-ar fi imposibil să conduc în mod echitabil şi corect acuzarea în acest proces. De aceea cer să mi se prezinte scuze înainte de a face un pas mai departe în dezbaterile noastre.

În această situație, judecătorul Oberwaltzer, dîndu-şi seama că a avut loc o încălcare gravă a protocolului dezbaterilor, îi chemă pe Belknap şi pe Mason în fața lui şi, după ce ascultă explicațiile liniştite şi politicoase privitoare la ceea ce au vrut să spună, sfîrşi prin a le cere amîndurora, sub amenințarea de a socoti orice abatere drept ofensă adusă curții, ca nici unul să nu mai facă nici cea mai mică aluzie la chestiunile politice.

Totuşi, Belknap şi Jephson se felicitară pentru faptul că au izbutit să exprime astfel în fața juraților şi a curții sentimentele lor cu privire la candidatura lui Mason şi a felului cum înțelegea el să se folosească de acest proces spre a-şi crea avantaje electorale.

Şi defilarea martorilor reîncepu.

Grace Marr, cînd îi veni rîndul, se prezentă la bară şi, printr-un potop de cuvinte, descrise cum şi unde a cunoscut-o pe Roberta, ce fată curată, cinstită şi credincioasă era şi cît de mult s-a schimbat după ce l-a cunoscut pe Clyde, la lacul Crum. Devenise ascunsă, se ferea mereu, căuta să găsească fel de fel de scuze pentru escapade noi şi ciudate, de pildă, pentru faptul că pleca seara de acasă şi nu se întorcea decît noaptea tîrziu, susținînd că se duce, sîmbăta şi duminica, în cutare ori cutare loc, ceea ce, de fapt, nu era adevărat, pînă cînd, în cele din urmă, datorită observațiilor pe care ea, Grace Marr, a socotit cu cale să i le facă, Roberta s-a mutat brusc, fără să-i dea vreo adresă. La mijloc însă fusese un bărbat, iar bărbatul acesta era Clyde Griffiths. Pentru că într-o seară de septembrie sau octombrie, anul trecut, urmărind-o pe Roberta, care trebuia să se întoarcă acasă, a văzut-o însoțită de Clyde, nu departe de locuința familiei Gilpin. Stăteau sub un copac, iar el o îmbrățişa.

După aceea, Belknap, la sugestia lui Jephson, îi puse o serie de întrebări cît se poate de iscusite, încercînd să afle dacă, înainte de a veni la Lycurgus, Roberta era chiar atît de evlavioasă şi de cuminte cum o descrisese domnişoara Marr. Dar domnişoara Marr

fată cam trecută și iritabilă, susținu că, pînă în ziua cînd s-a întîlnit cu Clyde la lacul Crum, Roberta a fost întruchiparea cinstei și a castității, după cîte știa ea.

Veni apoi rîndul soților Newton, care, sub prestare de jurămînt, depuseră în același sens.

Urmă apoi familia Gilpin, soția, soțul și fiicele, care juraseră pentru ceea ce fiecare dintre ei, personal, a văzut sau a auzit. Doamna Gilpin aminti data aproximativă cînd Roberta s-a mutat în casa ei cu un cufăr mic și o valiză — ambele identificate aici de Titus Alden. După aceea, păruse că trăiește foarte retrasă, pînă cînd ea, doamna Gilpin, făcîndu-i-se milă, s-a oferit să-i facă cunoștință cu diferite persoane, dar Roberta a refuzat cu îndărătnicie. Mai tîrziu, însă, spre sfîrșitul lui noiembrie, cu toate că n-o trăsese niciodată inima să-i spună ceva rău, din cauză că era așa de simpatică și în general la locul ei, atît ea, cît și cele două fiice ale sale au constatat că, din cînd în cînd, după ora 11 seara, Roberta primea probabil pe cineva în camera ei, deși nu ar fi putut spune pe cine anume. Din nou, interogînd-o, Belknap încercă să-i smulgă mărturisiri sau cel puțin impresii care ar fi putut avea darul de a arăta că Roberta nu era chiar atît de austeră și de puritană cum o zugrăviseră pînă acum toți martorii, dar nu reuși. Era limpede că doamna Gilpin, ca și soțul ei, de altfel, o îndrăgeau, iar dacă au vorbit de vizitele tîrzii ale lui Clyde, au făcut-o numai sub presiunea întrebărilor lui Mason, și mai pe urmă ale lui Belknap.

Urmă fiica lor cea mai mare, Stella, care declară că spre sfîrșitul lui octombrie sau 1 noiembrie, puțin timp după ce Roberta închiriase camera, a trecut pe lîngă Roberta și a văzut-o la mai puțin de o sută de metri de casă împreună cu un bărbat, pe care-l putea acum identifica — era Clyde — și, observînd că se ceartă, s-a oprit, să asculte. Nu a putut desluși toate cuvintele rostite de ei atunci, dar, în urma unor întrebări abile din partea lui Mason, și-a putut aduce aminte că Roberta refuza cu indignare să-l primească în camera ei : „Nu-i frumos, nu se cade să fac așa ceva“, spusese Roberta. Pînă la urmă, el a făcut stînga-mprejur și a lăsat-o cu brațele întinse, de parcă l-ar fi implorat să se întoarcă.

În tot timpul acestui interogatoriu, Clyde privea cu ochii mari, pentru că în zilele acelea — de fapt, în tot cursul legăturilor lui cu Roberta — își închipuise că nu-l observă nimeni. Or, depoziția Stellei confirma în bună măsură acuzațiile formulate de Mason în rechizitoriul său, și anume că el, cu bună-știință și cunoscînd perfect de bine natura crimei sale, o îndemnase pe Roberta să facă ceea ce, hotărît, ea nu voise, depoziție susceptibilă de a-l influența pe judecător, pe jurați și pe toți acești provinciali legați

atît de puternic de convenienţele sociale. Belknap, dîndu-şi seama de asta, încercă s-o încurce pe Stella, susţinînd că face probabil o confuzie în legătură cu persoana lui Clyde. Singurul rezultat obţinut fu însă acela de a o face să declare că, în noiembrie sau în primele zile ale lui decembrie, nu mult după incidentul amintit, îi văzuse pe Clyde sosind cu o cutie sub braţ, bătînd la uşa Robertei şi intrînd, fiind convinsă atunci că era acelaşi tînăr pe care-l văzuse certîndu-se cu Roberta în noaptea aceea cu lună.

Urmă Whiggam, apoi Liggett, care făcură declaraţii cu privire la data sosirii în fabrică atît a lui Clyde, cît şi a Robertei, amintind de regula care stabilea raporturile dintre şefii de secţii şi muncitoare şi confirmînd, în măsura în care-şi puteau da ei seama, comportarea ireproşabilă atît a lui Clyde, cît şi a Robertei, nici unul dintre ei doi nelăsînd vreodată impresia că se uită la celălalt sau la vreo altă persoană. (În sensul acesta depuse Liggett.)

După ei compărură alţii. Doamna Peyton, pentru a depune despre felul în care Clyde îşi ţinea camera, precum şi despre viaţa lui mondenă, în măsura în care o putuse ea observa ; doamna Alden, spre a arăta cum anul trecut, de Crăciun, Roberta îi mărturisise că şeful ei de la fabrică — Clyde Griffiths, nepotul proprietarului — îi face curte, dar lucrul acesta trebuia ţinut secret deocamdată ; Frank Harriet, Harley Baggott, Tracy Trumbull şi Eddie de ţărm şi la aproximativ un sfert de milă depărtare de pădure Sells, spre a declara că în decembrie trecut Clyde fusese invitat în diferite părţi, participînd la diferite reuniuni şi petreceri din Lycurgus ; John Lambert, farmacist din Schenectady, declară că prin ianuarie i s-a adresat un tînăr, pe care îl identifica acum cu acuzatul, pentru a-i cere un medicament ce-ar putea provoca un avort ; Orrin Short, spre a declara că, în ultimele zile ale lui ianuarie, Clyde l-a întrebat dacă nu cunoaşte cumva un doctor care ar putea să ajute pe o tînără căsătorită — potrivit celor spuse de Clyde, soţia unui salariat de la *„Griffiths and Company"* — o femeie prea săracă pentru a putea creşte un copil şi al cărei soţ, tot după spusele lui Clyde, îl rugase să-i procure o astfel de informaţie ; apoi doctorul Glenn, care descrise vizita Robertei, după ce îşi aminti de ea examinînd fotografiile publicate în ziare, ţinînd să adauge că, din punct de vedere profesional, el a refuzat s-o ajute în vreun fel.

Urmă apoi C. B. Wilcox, un fermier vecin cu familia Alden, care declară că se afla la spălătoria din spatele bucătăriei sale cînd, la 29 sau 30 iunie, Roberta fiind chemată de la Lycurgus la telefonul interurban de către un bărbat care spunea că-l cheamă Baker, o auzise pe fată spunîndu-i : „Dar, Clyde, nu pot aştepta

aşa de mult, ştii că nu pot! Şi nu vreau să aştept!" Iar vocea ei părea tulburată şi mîhnită. Domnul Wilcox era convins că numele pe care-l pronunţase ea atunci fusese „Clyde".

Veni apoi rîndul lui Ethel Wilcox, una dintre fiicele lui C. B. Wilcox, amintit mai sus, grasă, îndesată şi gingavă. Ethel jură că în trei rînduri, înainte de convorbirea de care-şi aducea aminte tatăl ei, primise apeluri telefonice interurbane pentru Roberta şi se dusese s-o cheme. Or, de fiecare dată apelul venea din partea unui oarecare domn Baker din Lycurgus. În cursul uneia dintre aceste convorbiri, o auzise pe Roberta spunînd: „În nici un caz nu voi aştepta atît", deşi ea, Ethel Wilcox, nu ştia ce anume voia să spună prin aceste cuvinte.

Urmă apoi Roger Beane, factor poştal rural, care declară că, între 7 sau 8 iunie şi 4 sau 5 iulie, primise nu mai puţin de cincisprezece scrisori chiar din mîna Robertei înseşi, sau le găsise în cutia poştală aşezată la răscrucea de drumuri din faţa fermei Alden, fiind convins că cele mai multe scrisori erau adresate lui Clyde Griffiths, Post-restant, Lycurgus.

Apoi, Amos Showalter, slujbaş la post-restant în Lycurgus, care jură că, după cîte îşi aduce el aminte, între 7 sau 8 iunie şi 4 sau 5 iulie, Clyde, pe care-l cunoştea după nume, întrebase de scrisori, primind nu mai puţin de cincisprezece sau şaisprezece.

După el compăru R. T. Biggen, proprietarul unei staţii de benzină din Lycurgus, care jură că în dimineaţa zilei de 6 iulie, pe la orele 8, ducîndu-se pe strada Fielding, situată în partea de apus a oraşului şi al cărei capăt dinspre nord ajungea pînă la o staţie a tramvaiului dintre Lycurgus şi Fonda, îl văzuse pe Clyde îmbrăcat într-un costum gri, cu o pălărie de paie şi purtînd o valiză de culoare maro, de care era ataşat un trepied fotografic galben, precum şi un alt obiect, se poate să fi fost o umbrelă. Ştiind în ce parte a oraşului locuieşte Clyde, fusese surprins că a venit pe jos pînă aici, cînd ar fi putut să ia tramvaiul Fonda—Lycurgus din Bulevardul Central, nu departe de locuinţa lui. Cînd Belknap îl întrebă pe martor cum este posibil ca de la o depărtare de şaptezeci şi cinci de picioare să-şi poată da seama că obiectul în chestiune era un trepied, Biggen şi-a menţinut declaraţia, susţinînd că era un trepied de lemn galben şi lucios, cu legături de alamă, avînd picioarele formate din bucăţi ce se îmbucau una într-alta.

După el, John W. Troescher, şeful gării Fonda, declară că în dimineaţa de 6 iulie (îşi aducea aminte precis, datorită altor incidente pe care le menţionă) îi vînduse Robertei Alden un bilet pentru Utica. Îşi aducea aminte de domnişoara Alden pentru că o văzuse de mai multe ori în cursul iernii precedente. Părea foarte

obosită, aproape bolnavă, şi ducea o valiză de culoare maro, asemănătoare cu valiza pe care i-o arătă Mason. Îşi aducea aminte şi de acuzat, care, de asemenea, avea o valiză. Nu-i făcuse impresia că acesta ar fi observat-o pe tînăra aceea sau că i-ar fi vorbit.

Urmă apoi Quincy B. Dale, conductor al trenului local dintre Fonda şi Utica. Îl observase pe Clyde intr-un compartiment, cam pe la coada trenului, şi acum îl recunoştea foarte bine. De asemenea, îşi aminti şi de Roberta din fotografiile publicate în ziare. Roberta îi surîsese prieteneşte, iar el i-a spus că micul cufăr e cam greu pentru ea şi va ruga pe unul dintre frînari să i-l dea jos la Utica, lucru pentru care ea îi mulţumi. O văzuse coborînd la Utica şi dispărînd în gară. Pe Clyde nu-l văzuse acolo.

Urmă identificarea cufăraşului Robertei, care fusese depus la casa de bagaje din gara Utica pentru cîteva zile. Fu apoi cercetat registrul de călători de la hotelul „Renfrew“ din Utica, la data de 6 iulie, pagină identificată de Jerry K. Kernocian, proprietarul hotelului amintit mai sus, pe care erau trecute următoarele cuvinte: „Domnul şi doamna Clifford Golden“. Acestea fură confruntate de către experţii grafologi cu celelalte două pagini din registrele de călători de la hotelurile de la lacul Grass şi Big Bittern. Experţii, sub prestare de jurămînt, declarară că cele trei iscălituri sînt identice. După care scrisul fu comparat cu acela de pe cartea de vizită aflată în valiza Robertei. Toate aceste obiecte fură reţinute ca piese doveditoare, fiind examinate atent, rînd pe rînd, de fiecare dintre juraţi, precum şi de Belknap şi Jephson, care, de altfel, le văzuseră şi mai înainte, cu excepţia cărţii de vizită. Belknap protestă încă o dată împotriva modului ilegal şi ruşinos de a se ţine ascunse dovezile, folosit de către procurorul districtual. Urmă o discuţie lungă şi aprinsă pe această temă, în urma căreia se încheie cea de a zecea zi a procesului.

CAPITOLUL 89

În cea de a unsprezecea zi se înfăţişă Frank Schaefert, funcţionar la hotelul „Renfrew“, din Utica, şi relată despre sosirea lui Clyde şi a Robertei, despre gesturile şi atitudinea lor, precum şi despre înscrierea făcută de Clyde pe numele de doamna şi domnul Clifford Golden din Syracuse. Apoi Wallace Vanderhoff, unul dintre vînzătorii Magazinului de galanterie *„Star“* din Utica. Acesta vorbi despre atitudinea şi aspectul general al lui Clyde în momentul în care îşi cumpărase pălăria de paie. Urmară: conductorul

trenului dintre Utica și Lacul Grass ; proprietarul hotelului de la lacul Grass ; Blanche Pettingill, chelneriță, care jură că în timpul mesei îl auzise pe Clyde discutînd aprins cu Roberta despre imposibilitatea de a căpăta o autorizație de căsătorie în acel loc, că ar fi mai bine să aștepte pînă a doua zi, cînd vor ajunge în altă localitate, o depoziție extrem de compromițătoare, pentru că avansa cu o zi mărturisirea pe care Clyde își propunea să declare că i-o făcuse Robertei, dar care, după cum căzură de acord Jephson și Belknap mai tîrziu, ar fi putut fi precedată de cîteva încercări preliminare de a se înțelege. Urmă apoi conductorul trenului care i-a dus la Gun Lodge ; iar după el, călăuza și conductorul autobuzului, care aminti întrebările ciudate ale lui Clyde despre faptul dacă sînt mulți vizitatori acolo, precum și împrejurarea că atunci Clyde lăsase valiza Robertei, deși și-o luase pe a lui, spunînd că se vor întoarce.

Urmară proprietarul hotelului de la Big Bittern, barcagiul, cei trei oameni întîlniți în pădure, a căror depoziție aducea grave prejudicii situației lui Clyde, deoarece ei descriseră groaza acestuia în momentul cînd i-a întîlnit. Apoi se povesti cum a fost descoperită barca, pe urmă cadavrul Robertei și, în fine, sosirea lui Heit și chipul cum el găsise scrisoarea din jacheta Robertei. Vreo zece martori depuseră în legătură cu aceste amănunte. Urmară apoi căpitanul vasului, țărăncuța, șoferul familiei Cranston ; se descrise sosirea lui Clyde la vila Cranston și, în cele din urmă (fiecare pas al lui Clyde făcînd obiectul unei declarații sub prestare de jurămînt), sosirea lui la lacul Bear, urmărirea și prinderea lui — fără a fi omisă nici una din diferitele etape ale arestării sale, ce și cum a vorbit în acele momente — declarații dintre cele mai compromițătoare, pentru că îl prezentau pe Clyde ca pe un om fals, care fuge de răspundere și e speriat.

Însă, fără discuție, depoziția cea mai gravă și cea mai primejdioasă era aceea privitoare la aparatul de fotografiat, la trepied și împrejurările ce duseseră la descoperirea lor, deoarece pe baza acestora Mason înțelegea să-și fondeze principalul său punct de acuzare. Singurul său scop, deocamdată, era de a dovedi că acuzatul minte atunci cînd neagă că ar fi posedat un trepied sau un aparat de fotografiat. De aceea, mai întîi îl chemă la bară pe Earl Newcomb, iar acesta jură că într-o zi, în timp ce Mason, Heit și toți ceilalți procedau la efectuarea instrucției, ducîndu-l pe Clyde în regiunea unde fusese comisă crima, el, Earl Newcomb, și un localnic oarecare, pe nume Bill Swarts, care apăru mai tîrziu la bară, tot căutînd printre tufișuri și pe sub bușteni, găsiseră trepiedul, ascuns sub un buștean. Pe de altă parte (ascultînd de directivele

lui Mason și în ciuda opozițiilor lui Belknap și Jephson, pe care curtea le respingea în mod invariabil), el adăugă de asemenea că, fiind întrebat dacă a avut un aparat de fotografiat sau trepiedul acesta, Clyde negase, susținînd că nu are nici cea mai mică cunoștință despre așa ceva, la care Belknap și Jephson își exprimară dezaprobarea vociferînd tare.

Imediat după aceea, cu toate că pînă la urmă președintele, judecătorul Oberwaltzer, dispuse anularea acestei mărturii, fu prezentată o hîrtie, semnată de Heit, Burleigh, Kraut, Swenk, Sissell, Bill Swarts, Rufus Forster, inginer topograf al distructului, și Newcomb, care stabilea că în momentul cînd i se arătase trepiedul și fusese întrebat dacă a avut un astfel de obiect, Clyde „a tăgăduit de mai multe ori cu vehemență". Dar, pentru a face să se simtă cît mai mult importanța acestei declarații, Mason se grăbi să adauge :

— Foarte bine, domnule președinte, totuși eu am și alți martori, care vor confirma sub jurămînt tot ce este scris în această declarație, ba vor dezvălui și alte lucruri ! După care strigă : Joseph Frazer ! Joseph Frazer !

La bară apăru un negustor de articole de sport, aparate fotografice etc., care declară, sub jurămînt, că, la o dată situată între 15 mai și 1 iunie, acuzatul, Clyde Griffiths, cunoscut lui din vedere și după nume, venise la el să cumpere un aparat de fotografiat de o anumită mărime, cu trepied, și alesese, în cele din urmă, un „Sank" de 8×14, urmînd ca plata să o facă în rate. După examinarea și verificarea anumitor numere de ordine marcate pe aparat și trepied, și care figurau și în registrele sale, domnul Frazer identifică aparatul ce-i fu arătat, apoi trepiedul galben ca fiind acelea pe care i le vînduse lui Clyde.

Clyde făcea fețe-fețe, cuprins de groază. Așadar, atît aparatul, cît și trepiedul fuseseră găsite ! Și asta după ce el declarase că nu a avut cu sine nici un aparat de fotografiat ! Ce vor crede despre această minciună jurații, judecătorul și publicul ? Vor mai fi ei dispuși să creadă în povestea aceea privitoare la schimbarea lui sufletească după această minciună în legătură cu un aparat de fotografiat, care nu prezenta nici o importanță ? Ar fi fost mult mai bine să fi mărturisit de la început.

Or, chiar în momentul cînd se gîndea la asta, Mason îl chemă pe Simeon Dodge, un tînăr tăietor de lemne și căruțaș, care declară că în ziua de sîmbătă 16 iulie, întovărășit de John Pole, cel care scosese din apă cadavrul Robertei, la cererea procurorului districtual se afundase de mai multe ori în apă, chiar în locul unde fusese găsit cadavrul ei, reușind, în cele din urmă, să scoată la

suprafaţă un aparat de fotografiat. Aparatul fu după aceea identificat de Dodge.

Urmară apoi depoziţii cu privire la clişee, nemenţionate pînă acum, clişee găsite în aparatul fotografic în momentul scoaterii acestuia la suprafaţă, developate mai tîrziu şi acum admise ca piese doveditoare : patru instantanee reprezentau o persoană care semăna foarte bine cu Roberta, iar altele două îl reprezentau, tot atît de desluşit, pe Clyde. Belknap nu reuşi nici să le conteste autenticitatea, nici să le elimine din dezbateri.

Floyd Thurston, unul dintre invitaţii de la vila Cranston, de la Sharon, din ziua de 18 iunie — ziua primei vizite a lui Clyde acolo — fu chemat la bară, arătînd cum cu acel prilej Clyde făcuse mai multe fotografii cu un aparat al cărui format şi aspect corespundeau celui pe care-l avea în faţa lui. Dar neputînd face o identificare precisă, depoziţia fu anulată.

Urmă apoi Edna Patterson, femeie de serviciu la hotelul de la lacul Grass, care declară sub jurămînt că, intrînd în camera pe care o ocupaseră Clyde şi Roberta în noaptea de 7 iulie, îl văzuse pe Clyde cu un aparat de fotografiat în mînă, avînd, dacă îşi aducea bine aminte, formatul şi culoarea celui din faţa ei. Tot atunci văzuse şi un trepied. Clyde, în ciudata lui stare meditativă şi pe jumătate hipnotizat, îşi aduse acum destul de bine aminte de intrarea acestei femei în camera lor, uimit şi deznădăjduit în faţa lanţului acestuia neîntrerupt de fapte făurit cu ajutorul unor martori aduşi din locuri atît de deosebite, atît de izolaţi unii de alţii, atît de neaşteptaţi şi, mai ales, după atîta trecere de vreme.

După ea, dar în zile diferite, în timp ce Belknap şi Jephson apărau terenul pas cu pas, în efortul lor de a respinge mărturiile, se produse declaraţia celor cinci doctori convocaţi de Mason în momentul cînd cadavrul Robertei fusese adus la Bridgeburg, care jurară, pe rînd, că atît rănile de pe faţă, cît şi rănile de la cap au fost de ajuns pentru a o ameţi pe Roberta, dată fiind starea ei fizică. Pe de altă parte, luînd în considerare starea plămînilor decedatei — care fuseseră puşi în apă spre a se vedea dacă plutesc — declarară că, în clipa cînd corpul ei s-a prăbuşit în apa lacului, trebuie să fi fost încă în viaţă, deşi este posibil să nu fi fost conştientă. Cît priveşte natura instrumentului folosit pentru producerea acelor leziuni, nu ar fi putut spune altceva în afara faptului că instrumentul în cauză nu era ascuţit. Şi nici un fel de insistenţe din partea lui Belknap sau Jephson nu-i putu face să admită că loviturile au fost atît de uşoare, încît nu au ameţit-o şi nu au făcut-o să-şi piardă cunoştinţa. Leziunea cea mai gravă părea să fie cea din creştetul capului, destul de adîncă pentru a fi provocat

formarea unui cheag de sînge, aceasta făcînd obiectul unei serii de fotografii prezentate ca piese doveditoare.

În acest moment psihologic, cînd atît publicul, cît și jurații se găseau pradă unei emoții profunde și dureroase, fură prezentate cîteva fotografii ale Robertei, luate în timpul cît Heit, doctorii și frații Lutz avuseseră cadavrul la dispoziția lor. Se demonstră apoi că dimensiunile leziunilor din partea dreaptă a feței corespundeau exact cu formatul a două laturi ale aparatului de fotografiat. Îndată după aceea fu adus la bară Burton Burleigh, pentru a declara sub jurămînt cum a descoperit cele două fire de păr absolut identice cu părul Robertei — cel puțin acest lucru căuta să-l demonstreze Mason — prinse între lentile și capacul aparatului. După ore întregi de discuții, Belknap, înfuriat și totuși neliniștit de aceste dovezi, pe care căuta să le minimalizeze printr-o atitudine sarcastică, își smulse, în cele din urmă, un fir de păr din cap și, arătîndu-l juraților și lui Burleigh, le ceru să-i spună dacă un singur fir de păr smuls din capul cuiva poate fi o indicație cu privire la culoarea părului unei persoane, și în caz contrar, dacă erau dispuși să creadă că firele acelea de păr erau sau nu din capul Robertei.

Mason chemă apoi pe o doamnă Rutger Donahue, care, pe un ton extrem de calm și monoton, relată că în seara zilei de 8 iulie, între orele 5 și jumătate și 6, ea și soțul ei, după ce ridicaseră un cort lîngă Golful Lunii, plecaseră să vislească și să pescuiască, și, în clipa cînd se găseau la aproximativ o jumătate de milă depărtare de pădure sau de limba de pămînt care înconjura Golful Lunii la nord, a auzit un strigăt.

— Între 5 și jumătate și 6 după amiază spuneți ?

— Da, domnule procuror.

— Și la ce dată spuneți ?

— La 8 iulie.

— Și unde vă găseați, exact, în acel moment ?

— Noi eram...

— Nu „noi". Unde erai dumneata, personal !

— Traversam, împreună cu soțul meu, într-o barcă regiunea despre care am aflat mai tîrziu că se numește South Bay.

— Da. Acum povestește ce s-a întîmplat după aceea.

— Cînd am ajuns în mijlocul golfului, am auzit un țipăt.

— Descrie-l, te rog.

— Era un țipăt pătrunzător, ca al unei persoane care suferă sau se află în pericol. Un țipăt ascuțit, obsedant.

Se ceru anularea acestei ultime fraze ; curtea admise cererea.

— De unde venea ?

— De la o oarecare distanță. Din pădure, sau de dincolo de pădure.

— Știai dumneata, în momentul acela, că nu există și un alt golf acolo, dincolo de limba aceea de pămînt ?

— Nu, domnule procuror.

— Ce ți-ai închipuit atunci ? Ți-ai spus că vine din pădure, din dreptul locului unde vă aflați ?

(Opuneri ; fură admise.)

— Spune-ne acum, era un țipăt de bărbat sau de femeie ? Ce fel de țipăt a fost ?

— Un țipăt de femeie, ceva ca : „Vai ! Vai !“ sau : „Vai, Doamne !“ foarte pătrunzător și limpede, însă depărtat, bineînțeles. Un țipăt repetat, ca acela pe care îl scoți cînd te doare ceva.

— Ești sigură că nu greșești cînd spui că a fost un țipăt de femeie și nu de bărbat ?

— Nu, domnule procuror, sînt sigură. A fost un țipăt de femeie. Era prea ascuțit pentru ca să fie țipătul unui bărbat sau al unui băiat. Nu putea fi decît un țipăt de femeie.

— Da. Acum spune-ne, doamnă Donahue, vezi semnul acesta de pe hartă, care arată locul unde a fost descoperit cadavrul Robertei Alden ?

— Da, domnule procuror.

— Vezi și celălalt semn, dincolo de copacii aceia, care arată locul aproximativ unde se găsea barca dumneavoastră ?

— Da, domnule procuror.

— Care e părerea dumitale : vocea s-a auzit dinspre locul unde se găsește semnul acesta din Golful Lunii ?

(Opoziție. Întrebarea este admisă.)

— Țipătul acesta s-a repetat ?

— Nu, domnule procuror. Am așteptat și i-am atras atenția soțului meu asupra lui, am ascultat amîndoi, dar nu l-am mai auzit a doua oară.

În încercarea lui de a demonstra că era posibil să fi fost un strigăt de groază, și nu un țipăt de durere, Belknap o făcu să-și repete întreaga depoziție, dar pentru a-și da seama, pînă la urmă, că nici ea, nici soțul ei, care fu de asemenea adus la bară, nu puteau fi clintiți în nici un chip în convingerile lor. Pe de altă parte, susțineau că efectul profund și trist al glasului aceluia de femeie nu putea fi șters din mintea lor. Îi obseda pe amîndoi, iar după ce s-au înapoiat la cortul lor, au continuat să discute despre el. Întrucît se lăsase întunericul, domnul Donahue nu a fost de părere să caute locul de unde provenise ; cît despre doamna Donahue, deoarece se gîndea că a fost poate asasinată vreo femeie sau vreo

față în aceste păduri, n-a mai vrut să rămînă acolo, și a doua zi dimineață s-au mutat în altă parte.

Thomas Barrett, o altă călăuză din regiunea Adirondack, atașat pe lîngă o tabără de pe lacul Dam, declară sub prestare de jurămînt că, în momentul despre care vorbea doamna Donahue, mergînd pe jos de-a lungul țărmului spre hotelul de la Big Bittern, văzuse un bărbat și o femeie în larg cam la locul descris mai înainte, iar ceva mai la sud de acest golf, pe țărm, observase cortul acestor turiști. Adăugă apoi că din nici un alt punct situat dincolo de Golful Lunii — afară doar dacă e vorba de un punct chiar de la intrarea în golf — nu se putea observa vreo barcă pe suprafața apei. Intrarea era îngustă, așa că vederea de pe lacul propriu-zis era complet blocată. Veniră și alți martori să confirme situația menționată.

În acest moment psihologic, cum soarele după-amiezii începea să lumineze tot mai slab înalta sală de ședințe, Mason, după cum plănuise cu grijă mai înainte, dădu citire scrisorilor Robertei, una cîte una, cu o mare simplitate și fără efecte declamatorii, totuși cu întreaga simpatie și emoție pe care le încercase la prima lor lectură. Atunci îl făcuseră să plîngă.

Mason începu cu scrisoarea numărul 1, datată 8 iulie, numai la trei zile după plecarea ei din Lycurgus, apoi continuă cu scrisorile 14, 15, 16 și 17, în care, în mod fragmentar sau prin aluzii întîmplătoare, însă explicite, Roberta făcea istoricul legăturilor ei cu Clyde, pînă la planul pe care și-l făcuse acesta de a veni să o ia peste trei săptămîni, pe urmă peste o lună, apoi la 8 sau 9 iulie, amintind în cele din urmă de amenințarea ei bruscă, ce grăbise hotărîrea neașteptată a inculpatului de a se întîlni cu ea la Fonda. Pe măsură ce Mason citea scrisorile în chipul cel mai mișcător cu putință, ochii umeziți de lacrimi, batistele și tusea publicului și a juraților mărturiseau efectul produs.

„Mi-ai spus că nu trebuie să mă îngrijorez sau să mă gîndesc prea mult la cele ce mi se întîmplă și că ar trebui să mă distrez. Îți vine ușor să spui așa, pentru că te afli la Lycurgus, înconjurat de prietenii tăi și invitat pretutindeni. Mie mi-e greu să vorbesc la telefonul lui Wilcox, unde e totdeauna cîte cineva care mă poate auzi, iar tu îmi atragi atenția că nu trebuie să spun anumite lucruri. Aveam însă atît de multe să te întreb și nu mi-a fost cu putință s-o fac la telefon. Tot ce mi-ai spus tu este că treburile merg bine. Dar nu mi-ai spus precis că ai să vii la 27 iunie ; n-am prea înțeles de ce... nu se auzea prea bine la telefon... s-ar putea ca tu să nu poți veni decît mai tîrziu. Dar asta nu se poate, Clyde! Părinții mei

pleacă la Hamilton, unde locuieşte unchiul meu, pe ziua de 3. Iar Tom şi Emily pleacă la sora mea în aceeaşi zi. Eu, însă, nu pot şi nu vreau să mă duc acolo. Pe de altă parte, nu pot rămîne aici complet singură. Aşa că trebuie, trebuie neapărat să vii, cum mi-ai promis. Nu mai pot astepta, Clyde, în starea în care mă găsesc, aşa că trebuie să vii şi să mă iei de aici! Te rog, te rog, te implor, nu mă mai chinui prin noi amînări".

Şi iarăşi :

„Clyde, dacă m-am întors acasă, am făcut-o numai pentru că mi-am închipuit că o să pot avea încredere în tine. Mi-ai spus atît de solemn înainte de plecarea mea că ai să vii să mă iei peste cel mult trei săptămîni, că n-o să ai nevoie de mai mult timp ca să te pregăteşti, să strîngi banii de care vom avea nevoie în timpul cît vom fi împreună sau pînă cînd vei putea găsi de lucru. Ieri însă, cu toate că la 3 iulie se împlineşte aproape o lună de cînd am plecat, nu erai deloc sigur că ai să poţi veni la această dată, cînd, după cum ţi-am mai spus, părinţii mei pleacă negreşit la Hamilton, unde rămîn zece zile. Ştiu, după aceea ai spus că vei veni, dar ai spus asta numai aşa, ca şi cum ai fi încercat doar să mă linişteşti. De atunci încoace mă simt grozav de neliniştită...

Crede-mă, Clyde, sînt foarte bolnavă. Aproape tot timpul simt că-s gata să leşin. Pe de altă parte, sînt aşa de speriată cînd mă gîndesc ce-am să fac dacă tu nu vii, încît aproape îmi pierd minţile...

Clyde, eu ştiu că tu nu mă mai iubeşti, ca altădată şi ai vrea ca lucrurile să se petreacă altfel. Dar ce pot să fac? Ştiu, ai să spui că tot ce s-a întîmplat a fost şi din vina mea, nu numai dintr-a ta. Şi lumea, dacă ar şti, ar putea crede la fel. Dar de cîte ori nu te-am rugat eu să nu mă sileşti să fac ce nu voiam să fac, un lucru de care mi-era teamă încă de pe atunci că îl voi regreta, cu toate că te iubeam prea mult ca să te las să pleci, chiar cînd stăruiai să-ţi impui voinţa.

Ah, Clyde, dacă aş putea să mor! Asta ar rezolva totul! În ultima vreme m-am rugat mereu să se întîmple aşa ceva, crede-mă, asta am făcut. Pentru că viaţa nu mai înseamnă pentru mine ceea ce însemna atunci cînd te-am cunoscut, şi cînd tu mă iubeai. Ah, zilele acelea fericite! De n-am fi ajuns unde am ajuns acum! Dacă nu ţi-aş mai sta în cale! Ar fi mult mai bine pentru mine, şi pentru noi amîndoi. Dar eu nu pot să răzbesc singură, Clyde, fără bani şi lipsită de altă posibilitate care să-mi îngăduie să-i dau un nume copilului meu. Şi dacă n-ar fi durerea grozavă şi ruşinea care ar cădea asupra mamei, tatălui şi întregii mele familii, aş fi bucuroasă să pun capăt tuturor acestora într-alt fel. Crede-mă că aş face-o..."

Apoi :

„Ah, Clyde, Clyde, viaţa mea de astăzi e aşa de deosebită de aceea de anul trecut! Adu-ţi aminte... atunci ne duceam la Crum şi celelalte

lacuri în apropiere de Fonda, de Gloversville și de Little Falls, dar acum... acum... Mai adineauri au venit cîțiva prieteni și prietene ale lui Tom și Emily să-i ia la cules de fragi; cînd i-am văzut plecînd și mi-am spus că nu mă pot duce și eu și nu voi mai putea fi niciodată ca ei, am plîns, am plîns multă, multă vreme..."

Și, în sfîrșit:

„Astăzi mi-am luat rămas bun de la cîteva locuri. Sînt atît de multe unghere dragi, Clyde, și țin așa de mult la ele! Mi-am petrecut toată viața aici, după cum știi. Mai întîi, izvorul acela, cu covorul lui de mușchi verde; cînd am trecut pe lîngă el, mi-am luat rămas bun, pentru că nu mă voi întoarce curînd... poate niciodată. Apoi mărul cel bătrîn, sub care ne jucam acum cîțiva ani Emily, Tom, Gifford și eu. Apoi *Crede-mă*, o colibă drăguță, din grădină, unde ne jucam uneori cu toții.

Ah, Clyde, tu nu-ți poți da seama ce înseamnă toate astea pentru mine! Am impresia că nu voi mai vedea niciodată casa mea după ce voi pleca de aici. Și mama, biata mea mamă, cît de mult o iubesc și ce rău îmi pare că am înșelat-o în felul acesta! Ea nu se supără niciodată și mă ajută atît de mult întotdeauna... Cîteodată îmi vine să-i povestesc tot, dar nu pot. A avut destule necazuri și n-aș putea să-i mai frîng și eu inima cu al meu. Nu, dacă voi pleca și mă voi întoarce după aceea, căsătorită sau moartă, mi-e aproape indiferent acum, nu va ști niciodată și nu-i voi fi pricinuit nici o durere, iar asta contează pentru mine mai mult decît viața însăși! Așadar, cu bine, Clyde, pînă cînd te voi revedea, așa cum mi-ai telefonat. Și iartă-mă pentru toate neplăcerile pe care ți le-am pricinuit.

A ta îndurerată,
Roberta"

În timpul acestei lecturi Mason își șterse lacrimile de cîteva ori și, după ce termină, se întoarse, obosit și totuși triumfător, convins că a prezentat un expozeu complet și indestructibil al faptelor, declarînd:

— În numele poporului, acuzarea și-a rostit cuvîntul...

În clipa aceea, doamna Alden, care se afla în sală, împreună cu soțul ei și cu Emily, nu numai obosită din cauza ședinței lungi, dar și zdruncinată de lectura scrisorilor, scoase un strigăt dureros și, căzînd într-o parte, leșină. Clyde, copleșit el însuși, auzind-o strigînd și văzînd-o cum se prăbușește, sări în picioare — mîna lui Jephson îl opri imediat — în timp ce cîțiva slujbași și alte persoane o ajutară atît pe ea, cît și pe Titus, care se afla lîngă ea, să

iasă din sală. Incidentul acesta înduioşă publicul şi îl stîrni atît de mult împotriva lui Clyde, de parcă ar fi comis o nouă crimă.

Cînd agitaţia lua sfîrşit, întrucît se făcuse întuneric de-a binelea, iar pendula din sală arăta orele 5, şi curtea dădea semne de oboseală, judecătorul Oberwaltzer declară că are intenţia de a suspenda şedinţa pînă a doua zi.

Imediat, ziariştii, reporterii şi desenatorii se ridicară, întrebîndu-se unii pe alţii, mai mult în şoaptă, dacă apărarea va lua cuvîntul a doua zi, curioşi să afle cine şi unde sînt martorii; de asemenea, dacă lui Clyde i se va admite să apară ca martor în propria sa apărare, dat fiind numărul impresionant de mărturii adunate împotriva lui, sau dacă avocaţii săi se vor limita la introducerea unui argument specios relativ la slăbiciunea mintală şi morală, ceea ce va avea drept rezultat pentru acuzat închisoarea pe viaţă, nu mai puţin, în orice caz.

Clyde, fluierat şi huiduit în timp ce părăsea sala de şedinţe, se întreba dacă a doua zi — aşa cum plănuiseră de atîta vreme avocaţii lui — va avea curajul să se ridice şi să se ducă la bară, dacă n-ar fi cu putinţă, profitînd de un moment de neatenţie (nu i se puneau cătuşele în drumul de la şi spre închisoare), poate în cursul serii de a doua zi, cînd toată lumea se va ridica să iasă, cînd mulţimea se va agita şi agenţii aceia se vor apropia de el, dacă... dacă n-ar fi cu putinţă să fugă, sau să meargă cu un aer degajat, însă repede şi fără vreo intenţie aparentă, spre scările acelea, să coboare şi să... să iasă pe acolo, indiferent unde ar ajunge, spre uşa aceea laterală ce dădea pe scara principală, pe care o văzuse încă din închisoare! Ah, dacă ar putea ajunge undeva, în vreo pădure, apoi să meargă în neştire, sau poate să fugă, să fugă într-una... fără să se mai oprească şi fără să mănînce, poate zile de-a rîndul, pînă cînd... pînă cînd va scăpa, pînă cînd va ajunge undeva. Oricum, era o încercare de a scăpa. Putea fi împuşcat sau urmărit de cîini ori de oameni, totuşi, era o încercare de a scăpa, nu-i aşa?

Pentru că, altfel, nu avea nici cea mai mică şansă. Nimeni, nicăieri, după toate cele ce se petrecuseră, nu va mai crede că e nevinovat. Şi el nu voia să moară în felul acesta. Nu, nu, nu în felul acesta!

Aşa se scurse încă o noapte chinuitoare, o noapte întunecată şi fără odihnă. Apoi veni o altă dimineaţă, sumbră, de iarnă.

CAPITOLUL 90

La orele 8, în dimineața zilei următoare, toate chioșcurile și standurile din marile orașe erau pline cu ziare, care atrăgeau privirile trecătorilor prin titluri foarte precise :

ÎN AFACEREA GRIFFITHS,

ACUZAREA ȘI-A ÎNCHEIAT CUVÎNTUL

CU O AVALANȘĂ DE DOVEZI ZDROBITOARE

S-AU STABILIT ATÎT MOTIVELE, CÎT ȘI METODA

LEZIUNILE DE PE FAȚA ȘI CAPUL CADAVRULUI

CORESPUND DIMENSIUNILOR CUTIEI APARATULUI DE FOTOGRAFIAT

MAMA VICTIMEI LEȘINĂ DUPĂ DRAMATICA LECTURĂ A SCRISORILOR FIICEI SALE

Pe de altă parte, modul arhitectural în care Mason își construise argumentația, precum și prezentarea izbitoare și dramatică a cazului fură de ajuns pentru a-i face pe Belknap și Jephson, precum și pe Clyde să-și dea seama de înfrîngerea lor completă, de imposibilitatea de a mai convinge juriul prin vreun sistem oarecare că el, Clyde, nu era un scelerat.

Toată lumea îl felicita pe Mason pentru măiestria cu care întocmise rechizitoriul. În ce-l privește pe Clyde, era profund abătut și mîhnit la gîndul că mama lui va citi despre toate cele petrecute în ajun. Va trebui să-l roage pe Jephson să-i trimită o telegramă, prin care să-i spună că nu trebuie să creadă în tot ce scriau ziarele. Și Frank, și Julia, și Esta ! Sondra va citi și ea, desigur, toate acestea, chiar astăzi... Și, totuși, nici un cuvînt de la ea, în atîtea zile, în toate nopțile acestea întunecate ! Din cînd în cînd, cîte o aluzie la o domnișoară X, în ziare, dar niciodată o prezentare fățișă. Iată ce putea face o familie bogată ! Or, chiar în ziua aceea trebuia să înceapă cuvîntul apărării, iar el, singurul martor de oarecare importanță, urma să apară la bară. Se întreba, totuși : *„Cum voi putea face asta ?“* Mulțimea ! Starea ei de spirit ! Înverșunarea la care o aduseseră neîncrederea și ura ! Iar după ce va termina Belknap, va veni din nou rîndul lui Mason. Pentru Belknap și Jephson totul era simplu. Ei nu erau în pericol de a fi chinuiți, așa cum era el.

Cu toate acestea, după o oră petrecută împreună cu Jephson și Belknap în celula lui, Clyde se pomeni iarăși în sală, sub privi-

rile stăruitoare ale acestui juriu greu de definit și ale publicului profund interesat. Belknap se ridică în picioare în fața juriului și, după ce privi cu gravitate spre fiecare jurat, începu :

— Domnilor jurați, cu mai bine de trei săptămîni în urmă, ați fost informați de către procurorul districtului că, datorită dovezilor pe care le va prezenta, va cere ca dumneavoastră, în calitate de jurați, să-l declarați pe inculpat ca fiind vinovat de crima care i se pune în sarcină. Dezbaterile au fost lungi și plictisitoare. Faptele, nesocotite și neghioabe, totuși în mod constant inocente și involuntare, ale unui băiat de 15 sau 16 ani, v-au fost prezentate, domnilor jurați, ca niște fapte ale unui criminal înrăit, și toate acestea cu intenția vădită de a vă trezi resentimente împotriva acestui acuzat, care, cu excepția unui accident interpretat în mod tendențios, petrecut odinioară la Kansas City — un accident prezentat în modul cel mai grosolan și mai brutal pe care l-am întîlnit vreodată în cursul carierei mele — împotriva unui tînăr despre care, repet, se poate spune că a avut o existență tot atît de cinstită, de activă, de nepătată și de nevinovată ca oricare alt tînăr de vîrsta lui. Ați auzit că a fost declarat bărbat — bărbat în toată regula ! — un criminal și un asasin produs de străfundurile cele mai întunecate ale iadului. Și, totuși, nu are decît 21 de ani ! Iată-l aici, așezat pe scaunul acesta. Îndrăznesc să spun că dacă, printr-o magie a cuvîntului vorbit, aș putea, în această clipă, să smulg de pe ochii dumneavoastră vălul gîndurilor și al sentimentelor crude care i-au fost atribuite de o acuzare zgomotoasă, eronată și — aș putea să spun, dacă nu mi s-ar fi interzis acest lucru — influențată de considerente de ordin politic, dumneavoastră nu l-ați mai vedea în lumina în care îl vedeți acum, tot așa cum n-ați putea, sculîndu-vă de pe banca aceasta, să vă luați zborul pe fereastra de colo.

Domnilor jurați, nu mă îndoiesc că dumneavoastră, precum și procurorul districtului și chiar publicul, v-ați întrebat cum de a fost cu putință ca, sub avalanșa unor mărturii atît de bine legate între ele și adesea aproape veninoase, eu, colegul meu sau acuzatul să rămînem atît de calmi și nepăsători. (Spunînd aceste cuvinte, adresă un gest de o gravitate ceremonioasă partenerului său, care încă își aștepta clipa intrării în arenă.) Totuși, după cum ați văzut, noi nu numai că ne-am păstrat, dar ne-am bucurat de seninătatea acelora care simt, ba, ce zic, a acelora care *știu* că au dreptatea de partea lor și cred că procesul la care participă va fi rezolvat după dreptate. Vă aduceți, desigur, aminte de cuvintele bardului de la Avon :

„De trei ori înarmat este acela
De partea căruia-i dreptatea".

Adevărul este că noi cunoaştem ceea ce, din nefericire, acuzarea ignoră : împrejurările extrem de stranii şi de neaşteptate care au provocat această moarte dramatică şi atît de regretabilă. Şi înainte ca noi să ne fi încheiat cuvîntul, dumneavoastră înşivă veţi putea să aveţi în faţa ochilor o imagine limpede. Pînă atunci, daţi-mi voie să vă declar, domnilor juraţi, că, din clipa cînd s-au pornit dezbaterile în acest proces, eu, unul, nu am încetat de a crede că, lăsînd la o parte lumina pe care noi ne propunem să o aruncăm asupra acestei tragedii sfîşietoare, dumneavoastră, domnilor juraţi, nu sînteţi cîtuşi de puţin convinşi că o atare crimă brutală sau bestială poate fi pusă în sarcina acestui acuzat. Aşa ceva nu este cu putinţă! Pentru că, în definitiv, dragostea este dragoste, iar căile pasiunii şi emoţiile distrugătoare ale iubirii, atît la un sex, cît şi la celălalt, nu sînt acelea pe care le urmează un criminal de rînd. Vă cer să vă amintiţi numai că noi toţi am fost cîndva tineri. Iar dumneavoastră, doamnelor, care sînteţi astăzi femei, aţi fost cîndva fete tinere şi aţi cunoscut — vai, prea bine! — înfrigurările şi suferinţele tinereţii, care nu au nimic comun cu existenţa practică, nimic comun cu viaţa de mai tîrziu. *„Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi, căci cu măsura cu care măsuraţi, măsura-se-va vouă“*.

Admitem existenţa, precum şi farmecul şi puternica atracţie a misterioasei domnişoare X şi a scrisorilor ei, pe care nu am putut să le prezentăm aici ; de asemenea, efectul lor asupra acuzatului. Admitem dragostea lui pentru această domnişoară X şi ne propunem să arătăm, cu ajutorul martorilor noştri, precum şi prin analizarea unora dintre dovezile pînă acum înfăţişate aici, că nu este exclus ca stăruinţele viclene şi josnice, folosite, după cîte s-au spus, de acuzat pentru a ademeni sufletul gingaş pe care un simplu accident, un accident atît de deplorabil, l-a distrus, aşa cum vom demonstra, stăruinţele pe care se spune că le-a folosit, zic, pentru a-l abate de la cărarea dreaptă şi îngustă a moralei severe nu au fost probabil nici mai viclene, nici mai josnice decît faptele oricărui tînăr care îşi dă seama că fata aleasă de el este înconjurată de oameni care văd viaţa numai prin prisma unui regim moral dintre cele mai stricte şi mai înguste. Or, domnilor juraţi, după cum v-a spus-o însuşi onoratul procuror al districtului, Roberta Alden îl iubea pe Clyde Griffiths. Chiar de la începutul legăturii lor, care pînă la urmă s-a dovedit a fi o tragedie, această fată — astăzi, vai! moartă — s-a îndrăgostit profund şi iremediabil de el chiar în clipa în care şi el îşi închipuia că e îndrăgostit de biata fată. Ei bine, cei care se iubesc puternic şi serios nu se prea sinchisesc de părerile

pe care ceilalți și le fac asupra lor. Sînt îndrăgostiți, și asta e de ajuns !

Dar, domnilor jurați, nu am intenția de a stărui asupra acestui aspect al chestiunii decît numai pentru a pune mai bine în lumină explicația pe care vrem să v-o oferim. De ce s-a dus Clyde Griffiths la Fonda, la Utica, la lacul Grass sau la Big Bittern ? Vă închipuiți că avem vreun motiv sau vreo dorință de a nega sau de a ascunde în vreun fel faptul că a făcut acest lucru și că a plecat însoțit de Roberta Alden ? Sau faptul că după moartea ei, atît de bruscă, de ciudată și de misterioasă, a găsit de cuviință să fugă, așa cum a făcut-o ? Dacă vă închipuiți cu adevărat măcar o clipă așa ceva, atunci sînteți doisprezece dintre cei mai orbiți, cei mai înșelați jurați în fața cărora am avut cinstea de a pleda în tot cursul contactului nostru de douăzeci și șapte de ani cu jurații.

Domnilor jurați, v-am spus că acuzatul, Clyde Griffiths, nu este vinovat, și acesta este adevărul ! Vă gîndiți, poate, că noi înșine credem în vinovăția lui. Ei bine, vă înșelați ! Bizareriile, ciudățeniile vieții sînt așa de mari cîteodată, încît adesea un om poate fi acuzat de o faptă pe care n-a comis-o, atunci cînd toate circumstanțele legate de momentul acela par să indice contrariul. Au existat numeroase cazuri tragice și groaznice de inducere în eroare a justiției datorită numai dovezilor bazate pe circumstanțe. Aveți grijă ! Aveți grijă ca nu cumva o astfel de judecată greșită, bazată pe cine știe ce teorie sau prejudecată locală, religioasă ori morală, să nu vină în ajutorul unor dovezi în aparență de netăgăduit, să nu vă influențeze în așa măsură, încît, fără să vreți și avînd cele mai bune și mai frumoase intenții, să vedeți o crimă, sau intenția de a comite o crimă acolo unde, de fapt, nu a existat nici crimă, nici gîndul de a comite o crimă atît în faptele, cît și în mintea acuzatului. Luați aminte ! Fiți foarte, foarte atenți !

Făcu apoi o pauză, să se odihnească puțin, dînd impresia că a căzut pradă unor gînduri profunde și melancolice, în timp ce lui Clyde, înviorat de acest început abil și îndrăzneț, îi mai veni inima la loc. Iată însă că Belknap își reluă pledoaria. Trebuia să asculte, să nu piardă un singur cuvînt din acest discurs atît de înfricoșător.

— Domnilor jurați, după ce cadavrul Robertei Alden a fost scos din apele lacului Big Bittern, el a fost examinat de către un doctor. Doctorul a declarat atunci că tînăra fată a murit înecată. Doctorul se va prezenta aici pentru a-și depune mărturia ; iar acuzatul va beneficia de această mărturie, pe care trebuie să i-o acordați.

Domnul procuror al districtului v-a spus că Roberta Alden și Clyde Griffiths erau logodiți și că ea a părăsit casa părintească

din Biltz, plecînd, împreună cu el, în călătorie de nuntă, la 6 iulie. Domnilor jurați, este atît de ușor să denaturezi puțin anumite împrejurări! „Erau logodiți", iată cuvintele de care s-a servit acuzarea pentru a exagera incidentele care au provocat această plecare în ziua de 6 iulie. În realitate, nu există nici cea mai mică dovadă directă care să ne arate că acuzatul Clyde Griffiths a fost vreodată logodit cu Roberta Alden, sau că, în afară de ceea ce spun cîteva pasaje din scrisorile ei, ar fi consimțit să o ia în căsătorie. Iar pasajele acestea, domnilor jurați, arată limpede că numai sub apăsarea grijilor sale morale și materiale, datorită stării în care se găsea, de care, firește, era răspunzător, dar care fusese cauzată prin consimțămîntul amîndurora — un băiat de 21 de ani și o fată de 23 de ani — numai sub această presiune, repet, a consimțit el să o ia în căsătorie. Este oare aceasta, vă întreb, un angajament deschis și oficial, angajamentul și logodna pe care vi le reprezentați atunci cînd aceste cuvinte apar în mintea dumneavoastră? Observați, vă rog, că eu nu caut să insult, să diminuez sau să calomniez în vreun fel oarecare memoria sărmanei fete, moartă astăzi. Eu un fac decît să declar pur și simplu, cu respectul adevărului și al legii, că băiatul acesta nu a fost logodit formal cu decedata. Nu i-a dat în prealabil cuvîntul că se va căsători cu ea... Niciodată! Nu există nici o dovadă. Trebuie să-i acordați acest beneficiu. Și numai datorită stării speciale din ultima vreme a fetei, stare de care recunoaștem că a fost răspunzător, el a consimțit să se căsătorească cu ea, în cazul... în cazul... (aici Belknap se opri și accentuă cuvintele) cînd ea nu ar fi fost dispusă să-i lase libertatea! Și cum ea nu a fost dispusă să-i lase libertatea, așa după cum o arată diferitele ei scrisori citite aici, această înțelegere, făcută sub amenințarea unei demascări publice la Lycurgus, devine, în concepția și cuvintele domnului procuror districtual, un angajament, și nu numai atît, ci un angajament sacru, pe care numai un ticălos, un bandit și un asasin ar încerca să-l calce în picioare! Dar, domnilor jurați, multe angajamente, mult mai deschise și mai sacre în ochii legii și ai religiei, au fost călcate în picioare. Mii de bărbați și mii de femei au văzut că sentimentele lor se schimbă, că jurămintele, credința și încrederea lor sînt batjocorite și și-au purtat rănile în ungherele cele mai ascunse ale sufletelor, sau au pășit, chiar bucuros, spre o moarte voluntară din pricina lor. După cum a spus-o chiar domnul procuror în rechizitoriul său, lucrul acesta nu este nou și nu se va învechi niciodată. Niciodată!

Or, vă avertizez că aveți în fața dumneavoastră un caz asemănător, un caz asupra căruia trebuie să vă pronunțați, o fată care a devenit victima unei schimbări sentimentale de felul acesta.

Dar nu este vorba în speță de o crimă în sens juridic, chiar dacă vom admite că este o mare crimă morală ori socială. Și numai un concurs straniu, de necrezut, cu totul înșelător, de împrejurări care au însoțit moartea acestei fete l-a adus pe acuzat înaintea dumneavoastră. Jur ! Știu că acesta este adevărul. Și totul poate și va fi explicat în amănunt, spre satisfacția dumneavoastră, înainte de a se fi încheiat dezbaterile.

Totuși, în legătură cu această ultimă declarație, permiteți-mi să fac și o alta, ca prefață la tot ceea ce va urma.

Domnilor jurați, individul al cărui proces se judecă aici este un laș, atît din punct de vedere intelectual, cît și din punct de vedere moral, un laș, nici mai mult, nici mai puțin, în nici un caz un criminal înrăit și inveterat ! Asemenea atîtor oameni ajunși în situații critice, el este victima unui complex născut dintr-o teamă morală și mintală. Cum anume se naște acest complex nimeni nu a putut pînă acum să explice pe de-a-ntregul. Fiecare dintre noi are o gogoriță, o teamă tainică. Or, numai această dublă trăsătură a naturii sale, și nimic altceva, l-a adus în situația dramatică în care se găsește acum. Lașitatea, domnilor, teama de regulile stabilite în fabrică, al cărei proprietar este unchiul său, precum și teama de propriul său cuvînt dat superiorilor l-au făcut să ascundă mai întîi faptul că-l interesează o provincială frumoasă, venită să lucreze sub ordinele lui, iar mai tîrziu să ascundă faptul că se întîlnește cu ea.

Totuși, din punct de vedere strict legal, în acest fapt nu se ascunde nici o crimă. V-ar fi cu desăvîrșire imposibil să trimiteți un om în judecată pentru atîta lucru, indiferent de ce ați putea gîndi dumneavoastră. Lașitatea, lașitatea intelectuală și morală, domnilor jurați, a fost aceea care l-a împiedicat — după ce s-a convins că nu mai poate suporta o legătură ce i se păruse la un moment dat atît de frumoasă — să spună fățiș că nu mai poate și nu mai vrea să continue raporturile cu ea, darmite să o ia în căsătorie !

Dar sînteți oare dispuși să trimiteți la moarte un om pentru că este victima fricii ? Și, iarăși, în definitiv, dacă un bărbat a ajuns o dată pentru totdeauna la concluzia că nu poate și nu vrea să mai suporte o anumită femeie, sau, invers, o femeie un anumit bărbat, că a continua să mai trăiască împreună nu ar mai fi decît un chin, ce ați dori dumneavoastră să facă această pereche ? S-o ia în căsătorie pe cealaltă ? În ce scop ? Să se urască, să se disprețuiască și să se tortureze unul pe altul pînă la sfîrșitul vieții ? Veți putea

oare declara că sînteţi de acord cu această soluţie ca regulă, ca metodă, ori ca lege? Totuşi, după părerea apărării, în acest caz el a recurs la o soluţie cu adevărat inteligentă şi destul de corectă în împrejurările date. I-a făcut o ofertă care nu comporta căsătoria, dar care, din nefericire, a fost respinsă. I-a făcut propunerea de a trăi separat — el să muncească pentru a o susţine, iar ea să locuiască în altă parte. Propriile ei scrisori, citite nu mai demult decît ieri în faţa acestei curţi, indică ceva în genul acesta. Dar, vai! adeseori este atît de tragică stăruinţa asupra unor lucruri care, în atît de multe cazuri, ar fi mai bine să fie lăsate în părăsire! Apoi acea ultimă şi lungă călătorie la Utica, la lacul Grass şi Big Bittern, cu toate discuţiile care au întovărăşit-o! Şi fără nici un scop precis.... oricum, fără nici o intenţie de a omorî sau de a proceda în aşa fel încît rezultatul să fie moartea. Nu, nici urmă de aşa ceva! Şi noi vom arăta pentru ce.

Domnilor juraţi, subliniez încă o dată că laşitatea intelectuală şi morală, şi nu vreun plan sau punerea la cale a unei crime oarecare, l-a făcut pe Clyde Griffiths să călătorească împreună cu Roberta Alden sub diferite nume de împrumut prin toate locurile pe care le-am amintit adineauri. Numai asta l-a făcut să scrie: „Domnul şi doamna Carl Graham", sau: „Domnul şi doamna Clifford Golden", numai teama intelectuală şi morală, provocată de marea prejudecată socială, precum şi de păcatul ce-l săvîrşise urmărind şi, pînă la urmă, îngăduindu-şi legăturile acelea ilicite cu victima, teama intelectuală şi morală, sau laşitatea faţă de ceea ce avea să urmeze!

Şi, iarăşi, tot laşitatea intelectuală şi morală l-a împiedicat acolo, la Big Bittern, după ce apele lacului au înghiţit-o în chip atît de năprasnic, să se întoarcă la hotelul de la Big Bittern şi să anunţe în mod public moartea ei. Laşitatea intelectuală şi morală, nici mai mult, nici mai puţin! Se gîndea la rudele sale bogate din Lycurgus, la regulile pe care ar fi dovedit că le-a încălcat prin prezenţa lui aici, la lac, cu fata aceasta, la suferinţele, ruşinea şi mînia părinţilor ei. Pe de altă parte, mai era la mijloc şi domnişoara X, cea mai strălucitoare stea din cea mai luminoasă constelaţie a tuturor visurilor lui!

Noi admitem toate cele arătate şi sîntem întru totul dispuşi să recunoaştem că el s-a gîndit, sau că ar fi trebuit să se gîndească la toate acestea. Acuzarea susţine — şi noi admitem acest fapt real — că acuzatul a fost atît de captivat de pomenita domnişoară X, iar, la rîndul ei, şi domnişoara X de el, încît a fost dispus să renunţe bucuros la această primă dragoste, care-i dăduse tot ce putea să-i dea, în schimbul celeilalte fete, care, din cauza frumuseţii

și a bogăției ei, părea mult mai atrăgătoare, întocmai după cum și el i se părea Robertei Alden mult mai atrăgător decît alții. Și dacă Roberta Alden s-a înșelat în privința lui, cum este limpede că s-au întîmplat lucrurile, nu este posibil oare... nu este posibil ca și el să se fi înșelat pînă la urmă în același chip, aspirînd, orbit de pasiune, la dragostea unei persoane care, în ultimă instanță — cine ar putea-o spune ? — nu l-ar fi iubit poate chiar așa de mult ? În orice caz, una dintre cele mai puternice temeri ale lui în clipa aceea, așa cum ne-a mărturisit-o nouă, avocații lui, a fost că, dacă domnișoara X ar fi aflat că a fost acolo cu cealaltă fată, despre care domnișoara X nici nu auzise măcar, ar fi însemnat că interesul pe care i-l arăta ea ar fi luat sfîrșit.

Știu, domnilor jurați, că, după părerea dumneavoastră, astfel de lucruri, o astfel de conduită nu au scuză. Poți fi victima unui conflict lăuntric între două pasiuni ilicite, și totuși în ochii legii și ai bisericii să fii vinovat de păcat și de crimă. Dar nu este mai puțin adevărat că aceste pasiuni există în inima omului, în ciuda legii și a religiei, și în zeci de cazuri ele determină acțiunile celor ce le-au căzut victimă. Iar noi admitem că ele au determinat acțiunile lui Clyde Griffiths.

Dar a omorît-o el pe Roberta Alden ?

Nu !

Și încă o dată, nu !

A premeditat el în vreun fel oarecare, fie chiar și vag, să o tîrască acolo, la adăpostul diferitelor nume de împrumut, pentru ca după aceea, din cauză că ea nu voia să-l lase liber, să o înece ? Ridicol ! Imposibil ! Absurd ! Planul său era cu totul altul.

Dar, domnilor jurați (și aici Belknap se opri brusc, de parcă i-ar fi venit o idee nouă), poate că veți fi mai satisfăcuți de argumentul meu și de judecata finală pe care o veți face dacă veți asculta depoziția unui martor ocular al morții Robertei Alden, al unui martor care, în loc să fi auzit pur și simplu o voce, a fost prezent în carne și oase, care a văzut și care știe, prin urmare, felul cum a murit ea.

În clipa asta se uită la Jephson, ca și cum ar fi vrut să spună : „Ei bine, Reuben, acu-i acu !“ Iar Reuben, întorcîndu-se spre Clyde, îi șopti pe un ton calm, însă cu o energie de fier în toate mișcările sale :

— Ține-te bine, Clyde, ți-a venit rîndul ! Adu-ți aminte numai atît : că sînt mereu cu dumneata. Am hotărît să te interoghez eu însumi. Te-am instruit și răsinstruit fără întrerupere, astfel încît bănuiesc că nu-ți va veni deloc greu să-mi răspunzi, nu-i așa ?

Zîmbi vesel și încurajator, iar Clyde, datorită puternicei pledoarii a lui Belknap, precum și hotărîrii lui Jephson, atît de încurajatoare pentru el, se aplecă și șopti cu un aer nesilit, cu totul deosebit de starea sufletească în care se găsise cu patru ore mai înainte :

— Strașnic ! Sînt fericit că întrebi dumneata ! Cred că n-am să mă bîlbîi !

Publicul, aflînd că se va prezenta un martor ocular, adus nu de acuzare, ci de apărare, se ridică în picioare. Toată lumea se agita, toți își întindeau gîturile. Iar judecătorul Oberwaltzer, iritat peste măsură de lipsa de ordine ce domnea la acest proces, lovi cu ciocanul în masă, în timp ce grefierul striga cît îl ținea gura :

— Liniște ! Liniște ! Dacă nu se așază toată lumea, vom evacua sala ! Aprozi, aveți grijă, vă rog, ca toată lumea să stea jos !

Urmă apoi o tăcere încordată, în timpul căreia Belknap strigă :

— Clyde Griffiths, vino la bara martorilor !

Publicul văzu, spre uimirea lui, că acuzatul, însoțit de Reuben Jephson, își face drum în față ; oamenii începură să se agite și să șușotească, în ciuda tuturor ordinelor severe ale președintelui și ale aprozilor. Belknap însuși, văzîndu-l pe Jephson apropiindu-se, fu puțin cam surprins, deoarece, conform planului de la început, el trebuia să conducă luarea depoziției lui Clyde. Jephson, însă, se apropie de el, în timp Clyde lua loc și depunea jurămîntul, șoptindu-i doar atît :

— Lasă-mă pe mine, Alvin, cred că e mai bine Pare cam încordat și nesigur ca să fie pe gustul meu, dar sînt convins că am să-i ridic moralul.

Publicul observă această schimbare și nu-i scăpară nici șoaptele ce-o însoțiră. Iar Clyde, rotindu-și nervos ochii mari în dreapta și în stînga, se gîndea : „Iată-mă, în sfîrșit, pe banca martorilor ! Desigur că acum toate privirile sînt ațintite asupra mea. Trebuie să par foarte calm, ca și cum nu mi-ar păsa prea mult, deoarece adevărul este că n-am ucis-o eu. Acesta e adevărul !"

Totuși, pielea de pe față i se învinețise, pleoapele îi erau roșii și umflate, iar mîinile îi tremurau ușor, în ciuda voinței lui. Jephson, al cărui trup deșirat, elastic și dinamic amintea de tulpina unui mesteacăn scuturat de bătaia vîntului, se întoarse spre el și, fixîndu-și ochii albaștri în ochii căprui ai lui Clyde, începu :

— Ei bine, Clyde, primul lucru pe care trebuie să-l facem este să avem grijă ca atît domnii jurați, cît și toată lumea prezentă aici să poată auzi întrebările și răspunsurile noastre. Pe urmă, cînd

ai să fii gata, vei începe să ne povestești viața dumitale, așa cum ți-o amintești : unde te-ai născut, de unde vii, cu ce s-au ocupat tatăl și mama dumitale și, în cele din urmă, tot ce ai făcut dumneata, și în ce scop, din clipa cînd ai început să lucrezi și pînă acum. S-ar putea ca eu să te întrerup din cînd în cînd cu unele întrebări, dar în general te voi lăsa pe dumneata să povestești, deoarece știu că poți s-o faci mai bine decît oricare altul.

Totuși, pentru a-l încuraja pe Clyde și pentru a-l face să fie conștient de faptul că se află lîngă el tot timpul — un adevărat zid, o fortăreață între el și mulțimea curioasă, zgomotoasă, neîncrezătoare, care îl ura — se apropie și mai mult, așa de mult, încît uneori punea piciorul pe estradă, iar alteori se apleca și își lăsa mîna pe brațul fotoliului unde se așezase Clyde. Tot timpul spunea : „Daaa... Daaa..." „Și pe urmă ?" „Iar atunci ?" Și, în mod invariabil, auzind vocea lui puternică, tonică, protectoare, Clyde se înviora, ca susținut de o forță irezistibilă, și se simțea din nou capabil, fără să tremure sau să se bîlbîie, să povestească scurta, dar dureroasa epopee a tinereții lui.

— M-am născut la Grand-Rapids, în statul Michigan, unde părinții mei conduceau o misiune și țineau întruniri religioase în aer liber...

CAPITOLUL 91

Depoziția lui Clyde continuă astfel pînă cînd ajunse la epoca în care, părăsind Quincy (Illinois) — unde Armata Salvării găsise ceva de lucru pentru părinții săi — familia se mutase la Kansas City ; aici, între 12 și 15 ani, rătăcise în căutarea unei slujbe, nemulțumit de treburile pe jumătate școlărești, pe jumătate religioase pe care trebuia să le facă acasă.

— Erai în rîndul celor de vîrsta dumitale la școlile publice ?

— Nu, domnule. Ne mutam prea deseori dintr-un loc într-altul.

— În ce clasă erai la 12 ani ?

— Trebuia să fiu într-a șaptea, dar nu eram decît într-a șasea. Din cauza asta nu-mi plăcea școala.

— Și despre ocupația religioasă a părinților ce ai de spus ?

— La drept vorbind, nu aveam de ce să mă plîng, numai că nu-mi plăcea să cînt în fiecare seară pe la colțuri de stradă.

Și așa mai departe, enumerînd slujbele pe care le îndeplinise la diferite bazaruri cu prețuri fixe, la chioșcurile de limonadă și de ziare, pînă cînd, în cele din urmă, intră, ca băiat de serviciu, la

„Green-Davidson“, „cel mai frumos hotel din Kansas City“, nu uită el să adauge.

— O clipă, Clyde ! interveni Jephson.

Se temea ca nu cumva Mason — cu prilejul întrebărilor ce urma să le pună lui Clyde și cu scopul de a demonstra că nu este cazul să se acorde vreun credit depozițiilor făcute de el în calitate de martor — să se lege de episodul cu fata omorîtă la Kansas City, spulberînd efectul expunerii pe care avea s-o facă acuzatul, și de aceea era hotărît să înlăture pericolul cu anticipație. Fără îndoială, că, dacă îl interoga cu dibăcie pe Clyde, putea să motiveze accidentul și să-i micșoreze proporțiile, pe cînd dacă totul ar rămîne pe seama lui Mason, el n-ar pierde ocazia de a prezenta accidentul în lumina cea mai defavorabilă. Continuă, deci, după cum urmează :

— Cît timp ai lucrat la acest hotel ?

— Ceva mai mult de un an.

— Și de ce-ai plecat de acolo ?

— Din pricina unui accident.

— Ce fel de accident ?

Clyde, instruit de mai înainte asupra modului cum trebuia să răspundă, începu să depene cu lux de amănunte toată povestea, pînă la moartea fetiței și fuga lui, fapte pe care Mason, fără îndoială, avusese intenția să le scoată în evidență. Dar ascultînd expunerea, procurorul se mulțumi să dea din cap, murmurînd ironic :

— Ar fi bine să povestească tot.

Și, conștient de lovitura pe care o pregătea, simțind că e gata-gata „să-i ia apa de la moară lui Mason“, cum s-ar fi exprimat el, Jephson reluă :

— Ce vîrstă spui că aveai atunci, Clyde ?

— Între 17 și 18 ani.

— Prin urmare, după cîte ai vrea să ne faci să credem — continuă, după ce-i pusese toate întrebările posibile asupra cazului — nu știai că te puteai întoarce acolo de vreme ce nu erai dumneata acela care luase automobilul ? Nu aveai decît să explici totul și ai fi fost dat în seama părinților dumitale.

— Mă opun ! strigă Mason. Nu avem nici o dovadă că ar fi putut să se reîntoarcă la Kansas City și ar fi fost dat în seama părinților !

— Opoziția este admisă ! tună judecătorul din înălțimea scaunului său. Apărarea este rugată să se țină mai aproape de conținutul depoziției.

— Protestăm ! obiectă Belknap, fără să se ridice.

— Nu, domnule, nu știam despre asta, răspunse Clyde, fără să țină seama de intervenție.

— Oricum, acesta era motivul care te-a făcut să-ți schimbi numele în acela de Tenet, după plecarea dumitale, nu-i așa ? continuă Jephson.

— Da, domnule.

— Fiindcă veni vorba, de unde ai luat numele acesta de Tenet ?

— Este numele unui băiețaș cu care mă jucam la Quincy.

— Era un băiețaș de treabă ?

— Mă opun ! strigă Mason de la locul său. N-are legătură cu procesul ! E neconcludent !

— O ! Se poate să se fi împrietenit cu un băiat de treabă, în ciuda a ceea ce vreți să sugerați juriului, și în acest sens întrebarea este perfect concludentă, rînji Jephson.

— Opoziția este admisă ! tună judecătorul Oberwaltzer.

— Dar nu te-ai gîndit atunci că el s-ar fi putut opune, sau că i-ai fi putut face rău întrebuințînd numele lui pentru a ascunde identitatea unui fugar ?

— Nu, domnule ; mă gîndeam că sînt destui oameni cu numele de Tenet.

S-ar putea crede că un astfel de răspuns a avut darul de a provoca zîmbete înțelegătoare, dar publicul era atît de pornit împotriva lui Clyde, se arăta atît de dușmănos, încît un asemenea fleac păru cu totul nepotrivit în sala aceea.

— Și acum ascultă, Clyde, reluă Jephson, văzînd că nu a reușit să emoționeze sala. Îți iubeai mama, nu-i așa ? Sau nu ?

Protest și controversă, cărora judecătorul le puse capăt, îngăduindu-i acuzatului să răspundă.

— Da, domnule, desigur că o iubeam, afirmă Clyde, dar numai după o ușoară ezitare, ce nu scăpă neobservată, după un spasm în gîtlej și un suspin adînc, ce-i însoțiră respirația.

— Mult ?

— Da, domnule, mult. Nu îndrăzni să privească spre nimeni în clipa aceea.

— Nu făcea oare tot ce putea pentru dumneata ?

— Ba da, domnule.

— Ei bine, Clyde, atunci cum se face că, în ciuda accidentului aceluia îngrozitor, ai putut să fugi și să lipsești atîta timp, fără a-i trimite măcar un cuvînt să o înștiințezi că nu erai atît de vino-

vat pe cît se părea şi nu trebuie să se neliniştească, avînd în vedere că munceai şi încercai să devii din nou un băiat cumsecade ?

— Dar i-am scris, numai că nu am semnat cu numele meu adevărat.

— Înţeleg. Şi după aceea ?

— I-am trimis şi ceva bani. Zece dolari, într-un rînd...

— Dar nu aveai intenţia să te întorci acasă ?

— Nu, domnule. Mi-a fost teamă că dacă mă întorc, s-ar putea să fiu arestat.

— Aşadar — şi aici Jephson rosti apăsat pe fiecare cuvînt — te-ai dovedit un laş din punct de vedere moral şi intelectual, cum spunea domnul Belknap, colegul meu.

— Mă opun modului în care apărarea interpretează depoziţia acuzatului, încercînd să influenţeze juriul ! întrerupse Mason.

— Depoziţia acuzatului nu are nevoie de nici o interpretare. E foarte clară şi sinceră, aşa cum poate să vadă oricine ! ripostă cu aprindere Jephson.

— Opoziţia este admisă ! strigă judecătorul. Continuaţi, continuaţi...

— Şi asta, fiindcă erai un laş din punct de vedere moral şi intelectual, aşa cum te consider eu, Clyde... nu că te-aş condamna pentru un lucru pe care nu aveai putinţa să-l îndrepţi. (La urma urmei, nu eşti vinovat că te-ai născut aşa !

Mersese însă prea departe, şi în acel moment judecătorul îl invită să fie mai discret în formularea întrebărilor următoare.

— Prin urmare, ai stat cîtva timp la Alton, Peoria, Bloomington, Milwaukee şi Chicago, te-ai ascuns prin cămăruţe situate pe străzi dosnice şi ai lucrat ca rîndaş la restaurant, vînzător de îngheţată sau camionagiu, sub numele de Tenet, atunci cînd, în realitate, puteai să te întorci la Kansas City, şi să-ţi reiei vechea meserie ? continuă Jephson.

— Mă opun ! Mă opun ! vociferă Mason. Nimic nu dovedeşte că ar fi putut să se întoarcă acasă şi să-şi reia vechea meserie.

— Opoziţia este admisă ! hotărî Oberwaltzer curmînd discuţia.

Cu toate acestea, Jephson avea în buzunar o scrisoare de la Francis X. Squires, şeful personalului de serviciu de la „Green-Davidson" pe vremea cînd Clyde lucra acolo, în care arăta că, în afară de accidentul provocat de automobilul furat, nu ştia nimic defavorabil despre Clyde ; că acesta se arătase a fi mereu punctual, cinstit, serviabil, sîrguincios şi binecrescut. Mai declara, pe deasupra, că, atunci cînd se produsese accidentul, Clyde — şi era convins de acest lucru — trebuie să fi fost atras fără voia lui, şi dacă

s-ar fi reîntors pentru a lămuri lucrurile, ar fi fost reprimit în post. Scrisoarea fu declarată fără legătură cu procesul.

Clyde povesti mai departe cum, după ce se sustrăsese sancțiunilor de care se credea amenințat la Kansas City și rătăcise de colo pînă colo timp de doi ani, găsise, în cele din urmă, un loc de comisionar, apoi de băiat de serviciu la *„Union League Club"*; cum, pe vremea cînd era angajat în prima dintre aceste slujbe, îi scrisese mamei sale, și, mai tîrziu, la îndemnul acesteia, fusese pe punctul de a-i scrie și unchiului său, care, întîlnindu-l întîmplător la *„Union League Club"*, îl invitase să vină la Lycurgus. Urmară apoi, în ordinea lor cronologică, toate amănuntele privitoare la intrarea sa în funcție, la avansare, la modul cum vărul său și contramaistrul îl puseseră în curent cu diferitele prevederi ale regulamentului. Povesti cum, mai tîrziu, o întîlnise pe Roberta, și, după aceea, pe domnișoara X. Dar între acestea, expuse pe larg cum și de ce o curtase pe Roberta Alden, cum și de ce, după ce-i cucerise inima, se simțise și se crezuse fericit, dar cum apariția domnișoarei X, ca și fascinația irezistibilă pe care o exercită asupra lui avură darul să-i modifice complet sentimentele față de Roberta și să-l facă să-și dea seama că, oricîtă stimă i-ar fi păstrat, nu ar fi putut niciodată s-o ia în căsătorie.

Dar Jephson, dorind să abată atenția juriului de la nestatornicia lui Clyde — defect mult prea condamnabil pentru a fi amintit fără o prealabilă pregătire — se grăbi să intervină :

— Clyde ! exclamă el. La început o iubeai cu adevărat pe Roberta Alden, nu-i așa ?

— Da, domnule.

— Atunci, probabil că știai, sau cel puțin ai dedus de la bun început din purtarea ei că era o fată foarte cumintе, cinstită și pioasă, nu-i așa ?

— Da, domnule, asta este părerea pe care o aveam despre ea, răspunse Clyde, repetînd ceea ce fusese învățat să spună.

— Ei bine, crezi că ai putea să-ți explici dumitale și juriului, în linii mari, fără a intra în amănunte, cum, de ce, unde și cînd s-au produs schimbările pe care noi cu toții (privi auditoriul, și după aceea juriul, cu un aer îndrăzneț, pătrunzător și flegmatic) le regretăm ? Cum se face, de vreme ce aveai despre ea încă de la început o părere atît de bună, cum se face că ai putut să te cobori atît de repede la astfel de raporturi condamnabile ? Nu știai că toți bărbații, ca și toate femeile, de altfel, le consideră drept nepermise și de neiertat în afara căsătoriei... un delict calificat ?

Îndrăzneala și ironia mușcatoare a acestei tirade au fost de ajuns pentru a produce în sală mai întîi tăcere, apoi o ușoară agitație nervoasă, care îl făcură pe Mason și pe judecătorul Oberwaltzer să-și încrunte sprîncenele, cuprinși de un sentiment de neliniște. Ah, ce tînăr cinic și neobrăzat e avocatul acesta! Cum de îndrăznea el, prin insinuări și sub aparența unui interogatoriu serios, să sugereze o astfel de idee, care, tangențial cel puțin, atingea bazele religioase și morale ale societății? Dar avocatul stătea locului, temerar și mîndru ca un leu, în timp ce Clyde răspunse:

— Ba da, domnule, cred că da; desigur; dar nu am încercat s-o seduc, nici la început, nici după aceea vă asigur! O iubeam. Eram îndrăgostit de ea.

— Erai îndrăgostit de ea?

— Da, domnule.

— Foarte tare?

— Foarte tare.

— Și era și ea tot atît de îndrăgostită de dumneata pe vremea aceea?

— Da, domnule.

— Chiar de la început?

— Da, chiar de la început.

— Ți-a spus ea asta?

— Da, domnule.

— Cînd i-a părăsit pe soții Newton — ai ascultat toate depozițiile asupra acestei chestiuni — ai convins-o, sau ai încercat s-o convingi, într-un fel ori altul, prin vreun vicleșug sau prin vreun pretext oarecare, să-i părăsească?

— Nu, domnule, în nici un fel. A vrut să plece din propria ei dorință. M-a rugat s-o ajut să-și găsească o locuință.

— Voia s-o ajuți să-și găsească o locuință?

— Da, domnule.

— Și de ce anume?

— Pentru că, necunoscînd prea bine orașul, își spunea că eu aș fi în stare, poate, să-i indic un loc unde să găsească o cameră confortabilă și nu prea scumpă.

— Iar dumneata i-ai spus despre camera pe care a închiriat-o mai tîrziu la Gilpin, nu?

— Nu, domnule. Nu i-am vorbit despre nici o cameră. Și-a găsit-o singură. (Era exact răspunsul pe care-l învățase pe dinafară.)

— Dar de ce n-ai ajutat-o?

— Pentru că eram ocupat în timpul zilei, şi, de cele mai multe ori, şi seara. De altfel, mă gîndeam că ea ştia mai bine decît mine ce anume i-ar fi convenit... genul de oameni şi toate celelalte...

— Dumneata ai vizitat vreodată casa lui Gilpin înainte de a se fi mutat ea acolo ?

— Nu, domnule.

— Înainte de a se fi stabilit în casa aceea ai discutat vreodată cu ea asupra camerei pe care urma s-o aleagă, în legătură cu poziţia ei faţă de intrare, de ieşire, cu izolarea ei, sau alte lucruri de acest gen ?

— Nu, domnule, niciodată.

— Nu ai insistat niciodată, de pildă, să ia o cameră care să-ţi îngăduie sa intri sau să pleci pe ascuns, noaptea şi ziua, fără a fi văzut ?

— Niciodată. De altfel, nici nu era cu putinţă să intri sau să ieşi din camera aceea fără să fii văzut.

— Şi de ce nu ?

— Pentru că uşa camerei ei era chiar lîngă aceea, care dădea în vestibulul casei, pe unde intra şi ieşea toată lumea, astfel că erai în primejdie să fii văzut în orice moment. (Era un alt răspuns învăţat pe dinafară.)

— Totuşi, dumneata intrai şi ieşeai pe furiş, nu-i aşa ?

— Sigur... adică ne înţeleseserăm amîndoi de la început că, cu cît vom fi mai puţin văzuţi împreună, cu atît va fi mai bine.

— Din cauza regulamentului fabricii ?

— Da, domnule, din cauza regulamentului fabricii.

După aceea urmă relatarea diferitelor neplăceri avute cu Roberta, pricinuite de apariţia domnişoarei X în viaţa lui.

— Acum, Clyde, va trebui să ne ocupăm puţin de această domnişoară X. Ca urmare a unui acord între apărare şi acuzare, pe care dumneavoastră, domnilor juraţi, îl înţelegeţi foarte bine, nu vom putea atinge decît în treacăt această chestiune, dat fiind că ea se referă la o terţă persoană care este cu totul nevinovată şi al cărei nume nu ne-ar fi de nici un folos dacă l-am rosti aici. Totuşi, nu e mai puţin necesar să atingem anumite puncte, deşi înţelegem să facem acest lucru cu toată discreţia posibilă, în semn de respect pentru onoarea persoanei în viaţă, ca şi pentru demnitatea decedatei. Sînt sigur că şi domnişoara Alden, ea însăşi, dacă ar mai fi fost în viaţă, ar fi cerut acest lucru. Şi acum, în ceea ce o priveşte pe domnişoara X — continuă el, întorcîndu-se spre Clyde — cele două părţi sînt de acord asupra faptului că ai întîlnit-o prin noiembrie sau decembrie anul trecut. Este exact, nu-i aşa ?

— Da, domnule, este exact, răspunse Clyde cu tristețe.
— Și imediat te-ai îndrăgostit nebunește de ea ?
— Da, domnule. E adevărat.
— Era bogată ?
— Da, domnule.
— Frumoasă ? Cred că toată lumea este de această părere, continuă el, adresîndu-se curții în general, fără a aștepta răspunsul lui Clyde.
Dar acesta, dresat bine cum era, răspunse totuși :
— Da, domnule.
— Exista între dumneavoastră — vreau să spun între dumneata și domnișoara Alden — pe vremea cînd ai întîlnit-o pentru prima oară pe domnișoara X, acea legătură ilicită de care s-a pomenit ?
— Da, domnule.
— Ei bine, în vederea tuturor acestor lucruri... Dar nu, o clipă numai, fiindcă vreau să te întreb altceva mai întîi... Da, să vedem... Pe vremea cînd ai întîlnit-o pentru prima oară pe această domnișoară X o mai iubeai încă pe Roberta Alden, nu-i așa ? Sau n-o iubeai ?
— O mai iubeam încă, da, domnule.
— Nu te plictisiseși de ea, pînă în acel moment, într-un fel oarecare ? Sau dimpotrivă ?
— Nu, domnule. Nu mă plictisisem.
— Dragostea și tovărășia ei îți plăceau și le prețuiai tot atît de mult ca și mai înainte ?
— Da, domnule.
Spunînd acestea, Clyde se gîndi la trecut și i se păru că ceea ce a declarat acum era însuși adevărul. Era adevărat că, pînă cu puțin timp înainte de a o fi întîlnit pe Sondra, fusese alături de Roberta în culmea mulțumirii și a încîntării.
— Și ce planuri de viitor aveai în legătură cu domnișoara Alden — în cazul cînd îți făcuseși astfel de planuri — înainte de a o întîlni pe domnișoara X ? Probabil te-ai gîndit uneori la asta, nu-i așa ?
— La drept vorbind, nu prea (spunînd acestea, își trecu nervos limba peste buze), fiindcă, să vedeți, propriu-zis nu am avut niciodată vreun plan... vreau să spun... nici o intenție de a proceda față de ea într-un mod care să nu fi fost cu totul corect. Și nici ea nu avea vreun plan, bineînțeles. Ne-am lăsat duși de viață, ca să zic așa, încă de la început. Poate din pricină că mă simțeam atît de singur acolo. Nici ea, nici eu nu legasem vreo prietenie. Și, apoi, mai era și regulamentul acela, care-mi interzicea să mă plimb cu

ea, şi astfel, o dată împreună, am continuat, foarte simplu, fără să ne gîndim prea mult la ceea ce făceam, bănuiesc, nici unul, nici altul.

— V-aţi lăsat duşi de viaţă pentru că nu se întîmplase încă nimic şi nu bănuiai că ceva s-ar putea, totuşi, întîmpla. Aşa ceva ?

— Nu, domnule... Vreau să spun, da, domnule. Aşa a fost.

Clyde îşi dădea silinţa să repet întocmai aceste răspunsuri aşa de importante pe care se căznise atîta să le înveţe.

— Totuşi, probabil că v-aţi gîndit la unele lucruri... unul dintre voi, sau chiar amîndoi. Dumneata aveai 21 de ani, şi ea, 23.

— Da, domnule. Cred că da... cred că mă gîndeam la unele lucruri, din cînd în cînd.

— Şi la ce anume te gîndeai ? Poţi să-ţi reaminteşti ?

— Da, domnule, cred că da. Adică... ştiu... mă gîndeam uneori că dacă toate vor merge bine, dacă voi cîştiga ceva mai mulţi bani şi dacă ea îşi va găsi de lucru în altă parte, vom putea începe să ieşim în public împreună, şi într-o zi, dacă vom continua să ne iubim aşa cum ne iubeam atunci, ne vom căsători, poate...

— Aşadar, te-ai gîndit cu adevărat că o vei lua în căsătorie ?

— Da, domnule. Ştiu că m-am gîndit la acest lucru, chiar aşa precum am spus.

— Asta a fost însă înainte de a o întîlni pe domnişoara X ?

— Da, domnule, a fost înainte.

(— Bine lucrat ! şopti Mason, sarcastic, la urechea senatorului Redmond.

— Excelent joc de scenă ! întări Redmond, şoptit.)

— Dar i-ai spus-o vreodată prin cuvinte ? continuă Jephson.

— Nu, domnule. Nu-mi amintesc s-o fi făcut... chiar prin cuvinte.

— I-ai spus-o, sau nu i-ai spus-o ? Care din două ?

— De... nici una, nici alta, la drept vorbind. Îi spuneam adesea că o iubesc, că nu vreau să mă părăsească niciodată şi că sper că n-o s-o facă vreodată.

— Dar nu că vrei s-o iei în căsătorie ?

— Nu, domnule. Nu că vreau s-o iau în căsătorie.

— Bine, bine ! Şi ea... ea ce spunea ?

— Că nu mă va părăsi niciodată, răspunse Clyde, tărăgănat şi nervos, amintindu-şi în acel moment ultimele ţipete ale Robertei şi ochii ei, care-l priveau ţintă. Îşi scoase batista din buzunar şi începu să-şi şteargă faţa şi mîinile umede şi reci.

(— Bine regizat ! murmură Mason cu calm şi cinism.

— Destul de abil, destul de abil ! remarcă Redmond, în surdină.)

— Dar spune-mi, continuă Jephson, blînd şi totuşi cu răceală, dacă acestea erau sentimentele dumitale pentru domnişoara Alden, cum de a fost posibil, atunci cînd ai întîlnit-o pe respectiva domnişoară X, să te schimbi atît de repede ? Eşti atît de nestatornic încît nu ştii de la o zi la alta ce vrei ?

— Ca să spun drept, nu credeam aşa ceva pînă în clipa aceea... nu, domnule.

— Ai mai fost vreodată, în viaţa dumitale, îndrăgostit puternic înainte de a o fi întîlnit pe domnişoara Alden ?

— Nu, domnule.

— Dar ai socotit vreodată legăturile dumitale cu domnişoara Alden drept un sentiment adevărat şi puternic... înainte de a o fi cunoscut pe domnişoara X ?

— Da, domnule.

— Şi după aceea ? Ce s-a întîmplat după aceea ?

— De... după aceea... nu mai era acelaşi lucru.

— Vrei să spui că, după ce ai văzut-o pe domnişoara X o dată sau de două ori, nu ai mai simţit nimic pentru domnişoara Alden ?

— Nu, domnule, nu a fost chiar aşa ! lămuri Clyde repede şi hotărît. Am continuat încă să ţin la ea... multă vreme. Dar înainte de a-mi putea da seama, îmi pierdusem cu desăvîrşire capul din pricina... din pricina domnişoarei... domnişoarei...

— Da, a domnişoarei X. Ştim. Te-ai îndrăgostit nebuneşte de ea. Aşa s-au petrecut lucrurile, nu ?

— Da, domnule.

— Şi pe urmă ?

— Pe urmă... pe urmă... nu mai puteam s-o iubesc pe domnişoara Alden atît de mult. Broboane mici de sudoare acoperiră fruntea lui Clyde cînd rosti aceste cuvinte.

— Înţeleg, înţeleg, continuă Jephson oratoric, vizînd juriul şi sala. Ca în *O mie şi una de nopţi,* povestea celui vrăjit şi a vrăjitoarei.

— Nu prea înţeleg ce vreţi să spuneţi... făcu Clyde.

— Povestea unui băiat care a fost fermecat de frumuseţe, dragoste şi bogăţie, de lucruri pe care uneori credem că le dorim cu toată puterea şi pe care nu le putem obţine niciodată, iată ce vreau să spun ; şi la asta se reduce o bună parte din dragostea ce ne e dat s-o avem pe pămînt.

— Da, domnule, făcu Clyde plin de nevinovăţie, spunîndu-şi, nu fără dreptate, că era o simplă figură retorică din partea lui Jephson.

— Dar ceea ce vreau să știu este . cum se face că, iubind-o pe domnișoara Alden atît de mult, precum spui că ai iubit-o, și avînd cu ea acele legături care ar fi trebuit consfințite prin căsătorie, cum se face că ai putut să te simți atît de puțin legat sau obligat față de ea, încît să nutrești ideea de a o părăsi pentru domnișoara X? Cum de s-a întîmplat așa ceva? Aș vrea să știu, și domnii jurați, de asemenea, sînt sigur. Unde era sentimentul dumitale de recunoștință? Sentimentul dumitale de obligație morală? Vrei să spui poate că-ți lipseau cu desăvîrșire? Am vrea să știm!

Acesta era de-a dreptul un interogatoriu nemilos, un atac împotriva propriului său client. Totuși, Jephson se menținea în limita drepturilor sale, așa că Mason nu interveni.

— Să vă spun drept... și aici Clyde șovăi și începu să se bîlbîie, ca și cum nu ar fi fost instruit mai dinainte cu privire la toate acestea, părînd că răscolește în adîncul gîndurilor sale — de fapt asta și făcea! — pentru a găsi cuvintele care i-ar îngădui să explice totul. Căci, deși învățase pe dinafară răspunsurile, acum, cînd i se punea întrebarea în fața curții, o dată cu evocarea vechii probleme ce-l neliniștise și tulburase atît de mult la Lycurgus, nu reușea să-și amintească exact ceea ce fusese învățat să răspundă, astfel că, răsucindu-se și foindu-se pe scaun, sfîrși prin a spune: Adevărul este că nu mă gîndeam prea mult la aceste lucruri. Nici n-aș fi putut, după ce o văzusem... Am încercat de mai multe ori, dar n-am putut. O iubeam pur și simplu, și nu o mai iubeam pe domnișoara Alden. Știam că nu mă port chiar cum trebuie, și-mi părea rău pentru Roberta, dar nu aveam ce face. Nu mă gîndeam decît la domnișoara X, și nu puteam să mă mai gîndesc la Roberta așa cum mă gîndisem mai înainte, oricît m-aș fi silit.

— Vrei să spui că în adîncul conștiinței dumitale nu sufereai deloc din pricina acestor lucruri?

— Ba da, domnule, sufeream, răspunse Clyde. Știam că nu mă port cum trebuie, și asta mă făcea să sufăr mult, pentru ea, ca și pentru mine. Dar, cu toate acestea, nu reușeam să mă port altfel. (Repeta cuvintele pe care Jephson i le dăduse în scris și pe care, atunci cînd le citise pentru prima oară, le găsise destul de sincere. Suferise într-o oarecare măsură.)

— Și după aceea?

— După aceea a început să se plîngă că nu mă mai duc s-o văd atît de des ca înainte.

— Cu alte cuvinte, începuseși s-o neglijezi.

— Da, domnule, puțin, dar nu de tot, nu, domnule.

— Bine, dar cînd ţi-ai dat seama că eşti atît de îndrăgostit de această domnişoară X, ce-ai făcut ? Te-ai dus să-i spui domnişoarei Alden că n-o mai iubeşti şi că iubeşti pe alta ?

— Nu, domnule, nu m-am dus. Cel puţin nu atunci.

— De ce nu atunci ? Socoteai că e drept şi cinstit să declari în acelaşi timp la două fete că le iubeşti ?

— Nu, domnule, dar lucrurile nu s-au întîmplat chiar aşa. Vedeţi, pe vremea aceea de-abia o cunoşteam pe domnişoara X şi nu-i spuneam nimic. Nici nu mi-ar fi îngăduit s-o fac. Îmi dădeam totuşi seama că n-o mai puteam iubi pe domnişoara Alden.

— Dar pretenţiile pe care domnişoara Alden le avea asupra dumitale ? Nu-ţi dădeai seama că erau, sau cel puţin trebuiau să fie, suficiente pentru a te împiedica să alergi după o altă fată ?

— Ba da, domnule.

— Bine, şi atunci de ce ai făcut-o ?

— Nu-i puteam rezista.

— Domnişoarei X vrei să spui ?

— Da, domnule.

— Aşa încît ai continuat s-o curtezi pînă cînd ţi-a răspuns cu aceeaşi dragoste, nu ?

— Nu, domnule, lucrurile nu s-au întîmplat deloc aşa.

— Bine, atunci cum s-au întîmplat ?

— O întîlneam doar în lume şi m-am îndrăgostit nebuneşte de ea.

— Înţeleg. Totuşi, nu te-ai dus să-i spui domnişoarei Alden că n-o mai poţi iubi ?

— Nu, domnule. Atunci, nu.

— Şi de ce nu ?

— M-am gîndit că asta ar face-o să sufere, şi nu voiam s-o fac să sufere.

— Ah, înţeleg. Îţi lipsea curajul moral şi intelectual ca să faci asta, nu-i aşa ?

— Nu ştiu ce vreţi să spuneţi prin „curaj moral şi intelectual“ — ripostă Clyde, puţin jignit şi iritat de caracterizarea ce i se făcea — dar îmi părea totuşi rău pentru ea. Plîngea, şi nu am avut tăria să-i spun ceva,

— Înţeleg. Bine, aşa să fie, dacă zici dumneata. Dar acum răspunde-mi la altă întrebare : Raporturile acelea dintre voi doi... ce s-a întîmplat cu ele după ce ţi-ai dat seama că n-o mai iubeşti ? Au continuat ?

— Nu, nu, domnule, nu mult timp, în orice caz, răspunse Clyde, foarte nervos şi ruşinat.

Se gîndea la toată lumea aceea care era acolo, de faţă — la mama lui... — la Sondra — la tot poporul de pe întreg cuprinsul Statelor Unite, care vor citi şi vor afla totul. Cînd i se arătaseră întrebările, cu săptămîni şi săptămîni în urmă, îi ceruse lui Jephson să-i spună la ce aveau să servească toate acestea. Şi Jephson răspunsese : „Scopuri educative. Cu cît îi vom izbi mai brusc şi mai puternic cu unele realităţi ale vieţii de aici, cu atît îţi va fi mai uşor să găseşti cît mai multă înţelegere faţă de problema dumitale. Dar nu-ţi bate capul cu asta acum. Cînd va sosi vremea, dumneata răspunde numai la aceste întrebări şi lasă restul pe seama noastră ! Ştim noi ce avem de făcut." Aşa se face că acum Clyde adăugă :

— Vedeţi, după ce am cunoscut-o pe domnişoara X, nu mai puteam nutri aceleaşi sentimente pentru domnişoara Alden, astfel că am încercat să n-o mai vizitez atît de des. Dar, oricum, n-a trecut mult timp după aceea, şi s-a găsit într-o situaţie critică. Şi atunci... atunci...

— Da. Şi cînd s-a întîmplat asta cu aproximaţie ?

— Către cea de a doua jumătate a lunii ianuarie, anul trecut.

— Şi după ce s-a întîmplat asta ce ai făcut ? Ţi-ai dat sau nu seama că în astfel de împrejurări era de datoria dumitale s-o iei în căsătorie ?

— N-aş putea spune că da, cel puţin în stadiul în care se aflau lucrurile atunci... vreau să spun, în cazul cînd aş fi reuşit s-o scot din încurcătură.

— Şi de ce nu ? Ce înţelegi dumneata prin „stadiul în care se aflau lucrurile atunci" ?

— Păi... vedeţi... vedeţi... erau aşa cum v-am spus. Nu o mai iubeam şi, cum nu-i promisesem că o voi lua în căsătorie, iar ea ştia acest lucru, m-am gîndit că va fi destul de corect s-o ajut să iasă din încurcătură, şi apoi să-i spun că nu mai ţin la ea ca în trecut.

— Aşadar, n-ai putut s-o scoţi din încurcătură ?

— Nu, domnule. Dar am încercat.

— Te-ai dus la farmacistul acesta care a depus mărturie aici ?

— Da, domnule.

— Te-ai mai adresat şi altcuiva ?

— Da, domnule, încă la şapte alţii înainte de a putea găsi ceva.

— Şi ceea ce ai găsit n-a avut nici un efect ?

— Nu, domnule.

— Te-ai dus la acest tînăr negustor de galanterie, precum pretinde el în depoziţia lui ?

— Da, domnule.
— Şi el ţi-a dat adresa unui anumit doctor ?
— Da... mi-a dat, dar n-aş vrea să-i spun numele.
— Foarte bine, nici nu-i nevoie. Şi ai trimis-o pe domnişoara Alden la vreun doctor ?
— Da, domnule.
— S-a dus singură, sau ai însoţit-o şi dumneata ?
— Am însoţit-o... vreau să spun pînă la uşă.
— Şi de ce pînă la uşă ?
— Aşa ne-am înţeles. Credea şi ea, ca şi mine, că va fi mai bine aşa. Nu aveam prea mulţi bani atunci. M-am gîndit că doctorul va consimţi s-o ajute pentru mai puţin dacă o va vedea singură decît dacă ne-am fi dus împreună.
(„Să fiu afurisit dacă nu-mi fură toate atuurile ! îşi spuse Mason în acea clipă. Prevede toate întrebările cu care aveam de gînd să-l zdrobesc !“ Şi se îndreptă neliniştit în scaun. Burleigh, Redmond şi Earl Newcomb, toţi vedeau limpede unde voia să ajungă Jephson.)
— Înţeleg. Dar nu cumva din pricină că ţi-era teamă ca unchiul dumitale, sau domnişoara X să nu audă despre asta ?
— O, ba da ! Eu... vreau să spun... amîndoi ne-am gîndit şi am discutat despre asta... Ea ştia care era situaţia mea acolo.
— Dar nu ştia nimic despre domnişoara X ?
— Nu, nu ştia nimic despre domnişoara X.
— Şi de ce ?
— Socoteam că nu-i puteam spune chiar atunci. Ar fi suferit prea mult. Voiam să aştept pînă cînd avea să se restabilească.
— Şi atunci să-i spui şi apoi s-o părăseşti. Asta vrei să spui ?
— Da, domnule, de vreme ce nu o mai puteam iubi... desigur, domnule.
— Dar nu atîta timp cît se găsea în încurcătură ?
— Nu, domnule, nu atîta timp cît se găsea în încurcătură... dar, vedeţi, pe vremea aceea credeam că am s-o pot scăpa de necaz.
— Înţeleg. Starea ei însă nu ţi-a schimbat atitudinea, nu te-a făcut să doreşti să aranjezi totul, renunţînd la domnişoara X şi căsătorindu-te cu domnişoara Alden ?
— Nu... nu, domnule... nu chiar atunci... adică nu în vremea aceea.
— Ce vrei să spui prin „nu în vremea aceea“ ?
— Păi... mi s-a întîmplat să mă gîndesc la asta mai tîrziu... aşa cum v-am spus... dar nu atunci... asta s-a întîmplat după aceea... după ce plecasem în excursie la Adirondacks.

— Şi de ce nu atunci ?

— Am spus de ce. Eram prea îndrăgostit de domnişoara X şi nu mă mai puteam gîndi la altcineva în afară de ea.

— Nu te-ai putut hotărî să renunţi la ea nici chiar atunci ?

— Nu, domnule. Îmi părea rău, dar n-aveam ce face.

— Înţeleg. Dar asta nu are nici o importanţă acum. O să revin mai tîrziu. Acum aş vrea să explici în faţa domnilor juraţi, dacă poţi, ce anume avea această domnişoară X, în comparaţie cu domnişoara Alden, ce însuşiri care-o făceau atît de atrăgătoare în ochii dumitale ? Ce anume din manierele, din înfăţişarea, din spiritul sau din poziţia ei socială... ce anume te seducea atît de mult ? Ai putea să spui ?

Era o întrebare pe care atît Belknap, cît şi Jephson, în diferite feluri şi pentru diferite motive — de ordin psihologic, juridic şi personal — i-o puseseră de mai înainte lui Clyde, obţinînd, totuşi, rezultate diferite. La început nu putea şi nici nu voia să discute nimic în legătură cu ea, temîndu-se că orice ar fi spus va fi înregistrat şi folosit la proces şi în ziare o dată cu numele ei. Dar mai tîrziu, cînd, dată fiind tăcerea continuă a ziarelor cu privire la adevăratul ei nume, înţelesese că Sondra nu va fi amestecată, îşi permisese să vorbească mai liber despre ea. Aici, însă, pe banca martorilor, începu iar să şovăie şi să fie nervos.

— Păi... să vedeţi... e greu de spus. Mi se părea foarte frumoasă. Mult mai frumoasă decît Roberta... dar nu numai atît, ea era cu totul altfel decît celelalte persoane pe care le cunoscusem vreodată... mai independentă... şi toată lumea era atît de atentă la tot ce făcea şi spunea... Părea mai cultă decît toţi oamenii pe care îi cunoscusem pînă atunci. Şi-apoi, se îmbrăca atît de frumos, era foarte bogată, mereu în lumea bună, iar numele şi fotografia ei apăreau veşnic în ziare. Citeam despre ea în fiecare zi, atunci cînd nu o vedeam, şi în felul acesta aveam impresia că e mereu lîngă mine. Şi mai era şi îndrăzneaţă... nu simplă şi încrezătoare ca domnişoara Alden... şi la început mi-a venit greu să cred că am început s-o interesez. Am ajuns astfel să nu mă mai pot gîndi la nimeni şi nimic altceva, şi nu o mai doream deloc pe Roberta ! Mi-era de-a dreptul imposibil avînd-o pe domnişoara X mereu înaintea ochilor !

— Pe legea mea, mi se pare că erai îndrăgostit de-a binelea ! Sau poate hipnotizat, insinuă Jephson, ca o concluzie la această declaraţie, trăgînd cu coada ochiului înspre juriu. („Dacă ăsta nu este portretul unuia care şi-a pierdut capul, atunci cred că am chiorît eu !") Dar publicul şi juriul păstrară aceeaşi atitudine impasibilă, ca de piatră.

Îndată după aceea, intrară în apele repezi și tulburi ale pretinsului plan premeditat, spre care, în mod inevitabil, duceau toate cele discutate pînă aici.

— Bine, Clyde, și ce anume s-a întîmplat după aceea ? Spune-ne cît mai exact cu putință. Nu ascunde nimic și nici nu încerca să te pui într-o lumină mai bună sau mai proastă. Fata e moartă, și poate vei muri și dumneata dacă acești doisprezece domni vor hotărî așa pînă la urmă... (Un fior de gheață păru că străbate întreaga sală, ca și pe Clyde.) Dar adevărul rămîne lucrul cel mai de preț pentru liniștea dumitale sufletească... și aici Jephson se gîndi la Mason : „Să mai zică și la asta ceva dacă îi dă mîna !"

— Da, domnule, spuse Clyde cu simplitate.

— Bine, atunci, după ce s-a văzut în încurcătură, iar dumneata n-ai putut s-o ajuți, ce s-a întîmplat atunci ? Ce anume ai făcut ? Cum ai procedat ?... Apropo, un moment, ce salariu aveai dumneata în vremea aceea ?

— Douăzeci și cinci de dolari pe săptămînă, mărturisi Clyde.

— Nici o altă sursă de venituri ?

— Cum ați spus ?

— Nu mai aveai nici o altă sursă din care să mai cîștigi ceva pe vremea aceea ?

— Nu, domnule.

— Și cît costa camera ?

— Șapte dolari pe săptămînă.

— Și pensiunea ?

— Între cinci și șase dolari.

— Mai aveai și alte cheltuieli ?

— Da, domnule, hainele și rufele.

— Trebuia să-ți plătești cota-parte la toate reuniunile mondene la care luai parte, nu-i așa ?

— Mă opun ! întrebarea sugerează răspunsul ! strigă Mason.

— Opoziția este admisă ! proclamă judecătorul Oberwaltzer.

— Alte cheltuieli de care-ți amintești ?

— Da, mai erau biletele de autobuz și de tren. Mai trebuia apoi să contribui la toate cheltuielile mondene care se iveau !

— Cum să nu ! strigă Mason în culmea enervării. Aș dori să nu-i mai suflați răspunsurile papagalului ăstuia !

— Aș dori ca onoratul domn procuror al districtului să-și vadă de treburile lui ! ripostă Jephson, atît spre satisfacția lui Clyde, cît și spre a să proprie. Voia să risipească teama acestuia de Mason. Nu fac altceva decît să interoghez acuzatul ; cît despre papagali, am văzut destui aici în ultimele săptămîni, și toți trecuți pe la procitanie, ca niște școlari !

— Asta se numește calomnie! urlă Mason. Protestez și cer să mi se prezinte scuze!

— La scuze avem dreptul noi, eu și acuzatul, cu îngăduința domnului președinte, și nu voi întîrzia să le obțin, dacă domnul președinte va binevoi să suspende ședința cîteva minute, spuse Jephson, apoi, proptindu-se în fața lui Mason, adăugă: Și le voi obține chiar fără ajutorul legii!

La care Mason, crezînd că va fi atacat, se puse în gardă, în timp ce aprozii și ajutoarele lor, stenografii și copiștii, ba chiar și grefierul curții făcură cerc în jurul celor doi, în timp ce judecătorul Oberwaltzer lovea puternic în pupitru cu ciocănașul lui de lemn:

— Domnilor, domnilor! Ofensați curtea amîndoi! Amîndoi veți cere scuze atît curții, cît și unul celuilalt, altfel voi casa procesul pentru viciu de procedură și vă voi pedepsi pe amîndoi cu cîte zece zile închisoare și cinci sute de dolari amendă.

Spunînd acestea, se plecă înainte și se uită încruntat la amîndoi. Jephson nu se lăsă rugat. Cu o voce mieroasă, spuse:

— În aceste condițiuni, cer scuze domnului președinte precum și domnului procuror al districtului și domnilor jurați. Atacul îndreptat împotriva acuzatului de către domnul procuror districtual mi s-a părut prea nedrept și nepotrivit, asta e tot!

— Nu face nimic, spuse Oberwaltzer.

— În aceste condițiuni, cer scuze domnului președinte, precum și avocatului apărării. Am fost poate cam repezit. De asemenea, și acuzatului, rînji Mason, după ce-și aruncă mai întîi privirile în ochii furioși și necruțători ai judecătorului Oberwaltzer, apoi în cei ai lui Clyde, care tresări și-și întoarse fața în altă parte.

— Continuați, mormăi Oberwaltzer, posac.

— Așadar, Clyde, reluă Jephson, tot atît de calm ca și cum n-ar fi făcut altceva decît să aprindă și să arunce un băț de chibrit, spui că salariul dumitale era de douăzeci și cinci de dolari pe săptămînă și aveai aceste diferite cheltuieli. Reușiseși pînă atunci să pui deoparte ceva bani albi pentru zile negre?

— Nu, domnule, nu prea mult... la drept vorbind, deloc.

— Bine. Dar presupunînd că un doctor la care ar fi recurs domnișoara Alden ar fi consimțit s-o ajute și ar fi cerut, să zicem, o sută de dolari, sau cam așa ceva, ai fi fost în stare să procuri atîția bani?

— Nu, domnule... adică nu imediat.

— Avea ea ceva bani puși deoparte, despre care dumneata să fi știut?

— Nu, n-am ştiut nimic despre aşa ceva.

— Perfect ! Atunci cum voiai s-o ajuţi ?

— Păi, mă gîndeam că dacă ea, sau eu am găsi pe cineva dispus să aştepte şi să-i plătesc în rate, aş putea să economisesc şi să-i plătesc puţin cîte puţin.

— Înţeleg. Erai hotărît să faci asta, nu-i aşa ?

— Da, domnule, eram.

— I-ai spus şi ei, nu ?

— Da, domnule, ştia şi ea.

— Bine, dar cînd nici dumneata, nici ea nu aţi găsit pe nimeni care s-o ajute, ce s-a întîmplat atunci ? Ce ai făcut după aceea ?

— Atunci ea a vrut s-o iau în căsătorie.

— Imediat ?

— Da, domnule... imediat.

— Şi dumneata ce i-ai spus ?

— I-am spus că nu pot pentru moment. Nu aveam nici un ban ca să ne putem căsători. Şi, în afară de asta, dacă ne căsătoream şi nu plecam undeva, cel puţin pînă la naşterea copilului, toată lumea ar fi aflat, şi eu n-aş mai fi putut rămîne la Lycurgus cu nici un chip. Nici ea.

— De ce ?

— Vedeţi, acolo erau rudele mele. Cred că nu ne-ar fi lăsat să lucrăm mai departe la ei pe nici unul dintre noi.

— Înţeleg. Nu te-ar fi considerat demn de situaţia pe care o ocupai. Nici pe domnişoara Alden, nu-i aşa ?

— Cel puţin aşa credeam, răspunse Clyde.

— Şi pe urmă ?

— Pe urmă, chiar dacă aş fi vrut să plec şi să mă căsătoresc cu ea, tot nu aveam destui bani pentru asta, după cum nu avea nici dînsa. Ar fi trebuit să renunţ la post şi să mă duc să-mi caut o altă slujbă, în altă parte, înainte de a o fi putut aduce şi pe ea. În afară de asta, nu ştiam unde aş putea găsi un post în care să pot intra şi să cîştig atît cît cîştigam dincolo.

— Dar slujba de la hotel ?... Nu puteai să te întorci acolo ?

— Ba poate că da... dacă aş fi avut vreo recomandare de la cineva. Dar nu voiam să mă reîntorc la hotel.

— De ce ?

— Pentru că nu-mi plăcea felul de viaţă de acolo.

— Dar nu însemna că nu mai voiai să faci absolut nimic, nu-i aşa ? Nu asta era atitudinea dumitale, nu-i aşa ?

— O, nu, domnule. Nici vorbă de așa ceva. I-am spus deschis că dacă vrea să plece pentru un timp oarecare, timp în care ar fi născut, și să-mi îngăduie să rămîn mai departe la Lycurgus, voi încerca să-mi restrîng cheltuielile și să-i dau tot ce pot economisi, pînă cînd ea se va restabili complet.

— Dar nu i-ai spus că te vei căsători cu ea ?

— Nu, domnule, atunci nu mă simțeam în stare s-o fac.

— Și ea ce-a zis ?

— S-a opus. Spunea că nu poate și nu vrea să treacă printr-o asemenea încercare decît dacă mă voi căsători cu ea.

— Înțeleg. Cum, imediat ?

— Da, sigur, cît mai repede. Era dispusă să mai aștepte puțin, dar nu să plece înainte de a ne fi căsătorit.

— Și i-ai spus că nu mai ții la ea ?

— Da, aproape... da, domnule.

— Ce înțelegi prin „aproape" ?

— I-am spus că nu voiam să mă căsătoresc. De altfel, știa că nu o mai iubesc. Ea însăși îmi spunea mereu.

— Ți-o spunea dumitale atunci ?

— Da, domnule. Deseori.

— Ei, da, e adevărat, reiese din toate scrisorile ei, care au fost citite aici. Dar cînd a refuzat atît de categoric, dumneata ce ai făcut ?

— Ce e drept, nu prea știam ce să fac. Mă gîndeam, însă, că dacă aș putea s-o fac să se întoarcă acasă pentru cîtăva vreme, în timp ce eu aș căuta să economisesc ce pot... știți... mă gîndeam că... o dată acolo și văzînd că nu doresc să mă căsătoresc cu ea... (Clyde se opri și-și trecu mîna peste buze. Era greu să minți în felul acesta.)

— Da, da, continuă. Și adu-ți aminte adevărul, oricît de rușinos ar fi pentru dumneata ; e preferabil oricărei minciuni.

— ...Și poate cînd ar fi fost mai puțin speriată și nu chiar atît de hotărîtă...

— Nu erai și dumneata speriat ?

— Ba da, domnule.

— Foarte bine ; continuă.

— Atunci, mă gîndeam că dacă i-aș fi oferit tot ce aș fi putut să economisesc pînă în ziua aceea... vedeți, eu mă gîndeam că poate tot voi reuși să împrumut ceva de la cineva .. ar fi consimțit poate să plece, fără a mă sili să mă căsătoresc cu ea... să trăiască undeva și să mă lase s-o ajut.

— Înțeleg. Și n-a consimțit ?

— Nu, n-a consimțit să nu mă căsătoresc cu ea, însă a acceptat să plece pentru o lună de zile. N-am reușit s-o fac să-mi promită că-mi redă libertatea.

— Dar dumneata i-ai spus vreodată — înainte sau după asta — că ai să te duci s-o iei și ai să te căsătorești cu ea ?

— Nu, domnule, nu am spus niciodată așa ceva.

— Dar ce anume i-ai spus ?

— I-am spus că... de îndată ce fac rost de bani — Clyde se bîlbîi, pentru că se simțea nervos și rușinat peste măsură — am să mă duc și eu, cam peste o lună, și-o să putem pleca undeva, pînă cînd... pînă cînd ar fi scăpat de chestia aceea.

— Dar nu i-ai spus că ai să te căsătorești cu ea ?

— Nu, domnule, nu i-am spus.

— Însă ea tot voia să vă căsătoriți, nu-i așa ?

— Da, domnule.

— Știai că la vremea aceea te-ar fi putut sili s-o faci — să te căsătorești adică, în ciuda refuzului dumitale ?

— Nu, domnule, nu știam. Chiar dacă aș fi știut, tot m-aș fi opus, firește. Planul meu era să aștept cît ar fi fost posibil, să strîng cît mai mulți bani, și pe urmă, cînd ar fi venit timpul, să refuz pur și simplu și să-i dau toți banii pe care i-aș fi avut și apoi să continui s-o ajut, după puterile mele, și după aceea.

— Dumneata știi însă, continuă Jephson cu tonul cel mai suav și diplomat din lume, că în aceste scrisori, pe care ți le-a adresat domnișoara Alden — se întinse și luă de pe masa procurorului originalele scrisorilor Robertei, cîntărindu-le solemn în mînă — sînt unele amănunte asupra unui *plan*, pe care îl aveați amîndoi în legătură cu excursia aceea ? Așa cel puțin reiese : Domnișoara Alden credea că dumneata ai un asemenea plan. Ei bine, despre ce plan anume era vorba ? Ea pomenește clar despre el, și, dacă nu mă înșel, îl numește „planul nostru".

— Știu, răspunse Clyde, care în ultimele două luni discutase de mai multe ori chestiunea aceasta cu Belknap și Jephson. Dar singurul plan de care am cunoștință, spuse el, căznindu-se să pară sincer și convingător, este acela pe care l-am propus eu fără încetare.

— Și anume ?

— Ca ea să plece și să-și ia o cameră undeva, iar pe mine să mă lase s-o ajut și să vin s-o văd din cînd în cînd.

— Nu, aici te înșeli ! ripostă Jephson, cu subînțeles. Acesta nu este și nu poate să fie planul pe care îl avea ea în minte. În una din aceste scrisori spune că știe cît de greu îți va fi dumitale să pleci și să lipsești atît de mult — pînă cînd ea va scăpa de încurcătură, eventual — dar că nu se poate altfel.

— Da, știu, răspunse Clyde repede, întocmai cum fusese învățat, dar ăsta a fost planul ei, nu al meu. Ea continua să-mi spună mai tot timpul că acesta e lucrul pe care vrea să-l fac eu, și va trebui să-l fac pînă la urmă. Mi-a spus-o la telefon de mai multe ori, și se poate ca eu să-i fi răspuns „bine, bine", fără a-i da de înțeles că sînt întru totul de acord, ci doar că aveam intenția să discut cu ea mai tîrziu.

— Aha ! Asta e, care va să zică, dînsa înțelegea una, iar dumneata te gîndeai la cu totul altceva.

— Tot ce pot să spun e că niciodată n-am fost de acord cu planul ei. Adică n-am făcut niciodată altceva decît să-i cer să aștepte și să nu facă nimic pînă cînd nu voi strînge destui bani ca să mă pot duce acolo și să vorbesc mai pe îndelete cu ea, apoi s-o conving să plece, așa cum îi propusesem.

— Dar dacă ea n-ar fi vrut să accepte planul dumitale... atunci ?

— Atunci aveam de gînd să-i vorbesc despre domnișoara X și s-o rog să-mi redea libertatea.

— Și dacă n-ar fi vrut totuși ?

— Îmi spuneam că aș putea să fug, dar, de fapt, nu-mi prea plăcea să mă gîndesc la așa ceva...

— Știi, Clyde, fără doar și poate, că unii dintre cei prezenți aici cred că la mijloc e vorba de un plan premeditat, care s-a înfiripat în mintea dumitale atunci, și anume ca, la adăpostul unor nume false, s-o ademenești spre unul din lacurile acelea singuratice din Adirondacks și s-o omori sau s-o îneci acolo cu tot sîngele rece, pentru a deveni liber și a putea să te căsătorești cu domnișoara X. E ceva adevărat în toate acestea ? Spune domnilor jurați — da, sau nu — care e realitatea ?

— Nu ! Nu ! Nu am pus niciodată la cale uciderea ei sau a altcuiva ! protestă Clyde cu tonul cel mai dramatic, apucîndu-se de brațul scaunului și căutînd să fie cît mai hotărît în afirmații, așa cum fusese instruit. Totodată, se sculă de pe scaun și căută să pară ferm și convingător, deși sufletul și mintea îi erau răvășite de conștiința că pusese la cale această ucidere, ceea ce îl făcea atit de neputincios, încît se simțea cuprins de durere și groază.

Ah, privirile tuturor oamenilor acestora !... Privirile judecătorului, și ale juraților, și ale lui Mason, și ale tuturor ziariștilor și ziaristelor ! Fruntea i se acoperi din nou de broboane reci de sudoare și-și trecu nervos limba peste buzele subțiri, înghițind cu greu, deoarece gîtlejul îi era uscat.

Problema fu apoi întoarsă şi pe o faţă şi pe alta, începînd cu seria de scrisori adresate de Roberta lui Clyde, după ce ajunsese acasă, şi sfîrşind cu aceea prin care îi cerea să vină s-o ia, altfel, se va întoarce la Lycurgus şi-l va demasca. Jephson analiză .toate etapele „pretinsului“ plan premeditat şi ale „pretinsei“ crime şi făcu tot ce-i stătu în putinţă pentru a minimaliza şi a spulbera chiar, în cele din urmă, tot ce fusese formulat pînă atunci de acuzare.

Comportarea suspectă a lui Clyde, faptul că nu-i scrisese Robertei ? Simplu : se temea de complicaţii în legătură cu rudele sale, cu munca lui, cu toate. La fel, în ceea ce priveşte întîlnirea proiectată la Fonda. În perioada aceea nu plănuia nici un fel de excursie cu ea, nicăieri în mod special. Se gîndea numai, vag, s-o întîlnească undeva, oriunde, şi s-o convingă, poate, să-l părăsească. Dar cum sosise luna iunie, şi planul lui era cu totul neprecis, primul lucru care-i trecu prin minte fu acela de a pleca împreună într-o staţiune oarecare de vilegiatură, una mai puţin costisitoare. Roberta însăşi a fost aceea care i-a amintit, la Utica, de unele lacuri de la nordul oraşului. Acolo, la hotel, şi nu la gară, şi-a procurat el cîteva hărţi şi prospecte turistice, afirmaţie fatală într-un sens, deoarece Mason poseda un prospect purtînd pe una din coperţi ştampila „Hotel Lycurgus“, amănunt ce-i scăpase lui Clyde atunci cînd îl luase. Or, în timp ce Clyde făcea aceste declaraţii, Mason se gîndea la prospect. Dar faptul că plecase din Lycurgus pe o stradă lăturalnică ? Explicabil : dorea să ascundă plecarea sa cu Roberta, fireşte, dar numai pentru a evita ca atit numele ei, cît şi al lui să fie expuse vreunui scandal. Acelaşi lucru se putea spune şi în legătură cu faptul că au călătorit în compartimente separate, că s-au înscris ca „domnul şi doamna Clifford Golden“, şi aşa mai departe, despre toată gama de disimulări şi de subterfugii. În ceea ce priveşte cele două pălării, ei bine, a lui fiind murdară şi văzînd una care-i plăcea, a cumpărat-o. Iar cînd şi-a pierdut pălăria, în cursul accidentului, natural, şi-a pus-o pe cealaltă. Desigur, poseda şi luase cu el un aparat de fotografiat şi era adevărat că-l avusese în timpul primei vizite la vila Cranston, la 18 iunie. Singurul motiv pentru care negase la început că l-ar fi luat a fost teama de a fi implicat în această moarte cu totul accidentală a Robertei într-un fel care s-ar fi putut să fie greu de explicat. Fusese pe nedrept acuzat de uciderea ei imediat după arestarea lui în pădure, iar pe lîngă asta, participarea la această excursie fatală nu-l înspăimîntase mai puţin şi, neavînd nici un avocat şi pe nimeni care să pună un cuvînt bun pentru el, socotise că e mai bine să nu spună

nimic și astfel, pentru moment, a negat totul, deși, de îndată ce i s-au dat apărători, le-a mărturisit acestora adevăratele împrejurări în legătură cu moartea Robertei.

La fel și despre costumul care lipsea. Pentru că era ud și plin de noroi, l-a făcut sul în pădure, și după ce a ajuns la vila Cranston, l-a ascuns după niște pietre, cu intenția de a se întoarce să-l ia și să-l dea la curățat. După ce a fost însă pus în legătură cu domnii Belknap și Jephson, le-a povestit imediat, ei au găsit costumul și l-au dat la curățat.

— Acum, Clyde, vorbește-ne despre planurile dumitale și despre plimbarea aceea pe lac ; în primul rînd despre asta !

De-aici încolo — întocmai precum i-o schițaseră Jephson și Belknap — urmă povestirea felului în care Roberta și el ajunseseră la Utica și, pe urmă, la lacul Grass. Dar fără să-și fi făcut nici un plan ! Intenționa, în cazul cel mai rău, să-i vorbească despre marea lui dragoste pentru domnișoara X și să apeleze la simpatia și înțelegerea ei, pentru a o determina să-i redea libertatea, oferindu-se, totodată, să facă pentru ea tot ce-o să poată. În caz de refuz, avea de gînd să rupă legăturile, și, la nevoie, să plece din Lycurgus, renunțînd la totul.

— Dar cînd am văzut-o la Fonda, și, mai tîrziu, la Utica, atît de obosită, de neliniștită și atît de neputincioasă — spuse Clyde, căutînd să împrumute un accent de sinceritate cuvintelor pe care fusese învățat să le rostească — a început să mi se facă din nou milă de ea.

— Așa, și pe urmă ?

— Nu eram chiar atît de sigur că, în cazul cînd va refuza să-mi redea libertatea, o să mă lase inima s-o părăsesc.

— Foarte bine, și atunci ce hotărîre ai luat ?

— Nici o hotărîre atunci. Am ascultat tot ce-mi spunea și am încercat să-i dau a înțelege cît de greu avea să-mi fie s-o ajut chiar în cazul cînd aș fi plecat cu dînsa. Aveam numai cincizeci de dolari...

— Da, și ?

— Pe urmă a început să plîngă și mi-am spus că nu trebuie să mai vorbesc despre asta acolo. Era prea abătută și prea nervoasă. De aceea am întrebat-o dacă n-ar vrea să ne ducem undeva, pentru o zi, două, să se mai întremeze puțin... continuă Clyde, numai că, rostind aceste cuvinte, din cauza minciunii gogonate pe care o spunea, se răsuci și înghiți în sec, în felul acela atît de caracteristic lui ori de cîte ori încerca un lucru care îl depășea : un neadevăr, o sforțare a inteligenței ; apoi adăugă : Și ea a spus da, poate la unul din lacurile acelea din Adirondacks, indiferent care.

numai dacă, fireşte, ne putem permite aşa ceva. Şi i-am spus că, după părerea mea, putem să mergem acolo, mai ales pentru că o vedeam aşa de prăpădită...

— Cu alte cuvinte, s-ar înţelege că te-ai dus acolo mai mult din cauza ei ?

— Da, domnule, din cauza ei.

— Înţeleg. Continuă.

— Pe urmă m-a rugat să mă duc jos, în holul hotelului sau altundeva, să fac rost de nişte prospecte şi să căutăm un loc unde să nu coste prea scump.

— Şi te-ai dus ?

— Da, domnule.

— Pe urmă ?

— Le-am răsfoit şi, pînă la sfîrşit, ne-am decis pentru lacul Grass.

— Cine ? Amîndoi sau ea ?

— Să vedeţi, ea a luat un prospect, şi eu altul, şi într-al ei a văzut o reclamă despre un hotel de la lacul Grass, unde două persoane ar putea să stea cu douăzeci şi unu de dolari pe săptămînă, sau cinci dolari pe zi pentru amîndoi. Şi mi-am spus că mai mult de atît n-am putea să ne permitem pentru o zi.

— Aveţi de gînd să staţi numai o zi ?

— Nu, domnule. Ce puteam face dacă ar fi vrut să stăm mai mult ? La început mă gîndeam că am putea sta o zi, două sau trei. N-aş putea spune de cît timp aş fi avut nevoie ca să discut cu ea cum trebuie, s-o fac să-mi înţeleagă situaţia...

— Perfect ! După aceea ?

— După aceea, a doua zi ne-am dus la lacul Grass.

— Tot în compartimente separate ?

— Da, domnule, în compartimente separate.

— Şi, o dată ajunşi acolo...

— Ne-am înscris.

— Sub ce nume ?

— Clifford Golden cu doamna.

— Te mai temeai şi acum c-o să te recunoască cineva ?

— Da, domnule.

— Ai încercat să-ţi schimbi şi scrisul cumva ?

— Da, domnule, puţin.

— Dar de ce ai folosit tot timpul iniţialele dumitale proprii — C. G. ?

— Păi, mă gîndeam că iniţialele de pe valiză trebuie să corespundă cu cele din registru, dar, în acelaşi timp, să fie un alt nume.

— Înţeleg. Deştept într-un sens, mai puţin deştept în altul... deştept numai pe jumătate, cum e mai rău! (Mason dădu să se ridice de pe scaunul lui şi să protesteze, dar, răzgîndindu-se, se aşeză la loc. Jephson aruncă repede o privire cercetătoare spre juraţii aşezaţi în dreapta lui.) Foarte bine! I-ai explicat pînă la urmă că vrei să termini o dată pentru totdeauna, aşa cum îţi propuseseşi, sau nu?

— Voiam să-i spun toate astea după ce am fi ajuns acolo, dacă, bineînţeles, aş fi putut... în orice caz, a doua zi... dar cînd am sosit şi ne-am instalat, îi dădea zor mereu că, dacă vreau să mă căsătoresc cu ea chiar atunci, nu are intenţia să rămînă măritată multă vreme, că e bolnavă, obosită, se simte tare prost... că tot ce doreşte e să scape odată şi să-i dea copilului un nume, iar după aceea o să plece şi o să mă lase şi pe mine să-mi văd de treabă.

— Şi pe urmă?

— Pe urmă... pe urmă ne-am dus pe lac.

— Care lac, Clyde?

— Lacul Grass. După ce am ajuns acolo, ne-am dus să vîslim.

— Îndată ce aţi sosit? După amiază?

— Da. Ea voia să mergem. Şi în timp ce vîsleam pe lac... (Clyde făcu o pauză.)

— Da, da, continuă!

— A început iar să plîngă. Mi s-a părut atît de nenorocită, de neputincioasă şi de obosită, încît mi-am spus că, la urma urmei, ea are dreptate, şi nu eu... că n-ar fi corect, din cauza copilului şi a tuturor celorlalte, să n-o iau în căsătorie — aşa că m-am hotărît să mă căsătoresc cu ea.

— Înţeleg. O schimbare sufletească. Şi i-ai spus asta atunci, pe loc?

— Nu, domnule.

— De ce nu? Nu-ţi ajungeau supărările pe care i le pricinuiseşi pînă atunci?

— Nu de asta, domnule. Să vedeţi, în timp ce mă pregăteam să-i spun, prin minte mi-au trecut toate lucrurile la care mă gîndisem pînă atunci.

— De pildă, ce?

— M-am gîndit la domnişoara X, şi la viaţa mea din Lycurgus, şi la ceea ce o să urmeze în cazul cînd aş fi apucat pe acest drum...

— Da.

— Şi... şi... înţelegeţi... mi-a fost cu neputinţă să-i spun atunci... nu... nu puteam să-i spun în ziua aceea, oricum...

— Atunci cînd i-ai spus?

— I-am spus să nu mai plîngă, deoarece eram convins că totul se va aranja cu bine dacă îmi va mai lăsa douăzeci şi patru de ore să mă gîndesc, că poate vom reuşi să ajungem la o înţelegere.

— Da. Mai departe.

— După puţin timp, mi-a spus că nu-i place lacul Grass. Şi că ar fi vrut să plecăm de acolo.

— *Ea*, ţi-a spus *ea* asta ?

— Da. Am scos hărţile din nou şi l-am întrebat pe un cetăţean de la hotel dacă nu cumva cunoaşte lacurile de prin împrejurimi. Mi-a răspuns că cel mai frumos dintre toate lacurile de acolo este Big Bittern. Eu îl mai văzusem înainte şi i l-am descris Robertei. I-am repetat şi ce-mi spusese omul acela, iar atunci m-a întrebat de ce nu ne ducem acolo.

— Şi ăsta e motivul pentru care v-aţi dus acolo ?

— Da, domnule.

— Nici un alt motiv ?

— Nu, domnule, nici un alt motiv, în afară de faptul că se afla mai la sud, şi noi urma să trecem pe acolo în orice caz.

— Înţeleg. Asta se întîmpla joi 8 iulie.

— Da.

— Ei bine, Clyde, după cum ai auzit şi dumneata, ai fost acuzat aici că ai dus-o pe domnişoara Alden pe lacul acela numai cu intenţia premeditată de a o ucide, de a o asasina, de a găsi un colţ retras şi singuratic unde s-o loveşti cu aparatul dumitale de fotografiat, cu o vîslă, cu un băţ sau poate cu o piatră, apoi s-o îneci. Ei, ce ai de zis la toate astea ? Este sau nu adevărat ?

— Nu, domnule ! Nu e adevărat ! răspunse Clyde, clar şi apăsat. În primul rînd nu m-am dus acolo pentru că aş fi vrut eu. Am ascultat-o pe ea, pentru că nu-i plăcea lacul Grass... Şi cum începuse să se înfunde în scaun, se îndreptă şi privi juriul şi publicul cu toată concentrarea şi convingerea de care era în stare, asa cum fusese învăţat în prealabil. Adăugă în acelaşi timp : Doream, pe de altă parte, să-i fac pe plac, numai s-o văd că se mai înveseleşte.

— Tot atît de milă îţi era de ea şi în joia aceea, ca şi cu o zi mai înainte ?

— Da, domnule, ba cred că şi mai mult.

— Între timp te hotărîseşi definitiv cu privire la ce aveai de făcut ?

— Da.

— Adică ?

— Eram hotărît să mă port cît mai frumos cu putinţă. Mă gîndisem toată noaptea şi-mi dădeam seama cît de groaznic se va simţi dacă n-o să mă port cum trebuie cu ea, fiindcă în trei sau patru rînduri îmi spusese că în caz contrar, se va omorî. Aşa că în dimineaţa zilei aceleia am luat hotărîrea să dreg lucrurile, întîmplă-se ce s-o întîmpla !

— Asta se petrecea la lacul Grass. Mai eraţi la hotel în dimineaţa de joi ?

— Da.

— Şi ce anume aveai de gînd să-i spui ?

— Păi... cum îmi dau seama că nu m-am purtat frumos cu ea şi-mi pare rău ; pe de altă parte, propunerea ei e destul de dreaptă, şi dacă, după cele ce-i voi spune, mai ţine încă să fie cu mine, o să plec şi o să mă căsătoresc cu ea... că am fost şi mai sînt încă îndrăgostit de o altă fată şi nu pot face nimic... că probabil, ori mă căsătoresc; ori nu mă căsătoresc cu ea...

— Cu domnişoara Alden vrei să spui ?

— Da, domnule... voi continua s-o iubesc pe cealaltă fată, deoarece nu izbutesc s-o îndepărtez din gîndurile mele. Totuşi, dacă lucrul acesta îi era indiferent, mă voi căsători cu ea chiar dacă n-aş mai putea-o iubi aşa cum o iubisem cîndva. Asta e tot !

— Şi cum ar fi rămas cu domnişoara X ?

— M-am gîndit şi la ea, dar îmi spuneam că e mai bogată şi poate suporta mai uşor. Pe de altă parte, mă gîndeam că poate Roberta o să mă lase în pace, şi atunci am fi rămas prieteni şi aş fi ajutat-o după posibilităţile mele.

— Te hotărîseşi cu privire la locul unde aveai de gînd să te căsătoreşti cu ea ?

— Nu, domnule. Ştiam însă că sînt foarte multe localităţi mai jos de Big Bittern şi lacul Grass.

— Şi aveai de gînd să faci asta fără să-i spui un singur cuvînt domnişoarei X ?

— Nu, domnule, nu chiar aşa. Mi-am spus că dacă Roberta nu va fi dispusă să-mi redea libertatea şi n-o să aibă nimic împotrivă ca să plec de lîngă ea pentru cîteva zile, o să mă duc la domnişoara X şi o să-i spun, iar după aceea o să mă întorc. Dacă s-ar fi opus, atunci aveam de gînd să-i scriu domnişoarei X o scrisoare, prin care să-i explic cum stau lucrurile, apoi să mă căsătoresc cu Roberta.

— Înţeleg. Dar, Clyde, printre alte dovezi prezentate aici, se află şi scrisoarea găsită în buzunarul jachetei domnişoarei Alden, aceea pe care a scris-o la hotelul de la lacul Grass şi a adresat-o

mamei sale, scrisoare în care spunea că e pe cale de a se căsători îi spuseseşi dumneata în mod precis în dimineaţa aceea, la lacul Grass, că ai de gînd să te căsătoreşti cu ea ?

— Nu, domnule. Nu chiar aşa, dar cînd m-am sculat, dimineaţă, i-am spus că e o zi hotărîtoare pentru noi şi va trebui să hotărască singură dacă ţinea cu tot dinadinsul s-o iau în căsătorie sau nu.

— Aha, înţeleg. Aşa stau, care va să zică, lucrurile, zîmbi Jephson, uşurat. (Mason, Newcomb, Burleigh şi senatorul Redmond, care ascultau cu cea mai mare atenţie, exclamară, *sotto voce* şi aproape la unison : „Mii de draci !")

— Ei, acum să trecem la excursie Ai auzit toate declaraţiile de aici, precum şi motivele criminale ce ţi s-au pus în sarcină în legătură cu această deplasare. Vreau să ne povesteşti dumneata cum s-au petrecut lucrurile. S-a spus aici că ai luat la plecare ambele valize — pe a dumitale şi pe a ei — dar că pe a ei ai lăsat-o la Gun Lodge, cînd aţi ajuns acolo, iar pe a dumitale ai luat-o pe lac, în barcă. Pentru ce ai făcut acest lucru ? Vorbeşte, te rog, ca să te poată auzi toţi domnii juraţi.

— Da... spuse Clyde, simţindu-şi din nou gîtlejul atît de uscat, încît de-abia mai putea să vorbească. Motivul a fost că nu ştiam dacă vom găsi de-ale mîncării la Big Bittern, aşa încît am hotărît să luăm cîte ceva cu noi de la lacul Grass. Valiza ei era ticsită de lucruri, pe cîtă vreme într-a mea mai era loc Pe de altă parte, în valiza mea se afla aparatul de fotografiat şi trepiedul legat de ea. Aşa că m-am hotărît s-o las pe a ei şi s-o iau pe a mea.

— *Dumneata* ai hotărît ?

— Am întrebat-o şi pe ea ce crede şi a fost de aceeaşi părere

— Unde ai întrebat-o ?

— În trenul cu care am venit.

— Dumneata ştiai că o să vă întoarceţi la Gun Lodge după ce vă veţi plimba pe lac ?

— Da, domnule, ştiam. Trebuia să ne întoarcem tot pe acolo Alt drum nu exista. Aşa mi se spusese la lacul Grass.

— Şi în timp ce călătoreaţi în omnibus spre Big Bittern... îţi aduci aminte de declaraţia şoferului care v-a adus, potrivit căreia erai „foarte nervos" şi l-ai întrebat dacă în ziua aceea era multă lume acolo ?

— Îmi aduc aminte, da, domnule. Dar nu eram nervos deloc E posibil să-l fi întrebat dacă e multă lume acolo, dar nu văd nimic rău în asta. Cred că oricine poate pune o astfel de întrebare.

— Așa mi se pare și mie, spuse Jephson. Ei, ce s-a întîmplat după ce te-ai înscris la hotelul de la Big Bittern, te-ai urcat în barcă și ai plecat pe lac cu domnișoara Alden? Erai — dumneata, sau ea — mai preocupt ori mai nervos ca de obicei, sau, în orice caz, într-o stare diferită de aceea a unui om obișnuit care se duce să vîslească pe un lac? Te simțeai deosebit de fericit ori de trist, sau cum?

— N-aș putea să spun că eram prea abătut, nu, domnule. Firește, mă gîndeam la toate cîte trebuia să i le spun și la ceea ce mă aștepta, indiferent de hotărîrea ei. Cred că nu eram prea vesel, totuși îmi spuneam că, indiferent de soluție, lucrurile au să se dreagă într-un fel sau altul. Eram hotărît să mă însor cu ea.

— Dar ea? Era bine dispusă?

— Da, domnule. Părea să se simtă mult mai fericită, din anumite motive.

— Și despre ce ați discutat?

— Ei, mai întîi despre lac... cît era de frumos și unde o să mîncăm atunci cînd ni s-o face foame. Pe urmă am vîslit de-a lungul țărmului dinspre apus, căutînd nuferi Era așa de fericită, încît n-aș fi putut să-i spun ceva atunci, astfel că am continuat să vîslim pînă la ora 2, cînd am tras la țărm, să mîncăm.

— Unde s-a întîmplat asta? Fii bun și arată pe hartă, cu indicatorul de colo, unde anume ați coborît. Spune-ne cît timp ați stat pe țărm și pentru ce.

Clyde se apropie cu indicatorul în mînă de harta mare a lacului și a regiunii care fusese scena acestei tragedii și arătă amănunțit arcul larg parcurs de-a lungul țărmului, pîlcul de copaci la care s-au dus cu barca, după ce au mîncat, să-l vadă, frumosul covor de nuferi lîngă care zăboviseră, toate punctele unde se opriseră, pînă cînd, ajungînd la Golful Lunii, pe la orele 5 după amiază, au fost atît de vrăjiți de frumusețea acestui colț, încît n-au mai făcut altceva decît să stea în barcă și să-l contemple în tăcere. După aceea, vrînd să ia cîteva fotografii, au coborît pe țărm, lîngă un alt colț de pădure, în timp ce el se pregătea mereu să-i vorbească Robertei despre domnișoara X și să-i ceară hotărîrea finală. După ce au lăsat valiza pe țărm pentru cîteva minute, ca să iasă iar în larg și să facă alte cîteva fotografii în barcă, Clyde a lăsat vîslele din mînă... apa era liniștită, iar tăcerea și frumusețea peisajului îi fermecase cu totul... pînă cînd, în cele din urmă, își luă inima în dinți și-i spuse tot ce avea pe inimă. La început, declară el, Roberta fu foarte surprinsă și abătută, începînd să plîngă puțin și spunînd că ar fi mai bine să moară, atît de nenorocită se simțea. Mai tîrziu, însă, după ce el o asigură că îi pare rău cu adevărat și

este întru totul dispus să dreagă ce se poate drege, ea se schimbă brusc, deveni mult mai voioasă, şi apoi, pe neaşteptate, într-o izbucnire de tandreţe şi recunoştinţă — n-ar putea să spună exact — a sărit de la locul ei şi a încercat să vină spre el, cu mîinile întinse, ca şi cum ar fi vrut să i se arunce la picioare sau în braţe. Or, în clipa aceea piciorul sau rochia i s-a agăţat de ceva, şi Roberta s-a împiedicat. El avea aparatul de fotografiat în mînă (o hotărîre sau o precauţiune luată în ultimul moment de Jephson), s-a ridicat instinctiv pentru a încerca s-o prindă, ca să nu cadă. Este posibil, n-ar fi în stare să spună exact, să se fi lovit cu faţa sau cu mîna de aparat. În orice caz, în clipa următoare, înainte ca el să-şi fi putut da seama cum s-au petrecut lucrurile, şi fără ca vreunul dintre ei să fi avut timp să se gîndească sau să acţioneze, s-au pomenit amîndoi în apă, iar barca, răsturnîndu-se, probabil că a lovit-o pe Roberta, care părea să fie ameţită.

— I-am strigat să încerce să ajungă la barca ce se îndepărta şi să se agaţe de ea, dar cred că nu m-a auzit, sau n-a înţeles ce-i spuneam. În prima clipă m-am temut să mă apropii prea mult de ea pentru că se zbătea cumplit, şi înainte de a apuca să înot zece braţe, a dispărut sub apă, apoi a ieşit la suprafaţă şi pe urmă s-a scufundat a doua oară. Între timp, barca se mai depărtase cu vreo treizeci sau patruzeci de picioare şi mi-am dat seama că nu mai puteam să mă folosesc de ea ca s-o salvez. Tot atunci mi-am spus că, dacă vreau să scap cu viaţă, aş face mai bine să înot spre ţărm...

O dată ajuns acolo, povesti mai departe, şi-a dat seama cît de stranii şi suspecte sînt toate împrejurările legate de situaţia lui prezentă. Înţelese dintr-o dată, spuse el, că toate aparenţele erau împotriva lui, de la început. Înscrierile acelea sub nume false. Faptul că valiza lui e acolo, şi a ei, nu. Pe de altă parte, dacă s-ar fi întors, ar fi trebuit să dea explicaţii şi toată lumea ar fi aflat... şi s-ar fi ales praful şi pulberea de idealurile vieţii lui : domnişoara X, munca lui, poziţia lui socială, toate, pe cîtă vreme dacă nu va spune nimic (Clyde jură că acest gînd i-a trecut prin minte acolo pentru prima oară), se va presupune că s-a înecat şi el. Din a eastă cauză, precum şi ţinînd seama de faptul că nici un ajutor fizic n-ar mai fi putut-o readuce la viaţă, iar relatarea exactă a faptelor nu ar fi putut să însemne decît necazuri pentru el şi ruşine pentru ea, luă hotărîrea de a nu spune nimic. În consecinţă, pentru a înlătura orice urme, şi-a scos hainele, le-a stors şi le-a împachetat cum s-a priceput mai bine. Pe urmă, întrucît îşi lăsase trepiedul pe ţărm. împreună cu valiza, se hotărî să-l ascundă, după cum şi făcu. Prima lui pălărie, cea fără căptuşeală (declară că nu ştie nimic despre absenţa acestei căptuşeli), se pierduse o dată cu răstur-

narea bărcii, așa că acum își pusese o altă pălărie, pe care o avea cu el, deși mai avea și o șapcă, pe care ar fi putut-o purta. (Avea obiceiul să ia cu sine totdeauna în excursii o pălărie de schimb, dat fiind că adesea se întîmplau tot felul de accidente.) Porni apoi spre miazăzi, prin pădure, spre o cale ferată despre care credea că străbate pădurea în direcția aceea. Nu știa atunci că ar exista vreun drum pentru automobile, iar în ceea ce privește faptul că s-a dus direct la vila Cranston, mărturisi cu simplitate că era firesc să se ducă acolo. Erau prietenii lui și dorea să ajungă undeva unde să se poată gîndi la lucrul acesta îngrozitor ce se abătuse asupra lui din plin senin.

Ajungînd cu depoziția în acest punct, și cum nici Jephson, nici el nu mai știau ce să spună, după o pauză, primul se întoarse și, răspicat, totuși liniștit, spuse :

— Clyde, dumneata ai jurat în mod solemn în fața acestor jurați, în fața judecătorului, în fața tuturor oamenilor de aici și, mai presus de toate, în fața lui Dumnezeu că vei spune adevărul întreg, și nimic altceva decît adevărul ! Îți dai seama ce însemnează asta ?

— Da, domnule.

— Juri înaintea lui Dumnezeu că n-ai lovit-o pe Roberta Alden în timp ce vă aflați în barcă ?

— Jur ! N-am lovit-o !

— Juri că nu ai aruncat-o în lac ?

— Jur ! Nu am aruncat-o !

— Juri că nu ai încercat în nici un fel, cu bună-știință și dinadins, să răstorni barca aceea sau să pricinuiești, în orice alt mod, moartea ei ?

— Jur ! strigă Clyde, apăsat și cu patetism.

— Juri că a fost un accident, nepremeditat și nepus la cale de dumneata ?

— Jur ! minți Clyde, care simțea că în lupta sa pentru viață spunea totuși o parte de adevăr, deoarece accidentul acela nu fusese premeditat și plănuit. Lucrurile nu se petrecuseră așa cum își pusese el în gînd, și putea deci să jure.

Apoi Jephson, trecîndu-și una din mîinile-i mari peste față și privind cu un aer nepăsător spre public și spre jurați, în timp ce buzele-i strînse formau o linie lungă și plină de înțeles, anunță :

— Martorul e la dispoziția acuzării.

CAPITOLUL 92

Atitudinea lui Mason în tot timpul acestui interogatoriu fusese aceea a unui ogar nerăbdător să pornească în urmărirea prăzii, aceea a unui câine lup gata să-și sfîșie victima. Era stăpînit de o dorință puternică și neînfrînată de a reduce la zero această depoziție, de a arăta că de la început și pînă la sfîrșit nu e decît o urzeală de minciuni, ceea ce, în parte, era adevărat. Nici nu isprăvise bine Jephson, că procurorul și sări din fotoliul său și se postă în fața lui Clyde, care, văzîndu-l arzînd de dorința de a-l distruge, crezu că are de gînd nici mai mult, nici mai puțin decît să se arunce asupra lui.

— Griffiths, aveai aparatul de fotografiat în mînă în momentul cînd victima se apropia de dumneata, în barcă ?

— Da, domnule.

— S-a împiedicat și a căzut, și dumneata ai lovit-o fără să vrei ?

— Da.

— Probabil însă că acum nu-ți mai amintești că acolo, în pădure, pe țărmul lui Big Bittern, mi-ai spus că nu ai avut nici un fel de aparat de fotografiat !

— Ba da, domnule, îmi aduc aminte.

— Atunci, aceea a fost o minciună ?

— Da, domnule procuror.

— Și mi-ai spus-o cu aceeași tărie și cu aceeași îndrăzneală cu care mi-o spui acum pe astălaltă ?

— Nu mint. Am explicat de ce am spus atunci așa.

— Ai explicat de ce ai spus așa ! Ai explicat de ce ai spus așa ! Și pentru că ai mințit acolo, te aștepți să fii crezut aici, nu-i așa ?

Belknap se sculă să protesteze, dar Jephson îl trase înapoi și-l făcu să se așeze.

— Totuși, acesta este adevărul !

— Și nici o putere din lumea asta nu te-ar putea face să minți și aici, bineînțeles, nici chiar dorința dumitale puternică de a scăpa de scaunul electric ?

Clyde păli și tremură ușor ; pleoapele lui roșii și obosite se zbătură.

— S-ar putea, nu știu, dar nu cred că aș face-o sub prestare de jurămînt.

— Nu crezi ! Aha ! Înțeleg ! Poți minți oriunde te afli, oricît, în orice împrejurare, numai atunci cînd ești judecat pentru omor, nu !

— Nu, domnule procuror. Nu despre asta e vorba. Ceea ce vă spun acum e adevărul adevărat.

— Şi juri pe *Biblie*, nu-i aşa, că în sufletul dumitale s-a petrecut atunci o schimbare ?

— Da, domnule procuror. Aşa este !

— Domnişoara Alden era foarte tristă, iar faptul acesta a făcut ca în sufletul dumitale să se petreacă o asemenea schimbare ?

— Da, domnule. Aşa s-au petrecut lucrurile.

— Bine, Griffiths, ascultă : cînd Roberta Alden era la ţară şi te aştepta, ţi-a scris toate scrisorile acelea, nu-i aşa ?

— Da, domnule procuror.

— Primeai cam cîte una la două zile, nu-i aşa ?

— Da, domnule procuror.

— Dar dumneata ştiai că e singură şi se simte foarte nenorocită acolo, nu-i aşa ?

— Da, domnule, dar am explicat...

— Da, ai explicat ! Vrei să spui că avocaţii au explicat pentru dumneata ! Nu te-au instruit ei zi de zi în închisoare ce şi cum anume să răspunzi la proces ? !

— Nu, domnule ! ripostă Clyde sfidător, deoarece în clipa aceea întîlni privirile lui Jephson.

— Foarte bine ! Atunci de ce, cînd te-am întrebat eu la lacul Bear cum anume a murit biata fată, de ce nu mi-ai spus chiar acolo toate istoriile astea, cel puţin ca să eviţi atîtea neplăceri, bănuieli şi cercetări ? Nu crezi că publicul te-ar fi ascultat atunci cu mai multă bunăvoinţă şi încredere decît acuma, după ce ţi-au trebuit cinci luni ca să faci un plan de apărare cu ajutorul celor doi avocaţi ?

— Dar n-am făcut nici un plan cu ajutorul nici unui avocat, stărui Clyde, continuînd să-l privească pe Jephson, care îl sprijinea cu toată energia lui cerebrală. Am explicat adineauri de ce anume am procedat aşa.

— Ai explicat ! Ai explicat ! tună Mason, aproape scos din sărite la gîndul că această explicaţie falsă era un scut sau o barieră în dosul căreia Clyde putea să se ascundă ori de cîte ori se simţea prea rău încolţit... şobolan afurisit ! Se vedea limpede că tremură de furie, dar continuă :

— Şi înainte de a te duce acolo — pe vremea cînd îţi scria — scrisorile ei ţi se păreau destul de triste, nu-i aşa ?

— Desigur, domnule procuror. Vreau să spun... şovăi, se încurcă — cel puţin anumite pasaje.

— Aha, înţeleg ! Acum, doar anumite pasaje ! Dacă nu mă înşel, ai spus adineauri că ţi s-au părut triste.

— Da, mi se par triste.

— Şi ţi s-au părut triste, nu ?

— Da, domnule, mi s-au părut triste.

Dar ochii lui Clyde începeau să rătăcească nervos în direcţia lui Jephson, care îl fixa cu o privire asemenea unei raze de foc.

— Îţi aduci aminte că ţi-a scris aceste rînduri ? întrebă Mason, ridicînd şi despăturind una dintre scrisori, pe care o citi : „Clyde, voi muri cu siguranţă, dragul meu, dacă nu vii. Sînt aşa de singură... Acum sînt aproape nebună. Aş vrea să plec şi să nu mă mai întorc sau să te supăr vreodată. Ah, dacă ai vrea, măcar să-mi telefonezi, barem o dată la două zile, fiindcă nu vrei să-mi scrii, şi asta tocmai acum, cînd am atîta nevoie de tine şi de un cuvînt de încurajare."

Vocea lui Mason era dulce, melancolică. În timp ce vorbea, puteai să simţi valul de milă care se răspîndea ca un sunet sau ca o culoare, nu numai prin el, ci prin fiecare spectator din sala aceea înaltă şi îngustă.

— Cum ţi se pare, e o scrisoare tristă ?

— Da, domnule procuror, mi se pare tristă.

— Ţi s-a părut tristă şi atunci ?

— Da, domnule procuror.

— Ştiai că e sinceră, nu-i aşa ? tună Mason.

— Da, domnule procuror.

— Atunci cum se face că măcar o parte din mila despre care spui că te-a cuprins într-un chip atît de puternic în largul lacului Big Bittern nu te-a îndemnat la Lycurgus să pui mîna pe telefonul din casa doamnei Peyton, unde te aflai, şi să o asiguri pe fata asta părăsită, măcar printr-un cuvînt, că ai de gînd să te duci la ea ? N-ai făcut-o cumva din pricină că mila dumitale pentru ea nu era atunci atît de mare cum a fost după ce ţi-a trimis scrisoarea de ameninţare ? Sau pentru că nutreai un scop ascuns şi ţi-era teamă că, telefonîndu-i prea des, ai putea să atragi atenţia ? Cum se face că la Big Bittern te-a cuprins dintr-o dată o milă nesfîrşită, cîtă vreme la Lycurgus habar n-aveai ce e mila ? Oare la dumneata mila e un sentiment pe care-l poţi face să curgă şi să-l opreşti cînd vrei, ca pe un robinet ?

— Eu n-am spus niciodată că nu mi-a fost milă deloc ! răspunse Clyde sfidător, pentru că tocmai în clipa aceea Jephson îl străfulgeră cu o privire.

— Ei da, ai lăsat-o să aştepte pînă cînd a trebuit să te ameninţe, cuprinsă de groază şi durere !

— Am admis că nu m-am purtat cu ea cum trebuie.

— Ha, ha, cum trebuie ! *Cum trebuie !* Şi din cauza unor astfel de mărturisiri, în ciuda tuturor dovezilor pe care le avem aici, inclusiv depoziţia dumitale, te aştepţi să ieşi din sala asta ca om liber, nu-i aşa ?

Belknap nu se mai putu stăpîni. Protestă şi se adresă judecătorului cu o vehemenţă turbată :

— E o infamie, domnule preşedinte ! I se va permite oare domnului procuror districtual să transforme fiece întrebare într-un discurs ?

— Opoziţia se respinge ! ripostă preşedintele. Domnul procuror va binevoi să-şi formuleze întrebările în mod adecvat.

Mason primi admonestarea cu seninătate, apoi se întoarse din nou spre Clyde.

— Ai spus că în barcă, în largul lacului Big Bittern, ţineai în mînă acest aparat de fotografiat, pe care tăgăduiseşi că l-ai fi avut !

— Da, domnule procuror.

— Şi ea se afla la pupa bărcii ?

— Da, domnule procuror.

— Burton, fii bun şi adu barca înăuntru, i se adresă el lui Burleigh.

Patru adjuncţi ai procurorului districtual ieşiră printr-o uşă laterală din partea din fund a sălii şi se întoarseră curînd, aducînd barca în care se aflaseră Clyde şi Roberta şi aşezînd-o în faţa juraţilor. La vederea ei, Clyde fu cuprins de un fior de gheaţă şi făcu ochii mari. Chiar barca aceea ! Clipi nervos şi începu să tremure de-a binelea, în timp ce publicul se agita şi privea intrigat. Toată sala fremăta de curiozitate şi interes. Deodată, Mason, luînd aparatul de fotografiat şi fluturîndu-l în faţa lui Clyde, strigă :

— Ei, Griffiths, ce zici ? Iată aparatul pe care nu l-ai avut niciodată ! Urcă-te în barcă, ia aparatul şi arată-le domnilor juraţi unde şedeai dumneata şi unde şedea domnişoara Alden. Şi, dacă poţi, arată-ne exact cum, în ce fel ai lovit-o şi unde a căzut domnişoara Alden.

— Mă opun ! declară Belknap.

Urmă o lungă şi monotonă controversă juridică, pe care judecătorul o curmă, autorizînd această demonstraţie, cel puţin pentru moment La sfîrşitul ei, Clyde declară :

— Totuşi, nu am lovit-o intenţionat.

La care Mason replică :

— Da, te-am auzit depunînd în acest sens.

Apoi Clyde coborî și, după ce fu sucit într-o parte și în alta, păși în cele din urmă în barcă și se așeză pe banca din mijloc, în timp ce trei bărbați țineau barca în echilibru.

— Acum, Newcomb, fiin bun și vino încoace și așază-te acolo unde se presupune că a stat domnișoara Alden. Ocupă orice poziție îți va spune acuzatul că ar fi ocupat-o victima.

— Da, domnule, spuse Newcomb, trecînd în față și așezîndu-se, în timp ce Clyde căuta zadarnic să prindă privirile lui Jephson, care stătea acum cam în spatele lui...

— Ei, Griffiths, urmă Mason, arată-i domnului Newcomb cum s-a ridicat domnișoara Alden și a venit spre dumneata. Dă-i toate indicațiile.

Clyde, simțindu-se neputincios, într-o poziție falsă, și urît de toată lumea, se sculă din nou și, cu mișcări nervoase și rigide — ciudățenia acestei situații îl făcea să fie de o stîngăcie nemaipomenită — încercă să-i arate lui Newcomb cum s-a ridicat Roberta, pe jumătate pășind, pe jumătate tîrîndu-se, apoi cum s-a împiedicat și a căzut. După aceea, cu aparatul de fotografiat în mînă, încercă să arate cît mai exact cu putință felul cum, inconștient, își întinsese brațul înainte, lovind-o pe Roberta, fără să știe prea bine unde, în obraz și în bărbie, poate, nu era sigur, dar fără nici o intenție, firește, și nu îndeajuns de puternic pentru a o răni, cel puțin așa crezuse în momentul acela.

Imediat, între Belknap și Mason se iscă o nouă controversă cu privire la validitatea unei astfel de demonstrații, deoarece Clyde declară că nu-și putea aduce aminte cu precizie, dar Oberwaltzer admise în cele din urmă demonstrația, pentru motivul că ea va arăta, fie chiar și aproximativ, dacă a fost nevoie de o lovitură ușoară sau puternică pentru a face o persoană, care nu avea o poziție prea sigură în momentul acela, să-și piardă echilibrul.

— Dar, pentru numele lui Dumnezeu, faceți toată mascarada asta cu un bărbat de statura domnului Newcomb, ca să demonstrați ce s-ar fi întîmplat în cazul unei fete de înălțimea și greutatea domnișoarei Alden ? stărui Belknap.

— Foarte bine, atunci să aducem o fată de talia și greutatea domnișoarei Alden.

Imediat o chemă pe Zillah Saunders și o rugă să treacă în locul lui Newcomb. Ceea ce nu-l împiedică pe Belknap să protesteze :

— Și ce-i cu asta ? Condițiile nu sînt aceleași. Barca nu e pe apă. Nu există două persoane care să reziste la fel sau să reacționeze fizicește în același mod la niște lovituri întîmplătoare !

— Atunci dumneata refuzi să permiţi efectuarea acestei demonstraţii? (Întrebarea venea din partea lui Mason, care se întoarse spre el şi îl privi cu cinism.)

— O, nu, n-aveţi decît s-o faceţi! Dar toată lumea îşi poate da lesne seama că nu are nici un sens, stărui Belknap, căutînd să-l convingă de contrariul.

Deci, ascultînd de indicaţiile lui Mason, Clyde o împinse pe Zillah aproape tot atît de puternic (aşa se gîndea el) cum o împinsese accidental pe Roberta. Fata căzu puţin pe spate, nu prea mult, dar putu să se prindă totuşi cu mîinile de cele două margini ale bărcii şi să se sprijine. Şi cu toate că Belknap îşi închipuise că obiecţiile lui vor contracara efectul acestei demonstraţii, juraţii avură impresia că, obsedat de culpabilitatea sa şi de teama pedepsei capitale, Clyde se sforţa, probabil, să atenueze un gest care, nu încăpea îndoială, trebuie să fi fost făcut cu infinit mai multă violenţă. Oare nu declaraseră doctorii, sub prestare de jurămînt, că atît această lovitură, cît şi aceea dată în creştetul capului au fost, desigur, puternice? Iar Burton Burleigh nu declarase că a descoperit un fir de păr în aparat? Dar ţipătul pe care-l auzise femeia aceea? Oare nu spunea nimic? După acest incident, curtea îşi suspendă şedinţa pînă a doua zi.

În dimineaţa următoare, lovitura de ciocan prin care preşedintele deschidea şedinţa îl găsi pe Mason tot atît de proaspăt, de viguros şi de îndîrjit ca totdeauna. Iar Clyde, după o noapte chinuitoare petrecută în celulă şi după numeroase încurajări din partea lui Jephson şi Belknap, hotărî să se arate cît mai rece, cît mai energic şi cu o înfăţişare cît mai nevinovată, deşi nu mai simţea nici o tragere de inimă, deoarece era convins că opinia publică îi era cu desăvîrşire ostilă, că îl socotea vinovat. Mason atacă, plin de ferocitate şi cu o violenţă extremă:

— Griffiths, persişti să afirmi că ai încercat o schimbare sufletească?

— Da, domnule procuror.

— Dumneata ai auzit vreodată despre oameni care au fost readuşi la viaţă după un înec aparent?

— Nu înţeleg prea bine.

— Ştii, desigur, că unii oameni despre care se presupune că s-au înecat, deşi se duc la fund şi nu mai ies singuri la suprafaţă, sînt uneori scoşi din apă şi readuşi la viaţă prin metode de prim-ajutor, mişcîndu-li-se braţele şi rostogolindu-se un butuc sau un butoiaş peste pieptul şi burta înecatului. Ai auzit vorbindu-se despre asta, nu-i aşa?

— Da, domnule procuror, cred că da. Am auzit că unii oameni sînt readuşi la viaţă după ce se presupune că s-au înecat, dar cred că n-am auzit cum anume.

— Nu ?

— Nu, domnule procuror.

— Nici cît timp poate sta cineva sub apă, pentru ca după aceea să fie readus la viaţă ?

— Nu, domnule procuror, nu am auzit niciodată !

— N-ai auzit, de pildă, că o persoană care a stat în apă timp de cincisprezece minute poate să mai fie readusă la viaţă ?

— Nu, domnule procuror.

— Prin urmare, nici nu ţi-a trecut prin minte, după ce ai înotat pînă la ţărm, că mai aveai timp să strigi după ajutor şi s-o salvezi chiar atunci ?

— Nu, domnule procuror, nu m-am gîndit la asta. Mi-am închipuit că a murit imediat.

— Da. Dar în clipa cînd se mai afla încă în viaţă, cînd mai plutea încă la suprafaţa apei, ce-ai de zis ? Eşti un înotător destul de bun, nu-i aşa ?

— Da, domnule procuror, înot destul de bine.

— Destul de bine, de pildă, ca să te salvezi pe dumneata înotînd pe o distanţă de mai mult de cinci sute de picioare, îmbrăcat şi încălţat. Da ?

— Da, domnule procuror, am străbătut distanţa asta înot, atunci...

— Da, şi aş zice că e o adevărată performanţă pentru cineva care nu a putut să înoate o bucăţică de treizeci şi cinci de picioare pînă la o barcă răsturnată ! conchise Mason.

Jephson respinse cu un gest al mîinii sugestia lui Belknap de a cere ca această remarcă să nu fie reţinută de curte.

După aceea Clyde fu interogat cu privire la diversele sale experienţe de vîslaş şi înotător şi trebui să spună de cîte ori s-a aventurat pe diferite lacuri cu ambarcaţiuni atît de periculoase cum sînt canoele, fără să i se fi întîmplat vreodată vreun accident.

— Prima dată cînd ai plimbat-o pe Roberta pe lacul Crum erai într-o canoe, nu-i aşa ?

— Da, domnule procuror.

— Şi nu ţi s-a întîmplat nici un accident atunci ?

— Nu, domnule procuror.

— Ţineai mult la ea în timpul acela, nu-i aşa ?

— Da, domnule procuror.

— Dar în ziua cînd s-a înecat la Big Bittern, cu barca asta solidă, cu fundul rotund, mai ţineai la ea ?

— V-am spus doar care erau sentimentele mele atunci.

— Şi, bineînţeles, nu poate exista nici o legătură între faptul că pe lacul Crum ţineai la ea, iar pe Big Bittern...

— Am spus cum mă simţeam atunci!

— Totuşi, voiai să scapi de ea, nu-i aşa? Pentru ca, după ce ea avea să moară, să fugi cu cealaltă fată. Nu negi, nu-i aşa?

— Am explicat de ce am făcut-o, repetă Clyde.

— Ai explicat! Ai explicat! Şi te aştepţi ca orice persoană de bună-credinţă, cinstită şi înţelegătoare să acorde credit acestei explicaţii, nu?

Puţin mai lipsea ca Mason să-şi iasă cu totul din sărite. Clyde nu îndrăzni să mai spună nimic. Preşedintele anticipă opoziţia lui Jephson şi strigă:

— Opoziţia e admisă!

Dar Mason continuă:

— Este imposibil, nu-i aşa, Griffiths, să-ţi fi scăpat din mînă, o clipă, conducerea bărcii şi s-o fi făcut dumneata însuţi să se răstoarne... Spunînd acestea, se apropie de el, rînjind.

— Nu, domnule procuror, nu mi-a scăpat nici o clipă din mînă, a fost însă un accident pe care nu l-am putut evita.

Clyde răspunsese cu deplin sînge rece, deşi era palid şi obosit.

— Un accident! Ca şi accidentul acela de la Kansas City, de pildă? Se pare că ai o înclinare deosebită către astfel de accidente, nu-i aşa, Griffiths? îl întrebă Mason rar şi apăsat, rînjind din nou.

— Am explicat în ce fel s-au petrecut toate, răspunse Clyde cu nervozitate.

— Eşti obişnuit cu accidentele care sfîrşesc prin moartea fetelor, nu-i aşa? Întotdeauna fugi cînd moare cîte una?

— Protestez! Mă opun! urlă Belknap, sărind în picioare.

— Opoziţia e admisă! declară Oberwaltzer, tăios. Instanţa pe care o prezidez nu a fost sesizată de nici un alt accident. Acuzarea să se limiteze la chestiunea în litigiu.

— Griffiths, continuă Mason, încîntat de felul cum îşi luase revanşa faţă de pledoaria lui Jephson privitoare la accidentul de la Kansas City, cînd barca s-a răsturnat, după lovitura aceea accidentală a dumitale, iar dumneata şi domnişoara Alden aţi căzut în apă, cît de departe vă aflaţi unul de altul?

— N-am putut să observ în momentul acela.

— Eraţi destul de aproape, nu-i aşa? Cel mult la o distanţă de un picior sau două, de bună seamă, dacă ne gîndim la felul cum şedeaţi în barcă!

— N-am observat. Se poate să fie aşa cum spuneţi dumneavoastră, domnule procuror.

— Erai destul de aproape de ea ca s-o apuci şi s-o susţii, dacă ai fi vrut, nu-i aşa? Doar acesta era motivul pentru care ai sărit în picioare în momentul cînd era pe punctul să cadă jos din barcă!

— Da, pentru asta am sărit, rosti Clyde tărăgănat, dar nu eram destul de aproape ca s-o apuc. Ştiu că m-am scufundat complet în apă, iar cînd am ieşit din nou la suprafaţă, era la oarecare depărtare de mine.

— La ce depărtare exact? Cam cît ar fi de aici pînă la capătul ăsta al băncii domnilor juraţi, pînă la capătul celălalt, sau pînă la jumătatea drumului? Cît?

— Am spus că n-am văzut bine. Bănuiesc că a fost o distanţă ca de aici pînă la capătul celălalt al băncii, minţi el, exagerînd distanţa cu cel puţin opt picioare.

— Nu zău! exclamă Mason, prefăcîndu-se mirat. Barca se răstoarnă, amîndoi cădeţi în apă, unul lîngă altul, iar cînd dumneata ieşi la suprafaţă, vă despart aproape douăzeci de picioare! Nu crezi că memoria îţi joacă o festă?

— Aşa mi s-a părut cînd am revenit la suprafaţă.

— Bine. Acum, după ce barca s-a răsturnat şi aţi revenit la suprafaţă amîndoi, unde te aflai dumneata în raport cu barca? Barca e aici, arată-ne distanţa la care te găseai dumneata faţă de ea; indică un punct din sală.

— După cum am mai spus, nu mi-am dat seama exact în momentul cînd am ieşit la suprafaţă, răspunse Clyde, privind nervos şi cu un aer nesigur spaţiul din faţa lui. (Fără îndoială că i se întindea o cursă.) Cam de aici pînă la balustrada aceea de dincolo de masa dumneavoastră... aşa cred.

— Prin urmare, cam treizeci sau treizeci şi cinci de picioare, spuse Mason cu viclenie, plin de încredere.

— Da, domnule. S-ar putea. Nu sînt tocmai sigur.

— Ei, acum, dacă dumneata eşti acolo, şi barca e aici, unde se afla domnişoara Alden în momentul acela?

Clyde îşi spuse că Mason trebuie să aibă în minte cine ştie ce schemă geometrică ori matematică, prin care şi-a propus să stabilească vinovăţia lui. Se puse, aşadar, în gardă şi aruncă o privire în direcţia lui Jephson. Totodată, îşi dădea seama că nu putea să o situeze pe Roberta prea departe. Spusese că nu ştia să înoate. Nu era deci firesc să fie mai aproape de barcă decît el? Fără îndoială că da. Tresări. Prin urmare, ar fi putut foarte bine afirma

că Roberta se găsea la jumătatea acestei distanțe, nu mai departe. Declară în acest sens. Iar Mason se grăbi să continue :

— Foarte bine, asta înseamnă că nu era la o distanță mai mare de cincisprezece picioare de dumneata sau de barcă.

— Nu, domnule procuror, probabil că nu. Cred că nu era.

— Atunci vrei să spui că nu ai fi putut înota o distanță atît de mică pentru ca s-o ții la suprafață pînă în clipa cînd ați fi ajuns la barcă, deși barca se afla la o depărtare de cincisprezece picioare de ea ?

— Vedeți, așa cum am spus, eram puțin cam zăpăcit cînd am revenit la suprafață, iar ea se zbătea și țipa atît de rău, încît...

— Dar barca era acolo, la o depărtare de cel mult treizeci și cinci de picioare, după cum spui dumneata, deși e o distanță destul de mare ca s-o poată parcurge o barcă într-un timp atît de scurt... Și vrei să ne convingi că, deși ai putut să înoți cinci sute de picioare pînă la țărm după aceea, totuși nu ai putut înota pînă la barcă pentru a o împinge înainte și a-i da putința să se salveze ? Se zbătea în apă ca să se țină la suprafață, nu-i așa ?

— Da, domnule procuror. Dar la început am fost amețit — pledă Clyde cu un aer sumbru, conștient de faptul că privirile tuturor juraților și ale tuturor spectatorilor sînt ațintite spre chipul lui — și... și... (descurajat din cauza bănuielilor și a neîncrederii generale care îl apăsau puternic, nervii lui cedaseră aproape complet, iar acum șovăia și se bîlbîia) nu m-am gîndit, cred, suficient de repede ce anume trebuie să fac. Pe de altă parte, mă temeam că, dacă am să mă apropii de ea...

— Știu. „Un laș intelectual și moral“... rînji Mason. Pe de altă parte, foarte încet la gîndire cînd e în avantajul dumitale să fii încet, și foarte iute cînd e în avantajul dumitale să fii iute ! Așa este ?

— Nu, domnule procuror.

— Bine, dacă nu, atunci spune, Griffiths, cum se face că, după ce ai ieșit din apă, cîteva clipe mai tîrziu, ai avut destulă prezență de spirit să te oprești și să îngropi trepiedul acela înainte de a pleca prin pădure, pe cîtă vreme atunci cînd a fost vorba s-o salvezi, te-ai zăpăcit și n-ai mai fost în stare să miști nici un deget ? Cum se face că ai devenit atît de calm și de calculat în momentul cînd ai pus piciorul pe pămînt ? Ce ai de spus la asta ?

— Păi... v-am spus... după aceea mi-am dat seama că nu-mi mai rămînea nimic altceva de făcut.

— Da, am auzit cu toții. Dar dumneata nu ești de părere că e nevoie de foarte mult sînge rece pentru ca, după atîta panică pe apă, să te oprești, într-un moment ca acela, și să iei o asemenea

măsură de prevedere, cum este îngroparea trepiedului ? In ce fel se explică faptul că ai putut să te gîndeşti atît de bine la asta, dar să fii totuşi incapabil să te gîndeşti la barcă doar cu cîteva minute mai înainte ?

— Bine... dar...

— Nu voiai ca fata să trăiască, în ciuda pretinsei schimbări petrecute în sufletul dumitale ! Asta este ! tună Mason. Acesta este tristul, cumplitul adevăr ! Fata se îneca, aşa cum doreai dumneata, şi atunci ai lăsat-o să se înece ! E adevărat sau nu ?

Tremura de-a binelea în timp ce striga aceste cuvinte, iar Clyde, avînd în faţa lui barca aceea, în toată realitatea ei materială, ochii Robertei şi strigătele ei din clipa cînd se scufunda — apărute aievea cu toată forţa lor patetică şi îngrozitoare — se făcu mic şi se ghemui pe scaunul lui, pur şi simplu înspăimîntat de interpretarea lui Mason, atît de apropiată de cele ce se petrecuseră în realitate. Pentru că niciodată, nici chiar lui Jephson sau Belknap nu le mărturisise că, atunci cînd Roberta se afla în apă, nu voise s-o scape. Minţise cu încăpăţînare tot timpul, afirmînd că a vrut s-o salveze, dar că lucrurile s-au petrecut aşa de repede, atît de rău l-au zăpăcit şi înspăimîntat ţipetele şi zbaterile ei, încît n-a mai putut face nimic înainte ca ea să se scufunde.

— Eu... eu am vrut s-o salvez... se bîlbîi Clyde, cu faţa ca cenuşa, dar... dar... după cum am spus, eram ameţit... şi... şi...

— Şi nu-ţi dai seama că minţi ? ! ţipă Mason, aplecîndu-se mai mult spre el, cu braţele vînjoase ridicate în aer, cu faţa congestionată, încruntată şi ameninţătoare, ca o Nemesis [1] răzbunătoare, sau ca un monstru dintre cei sculptaţi la gura fîntînilor arteziene. Nu ştii că în mod intenţionat, cu viclenie şi cu un desăvîrşit sînge rece, ai lăsat-o pe fata aceea sărmană şi chinuită să moară acolo, cînd ai fi putut-o salva tot aşa de uşor cum ai putut să străbaţi înot primele cincizeci de picioare din cele cinci sute pe care le-ai înotat pe urmă, ca să te salvezi pe dumneata însuţi ? !

Acum era deplin încredinţat că ştie exact cum a asasinat-o Clyde pe Roberta : atît atitudinea, cît şi înfăţişarea lui îl convinseseră şi era hotărît să-i smulgă o mărturisire completă. Şi, cu toate că Belknap sări imediat în picioare, protestînd pentru faptul că clientului său i se pricinuieşte în chip răuvoitor un grav prejudiciu înaintea juraţilor, susţinînd totodată că are dreptul de a cere — şi chiar cere — ca-sa-rea procesului, opoziţie pe care judecătorul Oberwaltzer o respinse pe loc, Clyde avu totuşi timpul să răspundă, însă pe un ton cît se poate de sfios şi slab :

[1] Zeiţa răzbunării în mitologia antică.

— Nu, nu! Nu am făcut-o! Aş fi salvat-o... dacă mi-ar fi fost cu putinţă.

Întreaga lui atitudine, însă, după cum remarcară toţi juraţii, era aceea a unui om care nu spune, de fapt, adevărul, a unui om cu totul laş din punct de vedere intelectual şi moral, aşa cum susţinuse Belknap, dar, mai rău încă, vinovat cu adevărat de moartea Robertei. Căci, în definitiv — se întreba fiecare jurat ascultîndu-l — de ce n-ar fi putut-o salva, cînd a avut destulă putere să înoate pînă la ţărm după aceea, sau cel puţin de ce n-a înotat pînă la barcă, s-o împingă şi s-o ajute astfel pe fată să se agaţe de ea?

— Victima nu avea decît o sută de livre[1], nu-i aşa? continuă Mason cu înfrigurare.

— Da, aşa cred.

— Dar dumneata ce greutate aveai pe atunci?

— Cam o sută patruzeci de livre, răspunse Clyde.

— Va să zică, unui bărbat de o sută patruzeci de livre, rînji Mason întorcîndu-se spre juriu, îi este teamă să se apropie de o fată slabă, bolnavă, de o sută de livre, care se îneacă, de teamă ca nu cumva să se agaţe de el şi să-l tragă la fund! Şi asta cînd la o distanţă de cincisprezece sau douăzeci de picioare se găsea o barcă în perfectă stare, destul de solidă să poată ţine trei sau patru persoane! Ce ai de spus?

Spre a da mai mult relief cuvintelor şi a lăsa să se scurgă timpul necesar pentru producerea efectului dorit, Mason se întrerupse, scoase din buzunar o batistă mare şi albă şi, după ce-şi şterse gîtul, faţa şi încheieturile mîinilor, ude leoarcă din pricina eforturilor fizice şi sufleteşti, se întoarse către Burton Burleigh şi spuse:

— Puteţi lua barca, Burton. Nu mai avem nevoie de ea, cel puţin deocamdată.

Cele patru ajutoare ale procurorului o scoaseră afară.

După ce-şi recăpătă cumpătul, Mason se întoarse încă o dată spre Clyde şi începu astfel:

— Griffiths, dumneata ai cunoscut destul de bine culoarea şi moliciunea părului Robertei Alden, nu-i aşa? Aţi avut legături destul de intime, nu?

— Cunosc culoarea părului ei, sau, cel puţin, aşa-mi închipui, răspunse Clyde cu o strîmbătură, înfiorat din creştet pînă în tălpi, fapt care nu scăpă privirii celor de faţă.

— Şi moliciunea, nu-i aşa? stărui Mason. În zilele acelea de mare tandreţe — înainte de a-şi face apariţia domnişoara X — l-ai mîngîiat probabil adesea.

---

[1] O livră = 150 gr.

— Nu ştiu dacă l-am mîngîiat, răspunse Clyde, întîlnind o privire aruncată de Jephson.

— Totuşi, în linii generale, trebuie să ştii dacă a avut un păr gros ori subţire, aspru sau mătăsos. Ştii, nu-i aşa ?

— Era mătăsos, da.

— Ei bine, iată o şuviţă din părul acela, adăugă el mai curînd pentru a-l chinui pe Clyde, pentru a-i biciui nervii şi ducîndu-se spre masa lui, unde se afla un plic, din care scoase o şuviţă lungă de păr castaniu. Seamănă cu părul ei ?

Întinse şuviţa spre Clyde, care, tulburat şi zguduit, se feri într-o parte, ca şi cum ar fi fost un lucru necurat sau periculos, dar, o clipă mai tîrziu, căută să-şi revină. Privirile atente ale juraţilor observară însă toate acestea.

— Nu-ţi fie teamă, stărui Mason ironic! E doar o şuviţă din părul iubitei dumitale... care e moartă !

Tulburat de acest comentariu şi observînd privirile curioase ale juraţilor, Clyde luă şuviţa în mînă.

— Seamănă la vedere şi pipăit cu părul ei, ce zici ? continuă Mason.

— Da, se pare că seamănă, răspunse Clyde copleşit.

— Perfect ! continuă Mason, îndreptîndu-se repede spre masă şi întorcîndu-se cu aparatul de fotografiat, în care, între lentilă şi declanşator, erau prinse cele două fire din părul Robertei, vîrîte acolo de către Burleigh. I-l întinse lui Clyde : Ia aparatul acesta în mînă. E al dumitale, deşi ai jurat că nu-ţi aparţine, şi uită-te la cele două fire de păr de acolo. Le vezi ? Şi întinse aparatul, de parcă ar fi vrut să-l lovească. S-au prins acolo probabil în clipa cînd ai lovit-o aşa de uşor, încît s-a ales cu rănile acelea de pe faţă. Poţi declara în faţa juraţilor dacă firele acestea de păr sînt sau nu ale ei ?

— N-aş putea să spun... răspunse Clyde cu o voce stinsă.

— Cum ? Vorbeşte mai tare ! Nu fi chiar atît de laş „din punct de vedere intelectual şi moral" ! Sînt, ori nu sînt ale ei aceste fire de păr ?

— N-aş putea să spun... repetă Clyde, fără să le mai privească.

— Uită-te la ele ! Uită-te la ele ! Compară-le cu şuviţa asta. Noi ştim că sînt fire din părul ei. Şi ştii şi dumneata, nu-i aşa ? Nu face pe dezgustatul ! I-ai atins doar adesea părul cît timp a fost vie. Acum e moartă. Aşa că firele astea de păr n-au să te muşte. Sînt, sau nu sînt aceste două fire de păr identice cu cele

de aici — despre care noi ştim că sînt ale ei, au aceeaşi culoare — sînt ele la fel de mătăsoase ? Uită-te bine ! Răspunde ! Sînt, sau nu sînt ?

Clyde, sub presiunea aceasta şi în ciuda protestelor lui Belknap, fu silit să privească firele de păr şi apoi să le pipăie. Răspunse, totuşi, precaut :

— N-aş putea să spun. Se pare că seamănă, dar n-aş putea să mă pronunţ...

— N-ai putea, nu ? ! Nici chiar acum, deşi ştii că, în momentul cînd ai lovit-o atît de brutal cu aparatul de fotografiat, aceste două fire de păr s-au prins şi au rămas acolo ?

— Dar n-am lovit-o brutal, stărui Clyde, cu privirile aţintite asupra lui Jephson, şi n-aş putea să mă pronunţ.

Îşi spunea că nu se va lăsa intimidat în felul acesta de Mason ; totuşi, se simţea foarte slăbit şi neputincios. Iar Mason, triumfător în urma efectului psihologic realizat, dacă nu din alte motive, puse pe masă aparatul de fotografiat şi şuviţa de păr şi observă :

— Ei bine, s-a stabilit precis, pe baza unor mărturii ample, că aceste două fire de păr se aflau în aparat în momentul cînd a fost găsit în apă. Iar dumneata însuţi ai jurat că se găsea în mîna dumitale înainte de a fi căzut în apă !

Se întoarse cu faţa într-o parte să se gîndească la altceva, să descopere o nouă chestiune cu care să-l tortureze pe Clyde, apoi reîncepu :

— Griffiths, în legătură cu călătoria aceea spre sud, prin pădure, ce oră era cînd ai ajuns la Three Mile Bay ?

— Cred că era 4 dimineaţa, cu puţin înainte de revărsatul zorilor.

— Şi ce-ai făcut dumneata între ora 4 şi ora cînd trebuia să plece vaporaşul ?

— M-am plimbat.

— Prin Three Mile Bay ?

— Nu, domnule procuror, prin împrejurimi.

— Prin pădure, bănuiesc, aşteptînd să se trezească satul, ca să nu atragi atenţia. Nu-i aşa ?

— Am aşteptat pînă cînd a răsărit soarele. De altfel, eram obosit, aşa că m-am aşezat şi m-am odihnit puţin.

— Ai dormit bine şi ai avut vise plăcute ?

— Eram obosit şi am dormit puţin, da.

— Şi cum se face că erai atît de bine informat cu privire la vaporaş, la ora cînd trebuia să plece şi la toate celelalte în Three Mile Bay ? Te-ai interesat mai dinainte de toate acestea ?

— Dar toată lumea de acolo este perfect informată cu privire la vaporaşul care face cursa între Sharon şi Three Mile Bay.

— Serios ? Mai ai şi alte explicaţii ?

— În timp ce căutam o localitate unde să ne căsătorim, amîndoi am văzut vaporaşul, răspunse Clyde subtil, şi am aflat că nu este tren pînă acolo, ci numai pînă la Sharon.

— Aţi observat însă că e la sud de Big Bittern ?

— Da, cred că da, răspunse Clyde.

— Şi că drumul acela, la apus de Gun Lodge, duce spre sud, făcînd înconjurul extremităţii inferioare a lui Big Bittern ?

— Cînd am ajuns acolo, am văzut că există un fel de drum, dar n-aş fi crezut că e un drum adevărat.

— Înţeleg. Cum se face atunci că, în clipa cînd i-ai întîlnit pe cei trei oameni în pădure, i-ai întrebat ce distanţă este pînă la Three Mile Bay ?

— Nu i-am întrebat asta, răspunse Clyde conform instrucţiunilor lui Jephson. I-am întrebat dacă cunosc vreun drum pînă la Three Mile Bay şi cît de departe e acest drum. Nu ştiam dacă e drumul cel bun sau nu.

— Ei au declarat altfel.

— Nu mă interesează ce au declarat ei ; eu i-am întrebat aşa cum v-am spus.

— Mi se pare că îi socoteşti pe toţi martorii drept nişte mincinoşi, cu excepţia dumitale... Nu-i aşa ? Dar cînd ai ajuns la Three Mile Bay, te-ai oprit să mănînci ? Probabil că-ţi era foame, nu-i aşa ?

— Nu, nu-mi era foame, răspunse Clyde cu simplitate.

— Voiai că pleci cît mai repede cu putinţă de acolo, nu-i aşa ? Îţi era teamă că cei trei oameni ar putea să se ducă la Big Bittern şi, auzind despre moartea domnişoarei Alden, să spună că te-au văzut, nu-i aşa ?

— Nu, nu este aşa. Dar nu voiam să rămîn acolo. Am spus de ce.

— Da. Dar după ce ai ajuns la Sharon, unde te simţeai în mai multă siguranţă, erai ceva mai departe, n-ai ezitat să mănînci, nu-i aşa ? Te-ai ospătat în lege, nu ?

— N-aş putea să spun. Am luat o ceaşcă de cafea şi un sandvici.

— Şi o bucată de plăcintă, cum am şi dovedit, adăugă Mason. După aceea ai intrat în mulţimea care venea de la gară, ca şi cum ai fi venit de la Albany, după cum le-ai spus după aceea tuturor. Este exact ?

— Da, este exact.

— Ei bine, pentru un om într-adevăr nevinovat, care doar cu puțin timp mai înainte încercase o schimbare sufletească dintre cele mai lăudabile, nu crezi că ai luat prea multe precauțiuni ? Să te ascunzi așa, să aștepți în întuneric și să spui după aceea că vii de la Albany...

— Am explicat toate amănuntele, persistă Clyde.

Următorul atu al lui Mason fu încercarea de a-l acoperi pe Clyde de rușine pentru faptul că, în ciuda a tot ceea ce fusese Roberta pentru el, a înregistrat-o la trei hoteluri diferite ca soție nelegitimă a trei bărbați fictivi și diferiți, în trei zile diferite.

— De ce nu ați luat camere separate ?

— N-a vrut ea. Dorea să fie împreună cu mine. De altfel, nu aveam prea mulți bani.

— Chiar așa fiind, cum se face atunci că acolo aveai atît de puțin respect pentru ea, iar după aceea bunul ei renume te preocupa așa de mult, încît, după moarte, ai socotit cu cale să fugi și să tăinuiești secretul morții ei, pentru ca să-i aperi numele și reputația, după cum susții ?

— Domnule președinte, interveni Belknap, asta nu este o întrebare, ci un discurs.

— Îmi retrag întrebarea, ripostă Mason și continuă : Apropo, Griffiths, dumneata admiți că ești un laș din punct de vedere intelectual și moral, recunoști acest lucru ?

— Nu, domnule procuror, nu recunosc.

— Nu recunoști ?

— Nu, domnule procuror.

— Așadar, atunci cînd minți sub prestare de jurămînt ești întru totul egal cu oricare altă persoană care nu este lașă din punct de vedere intelectual și moral și meriți tot disprețul și pedeapsa ce se cuvine unui sperjur și unui martor mincinos. Este acest lucru exact ?

— Da, domnule procuror. Cred că da.

— Bine, dacă nu ești un laș din punct de vedere intelectual și moral, cum poți justifica faptul că ai lăsat-o pe fața aceea să se înece în lac, după ce, precum spui, ai lovit-o fără să vrei și cînd știai foarte bine cît de mult vor suferi părinții din pricina morții ei, că n-ai spus nici un cuvînt nimănui, că ai șters-o frumușel, că ai ascuns trepiedul și costumul și ai fugit ca un asasin ordinar ? Nu te-ai gîndit că așa se poartă numai un om care a pus la cale și a săvîrșit un omor, încercînd după aceea să scape, asta în cazul cînd ai auzit și despre alte omoruri ? Sau îți închipuiai că era doar un șiretlic din partea unui om laș sub raport intelectual și moral, care căuta să se eschiveze de răspundere după ce ucisese o tînără

fată pe care a sedus-o, știind că buna lui stare ar avea de suferit dacă această veste s-ar răspîndi ? Care din două ?

— Totuși, nu am ucis-o ! insistă Clyde.

— Răspunde la întrebare ! tună Mason.

— Rog curtea să dispună ca martorul să nu fie silit să răspundă la o astfel de întrebare, interveni Jephson, sculîndu-se și privindu-l mai întîi pe Clyde, apoi pe Oberwaltzer. Este o chestiune pur discursivă, care nu are întru nimic de-a face cu fondul.

— Da, cererea se admite, răspunse Oberwaltzer. Martorul nu este ținut să răspundă.

Clyde, încurajat de acest ajutor neașteptat, rămase cu privirea fixă.

— Bine, să continuăm, rosti Mason mai iritat decît oricînd de vigilența și eforturile lui Belknap și Jephson, care căutau să pareze forța și semnificația fiecărui atac al lui, și, în consecință, mai hotărît decît oricînd să nu cedeze. Spui că înainte de a te duce acolo nu aveai intenția să te căsătorești cu victima... în cazul cînd s-ar fi putut ?

— Da, domnule procuror.

— Că ea voia ca dumneata s-o iei în căsătorie, dar dumneata nu te deciseseși în acest sens ?

— Da.

— Foarte bine ! Îți aduci aminte de cartea de bucătărie, de serviciul de sare și piper, de linguri, de cuțite și alte lucruri pe care le-a pus în geamantanul ei ?

— Da, domnule, îmi aduc aminte.

— Ce-ți închipui dumneata că era în mintea victimei cînd a plecat din Biltz cu toate lucrușoarele acelea ? Credea că se duce să trăiască în vreo cameră mobilată, necăsătorită, în timp ce dumneata vei veni să o vezi o dată pe săptămînă sau o dată pe lună ?

Înainte ca Belknap să protesteze, Clyde răspunse cum trebuia :

— N-aș putea să spun ce era în mintea ei.

— Nu se poate, oare, ca dumneata să-i fi spus la telefon, atunci cînd se afla la Biltz — de pildă, după ce ți-a scris că va veni la Lycurgus în cazul cînd nu te vei duce s-o iei — că te vei căsători cu ea ?

— Nu, domnule procuror, nu i-am spus asta.

— Nu erai destul de laș „din punct de vedere intelectual și moral" ca să te lași intimidat în felul acesta, nu-i așa ?

— Nu am spus niciodată că aș fi fost un laș din punct de vedere intelectual sau moral.

— Dar nu înțelegeai să te lași intimidat de o fată pe care ai sedus-o ?

— În momentul acela nu simţeam că era de datoria mea s-o iau în căsătorie.

— Socoteai că nu va fi o partidă tot atît de bună ca domnişoara X, nu ?

— Nu credeam că trebuie să mă însor cu ea de vreme ce n-o mai iubeam.

— Nici măcar pentru a-i salva onoarea şi a-i dovedi loialitatea dumitale ?

— Nu mă gîndeam atunci că am putea fi fericiţi împreună.

— Bănuiesc că-ţi spuneai acestea înainte de a se fi produs faimoasa schimbare din sufletul dumitale...

— Da, asta s-a întîmplat înainte de plecarea noastră la Utica !

— Şi într-o vreme cînd erai atît de captivat de domnişoara X ?

— Eram îndrăgostit de domnişoara X, e drept.

— Ţi-aduci aminte că în una dintre scrisorile la care dumneata n-ai răspuns niciodată (Mason scoase una dintre primele şapte scrisori şi citi) ţi-a scris acestea : „Mă simt foarte tulburată şi nu sînt sigură de nimic, deşi caut să nu mă gîndesc, pentru că avem planul nostru, şi tu vei veni să mă iei, aşa cum ai promis". La ce anume făcea aluzie domnişoara Alden cînd a scris : „...pentru că avem planul nostru" ?

— Nu ştiu exact, e posibil să se fi gîndit la sosirea mea acolo, ca s-o iau şi s-o duc undeva pentru un timp oarecare.

— Nu ca să te căsătoreşti cu ea, desigur.

— Nu, asta nu i-o spusesem niciodată.

— Dar imediat după aceea, în aceeaşi scrisoare, spune : „În drum spre casă, în loc să mă duc direct la părinţi, m-am hotărît să mă opresc la Homer, s-o văd pe sora şi pe cumnatul meu, pentru că nu ştiu cînd îi voi mai vedea, şi ţin atît de mult ca ei să mă vadă într-o situaţie respectabilă, sau să nu mă mai vadă niciodată". Ce crezi dumneata că a vrut ea să spună prin cuvîntul acesta „respectabilă" ? Să trăiască undeva în taină, necăsătorită... şi să aibă un copil, în timp ce dumneata îi vei trimite ceva bani, apoi să se întoarcă, poate, dîndu-se drept o fată cuminte, necăsătorită, sau drept o văduvă... sau cum ? Nu vrei să crezi că se şi vedea căsătorită cu dumneata, cel puţin pentru o vreme, dorind să dea un nume copilului ei ? „Planul" despre care vorbeşte ea nu putea prevedea altceva decît asta, ce zici ?

— Din punctul ei de vedere, probabil că da, se eschivă Clyde. Dar eu n-am spus niciodată că o voi lua în căsătorie.

— Bine, bine ! Să lăsăm asta deocamdată, continuă Mason cu îndîrjire. Ascultă acum, spuse el, şi începu să citească un pasaj

din cea de a zecea scrisoare : „Nu-i aşa că e totuna pentru tine să vii cu cîteva zile mai devreme decît ai avut de gînd, da, dragul meu ? Chiar dacă va trebui să ne mulţumim cu mai puţin, ştiu că vom răzbate, măcar în timpul cît voi fi cu tine, probabil şase sau opt luni cel mult. Am promis că te las să pleci la sfîrşitul acestor luni dacă o să vrei tu. Ştiu să fiu econoamă la nevoie. Nu se poate altfel, Clyde, deşi, în interesul tău, aş vrea să nu fie aşa". Ce presupui că înseamnă toate acestea : „econoamă", precum şi faptul că nu te va lăsa să pleci decît după opt luni ? Oare să locuiască într-o cameră mobilată, în timp ce dumneata ai veni s-o vezi o dată pe săptămînă ? Sau poate ai consimţit să o iei şi să te căsătoreşti cu ea, cum pare să creadă aici ?

— Nu ştiu, în afară de cazul cînd şi-a închipuit cumva că mă poate sili, răspunse Clyde, în timp ce asistenţa — pădurarii, fermierii şi juraţii — pufniră şi rînjiră, indignaţi de expresia „că mă poate sili", pe care Clyde o rostise aproape fără să-şi dea seama N-am consimţit niciodată la aşa ceva, adăugă el.

— Afară de cazul cînd te-ar fi silit ! Va să zică aşa priveai dumneata lucrurile ?

— Da, domnule procuror.

— Ai putea să juri fără să mai stai pe gînduri, aşa cum ai jura pentru orice alt lucru ?

— Păi am şi jurat în acest sens.

Atît Mason, cît şi Belknap, Jephson şi Clyde însuşi simţeau că dispreţul şi furia publică pe care majoritatea celor prezenţi le nutreau faţă de el de la început creşteau mereu şi destrămau orice posibilitate de apărare. Dispreţul şi mînia umpleau sala. Totuşi, Mason avea destul timp înaintea lui pentru a alege, la întîmplare, din numărul mare al dovezilor pe acelea de care avea nevoie spre a-l încurca, a-l intimida şi a-l tortura pe Clyde. Parcurgînd cu privirea notele sale — aranjate în formă de evantai pe masă de către Earl Newcomb — Mason îşi reînnoi atacul :

— Griffiths, în cursul depoziţiei de ieri, făcută sub îndrumarea domnului Jephson (Jephson se înclină, ironic), ai vorbit despre schimbarea ce s-a produs în sufletul dumitale după ce ai întîlnit-o din nou pe Roberta Alden la Fonda şi la Utica, în luna iulie, chiar în momentul cînd porniseşi în această călătorie a morţii.

Clyde răspunse : „Da, domnule" înainte ca Belknap să fi putut protesta, totuşi avocatul reuşi să impună modificarea expresiei „călătorie a morţii" în „călătorie".

— Înainte de a pleca acolo cu ea, nu o mai iubeai ca altădată. Este exact ?

— Nu o mai iubeam așa cum o iubisem la un moment dat, nu, domnule procuror.

— Și cît timp exact — de la ce dată pînă la ce dată — ai iubit-o cu adevărat, vreau să spun înainte de a începe să nu-ți mai placă ?

— Din momentul cînd am întîlnit-o pentru prima dată pînă cînd am făcut cunoștință cu domnișoara X.

— Dar după aceea n-ai mai ținut la ea ?

— N-aș putea spune că n-am mai ținut deloc la ea după aceea. Țineam întrucîtva... destul de mult cred, totuși, nu așa de mult ca înainte. Aș spune că-mi era mai curînd milă de ea.

— Acum, să vedem... asta era între 1 decembrie anul trecut și sfîrșitul lunii aprilie, ori începutul lui mai... sau în ce epocă era ?

— Cred că era în epoca aceea, da, domnule.

— Ei bine, în această perioadă, de la 1 decembrie pînă în luna aprilie sau 1 mai, ați avut raporturi intime, nu-i așa ?

— Da, domnule procuror.

— Cu toate că nu mai țineai la ea așa de mult ?

— Da, domnule procuror, răspunse Clyde ezitînd puțin, în timp ce țăranii din sală întindeau gîturile și se agitau, stîrniți de introducerea în dezbateri a elementului sexual.

— Și totuși, noaptea, și în ciuda faptului că stătea singură în odăița ei, fiindu-ți credincioasă ca nimeni alta, după cum ai declarat singur, dumneata te duceai la baluri, la reuniuni, luai parte la dineuri și excursii cu automobilul, în timp ce ea ședea acolo și aștepta !

— Dar nu lipseam tot timpul.

— Nu ? Ai auzit însă depozițiile lui Tracy și Jill Trumbull, ale lui Frederick Sells, Frank Harriet și Burchard Taylor cu privire la acest punct, nu-i așa ?

— Da, domnule procuror.

— Ei bine, toți aceștia au mințit, sau au spus adevărul ?

— Cred că au spus adevărul în măsura în care și-au putut aduce aminte.

— Dar n-au fost în stare să-și aducă aminte prea bine, asta vrei să spui, nu ?

— Adevărul este că n-am lipsit tot timpul. Cred că mă duceam la reuniuni de două sau de trei ori pe săptămînă, uneori poate de patru ori, dar nu mai mult.

— Și restul timpului îl dedicai domnișoarei Alden ?

— Da, domnule procuror.

— Oare asta vrea să spună ea în scrisoare ? Mason scoase o altă foaie din teancul de scrisori ale Robertei și, desfăcînd-o și

ținînd-o în fața lui, citi : „Seară de seară, aproape în fiecare noapte după ziua aceea îngrozitoare de Crăciun, cînd m-ai părăsit, am fost aproape întotdeauna singură". Minte, sau nu ? se răsti Mason, iar Clyde, dîndu-și seama că ar fi primejdios să o acuze pe Roberta că minte, răspunse cu o voce stinsă, cuprins de rușine :

— Nu, nu minte. Totuși, am petrecut unele seri alături de ea.

— Cu toate acestea, ai auzit-o pe doamna Gilpin și pe soțul ei declarînd aici că, seară de seară, de la 1 decembrie încoace, domnișoara Alden era de cele mai multe ori singură în camera ei, iar lor li s-a făcut milă de ea și, socotind că acest lucru nu e firesc, au încercat s-o atragă în cercul lor, dar victima a refuzat. Ai auzit aceste depoziții, nu-i așa ?

— Da, domnule.

— Continui să susții însă că i-ai ținut tovărășie într-o oarecare măsură ?

— Da, domnule procuror.

— Asta în timp ce o iubeai pe domnișoara X, cu care doreai să fii cît mai mult timp împreună ?

— Da, domnule procuror.

— Și pe care încercai s-o determini să se mărite cu dumneata ?

— Da, domnule, doream să se mărite cu mine.

— Continuînd, în același timp, să ai raporturi cu domnișoara Alden în momentele cînd celelalte ocupații îți îngăduiau acest lucru ?

— Da... da, domnule, șovăi încă o dată Clyde, profund tulburat de imaginea puțin măgulitoare a caracterului său, pe care păreau s-o contureze aceste revelații, simțind totodată, oarecum vag, că nu e un om chiar așa de rău, sau că, în orice caz, nu intenționase să fie așa cum căutau acești oameni să demonstreze. Și alții făceau la fel, nu ? Cel puțin pe tinerii aceia de lume din Lycurgus îi auzise vorbind adesea despre asemenea lucruri.

— Nu crezi că eminentul dumitale avocat a găsit un termen mult prea blînd atunci cînd te-a caracterizat drept „un laș din punct de vedere intelectual și moral" ? rînji Mason.

În același moment, din fundul sălii lungi și strîmte, în mijlocul unei tăceri adînci care parcă o precedă, o însoți și o urmă — dar nu fără să provoace un protest imediat din partea lui Belknap — se auzi vocea solemnă și răzbunătoare a unui pădurar indignat :

— De ce nu-l omoară pe ticălosul ăsta, să termine odată cu el ? !

Oberwaltzer îi aduse imediat la ordine, bătînd cu ciocanul în masă și ordonînd arestarea vinovatului. Totodată, dispuse ca toți

cei care stăteau în picioare să fie evacuaţi din sală, ceea ce se şi făcu. Delicventul fu ridicat şi i se fixă termen de judecată pentru a doua zi dimineaţă. După ce se restabili liniştea, Mason continuă :

— Griffiths, dumneata spui că părăsind Lycurgus nu aveai intenţia de a te căsători cu Roberta Alden decît în cazul cînd n-ai fi putut să faci altfel.

— Da, domnule procuror. Asta îmi era intenţia în momentul acela.

— Va să zică erai destul de sigur că o să te înapoiezi acasă ?

— Da, domnule procuror, aşa credeam.

— Atunci de ce ţi-ai împachetat toate lucrurile din cameră în cufăr şi l-ai încuiat ?

— Păi... păi... să vedeţi — se bîlbîi Clyde, întrebarea căzînd aşa de năprasnic şi cu atîta lipsă de legătură faţă de cele ce se discutaseră mai înainte, încît de-abia avu timpul să-şi adune gîndurile — să vedeţi... nu eram cu totul sigur. Nu ştiam de nu va trebui să mă duc pînă la urmă cu ea, indiferent dacă aş fi vrut sau nu.

— Înţeleg. Aşadar, dacă ai fi luat, în cursul călătoriei, o hotărîre neaşteptată — cum ai şi făcut-o, de altfel (Mason rînji şi-i adresă un surîs plin de sarcasm, care voia să spună : „Îţi închipui că te crede cineva ?") — n-ai mai fi avut timpul necesar să te întorci, să-ţi împachetezi lucrurile şi să pleci ?

— Nu, domnule, nici acesta nu a fost motivul adevărat.

— Atunci care a fost motivul ?

— Păi, să vedeţi... făcu el. Cum nu se gîndise mai înainte la această întrebare şi nu avea prezenţa de spirit necesară spre a da repede un răspuns convenabil, Clyde şovăi, după cum văzură toţi, în primul rînd Belknap şi Jephson, apoi continuă : Păi, să vedeţi... dacă trebuia să plec, chiar pentru puţin timp, aşa cum îmi închipuiam că o să se întîmple, mi-am spus că va fi poate nevoie să vin să-mi strîng în grabă toate lucrurile.

— Înţeleg. Eşti sigur că motivul adevărat n-a fost acela de a putea pleca în grabă în cazul cînd poliţia ar fi descoperit cine este de fapt Clifford Golden sau Carl Graham ?

— Nu, domnule. Nu acesta a fost motivul.

— De aceea nu i-ai spus doamnei Peyton că renunţi la cameră ? Sau i-ai spus ?

— Nu, domnule procuror.

— În depoziţia de acum cîteva zile spuneai că nu prea aveai bani destui să te duci la Biltz şi s-o iei pe domnişoara Alden cu

dumneata în vederea unei căsătorii temporare, fie chiar şi o căsnicie care să nu dureze mai mult de şase luni.

— Da, domnule.

— Cînd ai plecat din Lycurgus în călătoria aceea, cîţi bani aveai la dumneata ?

— Vreo cincizeci de dolari.

— Vreo cincizeci ? Nu ştii exact cîţi bani aveai ?

— Aveam cincizeci de dolari, da, domnule procuror.

— Iar cît ai stat la Utica şi la lacul Grass şi după aceea, cu călătoria la Sharon, cît ai cheltuit ?

— Am cheltuit aproximativ douăzeci de dolari în toată călătoria, aşa cred.

— Nu ştii exact cît anume ?

— Exact nu, domnule procuror, totuşi, vreo douăzeci de dolari.

— Ei, ia să facem socoteală, pe cît se poate mai exact, continuă Mason, în timp ce Clyde îşi dădea seama, o dată mai mult, că i se întinde o nouă cursă, deoarece la mijloc mai erau şi banii pe care i-i dăduse Sondra şi din care cheltuise o parte. Cît a costat biletul dumitale de la Fonda la Utica ?

— Un dolar şi un sfert.

— Şi cît ai plătit pentru camera de la hotelul din Utica, pentru dumneata şi Roberta ?

— Patru dolari.

— Sigur că ai cheltuit şi cu cina din seara aceea, apoi cu micul dejun în dimineaţa următoare. Cît te-au costat ?

— Cam trei dolari pentru amîndouă mesele.

— Asta e tot ce ai cheltuit la Utica ?

Mason se uita din cînd în cînd pe o bucată de hîrtie, plină de cifre şi însemnări. Clyde însă nu observă.

— Da, domnule procuror.

— Cît te-a costat pălăria de paie, pe care, după cum s-a dovedit, ai cumpărat-o acolo ?

— A, da, uitasem, spuse Clyde nervos. Doi dolari, da, domnule procuror. Îşi dădu seama că trebuie să fie mai atent.

— Şi deplasarea de la lacul Grass a costat, desigur, cinci dolari. Aşa-i ?

— Da, domnule procuror.

— Apoi aţi închiriat o barcă la lacul Grass. Cît a costat ?

— Treizeci şi cinci de cenţi pe oră.

— Şi v-aţi folosit de ea mult timp ?

— Trei ore.

— Asta face un dolar şi cinci cenţi.

— Da, domnule procuror.

— Apoi pentru noaptea pe care ați petrecut-o la hotel cît ai plătit ? Cinci dolari, nu-i așa ?
— Da, domnule procuror.
— Pe urmă ai cumpărat ceva de-ale mîncării, gustarea pe care ai luat-o cu dumneata pe lac ?
— Da, domnule. Cred că am plătit în total vreo șaizeci de cenți.
— Și cît te-a costat drumul pînă la Big Bittern ?
— Un dolar trenul pînă la Gun Lodge și un dolar autobuzul pentru amîndoi pînă la Big Bittern.
— Văd că-ți amintești destul de exact cifrele. E și firesc, de altminteri. Nu aveai prea mulți bani, și asta e o chestiune importantă. Și cît te-a costat drumul de la Three Mile Bay pînă la Sharon... după aceea ?
— Șaptezeci și cinci de cenți.
— Ai făcut vreodată socoteala cît te-a costat cu totul ?
— Nu, domnule procuror.
— Vrei s-o faci acum ?
— Păi, probabil că dumneavoastră știți cît face.
— Da, domnule, știu ! Face douăzeci și patru de dolari și șaizeci și cinci de cenți. Dumneata ai spus că ai cheltuit douăzeci de dolari. E, deci, o diferență de patru dolari și șaizeci și cinci de cenți. Cum îți explici ?
— Probabil că n-am făcut o socoteală prea exactă, e simplu, spuse Clyde, iritat de exactitatea unor cifre ca acestea.
Cu o bunăvoință prefăcută, Mason îl întrebă :
— Ah, da, domnule Griffiths, am uitat, cît ai plătit pentru barca pe care ai închiriat-o la Big Bittern ?
Era curios să afle ce va răspunde Clyde la această întrebare, deoarece își bătuse mult capul spre a-i întinde această capcană.
— Păi.. păi... adică... începu Clyde șovăitor, deoarece la Big Bittern, după cum își amintea acum, nici nu se gîndise măcar să întrebe de prețul unei plimbări cu barca, știind că nici el, nici Roberta nu se vor mai întoarce.
Iată însă că, pentru prima oară, se punea această întrebare. Mason, dîndu-și seama că l-a prins, interveni repede cu un :
— Aud ?
La care Clyde răspunse în doi peri :
— Păi... treizeci și cinci de cenți pe oră, întocmai ca și la lacul Grass, așa spunea barcagiul.
Se pripise însă cu răspunsul. Nu știa că barcagiul e ținut în rezervă pentru a declara că acuzatul nu s-a oprit să-l întrebe despre prețul plimbărilor cu barca. Mason continuă :

— Aşa stau lucrurile, care va să zică ? Aşa ţi-a spus barcagiul, da ?

— Da, domnule procuror.

— Ia vezi, poate-ţi aminteşti că nu l-ai întrebat niciodată aşa ceva pe barcagiu... Taxa era nu de treizeci şi cinci de cenţi, ci de cincizeci de cenţi pe oră. Dar, desigur, dumneata nu ştiai lucrul acesta pentru că erai foarte grăbit să ajungi în largul lacului şi nu te gîndeai să te mai întorci înapoi ca să plăteşti. Aşa că, vezi, nici nu l-ai întrebat măcar. Vezi ? Acum îţi aminteşti ? Mason scoase o notă, pe care i-o dăduse barcagiul, şi o agită înaintea lui Clyde. Cincizeci de cenţi pe oră ! repetă el. E o taxă mai mare decît pe lacul Grass. Dar ceea ce vreau eu să aflu este lucrul următor : cum se face că dumneata cunoşti atît de bine celelalte preţuri, dar nu cunoşti taxa asta ? Nu te-ai gîndit ce cheltuială ai să faci plimbînd-o pe domnişoara Alden pe lac cu o barcă pe care aveai de gînd s-o reţii de la amiază pînă seara ?

Atacul veni atît de brusc şi Clyde îl resimţi atît de dureros, încît se zăpăci. Făcu feţe-feţe, se suci, se răsuci, înghiţi în sec şi se uită nervos în duşumea, fiindu-i ruşine să privească spre Jephson, care uitase să-l instruiască asupra acestui punct.

— Ei bine, tună Mason, cum îţi explici ? Nu ţi se pare curios, chiar dumitale însuţi, că-ţi poţi aduce aminte de toate celelalte cheltuieli, în afară de asta ?

Încă o dată juraţii erau numai ochi şi urechi, aplecîndu-se înainte. Clyde, văzînd interesul şi curiozitatea lor şi dîndu-şi seama că, probabil, au devenit bănuitori, răspunse :

— Nu ştiu cum s-a întîmplat să uit.

— Sigur, sigur că nu ştii, repetă Mason. Un bărbat care plănuieşte să omoare o fată pe un lac singuratic trebuie să se gîndească la o mulţime de lucruri, aşa că nu e de mirare să fi neglijat unele dintre ele. Totuşi, cînd ai ajuns la Three Mile Bay, n-ai uitat să-l întrebi pe vînzătorul de bilete pentru vapor cît costă cursa pînă la Sharon, e adevărat ?

— Nu-mi amintesc dacă l-am întrebat sau nu.

— Totuşi, el îşi aminteşte. A făcut declaraţii în acest sens. Te-ai interesat de preţul camerei la lacul Grass. Ai întrebat de preţul călătoriei cu vaporaşul. Ai întrebat pînă şi de preţul unei curse cu autobuzul pînă la Big Bittern. Ce păcat că nu te-ai gîndit să întrebi şi de taxa de închiriere a unei bărci la Big Bittern ! Astăzi n-ai mai fi atît de nervos, nu-i aşa ?

Şi Mason se uită la juraţi, de parcă ar fi vrut să le spună : „Vedeţi ?"

— Cred că, pur şi simplu, nu m-am gîndit la aşa ceva, repetă Clyde.

— Un răspuns cît se poate de satisfăcător, n-am ce zice! continuă Mason, sarcastic. Apoi, cu maximum de rapiditate : Presupun că nu-ţi mai aminteşti de cei treisprezece dolari şi douăzeci de cenţi pe care i-ai plătit pentru dejunul de dimineaţă la cazinou, la 9 iulie, a doua zi după moartea Robertei, da, sau nu ?

Mason adoptase o atitudine dramatică, devenise stăruitor şi expeditiv —. de-abia îi mai dădea răgazul necesar să se gîndească sau să respire — aşa cel puţin i se părea lui Clyde.

Puţin lipsi să sară ca ars, atît de mult îl surprinse această întrebare şi acuzaţie, deoarece nu ştia că Mason aflase şi despre acest mic dejun.

— Îţi aduci poate aminte şi de cei optzeci de dolari care s-au găsit asupra dumitale în momentul arestării ? continuă Mason.

— Da, îmi aduc aminte acum, răspunse Clyde.

Cei optzeci de dolari de care uitase!... Totuşi, nu spusese nimic, pentru că nu ştia ce să spună.

— Ce-i cu banii ăştia ? continuă Mason, îndîrjit şi feroce. Dacă avea numai cincizeci de dolari cînd ai plecat din Lycurgus şi peste optzeci în momentul cînd ai fost arestat, cheltuind între timp douăzeci şi patru de dolari şi şaizeci şi cinci de cenţi, plus treisprezece dolari pentru o gustare de dimineaţă, de unde ai căpătat restul de bani ?

— Nu pot să răspund la această întrebare, spuse Clyde posac, simţindu-se prins în capcană. (Erau banii Sondrei, şi nimeni pe lume nu l-ar fi putut face să declare de unde îi avusese.)

— De ce nu poţi să răspunzi ? tună Mason. Unde îţi închipui că eşti, la urma urmei ? Şi pentru ce crezi dumneata că sîntem noi aici ? Să răspunzi la unele întrebări, şi la altele, nu ? Îţi aperi viaţa, nu uita acest lucru ! Să nu te joci cu legea, după toate minciunile pe care ni le-ai înşirat pînă acum ! Te afli în faţa acestor doisprezece oameni, şi ei vor să ştie. Ei, ia spune ! De unde aveai banii ?

— I-am împrumutat de la un prieten.

— Bine. Spune cum îl cheamă. Ce prieten ?

— Nu pot să spun.

— Nu poţi ? ! Bine ! Ai minţit în legătură cu suma de bani pe care o aveai cînd ai plecat din Lycurgus, asta e limpede. Şi ai şi jurat ! Nu uita asta ! Jurămîntul acela sacru pe care îl respecţi atît de mult ! Este sau nu este adevărat ?

— Nu, nu este adevărat, spuse Clyde în cele din urmă, conştient de gravitatea acuzaţiei. Am împrumutat banii după ce am ajuns la lacul Twelfth

— De la cine ?

— Nu pot să spun.

— Ceea ce răpește declarației orice valoare, i-o întoarse Mason.

Clyde simțea un început de revoltă, pe care voia să și-o manifeste. Vocea îi era din ce în ce mai stinsă, și ori de cîte ori Mason îi ordonase să vorbească mai tare și să-și întoarcă fața spre jurați, Clyde se supusese, dar cu o ură din ce în ce mai mare față de omul acesta, care încerca pe orice căi posibile să-i smulgă toate secretele. Iată însă că acum făcea aluzie la Sondra, iar Sondra era încă mult prea apropiată de inima lui pentru a destăinui chiar cel mai mic lucru ce i-ar fi putut știrbi reputația. Așa se face că, de data aceasta se uită oarecum sfidător la jurați, în timp ce Mason luă cîteva fotografii de pe masă.

— Ți le amintești ? îl întrebă pe Clyde, arătîndu-i imaginile destul de șterse din cauza apei.

Unele fotografii o reprezentau pe Roberta, altele, pe Clyde însuși, împreună cu alți cîțiva, în nici una dintre fotografii nu se vedea însă chipul Sondrei ; fotografiile fuseseră făcute la vila Cranston în timpul primei lui vizite acolo, altele patru, la lacul Bear, mai tîrziu, iar una îl arăta pe Clyde ținînd în mînă în banjo, cu degetele pe coarde.

— Îți amintești unde au fost făcute fotografiile astea ? îl întrebă Mason, arătîndu-i-le mai întîi pe cele în care se vedea Roberta.

— Da, îmi amintesc.

— Unde ?

— Pe țărmul de sud al lacului Big Bittern, în ziua cînd am fost acolo.

Știa că se aflau în aparat și le vorbise lui Belknap și Jephson despre ele, totuși, acum era destul de surprins că au putut să le developeze.

— Griffiths, continuă Mason, avocații dumitale nu ți-au spus, nu-i așa, că au pescuit ceasuri întregi ca să găsească aparatul acesta, despre care dumneata ai jurat că nu l-ai avut, înainte de a fi aflat că se găsea în posesia mea.

— Nu mi-au spus niciodată nimic în legătură cu asta, răspunse Clyde.

— Destul de rău. I-aș fi putut scuti de multă trudă. Ei bine, iată fotografiile care s-au găsit în interiorul aparatului — fotografii făcute îndată după schimbarea aceea sufletească pe care ai încercat-o dumneata, îți aduci aminte ?

— Îmi aduc aminte cum au fost făcute, răspunse Clyde posac.

— Au fost făcute înainte de a fi plecat amîndoi cu barca aceea pentru ultima oară — înainte ca dumneata să-i fi spus cele ce aveai de gînd să-i spui — înainte ca ea să fi fost asasinată — într-un moment cînd, cum declari dumneata, era foarte abătută.

— Nu, asta s-a întîmplat în ajun, îl înfruntă Clyde.

— Aha, înţeleg. Oricum, fotografiile acestea o arată pe domnişoara Alden puţin cam prea veselă ca să fi fost aşa de abătută cum susţii dumneata.

— Dar în ziua aceea nu era atît de abătută cum fusese în ajun, spuse Clyde repede, pentru că acesta era adevărul şi îşi aducea bine aminte.

— Bine. Totuşi, uită-te la pozele astelalte. La astea trei, de pildă. Unde au fost făcute ?

— La vila Cranston, pe lacul Twelfth, cred.

— Exact. Şi la 18 sau 19 iunie, nu-i aşa ?

— La 19, dacă nu mă-nşel.

— Bine. Acum, îţi aminteşti de o scrisoare pe care ţi-a scris-o Roberta pe ziua de 19 iunie ?

— Nu, domnule procuror.

— Nu-ţi aminteşti de nici o scrisoare mai deosebită decît altele ?

— Nu, domnule procuror.

— Dar toate scrisorile ei erau foarte triste, aşa spuneai, nu ?

— Da, domnule procuror, erau foarte triste.

— Bine. Iată scrisoarea pe care a scris-o în ziua cînd au fost făcute aceste fotografii. Se întoarse spre juraţi.

— Aş dori ca domnii juraţi să examineze aceste fotografii şi pe urmă să asculte un singur pasaj din scrisoarea pe care domnişoara Alden i-a scris-o acuzatului chiar în aceeaşi zi. Acuzatul a admis că refuza să-i scrie sau să-i telefoneze, deşi îi era milă de ea, adăugă Mason, întorcîndu-se spre juraţi. Desfăcu apoi scrisoarea şi citi un pasaj lung şi trist. Acum, iată alte patru fotografii, Griffiths, adăugă el, înmînîndu-i lui Clyde cele patru clişee făcute la lacul Bear. Pari foarte vesel, nu găseşti ? Lucru ciudat din partea unui bărbat în sufletul căruia s-a petrecut o profundă schimbare, după o perioadă groaznică de îndoieli, de griji şi comportări urîte, chiar cînd o vede brusc pe femeia pe care a nedreptăţit-o în modul cel mai crud, dar căreia îi propune acum să-i facă dreptate... înecînd-o. Fotografiile acestea te arată mai curînd ca pe un om străin de orice griji de pe lumea asta, nu crezi ?

— E vorba de nişte fotografii făcute în grup. Nu puteam refuza să fac parte dintre cei care s-au fotografiat.

— Dar fotografia asta, în apă ? N-ai simţit nici o strîngere de inimă în clipa cînd te-ai dus să te scalzi în apă a doua sau a treia zi după ce Roberta se dusese la fund în Big Bittern, şi mai ales după ce ai încercat o schimbare atît de lăudabilă în privinţa sentimentelor dumitale ?

— Nu voiam să afle nimeni că am fost cu ea acolo.

— Ştim asta foarte bine. Dar ce ai de spus despre fotografia de-aici, cu banjoul ? Ia priveşte-o ! Şi i-o întinse. Cît se poate de vesel, nu-i aşa ? rînji el.

Iar Clyde, nesigur de sine şi speriat, răspunse :

— Şi, totuşi, nu mă distram deloc.

— Nici chiar atunci cînd cîntai la banjo ? Sau cînd jucai golf şi tenis cu prietenii dumitale, chiar a doua zi după moartea victimei ? Sau cînd plăteai treisprezece dolari pentru o gustare de dimineaţă ? Sau cînd erai din nou cu domnişoara X în locul unde, după cum ai declarat singur, preferai să fii ?

Tonul lui Mason era arţăgos, batjocoritor, sinistru şi foarte sarcastic.

— Oricum, nu atunci, domnule procuror.

— Ce vrei să spui prin „nu atunci" ? Nu erai acolo unde voiai să fii ?

— Într-un fel, da, desigur, răspunse Clyde, gîndindu-se la ce va spune Sondra cînd va citi toate acestea, lucru care, fără îndoială, avea să se întîmple.

În fiecare zi ziarele publicau pe larg dezbaterile. Nu putea să nege că a fost cu ea şi voia să fie cu ea mereu. Totodată, nu se simţise fericit. Cît de nenorocit se simţise, prins în păienjenişul acestui plan ruşinos şi brutal ! Acum însă trebuia să explice totul în aşa fel, încît Sondra, atunci cînd va citi, precum şi juraţii să înţeleagă. Înghiţi în sec şi-şi trecu limba peste buzele uscate, apoi adăugă :

— Totuşi, mi-a fost milă de domnişoara Alden. Nu puteam să mă simt fericit... nu puteam ! Încercam pur şi simplu să-i fac pe oameni să creadă că n-am avut nici în clin, nici în mînecă, în vreun fel, cu plecarea ei acolo, asta e tot. Nu vedeam altă soluţie mai bună. Nu voiam să fiu arestat din pricina unei întîmplări de care nu eram vinovat.

— Parcă nu ştii că asta e fals ! Parcă nu ştii că minţi ! strigă Mason, ca şi cum s-ar fi adresat întregii omeniri, iar violenţa şi furia dispreţului şi a neîncrederii lui ar fi fost de ajuns pentru a-i convinge pe juraţi, ca şi pe spectatori, că inculpatul este cel mai neruşinat mincinos din lume. Ai auzit declaraţia lui Rufus Martin, ajutor de bucătar la lacul Bear ?

— Da, domnule procuror.

— L-ai auzit cînd a jurat că te-a văzut pe dumneata și pe domnișoara X într-un anumit punct care domină lacul Bear, că ea era în brațele dumitale și o sărutai ? Este adevărat ?

— Da, domnule procuror.

— Și asta exact la patru zile după ce o lăsaseși pe Roberta Alden în fundul lacului Big Bittern ! În momentul acela îți era teamă că vei fi arestat ?

— Da, domnule procuror.

— Chiar atunci cînd o țineai în brațele dumitale și o sărutai ?

— Da, domnule procuror, răspunse Clyde, doborît și deznădăjduit.

— Asta e culmea ! zbieră Mason. V-ați putea vreodată închipui că astfel de năzdrăvănii sînt rostite în fața unui juriu dacă nu le-ați auzi cu propriile dumneavoastră urechi ? Cum adică, dumneata ești în stare să stai colea și să declari în fața domnilor jurați că ai putut să te giugiulești cu o fată pe care o țineai în brațe, înșelînd-o, în timp ce a doua zăcea în fundul unui lac, la o depărtare de o sută de mile, și sufereai, totuși, din cauza a ceea ce ai făcut ?

— Și, totuși, acesta e adevărul ! ripostă Clyde.

— Strașnic, n-am mai pomenit așa ceva ! strigă Mason.

Își scoase din nou batista mare, albă, cu un gest de neputință și cu un suspin, apoi, după ce își roti privirile pe deasupra sălii, își șterse fața, de parcă ar fi vrut să spună : „Am intrat la corvoadă, nu glumă !“ Pe urmă continuă, cu mai multă vigoare decît oricînd .

— Griffiths, nu mai departe decît ieri, dumneata ai jurat pe banca martorilor că, personal, nu aveai de gînd să te duci la Big Bittern atunci cînd ai plecat din Lycurgus.

— Nu, domnule, nu aveam de gînd.

— Dar atunci cînd ați intrat amîndoi în camera aceea de la hotelul „Renfrew“ din Utica și ai văzut-o cît e de obosită, n-ai fost dumneata acela care i-a spus că o mică vacanță, oricît de scurtă, atît cît v-ar fi permis pungile voastre la un loc, i-ar face bine ? Da, sau nu ?

— Da, domnule procuror. Așa s-au petrecut lucrurile, răspunse Clyde.

— Dar pînă atunci dumneata nici nu te gîndiseși măcar la Adirondacks în mod special.

— Nu, domnule, în orice caz nu mă gîndisem la un anumit lac. Mă gîndeam că am putea să ne ducem într-o stațiune de vară, într-o regiune unde sînt mai multe lacuri, dar nu mi-a trecut prin minte vreun lac anumit.

— Da. Și în urma propunerii dumitale, victima a spus că ar fi bine să faci rost de niște prospecte sau hărți, nu-i așa?
— Da, domnule procuror.
— Și de-abia după aceea ai coborît și le-ai procurat.
— Întocmai, domnule procuror.
— La hotelul „Renfrew" din Utica?
— Da, domnule procuror.
— Nu cumva în altă parte?
— Nu, domnule procuror.
— După aceea, examinînd prospectele, ați văzut lacurile Grass și Big Bittern și ați hotărît să vă duceți acolo. Așa a fost?
— Da, domnule procuror, întocmai, minți Clyde, foarte nervos, regretînd acum afirmația că-și procurase prospectele la hotelul „Renfrew". Putea să se aștepte la o nouă capcană.
— Dumneata și domnișoara Alden?
— Da.
— Și v-ați oprit la lacul Grass, socotindu-l cel mai nimerit, pentru că era cel mai ieftin. Nu-i așa?
— Da, domnule procuror. Așa a fost.
— Da. Acum, îți amintești de astea? adăugă Mason, aplecîndu-se peste masă și ridicînd niște prospecte, despre care se stabilise că făceau parte din conținutul valizei lui Clyde la lacul Bear în clipa cînd fusese arestat. I le înmînă lui Clyde. Uită-te la ele. Sînt prospectele pe care le-am găsit eu în valiza dumitale la lacul Bear?
— Da, seamănă cu cele pe care le aveam acolo.
— Sînt prospectele pe care le-ai găsit în raftul de la hotelul „Renfrew" și le-ai luat sus, să i le arăți domnișoarei Alden?
Înspăimîntat de grija cu care Mason se ocupa acum de problema acestor prospecte, Clyde le desfăcu și le răsfoi. Ori, nici chiar în momentul acesta nu observă ștampila „Hotel Lycurgus" („Salutări de la «Hotel Lycurgus», Lycurgus, N. Y."), imprimată cu roșu, ceea ce o făcea să se confunde foarte bine cu textul tot roșu al unuia dintre prospecte. Le răsfoi de mai multe ori, apoi, socotind că nu are de înfruntat nici un fel de capcană, răspunse:
— Da, cred că acestea sînt prospectele.
— Foarte bine, continuă Mason, șiret. Acum spune-ne în care dintre aceste prospecte ați găsit informațiile în legătură cu hotelul de la lacul Grass, precum și tariful de acolo? Nu cumva în ăsta?
Spunînd astfel, îi întinse chiar prospectul însemnat cu ștampila hotelului. Pe una dintre paginile lui — pe care Mason o arăta cu degetul arătător al mîinii stîngi — se găsea chiar anunțul asupra căruia Clyde îi atrăsese atenția Robertei. În mijlocul paginii se afla

o hartă reprezentînd Lanțul Indian, împreună cu lacurile Twelfth, Big Bittern și Grass, precum și multe altele, iar în partea de jos a hărții era indicat un drum care, după cum se vedea clar, ducea de la lacul Grass și Gun Lodge spre sud, pe lîngă extremitatea meridională a lui Big Bittern, pînă la Three Mile Bay. Revăzînd toate acestea după atîta timp, Clyde își spuse că Mason vrea să stabilească faptul că el, Clyde, cunoscuse acest drum și, cuprins din nou de fiori răspunse :

— Da, e posibil să fie acesta. Seamănă. Bănuiesc că acesta este.

— Cum, nu ești sigur ? stărui Mason, sumbru și încruntat. Nu poți să-ți dai seama, după anunțul de aici, dacă este sau nu acesta ?

— Seamănă, răspunse Clyde evaziv, după ce examină anunțul care-l făcuse să prefere lacul Grass înaintea celorlalte. Cred că s-ar putea să fie acesta.

— Crezi ! Crezi ! Iată-te devenind mai prudent, acum, cînd ajungem la amănunte precise ! Ei, ia mai uită-te o dată la harta aceea și spune-mi ce vezi. Spune-mi dacă nu vezi cumva un drum care se îndreaptă de la lacul Grass spre sud.

— Da, răspunse Clyde după cîtva timp, cam posomorît și cu amărăciune, sfîșiat și chinuit de omul acesta, atît de hotărît să-i grăbească sfîrșitul.

Pipăi harta cu degetele și simulă că se uită așa cum i se spusese, dar nu văzu decît ceea ce văzuse și la Lycurgus, cu puțin timp înainte de plecarea spre Fonda, unde urma s-o întîlnească pe Roberta Și iată că acum se serveau de harta aceasta împotriva lui.

— Și unde duce drumul ăsta, te rog ? Vrei să spui domnilor jurați unde anume duce, de unde pînă unde ?

Clyde, nervos, speriat și foarte slăbit fizicește, răspunse :

— Păi, duce de la lacul Grass la Three Mile Bay.

— Și către care altă localitate, sau pe lîngă care altă localitate mai trece ? continuă Mason, privind peste umărul lui.

— Gun Lodge. Atîta.

— Dar Big Bittern ? Trece sau nu pe lîngă Big Bittern cînd ajunge aproape de țărmul lui dinspre sud ?

— Da, trece.

— Ai văzut sau ai studiat vreodată harta asta înainte de a pleca de la Utica spre lacul Grass ? stărui Mason, încordat și crispat.

— Nu, domnule procuror.

— Nu știai că drumul trece pe acolo ?

— Se poate să fi văzut, răspunse Clyde, dar, oricum, nu i-am dat nici o atenție.

— Şi, bineînţeles, este imposibil să fi văzut sau studiat — prin cine ştie ce întîmplare — prospectul şi drumul acesta înainte de a fi plecat din Utica ?

— Nu, domnule procuror, nu l-am văzut niciodată mai înainte.

— Bine. Eşti absolut sigur ?

— Da, domnule procuror. Sînt sigur.

— Foarte bine. Atunci explică-mi — mie, sau domnilor juraţi — dacă poţi, şi sub prestare de jurămînt — jurămînt pe care-l respecţi atît de mult ! — cum se face că prospectul acesta poartă ştampila : „Salutări de la «Hotel Lycurgus», Lycurgus, N. Y." ?

Mason împături prospectul şi-i arătă pe partea din dos ştampila de culoare roşie, care aproape se confunda cu celelalte litere tipărite în roşu. Cînd o văzu, Clyde rămase cu ochii holbaţi, ca un om căzut în transă. Faţa lui, palidă ca varul, deveni pămîntie, degetele, lungi şi subţiri, i se desfăceau şi i se strîngeau, pleoapele, roşii, umflate şi obosite, clipeau într-una, de parcă ar fi vrut să scuture o povară strivitoare, pornită din faptele cu care era confruntat.

— Nu ştiu, spuse el, după cîtva timp, cu voce stinsă. Probabil că a fost în raftul acela de la hotelul „Renfrew".

— Nu zău ? „Probabil ?" Şi dacă eu voi aduce aici martori care vor jura că la 3 iulie — cu trei zile înainte de plecarea dumitale din Lycurgus la Fonda — te-au văzut intrînd la „Hotel Lycurgus" şi luînd cîteva prospecte de pe o etajeră de acolo, vei mai susţine că le-ai luat din raftul de la hotelul „Renfrew" la 6 iulie ?

După aceste cuvinte, Mason făcu o pauză şi se uită triumfător în jurul lui, de parcă ar fi vrut să spună : „Poftim, răspunde dacă poţi !" iar Clyde, cutremurat, ţeapăn şi cu sufletul la gură, fu nevoit să aştepte cel puţin cincisprezece secunde înainte de a izbuti să-şi înfrîneze îndeajuns nervii şi glasul pentru a răspunde :

— Trebuie să fi fost acolo. Nu l-am luat de la Lycurgus.

— Foarte bine ! Dar, pînă una-alta, să-i rugăm pe domnii juraţi să-l privească şi ei, spuse Mason, înmînînd prospectul primului jurat, care, la rîndul lui, îl trecu celui de lîngă el, şi aşa mai departe, în timp ce în sală se auzeau şoapte şi un murmur general.

După ce juraţii se uitară la prospect, spre marea surprindere a publicului, care aştepta şi alte atacuri şi demascări din partea lui Mason, acesta se întoarse şi declară :

— Nici o altă întrebare.

Îndată, mai mulţi spectatori din sală începură să şuşotească :

— L-au prins ! L-au prins !

Iar judecătorul Oberwaltzer se grăbi să anunțe că, din cauza orei înaintate, precum și din cauza unui număr mare de martori în plus ai apărării și a altor cîțiva ai acuzării, prefera ca ședința din ziua aceea să ia sfîrșit. Atît Belknap, cît și Mason încuviințară bucuroși. Ușile sălii fură închise cu cheia pînă cînd acuzatul avea să ajungă în celula lui, iar Clyde fu condus de Kraut și Sissell pe ușa și pe scările la care se uita și se gîndea într-una de cîteva zile încoace. După ce fu dus de acolo, Belknap și Jephson se uitară unul la altul, dar nu schimbară nici o vorbă pînă cînd nu se simțiră mai în siguranță, în propriul lor birou, unde Belknap începu prin cuvintele :

— Nu și-a jucat rolul cu destul aplomb. Cea mai bună apărare posibilă, dar curajul personajului principal n-a fost la înălțime. Nu are, și pace bună !

Jephson se răsturnă greoi într-un fotoliu, îmbrăcat și cu pălăria pe cap, așa cum venise, și spuse :

— Da, fără îndoială, aici e buba ! Probabil că a ucis-o cu adevărat. Acum însă cred că e prea tîrziu să mai ieșim din joc. Între noi fie zis, mă așteptam să facă figură și mai proastă.

Iar Belknap adăugă :

— Ei, bine, voi face tot ce-mi stă în putință la recapitulare ; mai mult decît atît nu mi se va putea pretinde.

Jephson îi răspunse, oarecum plictisit :

— Ai dreptate, Alvin, ție îți revine sarcina cea mai grea, îmi pare rău, dar așa e. Pînă una-alta, mă duc la închisoare ; am să încerc să-i mai întăresc puțin moralul Nu trebuie să-l lăsăm să pară, mîine, că are plumb în aripi, sau picioarele zdrobite. Trebuie să stea drept și să-i facă pe jurați să simtă că se consideră nevinovat, indiferent de părerea lor.

Se sculă apoi în picioare și, vîrîndu-și mîinile în buzunarele paltonului său lung, se pierdu în întunericul și frigul iernii care cuprinsese orașul acela trist. Se ducea să-l vadă pe Clyde.

CAPITOLUL 93

Restul procesului fu consacrat depozițiilor a unsprezece martori — patru pentru Mason și șapte pentru Clyde. Unul dintre aceștia din urmă — doctorul A. K. Sword din Rehobeth — care se aflase întîmplător la Big Bittern în ziua cînd cadavrul Robertei fusese transportat la adăpostul pentru bărci, declară că l-a văzut și l-a examinat acolo, iar rănile, așa cum arătau ele atunci, nu i

s-au părut diferite de cele ce i-ar fi putut fi cauzate prin lovitura pe care Clyde admitea că o dăduse accidental și era în afară de orice discuție că domnișoara Alden se înecase fiind conștientă încă, și nu inconștientă, așa cum voiau conducătorii acuzării să-i facă pe jurați să creadă, depoziție ce-l determină pe Mason să deschidă o anchetă cu privire la antecedentele profesionale ale doctorului, care, vai, nu erau cituși de puțin impresionante. Absolvise un colegiu medical de mîna a doua în Oklahoma, și după aceea practicase într-un orășel. În afară de acest martor — și în legătură cu o chestiune ce nu avea nimic de-a face cu crima de care era acuzat Clyde — se prezentă și Samuel Yearsley, un fermier din vecinătatea lui Gun Lodge, care, călătorind pe drumul pe unde fusese adus cadavrul Robertei de la Big Bittern la Gun Lodge, jură în modul cel mai solemn că drumul, așa cum observase el în dimineața aceea, era într-o stare foarte proastă, ceea ce-i permise lui Belknap să arate că acest fapt a putut să contribuie, cel puțin într-o oarecare măsură, la agravarea leziunilor de pe fața și corpul Robertei. Depoziția aceasta fu contrazisă, totuși, de un martor al acuzării — șoferul fraților Lutz — care jură tot atît de solemn că nu a întîlnit nici un fel de gropi sau bolovani pe drumul respectiv. Urmară apoi din nou Liggett și Whiggam, pentru a spune că, în măsura în care își puteau da ei seama, conduita lui Clyde în ceea ce privește sarcinile tehnice la fabrica *„Griffiths and Company"* fusese totdeauna atentă, sîrguincioasă și eficientă. Din punct de vedere profesional au aveau ce să-i reproșeze. Alți cîțiva martori, mai puțin importanți, declarară că, în măsura în care au putut ei să observe felul lui de a se comporta, Clyde era cît se poate de circumspect, de politicos și de rezervat. După cîte știau, nu făcuse nici un rău nimănui. Da, vai, așa cum se grăbi Mason să sublinieze în cursul audierii noilor martori, aceștia nu auziseră niciodată despre Roberta Alden sau despre nenorocirea ei, sau măcar despre legăturile dintre ea și Clyde.

În sfîrșit, după ce o mulțime de puncte mărunte, primejdioase și dificile fură lămurite, demonstrate sau respinse de fiecare din părți — cum se pricepură mai bine — veni rîndul lui Belknap să rostească ultimul cuvînt în favoarea lui Clyde. Belknap consacră o zi întreagă pentru aceasta, prezentînd lucrurile cu cea mai mare grijă și în spiritul pledoariei sale inițiale, examinînd și subliniind fiecare punct care putea să arate cum, aproape în mod inconștient, dacă nu cu totul inocent, Clyde se lăsase antrenat în aceste legături cu Roberta, împrejurare atît de fatală pentru amîndoi. Lașitatea intelectuală și morală, cum repetă el și de data aceasta, favorizată sau, cel puțin, explicată de diferitele lipsuri pe care le-a suferit în

prima sa tinerețe și agravată de tentațiile ce nu i se înfățișaseră pînă atunci, avusese darul de a înrîuri *„firea lui poate prea maleabilă, prea senzuală, prea puțin practică și prea visătoare“*. Fără îndoială, Clyde nu se purtase frumos cu Roberta, nici nu se mai punea problema. Se purtase urît, dar, pe de altă parte, după cum reieșea în modul cel mai limpede din mărturisirea provocată de către apărare, nu se dovedise pînă la urmă chiar atît de crud și de ticălos cum ar dori acuzarea să-l prezinte în fața publicului și onoratului juriu. Mulți bărbați erau cu mult mai cruzi în viața lor sentimentală decît ar fi visat vreodată să fie acest tînăr, și, firește, nu erau duși la spînzurătoare pentru asta. Și, cum trebuiau să se pronunțe în mod obiectiv asupra faptului dacă bărbatul acesta a comis sau nu crima de care e acuzat, jurații aveau datoria să nu se lase cîtuși de puțin influențați în credința sau hotărîrea lor cu privire la comiterea crimei specificate în actul de acuzare de nici un fel de impuls generos stîrnit de suferințele pe care această fată săracă le va fi avut de îndurat în relațiile amoroase cu tînărul din fața lor. Unde este persoana care, indiferent de sex, nu dă, în anumite momente, dovadă de cruzime în viața sa sentimentală ?

Stărui apoi amănunțit asupra caracterului pur circumstanțial al dovezilor : nimeni nu văzuse și nu auzise nimic în legătură directă cu pretinsa crimă, pe cîtă vreme Clyde însuși explicase cît se poate de clar cum anume a ajuns în situația specială în care s-a pomenit. După aceea, trecu repede peste incidentul cu prospectul, precum și peste faptul că acuzatul nu-și aducea aminte de taxa percepută pentru plimbările cu barca pe Big Bittern, peste faptul că s-a oprit să îngroape trepiedul, că a fost atît de aproape de Roberta și n-a ajutat-o să scape, toate acestea fiind simple accidente ale soartei, sau ale memoriei, sau privitoare mai ales la neputința lui de a o salva, urmări ale zăpăcelii, confuziei și spaimei ce-l făcuseră să „șovăie în mod fatal, dar nu cu intenții criminale, singura dată în viața lui cînd nu ar fi trebuit să șovăie“, pledoarie într-adevăr abilă, deși iezuită, căreia nu-i lipseau nici meritele, nici forța.

Urmă apoi Mason, convins întru totul că Griffiths e un asasin din speța cea mai crudă și mai primejdioasă. Folosi o zi întreagă pentru a descurca „țesătura de minciuni și afirmații gratuite a păianjenului“, cu ajutorul căreia apărarea spera să abată mințile juraților de la lanțul de nesfărîmat al dovezilor amplu prezentate, prin care acuzarea a demonstrat că acest „bărbat în toată puterea cuvîntului“ este „un asasin cu mîinile înroșite de sînge“. Îi trebuiră cîteva ore pentru a trece în revistă declarațiile diferiților martori. Apoi, alte ore, pentru a-l ataca pe Clyde, sau a relata încă o dată suferințele amare ale Robertei, avînd un atît de mare succes,

încît nu numai publicul, ci şi juraţii fură cît pe-aci să izbucnească din nou în lacrimi. Iar Clyde, care şedea între Belknap şi Jephson, sfîrşi prin a-şi spune că nu mai era cu putinţă ca un asemenea juriu să-l achite în faţa unor dovezi recapitulate atît de mişcător şi cu atîta îndemînare.

După acestea, Oberwaltzer dădu, de la înălţimea locului pe care-l ocupa, instrucţiunile finale juraţilor :

— Domnilor juraţi, orice dovadă este, într-un sens strict al cuvîntului, mai mult sau mai puţin dedusă, din circumstanţe, fie că se bazează pe fapte ce permit să se conchidă culpabilitatea, fie că este furnizată de un martor ocular. Mărturia unui martor ocular este, bineînţeles bazată pe circumstanţe.

Dacă vreunele dintre faptele materiale ale acestui caz sînt în contradicţie cu probabilitatea vinovăţiei acuzatului, va fi de datoria dumneavoastră, domnilor juraţi, să-i acordaţi acuzatului beneficiul îndoielii.

Pe de altă parte, trebuie să vă amintiţi că dovezile nu trebuie neglijate sau înlăturate pentru simplul fapt că sînt deduse din circumstanţe. Ele pot fi uneori mai demne de crezare chiar decît probele directe.

S-a vorbit mult aici despre mobil şi despre importanţa lui în această pricină, însă trebuie să vă amintiţi că dovada mobilului nu este în nici un caz indispensabilă sau esenţială pentru a constata culpabilitatea. Deşi un mobil poate fi prezentat ca *circumstanţă*, pentru a ajuta la definirea unei crime, totuşi, nu există obligativitatea demonstrării existenţei unui mobil.

Dacă juriul va găsi că Roberta Alden a căzut din barcă în mod accidental sau involuntar, iar acuzatul nu a făcut nici o încercare s-o salveze, aceasta nu duce neapărat la deducţia culpabilităţii acuzatului, astfel că juriul va trebui să-l declare „nevinovat". Dimpotrivă, dacă juriul va socoti că, indiferent în ce fel, acuzatul a provocat în mod intenţionat sau a contribuit la accidentul acela fatal, fie lovind victima, fie în alt mod, el va trebui să-l declare pe acuzat vinovat.

Fără a mai menţiona că este necesar să vă puneţi de acord asupra verdictului, nu sfătuiesc pe nici unul dintre dumneavoastră să adopte o atitudine care nu vă va îngădui să vă schimbaţi părerea în cazul cînd, după o deliberare matură, vă veţi da seama că nu aveţi dreptate.

În felul acesta vorbi judecătorul Oberwaltzer, solemn şi didactic, adresîndu-se juriului de la înălţimea locului pe care-l ocupa.

La orele 5 după masă, jurații se ridicară și părăsiră sala, unul după altul. Clyde fu de îndată dus în celula lui, înainte ca publicului să i se permită a părăsi clădirea. Șeriful se temea într-una de un atac din partea publicului. Urmară apoi cinci ceasuri lungi de așteptare, pe care Clyde și le petrecu măsurînd celula în lung și în lat, încercînd să citească sau să se odihnească, în timp ce Kraut și Sissell, mituiți de diferiți reprezentanți ai presei, în scopul de a-i informa cum anume „a primit Clyde sfîrșitul", stăteau tăcuți în preajma lui, cît mai aproape, ca să poată vedea efectul.

La rîndul lor, judecătorul Oberwaltzer, Mason, Belknap și Jephson, împreună cu ajutoarele și prietenii lor, luau masa în diferite săli ale „Hotelului Central" din Bridgeburg și așteptau nerăbdători, bînd tot timpul, ca juriul să cadă de acord, sperînd că verdictul va fi dat cît mai curînd, oricare ar fi el.

În timpul acesta, cei doisprezece bărbați — fermieri, funcționari inferiori și negustori — dezbăteau între ei, pentru propria lor edificare, punctele delicate prezentate de Mason, Belknap și Jephson. Totuși, un singur om dintre cei doisprezece — Samuel Upham, farmacist, politicește adversarul lui Mason și sedus de personalitatea lui Jephson — era de partea lui Belknap și Jephson. Probele prezentate de Mason, pretindea el, nu i se păreau convingătoare. În cele din urmă, după cinci balotaje, ceilalți jurați îl amenințară cu demascarea în fața publicului, a cărui indignare și dezaprobare nu vor întîrzia să izbucnească în cazul cînd juriul nu va cădea de acord.

— O să te convingem noi ! Și dacă te încăpățînezi, publicul o să afle cu exactitate care este părerea dumitale.

Cum omul avea o farmacie la North Mansfield, de pe urma căreia realiza cîștiguri frumușele, își spuse în cele din urmă că e mai bine să renunțe la această opoziție față de Mason și să cadă de acord cu ceilalți.

După aceea, patru lovituri lugubre răsunară la ușa care dădea din camera juraților în sala de ședințe. Primul jurat, Foster Lund, negustor de ciment, var și piatră, bătea în ușă cu pumnul său greu. Auzind zgomotul acela, sutele de oameni care se îngrămădiseră după cină în sala neaerisită și înăbușitoare — unii nici nu ieșiseră măcar — se treziră din semitoropeala ce-i cuprinsese.

— Ce-a fost asta ? Ce s-a întîmplat ? Juriul e gata să se pronunțe ? Care e verdictul ?

Bărbați, femei și copii se sculară în picioare, dînd să se apropie de balustrada menită să oprească năvala publicului. Cei doi aprozi, postați în fața ușii juraților, începură să strige :

— Imediat ! Imediat ! Să vină judecătorul !

Alţi aprozi se repeziră la închisoarea de peste drum, să-l anunţe pe şerif că trebuie să-l aducă pe Clyde, şi la „Hotelul Central" din Bridgeburg, pentru a-i chema pe Oberwaltzer şi pe ceilalţi. Apoi, Clyde, ameţit de izolare şi de o nesiguranţă mortală, fu încătuşat cu Kraut şi condus spre Palatul de Justiţie între Slack, Sissell şi alţii. Oberwaltzer, Mason, Belknap şi Jephson, dimpreună cu întregul grup de ziarişti, desenatori, fotografi şi alţii, intrară în sală şi se aşezară pe locurile pe care le ocupaseră în cursul acestor lungi săptămîni. Clyde clipea într-una, în timp ce, de data aceasta, şedea în spatele lui Belknap şi Jephson — nu între ei — pentru că acum era încătuşat de Kraut şi trebuia să stea alături de el. Cînd Oberwaltzer ajunse la pupitrul său, şi grefierul îşi luă locul obişnuit, uşa de la camera juraţilor fu deschisă, şi cei doisprezece bărbaţi păşiră solemni înăuntru, unul după altul — tot atîtea siluete ciudate şi pestriţe în costumele lor de gata, prost croite şi în cele mai multe cazuri ponosite. Se aşezară pe banca juraţilor, pentru a se scula din nou, la ordinul grefierului, care începu :

— Domnilor juraţi, aţi căzut de acord asupra verdictului ?

Nici unul dintre ei nu se uită în direcţia lui Belknap şi Jephson sau Clyde, împrejurare pe care Belknap o interpretă imediat ca fiind fatală.

— S-a terminat ! îi şopti el lui Jephson. E împotriva noastră. Te asigur.

Apoi Lund anunţă :

— Da. Am constatat că acuzatul este vinovat de omor cu premeditare.

Clyde, doborît de-a binelea, totuşi străduindu-se să-şi păstreze echilibrul şi să rămînă senin, privea drept înaintea lui, spre juraţi, şi, dacă s-ar putea spune, dincolo de ei, aproape fără să clipească. Nu-i spusese oare noaptea trecută Jephson, care-l găsise foarte abătut în celula lui, că verdictul — chiar dacă nu va fi favorabil — nu avea nici o importanţă ? De la început pînă la sfîrşit, procesul fusese viciat. Prejudecata şi părtinirea călăuziseră toate etapele. Procedeele de intimidare, de constrîngere şi de insinuare la care se dedase Mason în faţa juriului nu vor putea fi niciodată considerate echitabile sau admisibile în faţa unei instanţe superioare. Era sigur, pe de altă parte, că se va aproba o revizuire a procesului, cu toate că, deocamdată, nu era în măsură să spună cine ar fi trebuit să întocmească apelul

Amintindu-şi lucrurile acestea, Clyde îşi spuse că, la urma urmei, verdictul de acum nu avea poate nici o însemnătate. Era imposibil să fie condamnat, sau... era posibil ? Ah, ce ar însemna aceste cuvinte în cazul cînd nu ar obţine o rejudecare a procesu-

lui ? Moartea ! Iată ce ar însemna verdictul de acum în cazul cînd ar fi definitiv... și poate că era definitiv. Deci nu-i mai rămînea decît să se așeze pe scaunul acela, pe care cu ochii minții îl văzuse de atîtea ori în zilele și nopțile nesfîrșite, cînd nu reușea să-l izgonească din gînduri. Iată-l din nou aici, în fața lui, scaunul acela groaznic, înfiorător, numai că acum era mai aproape și mai mare, chiar la mijlocul distanței dintre el și judecătorul Oberwaltzer. Acum putea să-l vadă limpede, avea o formă pătrată, brațe masive, o spetează la fel de masivă, cîteva curele în partea de sus și pe margini. Dumnezeule ! Dacă nu-l va ajuta nimeni ?! Poate că acum nici Griffithsii nu vor mai vrea să-și cheltuiască banii pentru el ! Nu-i de glumit ! Poate că nici curtea de apel, despre care amintiseră Belknap și Jephson, nu va fi dispusă să-l ajute. Atunci, cuvintele acestea erau definitive. Da ! Da ! Dumnezeule ! Fălcile i se mișcară ușor, apoi și le încleștă, pentru că imediat își dăduse seama că se mișcă. Deodată, Belknap se sculă în picioare și ceru un vot nominal din partea juriului, în timp ce Jephson se aplecă să-i șoptească :

— Nu te nelinişti. Nu e definitiv. Pînă la urmă o să obținem casarea procesului, asta e sigur !

Totuși, deoarece fiecare dintre jurați spunea : „Da“, Clyde îi asculta pe ei, și nu pe Jephson. De ce spunea fiecare : „Da“ cu atîta hotărîre ? Nu era oare printre ei nici unul care să simtă că el n-a făcut ceea ce susținea Mason, că n-a lovit-o intenționat ? Nici unul nu e dispus să creadă măcar pe jumătate în schimbarea aceea sufletească pe care a încercat-o, așa cum subliniaseră Belknap și Jephson ? Îi privi pe toți, mărunți și îndesați. Semănau cu niște jucării de lemn negru, cu fețele și mîinile cafenii, sau ca de fildeș. Gîndul îl duse apoi la mama lui. Avea să afle despre verdict, pentru că în sală erau acești ziariști, desenatori și fotografi care se adunaseră aici să audă. Dar Griffithsii — unchiul său și Gilbert — ce vor crede acum ? Și Sondra ! Sondra ! Nici un cuvînt de la ea. Și în tot timpul procesului mărturisise fără ocoluri — așa cum îi spuseseră Belknap și Jephson că trebuie să facă — forța irezistibilă a dragostei lui pentru ea, adevăratul motiv al tuturor acestora ! Totuși, nici un cuvînt. Și, desigur, nu-i va trimite nici acum vreun cuvînt, ea, care avusese de gînd să se mărite cu el și să-i dea totul !

Între timp, mulțimea din jurul lui rămînea tăcută, în ciuda sau poate din cauza satisfacției ce-o resimțea. Micul diavol nu reușise să scape ! Nu-i putuse prosti pe cei doisprezece bărbați întregi la minte, toți din acest district, cu palavrele acelea despre o schimbare sufletească. Ce prostii ! Pe cînd Jephson stătea nemișcat, cu privirea fixă, Belknap, a cărui față energică exprima prin toate

trăsăturile ei disprețul și sfidarea, declară apel. Mason, Burleigh, Newcomb și Redmond de-abia reușeau să-și ascundă imensa lor satisfacție îndărătul unor măști de o severitate aproape nefirească, în timp ce Belknap cerea ca pronunțarea hotărîrii să fie amînată pînă vinerea următoare, peste o săptămînă, cînd va fi mai în măsură să prezinte o serie de considerațiuni, dar judecătorul Oberwaltzer îi răspunse că nu e de această părere, în afară de cazul cînd i-ar putea prezenta un motiv satisfăcător. A doua zi, dacă apărarea dorea acest lucru, va fi gata să-i asculte motivele. Dacă acestea vor fi satisfăcătoare, va amîna pronunțarea, dacă nu, se va pronunța lunea viitoare.

Totuși, Clyde nu era preocupat acum de discuția asta. Se gîndea la mama lui și la ceea ce va crede și va simți ea. Îi scrisese atît de regulat, afirmînd fără încetare că e nevinovat și că nu trebuie să creadă tot, să nu creadă nici o iotă din ce putea să citească în ziare. Va fi achitat, cu siguranță Avea să se ducă la bară și să pledeze pentru el însuși. Dar acum... acum... ah, acum avea atît de multă nevoie de ea ! Se părea că l-au părăsit toți Se simțea grozav, grozav de singur. Trebuia să-i scrie fără întîrziere. Trebuia ! Trebuia ! Îl rugă pe Jephson să-i dea o bucată de hîrtie și un creion, apoi scrise : *„Doamnei Asa Griffiths, Misiunea «Steaua Speranței», Denver, Colorado. Dragă mamă, sînt condamnat, Clyde“* Înmînîndu-i rîndurile acestea lui Jephson, îl rugă, nervos și cu vocea stinsă, să aibă grijă să le expedieze imediat.

— Imediat, băiete, mai e vorbă, răspunse Jephson, mișcat de expresia feței lui, și, făcînd semn unui distribuitor de ziare din apropiere, îi dădu hîrtia și banii.

Toate intrările și ieșirile pentru public fură închise cu cheia pînă cînd Clyde, escortat de Sissell și Kraut, fu scos prin ușa laterală pe care o cunoștea atît de bine și prin care trăsese nădejde să fugă. Toată lumea, ziariștii, publicul și jurații îl urmăriră cu ochii, ca și cum pînă atunci nu-l priviseră destul, căutînd să se uite la fața lui, să vadă cum a primit verdictul. Și, datorită animozității publicului, judecătorul Oberwaltzer, la cererea lui Slack, nu ridică ședința pînă cînd nu fu anunțat că acuzatul a fost închis din nou în celula lui, după care ușile fură deschise. Mulțimea năvăli afară, dar se opri la ușa ce da în sala de ședințe, să-l vadă pe Mason, care, dintre toate personajele importante ale procesului, devenise acum adevăratul erou — o Nemesis a lui Clyde — răzbunătorul Robertei. Totuși, Mason nu apăru printre cei dintîi. În schimb, ieșiră Jephson și Belknap, împreună, nu atît de abătuți, cît solemni și sfidători, Jephson, mai ales, cu un aer de dispreț suveran. Cineva strigă :

— Ei, va să zică tot nu l-aţi scăpat!

La care Jephson răspunse, ridicînd din umeri:

— Încă nu, dar legea nu se termină în districtul ăsta!

Apăru apoi şi Mason, cu un palton mare şi uzat aruncat pe umeri şi cu pălăria lui de fetru mototolită şi trasă pînă peste ochi, urmat de Burleigh, Heit, Newcomb şi alţii, un adevărat alai regesc. Mergea ca şi cum nici n-ar fi observat cinstea şi complimentele mulţimii ce-l aştepta. Nu era oare un învingător? Nu fusese ales judecător? Într-o clipă fu înconjurat de o masă de oameni care îl aclamau, în timp ce vreo zece dintre cei aflaţi mai aproape de el căutau să-l apuce de mînă sau să-l bată pe umăr ori pe braţ, în semn de recunoştinţă.

— Ura pentru Orville! Bravo, judecătorule! (Titlu nou, cu care avea să fie învestit în curînd.) Pe legea mea, Orville Mason, meriţi toate mulţumirile districtului! Hip-hip ura! Ura! Ura de trei ori pentru Orville Mason!

După care mulţimea strigă puternic: „Ura!" de trei ori. Clyde auzi uralele în celula lui şi le înţelese semnificaţia.

Îl aclamau pe Mason pentru că-l condamnase. În mulţimea aceea mare nu se găsea nici un singur om care să nu-l creadă complet vinovat. Roberta — scrisorile ei — hotărîrea ei de a-l face să o ia în căsătorie — teama grozavă de scandal — îl aduseseră aici. La condamnare. La moarte, poate. Departe de tot ce rîvnise el — departe de tot ce visase că va avea într-o bună zi. Şi Sondra! Sondra! Nici un cuvînt! Nici un cuvînt! Temîndu-se că Sissell, Kraut sau altul ar putea să-l supravegheze (gata, probabil, să descrie fiecare gest ce-l făcea) şi nedorind să arate cît de abătut şi deznădăjduit era într-adevăr, se aşeză şi, luînd o revistă, se prefăcu atunci că citeşte, dar privirea i se pierdea departe, departe, în mijlocul altor scene — mama lui — fratele şi surorile — familia Griffiths — toţi cei pe care i-a cunoscut. Copleşit însă pînă la urmă de toate aceste plăsmuiri imateriale ale minţii, se sculă şi, dezbrăcîndu-se de haine, se trînti pe patul de fier.

„Condamnat! Condamnat!" Aceasta însemna că trebuie să moară! Dumnezeule! Ce fericire, totuşi, să-şi poată ascunde faţa în pernă, ca să n-o vadă nimeni, nimeni, cu toate că nu era deloc greu de ghicit ce se petrecea în sufletul lui!

CAPITOLUL 94

Zile sumbre urmară după marea luptă și marea înfrîngere, cînd toată lumea, de la un ocean la celălalt — influențată de această aspră judecată locală a tragediei — era ferm convinsă că Clyde este vinovat și că, așa cum vesteau toate ziarele, a fost condamnat pe bună dreptate. Cît de mișcătoare fusese soarta țărăncuței aceleia sărace pe care o ucisese! Scrisorile ei triste! Cît trebuie să fi suferit! Cît de slabă fusese apărarea! Pînă și membrii familiei Griffiths din Denver au fost atît de zguduiți de mărturiile produse pe măsură ce se desfășura procesul, încît aproape nici nu mai îndrăzneau să citească ziarele de față unul cu altul; de cele mai multe ori le citeau pe ascuns, fiecare singur, pentru ca apoi să-și vorbească despre cascada aceea blestemată de dovezi aduse de acuzare. Totuși, după ce citi pledoária lui Belknap și depoziția lui Clyde însuși, micul grup al familiei, care de atîta timp lupta cu viața strîns unit, își recăpătă încrederea în fiul și fratele mai mare, în ciuda a tot ceea ce citise mai înainte împotriva lui. Datorită acestui lucru, atît în timpul procesului, cît și după aceea, i-au scris nenumărate scrisori încurajatoare și dătătoare de speranță, care deseori nu făceau altceva decît să repete propriile lui scrisori, iar în aceste scrisori Clyde nu înceta să afirme că este nevinovat.

Cînd se pronunță însă condamnarea și cînd, din adîncurile disperării, Clyde îi trimise mamei lui telegrama aceea, iar ziarele confirmară verdictul, o consternare neagră cuprinse familia Griffiths. Era oare o dovadă? Sau nu era? Toate ziarele păreau să creadă în vinovăția lui Clyde. Reporterii dădură buzna la doamna Griffiths, care, împreună cu copiii, căută să se sustragă acestei publicități de nesuportat, refugiindu-se într-un cartier periferic al Denverului, cu desăvîrșire izolat de lumea misionarilor. O societate de mutări, mituită bine, îi dăduse însă în vileag adresa.

Și astfel, acum, această vestitoare americană a domniei lui Dumnezeu pe pămînt ședea pe un scaun în apartamentul ei sărăcăcios și banal, lipsită de orice mijloace de existență, umilită de forțele implacabile ale vieții și de loviturile cumplite ale hazardului, senină totuși în încrederea ei, și declara:

— În dimineața asta mi-e imposibil să mă gîndesc la ceva. Mă simt amorțită, și totul mi se pare ciudat. Băiatul meu a fost găsit vinovat de omor! Dar eu sînt mama lui, și nici în ruptul capului n-o să pot crede în vinovăția sa! Mi-a scris că nu este vinovat, și îl cred. Și spre cine se va îndrepta el pentru a spune adevărul și a cere crezare dacă nu spre mine? Dar acolo, sus, este acela care toate le vede și toate le știe.

Şi, totuşi, potopul de dovezi, întocmai ca şi la prima ispravă a lui Clyde, la Kansas City, o umpluse de uimire şi de teamă. De ce n-a putut să explice povestea cu prospectul ? Pentru ce n-a ajutat-o pe fata aceea, de vreme ce înota aşa de bine ? Şi de ce s-a dus atît de repede la acea misterioasă domnişoară X, oricine ar fi fost ea ? Ah ! Desigur, desigur nimeni n-o putea sili să creadă, în ciuda convingerii sale, că odrasla ei cea mare, cea mai ambiţioasă, de care îşi legase cele mai multe nădejdi — chiar dacă era cel mai neastîmpărat dintre toţi copiii ei — se făcuse vinovat de o asemenea crimă ! Nu ! Nu putea să se îndoiască de el nici chiar acum. Sub îndrumarea milostivă a unui dumnezeu viu, nu era oare păcat ca o mamă să gîndească rău despre copilul ei, oricît de greşite i-ar fi putut părea purtările ? În tăcerea încăperilor misiunii, înainte de a fi fost nevoită să se mute de acolo din cauza vizitatorilor curioşi şi nedoriţi, adeseori, atunci cînd mătura sau ştergea praful, rămînea împietrită, căutînd să se ferească de privirile celorlalţi — cu capul dat pe spate, cu ochii închişi, cu trăsăturile chipului ei energic înăsprite, totuşi sincere, neprefăcute — ca o figură din primele zile biblice ale universului ei bătrîn de şase mii de ani, îndreptîndu-şi cu fervoare gîndurile spre acel tron imaginar pe care-l vedea ocupat de spiritul şi trupul uriaş al dumnezeului viu, creatorul ei. Se ruga apoi cîte un sfert, sau cîte o jumătate de oră, ca să i se dea puterea, şi înţelegerea, şi îndrumarea necesare pentru a se încredinţa de nevinovăţia sau de vina fiului ei ; dacă este nevinovat, să fie scutiţi de povara aceasta strivitoare a durerii şi el, şi ea, şi toţi cei ce le erau dragi ; sau, dacă e vinovat, să i se arate ce trebuie să facă şi în ce fel se cade să suporte sarcina dureroasă de a-l învăţa pe fiul ei cum să spele pentru totdeauna din sufletul lui nemuritor grozăvia faptei pe care a săvîrşit-o, să redevină, dacă este posibil, alb şi imaculat în faţa lui Dumnezeu.

„Tu eşti puternic, Doamne, şi nu există alt dumnezeu în afară de tine. Iată, la tine toate sînt cu putinţă. Viaţa atîrnă de tine. Miloستiveşte-te, Doamne ! Chiar dacă păcatele lui sînt roşii ca purpura, tu fă-le albe ca zăpada. Chiar dacă ele sînt roşii ca sîngele, fă-le să fie albe ca lîna."

Cu toate acestea, chiar în momentul cînd se ruga, înţelepciunea Evei cu privire la fiicele Evei nu o părăsi. Fata aceea despre care se spunea că ar fi ucis-o Clyde, ce s-ar putea spune despre ea ? Nu păcătuise şi ea ? Şi nu era mai în vîrstă decît sărmanul Clyde ? Aşa spuneau ziarele. Cercetînd scrisorile, rînd cu rînd, fusese mişcată de patetismul lor şi îndurerată profund de nenorocirea ce se abătuse asupra familiei Alden. Totuşi, ca mamă şi femeie, plină de înţelepciunea străvechii Eve, înţelegea că Roberta însăşi

trebuie să fi consimţit, că ispita ei trebuie să fi ajutat la slăbirea voinţei fiului său, la pieirea lui. O fată stăpînă pe sine şi virtuoasă nu ar fi consimţit, nu, n-ar fi putut să consimtă ! De cîte ori nu auzise tot felul de mărturisiri în legătură cu asemenea lucruri, atît la misiune, cît şi în cursul predicilor de pe stradă ? Şi nu s-ar putea oare spune în favoarea lui Clyde, întocmai ca la începutul vieţii, în grădina Edenului : „Femeia m-a ispitit" ?

Într-adevăr, dacă era aşa...

„Milostivirea lui este veşnică", cita ea. Şi dacă milostivirea lui este veşnică, oare mila mamei lui Clyde trebuie să fie mai slabă ?

„Dacă aveţi credinţă măcar cît un grăunte de muştar", îşi repetă ea, apoi, în faţa acestor reporteri nepoftiţi, adăugă : „A ucis-o oare fiul meu ? Aceasta e întrebarea. Nimic altceva nu are importanţă în ochii creatorului." Şi se uită la tinerii aceia cinici şi cu inimile împietrite cu privirea unei fiinţe pe deplin încredinţate că dumnezeul ei îi va face să înţeleagă. Şi, într-adevăr, fură impresionaţi de sinceritatea şi credinţa ei profundă.

— Indiferent dacă juriul l-a găsit vinovat sau nevinovat, ce importanţă are asta în ochii aceluia care ţine stelele în palma sa ? Hotărîrea juraţilor este o hotărîre a oamenilor. Ea nu e decît praf şi pulbere. Am citit pledoaria avocatului său. În scrisorile lui, fiul meu mi-a spus că nu e vinovat. Îl cred pe fiul meu. Sînt convinsă că e nevinovat !

Asa, retras într-un ungher al camerei, vorbea puţin. Incapabil să înţeleagă cele ce se petreceau, precum şi datorită lipsei lui de experienţă în domeniul forţelor nestăvilite ale pasiunii, nu pricepea o iotă din toate acestea. El nu-l înţelesese niciodată pe Clyde, neliniştile lui, fierbinţelile imaginaţiei lui, cum spunea el, aşa că prefera să se abţină de la orice comentariu.

— Dar, continuă doamna Griffiths, n-am încuviinţat niciodată păcatul pe care l-a făptuit Clyde faţă de Roberta Alden. El a procedat greşit, dar şi ea a procedat greşit, prin aceea că nu s-a împotrivit. Nu poate exista tîrguială cînd e vorba de păcat, indiferent de cine ar fi în cauză. Şi cu toate că inima mea îşi îndreaptă simpatia şi dragostea spre inimile zdrobite ale mamei şi tatălui ei, care suferă atît de cumplit, nu trebuie totuşi să uităm că păcatul a fost făptuit de amîndoi, iar lumea ar trebui să ştie asta şi să-l judece în consecinţă. Nu că aş vrea să-l apăr, repetă ea. Ar fi trebuit să-şi aducă aminte de învăţăturile primite pe cînd era copil. În durerea ei profundă, îşi strînse buzele, dar nu-şi pierdu prezenţa de spirit : Dar am citit şi scrisorile ei. Şi, după părerea mea, fără aceste scrisori, procurorul districtului nu ar avea nici un argument valabil

împotriva fiului meu. El le-a folosit ca să influenţeze sentimentele juraţilor. Se sculă în picioare, de parcă ar fi ieşit dintr-un foc ce-o călise, şi exclamă într-un elan magnific : Dar este fiul meu. A fost condamnat. Ca mamă, trebuie să mă gîndesc cum să-l ajut, indiferent de sentimentele mele faţă de păcatul pe care l-a săvîrşit. Îşi frămîntă mîinile în aşa fel, încît pînă şi reporterii fură mişcaţi de durerea ei. Trebuie să mă duc la dînsul ! Ar fi trebuit s-o fac mai demult ! Acum totul e limpede pentru mine.

Se întrerupse, gîndindu-se că-şi dă în vileag cele mai lăuntrice suferinţe, temeri şi nevoi în faţa unor astfel de urechi şi voci publice, care poate nu o înţelegeau nici cît negru sub unghie şi cărora puţin le păsa de toate acestea.

— Multă lume se întreabă — o întrerupse unul dintre reporteri, un tînăr foarte practic, cu totul străin de lumea sentimentelor şi cam de aceeaşi vîrstă cu Clyde — de ce n-aţi fost acolo în timpul procesului. N-aţi avut bani să vă duceţi ?

— Nu am avut bani, răspunse ea cu simplitate. În orice caz, nu aveam de ajuns. Pe de altă parte, m-au sfătuit să nu mă duc... mi-au spus că nu au nevoie de mine. Acum, însă, acum trebuie să mă duc, cu orice preţ, voi vedea cum. Se îndreptă spre un dulăpior sărăcăcios, ce făcea parte din mobilierul banal şi învechit al încăperii. Dumneavoastră, tinerilor, vă duceţi în centru, spuse ea. Vrea careva dintre dumneavoastră să dea o telegramă pentru mine dacă îi dau banii necesari ?

— Sigur ! exclamă reporterul care îi pusese întrebarea cea mai brutală. Daţi-mi-o mie. Nu e nevoie de bani. Am s-o trec în contul ziarului. Se gîndea că o va include total, ori în parte şi în textul reportajului său.

Doamna Griffiths se aşeză la măsuţa galbenă şi scrijelită şi, după ce găsi un mic blocnotes şi un toc, scrise : „Clyde, încrede-te în Dumnezeu. Pentru el toate sînt cu putinţă. Fă apel fără întîrziere. Citeşte psalmul 51. Un nou proces va arăta nevinovăţia ta. Vom veni curînd să te vedem. Tata şi mama."

— Poate că totuşi ar fi mai bine să vă dau banii, adăugă ea cu nervozitate, întrebîndu-se dacă e bine să accepte ca un ziar să plătească o astfel de telegramă. Se întrebă, de asemenea, dacă unchiul lui Clyde ar fi dispus să suporte cheltuielile în legătură cu apelul. Putea să coste foarte mult. Pe urmă adăugă : E cam lungă...

— O, nu vă îngrijiţi de asta ! exclamă un alt membru al acelui trio care ardea de nerăbdare să citească telegrama. Scrieţi tot ce vreţi. Avem noi grijă să fie expediată.

— Vreau o copie ! adăugă al treilea reporter pe un ton tăios, ce nu admitea replică, văzînd că primul ia telegrama şi o vîră în buzunar. Nu are un caracter privat. Am nevoie de telegramă chiar acum... de la dumneata sau de la dumneaei !

Atunci primul reporter, spre a evita o scenă pe care doamna Griffiths, cu toată încetineala înţelegerii ei, începea s-o întrevadă, scoase din buzunar bucata de hîrtie şi o dădu şi celorlalţi, care se apucară imediat s-o copieze.

În vreme ce se petreceau toate acestea, Griffithsii din Lycurgus, fiind întrebaţi dacă este cazul să se deschidă un nou proces şi dacă ar consimţi să suporte cheltuielile, declarară că ei nu mai sînt defel convinşi de utilitatea şi justeţea unui astfel de apel, în orice caz, nu poate fi vorba de unul pornit pe socoteala lor. Cîtă tortură şi cîte prejudicii din punct de vedere social, dacă nu şi comercial, le adusese toată această afacere, fiecare oră a ei fiind o adevărată Golgotă pentru dînşii ! Bella şi viitorul ei monden, pentru a nu mai aminti de Gilbert şi de viitorul lui, cu desăvîrşire distruşi şi stigmatizaţi de această înfricoşătoare revelare publică a unui omor premeditat, conceput şi săvîrşit de cineva în vinele căruia curgea acelaşi sînge cu al lor ! Samuel Griffiths însuşi, precum şi soţia lui erau literalmente nenorociţi din pricina urmărilor fatale ale unui gest făcut cu cele mai bune intenţii din lume, însă, după cîte se părea, imprudent şi fără sens. Oare lupta sa îndelungată cu realităţile vieţii nu-l învăţase îndeajuns că în afaceri sentimentul este nebunie curată ? Pînă în clipa cînd îl întîlnise pe Clyde, nu îngăduise niciodată sentimentelor să-l influenţeze în vreun fel oarecare. De data aceasta se gîndise însă că fratele mai mic fusese nedreptăţit de tatăl lor ! Şi acum grozăvia asta ! Soţia şi fiica lui, silite să plece din locul unde îşi petrecuseră anii cei mai fericiţi, să renunţe la confortul din casa lor, pentru a trăi în exil, poate pentru totdeauna, în una dintre suburbiile Bostonului sau în altă parte, ori să suporte veşnic privirile şi compătimirea prietenilor ! El însuşi nu înceta să discute cu Gilbert, întrebîndu-se dacă nu este cazul să transforme în societate anonimă întreprinderea lor, asociind-o cu altele din Lycurgus sau din altă parte, ori să se mute, nu cu încetul, ci repede, fără întîrziere, la Rochester, la Buffalo, Boston sau Brookly, unde ar putea construi o nouă fabrică. Nu puteau scăpa de ruşine decît renunţînd la Lycurgus şi la tot ce reprezenta acest oraş pentru ei. Trebuiau să ia viaţa de la început, cel puţin din punct de vedere social. Lucrurile acestea nu însemnau chiar atît de mult pentru Samuel Griffiths şi soţia lui ; în definitiv, ei îşi trăiseră traiul. Dar Gilbert, Bella şi Myra, cum să-i reabilitezi pe aceştia, fie şi doar într-o oarecare măsură ?

Aşa se face că Samuel şi Gilbert Griffiths, chiar înainte ca procesul să se fi terminat, luară hotărîrea de a-şi muta întreprinderea la South Boston, unde vor putea să se ascundă în mod decent, pînă cînd suferinţa şi ruşinea pricinuite de această afacere vor fi fost uitate măcar parţial.

Din cauza asta, lui Clyde i se refuza în mod categoric orice alt ajutor. Belknap şi Jephson deliberară în consecinţă. Pentru că, fireşte, timpul lor fiind preţios — practicaseră pînă atunci cu atîta succes la Bridgeburg, şi atîtea alte afaceri fuseseră lăsate la o parte din cauza acestui proces — nu erau nici pe departe convinşi că propriul lor interes sau caritatea le îngăduiau ori le cereau să-l ajute pe Clyde fără să fie recompensaţi ulterior. De fapt, cheltuielile necesare pentru apel vor fi considerabile după părerea lor. Procesul-verbal era enorm. Va fi o acţiune judiciară lungă şi costisitoare. Pe de altă parte, însă, după cum sublinie Jephson, ar fi o prostie să se spună că familia Griffiths din vest nu ar putea face absolut nimic. Nu se ocupau, oare, de atîta timp, cu o activitate religioasă şi de binefacere. Şi nu era oare posibil, după ce li se va fi arătat cît de tragică e situaţia lui Clyde, ca prin diverse colecte să reuşească a strînge fondurile necesare pentru cheltuielile unui asemenea proces? Desigur, nu-l ajutaseră pe Clyde pînă acum, dar numai din cauză că mamei lui i se spusese formal că nu era nevoie de dînsa. Acum însă lucrurile se prezentau altfel.

— Ar fi mai bine să-i telegrafiem să vină aici, sugeră Jephson, practic ca întotdeauna. Oberwaltzer va amîna pronunţarea pînă la 10 ale lunii dacă îi vom spune că mama acuzatului va face tot posibilul să vină. Scrie-i pur şi simplu să vină; şi dacă va spune că nu poate, atunci îi vom face noi rost de bani. Sînt însă convins că îşi va procura banii singură, ba poate şi o parte din fondurile necesare pentru apel.

Fură expediate, aşadar, fără întîrziere, o telegramă şi o scrisoare pe adresa doamnei Griffiths, prin care era informată că lui Clyde nu i s-a spus deocamdată nimic, dar rudele lui din Lycurgus refuză să-l mai ajute. Pe de altă parte, sentinţa urma să fie pronunţată cel mai tîrziu la 10 ale lunii, şi, pentru binele lui propriu, era de dorit ca cineva, de preferinţă ea, să fie prezent. De asemenea, era nevoie de strîngerea unor fonduri pentru a se face faţă cheltuielilor legate de un apel, sau, cel puţin, procurarea acestor fonduri să fie asigurată.

Doamna Griffiths se rugă atunci în genunchi lui Dumnezeu să-i vină în ajutor. În acest impas, *acum!* Trebuia să-şi arate mîna

sa atotputernică, mila sa, care nu-i părăsea niciodată. Lumina și ajutorul trebuiau să vină de undeva, altfel, cum ar putea ea achita prețul călătoriei, ca să nu mai vorbim de banii necesari pentru apelul lui Clyde ?

În timp ce se ruga, în genunchi, îi veni o idee. Ziariștii se țineau scai de ea să le dea interviuri. O urmăreau peste tot. De ce nu s-a dus să-și ajute fiul ? Ce credea despre cutare lucru ? Dar despre cutare ? Și se întrebă dacă n-ar fi bine să se ducă la directorul unuia dintre ziarele mari, care n-o mai lăsa în pace cu întrebările, și să-i spună în ce strîmtoare se găsește și că, dacă e dispus s-o ajute să ajungă la timp la fiul ei, să fie acolo în ziua cînd se va pronunța sentința, ea, mama lui, va scrie pentru ziarul respectiv. Ziarele acestea își trimiteau reporterii în toate părțile, chiar și la proces, după cîte citise. De ce să n-o trimită pe ea, pe mama lui ? Parcă n-ar putea și ea să vorbească ori să scrie ? Cîte predici scrise nu compusese în viața ei !

Sări în picioare, dar îngenunche din nou, numaidecît : „Mi-ai răspuns, Dumnezeule bun !“ exclamă ea. Apoi se duse și-și scoase vechea haină maro, pălăria maro cu panglici, pe care o avea de atîta vreme și care amintea o bonetă de călugăriță, după care se îndreptă în grabă spre redacția celui mai mare și mai important ziar. Datorită vilvei stîrnite de procesul fiului ei, fu introdusă imediat la redactorul-șef, care era tot atît de curios pe cît era ea de emoționată și care o ascultă cu respect și simpatie. Înțelese numaidecît situația și declară că, după părerea lui, ziarul va primi favorabil această propunere. Dispăru pentru cîteva clipe, apoi se întoarse. Doamna Griffiths va fi folosită în calitate de corespondentă timp de trei săptămîni, și după aceea, în continuare, pînă la noi dispoziții. Cheltuielile de deplasare vor fi suportate de ziar. Un funcționar, căruia îi fu numaidecît încredințată, urma să-i dea instrucțiunile necesare cu privire la modul de a redacta și de a transmite comunicările. I se vor da de asemenea și ceva bani. Putea să plece chiar in seara aceea dacă dorește ; cu cît mai curînd, cu atît mai bine. Ziarul ar fi dorit și o fotografie sau două înainte de plecare. Dar, în timp ce vorbea, redactorul-șef observă că doamna Griffiths stă cu ochii închiși și cu capul dat pe spate. Îi mulțumea lui Dumnezeu pentru că, după înțelegerea ei, îi îndeplinise atît de repede rugăciunea.

Bridgeburg. Un tren personal lăsă în gară o femeie obosită și buimacă, la ora 12 și ceva, în noaptea de 8 decembrie. Frig crîncen, stele scînteietoare pe cer. Singurul funcționar prezent în gară o îndreptă spre „Hotel Central" din Bridgeburg, drept înainte pe strada din fața ei, apoi pe a doua stradă la stînga, al doilea bloc pe mîna stîngă. Portarul de noapte al hotelului, somnoros, îi dădu imediat o cameră și, cînd află cine e, îi explică unde se găsește închisoarea districtului. Totuși, după ce se gîndi bine, doamna Griffiths își spuse că ora nu e potrivită. Clyde dormea poate. Se va culca și ea și se va scula dis-de-dimineață. Îi trimisese mai multe telegrame. El știa că vine.

La 7 dimineața era în picioare, iar la 8 se prezenta la închisoare, înarmată cu scrisori, telegrame și recomandații. După ce-i examinară hîrtiile și îi verificară identitatea, funcționarii închisorii îl informară pe Clyde despre prezența ei. Clyde, abătut și deznădăjduit, auzind această veste, se bucură acum de sosirea ei tot atît de mult precum se temuse mai înainte, deoarece acum situația era diferită. Toată povestea aceea lungă și crudă fusese spusă. Și, datorită explicației plauzibile pe care i-o ticluise Jephson, putea s-o primească și să afirme fără cea mai mică șovăire că acea poveste e adevărată, că el n-a premeditat uciderea Robertei, că n-a lăsat-o în mod intenționat să se înece. Se îndreptă, așadar, cu pași grăbiți spre vorbitor, unde, mulțumită unei favori speciale din partea lui Slack, i se permise să vorbească fără martori cu mama lui.

Văzînd-o că se ridică în momentul cînd intra el, i se repezi în brațe, destul de îndoit încă în sufletul lui tulburat și sfîșiat, încredințat totuși că va găsi în inima ei de mamă un refugiu, simpatie, poate chiar ajutor, și toate acestea fără mustrări. Exclamă cu greu, deoarece simțea un nod în gît :

— Ah, mămico ! Îmi pare așa de bine că ai venit !

Era însă prea mișcată să poată vorbi — feciorul condamnat se afla în brațele ei ! — și doar îi strînse capul la piept, apoi își ridică ochii în sus. Dumnezeu o ajutase să trăiască și clipa aceasta. De ce nu și mai mult ? Libertatea pentru fiul ei, sau, dacă nu libertatea, cel puțin un nou proces, o examinare nepărtinitoare a mărturiilor depuse în favoarea lui, examinare de care, nu-i așa, nu beneficiase încă. Rămaseră astfel cîteva momente în picioare.

Îi povesti noutăți de acasă, îi spuse care este rostul prezenței sale aici, îl informă despre rolul ei de corespondentă, care trebuie să ia interviuri, îi spuse că, în clipa cînd se va pronunța sentința,

va fi alături de el, în sală, perspectivă care-l făcu pe Clyde să se încrunte. Totuşi, acum, după cum înţelesese din cele ce-i spuse maică-sa, viitorul lui părea că depinde numai de eforturile pe care le va putea face dînsa. Familia Griffiths din Lycurgus, din motive particulare, era hotărîtă să nu-l mai ajute. Dar ea — dacă va putea să înfrunte o lume întreagă cu un singur argument puternio — îl va mai putea încă ajuta. Nu o ajutase pînă acum Cel-de-Sus? Dar pentru a înfrunta lumea şi pe Dumnezeu cu pledoaria ei justă, trebuia să afle de la el — acum! — adevărul privitor la faptul dacă a lovit-o pe Roberta în mod intenţionat sau neintenţionat, dacă a lăsat-o să se înece cu sau fără intenţie. Citise depoziţiile tuturor, precum şi scrisorile lui, şi-şi dăduse seama de părţile slabe ale mărturiei lui. Dar lucrurile acelea pe care le susţinea Mason erau adevărate sau erau false?

Speriat ca întotdeauna şi pus faţă în faţă cu el însuşi de această cinste ce nu cunoaşte compromisul şi sfiala, şi pe care el nu reuşise niciodată s-o înţeleagă, Clyde îi declară cu toată hotărîrea de care mai putea fi în stare — totuşi cuprins de un fior tainic şi rece — că a spus adevărul atunci cînd a jurat. Nu a comis actele acelea de care era acuzat. Nu. Dar, vai, îşi spuse ea, observîndu-l, ce se vede în ochii fiului ei să fie oare numai o umbră tremurătoare şi nimic mai mult? Nu era atît de sigur, de convins şi de hotărît precum nădăjduise ea, aşa cum se rugase ea să fie. Nu, nu, era ceva în atitudinea lui, în cuvintele lui cînd vorbea, o uşoară rezervă în intonaţie, o impresie de nelinişte, de îndoială, poate, care o îngheţa.

Nu era destul de convins. Aşadar, e cu putinţă să fi pus la cale omorul, cel puţin în parte, aşa cum se temuse ea de la început, cînd a auzit pentru întîia oară, e cu putinţă chiar s-o fi lovit pe lacul acela singuratic, depărtat? Cine ar putea spune? Ah, ce gînd nimicitor, mistuitor! Şi cînd te gîndeşti că susţinuse contrariul în mărturia lui din timpul procesului...

Dar... „Iehova, tu nu îi vei cere unei mame, în ceasul cel mai întunecat al ei şi al fiului ei, să se îndoiască de el, să-i grăbească moartea prin lipsa ei de credinţă! O, nu, tu nu vei face asta!" Se întoarse; strivi sub călcîi capul solzos al unei bănuieli negre, tot atît de înfiorătoare pentru ea pe cît de înfiorătoare era vina lui pentru el. „O, Absalom [1], Absalom al meu! Nu, nu, să nu nutrim

---

[1] Legenda biblică spune că Absalom, fiul regelui David, s-a răzvrătit împotriva părintelui său, care a fost silit să-l condamne la moarte, dar l-a plîns îndelung după aceea.

un astfel de gînd! Dumnezeu însuşi nu va sili o mamă să-l primească." Oare nu era el însuşi — fiul ei — aici, în faţa ei, declarînd cu tărie că nu a săvîrşit crima aceea? Trebuie să-l creadă, îl va crede cu ochii închişi! Îl va crede, îl credea, chiar dacă în ungherul cel mai tăinuit al inimii ei nenorocite se mai afla încă ascuns un demon al îndoielii. Curaj, curaj, publicul trebuie să afle sentimentele ei! Ea şi fiul ei vor găsi o cale. El trebuie să creadă şi să se roage. O fi avînd o *Biblie?* O fi citind-o? Clyde, căruia un misionar al închisorii îi dăduse de mult o *Biblie*, o asigură că are cartea şi o citeşte.

Deocamdată trebuie să se ducă mai întîi la avocaţi, apoi să-şi expedieze reportajul; după aceea se va întoarce. Pe stradă fu asaltată imediat de mai mulţi reporteri şi i se puseră cu nerăbdare întrebări despre semnificaţia prezenţei sale aici. Credea în nevinovăţia fiului ei? Credea, sau nu, că judecata a fost imparţială? De ce nu a venit mai înainte? Iar doamna Griffiths, în felul ei sincer, serios şi matern ca întotdeauna, le destăinui cum şi de ce a venit aici, precum şi de ce nu venise mai înainte.

Acum, însă, după ce a venit, nădăjduia că va putea rămîne. Dumnezeu o va ajuta să-l scape pe fiul ei, de a cărui nevinovăţie era convinsă. Nu vor să se roage şi ei lui Dumnezeu s-o ajute? Nu vor să se roage pentru izbînda ei? Mai mulţi reporteri, impresionaţi şi profund mişcaţi, o asigurară că se vor ruga, desigur, grăbindu-se însă imediat după aceea să o descrie cititorilor aşa cum era: de vîrstă mijlocie, urîţică, evlavioasă, hotărîtă, sinceră şi serioasă şi cu o încredere mişcătoare în nevinovăţia băiatului ei.

Familia Griffiths din Lycurgus, auzind toate acestea, văzu în sosirea ei o nouă lovitură pentru dînşii. Iar Clyde, citind jurnalele în celula lui, fu întrucîtva scandalizat de publicitatea neruşinată ce se făcea în legătură cu tot ce îl privea, totuşi, datorită prezenţei mamei sale, se resemnă şi, după cîtva timp, se simţi aproape fericit. Indiferent care ar fi fost greşelile sale sau stîngăciile ei, era, oricum, mama lui. Şi venise aici să-l ajute. Publicul n-avea decît să creadă tot ce voia. Umbra morţii plutea deasupra lui, şi cel puţin ea nu-l părăsise. Pe de altă parte, îi admira îndemînarea neaşteptată de care dăduse dovadă oferindu-şi serviciile unui ziar din Denver.

Doamna Griffiths nu mai făcuse niciodată aşa ceva. Şi, cine ştie, s-ar putea ca, în ciuda sărăciei ei cumplite, tocmai ea să fie aceea care să rezolve problema unui nou proces, şi astfel să-i salveze viaţa. Cine ar putea spune că nu? Şi, totuşi, cît de des şi cu cîtă nesocotinţă păcătuise faţă de dînsa! Ah, cît de des! Cu toate

acestea, ea era acolo, mama lui, veşnic neliniştită şi torturată, şi totuşi iubitoare, străduindu-se să-i salveze viaţa, pledînd pentru el în reportajele trimise unui ziar din vest. Paltonul ei ros, pălăria grotescă, faţa mare şi imobilă şi gesturile cam stîngace şi rigide nu-l mai stînjeneau, aşa cum se întîmpla pînă nu demult. Era mama lui, care-l iubea, credea în el şi lupta să-l salveze.

În ceea ce-i priveşte, Belknap şi Jephson nu fură impresionaţi defel cînd o întîlniră pentru prima dată. La drept vorbind, nu se aşteptaseră să vadă o persoană atît de necioplită, de incultă şi care, totuşi, inspira atîta încredere. Pantofii aceia mari, fără tocuri. Pălăria bizară. Paltonul vechi, roşcat... Şi, totuşi, după cîteva minute, fură izbiţi de seriozitatea ei, de credinţa şi dragostea pentru Clyde, de ochii albaştri, senini, de privirile stăruitoare, cercetătoare şi profund omeneşti, în care se citea o convingere nemărginită şi un spirit de sacrificiu pe care nu-l înnegura nici o umbră de îndoială.

Oare dînşii, personal, erau încredinţaţi de nevinovăţia fiului ei ? Asta o interesa în primul rînd. Sau, în sinea lor, îl socoteau vinovat ? Fusese atît de chinuită de toate dovezile acelea contradictorii ! Dumnezeu pusese pe umerii ei şi ai celorlalţi din familia sa o cruce prea grea. Dar binecuvîntat fie numele lui ! Şi amîndoi, văzîndu-i şi simţindu-i neliniştea, se grăbiră s-o asigure că sînt convinşi de nevinovăţia lui Clyde. Dacă va fi executat pentru această pretinsă crimă, totul nu va fi decît un simulacru de justiţie.

Totuşi, şi unul, şi celălalt se întrebau, acum cînd o văzuseră cum arată, de unde să procure alte fonduri. O întrebară cum a ajuns aici, şi ea le explică, spunîndu-le că nu are nici o avere. Iar un apel avea să coste, cu siguranţă, nu mai puţin de două mii de dolari. Doamna Griffiths, după ce stătu de vorbă cu ei o oră întreagă, în timpul căreia îi arătară cam cît anume va costa apelul — expozeurile ce trebuiau pregătite, pledoariile, deplasările — le declară de mai multe ori că nu ştie ce ar putea să facă. Apoi, brusc, într-un mod ce li se păru deplasat, deşi mişcător şi dramatic, exclamă :

— Dumnezeu nu mă va părăsi ! Ştiu. El m-a sprijinit. Vocea lui, la Denver, mi-a călăuzit paşii spre ziarul acela. Iar acum, cînd sînt aici, mă voi încrede în el, şi el mă va călăuzi.

Belknap şi Jephson se mulţumiră să se uite unul la celălalt, cuprinşi de îndoială şi uimire. Cîtă credinţă ! O predicatoare ! O evanghelistă, nici mai mult, nici mai puţin ! Şi iată că lui Jephson îi veni o idee ! Mai erau şi credinţele religioase ale unei părţi a populaţiei pe care se putea conta ; oriunde, oamenii credincioşi nu

puteau rămîne nepăsători în fața unei asemenea credințe. În cazul cînd cei doi Griffiths din Lycurgus se vor încăpățîna și vor rămîne neînduplecați, atunci... atunci... acum, cînd ea era aici, rămîneau bisericile și oamenii evlavioși în general. Nu s-ar putea, oare, cu un caracter și cu o credință ca acestea, să se facă apel la însuși elementul care pînă acum îl condamnase pe Clyde cu maximum de asprime, în scopul de a-i cere fondurile necesare pentru ca procesul să poată ajunge în fața curții de apel? Mama aceasta dezolată... Credința ei în Clyde...

Ce lovitură de teatru!

O conferință, cu o anumită taxă de intrare, în cursul căreia, chinuită cum era, mama avea să justifice apelul și nevinovăția fiului, va avea darul de a cîștiga simpatia unui public plin de prejudecăți împotriva lui și va putea strînge, în același timp, și cei două mii de dolari, sau mai mult, de care era nevoie pentru apel!

Jephson se întoarse către doamna Griffiths și-i expuse proiectul acesta, oferindu-se să-i pregătească o conferință sau note, un rezumat al diferitelor argumente — de fapt, o adevărată prelegere, pe care ea putea s-o modifice și s-o prezinte după cum va crede de cuviință — adică toate datele ce comportau adevărul ultim și fundamental cu privire la fiul ei. Doamna Griffiths, cu obrajii îmbujorați și cu ochii strălucitori, consimți numaidecît. Are să încerce. Nu putea să nu încerce. Cu adevărat, cu adevărat, nu erau oare acestea glasul și mîna lui Dumnezeu în cel mai negru ceas al suferințelor ei?

A doua zi, dimineață, Clyde compăru în instanță pentru a auzi sentința, în timp ce doamna Griffiths, așezată lîngă el, cu hîrtie și creion în mînă, căuta să ia note asupra unei scene extrem de crude pentru ea, în vreme ce o mare mulțime de oameni o urmăreau cu privirea. Mama condamnatului! Prezentă ca reporter! Era ceva absurd, grotesc și ridicol în toată această familie și într-o asemenea scenă. Și cînd te gîndești că familia Griffiths din Lycurgus era înrudită atît de aproape cu ei!

Oricum, Clyde se simțea sprijinit și încurajat de prezența mamei lui. Nu revenise ea însăși la închisoare în după-amiaza din ajun, pentru a-i expune acest plan? Și de îndată ce ședința va lua sfîrșit — oricare ar fi fost sentința — ea se va apuca de lucru.

Așadar, aproape în ciuda voinței lui, în acest ceas atît de întunecat al vieții sale, Clyde se sculă în picioare în fața judecătorului Oberwaltzer și ascultă mai întîi un scurt rezumat al actului de acuzare și al dezbaterilor procesului (despre care Oberwaltzer spuse că a fost drept și nepărtinitor), apoi obișnuitul: „Ai vreun motiv

în virtutea căruia socoţi că pedeapsa capitală nu ar trebui pronunţată împotriva dumitale, în conformitate cu legea ?", la care, spre uimirea mamei sale şi a spectatorilor (dacă nu şi a lui Jephson, care îl sfătuise şi îl îndemnase să o facă), Clyde răspunse cu o voce limpede şi hotărîtă :

— Nu sînt vinovat de crima ce mi se pune în sarcină prin actul de acuzare. Nu am omorît-o pe Roberta Alden şi consider, în consecinţă, că această sentinţă nu trebuie pronunţată împotriva mea.

Rămase apoi cu ochii îndreptaţi înainte, conştient numai de căutătura plină de admiraţie şi dragoste cu care îl înfăşura mama lui. Căci, într-adevăr, nu declarase fiul ei, aici, în acest moment fatal, înaintea tuturor acestor oameni, că e nevinovat ? Iar cuvîntul lui, aici, dacă nu în închisoare, trebuie să fie expresia adevărului, nu-i aşa ? Prin urmare, fiul ei nu era vinovat. Nu era vinovat ! Nu era vinovat ! Lăudat fie numele Domnului în ceruri ! Se hotărî să sublinieze puternic acest punct în corespondenţa ei, în aşa fel încît să fie reprodus de toate ziarele şi, mai tîrziu, să-l amintească în conferinţă.

Totuşi, Oberwaltzer, fără să dea dovadă de cea mai mică surprindere sau tulburare, continuă :

— Mai ai ceva de spus ?

— Nu, răspunse Clyde după un moment de şovăială.

— Clyde Griffiths, conchise atunci Oberwaltzer, curtea pronunţă condamnarea dumitale la moarte pentru uciderea cu premeditare a numitei Roberta Alden şi ordonă ca, în timp de zece zile după această sesiune de o zi a curţii, şeriful districtului Cataraqui să te încredinţeze, împreună cu mandatul acestei curţi, directorului închisorii de stat din statul New York, la „Auburn", unde vei fi deţinut în stare de recluziune pînă în săptămîna care începe luni 28 ianuarie 19..., pentru ca în una din zilele acelei săptămîni, zi ce va fi fixată în prealabil, sus-numitul director al închisorii de stat din statul New York, „Auburn", să procedeze la executarea pedepsei capitale asupra persoanei dumitale, Clyde Griffiths, după metoda prevăzută de legile statului New York.

După acestea, un surîs din partea doamnei Griffiths adresat băiatului ei, şi, ca răspuns, un surîs al lui Clyde adresat mamei. Pentru că de cînd el declarase — *aici* — că nu e vinovat, mama lui îşi recăpătase curajul, în pofida acestei sentinţe. Clyde era nevinovat, şi trebuia să fie nevinovat de vreme ce declarase acest lucru aici. Iar Clyde, datorită zîmbetului ei, îşi spuse că mama lui

crede acum în el. Nu s-a lăsat impresionată de toate dovezile acelea aduse împotriva lui. Iar această credinţă — greşită sau nu — îl încuraja atît de mult, îi era atît de necesară! Ceea ce declarase aici era adevărat, după cum vedea el acum lucrurile. Nu o lovise pe Roberta, acesta *era* adevărul. De aceea nu era vinovat. Totuşi, Kraut şi Slack îl apucară din nou de braţ şi-l escortară pînă la celulă.

Îndată după aceea, mama lui se aşeză la una din mesele rezervate presei şi începu să explice reprezentanţilor ziarelor, care, curioşi, se strînseseră în jurul ei :

— Nu trebuie să vă faceţi o idee prea urîtă despre mine, domnilor ziarişti. Nu mă pricep prea bine, dar este singura modalitate la care m-am putut gîndi pentru a fi alături de băiatul meu. Altfel, nu aş fi putut veni aici.

Un corespondent slab şi înalt se apropie şi spuse :

— N-avea nici o grijă, doamnă Griffiths ! Pot să-ţi fiu de vreun folos ? Dacă vrei, am să redactez eu ceea ce ai de gînd să spui. O fac cu plăcere.

Se aşeză apoi lîngă ea şi începu s-o ajute să-şi aranjeze impresiile într-o formă în care socotea el că ar putea fi pe placul ziarului din Denver. Se mai oferiră şi alţii s-o ajute, într-un fel ori altul, toţi foarte mişcaţi.

Două zile mai tîrziu, după ce fură făcute toate formele şi mamei lui îi fu anunţată transferarea condamnatului, fără a i se permite însă să-l însoţească, Clyde fu mutat la „Auburn", penitenciarul vestic al statului New York, şi închis în „Casa morţii" sau „Aleea asasinilor", cum i se spunea acestui infern, cel mai negru şi mai înfiorător pe care şi-l putea închipui o fiinţă omenească sortită suferinţei, o combinaţie de vreo douăzeci şi două de celule, repartizate pe două etaje, unde Clyde urma să fie deţinut pînă la primirea ordinului de a i se rejudeca procesul sau de a fi executat.

Dar, în timp ce călătorea de la Bridgeburg spre această închisoare, mulţimi impresionante se strîngeau în fiecare gară — tineri şi bătrîni, bărbaţi, femei şi copii — toţi dornici să-l vadă pe acest ucigaş atît de tînăr. Fete şi femei, pretextînd un interes binevoitor, dar care, în cazul cel mai bun, nu era decît expresia dorinţei de a-l vedea de aproape pe acest tînăr îndrăzneţ şi romantic, deşi nenorocit, îi aruncau din cînd în cînd cîte o floare şi-i strigau vesele şi cît puteau de tare în momentul cînd trenul pornea din staţie :

— Hei, Clyde ! Sperăm să te vedem din nou ! Să nu stai prea mult acolo ! Dacă faci apel, fii sigur că ai să fii achitat ! Cel puţin aşa sperăm noi !

Nu mică fu surprinderea lui Clyde şi, ceva mai tîrziu, se simţi chiar înviorat constatînd această deosebire, favorabilă în aparenţă, dintre atitudinea mulţimilor din Bridgeburg şi curiozitatea aceasta neaşteptată, morbidă, înfrigurată şi chiar isterică. Începu să salute cu capul, să zîmbească, uneori să fluture din mîini. Totuşi, se gîndea : „Sînt în drum spre «Casa morţii», şi oamenii se arată atît de prietenoşi cu mine ! E surprinzător că au atîta curaj !" Kraut şi Sissell, însoţitorii lui, datorită celebrităţii ce le-o adusese faptul că ei erau cei care-l prinseseră, iar acum îl păzeau, precum şi datorită acestor manifestaţii neobişnuite din partea pasagerilor din tren şi a mulţimilor de pe de lături, se simţeau ei înşişi măguliţi şi apreciaţi.

Dar, după această scurtă călătorie pitorească, prima după arestarea lui, prin faţa mulţimilor care-l aşteptau de-a lungul cîmpiilor acoperite de zăpadă şi însorite, printre dealurile albe care-i aminteau, ca într-un caleidoscop, de Lycurgus, de Sondra, de Roberta şi de tot ceea ce cunoscuse în ultimele douăzeci de luni într-un chip atît de fatal, apărură zidurile cenuşii şi severe ale închisorii „Auburn", unde, după ce fu prezentat unui funcţionar în biroul directorului, iar numele şi crima lui fură înscrise într-un registru, se văzu dat pe mîna a doi gardieni, care avură grijă să-l ducă să facă baie şi să i se taie părul — părul lui negru şi ondulat, cu care se mîndrea atît ! — apoi să i se dea o uniformă vărgată de puşcăriaş şi o tichie hidoasă din acelaşi material, rufărie şi nişte papuci grei de pîslă, ca să nu fie auzit în cursul plimbărilor agitate pe care le va face, fără îndoială, prin celula sa, precum şi numărul de deţinut, 77.221.

Astfel echipat, fu imediat transferat în „Casa morţii" propriu-zisă, unde fu închis într-o celulă de la parter, o încăpere curată şi luminoasă, de opt picioare pe zece, prevăzută cu o serie de ţevi ale instalaţiei sanitare, un pat, o masă, un scaun şi un mic raft pentru cărţi. O dată intrat acolo, Clyde nu simţea decît în mod cu totul vag că în jurul lui mai sînt şi alte celule, înşirate toate de-a lungul unui coridor larg. Rămase mai întîi în picioare, apoi se aşeză, nemaiavînd în faţa lui ca să-l încurajeze, nici viaţa intimă şi sociabilă de la închisoarea din Bridgeburg, nici scenele şi gloatele acelea ciudate pe care le întîlnise în cursul călătoriei pînă aici.

Ah, încordarea nervilor şi înfrigurarea apăsătoare a acestor ceasuri !... Condamnarea la moarte ; călătoria aceea, cu toţi oame-

nii care i s-au adresat într-un fel sau altul; condamnatul acela, frizerul care l-a tuns, acolo, la subsol; uniforma și rufăria de pușcăriaș pe care le va purta de acum încolo! Nu era nici o oglindă pe aici, nici prin apropiere, dar, ce-are a face, își dădea seama cam cum trebuie să arate! Haina și pantalonii ăștia largi, și tichia vărgată... O aruncă, disperat, la pămînt. Căci doar cu o oră mai înainte era încă îmbrăcat într-un costum frumos, cu cămașă, cravată și pantofi, iar înfățișarea lui trebuie să fi fost îngrijită și plăcută, așa cum își închipuia cînd plecase de la Bridgeburg. Pe cînd acum... cum o fi arătînd oare? Iar mîine poate va veni mama lui... apoi Jephson, și Belknap. Dumnezeule!

Ceea ce le punea vîrf la toate era faptul că chiar în celula din fața celulei lui se afla un om cu chip de asiatic, galben, extrem de slăbit, cu o expresie sinistră, îmbrăcat în haine la fel cu ale lui, care se apropiase de gratiile ușii și-l privise cu ochii săi oblici, de nepătruns, pentru a se întoarce apoi imediat, să se scarpine de zor — paraziți, pesemne, își spuse Clyde, îngrozit. La Bridgeburg făcuse cunoștință cu ploșnițele.

Un ucigaș. Nu era oare aici „Casa morții"? Și el se află pe picior de egalitate cu acela. Și poartă aceleași haine ca și celălalt. Slavă Domnului, probabil că vizitatorii nu vor fi prea numeroși. Mama lui îi spusese că accesul vizitatorilor nu era îngăduit aici, că numai ea, Belknap, Jephson și preotul ales de el aveau voie să vină o dată pe săptămînă. Iar în jur, pereții văruiți în alb, luminați puternic în timpul zilei de lumina ce pătrundea prin ferestrele de lîngă tavan, iar noaptea, de becurile incandescente din coridor, care răspîndeau o lumină crudă, supărătoare... toate însă atît de diferite de Bridgeburg! La Bridgeburg, închisoarea fiind veche, pereții erau de un cenușiu-închis, nu prea curați, celulele mai mari, mai mobilate — o masă acoperită cu o pînză, uneori cărți, ziare, șah, sau „dame" — pe cîtă vreme aici, aici nu exista nimic, nimic decît zidurile groase, apăsătoare — gratiile de fier care se ridicau spre tavanul masiv — și ușa de fier foarte, foarte grea, care, ca și cea din Bridgeburg, avea o mică deschizătură, pe unde i se va da, desigur, mîncarea.

În clipa aceea se auzi o voce de undeva:

— Hei! Un mușteriu nou, flăcăi! La parter, celula numărul 2, est!

Apoi, o a doua voce:

— Zăăău? Cum arată?

Și o a treia:

— Cum te cheamă, bobocule? Nu te speria. Nu ești mai breaz decît noi, ăștilalții...

Apoi prima voce, răspunzînd celei de a doua :

— Înalt şi jigărit. Un copil. Parc-ar fi „băiatul mamei", dar nu e chiar aşa. Hei, tu ! Ia zi, cum te cheamă !

Clyde, uluit, asculta şi reflecta. Cum să înfiripeze o asemenea cunoştinţă cu ceilalţi ? Ce să spună, ce să facă ? Să se poarte prietenos cu oamenii ăştia ? Pînă la urmă tactul lui instinctiv îl făcu să răspundă chiar şi aici curtenitor şi prompt :

— Clyde Griffiths !

Iar una din primele voci continuă :

— Sigur ! Ştim cine eşti. Bine-ai venit, Griffiths ! Nu sîntem chiar aşa de răi cum s-ar părea. Am citit destule despre tine cînd te aflai la Bridgeburg. Eram siguri că în curînd o să fim împreună !

Şi o altă voce :

— Nu te pierde cu firea ! Nu-i chiar aşa de rău aici. Colţişorul ăsta e bunicel, la o adică, barem ai un acoperiş deasupra capului, cum s-ar zice.

Apoi cineva rîse.

Clyde însă, prea îngrozit să poată vorbi, privea cu tristeţe pereţii şi uşa celulei, apoi se uită la omul cu chip de asiatic care stătea în dosul gratiilor şi-l studia în tăcere. Oribil ! Oribil ! Iar celorlalţi le ardea de glumă şi se adresau cu atîta familiaritate unui străin ! Nici nu le păsa de nenorocirea lui, de faptul că e singur, că e timid, de groaza pe care o îndura. Dar cum ar putea un asasin să treacă drept timid sau nenorocit în ochii altora ?. Ceea ce era şi mai rău, oamenii aceştia se aşteptaseră ca peste puţin timp să fie şi el *aici*, asta însemnînd că aici era cunoscută toată povestea lui. Aveau să-l necăjească, să-l intimideze, să-i facă fel de fel de mizerii dacă nu se va purta după placul lor. Ah, dacă Sondra, sau altcineva dintre cei pe care i-a cunoscut el l-ar vedea sau şi-ar închipui măcar în ce stare se găseşte acum... Dumnezeule ! Şi, mama lui, care avea să vină mîine.

O oră mai tîrziu, o dată cu căderea serii, un gardian înalt şi cu o înfăţişare cadaverică, îmbrăcat într-o uniformă mai arătoasă, împinse o tavă de fier, cu mîncare, prin gaura din uşă. Mîncare ! Pentru el, acolo... Şi ucigaşul acela livid şi rahitic din partea cealaltă a coridorului, care şi-o lua pe a lui... Pe cine omorîse oare ? Şi cum ? Apoi zăngănitul sălbatic al blidelor de fier în diferitele celule ! Zgomote ce-i aminteau mai curînd de nişte animale flămînde, cărora li se dădea de mîncare, decît de oameni. Iar unii dintre oamenii ăştia mai şi vorbeau, da, vorbeau în timp ce mîncau şi-şi răzuiau castroanele. Îi venea rău.

— Lua-i-ar dracu ! Cum de nu le trece prin minte bucătarilor ăstora de aici să ne mai dea şi altceva în afară de fasole rece, cartofi, şi cafea ?

— Cafea, seara... brrr ! La închisoarea din Buffalo, oricum...

— Hai, termină ! Termină ! se auzi o voce dintr-un alt colţ. Ne-ai împuiat capul cu închisoarea din Buffalo şi cu mîncarea grozavă care ţi se dădea acolo ! După cum văd, nu prea ai poftă de mîncare pentru ceaiul de la ora 5.

— Orice-ai zice, continuă prima voce, cînd mă gîndesc cum era acolo... curat ca la hotel, pe cinstea mea ! Aşa cel puţin mi se pare acum.

— Tacă-ţi fleanca, Rafferty ! strigă un altul.

După care, Rafferty probabil, spuse iar :

— O mică siestă după asta, apoi o să chem şoferul şi-o să mă plimb niţeluş cu maşina. Cred că trebuie să fie foarte plăcut afară astă-seară...

O voce răguşită îi răspunse :

— Ah, m-ai înnebunit cu fandacsiile tale ! Eu mi-aş da viaţa pentru o ţigară ! Şi pe urmă, un joc de cărţi.

„Se joacă şi cărţi pe aici ?" se întrebă Clyde.

— Cred că de cînd Rosenstein a fost înfrînt în alegerile pentru postul de primar, nu vrea să mai joace.

— Nu mai vrea ? ! De unde ştii ? i-o întoarse probabil Rosenstein.

La stînga lui Clyde, în celula vecină, se auzi o voce care se adresa unui gardian ; o voce coborîtă, totuşi distinctă :

— Pst ! Nimic de la Albany ?

— Nimic, Herman.

— Şi nici o scrisoare ?

— Nici o scrisoare.

Vocea părea încordată, foarte jalnică. După aceea, tăcere.

O clipă mai tîrziu, dintr-o celulă mai îndepărtată se auzi o voce ţîşnită din cele mai adînci străfunduri ale iadului în care se poate afunda un suflet de om, o voce plină de o disperare neagră, indescriptibilă :

— Ah, Dumnezeule ! Ah, Dumnezeule ! Ah, Dumnezeule !

Apoi, de la etajul de sus, o altă voce :

— Ah, Isuse Cristoase, iar începe fermierul ? Nu mai pot îndura ! Gardian ! Gardianule ! Nu-l poţi domoli cumva pe individul ăla ?

Din nou se auzi vocea de la parter :

— Ah, Dumnezeule ! Ah, Dumnezeule ! Ah, Dumnezeule !

Clyde sări în picioare, cu pumnii încleştaţi. Nervii îi erau încordaţi, ca nişte strune gata să plesnească. Un asasin ! Pe punctul de a muri poate... Sau jeluindu-se pentru cine ştie ce întîmplare nenorocită, asemănătoare cu a lui. Gemea, aşa cum, cel puţin în gînd, gemuse şi el atît de des acolo, la Bridgeburg. Cum se mai văicărea ! Dumnezeule ! Şi fără îndoială că mai sînt şi alţii...

Zi după zi şi noapte după noapte va auzi, desigur, alte strigăte, pînă cînd, cine ştie, cine ştie... în afară de cazul cînd... Dar nu, nu ! Ah, nu ! Nu, el, nu ! Nu-i sunase ceasul. Nu, nu ! Va trebui să treacă măcar un an înainte de a se putea întîmpla acest lucru, aşa cel puţin îi spusese Jephson. Poate chiar doi. Şi, totuşi, peste doi ani... Fu cuprins de friguri la gîndul că într-un interval atît de scurt, după doi ani...

Ah, camera aceea !... Era şi ea, pe undeva, aici. Coridorul acesta ducea la ea. Ştia foarte bine. Era o uşă acolo. Dădea la scaunul acela. *Scaunul acela*...

Apoi aceeaşi voce, ca mai adineauri :

— Ah, Dumnezeule ! Ah, Dumnezeule !

Clyde se prăbuşi pe patul lui şi-şi astupă urechile cu mîinile.

CAPITOLUL 96

„Casa morţii" din această închisoare era unul dintre acele edificii şi una dintre acele instituţii care ilustrează, în primul rînd, pînă unde poate merge insensibilitatea şi stupiditatea omenească, dar fără ca cineva anume să poată fi făcut răspunzător de născocirea ei.

Într-adevăr, întregul plan al clădirii, ca şi regulamentele interioare erau rezultatul unei serii de acte legislative iniţiale, urmate de hotărîri şi de măsuri de ordine luate conform cu firea sau cu nevoile de moment ale diferiţilor directori, pînă cînd, în cele din urmă — treptat şi fără nici cea mai mică intervenţie ce-ar putea căpăta denumirea de contribuţie spirituală din partea cuiva — se îngrămădise acolo şi se punea în practică tot ce s-ar putea imagina mai cumplit ca cruzime inutilă şi, în fond, ilegală, sau ca tortură stupidă şi nimicitoare. Şi totul numai pentru ca un om, o dată condamnat de juriu, să fie silit să îndure nu doar moartea pe care o hotărăşte sentinţa, ci, înainte de ea, o mie de alte morţi. Prin chiar alcătuirea şi regulamentul ce dirija vieţile şi acţiunile celor ce locuiau acolo, închisoarea era ea însăşi menită să provoace, vrînd-nevrînd, această tortură.

Era o clădire de treizeci de picioare pe patruzeci, durată din piatră, beton și oțel, cu un luminator la treizeci de picioare înălțime deasupra podelei, ceea ce constituia, probabil, o îmbunătățire adusă unei „Case a morții" mai vechi, dar și mai îngrozitoare, cu care încă se mai comunica printr-o ușă ; sala era împărțită în lungime de un coridor larg, de-a lungul căruia, la parter, se aflau douăsprezece celule, șase de o parte și șase de cealaltă, așezate față în față și măsurînd fiecare opt picioare pe zece. Deasupra era un alt rînd de celule, numite „balcoane", cîte cinci pe fiecare parte.

Apoi, la mijlocul coridorului și împărțind celulele de jos în număr egal, era un al doilea coridor, mai îngust, care dădea, la un capăt, în ceea ce se numea acum „Vechea casă a morții" (locul unde în prezent erau primiți numai vizitatorii deținuților din „Noua casă a morții"), iar la celălalt capăt, în camera de execuție, unde se afla scaunul electric. Două dintre celulele de jos — acelea care se aflau la punctul de intersecție a coridorului mare cu coridorul cel îngust — erau așezate în fața ușii camerei de execuție. Celelalte două celule din colțurile corespunzătoare erau așezate cu fața spre coridorul care ducea spre „Vechea casă a morții", sau spre ceea ce acum, printr-un puternic efort al imaginației, s-ar putea numi „camera de primire", unde de două ori pe săptămînă li se îngăduia deținuților să stea de vorbă cu o rudă apropiată sau cu un avocat, însă cu nimeni altcineva.

În „Vechea casă a morții" (sau actuala „cameră de primire") celulele care mai existau încă acolo, formînd o parte integrantă a acestui dispozitiv de primire, erau înșirate toate doar pe o latură a coridorului, pentru a-i împiedica astfel pe deținuți să-și arunce unul altuia priviri iscoditoare ; afară de asta, fiecare celulă era prevăzută în față cu cîte un grilaj, precum și cu cîte un oblon verde, ce se putea trage în jos. Căci, în trecut, ori de cîte ori un deținut sosea, pleca sau își făcea plimbarea zilnică, se ducea la baie, ori, în fine, era cumva condus pe mica ușă de fier dinspre apus, unde se afla mai înainte camera de execuție, obloanele acestea erau trase pînă jos. Condamnatul respectiv nu trebuia să fie văzut de ceilalți deținuți. Totuși „Vechea casă a morții", tocmai din cauza acestei izolări și atmosfere tainice, a fost considerată mai tîrziu prea inumană și din această pricină a fost plănuită „Noua casă a morții", mult mai bună după părerea autorităților, grijulii și indulgente.

Aici, e adevărat, celulele nu mai erau atît de mici și de întunecoase ca acelea din „Vechea casă a morții", unde tavanul era jos, și condițiile sanitare mizerabile, în vreme ce în „Noua casă a morții" tavanul era înalt, încăperile și coridoarele erau luminate

din plin şi aveau o suprafaţă de cel puţin opt picioare pe zece. Dar, spre deosebire de „Vechea casă a morţii", ele prezentau marele neajuns că nu mai aveau grilajuri şi nici obloane în faţa uşilor.

De asemenea, cum toate celulele erau înşiruite pe două rînduri, fiecare deţinut se vedea silit să fie martorul spectacolului îngrozitor al unor temperamente vicioase, morbide, decăzute şi ajunse pradă disperării. Aici era cu neputinţă să fii singur cu adevărat. În timpul zilei, o vîlvătaie de lumină se revărsa prin luminatorul boltit, sus, deasupra zidurilor. Noaptea, puternice lămpi incandescente inundau pînă şi cel mai ascuns ungher al celulelor. Nici o posibilitate de izolare, nici un joc în afară de cărţi şi „dame", singurele ce se puteau juca fără ca deţinuţii să iasă din celulele lor. Cărţi, ziare, desigur, pentru toţi cei care puteau citi sau puteau găsi o satisfacţie în ele, date fiind împrejurările de aici. Apoi vizitele ; în fiecare dimineaţă şi după-amiază venea de obicei un preot şi, mai puţin regulat, un rabin şi un pastor protestant, fiecare oferindu-şi mîngîierile şi bunele oficii acelora care s-ar fi arătat dispuşi să le primească.

Dar partea cea mai înfiorătoare a acestui loc rezulta, în ciuda unor asemenea favoruri derizorii, din contactul, imposibil de evitat, cu tot felul de minţi terorizate şi sleite de obsesia unei morţi apropiate şi care, pentru mulţi dintre ei, era atît de aproape, încît o simţeau ca pe o mînă de gheaţă ce li s-ar fi lăsat pe frunte sau pe umeri. Şi nimeni, oricît s-ar fi străduit să-şi păstreze sîngele rece, nu era în stare să suporte această situaţie fără să treacă, într-un fel sau altul, prin adînci tulburări fizice ori mintale. Întristările negre, stările de încordare, spaimele şi deznădejdea de nespus bîntuiau prin acest loc ca un vînt, sau ca un suflu ce împrăştia asupra tuturor numai disperare şi groază. Asemenea stări se manifestau, în momentele cele mai neaşteptate, prin înjurături, suspine, lacrimi chiar, prin glasuri care cereau încontinuu un cîntec — pentru numele lui Dumnezeu ! — sau prin cele mai involuntare ori neaşteptate urlete şi gemete.

Dar lucrul cel mai trist şi mai chinuitor decît oricare dintre mizeriile de aici era coridorul de trecere dintre „Vechea casă a morţii" şi camera de execuţie. Fiindcă, din timp în timp — şi, vai, cît de des ! — acest coridor devenea scena pe care se desfăşura cel puţin o parte a tragediei ce se juca aici atît de regulat — ultima parte a ceea ce mai rămînea de făcut : execuţia.

Într-adevăr, prin acest coridor deţinutul era transferat, în ultima zi a vieţii sale, din celula lui, aşa-zisă „mai bună", aflată în clădirea cea nouă şi unde putea să fi rămas încarcerat timp de

un an sau doi, într-una dintre celulele din „Vechea casă a morții", spre a-și petrece acolo ultimele ceasuri de singurătate, cu toate că în cea din urmă clipă (drumul spre moarte) era silit să se întoarcă de-a lungul coridorului transversal și mai îngust — unde îl puteau vedea toți ceilalți — pentru a se îndrepta și a pătrunde în camera de execuție de la capătul coridorului.

De asemenea, cînd te duceai să primești vizita unui avocat sau a vreunei rude, introdusă în acest scop în „Vechea casă a morții", trebuia să treci prin coridorul îngust și astfel să ajungi în „Vechea casă a morții", unde erai băgat într-o celulă, în fața căreia, la o distanță de două picioare, se afla un gard de sîrmă, iar în spațiul dintre acesta și celula propriu-zisă trebuia să stea un gardian tot timpul cît deținutul și vizitatorul său (soție, fiu, mamă, fiică, frate, avocat) vorbeau în auzul și văzul gardianului. Nici o strîngere de mînă, nici o sărutare, nici o mîngîiere, nici măcar un cuvînt cald pe care să nu-l audă gardianul. Și cînd, în cele din urmă, sosea ora fatală pentru vreunul dintre ei, toți condamnații — înrăiți și îndobitociți, sensibili sau nepăsători — erau constrînși, fie chiar neintenționat, să audă, dacă nu să și vadă, ultimele pregătiri, mutarea condamnatului într-o celulă din „Vechea casă a morții" și ultima vizită, însoțită poate de plînsetele unei mame, ale unui fiu, ale unei fiice, sau ale unui tată.

Luînd aceste măsuri și punîndu-le în practică, nimeni nu se gîndise la chinurile suferite pe nedrept de cei aduși aici nu pentru a fi executați imediat, ci mai degrabă pentru a aștepta ca instanțele superioare să ia în cercetare temeiurile apelurilor ori recursurilor.

Desigur că la început Clyde nu și-a prea dat seama de toate acestea. În prima zi n-a apucat să guste decît cu vîrful limbii mizeria închisorii. Și pentru a-i ușura povara — sau pentru a i-o face mai greu de suportat — mama lui venise chiar a doua zi la prînz. Cum nu i se îngăduise să-l însoțească, doamna Griffiths așteptase să aibă o ultimă consfătuire cu Belknap și Jephson, pentru ca apoi să-și scrie pe larg impresiile în legătură cu plecarea fiului ei, impresiile acelea sfîșietoare! Și, cu toate că era nerăbdătoare să-și găsească o cameră pe undeva prin apropierea penitenciarului, de cum sosi în Auburn se grăbi să se ducă mai întîi la administrația penitenciarului. După ce prezentă un ordin emis de judecătorul Oberwaltzer și o scrisoare plină de solicitări din partea lui Belknap și Jephson, care stăruiau să i se acorde favoarea unei întrevederi între patru ochi cu fiul ei — asta ca un început — i se îngădui să-și vadă fiul într-o cameră complet separată de „Vechea casă a morții". Directorul citise și el în ziare despre demersurile

și sacrificiile ei și era curios s-o vadă nu numai pe ea, dar și pe Clyde.

Cînd doamna Griffiths îl văzu însă pe Clyde, fu așa de zguduită de înfățișarea lui schimbată atît de brusc și de uimitor, de obrajii lui atît de palizi și de cenușii, de ochii lui stinși și rătăciți, încît în clipa apariției lui, chiar după ce îl recunoscu, de-abia putu să mai scoată o vorbă.

Ah, felul cum era tuns! Și hainele de ocnaș! Și în locul acesta îngrozitor, cu porți de fier, cu lacăte, cu coridoare lungi, cu gardieni în uniformă la tot pasul!

Pentru o clipă se cutremură și se clătină, doborîtă de violența emoției, cu toate că fusese și mai înainte în multe alte închisori și chiar penitenciare mai mari — la Kansas City, Chicago, Denver — unde împărțise predici scrise și exhortații, oferindu-și serviciile pe măsura puterilor ei. Dar de data asta — ah, de data asta! Propriul ei fiu! Pieptul ei mare, robust începu să tresalte puternic. Îl mai privi o dată, apoi se întoarse cu spatele ei greoi și lat, să-și ascundă, pentru o clipă, fața. Buzele și bărbia îi tremurau. Începu să scotocească în sacoșa pe care o purta cu ea, căutînd o batistă, în timp ce murmura în sinea sa:

— Dumnezeule! De ce m-ai părăsit?

Dar, în aceeași clipă, se stăpîni; nu, nu, el nu trebuie s-o vadă în starea asta. Era o comportare inadmisibilă; cu lacrimile ei o să-l demoralizeze și mai tare. Și, totuși, în ciuda marii ei puteri de stăpînire, nu fu în stare să-și oprească dintr-o dată plînsul.

Clyde, văzînd-o astfel, cu toate că mai înainte luase hotărîrea de a fi tare și de a-i spune mamei sale un cuvînt de mîngîiere și îmbărbătare, acum începu:

— Dar, mamă, nu trebuie să plîngi. Știu că e greu pentru voi. Dar o să se aranjeze totul. Sînt sigur că o să se aranjeze. Și, apoi, nici nu e așa de rău cum credeam... În sinea lui, însă, își spunea: „Oh, Doamne, și cît de rău e!"

Iar doamna Griffiths rosti cu glas tare:

— Bietul meu băiat! Copilul meu drag! Dar nu ne vom lăsa doborîți! Nu, nu! „Iată, și te voi scoate pe tine din capcana întinsă de cel rău". Domnul nu ne-a părăsit nici pe unul, nici pe altul. Și nici nu ne va părăsi, știu asta. „El este călăuza mea spre apele liniștite. El îmi tămăduiește sufletul". Trebuie să ne încredem în el. În definitiv — adăugă apoi cu vioiciune și cu aerul unei ființe însuflețite de spirit practic, deoarece dorea să-și dea curaj atît ei înseși, cît și lui Clyde — n-am luat eu oare toate măsurile pentru introducerea apelului? Trebuie să fie depus chiar în cursul acestei

săptămîni. Ceea ce înseamnă că va trebui să treacă cel puțin un an pînă cînd cazul tău va fi examinat. Dar, ah! nu m-am așteptat să te văd așa... Știi, nu eram tocmai pregătită pentru așa ceva. Își îndreptă umerii, își ridică ochii și reuși să schițeze un zîmbet curajos, deși cam silit. Directorul de aici pare un om cumsecade, totuși, cînd te-am zărit adineauri...

Își șterse ochii umezi din pricina furtunii neașteptate și năprasnice prin care trecuse, apoi, pentru a abate gîndurile amîndurora în altă parte, începu să vorbească despre treburile atît de urgente pe care trebuia să le facă. Domnii Belknap și Jephson o încurajaseră foarte mult înainte de a pleca încoace. Trecuse pe la biroul lor, și amîndoi o îndemnaseră să nu-și piardă curajul, nici ea, nici fiul ei. Iar acum urma să țină conferințe, și în curînd avea să dispună de mijloacele necesare pentru a trece la acțiune. Ah, da! Însuși domnul Jephson o să vină să-l vadă într-una din zilele acestea. El nu trebuie în nici un caz să creadă că au fost folosite toate căile legale. Departe de asta! Era sigură că recentul verdict și sentința vor fi anulate și se vor da dispoziții pentru o rejudecare a procesului. Judecata aceea fusese o farsă, după cum știa și el.

Cît despre ea — de îndată ce își va găsi o cameră prin apropierea închisorii — se va duce la pastorii mai de seamă din Auburn și va încerca să obțină îngăduința de a pleda pentru cauza lui într-o biserică, sau două, sau trei... Într-o zi ori două, domnul Jephson o să-i trimită prin poștă unele informații, care-i vor fi de mare folos. Și, apoi, mai sînt bisericile din Syracuse, Rochester, Albany, Schenectady, și multe alte orașe din răsărit, unde o să vorbească pînă cînd va strînge suma trebuincioasă. Dar n-o să uite nici de el. O să vină să-l vadă cel puțin o dată pe săptămînă și o să-i scrie o scrisoare la fiecare două zile, poate chiar zilnic dacă o să poată. O să vorbească și cu directorul. Așa că nu trebuie să deznădăjduiască. Sigur că are în fața ei o sarcină grea, dar Domnul o va călăuzi în tot ce va întreprinde. Știa asta. Nu-și arătase el oare de pe acum îndurarea sa miraculoasă?

Clyde trebuia să se roage pentru ea și pentru sine. Să citească din Isaia[1]. Să citească zilnic psalmii 23, 51 și 91. De asemenea, din Habacuc[2]. „Se află oare ziduri întărite în fața mîinii Domnului?"

Și, apoi, după multe lacrimi și după o scenă nespus de emoționantă și chinuitoare, reuși, în sfîrșit, să plece de acolo, în timp

[1] Autorul uneia dintre cărțile cuprinse în Biblie.
[2] Autorul unei așa-zise cărți sfinte de mai mică importanță, neinclusă în Biblia oficială catolică sau ortodoxă, dar folosită de protestanți.

ce Clyde, zguduit pînă în străfundul sufletului de atîta durere, se întoarse în celula sa. Mama lui! La vîrsta ei, cu bani atît de puțini, se ducea să încerce a face rost de banii necesari pentru a-l salva! Și el, care în trecut se purtase atît de rău cu ea, ah, cît de limpede își dădea acum seama!

Se așeză pe marginea patului și își luă capul între mîini, în timp ce, dincolo de curtea închisorii, a cărei poartă de fier se închidea, doamna Griffiths se oprise în loc; în fața ei nu se așternea decît perspectiva unei camere singuratice și greaua încercare a unui turneu de conferințe. Nu era nici pe departe sigură și convinsă de toate cîte îi spusese lui Clyde. Fără îndoială, Dumnezeu o s-o ajute. Trebuia s-o ajute! O părăsise el oare vreodată cu totul? Și tocmai acum, aici, în ceasul cel mai greu, ceasul de care atîrna soarta fiului ei! O s-o părăsească el?

Se opri cîteva clipe într-o piațetă, puțin mai departe de închisoare, pentru a privi zidurile înalte și cenușii, turnurile de pază, cu paznicii înarmați și în uniformă, ușile și ferestrele zăbrelite. Un penitenciar. Și fiul ei se afla acum înăuntru, ba, mai rău decît atît, era aruncat în această casă a morții izolată și strîmtă! Și condamnat la scaunul electric! Atîta timp cît ... atîta timp cît... Dar nu, nu, asta nu trebuie să se întîmple! Asta nu se poate întîmpla! Apelul. Banii necesari. Trebuie să se apuce de treabă fără întîrziere, fără să se mai lase pradă gîndurilor sau deznădejdii. Ah, nu! „Scutul și pavăza mea". „Lumina și tăria mea". „Ah, Doamne, tu ești mîngîierea și izbăvirea mea. În tine mă voi încrede". Apoi, ștergîndu-și din nou ochii, adăugă: „Ah, Doamne, cred! Vino într-ajutor necredinței mele!"

Doamna Griffiths mergea astfel pe drum, aci rugîndu-se, aci plîngînd.

CAPITOLUL 97

Și pe urmă începură pentru Clyde zilele lungi de închisoare. Întrerupte doar de vizita săptămînală a mamei sale, căreia, de cînd se apucase de treabă, îi venea greu să-l vadă mai des; în ultimele două luni călătorea mereu între Albany și Buffalo, și chiar New York, dar fără să obțină succesul pe care-l nădăjduise la început. În ceea ce privește apelurile ei către biserici și public, după trei săptămîni de încercări, restrînse, mai mult sau mai puțin, la credincioșii regiunii — în majoritate niște sectariști — fu silită să recunoască, plină de adîncă descurajare (ascunzînd acestea tuturor, chiar și lui Clyde), că, de fapt, creștinii se arătau cel puțin indife-

renți, iar nicidecum așa cum s-ar fi cuvenit din partea unor credincioși. Într-adevăr, toți, în unanimitate, și în special pastorii din regiune, care vorbeau cu multă prudență și rezervă în numele comunităților respective, socoteau că era vorba de un proces în jurul căruia se stîrnise multă vîlvă și scandal, dar se încheiase printr-o condamnare cu care cele mai conservatoare elemente ale țării — judecînd, cel puțin, după ziare — se declaraseră întru totul de acord.

Și, apoi, cine era femeia asta? Și cine era fiul ei? O evanghelistă, o predicatoare de duzină, o ființă care — sfidînd dogmele și principiile autorității și formelor religioase organizate și tradiționale, precum și ierarhice (seminarii teologice, comunități, comitete, dimpreună cu tot ce ține de ele, toate legitime și care interpretau cuvîntul Domnului cu tact și discernămînt, conform tradiției și dogmelor), fără a fi hirotonisită după vreun canon — își îngăduia să conducă de capul ei o misiune neautorizată și cam stranie. Și, apoi, dacă și-ar fi văzut de casă, așa cum ar fi trebuit să facă o mamă bună, și s-ar fi îngrijit de creșterea fiului ei, ca și de a celorlalți copii, dacă s-ar fi ocupat de educația lor, oare s-ar mai fi întîmplat toate acestea?

Nu numai atît, dar după propriile mărturisiri ale lui Clyde la proces, nu se făcuse oare vinovat de trai în concubinaj cu fata aceea, indiferent dacă o omorîse ori nu? Și mulți erau de părere că un asemenea păcat e aproape la fel de grav ca și omorul. N-o mărturisise el singur? Și o biserică, lăcaș al Domnului, putea fi oare locul potrivit pentru lansarea de apeluri în favoarea unui desfrînat dovedit, sau, cine știe, poate chiar a unui ucigaș? Nu, nici o biserică nu putea fi locul de dezbatere, și mai ales cu plata unei taxe de intrare, a argumentelor în favoarea acestui caz, oricîtă compătimire ar fi avut fiecare creștin sau fiecare comunitate pentru doamna Griffiths personal, sau oricît de indignat ar fi putut fi cineva de nedreptatea judiciară făcută fiului ei. Nu, nu! Nu era recomandabil din punct de vedere moral. Se putea ajunge chiar pînă acolo ca anumite amănunte ale crimei să se întipărească în mințile tinerilor.

Pe de altă parte, din cauza celor relatate de ziare privitor la venirea sa în estul țării cu scopul de a-și ajuta fiul, ca și din pricina înfățișării hainelor ei urîte, cei mai mulți pastori traseră concluzia că trebuie să fie una dintre acele ființe fără căpătîi care nu țin de o sectă anume sau de vreo învățătură teologică oficială și care nu făcea, prin însăși înfățișarea ei, decît să atragă disprețul asupra religiei celei adevărate și curate.

În consecință, fiecare la rîndul lui — nu neapărat împietrindu-și inima, dar gîndindu-se și răzgîndindu-se — se decidea la urmă

pentru un „nu" ; trebuie să existe vreun mijloc mai bun, mai puțin supărător pentru conștiința creștinilor ; o sală publică, poate, unde creștinii, convocați din timp prin presă, s-ar putea întruni fără greutate. Și astfel, de fiecare dată, cu o singură excepție, doamna Griffiths se văzu refuzată și poftită să meargă în altă parte. Cît despre catolici — dintr-o prejudecată instinctivă, cît și dintr-o convingere obscură, nu fără legătură cu realitatea — nici nu se gîndi la ei. Știa dînsa foarte bine că îndurarea Mîntuitorului, așa cum era minuită de către deținătorii cheilor sacre ale Sfîntului Petru, nu se răsfrînge asupra celor ce nu recunoșteau autoritatea locțiitorului lui Cristos.

Și astfel, după multe zile irosite pe drumuri zadarnice încoace și încolo, fu silită, în cele din urmă, și nu fără adîncă descurajare, să se adreseze unui evreu, proprietarul principalei săli de cinematograf din Utica, sală care se bucura de o proastă reputație. Acesta îi acordă sala pentru o dimineață, să aibă unde vorbi despre procesul fiului ei. Mesajul era intitulat : „Apelul unei mame pentru fiul ei" și îi aduse, la o taxă de douăzeci și cinci de cenți de persoană, suma uluitoare de două sute de dolari. La început, oricît de mică ar fi fost suma aceasta, îi dădu atîta curaj, încît se convinse că în curînd — oricare ar fi atitudinea creștinilor dreptcredincioși — va strînge toți banii de care avea nevoie pentru apelul lui Clyde. O să fie poate nevoie de timp, dar o să reușească !

Totuși, după cum își dădu seama în curînd, trebuiau luați în considerație și alți factori : cheltuielile de deplasare, cheltuielile ei personale în Utica și aiurea, pentru a nu mai vorbi de anumite sume ce trebuiau trimise neapărat la Denver soțului ei, care în prezent era aproape complet lipsit de mijloace și care, din pricina acestei mari tragedii ce se abătuse asupra familiei, se îmbolnăvise grav. Scrisorile primite de la Frank și Julia deveneau din ce în ce mai îngrijorătoare. Era posibil ca tatăl să nu-și mai poată reveni. Trebuia, așadar, să trimită, cît de cît, un ajutor și acolo.

Drept urmare, în afară de banii pe care-i cheltuia personal, doamna Griffiths se văzu de-a dreptul constrînsă să scadă și alte sume din această sursă de venituri, singura de care dispunea în prezent. Era foarte greu — avînd în vedere situația lui Clyde — dar nu trebuia oare să-și asigure poziția ei proprie dacă voia să ajungă la victorie ? N-avea nici un sens să-și lase bărbatul în voia soartei și să-l ajute numai pe Clyde.

Dar chiar în aceste împrejurări — cu vremea, publicul se împuțina din ce în ce mai mult, pînă cînd se reduse doar la o mînă de oameni, iar sumele realizate abia îi ajungeau să-și acopere chel-

tuielile proprii — doamna Griffiths reuşi totuşi să pună deoparte, pe deasupra acestor cheltuieli, suma de o mie şi o sută de dolari.

Pe de altă parte, tocmai atunci, într-un moment de îngrijorare extremă, Frank şi Julia îi telegrafiară că, dacă dorea să-l mai vadă în viaţă pe Asa, trebuia să vină imediat acasă. Era atît de răpus de boală, încît nu mai trăgeau nădejdea să supravieţuiască. Aşa că, hărţuită de necazuri de tot felul şi cum nu putea face altceva pentru Clyde decît să-l viziteze o dată sau de două ori pe săptămînă, cît îi îngăduiau treburile ei, se adresă în grabă lui Belknap şi Jephson şi le înfăţişă situaţia grea în care se afla.

Aceştia, văzînd că cei o mie o sută de dolari — tot ce strînsese pînă atunci — urmau să le revină lor, într-un acces de umanitate o sfătuiră să se întoarcă la soţul ei. Deocamdată, Clyde o să suporte mai uşor situaţia, deoarece va mai putea trece un an, sau cel puţin zece luni, pînă cînd va trebui să se înainteze apelul şi dosarul. În plus, o să mai treacă desigur încă un an înainte de a se lua o hotărîre. Şi în răstimpul acesta fără îndoială că va putea fi strîns şi restul de bani pentru taxa de apel. Iar în caz contrar... ei bine, atunci, oricum (căci o văzură cît era de zdrobită şi deznădăjduită) n-are de ce să se îngrijoreze. Domnii Belknap şi Jephson au să vegheze ca interesele fiului ei să fie apărate aşa cum trebuie. Au să depună un memoriu şi au să facă tot ce va fi necesar pentru a asigura fiului ei, la timpul potrivit, o rejudecare a procesului în condiţiuni nepărtinitoare.

Uşurată de povara acestei griji şi după două ultime vizite la Clyde, în cursul cărora îl asigură că e hotărîtă să revină cît mai repede posibil, îndată ce Asa se va fi restabilit, iar ea va fi făcut rost de bani pentru întoarcere, plecă la Denver, pentru a constata, o dată ajunsă acolo, că nu era defel uşor să-şi repună bărbatul pe picioare.

Între timp, Clyde, rămas singur, medita şi încerca să se adapteze unei lumi care, sub cea mai blîndă înfăţişare a ei, era un fel de infern, ce colcăia de tot felul de boli mintale, şi deasupra căruia s-ar fi putut scrie, la fel ca şi deasupra porţii Infernului lui Dante : „Lăsaţi orice speranţă, voi, cei ce intraţi aici !"

Ah, viaţa asta fără o geană de lumină ! Înrîurirea ei lentă şi totuşi pustiitoare asupra sufletului ! Spaima şi deprimarea vădite care-i cuprindeau într-una şi fără de scăpare pe toţi cei ce, în ciuda curajului sau a fricii, a semeţiei ori a nepăsării (se găseau şi dintre aceştia), erau totuşi siliţi să cadă pe gînduri şi să aştepte. Căci — şi asta era forma cea mai nemiloasă şi mai amară a vieţii de în-

chisoare — Clyde se afla într-un continuu contact sufletesc, dacă nu chiar fizic, cu douăzeci de alţi condamnaţi, temperamente şi naţionalităţi diferite, care, ca şi el, se lăsaseră pradă cine ştie căror pofte, pasiuni, impulsuri blestemate sau împrejurări nenorocite. Crima lor — răbufnire mintală sau trupească, totală ori sub formă de episod final — o dată descoperită, după toate grozăviile şi chinurile luptei şi ale înfrîngerii atît morale, cît şi judiciare, ce semănau aşa de bine cu ale sale proprii, îi adusese aici pentru a fi izolaţi, închişi între patru ziduri, în una dintre cele douăzeci şi două de cuşti de fier, unde aşteptau... ce aşteptau ?

Cu toţii ştiau bine ce trebuia să urmeze. El însuşi cît de bine ştia ! Şi ce urlete de furie şi deznădejde se iscau, ce rugăciuni se înălţau uneori ! Alteori, ce blesteme, ce glume obscene şi grosolane, sau ce măscări spuse în gura mare, ce rîsete neruşinate, ce suspine şi gemete se auzeau în orele acelea tîrzii, cînd, după ce spiritul zbuciumat se cufunda în tăcere, s-ar fi putut crede că trupul şi sufletul şi-au găsit, în sfîrşit, o clipă de odihnă.

De două ori pe zi, şi de fiecare dată pentru cîteva minute, între orele 10 şi 5, deţinuţii, în grupuri de cîte cinci sau şase, erau scoşi într-o curte de exerciţii, la capătul coridorului celui lung, să ia aer, să se plimbe, să facă gimnastică, să alerge, să sară care cum voia, dar întotdeauna sub ochii atenţi ai gardienilor, îndeajuns de numeroşi pentru a-i readuce la ordine în caz că ar fi făcut vreo încercare de revoltă. Acolo fu dus, chiar de a doua zi, şi Clyde, cînd cu un grup, cînd cu altul. El însă luase hotărîrea, destul de neclintită, de a nu participa la nici unul dintre divertismentele la care ceilalţi, în ciuda morţii ce atîrna deasupra capetelor lor, păreau să se dedea cu plăcere.

Printre ei se aflau cei doi italieni cu ochi întunecaţi şi siniştri la înfăţişare: unul tăiase în bucăţi o fată pentru că nu voise să se mărite cu el ; celălalt, ca să-şi facă rost de bani pentru el şi nevastă, îşi jefuise, apoi îşi ucisese socrul, al cărui trup încercase pe urmă să-l ardă. Era apoi Larry Donahue, vlăjganul cu cap pătrat şi umeri pătraţi, cu picioare şi mîini mari. Soldat fiind, cutreierase mări şi ţări, dar pe urmă, cînd se văzu dat afară din slujba de paznic de noapte de la o fabrică din Brooklyn, îl pîndise pe supraveghetorul care-l concediase şi îl omorîse undeva, pe un loc viran ; nu lucrase însă cu destulă băgare de seamă, deoarece pierduse o medalie militară, care pînă la urmă servise pentru a-i da de urmă şi a-l identifica. Clyde aflase toate asestea de la gardienii atît de nepăsători şi de puţin comunicativi, totuşi prietenoşi în aparenţă, care supravegheau celulele zi şi noapte, doi cîte doi, pe rînd, schimbîndu-se între ei la fiecare opt ore. Mai era apoi agentul de poliţie Riordan,

din Rochester, care-și omorîse soția fiindcă voise să-l părăsească, iar acum avea să moară el însuși. Și Thomas Mowrer — tînărul „fermier", sau, mai degrabă, argat, cum era de fapt, pe care Clyde îl auzise gemînd în prima noapte — își omorîse stăpînul cu o furcă și, după cum aflase Clyde, trebuia să moară și el în curînd ; dar acum se plimba în sus și în jos, pe lîngă zid, cu capul în piept, cu mîinile la spate — un om voinic, cam nestrujit, cu înfățișarea unui țărănoi ca la vreo treizeci de ani, părînd mai curînd persecutat și înșelat de soartă decît în stare să chinuiască și să doboare vreo ființă omenească. Clyde se întreba dacă e într-adevăr vinovat.

Apoi Miller Nicholson, un avocat din Buffalo, de vreo patruzeci de ani, înalt și subțire, cu înfățișare distinsă — un tip rafinat, intelectual, despre care n-ai fi spus că e un asasin, tot așa cum n-ai fi crezut nici despre Clyde — fusese totuși condamnat pentru otrăvirea unui bătrîn foarte bogat, a cărui avere încercase după aceea să și-o însușească. Dar, cu toate acestea, nimic din înfățișarea și manierele lui — cel puțin atît cît putu să-și dea seama Clyde — nu trăda porniri criminale. Era un om politicos și curtenitor, care, zărindu-l pe Clyde în prima dimineață după sosire, se apropiase de el și-l întrebase :

— Înspăimîntat ?

Dar cu tonul cel mai drăguț și binevoitor, după cum își putuse da seama Clyde chiar atunci, în starea în care se afla — inert, înghețat, temîndu-se aproape să se mai miște sau să se gîndească la ceva. Cu toate că era în starea asta, fiindcă se simțea atît de abătut, răspunse :

— Da, cred că da...

Dar, imediat ce rostise aceste cuvinte, se întrebase de ce a trebuit să le spună (mărturisirea lui dovedea atîta slăbiciune !), și, întrucît în înfățișarea omului acestuia era ceva ce-i dădea curaj, regretă că nu tăcuse.

— Numele dumitale e Griffiths, nu-i așa ?

— Da.

— Pe mine mă cheamă Nicholson. Să nu-ți fie frică. O să te obișnuiești cu toate, spuse el cu un surîs vesel, abia schițat. În ochi nu-i licărea însă nici urmă de zîmbet, nu, nici gînd de așa ceva !

— De fapt, cred că nu-s chiar atît de înspăimîntat, spuse Clyde, încercînd să dreagă prima lui mărturisire, pripită și involuntară.

— Așa, așa. Ține-te tare ! Toți trebuie să ne ținem tari aici ; altfel, toată lumea ar înnebuni ! Ar fi mai bine să aspiri și să expiri adînc, sau să mergi repede. O să-ți facă bine.

Se îndepărtă cîțiva pași și începu să facă exerciții gimnastice cu brațele, în timp ce Clyde, rămas pe loc, repeta aproape cu glas tare, atît de zguduit era încă : „Toți trebuie să ne ținem tari ; altfel, toată lumea ar înnebuni !"

Asta era adevărat, după cum a putut să vadă și să simtă chiar după prima noapte. Puteai să înnebunești, într-adevăr ! Trecea prin chinurile morții, pentru că era constrîns să fie martorul acestor tragedii cumplite, îngrozitoare, ce-i pîndea pe fiecare în parte. Dar cît timp va trebui să îndure asemenea torturi ? Cît timp va putea să reziste aici ?

După o zi, două, descoperi că această „Casă a morții", cel puțin la suprafață, nu era chiar așa, nu era numai teroare. În realitate, și în ciuda morții ce plutea deasupra capului fiecăruia, era un loc unde puteai auzi tot felul de ironii, unde se rîdea, se glumea, se încingeau jocuri, discuții asupra tuturor subiectelor posibile, începînd cu moartea, femeile, sportul, teatrul și terminînd cu disputarea tuturor formelor de abilitate și îndrăzneală a oamenilor, atît cît îngăduia puterea de înțelegere, în general coborîtă, a celor de aici.

Mai totdeauna, după masa de dimineață, deținuții care nu erau scoși cu primul grup pentru exerciții se apucau să joace „dame" sau cărți ; aceste partide nu se jucau însă ca de obicei, cu un joc de dame sau o pereche de cărți, deoarece deținuții nu aveau voie să iasă din celule, ci cu ajutorul unuia dintre gardieni, mereu prezent pe acolo, care le dădea celor doi jucători ce se provocau (dacă era vorba de „dame") cîte o tablă de joc, nu însă și pionii propriu-ziși. De pioni nici nu era nevoie. Unul din jucători anunța prima mișcare : „Am mutat de la F_2 la E_1", fiecare pătrățel fiind indicat de-a lungul tablei cu o cifră și de-a latul cu o literă a alfabetului. Mutările erau consemnate cu un creion.

Apoi, celălalt partener, după ce își însemna mișcarea pe tăblița sa de joc și după ce studia efectul ei asupra poziției sale generale, anunța : „Am mutat de la E_7 la F_5". Dacă vreunii dintre ceilalți deținuți se hotărau să intre în joc, fie într-o parte, fie în cealaltă, li se dădea cîte o tablă de joc și cîte un creion. Shorty Bristol, vrînd să-l ajute pe Swighort, „olandezul", care locuia cu trei celule mai jos, striga : „Eu n-aș face așa, olandezule ! Așteaptă un moment, există o lovitură mai grozavă !"

Și așa mai departe cu spirite și înjurături, cu rîsete și certuri, după cum erau întorsăturile jocului. La fel și cu cărțile ; partenerii jucau, cu tot atîta succes, pecetluiți sub lacăt.

Clyde însă nu era atras nici de jocul de cărţi, nici de discuţiile acestea grosolane, presărate cu ocări şi sudalme. Felul de a vorbi al celorlalţi — cu excepţia lui Nicholson — i se părea prea neruşinat, prea brutal şi nu-i plăcea. Se simţea însă atras de Nicholson. Ba, după cîteva zile, începu să-şi spună că avocatul acesta — cu prezenţa şi tovărăşia lui în timpul orei de exerciţii, cînd se întîmpla să fie amîndoi în acelaşi grup — l-ar putea ajuta să îndure mai uşor viaţa de aici. Era omul cel mai inteligent şi mai respectabil dintre toţi. Ceilalţi se dovedeau atît de deosebiţi, taciturni uneori, şi aproape întotdeauna atît de siniştri, de necioplişi şi de străini pentru el !

Dar iată că, la o săptămînă abia de la venirea lui aici, tocmai cînd, ca urmare a simpatiei pentru Nicholson, îşi ridicase puţin moralul, interveni execuţia lui Pasquale Cutrone, un italian din Brooklyn, condamnat pentru că îşi ucisese fratele, care încercase să-i seducă soţia. Ocupa una dintre celulele din vecinătatea coridorului transversal, şi, după cum aflase Clyde îndată după ce venise aici, aproape îşi pierduse minţile de teamă şi supărare. Era lăsat totdeauna în celula lui ori de cîte ori ceilalţi, în grupuri de cîte şase, erau scoşi la plimbare. Nimic nu putea fi mai îngrozitor decît înfăţişarea lui, pe care Clyde o zărea cîteodată, atunci cînd trecea pe lîngă celulă — o faţă chinuită, înspăimîntătoare la vedere, împărţită în trei porţiuni de către două jgheaburi, aşa-numitele linii ale mizeriei vieţii de închisoare, nişte zbîrcituri ce porneau de la ochi şi se întindeau pînă la colţurile gurii.

După cum află Clyde, începînd din ziua sosirii lui aici, Pasquale începuse să se roage zi şi noapte. I se anunţase data aproximativă a execuţiei, care trebuia să aibă loc în cursul săptămînii. Şi după ce i se aduse această veste, începuse să se tîrască în mîini şi în genunchi prin celulă, sărutînd podeaua, lingînd picioarele acelui Crist răstignit, o statuetă de bronz ce-i fusese dată de cineva. Primea des vizitele unui frate şi ale unei surori, veniţi de curînd din Italia, lucru pentru care, la anumite ore, era mutat în „Vechea casă a morţii". Dar, după cum se şoptea, nici fratele, nici sora nu-i mai puteau aduce vreo mîngîiere, dată fiind starea mintală în care se găsea.

Toată ziua şi toată noaptea — cît nu era cu ai lui — se tîra de colo pînă colo şi se ruga fără încetare, astfel încît cei care erau treji şi încercau să citească, spre a-şi omorî vremea, erau siliţi să asculte rugăciunile mormăite de el, precum şi zornăitul mătăniilor, pe care le număra într-una, spunînd mereu *Tatăl nostru* şi *Ave Maria*.

Cu toate că se auzeau unele voci care strigau din cînd în cînd: „Oh, Dumnezeule, de-ar adormi puţin !", Cutrone o ţinea aşa într-una, într-una... Şi pocnetul frunţii lui, lovită de podea în timpul rugăciunilor, se auzi pînă în ajunul fatal al zilei cînd urma să moară şi cînd fu ridicat din celula lui de aici şi dus sub pază într-o celulă din „vechea casă a morţii", unde, după cum află Clyde mai tîrziu, deţinutul îşi putea lua ultimul adio, dacă avea de la cine. I se acordau cîteva ceasuri de singurătate, spre a se pregăti sufleteşte pentru călătoria cea de pe urmă.

Dar, în seara de-atunci, ce stare ciudată îi cuprinsese pe toţi cei ce se aflau în afara camerei fatale ! Puţini fură cei care băgară ceva în gură, după cum o dovedeau tăvile duse înapoi. Se lăsă mai întîi un moment de tăcere, apoi se auzi bolborositul rugăciunilor rostite de cei care ştiau că nu mai au mult pînă cînd vor împărtăşi soarta lui Pasquale. Un italian, condamnat pentru că asasinase pe paznicul unei bănci, avu un acces de isterie, începu să urle, să arunce scaunul şi masa din celulă în gratiile uşii, ca şi cum ar fi vrut să le zdrobească, să sfîşie cearceaful de pe pat, încercînd chiar să se spînzure, dar fu potolit la vreme cu mijloace energice şi mutat într-o celulă dintr-o aripă separată a clădirii, pentru a fi ţinut sub observaţie medicală.

Cît despre ceilalţi, în tot timpul acestei zarve puteau fi auziţi cum se plimbă, cum mormăie sau cheamă gardienii pentru te miri ce motiv. În ce-l priveşte pe Clyde, care nu mai văzuse niciodată şi nu-şi imaginase cum arată o asemenea scenă, tremura de-a binelea de groază şi oroare. Toată noaptea de-atunci, ultima noapte din viaţa acelui om, Clyde zăcuse pe salteaua sa, războindu-se cu fantomele. Prin urmare, aşa arăta moartea aici ; oamenii plîngeau, se rugau, îşi pierdeau minţile, dar, în ciuda groazei lor, procesul morţii nu suferea nici o întrerupere. Ca să-i mai calmeze pe cei rămaşi, la 10 li se servi o gustare rece, dar nimeni nu se atinse de ea, în afară de asiaticul de vizavi.

Apoi, la ora 4 dimineaţa, gardienii însărcinaţi cu execuţia apărură tăcuţi în coridorul principal, traseră obloanele verzi din faţa celulelor, aşa fel ca nimeni să nu poată vedea procesiunea fatală ce urma să treacă pe aici în drumul de la „Vechea casă a morţii" şi pînă la camera de execuţie. Dar, în ciuda acestor măsuri, atît Clyde, cît şi toţi ceilalţi stăteau treji şi ascultau cu atenţia încordată orice zgomot.

Execuţia urma să aibă loc ! Ceasul morţii sunase ! Acesta era semnalul ! În celulele lor separate, mulţi dintre aceia care, din groază, din căinţă sau dintr-o religiozitate înnăscută, îşi regăsiseră vreo credinţă în stare să le ofere protecţie ori mîngîiere se rugau

în genunchi. Printre ceilalți erau unii care se mulțumeau să se plimbe în sus și în jos și să mormăie, iar alții țipau din cînd în cînd, într-un acces de spaimă pe care nu și-o mai puteau stăpîni.

Cît despre Clyde, el înghețase, amorțise. Aproape că-i era cu neputință să se mai gîndească la ceva. Iată, aveau să-l execute pe omul acela, în camera aceea, de alături. Scaunul, scaunul acela, de care se temuse atîta în tot acest lung răstimp, era aici, atît de aproape acum! Totuși, după cum îi spuseseră Jephson și mama lui, mai era atît de mult timp pînă îi va veni și lui rîndul, dacă va trebui să-i vină și lui rîndul vreodată, și dacă... dacă vreodată...

Iar acum, alte zgomote. Niște pași în sus și în jos. Undeva, într-o parte, ușa unei celule se închise cu un scîrțîit metalic. Apoi, cu un zgomot precis, ușa de la „Vechea casă a morții", care dădea înspre ei, trebuie să se fi deschis, căci se auzi o voce, pe urmă mai multe voci, nedeslușite. Apoi, o altă voce, care se desprindea mai lămurit, vocea unui om care se roagă. Și un hîrșîit înăbușit de pași, ce trăda trecerea procesiunii prin coridor, în timp ce se auzea:

— „Doamne, îndură-te de mine! Isuse, îndură-te! Maria, maică a harului, Maria, maică a milei, sfinților mucenici, rugați-vă pentru mine! Îngerul meu cel bun, roagă-te pentru mine! Sfîntă Fecioară, roagă-te pentru mine! Sfinte Iosif, roagă-te pentru mine! Sfinte Ambrozie, roagă-te pentru mine! O, voi, cete ale sfinților și îngerilor, rugați-vă pentru mine! Sfinte arhanghele, roagă-te pentru mine! Îngerul meu cel bun, roagă-te pentru mine!..."

Era glasul preotului care-l însoțea pe condamnat, recitînd o litanie. Se spunea despre cel condamnat că nu mai era în toate mințile. Dar oare nu vocea lui se auzea acum mormăind astfel? Da, era chiar glasul lui. Clyde îl cunoștea. Îl auzise prea des de la o vreme încoace. Și acum urma să se deschidă cealaltă ușă. Și condamnatul — sortit să se transforme atît de curînd într-un cadavru — o să se uite prin ușa întredeschisă: o să vadă casca aceea.. curelele. Oh, acum știa tot ce se putea ști despre lucrul acesta, chiar dacă ar fi cu putință ca el însuși să nu-l încerce vreodată.

— Adio, Cutrone!

Era o voce răgușită și tremurătoare, venită dintr-o celulă de pe-aproape. Clyde n-ar fi putut spune care anume.

— Du-te într-o lume mai bună decît asta...

Apoi, alte voci:

— Adio, Cutrone! Domnul să te aibă în paza lui, deși nu vorbești englezește.

Procesiunea trecu. Uşa fu închisă. Acum era înăuntru. Îl legau, desigur, cu curelele de scaun. Îl întrebau dacă mai are ceva de spus, pe el, care nu mai era tocmai întreg la minte. Acum strîngeau curelele, fără îndoială. Trăgeau casca în jos. Într-o clipă, într-o clipă, cu siguranţă...

Şi apoi, deşi Clyde nu-şi dădu seama ori nu observă imediat, brusc, lumina se făcu mai slabă atît în camera de acolo, cît şi în restul închisorii, şi asta datorită faptului — care dovedea stupiditate sau nepăsare — că atît curentul ucigător, cît şi lumina din camera lui, ca şi din toate celelalte, erau alimentate de acelaşi cablu electric. Şi numaidecît după aceea se auzi o voce :

— Gata ! Încă unul la rînd ! A scăpat de necazuri...

Şi o a doua voce :

— I-au făcut de petrecanie, bietul băiat !

Apoi, cam după un minut, lumina deveni pentru vreo treizeci de secunde mai palidă şi, în sfîrşit, pentru a treia oară curentul slăbi iar.

— Gata ! De data asta s-a terminat !

— Da. Acum se plimbă pe lumea cealaltă...

Pe urmă, o tăcere, o linişte de moarte, întreruptă doar de murmurul cîtorva rugăciuni, îngînate ici-colo. Iar Clyde stătea ca îngheţat, cuprins de un val de friguri ce-l zgîlţîiau tot. Nu cuteza să se mai gîndească la ceva, cu atît mai puţin să plîngă. Va să zică, aşa se petrecea. Trăgeau obloanele, şi apoi... şi apoi... Acum Cutrone era mort. Cele trei slăbiri succesive ale curentului. Desigur, descărcări electrice. Şi după toate nopţile de rugăciuni ! După toate gemetele ! După ce se dăduse de atîtea ori cu fruntea de podea, făcînd mătănii ! Şi doar cu o clipă mai înainte era viu încă, trecea pe aici. Iar acum, mort ! Şi într-o zi, el însuşi... el ! Cum ar putea şti dacă nu se va petrece şi cu el acelaşi lucru ? Cum ?

Zăcea pe pat, tremurînd ca varga, cu faţa îngropată în pernă. Gardienii veniră şi ridicară obloanele cu un aer atît de sigur şi de liniştit, ca şi cum nici n-ar exista moarte pe lume. Apoi îi auzi cum vorbeau, nu cu el, el nu se arătase prea dispus de vorbă, dar cu alţii.

Bietul Pasquale ! Pedeapsa cu moartea era prea nedreaptă. Asta era şi părerea directorului. Şi a lor. El, personal, lupta să fie abolită.

Dar omul acela ! Rugăciunile lui ! Şi, acum nu mai există. Celula lui e goală, şi un alt om are să fie adus în ea — ca să urmeze şi el mai tîrziu acelaşi drum. Unul — mulţi, ca şi Cutrone, ca şi el însuşi — locuiseră în celula asta, se culcaseră pe salteaua

asta de paie. Se ridică în picioare și se îndreptă spre scaun... Dar ei — ei — și ei stătuseră pe scaunul acela ! Se sculă iar în picioare, apoi se aruncă din nou pe saltea.

„Doamne ! Doamne ! Doamne ! Doamne !“ spuse numai pentru sine, dar nu cu voce tare — totuși, nu fără oarecare asemănare în glas cu omul care-l înspăimîntase atît în noaptea sosirii lui și care se mai afla încă acolo.

Dar o să moară și acela. Și toți ceilalți — și el însuși — dacă... dacă...

Îl văzuse pe primul dintre ei pornind spre moarte.

CAPITOLUL 98

În această vreme, starea lui Asa rămăsese gravă, și trebuiră să treacă patru luni de zile pînă să-și revină, iar doamna Griffiths să se poată gîndi din nou la reluarea proiectului ei de conferințe. Între timp, însă, interesul publicului pentru ea și pentru fiul ei scăzuse simțitor Nici un ziar din Denver nu se mai arăta dispus să-i finanțeze întoarcerea cu scopul de a-l reprezenta acolo. Cît despre locuitorii din regiunea unde avusese loc crima, își aminteau de doamna Griffiths și de fiul ei foarte bine ; pe ea o priveau cu simpatie ; dar despre el spuneau că este probabil vinovat și, deci, merită să fie pedepsit cum se cuvine pentru crima lui ; socoteau că ar fi bine dacă nu s-ar mai face apel, sau, dacă s-ar face, să fie respins. Ah, criminalii ăștia înrăiți, cu apelurile lor fără sfîrșit !

Clyde fu martor la multe, la tot mai multe execuții, pe care le urmări cu aceeași groază ; și după cum constată, nimeni nu se obișnuia aici cu lucrurile de felul acesta ; fu executat argatul Mowrer, pentru că își omorîse stăpînul apoi agentul de poliție Riordan, pentru că își omorîse soția, un agent care se ținu semeț pînă în ultimul moment dinainte de moarte ; și apoi, în cursul aceleiași luni, „plecarea“ asiaticului, care nu se știa din ce motiv anume stătuse mult timp aici (și nu adresase nici un cuvînt, nimănui, la despărțire, deși se știa prea bine că vorbea puțin englezește). Și, după el, Larry Donahue, soldatul de peste mări și țări, care strigase din răsputeri înainte de a se închide ușa în urma lui : „Adio, băieți, rămîneți cu bine !“

Și după el veni rîndul lui Nicholson, dar, vai, cît de nemiloasă, cît de dureroasă era lovitura asta pentru Clyde, cît de descurajat se simțea la gîndul că va avea de suportat această viață chinuitoare fără Miller Nicholson ! Acum, după ce, vreme de cinci luni de zile, avuseseră posibilitatea să se plimbe împreună, să stea

de vorbă, să se cheme din cînd în cînd dintr-o celulă în alta... Nicholson îi indicase chiar unele cărţi de citit şi îi atrăsese atenţia asupra unui punct important în legătură cu cazul lui, în eventualitatea unui apel sau a unei rejudecări a procesului. Era de părere că admiterea scrisorilor Robertei, cel puţin în forma lor originală, ca mărturie din partea acuzării trebuia combătută cu cea mai mare înverşunare, pentru motivul că efectul lor emoţional, în faţa oricărui juriu, de oriunde ar fi el, ar dăuna unei examinări imparţiale a faptelor concrete pe care le conţineau, şi că scrisorile, în loc să fie prezentate aşa cum erau, să fie comprimate într-un rezumat succint, conţinînd numai faptele, şi acest rezumat, dar numai acesta, să fie comunicat juriului.

— Dacă avocaţii dumitale reuşesc să convingă curtea de apel asupra temeiniciei acestui punct, atunci ai cîştigat procesul în mod sigur !

Astfel, Clyde, de îndată ce obţinu o întrevedere personală cu Jephson, îi şi dădu această sugestie ; avocatul îi spuse că era într-adevăr o sugestie nimerită, iar el şi Belknap au s-o introducă fără îndoială în apelul lor.

Nu mult după aceea, într-o zi, după ce se întoarse de la exerciţiile din curte, gardianul care îi punea lacătul la uşă îi şopti, făcînd un semn înspre celula lui Nicholson :

— El e la rînd. Ţi-a spus ? În trei zile.

Numaidecît, Clyde se închirci, răpus de această veste, ce avu asupra lui efectul unui curent tăios, de aer îngheţat. Tocmai se întorsese, împreună cu el, din curte, unde se plimbaseră şi vorbiseră despre un nou deţinut, un ungur din Utica, osîndit pentru că îşi arsese amanta într-un cuptor şi apoi mărturisise totul, o namilă de om oacheş, cam întunecat la minte şi cu o faţă ce amintea de una din acele figuri monstruoase puse ca ornament pe la gurile burlanelor. Despre el Nicholson spusese că era mai mult animal decît om. Iar despre sine însuşi să nu sufle un cuvînt ! În *trei zile* ! Şi era în stare să se plimbe, să stea de vorbă, ca şi cum nimic nu urma să se întîmple, cu toate că, după cum spunea gardianul, fusese anunţat cu o seară mai înainte.

Şi a doua zi, la fel, se plimba, stătea de vorbă cu el ca si cum nimic nu s-ar fi întîmplat, se uita la cer, trăgea aerul în piept Dar Clyde, prietenul său, prea bolnav şi prea surescitat, prea deznădăjduit şi prea înspăimîntat, se gîndise toată noaptea numai la asta, astfel încît nu se mai simţea în stare să spună mare lucru, ci mergea, spunîndu-şi doar atît : „Şi mai e în stare să se plimbe !

Şi să fie atît de calm! Oare ce fel de om o fi?" Şi se simţea extrem de copleşit şi doborît.

A doua zi, dimineaţă, Nicholson nu ieşi; rămase în celula lui, distrugînd nenumărate scrisori, primite din diverse locuri. Iar aproape de prînz îi strigă lui Clyde, care era închis cu două celule mai încolo, pe partea cealaltă:

— Îţi trimit ceva, să-ţi aduci aminte de mine!

Dar nici un cuvînt despre „plecarea" lui.

Apoi gardianul îi aduse două cărţi: *Robinson Crusoe* şi *O mie şi una de nopţi*. În aceeaşi seară urmă transferarea lui Nicholson din celulă, iar dimineaţa următoare, în zori, obloanele; trecu aceeaşi procesiune, care acum ajunsese o poveste veche pentru Clyde. Dar de data asta era oarecum altfel, îl impresionă mult mai mult, totul i se păru mult mai crud. Iar celălalt le strigă cînd trecu prin dreptul lor:

— Dumnezeu să vă aibă pe toţi în paza lui! Sper să aveţi noroc şi să scăpaţi de aici!

Apoi, liniştea aceea sfîşietoare, ce se lăsa după trecerea fiecărui condamnat.

Şi Clyde se simţi după aceea singur, îngrozitor de singur. Acum nu mai era nici un om aici, nici unul, care să-i trezească interesul. Nu-i rămînea decît să stea întins, să citească, să se gîndească, sau se prefăcea că ascultă ceea ce spuneau ceilalţi, pentru că, la drept vorbind, nu-l interesa cu adevărat nimic din ce spuneau ei. Era un spirit care, eliberat de nenorocirile ce se abătuseră asupra lui, se îndrepta în mod firesc mai degrabă spre o lume de ficţiune decît spre realitate. Dacă citea ceva, atunci prefera un roman uşor, romantic, ce zugrăvea o lume în care ar fi vrut să trăiască, oricărui alt roman ce l-ar fi putut apropia cît de cît de realitatea crudă a lumii din afară, ca să nu mai vorbim de cea de aici. Şi acum ce-o să se întîmple cu el? Cît de singur era! Nimic altceva decît scrisorile de la mama, de la fratele şi surorile lui. Şi Asa, care nu se mai făcea bine, şi mama lui, care nu mai putea să se întoarcă... lucrurile mergeau atît de prost la Denver! Ea căuta o şcoală confesională, undeva, în care să predea şi să se poată îngriji în acelaşi timp şi de Asa. Îl rugase însă pe reverendul Duncan McMillan, un tînăr pastor pe care-l întîlnise în Syracuse, pe cînd predica acolo, să se ducă să-l viziteze pe Clyde. Era un om cu un suflet atît de nobil şi atît de blînd! Şi ea era sigură că, dacă s-ar putea duce acolo, Clyde ar găsi în el un sprijin puternic în ceasurile întunecate şi apăsătoare, cînd ea nu putea să-i stea alături.

Pe cînd doamna Griffiths vizitase pentru prima dată comunitățile și pastorii din regiune, pentru a le cere să vină în ajutorul fiului ei, fără a se alege cu mare lucru nicăieri, îl întîlnise la Syracuse pe reverendul Duncan McMillan, care conducea acolo o biserică independentă, nesectară. Era un tînăr evanghelist, probabil pastor, sau poate nehirotonisit, ca ea și ca Asa, dar cu o vocație religioasă mai profundă, mai activă. Cînd doamna Griffiths i se înfățișă, el citise mult în legătură cu procesul și era de părere că, prin verdictul ce se dăduse, se făcuse probabil dreptate. Totuși, văzînd marea ei durere, precum și zelul cu care căuta ajutor, McMillan fu adînc mișcat.

El însuși era un fiu devotat. Și fiind o fire profund poetică și cu o bogată viață lăuntrică, deși cu o natură sexuală refulată și sublimată, și el, ca mulți alții din această regiune nordică, fu adînc impresionat și tulburat de crima ce i se atribuia lui Clyde. Scrisorile acelea atît de pasionate și de chinuite ale Robertei! Viața ei la Lycurgus și la Biltz, care părea să fi fost atît de tristă! Cît de des se gîndise la toate acestea înainte de a o fi întîlnit pe doamna Griffiths! Virtuțile simple și neprețuite pe care Roberta și familia ei păreau să le fi încarnat în lumea aceea rurală, romantică și plină de farmec din care se trăgeau. Fără îndoială, Clyde era vinovat. Și iată că, deodată, apăru doamna Griffiths, singură și copleșită de deznădejde, susținînd sus și tare nevinovăția fiului ei. În acest timp Clyde se afla în celula lui, condamnat la moarte. Era oare cu putință ca printr-un ciudat capriciu al întîmplării, sau printr-un concurs de împrejurări să se fi comis vreo eroare judiciară, și condamnatul să nu fie atît de vinovat pe cît părea?

Temperamental, McMillan era un om cu totul ieșit din comun, un exaltat, un meridional. Un sfînt Bernard, un Savonarola, un sfînt Simion, un Petru Ermitul al zilelor noastre! Pentru el, viața, gîndirea, toate formele structurii sociale erau cuvîntul, expresia, duhul lui Dumnezeu. Nimic altceva. Mai rămînea totuși loc și pentru diavol și mînia sa, pentru Lucifer izgonitul, care rătăcea pe pămînt. Cu toate acestea, se gîndea la „Fericiri“, la „Predica de pe munte“, la sfîntul Ioan și la chipul în care îl vedea și îl interpreta acesta pe Isus și pe Dumnezeu: „Cine nu e cu mine, e împotriva mea; și cine nu adună cu mine, risipește.“ Un suflet straniu, puternic, exaltat, confuz, milostiv și, în felul său, frumos, compătimind cu durerea și aspirînd spre o justiție imposibilă.

În discuțiile cu el, doamna Griffiths susținuse că nu trebuie uitat faptul că Roberta nu era complet nevinovată. Au nu păcătuise cu fiul ei? Și cum putea fi dezvinovățită cu totul? A fost comisă o mare eroare judiciară! Fiul ei fusese condamnat pe ne-

drept, şi asta numai datorită scrisorilor înduioşătoare şi nu mai puţin romantice şi poetice ale acestei fete, scrisori ce n-ar fi trebuit în nici un caz să fie prezentate unui juriu de bărbaţi. Bărbaţii sînt incapabili, susţinea ea, să judece în mod drept şi imparţial atunci cînd e vorba de o situaţie înduioşătoare în care e implicată o fată frumoasă. Constatase asta adeseori în cursul activităţii ei de misionară.

Or, ideea i se păru reverendului Duncan importantă şi verosimilă Căci, după cum susţinea doamna Griffiths, dacă un misionar al Domnului, puternic şi drept, a voi să-l viziteze pe Clyde şi, prin forţa credinţei lui, ca şi prin cuvîntul Domnului, l-ar face să vadă — era sigură că el nu-şi dă încă seama, şi dînsa, ca mamă, în starea agitată de acum, nu se simţea capabilă să-l lumineze — uriţenia şi hidoşenia păcatului comis împreună cu Roberta atît faţă de lumea aceasta, cît şi faţă de cea de apoi şi l-ar însufleţi de recunoştinţă, veneraţie şi credinţă în Dumnezeu, s-ar putea să fie iertat de toate greşelile. Indiferent dacă a comis ori nu crima de care era acuzat — şi ea era convinsă că nu o comisese — nu se afla oare la un pas de scaunul electric, mereu ameninţat să moară şi (înainte chiar de a se ajunge la o hotărîre) să se înfăţişeze în faţa creatorului său împovărat cu păcatul capital al desfrîului, ca să nu mai vorbim despre minciunile şi reaua lui purtare nu numai faţă de Roberta, dar şi faţă de cealaltă fată din Lycurgus? Iar prin convertire şi pocăinţă nu s-ar curăţa oare de toate aceste păcate? Dacă măcar sufletul lui ar fi salvat, atunci, o dată cu el, şi-ar găsi şi ea liniştea pe lumea aceasta.

Astfel, după o primă scrisoare, plină de rugăminţi, primită de la doamna Griffiths, urmată de o a doua scrisoare, în care dînsa, după ce ajunsese la Denver, îi vorbea despre singurătatea lui Clyde şi despre nevoia lui de sfat şi ajutor, reverendul Duncan porni spre Auburn. Şi, o dată ajuns acolo, după ce-i explică directorului adevăratul său scop — salvarea sufletului lui Clyde spre liniştea lui însuşi, a mamei sale şi a lui Dumnezeu — i se permise imediat să intre în „Casa morţii" şi fu dus să-l vadă pe Clyde chiar la uşa celulei lui, unde se opri să-l privească printre zăbrele; Clyde zăcea abătut şi deznădăjduit pe patul lui, încercînd să citească. Şi McMillan, fără nici un fel de introducere — cu trupul lui înalt şi subţire profilat pe zăbrele — începu să se roage cu capul înclinat:

— „Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila ta şi, după mulţimea îndurărilor tale, şterge fărădelegea mea.

Mai vîrtos mă spală de fărădelegea mea şi de păcatul meu mă curăţeşte.

Că fărădelegea mea eu o cunosc, şi păcatul meu înaintea mea este pururea.

Ţie, unuia, am greşit, şi ceea ce este rău înaintea ochilor tăi aceea am făcut. Aşa încît tu eşti drept întru cuvintele tale şi nepărtinitor în hotăririle tale.

Că, iată, întru fărădelegi am fost zămislit şi întru păcat m-a născut maica mea.

Ci fiindcă iubeşti adevărul înlăuntrul omului, fă-mă întrascuns să cunosc înţelepciunea.

Stropeşte-mă cu isop, şi mă voi curăţi ; spală-mă, şi mai vîrtos decît zăpada mă voi albi.

Dă-mi prilej de bucurie şi de veselie, ca să se bucure oasele pe care le-ai zdrobit.

Ascunde faţa ta de la păcatele mele şi toate fărădelegile mele şterge-le.

Inimă curată zideşte întru mine, Dumnezeule, şi duh neşovăielnic înnoieşte întru cele dinăuntru ale mele.

Nu mă lepăda pe mine de la faţa ta, şi duhul tău cel sfînt nu-l lua de la mine.

Dă-mi iarăşi bucuria mîntuirii tale, şi cu duh stăpînitor mă întăreşte.

Învăţa-voi pe cei fără de lege căile tale, şi cei păcătoşi la tine se vor întoarce.

Izbăveşte-mă de sîngele vîrsat, Dumnezeule, dumnezeul mîntuirii mele, ca limba mea să se bucure de dreptatea ta.

Deschide, Doamne, buzele mele, ca gura mea să vestească lauda ta !

Căci ţie nu-ţi plac jertfele ; altfel, ţi le-aş fi dat ; arderile de tot nu le binevoieşti.

Jertfa lui Dumnezeu : duh umilit, inima înfrîntă şi smerită, Dumnezeule, tu n-o urgiseşti."

Tăcu, dar numai după ce cîntase cu voce foarte sonoră şi într-adevăr frumoasă psalmul 51 în întregime. Şi apoi, înălţîndu-şi privirea — deoarece Clyde, foarte mirat, mai întîi se ridicase în capul oaselor, apoi se sculase şi, atras în mod deosebit de obrazul acela curat, tineresc şi sănătos, deşi cam palid, se apropiase de uşa celulei — adăugă :

— Îţi aduc, Clyde, îndurarea şi mîntuirea dumnezeului tău. El m-a chemat, şi am venit. El m-a trimis să-ţi spun că, de-ar fi păcatele tale negre ca iadul, se vor face albe ca zăpada, de-ar fi roşii ca purpura, se vor face albe ca lîna. Hai, vino, să ne sfătuim amîndoi cu Domnul.

Se întrerupse şi îl privi pe Clyde cu afecţiune. Un suris abia schiţat, cald, tineresc, cu ceva romantic în el, îi juca pe buze. Îi plăcea tinereţea şi înfăţişarea distinsă a lui Clyde, iar acesta, la rîndul său, fu de-a dreptul captivat de personajul din faţa lui, atît de mult ieşit din comun. Încă un zelos slujitor al Domnului, desigur. Dar preotul capelei protestante de aici nu semăna deloc cu omul acesta, nu era nici pe departe atît de extraordinar şi de atrăgător.

— Numele meu este Duncan McMillan, spuse el, şi vin din Syracuse, unde mă consacru slujirii lui Dumnezeu. El m-a trimis aici, şi tot el a trimis-o pe mama dumitale la mine. Ea mi-a spus tot ceea ce crede, iar eu am citit tot ce-ai spus dumneata şi ştiu de ce eşti aici. Am venit ca să-ţi aduc bucurie şi împăcare. „Pînă cînd hrăni-voi în sufletu-mi durere, şi în inimă, obidă, ziua întreagă ?“ Asta e din psalmul 13, 2. Şi iată încă ceva care îmi vine în minte, ceva ce trebuie să-ţi spun. E tot din *Biblie*. Psalmul 10 : „În gîndul lui el zice : «Nu mă voi clătina, în neam şi în neam, ca unul care nu ştie de nenorocire».“ Dar dumneata eşti în nenorocire. Toţi sîntem, toţi cei care trăim în păcat. Îmi amintesc acum de alt pasaj, e din psalmul 10, 11 : „În inima lui zice : «Dumnezeu uitat-a. El îşi ascunde faţa».“ Iar mie mi s-a poruncit să-ţi spun că el nu-şi ascunde faţa. De asemenea, mi s-a poruncit să-ţi citez din psalmul 18 : „Mă izbăvi de cei ce năvăliseră asupra mea în ziua cînd îmi mergea rău, căci Domnul s-a făcut sprijinitorul meu. El îşi întinse mîna din înălţimea cerului, puse mîna pe mine şi mă scoase afară din năboiul apelor. Mă izbăvi de năprasnicul meu duşman şi de cei ce mă urau tocmai cînd erau mai tari ca mine. Şi m-a scos la loc larg, şi slobod m-a făcut, fiindcă dragostea lui era de partea mea.“ Clyde, toate aceste cuvinte ţi se adresează dumitale. Ele îmi vin în minte ca să ţi le spun, ca şi cum mi le-ar şopti cineva la ureche. Nu sînt decît umilul purtător de cuvînt al unui glas ce ţi se adresează direct dumitale. Stai de vorbă cu propria dumitale inimă. Întoarce-te de la umbră la lumină. Să rupem cătuşele nenorocirii şi ale beznei, goneşte aceste umbre şi această întunecime ! Ai păcătuit. Stă în puterea Domnului să te ierte, şi te va ierta. Pocăieşte-te ! Întoarce-te la acela care a plămădit lumea şi o ţine în mîinile sale. El n-o să-ţi respingă credinţa ; n-o să-ţi refuze rugăciunile. Căieşte-te — între zidurile acestei închisori — şi spune : „Doamne, ajută-mă. Doamne, ascultă rugăciunea mea. Doamne, luminează ochii mei !“ Au crezi că nu există Dumnezeu şi că el n-o să-ţi răspundă ? Roagă-te. În necazul dumitale, întoarce-te către el, nu către mine sau altul. Ci către el. Roagă-te ! Vorbeşte-i ! Cheamă-l ! Spune-i adevărul şi cere-i ajutorul. Şi pe cît

e de sigur că dumneata ești aici, în fața mea — dacă te căiești într-adevăr în inima dumitale de orice rău pe care l-ai făcut — *cu adevărat, cu adevărat* o să-l auzi și o să-l simți ! El o să te ia de mînă. El o să pătrundă în această celulă și în sufletul dumitale. O să-l recunoști după pacea și lumina care îți vor umple spiritul și inima. Roagă-te ! Și dacă mai ai nevoie de mine să te ajut în vreun chip, să mă rog împreună cu dumneata, sau să-ți fac orice alt serviciu, să-ți dau curaj în singurătatea în care te afli, nu ai decît să mă chemi, să-mi trimiți un bilet. Am făgăduit mamei dumitale că o să fac tot ce voi putea. Directorul are adresa mea.

Se opri din vorbă cu tonul și aerul unui om care vrea să încheie, pentru că pînă acum Clyde păruse mai degrabă curios și surprins.

În același timp, impresionat de tinerețea lui Clyde și de expresia care trăda părăsire și neajutorare — sentiment ce crescuse în intensitate de la plecarea mamei sale și de la execuția lui Nicholson — McMillan adăugă :

— O să-ți stau întotdeauna la dispoziție. Am o mulțime de treburi cu credincioșii în Syracuse, dar o să las cu plăcere totul deoparte oricînd aș putea să fac într-adevăr ceva mai mult pentru dumneata

Apoi se întoarse, ca pentru a pleca.

Dar Clyde, cuprins acum de simpatie pentru el datorită modului său de a se comporta — plin de vitalitate, de încredere și bunăvoință — atît de deosebite de viața de aici, încordată, bîntuită de spaime și totuși atît de singuratică, strigă în urma lui :

— O, nu plecați încă ! Vă rog, nu plecați ! E frumos din partea dumneavoastră că ați venit să mă vedeți și vă sînt recunoscător. Mama mi-a scris că s-ar putea să veniți. Vedeți, aici e tare multă singurătate... Nu m-am gîndit prea mult la cele ce mi-ați spus, poate că nu m-am simțit atît de vinovat pe cît mă cred unii. Am suferit totuși mult, și fără îndoială că oricine intră aici își plătește vina cu vîrf și îndesat. Ochii lui triști spuneau că văzuseră multe.

Și îndată, pentru prima oară adînc mișcat, McMillan spuse :

— Clyde, nu trebuie să te îngrijorezi. O să vin să te văd din nou în cursul săptămînii, fiindcă văd că ai nevoie de mine. Dacă îți cer să te rogi, nu o fac fiindcă te-aș crede vinovat de moartea Robertei Alden. Nu știu. Nu mi-ai spus nimic. Numai dumneata și Dumnezeu știți care sînt păcatele și durerile dumitale. Dar eu știu prea bine că ai nevoie de ajutor spiritual, și el o să ți-l dea din plin. „Domnul este un loc de scăpare pentru cei apăsați, un țărm mîntuitor în vremi de strîmtoare."

Zîmbi, ca şi cum l-ar fi îndrăgit deodată pe Clyde. Iar Clyde, simţind, fu destul de surprins şi-i răspunse că nu dorea nimic altceva decît să-i spună mamei lui că e bine şi, dacă s-ar putea, s-o liniştească întrucîtva. Găsea că scrisorile ei erau foarte triste. Îşi făcea prea multe griji din cauza lui. De altminteri, nici el nu s-a simţit prea bine zilele acestea, cam abătut şi neliniştit. Dar cine n-ar fi fost astfel în situaţia lui ? Într-adevăr, dacă ar putea ajunge la pacea spirituală prin rugăciuni, ar încerca bucuros să se roage. Mama lui l-a îndemnat totdeauna să se roage, dar pînă acum — îi părea rău că trebuie s-o spună — nu i-a prea urmat sfatul. Avea un aer absent şi posomorît, faţa lui căpătase de mult paloarea pe care o lasă viaţa de închisoare.

Şi reverendul Duncan McMillan, foarte mişcat de starea lui, spuse :

— Nu te nelinişti, Clyde ; lumina şi pacea vor cobori negreşit asupra dumitale. O ştiu. Uite, văd că ai o *Biblie* aici. Deschide-o oriunde la psalmi şi citeşte. La psalmul 51, 91 sau 23. Deschide-o la sfîntul Ioan. Citeşte-o toată, iarăşi şi iarăşi. Gîndeşte-te şi roagă-te, gîndeşte-te la tot ce te înconjoară — luna, stelele, soarele, copacii, marea, la propria dumitale inimă care bate, la trupul, la tăria dumitale — şi întreabă-te cine le-a făcut. Cum s-au născut ele ? Şi dacă nu poţi găsi dezlegarea acestor lucruri, întreabă-te dacă acela care le-a făcut pe toate, şi care te-a zămislit şi pe dumneata, oricine ar fi acela, orice şi oriunde s-ar afla, nu e destul de puternic, de înţelept şi de bun ca să te ajute cînd ai nevoie de ajutor, să-ţi dea lumina, pacea şi să-ţi călăuzească paşii atunci cînd ai nevoie de ele. Întreabă-te numai cine a făcut lumea aceasta vie şi reală. Şi, apoi roagă-l pe el — creatorul tuturor celor ce se văd — să-ţi spună cum şi ce să faci. Nu te îndoi. Întrebă numai, şi vei vedea. Întreabă-l ziua, întreabă-l noaptea, pleacă-ţi capul, roagă-te şi vei vedea. Cu adevărat nu o să te lase, ştiu, pentru că eu însumi mă bucur de pacea lui.

Se uită la Clyde cu o privire convingătoare, apoi zîmbi şi plecă. Iar Clyde, rezemîndu-se de uşa celulei, începu să se întrebe, plin de uimire : „Creatorul ? Creatorul meu ? Creatorul lumii... «Întreabă şi vei vedea» !..."

Şi, totuşi, mai dăinuia în el vechiul dispreţ pentru religie şi roadele ei, rugăciunile şi exortaţiile neîncetate şi totuşi fără urmări ale tatălui şi mamei lui. O să se întoarcă, oare, acum la religie numai fiindcă era încolţit şi înspăimîntat, ca toţi ceilalţi de acolo ? Nădăjduia că nu. În orice caz, nu în felul acesta.

Totuşi, felul de a se manifesta, ca şi temperamentul reverendului Duncan McMillan — trupul, faţa şi ochii lui patetici, ce trădau tinereţe şi putere de convingere — îl puseră pe gînduri şi îl mişcară aşa cum nu reuşise să facă, niciodată în viaţa lui, nici un alt zelos slujitor al bisericii, nici un alt pastor. Era atras, captivat şi fermecat de credinţa acestui om, indiferent dacă ar fi putut sau n-ar fi putut, acum sau oricînd altădată, să se pătrundă de ea aşa cum era pătruns omul acesta.

CAPITOLUL 99

Puterea de convingere şi forţa unei personalităţi ca aceea a reverendului McMillan, deşi într-un anumit sens nu însemnau nimic nou pentru Clyde, care, cu optsprezece luni mai înainte, ar fi rămas cu totul rece în faţa lor (deoarece toată viaţa fusese obişnuit cu manifestări de genul acesta), totuşi, acum, în împrejurările speciale în care se găsea, avură asupra lui un efect diferit. Încarcerat, îndepărtat de lume, constrîns prin însăşi viaţa absolut izolată din această „Casă a morţii" să-şi caute o consolare şi o alinare în propriile sale gînduri, natura lui Clyde, ca orice altă natură supusă acestor îngrădiri, era silită să se consacre fie trecutului, fie prezentului, fie viitorului. Dar să privească înapoi, spre trecut, era ceva extrem de dureros. Amintirea trecutului îi pustia şi-i ardea sufletul. Iar prezentul (mediul înconjurător imediat), ca şi viitorul, cu teama îngrozitoare de ceea ce avea să se întîmple în mod sigur dacă apelul nu reuşea, erau două perspective la fel de înspăimîntătoare pentru conştiinţa lui, care se deştepta.

Ce urmă apoi fu ceea ce urmează totdeauna în faza de trezire a oricărei conştiinţe chinuite. Fugind de ceea ce se teme sau urăşte, deşi îşi dă seama şi simte că totul e inevitabil, conştiinţa îşi caută refugiul în ceva spre care poate cel puţin nădăjdui, sau pe care şi-l poate măcar închipui. Dar ce se putea nădăjdui sau cel puţin închipui ? În urma sugestiei date de Nicholson, tot ce putea nădăjdui era o rejudecare a procesului, şi în acest caz, admiţînd că va fi achitat, ar putea să plece departe, departe de tot, în Australia, în Africa, în Mexic, sau în orice altă parte asemănătoare cu acestea, unde, sub alt nume — renunţînd la vechile lui relaţii şi ambiţii de a cuceri o poziţie socială înaltă ce îl atrăsese atît de mult pînă de curînd — şi-ar putea crea o nouă situaţie modestă. Dar în calea acestei speranţe, desigur, promiţătoare, stătea ca un cap de mort refuzul posibil al curţii de apel de a-i admite rejudecarea. Şi de ce nu, după hotărîrea juriului din Bridgeburg ! Şi

apoi — întocmai ca în visul în care se smulsese din încolăcirea șerpilor, ca să înfrunte pașii strivitori ai rinocerilor cu două coarne ce se îndreptau spre el — era pus față în față cu obiectul îngrozitor din camera vecină : scaunul acela ! Scaunul acela ! Curelele și descărcările lui electrice, care făceau, atît de regulat, să slăbească lumina în celule ! Nu putea suporta gîndul că va intra acolo vreodată. Și, totuși, presupunînd că apelul lui va fi respins ! În lături cu asemenea gînduri ! Ar fi vrut să nu se mai gîndească la asta

Dar la ce altceva te puteai gîndi aici ? Acesta era gîndul care — pînă la sosirea reverendului McMillan, cu îndemnul lui de a înălța un apel direct și cu siguranță eficace (după cum susținea el) către creatorul tuturor lucrurilor — îl chinuise atît de cumplit pe Clyde. Și cînd te gîndești cît de simplă era soluția lui !

„Ți-e hărăzit să cunoști pacea Domnului", repeta el stăruitor, citind din Pavel, apoi pasaje din Epistolele către corinteni, galateni și efeseni, după ușurința cu care — numai dacă ar vrea să se pocăiască și să se roage după cum îl îndemnase — Clyde ar putea să cunoască și să se bucure de „pacea ce se ridică mai presus de orice putere de înțelegere". Era în el, în jurul lui. Nu trebuia decît s-o caute ; să mărturisească suferințele și păcatele lumii lui și să se pocăiască. „Cereți, și vi se va da ; căutați, și veți afla ; bateți, și vi se va deschide. Căci oricine cere, ia ; cel care cercetează, află și celui care bate, i se va deschide. Cine este omul acela între voi de la care, de va cere fiul său pîine, el să-i dea piatră ? Sau de-i va cere pește, el să-i dea șarpe ?" Astfel cita el, cu o voce frumoasă și pătrunsă de credință.

Și, totuși, înaintea lui Clyde stăruia mereu exemplul tatălui și al mamei sale. Cu ce se aleseseră ? Rugăciunile nu le aduseseră mare lucru. Nici aici, după cum observă Clyde, nu puteau să aducă vreun ajutor condamnaților, dintre care cei mai mulți se lăsau în seama exortațiilor sau rugăciunilor fie ale unui preot, ale unui rabin, ori ale unui pastor, căci măcar unul dintre aceștia se afla zilnic pe aici. Și, totuși, nu erau conduși cu toții spre locul morții, în plînsete sau proteste, nebuni cum fusese Cutrone, sau nepăsători ? Cît despre el, pînă acum nu se interesase de nici un preot. Palavre ! Vorbe goale ! Despre ce ? N-ar fi putut spune. Totuși, acum era vorba de reverendul Duncan McMillan, de care se simțea atît de mult atras. Ochii lui blînzi și senini ! Glasul lui dulce ! Credința lui ! Toate acestea îl mișcau adînc și-l puneau pe gînduri. Să fie oare cu putință ? Se simțea atît de singur, atît de deznădăjduit, avea atîta nevoie de ajutor !

Și nu s-ar putea oare să fie adevărat (învățătura reverendului McMillan îl influențase cel puțin în acest sens) că, dacă ar fi dus

o viață mai curată, dacă ar fi dat mai multă atenție celor ce îi spunea și îl învăța mama lui, dacă nu s-ar fi dus în bordelul acela la Kansas City, dacă n-ar fi rîvnit-o cu păcat pe Hortense Briggs, sau pe Roberta, și s-ar fi mulțumit ca atîția alți oameni să muncească și să economisească, ar fi avut o situație mai bună decît cea de acum? Dar mai era existența de necontestat a acelor impulsuri și dorințe nestăvilite din el și care se dovedeau atît de greu de biruit! Se gîndise adeseori la toate acestea, după cum se gîndise și la faptul că mulți oameni ca mama lui, unchiul lui, vărul lui și acest pastor nu păreau să fie tulburați de asemenea dorințe. Uneori era înclinat să-și imagineze că, probabil datorită unui curaj intelectual și moral superior, ceilalți oameni reușeau mai bine decît el să țină piept pasiunilor și dorințelor tot atît de puternice ca și ale sale. Sau poate că el se lăsa în mod voluntar, fără să lupte, în voia acestor gînduri și porniri, așa cum credeau mama lui și McMillan și aproape toți cei cu care stătuse de vorbă de la arestare încoace.

Ce însemnau toate acestea? Că există un dumnezeu? Și că se amestecă în treburile oamenilor, așa cum susținea acum domnul McMillan? Era oare cu putință să te îndrepți spre el, sau cel puțin înspre o forță creatoare, oricare ar fi ea, într-un ceas ca acesta, mai ales după ce n-ai vrut să știi de el pînă acuma, și să-i ceri ajutorul? În mod hotărît, ai nevoie de ajutor în asemenea împrejurări, cînd ești atît de sigur, la ordinul și sub controlul legii, nu al omului, fiindcă toți oamenii aceștia nu sînt decît niște preaplecați slujitori ai legii. Dar această putere misterioasă îi va acorda oare ajutorul? Există ea, într-adevăr, și aude ea, oare, rugăciunile oamenilor? Reverendul McMillan susținea că da. „În inima lui zice: «Dumnezeu a uitat; el își ascunde fața». Dar el nu a uitat. El nu și-a ascuns fața". Să fie oare adevărat? Să existe vreun sîmbure de adevăr în toate acestea? Chinuit de nevoia unui sprijin moral, dacă nu material, în fața marii primejdii ce-l amenința, Clyde făcu ceea ce face totdeauna orice om în împrejurări asemănătoare: porni să caute, chiar și în chipul cel mai ocolit, cel mai întortocheat și mai inconștient, prezența ori cel puțin existența unei personalități sau unor forțe supraomenești în stare și dispuse să-l ajute în vreun fel oarecare, începînd să încline, oricît de imperceptibil și de inconștient încă, spre personalizarea puterilor despre care nu avea nici o idee, în afara celor arătate de religie. „Cerurile vorbesc despre slava lui Dumnezeu și tăriile dezvăluie lucrul mîinilor sale." Își aminti aceste cuvinte pe care le văzuse pe o placardă agățată la ferestrele sediului misiunii unde lucra mama lui. Și o altă placardă, pe care scria: „Căci el este viața și lumina zilelor tale". Totuși, cu toată simpatia lui bruscă pentru reverendul Duncan McMillan, era

oare dispus să creadă cu adevărat că şi-ar putea găsi în vreo religie oarecare încetarea suferinţelor lui actuale ?

Şi, totuşi, în vreme ce săptămînile şi lunile se scurgeau, reverendul McMillan îl vizita cu regularitate, cel puţin la două săptămîni o dată, uneori chiar săptămînal,, interesîndu-se de starea sa, ascultîndu-i toate tînguirile, dîndu-i sfaturi cu privire la sănătatea şi liniştea lui sufletească. Şi Clyde, care dorea cu însetare să se bucure şi să nu piardă prilejul vizitelor lui, se lăsa din ce în ce mai mult în voia prieteniei şi a înrîuririi sale. Înalta lui spiritualitate ! Vocea lui frumoasă ! Şi cita totdeauna cuvinte atît de alinătoare !

— „Fraţilor, *acum* sîntem fii ai lui Dumnezeu, şi ce vom fi nu s-a arătat încă. Ci ştim că ,atunci cînd el se va arăta, fi-vom asemenea lui, fiindcă îl vom vedea precum este. Şi oricine şi-a pus în el nădejde, se curăţeşte pe sine, aşa cum acela curat este. Prin aceasta cunoaşteţi că noi sălăşluim în el, şi el în noi, pentru că ne-a dat nouă din duhul lui. Pentru că voi sînteţi cumpăraţi cu un mare preţ. Din propria sa voinţă ne-a creat el cu cuvîntul adevărului, urmînd ca noi să fim, precum s-ar cuveni, un fel de prime roade ale făptuirilor lui. Şi toate binecuvîntările şi darurile desăvîrşite vin de sus şi pogoară de la tatăl luminilor, care nu cunoaşte schimbare, nici umbră de-ntorsătură. Apropiaţi-vă de Dumnezeu, şi el se va apropia de voi..."

Uneori era înclinat să creadă că, îndreptîndu-şi ruga către această forţă, ar putea găsi — cine ştie ? — pace, tărie, ajutor chiar. Forţa şi credinţa sinceră a reverendului McMillan aveau o mare înrîurire asupra lui.

Şi, totuşi, se punea problema pocăinţei, care atrăgea după sine mărturisirea. Dar cui să se mărturisească ? Reverendului Duncan McMillan, desigur. Acesta părea să creadă că într-adevăr Clyde trebuia să-şi purifice sufletul spovedindu-se lui, sau unuia ca el, un trimis material, şi totuşi spiritual, al lui Dumnezeu. Dar tocmai aici era greutatea. Pentru că la mijloc se afla toată mărturia aceea falsă pe care o făcuse la proces şi pe care se sprijinea apelul lui. Să dea înapoi acum, cînd apelul era încă în aşteptarea unui răspuns ? Mai bine să aştepte decît să dea înapoi, să vadă mai întîi ce-o să se întîmple cu apelul.

Dar, vai, cît era de meschin, de făţarnic, de nedemn de încredere, de necinstit ! Şi să mai crezi că vreun dumnezeu şi-ar putea bate capul cu o persoană care încearcă să se tîrguiască în felul acesta ! Nu, nu ! Aşa ceva nu era cinstit ! Ce-ar gîndi reverendul McMillan despre el dacă i-ar cunoaşte intenţiile ?

Apoi, în mintea lui se ridica întrebarea tulburătoare asupra adevăratei lui vini, a gradului de vinovăţie. E drept, nu încape

îndoială că pusese la cale omorul Robertei, acolo, la început, lucru îngrozitor, după cum înțelegea acum. Deoarece, complicațiile și febra stîrnite de patima lui pentru Sondra domolindu-se întrucîtva, acum putea să judece fără ațîțările și zbuciumul cumplit din zilele cînd se afla în imediata ei apropiere, zile cumplite, pline de neliniște, cînd, împotriva voinței lui — după cum putea să-și dea seama în prezent (pledoaria lui Belknap îl făcuse să înțeleagă acest lucru) — fusese cuprins de focul arzător al acelei pasiuni sălbatice, ale cărei manifestări nu erau prea departe de o formă a nebuniei. Frumoasa Sondra ! Minunata Sondra ! Vraja și focul zîmbetului ei în zilele de-atunci ! Simțea chiar și acum văpaia aceea mistuitoare, căci nu se stinsese cu totul, ci ardea încă mocnit, înăbușită doar de tot ceea ce i se întîmplase de atunci încoace.

De asemenea, trebuie recunoscut — și asta în favoarea lui — că niciodată, în nici o împrejurare nu ar fi cedat unui gînd atît de îngrozitor, sau n-ar fi putut pune la cale o faptă atît de cumplită — anume aceea de a ucide pe cineva, și cu atît mai mult o fată ca Roberta — dacă n-ar fi fost în asemenea hal orbit de pasiune, înnebunit chiar. Și, totuși, juriul, acolo, la Bridgeburg, a respins cu dispreț acest argument. Și oare curtea de apel o să-l privească altfel ? Se temea că nu. Dar oare acesta era adevărul ? Ori se înșela el întru totul ? Sau cum ? Putea reverendul McMillan, sau altcineva, căruia i-ar fi explicat, să-l lămurească asupra acestui lucru ? Ar fi vrut să stea de vorbă cu el, să-i mărturisească poate totul, numai să-și limpezească în fața propriei lui conștiințe problema asta. Apoi mai era faptul că, punînd la cale crima din dragoste pentru Sondra (și numai Dumnezeu singur știe asta), nu fusese dat în vileag la proces din cauză că sistemul acela fals de apărare pe care l-a adoptat nu îngăduia o explicare a adevărului adevărat. Și ar putea fi o circumstanță atenuantă, nu-i așa ? Reverendul McMillan ce ar crede ? Jephson fusese de părere că trebuia folosită o minciună. Dar asta putea face ca faptul în sine să fie mai puțin adevărat ?

Erau diferite faze în întreaga poveste, atîtea complicații obscure și atîtea îndoieli strecurate în planul lui întunecat și sinistru, care, după cum vedea și medita acum, nu erau deloc ușor de explicat. Dar chestiunile cele mai grave erau poate următoarele două : întîi că, aducînd-o pe Roberta în acel punct al lacului, în locul acela singuratic, și simțindu-se apoi slab și înfuriindu-se pe sine însuși din pricina neputinței de a face rău, acest lucru a speriat-o într-atît, că s-a ridicat și a încercat să vină către el. Și nu cumva gestul acela al ei l-a determinat s-o lovească fără să vrea, devenind, în parte cel puțin, vinovat de lovitură, o lovitură mortală și, în acest

sens, condamnabilă ? Tot ce se poate ! Ce-ar spune reverendul McMillan ? Şi deoarece ea căzuse în apă din cauza acelei lovituri, nu era vinovat de căderea ei ? Iată un gînd care îl chinuia acum foarte mult, partea de vină efectivă ce-i revenea în tot accidentul acela. Nu spusese Oberwaltzer la proces că, dacă victima căzuse în apă din întîmplare, faptul de a se fi depărtat de ea înotînd era o crimă din partea lui, dovedind că nu voise s-o salveze ? Totuşi, după cum îşi dădea seama acum, şi în special făcînd legătura cu tot ceea ce plănuise el în privinţa Robertei înainte de accident, era desigur o crimă, nu-i aşa ? Dumnezeu — McMillan — ar putea vedea lucrurile altfel ? Şi nu încape îndoială că, după cum Mason demonstrase atît de abil la proces, ar fi putut s-o salveze. Şi ar fi salvat-o cu siguranţă dacă ar fi fost vorba de Sondra, sau chiar de Roberta cu o vară înainte. Şi apoi, în plus, teama că o să-l tragă la fund nu era un argument valabil. (Discuta toate acestea şi se chibzuia cu el însuşi noaptea, în culcuşul său, în urma îndemnurilor lui McMillan de a se pocăi şi a se împăca, în sfîrşit, cu Dumnezeu). Da, trebuia să recunoască în sinea lui. Era de la sine înţeles că ar fi încercat imediat să-i salveze viaţa dacă ar fi fost vorba de Sondra Şi, deoarece aşa stăteau lucrurile, ar trebui să mărturisească dacă s-ar spovedi reverendului McMillan sau altui om căruia ar trebui să-i spună adevărul, atunci cînd va trebui să spună adevărul, sau poate chiar publicului în general. Dar o asemenea spovedanie, o dată făcută, nu ar duce în mod sigur şi fatal la condamnare ? Şi oare dorea el să se condamne singur şi astfel să moară ?

Nu, nu, mai bine să mai aştepte, poate, o bucată de timp, cel puţin pînă cînd curtea de apel se va pronunţa asupra cazului lui. La ce bun să-şi periclitez situaţia, de vreme ce Dumnezeu ştia care este adevărul ? Cu adevărat, cu adevărat, era cuprins de remuşcări ! Acum vedea bine cît de îngrozitor fusese totul, cîtă nenorocire şi suferinţă pricinuise el în afară de moartea Robertei. Totuşi, viaţa e atît de îmbietoare ! Ah, numai de-ar putea scăpa ! Ah, dacă ar putea să plece cît mai departe de aici, să nu mai vadă, să nu mai audă, să nu mai ştie niciodată nimic de spaima aceasta care atîrna deasupra capului său. Ah, înserarea ce venea pe furiş, şi zorile ce veneau atît de încet ! Şi nopţile acestea lungi ! Şi suspinele, gemetele... Şi atîtea chinuri, ziua şi noaptea, încît uneori îi părea că o să înnebunească, şi ar fi înnebunit, cu siguranţă, dacă nu ar fi fost McMillan, care se arăta atît de ataşat de el, atît de bun, de plin de îndemnuri şi de liniştitor cîteodată ! Ar fi vrut pur şi simplu să se aşeze într-o zi în faţa lui, aici sau în altă parte, şi să-i spună totul, să-l întrebe în ce măsură îl socotea cu

adevărat vinovat, şi, dacă îl găsea vinovat, să-i ceară să se roage pentru el. Uneori era atît de sigur că rugăciunile mamei şi ale reverendului Duncan McMillan au să fie de mai mult folos în faţa acestui dumnezeu decît toate rugăciunile lui! Dintr-o pricină sau alta, încă nu putea să se roage. Şi uneori, cînd îl auzea pe McMillan rugîndu-se cu glasul lui blînd şi melodios ce pătrundea printre zăbrele, sau cînd citea Epistolele către galateni, tesaloniceni şi corinteni, simţea că trebuie să-i spună totul, şi cît mai curînd.

Dar zilele treceau, pînă cînd, în sfîrşit, într-o zi — şase săptămîni mai tîrziu, tocmai cînd, din cauza mutismului îndărătnic al lui Clyde, reverendul Duncan începu să-şi piardă nădejdea de a-l aduce vreodată pe calea pocăinţei şi a mîntuirii — sosi o scrisoare sau un bilet de la Sondra. Trecuse prin biroul directorului şi prin mîna reverendului Preston Guilford, preotul capelei protestante a închisorii; scrisoarea nu era semnată. Era însă scrisă pe hîrtie bună, şi, conform regulamentului închisorii, fusese deschisă şi citită. Totuşi, datorită naturii conţinutului ei, care atît directorului, cît şi reverendului li se păru dictat mai mult de intenţii caritabile şi pioase decît de altceva, şi fiindcă în mod vădit, chiar dacă acest lucru nu se putea verifica, scrisoarea venea de la acea domnişoară X, despre care se vorbise atîta în timpul procesului, după deliberarea cuvenită, se hotărî să i se îngăduie lui Clyde s-o citească, ba chiar se ajunse la concluzia că e cel mai bun lucru ce-l aveau de făcut. Poate că va avea vreo înrîurire morală asupra lui. Ah, oamenii aceştia fără nici o lege! Şi astfel, în după-amiaza unei zile dinspre sfîrşitul toamnei, după ce se scursese o vară lungă, cenuşie, tristă (în curînd se împlinea un an de cînd venise aici), i se înmînă scrisoarea. Şi el o luă. Şi cu toate că era bătută la maşină, fără a fi însemnată pe ea nici data, nici locul trimiterii, doar ştampila poştei din New York pe plic, avu un fel de presimţire că s-ar putea să fie de la ea. Deveni atît de nervos, încît mîna începu să-i tremure uşor. Şi o citi o dată, apoi încă o dată, şi încă o dată, multe zile de-a rîndul...

„Clyde, rîndurile de faţă au rostul de a te face să nu crezi că o persoană care ţi-a fost odată dragă te-a uitat cu totul. A suferit şi ea mult. Şi cu toate că niciodată nu va putea înţelege cum de ai fost în stare să faci ceea ce ai făcut, totuşi, chiar acum, deşi n-o să te mai vadă niciodată, suferă pentru soarta ta şi îţi doreşte libertate şi fericire."

Dar nici o semnătură, nici o urmă a scrisului ei. Îi fusese teamă să semneze, şi acum era prea depărtată de el sufleteşte pentru a-i scrie unde se află. New York! Dar scrisoarea putea fi trimisă

de oriunde, ca să fie pusă la poştă acolo. Şi ea n-o să-i scrie unde se află — niciodată n-o să-i scrie unde se află! — chiar dacă mai tîrziu el o să moară aici, cum se putea prea bine întîmpla. Ultima lui nădejde! Ultimul semn din visul lui, care se spulberase! Pentru totdeauna! Era ca în clipa cînd se lasă noaptea peste licăririle cele de pe urmă ale amurgului. O dîră trandafirie, palidă, care se topeşte încetul cu încetul, şi apoi, beznă.

Se aşeză pe pat. Dungile jalnice ale uniformei de deţinut şi papucii de pîslă cenuşii îi atraseră privirea. Un criminal. Dungile acestea! Şi papucii! Celula! Şi perspectiva nesigură, ameninţătoare, atît de îngrozitoare ce-i stăruia veşnic înaintea ochilor! Şi-apoi scrisoarea! Care va să zică, iată sfîrşitul visului aceluia minunat! Şi pentru asta se zbătuse să scape de Roberta, pînă într-atîta, încît se hotărîse s-o omoare. Pentru asta! Pentru asta! Se jucă puţin cu scrisoarea, apoi o lăsă deoparte. Unde o fi ea acum? Îndrăgostită poate, şi de cine? Avusese timp să se schimbe, şi poate că nu fusese atrasă de el decît în mod trecător. Apoi revelaţia aceea îngrozitoare ii nimicise, fără îndoială pentru totdeauna, orice sentiment pentru el. Ea era liberă. Era frumoasă, bogată... Şi acum, un altul...

Se sculă în picioare şi se apropie de uşa celulei, pentru a-şi potoli durerea. Dincolo, în celula pe care o ocupase asiaticul, era acum un negru — Wash Higgins. Se spunea că înjunghiase un chelner, într-un restaurant, fiindcă refuzase să-l servească şi-l insultase. Alături de el stătea un evreu tînăr. Omorîse un bijutier, încercînd să-l prade. Acum, cînd trebuia să moară şi el, era doborît, răpus de deznădejde, stînd aproape toată ziua pe marginea patului, cu capul în mîini. Din locul unde se aflau ei, Clyde putea să-i vadă pe amîndoi — evreul ţinîndu-şi mereu capul în mîini, iar negrul stînd pe pat, picior peste picior, fumînd şi cîntînd:

„Oh, roată mare, ce te-nvîrţi... hop!
Oh, roată mare, ce te-nvîrţi... hop!
Oh, roată mare, ce te-nvîrţi... hop!
Pentru mine! Pentru mine!“

Iar Clyde, neputînd cu nici un chip să fugă de propriile lui gînduri, se întoarse din nou la ele.

Condamnat la moarte! El. Şi totul se sfîrşise între el şi Sondra. O simţea prea bine. Adio! „Deşi n-o să te mai văd niciodată...“ Se aruncă pe pat nu ca să plîngă, ci ca să se odihnească; se simţea atît de ostenit şi de abătut! Lycurgus. Lacul Twelfth. Lacul Bear.

Rîsete, sărutări, surîsuri... Ce trebuia să fie toamna trecută! Și ce era acum, un an mai tîrziu...

Ah, evreul cel tînăr! Cînd nu mai putea răbda în tăcere chinurile conștiinței, începea să cînte un imn religios. Ce trist era, Doamne! Mulți condamnați se revoltaseră, vociferînd. Și, totuși, într-un fel, cît de bine se potrivea cîntecul cu atmosfera de acolo.

— Am fost rău! Am fost netrebnic! Am mințit! Oh, oh, oh! Am fost necinstit! Inima mi-a fost păcătoasă. M-am înhăitat cu răi și cu nemernici! Oh, oh, oh! Am furat! Am înșelat! Am fost crud! Oh, oh, oh!

Apoi se auzea glasul lui Tom Rooney, vlăjganul condamnat pentru că îl omorîse pe Thomas Tighe, rivalul său la mîna unei fete din lumea interlopă :

— Pentru bunul Dumnezeu, știu că suferi! Și eu sufăr. Pentru numele lui Dumnezeu, taci!

Clyde stătea abătut pe marginea patului, și gîndurile lui răspundeau ritmic jelaniilor evreului, ținîndu-i isonul în tăcere.

— Am fost rău! Am fost netrebnic! Am mințit! Oh, oh, oh! Am fost necinstit! Inima mi-a fost păcătoasă! M-am înhăitat cu răi și cu nemernici! Oh, oh, oh! Am înșelat! Am fost crud! Am încercat să ucid! Oh, oh, oh! Și pentru ce? Un vis deșert și absurd! Oh, oh, oh!... Oh! Oh! Oh!...

Cînd, o oră mai tîrziu, gardianul îi puse prînzul pe policioara de la ușă, Clyde nici nu se clinti. Mîncare! Și cînd, după o jumătate de oră, gardianul se întoarse, mîncarea era tot acolo, neatinsă — a lui, ca și a evreului — iar gardianul o luă înapoi, în tăcere.

Gardienii știau cînd deznădejdile se lasă peste această „Casă a morții". Deținuții nu puteau să mănînce. Și erau zile cînd nici chiar ei, gardienii, nu puteau să mănînce.

CAPITOLUL 100

Deprimarea lui Clyde fu observată, chiar și la două zile după aceea, de către reverendul McMillan, care vru să-i afle pricina. În ultimul timp ajunsese să creadă că, datorită vizitelor lui, chiar dacă nu toate predicile îi fuseseră primite cu căldura pe care ar fi dorit-o, Clyde, prin felul de a se purta, părea să-și însușească punctul lui de vedere spiritual. Îi demonstrase nu fără succes, după cîte se părea, că ar fi o nebunie să se lase pradă depresiunii și deznădejdii. „De ce? Oare pacea lui Dumnezeu nu-ți stă într-ajutor?

Nu ai decît s-o ceri. Pentru cel care îl caută pe Dumnezeu şi îl găseşte, aşa cum îl vei găsi şi dumneata, cu siguranţă, nu poate exista durere, ci numai bucurie..." „Ştim că noi sălăşluim în el, şi el în noi — prin aceea că ne-a dăruit spiritul lui." Astfel predica şi cita el, pînă cînd, în cele din urmă — două săptămîni după ce primise scrisoarea de la Sondra şi din pricina deprimării adînci în care căzuse din cauza ei — Clyde se hotărî, în sfîrşit, să-i ceară să intervină pe lîngă director pentru a obţine permisiunea de a fi mutat în altă celulă sau în altă încăpere, separată de cea de acum, care i se părea încărcată de gînduri chinuitoare, ca să poată sta de vorbă cu el în linişte şi să-i ceară sfatul. Căci, după cum îi spusese reverendului McMillan, nu se simţea în stare să-şi determine singur adevărata parte de vină în ceea ce se întîmplase atît de curînd în viaţa lui, şi din această pricină nu-şi putea găsi pacea sufletească despre care McMillan vorbea atîta. Poate că... felul lui de a privi lucrurile nu era cel mai just. Într-adevăr, dorea să examineze fapta pentru care fusese condamnat şi să vadă dacă nu cumva modul lui de interpretare ascunde vreo eroare. Nu mai era tocmai sigur că nu se înşela. Şi McMillan, adînc mişcat — era vorba de o enormă victorie spirituală, după părerea lui, adevărata răsplată a credinţei şi rugăciunii — se duse de îndată la director, care sprijini cu mare bucurie o astfel de cerere. Îngădui folosirea în acest scop a unei celule din „Vechea casă a morţii", pentru atîta vreme cît va crede pastorul de cuviinţă, şi fără nici un gardian între el şi Clyde — afară de gardianul ce trebuia să stea pe coridor în sala comună.

În celula aceea începu Clyde să depene povestea legăturilor lui cu Roberta şi Sondra. Totuşi, din cauza faptelor care fuseseră puse în lumină la proces, se mărgini să se refere doar la depoziţie, stăruind mai mult asupra sistemului lui de apărare : schimbarea sufletească privită ca atare ; apoi vorbi mai pe larg despre întîmplarea fatală cu Roberta în barcă. Dat fiind planul iniţial şi deci intenţia premeditată de a ucide — reverendul McMillan îl socotea, oare, vinovat ? Şi ţinînd seama că fusese obsedat de Sondra, de toate visurile lui în legătură cu ea — putea fi acuzat realmente de omor ? Întreba asta, deoarece, spunea el acum, astfel se petrecuseră lucrurile, şi nu aşa cum reieşeau din mărturisirile lui de la proces. Nu e adevărat că în sufletul lui se petrecuse o schimbare. Avocaţii lui consideraseră acest sistem de apărare ca fiind cel mai bun, deoarece ei nu-l socoteau vinovat, şi planul acesta li se părea drumul cel mai sigur spre libertate. Dar era o minciună. În ceea ce priveşte starea lui sufletească acolo, în barcă, înainte şi după ce ea se ridicase şi încercase să se apropie de el, lovitura aceea şi cele ce s-au petrecut pe urmă, de asemenea nu spusese adevărul nici de-

spre ele. Lovitura aceea involuntară — după cum încerca să și-o explice acum în lumina strădulnțelor lui către meditațiile religioase, a dorinței de a se înfățișa înaintea lui Dumnezeu cu cugetul curat, în cazul cînd ar ajunge acolo (se feri însă să spună că pînă acum încercase prea puțin să se pregătească sufletește pentru asemenea înfățișare) — era învăluită de o mulțime de împrejurări, pe care el nu și le putea explica nici măcar sieși. De fapt, chiar și acum, în toată întîmplarea asta existau multe puncte ce i se păreau tulburi și de nedezlegat. Declarase că nu a fost vorba de mînie, ci de o schimbare sufletească. În realitate, chiar înainte ca ea să se fi ridicat și să se apropie de el, încercase o stare complexă de tulburare, vecină, după cum își dădea seama acum, cu o stare de transă sau de paralizie și care se datora... dar i-ar fi fost foare greu să spună căror factori anume se datora. Mai întîi, după ce se consumase totul, crezuse că se datora în parte sentimentului de milă pentru Roberta, sau cel puțin rușinii pe care i-o stîrnea cruzimea lui față de dînsa, planul de a o lovi. Dar în același timp fusese și mînie, ură poate, provocată de hotărîrea ei nezdruncinată de a-l constrînge să facă ceea ce el nu voia. În al treilea rînd, dar de acest lucru nu era sigur (se gîndise îndelung, totuși nu era încă sigur), se putea să fi fost și teama de urmările unei fapte atît de mîrșave, deși în momentele acelea, după cum i se părea acum, nu se gîndea la urmări și nici la nimic altceva decît la neputința de a săvîrși lucrul pentru care se dusese acolo, ceea ce îl înfuria.

Totuși, lovitura — lovitura accidentală care urmă după ce ea se ridicase și încerca să se apropie de el — pornise și din furie împotriva ei, pentru că dorise cu tot dinadinsul să se apropie de el. Și poate că asta — nu era absolut sigur nici acum — făcuse ca lovitura să fie atît de puternică. În tot cazul, așa a privit el lucrurile mai pe urmă, cînd a fost silit să se gîndească la ele. Și, totuși, nu era mai puțin adevărat că, sculîndu-se în picioare, avea intenția să o salveze, chiar în ciuda urii lui. De asemenea, regretase lovitura, cel puțin pentru moment. Apoi, pe de altă parte, după răsturnarea bărcii, pe cînd se aflau amîndoi în apă, în toată învălmășeala și în vreme ce ea se îneca, fu ademenit de îndemnul : „Nu face nimic!" Pentru că, astfel, va scăpa de ea. Da, așa se gîndise. Dar, pe lîngă toate astea, mai era și faptul că în toată povestea, după cum subliniaseră domnul Belknap și domnul Jephson, fusese mînat de obsesia lui pentru domnișoara X, factorul determinant în toată întîmplarea. Luînd însă în considerație tot ce s-a petrecut înainte, precum și tot ce a urmat — faptul că lovitura aceea involuntară pornise, totuși, și din mînie, dintr-un val de furie împotriva ei, într-adevăr, și că apoi nu-i sărise într-ajutor, după cum încerca să arate de astă

dată fără ascunzişuri şi în mod sincer — reverendul McMillan socotea că toate acestea constituiau un omor, o vărsare de sînge omenesc, pentru care, atît pe plan spiritual, cît şi legal, se putea spune că merita moartea ? Ce credea el ? Ar fi vrut să ştie pentru liniştea sufletului său, ca să se poată ruga dacă va fi cu putinţă.

Reverendul McMillan, auzind toate acestea, şi cum niciodată în viaţa lui nu mai auzise sau nu mai întîlnise o problemă atît de încurcată, de tulbure şi de oiudată, cît şi din pricina încrederii şi respectului pe care i le nutrea Clyde, fu adînc impresionat. Rămăsese nemişcat pe scaun, adîncit în gînduri, meditînd cu gravitate, cu tristeţe şi chiar cu nervozitate, atît era de serioasă şi de importantă întrebarea care i se pusese şi de al cărei răspuns, ştia bine, Clyde aştepta pacea pămîntească şi sufletească Dar reverendul McMillan era el însuşi prea uluit ca să poată răspunde imediat.

— Pînă în momentul cînd te-ai urcat în barcă împreună cu ea, Clyde, nu ţi-ai schimbat deloc gîndul, intenţia de a... de a...

Faţa reverendului McMillan devenise cenuşie, trasă. Ochii îi erau trişti. Simţea că ascultase o poveste dureroasă şi îngrozitoare, povestea unor fapte rele şi crude, nimicitoare şi aducătoare de chinuri. Băiatul acesta tînăr, ah ! Inima lui aprinsă, neliniştită se răzvrătise din pricina lipsei atîtor lucruri, a căror nevoie el, reverendul McMillan, nu o simţise niciodată. Şi din pricina acestei răzvrătiri săvîrşise un păcat capital. Şi era condamnat să moară. Într-adevăr, judecata îi era tot atît de tulburată pe cît de înduioşată îi era inima.

— Nu, nu mi-am schimbat gîndul.

— Erai, spui, mîniat pe dumneata fiindcă te simţeai atît de slab încît nu puteai fi în stare să duci la capăt ceea ce plănuiseşi ?

— Într-un fel aşa a fost. Dar mi-a părut rău. Poate că mi-era şi frică. Nu sînt tocmai sigur. Sau poate că nici una nici alta.

Reverendul McMillan clătină din cap. Cît de ciudat era totul ! Cît de nelămurit ! Cît de îngrozitor ! Şi, totuşi...

— Dar spui că, în acelaşi timp, erai pornit împotriva ei pentru că te adusese pînă la punctul acela ?

— Da.

— Punct în care erai silit să te lupţi cu o problemă atît de îngrozitoare ?

— Da.

— Şi atunci te-ai gîndit să loveşti.

— Da, m-am gîndit.

— Dar n-ai putut.

— Nu.

— Lăudată fie mila Domnului ! Totuşi, lovitura pe care ai dat-o fără să vrei — după cum spui — a pornit şi din mînie îm-

potriva ei. Acesta a fost motivul pentru care lovitura a fost atît de... atît de grea. Nu voiai ca ea să se apropie de dumneata.

— Nu, nu voiam ! Cred că nu, în tot cazul. Nu sînt tocmai sigur. Poate că nici nu mi-am dat bine seama. Oricum, eram cu nervii încordați, cred că eram aproape bolnav. Eu... eu...

În uniforma lui de pușcăriaș, cu părul tuns scurt, Clyde stătea acolo încercînd în mod sincer să-și dea seama cum se petrecuseră lucrurile într-adevăr, adînc tulburat de neputința de a demonstra — fie chiar și numai lui însuși — vinovăția sau nevinovăția sa. Era, ori nu era vinovat ? Iar reverendul McMillan, el însuși într-o stare de mare încordare, murmură :

— „Largă este, poarta și încăpătoare e calea ce duce spre pieire, și mulți sînt cei ce pornesc pe ea". Apoi adăugă : Dar te-ai ridicat în picioare s-o scapi ?

— Da, m-am sculat în picioare. Voiam s-o prind după ce căzuse pe spate. Din cauza asta s-a răsturnat barca.

— Voiai într-adevăr s-o prinzi ?

— Nu știu. În momentul acela cred că voiam. În tot cazul, cred că îmi părea rău.

— Dai ai putea să spui acum în mod sincer, în fața Celui-de-sus, care te vede, că ai regretat, sau că voiai s-o salvezi în acel moment ?

— Vedeți, totul s-a petrecut atît de repede, începu Clyde nervos, aproape fără nădejde, încît nu sînt tocmai sigur. Nu, nu știu dacă îmi părea așa de rău. Nu, vedeți, într-adevăr, nu știu acum... cîteodată mă gîndesc că poate mi-a părut puțin rău, alteori mi se pare că nu. Dar după ce s-a dus la fund, iar eu ajunsesem la mal, am regretat... puțin. Dar eram într-un fel și bucuros, știți, mă vedeam liber, totuși am fost și speriat... Vedeți...

— Da, știu. Urma să te duci la domnișoara X. Dar acolo, cînd ea era în apă...

— Nu.

— N-ai vrut să te duci s-o scapi ?

— Nu.

— Și nu te-a cuprins nici o părere de rău ? Nici o rușine, după aceea ?

— Da, rușine, poate. Poate și părere de rău, puțin. Știam că era îngrozitor. Îmi dădeam seama, desigur, ce însemna asta. Totuși, vedeți...

— Da, știu. Domnișoara X. Voiai să te depărtezi.

— Da, dar eram mai mult înspăimîntat și nu voiam s-o ajut.

— Da ! Da ! Dacă se îneca, puteai să te duci la domnișoara X. La asta te-ai gîndit, nu ?

Buzele reverendului McMillan se strînseră cu tristețe.

— Da.

— Fiul meu! Fiul meu! În clipa de-atunci în inima ta sălășluia omorul.

— Da, da, spuse Clyde, căzînd pe gînduri. După aceea am ajuns la convingerea că așa trebuie să fi fost.

Reverendul McMillan tăcu; și, pentru a-și face curaj să-și ducă misiunea pînă la capăt, începu să se roage, dar încet, și pentru el:

— „Tatăl nostru, carele ești în ceruri, sfințească-se numele tău! Vie împărăția ta, facă-se voia ta, precum în cer, așa și pre pămînt."

După un răstimp, începu să vorbească iar:

— Ah, Clyde! Îndurarea Domnului poate să ierte orice păcat. Știu. El și-a trimis fiul aici ca să moară pentru răutatea de pe lumea asta. Așa va fi... numai dacă te pocăiești. Dar gîndul acela! Fapta aceea! Pentru multe trebuie să te rogi, fiul meu, pentru multe. Căci, în fața Domnului, sînt cuprins de teamă. Da. Și, totuși, trebuie să mă rog, ca să mă luminez. E o întîmplare atît de greu de înțeles, atît de îngrozitoare... Și are atîtea fețe! Poate că... dar roagă-te. Roagă-te acum cu mine, pentru ca și dumneata, și eu să fim luminați.

Își lăsă capul în jos. Păstră cîteva minute de tăcere, în timp ce Clyde stătea în fața lui tăcut și cuprins de o îndoială plină de neliniște. Apoi, după un timp, reverendul începu:

— „Doamne, nu mă dojeni întru mînia ta, și întru aprinderea ta, nu mă pedepsi. Milostiv fii mie, Doamne, căci sînt fără putere; tămăduiește-mă, Doamne, că s-au cutremurat oasele mele! Și sufletul meu s-a tulburat foarte! Iar tu, Doamne, pînă cînd sta-vei departe? Întoarce-te, Doamne! Scoate din necaz sufletul meu! Mîntuiește-mă prin mare mila ta! Îndepărtează răutatea inimii mele și aminte de dînsa, nu-ți aduce!"

Clyde, cu capul plecat în jos, stătea nemișcat, împietrit. Era zguduit. Peste suflet i se lăsase un zăbranic negru. Fără îndoială, păcatul lui era foarte mare. Cumplit și îngrozitor! Și, totuși... Apoi reverendul McMillan tăcu și se sculă în picioare; Clyde se sculă și el, în timp ce McMillan adăugă:

— Acum trebuie să plec. Trebuie să mă gîndesc, să mă rog. Toate acestea m-au tulburat și m-au mișcat adînc. Oh, cît de adînc, Doamne! Iar tu, fiul meu, du-te în celula ta și roagă-te singur. Căiește-te. Cere-i iertare Domnului, în genunchi, și el te va auzi. Da, te va auzi. Iar mîine — sau cît mai curînd o să-mi fie cu putință — o să vin din nou. Nu deznădăjdui. Roagă-te mereu, pentru

că numai în rugăciune, în rugăciune și pocăință e mîntuirea. Caută reazem în tăria aceluia care ține lumea în căușul palmei sale. În tăria și mila lui nesecată e pace și iertare. Ah, da...

Lovi în ușa de fier cu un mic inel de chei pe care îl purta la el, iar gardianul, auzindu-l, veni numaidecît.

Pe urmă, după ce îl conduse pe Clyde pînă la celula lui și-l văzu închis din nou în colivia aceea de unde nu avea nici o putință de ieșire, se despărți de el încărcat de povara grea și dureroasă a celor auzite. Iar Clyde rămase singur, să se gîndească pe îndelete la tot ce spusese, precum și la impresia pe care toate cele mărturisite o făcuseră asupra lui McMillan, ca și asupra lui însuși. Cît de doborît era acum noul lui prieten! Durerea și oroarea vădită cu care privea toate acestea! Era oare el în mod real și cu adevărat vinovat? Merita el, într-adevăr, să moară pentru ceea ce făptuise? Oare la o astfel de hotărîre să fi ajuns reverendul McMillan? Și asta, cu toată blîndețea și milostivirea lui?

După o săptămînă, înduioșat de pocăința vizibilă a lui Clyde și ținînd seama de toate circumstanțele atenuante și nelămurite ale întîmplării, precum și după ce se luptă din răsputeri să înțeleagă toate aspectele morale ale problemei, McMillan apăru din nou în ușa celulei lui, dar numai pentru a-i spune că, oricît de tolerantă și de caritabilă ar fi interpretarea faptelor, așa precum i le descrisese Clyde, în cele din urmă, în realitatea lor deplină, el nu credea totuși că, atribuindu-i-se fie un rol principal, fie unul secundar, putea fi absolvit de vina morții Robertei. Premeditase, nu-i așa? Nu sărise s-o salveze atunci cînd ar fi putut s-o facă. Dorise ca ea să moară, și după aceea nu a regretat. Lovitura care a pricinuit răsturnarea bărcii pornise și din mînie. De asemenea, și în faptul că a șovăit s-o lovească tot mînie era. Apoi fusese influențat — atunci cînd pusese la cale această nenorocire — de frumusețea și poziția socială a domnișoarei X; după aceea, în urma legăturilor lui nelegitime cu Roberta, fata îi ceruse s-o ia în căsătorie, iar toate acestea, departe de a-i micșora vina, erau, în ultimă instanță, dovezi în plus despre păcatul lui lumesc și despre vinovăția lui. Păcătuise deci în fața lui Dumnezeu în mai multe feluri. După părerea reverendului McMillan, în zilele acelea întunecate el nu fusese decît un amestec de egoism, de dorințe păgîne și de destrăbălare, păcate împotriva cărora apostolul Pavel tunase și fulgerase. Și așa a rămas pînă la sfîrșit, fără să se schimbe întru nimic, pînă cînd justiția a pus mîna pe el. Nu se căise nici chiar acolo, la lacul Bear, unde avusese vreme de gîndit. Mai mult încă, nu ascunsese oare totul, de la început și pînă la sfîrșit, sub tot felul de pretexte mincinoase și rău intenționate? Ba da!

Pe de altă parte, nu încape îndoială că dacă acum ar fi trimis pe scaunul electric, în ciuda acestei prime, dar totuși atît de evidente manifestări de pocăință, acum cînd, pentru prima oară, începea să înțeleagă enormitatea crimei lui, asta nu ar face decît să adauge o nouă crimă la crima comisă, statul fiind de astă dată făptașul. Căci, ca și directorul închisorii și mulți alții, McMillan era împotriva pedepsei capitale ; el ar fi înclinat ca delicventul să fie obligat să muncească pentru stat într-un fel oarecare. Totuși — fu silit să recunoască — Clyde era departe de a fi nevinovat. Orice s-ar spune și oricît de mult ar fi vrut el să-l ierte, nu era oare Clyde vinovat, de fapt, pe plan spiritual ?

În zadar îi arăta acum McMillan că înțelegerea lui pentru fenomenele morale și spirituale, abia deșteptată, îl înarma mult mai bine decît înainte pentru viață și acțiune. Căci era singur. Nu avea pe nimeni care să creadă în el. *Pe nimeni !* Pe nimeni să vadă în actele lui confuze și dureros de contradictorii de dinainte de crimă altceva decît cea mai neagră mîrșăvie. Și totuși, și totuși (în ciuda Sondrei, și a reverendului McMillan, și a lumii întregi, a lui Mason, a juriului din Bridgeburg, a curții de apel din Albany, dacă va hotărî să confirme verdictul juriului din Bridgeburg), simțea în inima lui că nu este chiar atît de vinovat pe cît păreau să creadă toți ceilalți. La urma urmei, ceilalți n-au cunoscut chinurile la care-l supusese Roberta cu hotărîrea ei nestrămutată de a-l face s-o ia în căsătorie, distrugîndu-și astfel toată viața. Nu, ceilalți n-au fost mistuiți de flacăra pasiunii de nestins pentru Sondra visurilor lui, așa cum se petrecuseră lucrurile cu el. Nu, n-au fost hărțuiți, chinuiți, expuși batjocurii, așa cum fusese el, prin condiția nefericită a copilăriei și educației lui, n-au fost siliți să cînte și să se roage pe străzi, așa cum făcuse el, într-un mod atît de umilitor, cînd întreaga lui ființă aspira cu însetare către o viață mai frumoasă. Cum puteau ei să-l judece, oamenii aceștia, toți, și fiecare în parte, chiar propria sa mamă, cînd nu știau cît de mari fuseseră suferințele lui fizice și sufletești ? Și retrăind acum, în gînd, stările acestea, simțea din nou povara și amărăciunea lor, mai vii decît oricînd. În pofida tuturor faptelor și cu toate că ceilalți îl considerau vinovat, era ceva atît de adînc împlîntat în el, încît chiar acum se revolta împotriva tuturor, ceea ce îl mira foarte mult. Totuși, mai era și reverendul McMillan, un om cinstit, și drept, și bun. Desigur, preotul vedea toate de la înălțimea unei înțelegeri superioare și dintr-un punct de vedere mai just decît al său. Astfel că dacă uneori avea sentimentul puternic că e nevinovat, alteori simțea că trebuie să fie vinovat.

Ah, gîndurile acestea șovăielnice, încîlcite și chinuitoare! Va putea, oare, vreodată, să limpezească totul în mintea lui?

Și, astfel, Clyde nu era în stare să se bucure cu adevărat de blîndețea, credința și evlavia unui suflet atît de bun și de curat ca acela al reverendului McMillan, precum și de grația Dumnezeului atoateiertător și atotputernic, al cărui sol era acesta. Ce să facă, într-adevăr? Cum să se roage cu resemnare, fără rezerve, cu sinceritate? Aflîndu-se în această stare sufletească și în urma stăruințelor reverendului Duncan, care, după mărturisire, era convins că vinovatul trebuie să se fi pătruns de harul lui Dumnezeu, Clyde începu să frunzărească din nou diferitele pasaje și capitole recomandate Citea și recitea psalmii mai cunoscuți, căutînd ca, sub inspirația lor, să ajungă la pocăința care, o dată găsită, îi va aduce pacea și tăria dorite atît de arzător în ceasurile acestea lungi și întunecate Totuși, niciodată nu izbutea să ajungă de-a dreptul la pocăință.

Și astfel se scurseră patru luni. Iar la sfîrșitul termenului de amînare — 19 ianuarie — curtea de apel (judecătorul Fulham examinînd dovezile prezentate de Belknap și Jephson), în colaborare și de comun acord cu Kincaid, Briggs, Truman și Dobshuter, găsi că într-adevăr Clyde e vinovat, așa cum hotărîse juriul din districtul Cataraqui, și stabili data execuției într-una din zilele săptămînii ce începea la 28 februarie, adică peste șase săptămîni, spunînd în concluzie:

„Se ține seama de faptul că e vorba de un caz bazat pe dovezi indirecte, iar singurul martor ocular neagă că moartea a fost cauzată cu intenție criminală. Dar în conformitate cu cele mai riguroase exigențe pentru această categorie de dovezi, reprezentantul Ministerului Public, cu o atenție și o competență neobișnuite, a făcut investigații și a pus în lumină un mare număr de mărturii în scopul de a rezolva problema vinovăției sau nevinovăției acuzatului.

S-ar putea crede că dovada unora dintre aceste fapte, luate separat, ar putea da loc la îndoieli din pricina unor probe nesatisfăcătoare sau contradictorii și că alte incidente ar putea fi explicate sau interpretate într-un mod nu incompatibil cu nevinovăția acuzatului. Apărarea a căutat — și cu multă abilitate — să impună acest punct de vedere.

Faptele, însă, privite ca un întreg și considerate în corelația lor, constituie o atît de convingătoare demonstrație a culpabilității, încît nu ne putem sustrage forței lor sub nici o formă și ne vedem siliți să declarăm că verdictul nu numai că nu e în contradicție cu greutatea dovezilor și cu concluzia ce decurge din ele, dar este pe

deplin justificat. Decizia instanței inferioare este confirmată în unanimitate."

Aflînd de respingerea apelului, McMillan, care se găsea în momentul acela la Syracuse, se grăbi să ajungă cît mai repede la Clyde, în nădejdea ca, înainte de a i se transmite știrea oficială, el să poată fi acolo pentru a-l încuraja, fiindcă, după părerea lui, numai cu sprijinul lui Dumnezeu — sprijin veșnic și totdeauna prezent la vreme de cumpănă — Clyde va putea suporta o lovitură atît de grea. Spre marea lui mulțumire, îl găsi pe Clyde în completă necunoștință a celor petrecute, deoarece nici o știre, de nici un fel, nu se mai aducea la cunoștința condamnaților pînă la sosirea ordinului de execuție.

După o conversație purtată pe un ton afectuos și în jurul problemelor spiritualității, cu citate din Matei, Pavel și Ioan, despre nimicnicia acestei lumi și despre adevărata realitate și bucurie a lumii viitoare, Clyde află de la McMillan că instanța de apel se pronunțase împotriva lui și că, deși McMillan vorbea despre un apel către guvernator, pe care aveau să-l întocmească el și alți cîțiva, pe care era sigur că-i va putea convinge, dacă guvernatorul nu va interveni, va trebui să moară peste șase săptămîni. Apoi, cînd știrea îl copleși cu toată tăria semnificației ei și în timp ce McMillan continua să-i vorbească despre credință și despre refugiul pe care i-l ofereau îndurarea și înțelepciunea divină, Clyde stătea înaintea lui, arătînd pe fața și în ochii săi mai mult curaj și seninătate decît arătase oricînd în cursul scurtei și zbuciumatei lui vieți.

— Așadar, s-au pronunțat împotriva mea. Va trebui, deci, să trec și eu prin ușa aceea, ca toți ceilalți. Vor trage obloanele și pentru mine. Voi trece în cealaltă cameră, pe urmă înapoi, prin coridor, luîndu-mi adio din mers, ca toți ceilalți, și pe urmă nu voi mai exista.

Părea că face în minte fiecare pas, fiecare pas ce-i era atît de familiar, acum însă, pentru prima oară, trăia scena pentru el însuși. Totuși, în fața acestei știri crude, care într-un fel era tot atît de fascinantă pe cît era de cumplită, nu se simți chiar așa de doborît sau de slab precum își închipuise la început că are să fie. Mai degrabă, spre marea lui surprindere, dată fiind groaza pe care o încerca mai înainte cînd se gîndea la acest moment, acum cugeta într-un mod cît se poate de calm la cele ce va face, la cele ce va spune.

O să repete rugăciunile pe care i le-a citit reverendul McMillan? Fără îndoială că da. Poate chiar cu plăcere. Și totuși...

În starea aceea de buimăceală nu prinse de veste că reverendul Duncan îi şoptea :

— Da stai, n-am ajuns încă la capătul tuturor speranţelor. În ianuarie va intra în funcţiune un guvernator nou. Aud că e un om foarte înţelegător şi cumsecade. De fapt, am cîţiva prieteni care-l cunosc şi am de gînd să mă duc la el personal şi, totodată, să-i facă pe mai mulţi cunoscuţi de-ai mei să-i scrie în sensul ce li-l voi indica eu.

Dar după felul cum îl privea Clyde în acel moment, cît şi după cuvintele pe care le spunea, McMillan înțelese că nici nu-l asculta.

— Mama... Cred că ar trebui să-i telegrafieze cineva. O să sufere mult. Apoi : Fără îndoială, n-au fost de părere că scrisorile acelea nu trebuiau prezentate integral. Credeam că poate au să înţeleagă importanţa acestui lucru... Se gîndea la Nicholson.

— Nu te nelinişti, Clyde, spuse McMillan, chinuit şi abătut, în clipa aceea dorind mai curînd să-l ia în braţe şi să-l mîngîie decît să-i vorbească. I-am şi telegrafiat mamei dumitale. Cît despre sentinţă, o să mă duc imediat la avocaţi. De altfel, după cum îţi spuneam, îmi propun să mă duc personal la guvernator. E un om nou ales, înţelegi ?

Şi repetă tot ceea ce Clyde nu auzise mai înainte.

CAPITOLUL 101

Scena se petrecea în biroul oficial al noului guvernator, de curînd ales, al statului New York, la vreo trei săptămîni după ce McMillan îi transmisese lui Clyde ştirea. După o mulţime de încercări preliminare şi zadarnice din partea lui Belknap şi Jephson de a obţine comutarea sentinţei din pedeapsa cu moartea în închisoare pe viaţă (prezentînd, conform uzanţelor, o cerere de graţiere, însoţită de observaţiile lor asupra modului greşit în care fuseseră interpretate probele şi asupra ilegalităţii introducerii la proces a scrisorilor Robertei în forma lor originală, lucruri la care guvernatorul Waltham, fost procuror districtual şi judecător din regiunea de sud a statului, se văzu silit cu bună-ştiinţă să răspundă că nu vede nici un motiv pentru a interveni), în faţa guvernatorului Waltham se afla acum doamna Griffiths, împreună cu reverendul McMillan. Căci, mişcat de interesul stîrnit în cercuri tot mai largi de ultima fază a cazului Clyde Griffiths, ca şi de faptul că mama lui, dintr-un devotament de nezdruncinat, după ce aflase decizia curţii de apel, se întorsese la Auburn, de unde se adresa prin scrisori

ziarelor, cît și lui însuși, cerînd să se țină seama de circumstanțele atenuante ce învăluiau fapta fiului ei, și întrucît în repetate rînduri i se adresase chiar lui, cerînd o întrevedere, în cursul căreia să-și exprime convingerile adînci cu privire la toate acestea, guvernatorul consimțise în cele din urmă s-o primească. Nu putea să iasă nici un rău din faptul acesta. Dimpotrivă, ar putea s-o mai liniștească. În plus, atitudinea capricioasă a opiniei publice, indiferent de modul diferit de a vedea lucrurile, se arăta în general favorabilă unui act sau gest de clemență, dar numai în măsura în care nu veneau în contradicție cu convingerile ei. Or, în cazul de față, dacă judecai după ziare, publicul era convins de vinovăția lui Clyde. Pe de altă parte, la capătul unor îndelungi meditații în legătură cu Clyde, cu Roberta și cu suferințele îndurate de fiul ei în timpul procesului, cît și după aceea, precum și pe baza faptului că, după spusele lui McMillan, Clyde fusese cuprins în cele din urmă de o adîncă pocăință și se întorsese pe plan spiritual la Dumnezeu, doamna Griffiths era mai convinsă decît oricînd că, oricare ar fi gravitatea greșelii lui, umanitatea și chiar justiția cereau să i se îngăduie măcar să trăiască. Doamna Griffiths stătea astfel în fața guvernatorului, un om înalt, sobru, cu un aer cam sever, care în întreaga lui viață nu simțise niciodată fiorii și pîrjolul pasiunii cunoscute de Clyde, dar, ca tată și soț iubitor, putea să înțeleagă foarte bine sentimentele încercate de dînsa. Totuși, povara zdrobitoare a faptelor așa cum le vedea el, precum și supunerea neclintită față de lege și ordine i se impuneau cu toată puterea. Întocmai după cum făcuse, înaintea lui, și funcționarul însărcinat cu grațierile, citise toate mărturiile depuse în fața curții de apel, precum și ultimele concluzii prezentate de Belknap și Jephson. Dar pe ce bază ar fi putut el, David Waltham — și fără sa fi intervenit vreun fapt nou sau măcar vreo modificare a celor vechi, nimic decît o interpretare nouă a probelor, asupra cărora se dăduse o dată o decizie — să ia asupra sa răspunderea comutării pedepsei cu moartea în închisoare pe viață ? Nu decisese oare un juriu, precum și curtea de apel, că trebuia să moară ?

În consecință, cînd doamna Griffiths își începu pledoaria cu o voce șovăielnică, depănînd cum se pricepu mai bine firul vieții lui Clyde, calitățile lui, subliniind faptul că nu fusese niciodată un copil rău sau crud, că Roberta, dacă nu și domnișoara X, nu era cu totul nevinovată în această poveste, guvernatorul se mulțumi să se uite la dînsa cu o privire fixă, adînc mișcat. Se gîndea la dragostea și devotamentul acestei mame, la chinurile de moarte pe care trebuie să le încerce, la credința că fiul ei nu poate fi atît de ticălos pe cît păreau să-l arate faptele dezvăluite la proces

— Ah, stimate domnule guvernator, cum ar putea oare sacrificiul vieții fiului meu, în acest moment, cînd, din punct de vedere spiritual, și-a spălat sufletul de păcate și cînd e pe cale să se întoarcă la cuvîntul lui Dumnezeu, cum ar putea să răsplătească statului moartea acelei sărmane, nefericite fete, fie că s-a prăpădit din cauza unui accident, fie că nu, cum ar putea oare ? Milioanele de locuitori ai New York-ului nu pot fi oare îndurători ? Nu puteți dumneavoastră, ca reprezentant al lor, să dați dovadă de mila pe care, de bună seamă, o încearcă ei ?

Glasul i se stinse, nemaiputînd continua. Se întoarse cu spatele și începu să plîngă în tăcere, în timp ce Waltham, zguduit de o emoție pe care nu și-o putea stăpîni, rămase în picioare în fața ei. Biata femeie ! Fără îndoială, că e foarte cinstită și sinceră Reverendul McMillan, folosind acest prilej, își prezentă și el pledoaria. Clyde se schimbase. Nu putea vorbi despre viața lui dinainte. Dar de cînd e închis, sau cel puțin de un an încoace, ajunsese la o înțelegere nouă a vieții, a datoriei, a obligațiilor față de oameni și față de Dumnezeu. Ah, măcar de i s-ar comuta pedeapsa din condamnare la moarte în închisoare pe viață !

Iar guvernatorul, om conștiincios și foarte drept, îl ascultă cu toată atenția pe McMillan, care, după cum își dădu seama, era o fire pasionată, activă și idealistă în cel mai înalt grad. Nu se îndoia că vorbele acestui om nu pot exprima decît adevărul, cel puțin în măsura în care ele erau conforme cu propria lui concepție despre adevăr.

— Dar dumneavoastră, personal, domnule McMillan, glăsui, în sfîrșit, guvernatorul, avînd în vedere contactul prelungit pe care l-ați avut cu el în închisoare, cunoașteți vreun fapt concret care să nu fi fost introdus în proces și care ar putea duce la invalidarea sau vicierea vreuneia dintre afirmațiile acuzării ? După cum desigur știți, așa cere procedura judiciară. Nu pot interveni numai pe temeiuri sentimentale, și în special împotriva deciziei comune a două instanțe separate.

Se uită drept în ochii lui McMillan, care, palid și mut, îl privea și el fix. Căci acum de cuvîntul lui depindea, pe umerii lui atîrna povara de a hotărî vinovăția sau nevinovăția lui Clyde. Dar putea el să facă asta ? Nu ajunsese el însuși după o matură chibzuință și în urma mărturisirilor lui Clyde la concluzia că este vinovat în fața lui Dumnezeu și a legii ? Or, putea el acum, din milă și împotriva unei adînci convingeri lăuntrice, după ce își exprimase această convingere, să revină asupra ei ? Așa ceva ar fi oare cinstit, curat, vrednic în fața lui Dumnezeu ? Și tot atît de repede trase concluzia că lui, sfătuitorul conștiinței lui Clyde, nu i se putea

contesta influența spirituală binefăcătoare avută asupra condamnatului. „Voi sînteți sarea pămîntului ; dar dacă sarea și-a pierdut gustul, cu ce se va săra el ?"

Și declară grăbit :

— Ca duhovnic m-am ocupat numai de aspectul spiritual, nu și de cel legal al vieții și faptelor lui.

După atitudinea reverendului, Waltham ajunse imediat la concluzia că și el, ca și toți ceilalți, era convins de vinovăția lui Clyde. Și astfel găsi în sfîrșit curajul să-i spună doamnei Griffiths :

— În afară de cazul cînd mi s-ar prezenta vreo dovadă precisă care să nu fi apărut pînă acum în proces și de natură să infirme legalitatea celor două hotărîri, nu am nici o altă alternativă, doamnă Griffiths, decît să permit ca verdictul, așa cum este, să rămînă în picioare. Îmi pare nespus de rău, ah, mult mai mult decît v-aș putea spune prin cuvinte ! Dar dacă legea trebuie respectată, hotărîrile ei nu pot fi niciodată schimbate decît pe baza unor motive, care, prin ele însele, au o neîndoielnică valoare legală. Aș dori să pot hotărî într-alt chip. Vă rog să mă credeți. Bunele mele sentimente și rugăciunile mele vă însoțesc.

Apăsă pe un buton. Apăru secretarul. Era limpede că întrevederea luase sfîrșit. Doamna Griffiths, profund zguduită și complet doborîtă de tăcerea inexplicabilă și de atitudinea șovăielnică a lui McMillan în momentul crucial al acestei întrevederi, cînd guvernatorul îi pusese o întrebare atît de importantă și directă cu privire la vinovăția fiului ei, nu era în stare să mai spună nici un cuvînt. Și acum ce-ar putea să mai facă ? Încotro s-o apuce ? Spre cine să se îndrepte ? Spre Dumnezeu, doar Dumnezeu mai rămăsese. Numai la Dumnezeu trebuia să găsească ea și Clyde o mîngîiere pentru înfrîngerea și moartea lui în lumea aceasta. Iar în vreme ce se gîndea și plîngea, reverendul McMillan se apropie de dînsa și, încet, cu grijă, o scoase din birou.

După ce plecară, guvernatorul se întoarse spre secretarul său :

— Niciodată în viața mea nu am fost pus în fața unei probleme mai triste. Amintirea acestui moment o să mă urmărească veșnic.

Se întoarse și privi pe fereastră peisajul de februarie, mohorît, cu ninsoare.

De acum înainte lui Clyde nu-i mai rămăseseră de trăit decît două săptămîni, în cursul cărora, răpus de această ultimă decizie, ce-i fusese comunicată de McMillan, dar în prezența mamei sale, pe a cărei față putuse citi totul chiar înainte ca reverendul să fi început a-i vorbi încă o dată despre nevoia de a-și căuta ocrotirea și pacea în Dumnezeu, mîntuitorul lui, Clyde se plimbă în susul

și în josul celulei, incapabil să stea locului măcar o clipă. Căci, din cauza conștiinței precise din ultima vreme că în curînd va trebui să moară, simți nevoia de a-și trece în revistă întreaga viață lipsită de noroc. Tinerețea... Kansas City... Chicago... Lycurgus... Roberta și Sondra... Cît de repede îi treceau prin fața ochilor toate aceste personaje și tot ce era în legătură cu ele. Și puținele, scurtele clipe cu adevărat luminoase... Și dorința lui de a trăi din plin, tot mai din plin, dorința aceea intensă, pe care o simțise la Lycurgus după apariția Sondrei... și acum viața asta, ah, viața asta !... Dar acum o să se termine pînă și viața asta, pînă și viața asta !... Și abia dacă apucase să trăiască, iar ultimii doi ani, într-un chip mizerabil, între zidurile acestea strivitoare ! Și din această viață nu mai avea de trăit decît paisprezece, treisprezece, douăsprezece, unsprezece, zece, nouă, opt zile înfrigurate, care se scurgeau, se scurgeau... Dar viața, viața... cum să renunți la ea, la frumusețea zilelor cu soare și ploaie, cu muncă, dragoste, zbucium și dorințe ? ! Vai, cu adevărat nu voia să moară ! Nu voia ! De ce i se tot spune — așa cum făcea mama lui, precum și reverendul McMillan — să-și lase toate suferințele în seama îndurării divine și să se gîndească numai la Dumnezeu, de vreme ce acum se isprăvea totul ? Și, totuși, McMillan susținea mereu că numai în Cristos și în viața de dincolo este adevărata pace. Ah, da, dar de ce n-a putut, tot atît de bine, să spună și în fața guvernatorului, de ce n-a putut să spună că nu e vinovat, sau cel puțin că nu e complet vinovat, dacă așa a văzut lucrurile în clipa aceea, atunci... atunci... atunci poate guvernatorul i-ar fi comutat pedeapsa în închisoare pe viață, nu-i așa ? Căci o întrebase pe mama lui ce-i spusese McMillan guvernatorului (fără să-i spună însă că-i mărturisise acestuia totul), iar ea îi răspunse că reverendul vorbise despre sinceritatea cu care se umilise el în fața lui Dumnezeu, dar că nu era nevinovat. Lui Clyde i se păru de neînțeles cum de nu se putuse hotărî reverendul McMillan, ascultînd de conștiința sa, să facă mai mult pentru el. Cît era de trist ! Cît era de jalnic ! N-o să-l înțeleagă oare nimeni, niciodată, n-o să-l creadă oare nimeni, niciodată, din pricina dorințelor lui nepotolite, atît de omenești, poate prea omenești și prea păgîne, dar care îi făceau pe atîția oameni să sufere ca și el ?

Exista însă ceva încă și mai grav : din cauza celor spuse de reverendul McMillan — sau mai degrabă din cauza celor ce se ferise să spună atunci cînd fusese întrebat, la sfîrșitul întrevederii, de către guvernatorul Waltham, și fiindcă, în urma unei întrebări puse direct, reverendul repetase cuvintele rostite în fața guvernatorului — doamna Griffiths se cutremură la gîndul că fiul ei ar

putea să fie cu adevărat vinovat, așa cum se temuse ea de la început. De aceea îi ceru la un moment dat :

— Clyde, dacă există vreun lucru pe care nu l-ai mărturisit, trebuie să-l mărturisești înainte de a-ți înfrunta sfîrșitul.

— Am mărturisit totul lui Dumnezeu și domnului McMillan, mamă. Nu e oare de ajuns ?

— Nu, Clyde. Ai spus lumii că ești nevinovat. Dar dacă nu ești, trebuie să recunoști.

— Dar dacă conștiința mea îmi spune că am dreptate, nu e de ajuns ?

— Nu, nu, dacă Dumnezeu hotărăște altfel, Clyde, răspunse doamna Griffiths cuprinsă de nervozitate, cu sufletul sfîșiat.

El însă nu mai scoase nici o vorbă. Cum i-ar fi putut explica mamei lui, sau altora, nuanțele de neînțeles pe care nu fusese în stare să le deslușească nici el singur în spovedania și în convorbirile avute după aceea cu McMillan ? Era peste putință !

Refuzul lui Clyde de a se încrede într-însa o lovi pe doamna Griffiths în toată ființa ei. Propriul său fiu, atît de aproape de moarte, se ferea să-i spună ceea ce era limpede că-i mărturisise preotului ! Oare bunul Dumnezeu n-o va scuti niciodată de asemenea încercări ? Totuși, în virtutea celor spuse de McMillan — că îl consideră pe Clyde, indiferent de păcatele lui din trecut, pocăit și curat în fața Domnului, un tînăr cu adevărat gata să apară înaintea lui Dumnezeu — se simțea înclinată să se resemneze. Mare e Dumnezeu ! Și îndurător ! În sînul său se află pacea. Ce înseamnă moartea, ce înseamnă viața pentru un om a cărui inimă și suflet sînt împăcate cu el ? Nimic ! Cîțiva ani încă (foarte puțini), și ea cu Asa, apoi frații și surorile lui Clyde vor veni să i se alăture — iar toate nenorocirile lui de aici vor fi date uitării. În timp ce, fără pacea de la Dumnezeu, fără minunata și desăvîrșita cunoaștere a prezenței sale, a iubirii, a grijii, a milei sale !... Cîteodată, în stările ei de exaltare religioasă, tremura, nu mai era complet normală, după cum vedea și simțea Clyde. Dar, judecînd după rugăciunile și după grija ei nespusă pentru izbăvirea lui, Clyde putea să-și dea seama cît de puțin înțelesese ea, în realitate, adevăratele lui sentimente și aspirații. Tînjise după atîtea bunuri acolo, la Kansas City, și avusese atît de puțin ! Bunurile acelea — oricît de zadarnice — i se păruseră atît de importante, și niciodată nu putuse suferi să fie tîrît pe străzi în văzul tuturor celorlalți băieți și fete, dintre care mulți aveau cele rîvnite de el cu atîta ardoare, în timp ce marea lui fericire ar fi fost să se afle oriunde, numai acolo, pe stradă, nu ! Ah, viața aceea de misionar, care pentru mama lui era

atît de minunată, dar pentru el, atît de tristă ! Oare nu cumva păcătuise nutrind asemenea sentimente ? Nu cumva păcătuise ? Dumnezeu va privi oare aceste sentimente ca o jignire adusă lui ? Și poate că maică-sa avea dreptate cînd îi judeca și dezaproba purtările. Fără îndoială, i-ar fi mers mai bine dacă i-ar fi urmat sfaturile. Dar cît de ciudat era că chiar acum, în aceste ceasuri în care i se încheia viața și cînd, mai presus de orice, avea o nevoie atît de mare de simpatie — ba, mai mult decît simpatie, de o înțelegere adevărată și adîncă — chiar acum, cu toate că îl iubea, îl compătimea și încerca să-l ajute din răsputeri în felul ei auster și gata de sacrificiu, el nu putea, totuși, să-i povestească propriei sale mame cum se petrecuseră într-adevăr faptele ! I se părea că între ei se află un zid de netrecut, o barieră de nepătruns, înălțată de lipsa de înțelegere — căci asta, și nimic altceva, îi despărțea. Ea nu va înțelege niciodată dorul lui nepotolit după o viață lipsită de griji, după lux, după frumos, după dragoste — forma aceea specială de dragoste, spectaculoasă, însoțită de plăcere, de bogăție, de o înaltă poziție socială — aspirațiile, dorințele lui nesăbuite ea nu le va înțelege niciodată. Nu putea să înțeleagă lucrurile acestea. Vedea în toate numai păcatul, răutatea, egoismul. Și toate acțiunile lui fatale în legătură cu Roberta și Sondra ea le va considera destrăbălări, atentat la castitate — crimă chiar. Doamna Griffiths ar fi dorit — și aștepta acest lucru — ca fiul ei să regrete adînc și să se căiască pentru toate faptele lui, în timp ce el, chiar și acum, și în ciuda a tot ceea ce-i spusese reverendului McMillan, precum și ei, nu putea, nu putea să regrete complet — deși dorea foarte mult să-și găsească un refugiu în Dumnezeu, sau, mai cu seamă, dacă ar fi fost cu putință, în inima înțelegătoare și caldă a mamei sale. Ah, dacă ar fi fost cu putință !

Doamne, totul era atît de îngrozitor ! Se simțea atît de singur pînă și în aceste puține ceasuri din urmă, ce fugeau atît de repede — atît de repede, ah ! — alături de mama lui, alături de reverendul McMillan, care stăteau lîngă el, dar nu-l înțelegeau.

Pe lîngă toate acestea — lucru de-a dreptul insuportabil — era ținut sub lacăt și nu i se mai dădea voie să iasă din celulă. Exista un regulament, un regulament rigid, sinistru, după cum își dăduse seama de la început, de cînd venise aici. Parcă ar fi fost de fier. Funcționa automat, ca o mașină, fără să aibă nevoie de ajutorul sau de inimile oamenilor. Și gardienii ! Cu matricolele lor, cu întrebările lor, cu felul acela de a vorbi amabil, dar în realitate atît de convențional, cu drumurile pe care le făceau încoace și încolo pentru mici favoruri, sau... sau pentru a escorta deținuții în curte ori la baie... și ei tot de fier erau — niște simple mașini,

nişte automate care te înghiontesc, te înghiontesc într-una, apoi te înghesuie, te înghesuie între aceste ziduri, tot atît de dispuşi să te omoare în caz de rebeliune pe cît sînt de dispuşi să-ţi arate uneori bunăvoinţă — însă te împing, te împing mereu spre uşa aceea mică de colo, de unde nu mai e nici o scăpare — nici o scăpare — mereu înspre ea, puţin cîte puţin — unde o să-l împingă şi pe el în cele din urmă — ca să nu se mai întoarcă niciodată ! *Ca să nu se mai întoarcă niciodată !*

Ori de cîte ori se gîndea la asta, se scula în picioare şi măsura podeaua în sus şi în jos. Pe urmă, cel mai adesea, relua şi frămînta în minte problema de nedezlegat a vinovăţiei lui. Încerca să se gîndească la Roberta şi la răul pe care i-l făcuse, încerca să citească *Biblia,* culcat cu faţa în jos pe patul lui de fier, şi repeta la nesfîrşit : „Doamne, dă-mi pacea ! Doamne, dă-mi lumina ! Doamne, dă-mi tăria de a ţine piept oricărui gînd păcătos pe care n-ar trebui să-l am ! Ştiu că nu sînt fără prihană, vai, nu sînt ! Ştiu că am pus la cale săvîrşirea unei fapte rele. Da, da, ştiu asta. Mărturisesc. Dar trebuie oare să mor eu însumi acum ? Nu mai există nici o scăpare ? Doamne, tu n-o să-mi vii în ajutor ? N-o să mă ocroteşti cu puterea ta, aşa cum spune mama mea că vei face ? Vrei tu, Doamne, ca în clipa supremă să-l faci pe guvernator să-mi schimbe pedeapsa în închisoare pe viaţă ? Vrei să-l faci pe reverendul McMillan să-şi schimbe părerile şi să se ducă la el, împreună cu mama mea ? O să izgonesc din mine toate gîndurile păcătoase ! O să fiu un alt om ! Da, o să fiu un alt om dacă tu ai să mă cruţi ! Nu mă lăsa să mor acum, atît de curînd ! Nu mă lăsa ! O să mă rog. Da, o să mă rog. Dă-mi puterea de a înţelege, de a mă ruga. Ah, dă-mi-o !"

Astfel se gîndea şi se ruga Clyde în zilele acelea scurte şi cumplite ce se scurseră după întoarcerea mamei sale şi a reverendului McMillan de la vizita lor la guvernator şi pînă în ultimul său ceas ; în cele din urmă fu cuprins de un fel de teroare sufletească, stîrnită de certitudinea morţii, de credinţa şi exaltările mamei lui, ca şi cele ale reverendului McMillan, care, aproape în fiecare zi, îi vorbea despre graţia divină pentru a-l convinge de necesitatea unei încrederi depline în ea. Pînă la urmă fu el însuşi convins nu numai că trebuie să aibă credinţă, dar că o şi are — împreună cu pacea — deplină, netulburată. În această stare sufletească, şi la cererea reverendului McMillan şi a mamei sale, compuse un mesaj către omenire, şi în special către tinerii de vîrsta lui, întocmindu-l cu ajutorul şi sub supravegherea personală a lui McMillan, care schimbă unele propoziţii în prezenţa şi cu aprobarea lui, mesaj ce suna astfel :

„Acum, în umbra acestei văi a morții, doresc să fac tot ce-mi stă în putință spre a risipi cea mai mică îndoială asupra faptului că l-am găsit pe Isus Cristos, mîntuitorul, prietenul care nu părăsește niciodată pe nimeni. Singurul meu regret în acest moment este că nu i-am dat un loc precumpănitor în viața mea atunci cînd am avut prilejul să mă consacru slujirii lui.

Dacă ar sta în puterea mea să spun vreun lucru demn de a-i face pe unii tineri să se apropie de el, aș socoti asta drept cel mai mare privilegiu ce mi-a fost acordat vreodată. Dar tot ce pot spune acum sînt următoarele : «Știu spre cine mi-am îndreptat credința și sînt convins că el poate să spele ceea ce am făptuit față de el în ziua judecății».“ (Un citat pe care îl învățase de la McMillan.)

„Dacă tinerii acestei țări ar cunoaște bucuria și mulțumirea ce izvorăsc dintr-o viață creștinească, sînt sigur că ar face tot ce le stă în putere pentru a deveni creștini convinși și activi și s-ar sili să trăiască după chipul și asemănarea învățăturilor lui Isus.

Nimic din ceea ce m-ar împiedica să mă înfățișez înaintea lui Dumnezeu n-a rămas în calea mea. Știu că păcatele mele îmi vor fi iertate pentru că am fost sincer și fără ascunzișuri în convorbirile pe care le-am avut cu duhovnicul meu, iar Cel-de-sus îmi cunoaște gîndurile.

Datoria mea e împlinită. Victoria, cîștigată.

Clyde Griffiths“

După ce scrise această declarație, ce se deosebea cu totul de pornirile de revoltă ce-l stăpîniseră mai înainte, înmînă lui McMillan, care, puternic impresionat de schimbarea lui Clyde și încurajat de această biruință, exclamă :

— Victoria *este* cîștigată, Clyde ! „Chiar astăzi vei fi cu mine în rai !“ Cuvîntul Domnului e alături de tine. Sufletul și trupul tău îi aparțin lui. Lăudat fie în veci numele său ! Și, zguduit de această victorie, apucă amîndouă mîinile lui Clyde într-ale sale, i le sărută, apoi îl cuprinse în brațe : Fiul meu, fiul meu de care sufletu-mi se bucură ! În tine Dumnezeu și-a arătat într-adevăr taina ființei sale ! Puterea lui de a ne mîntui. Văd aceasta ! O simt ! Mesajul tău către lume este, de fapt, propriul lui glas către lume !

Apoi băgă mesajul în buzunar ; urma să fie publicat după moartea lui Clyde, nu înainte. Și, totuși, Clyde, chiar după ce-l scrisese, se îndoia din cînd în cînd. Era cu adevărat mîntuit ? Mai rămăsese atît de puțin timp ! Putea oare să-și dea duhul întru Domnul cu siguranța aceea absolută pe care declarase că o avea ? Putea într-adevăr ? Viața e atît de ciudată ! Viitorul, atît de nelămurit ! Exista, într-adevăr, o viață după moarte, un dumnezeu care îl va primi cu bucurie, așa cum susțineau reverendul McMillan și mama lui ! Exista oare ?

În același timp, două zile înainte de execuție, într-o ultimă izbucnire de panică, doamna Griffiths îi telegrafie excelenței-sale domnului David Waltham :

„Puteți afirma înaintea lui Dumnezeu că nu aveți nici o umbră de îndoială asupra vinovăției lui Clyde? Vă rog, telegrafiați! Dacă nu puteți, atunci răspunderea sîngelui vărsat va cădea asupra dumneavoastră. Mama lui."

La care, Robert Fessler, secretarul guvernatorului răspunse telegrafic :

„Guvernatorul Waltham nu se consideră îndreptățit să intervină împotriva deciziei curții de apel."

În sfîrșit, sosi și ultima zi, ultimul ceas, strămutarea lui Clyde într-o celulă din „Vechea casă a morții", unde, după ce fu bărbierit și după ce făcu baie, i se dădură o pereche de pantaloni negri, o cămașă albă, fără guler, ce trebuia mai pe urmă desfăcută la gît, papuci noi de pîslă și ciorapi scurți, cenușii. Îmbrăcat în felul acesta, i se îngădui să se vadă pentru ultima dată cu mama lui și cu McMillan, cărora, de la ora 6 din seara ajunului morții sale și pînă la ora 4 din dimineața ultimei zile, li se îngăduise să stea alături de el, să-i vorbească despre iubirea și milostivirea lui Dumnezeu. La ora 4, veni directorul și anunță că este momentul cînd doamna Griffiths trebuie să plece, lăsîndu-l pe Clyde în grija domnului McMillan. (Vai, așa cereau rigorile legii, îi explică el.) Apoi ultimul adio dintre Clyde și mama lui, înainte de care și în timpul căruia, între tăcerile apăsătoare ce se lăsau și zvîcniturile dureroase ale inimii, reuși să spună :

— Mamă, trebuie să mă crezi că mor împăcat și cu inima ușoară. N-o să fie greu. Domnul a auzit rugăciunile mele. El mi-a dat tărie și pace.

Dar în sinea lui adăugă : „Mi le-a dat, oare, într-adevăr ?"

Și doamna Griffiths exclamă :

— Fiul meu! Fiul meu, știu, știu! Și eu, ca și tine, cred! Știu că mîntuitorul meu este viu, și că el e și mîntuitorul tău. „Cel ce crede în mine va trăi prin mine și va birui moartea!" Stătea ca împietrită, cu ochii îndreptați către cer. Apoi se întoarse brusc spre Clyde, îl cuprinse în brațe și îl ținu îndelung și strîns la pieptul ei, șoptindu-i : Fiul meu... puiul mamei... apoi vocea i se stinse, gî-

tuită de emoție, și toate puterile ei părură că se scurg într-însul, pînă cînd simți că trebuie să plece, ca să nu cadă jos.

Se îndreptă iute, cu un pas nesigur, către directorul închisorii, care o aștepta pentru a o conduce la niște prieteni din Auburn ai lui McMillan.

Apoi, în bezna acestei dimineți de iarnă — moment suprem — veniră gardienii, să-i sfîșie pantalonul de la piciorul drept, ca să i se poată aplica placa de metal. După aceea se duseră să tragă obloanele din fața celulelor.

— A sosit momentul... Curaj, fiul meu !

Era vocea reverendului McMillan, întovărășită acum de cea a reverendului Gibson, care, la vederea gardienilor ce se apropiau, i se adresa osînditului.

Clyde se sculă de pe patul pe care, așezat alături de McMillan, ascultase citirea *Evangheliei lui Ioan*, 14, 15, 16 : „Să nu se tulbure inima voastră ; aveți credință în Dumnezeu și aveți credință în mine". Apoi, ultimul drum, cu reverendul McMillan la dreapta sa, și cu reverendul Gibson la stînga, și gardienii înaintea și în urma lor. Dar, în loc de rugăciunile obișnuite, se auzi glasul reverendului McMillan, care vestea :

— Smeriți-vă sub mîna puternică a lui Dumnezeu, pentru ca el să vă poată ferici cînd va veni ceasul. Lăsați grijile voastre asupra lui, căci el vă iubește. Sălășluiți în pace. Înțelepte și drepte sînt căile celui care ne-a chemat întru slava sa veșnică prin Isus Cristos, și după ce am suferit puțin aici, el ne va hărăzi izbînda. „Eu sînt calea, adevărul și viața, și nici un om nu vine la tatăl fără numai prin mine."

Dar cînd Clyde trecu pragul primei uși, pentru a străbate coridorul ce ducea spre camera de execuție, se auziră mai multe glasuri strigînd : „Adio, Clyde !" Și Clyde, cu gîndul încă nedesprins de cele pămîntești, găsi destulă putere să răspundă : „Adio, tuturor !" Dar vocea lui avea, chiar și pentru el, un timbru atît de străin, atît de slab, atît de depărtat, de parcă ar fi venit de la altă ființă, care ar fi pășit alături de el, iar nu din făptura lui. Picioarele i se mișcau parcă mecanic. Era conștient de tîrșîitul acela familiar, în timp ce îl împingeau mereu și mereu înainte către ușa de-acolo. Iată-l acum în fața ei. Se deschidea. Uite, în sfîrșit, scaunul, scaunul acela pe care-l văzuse atît de des în coșmarurile lui, de care se temuse atîta, spre care era silit acum să pășească. Era împins spre el, în el, înainte, tot înainte, pe ușa ce stătea deschisă să-l primească, și care se închise deodată peste tot ceea ce cunoscuse în cursul vieții sale pămîntești.

Un sfert de oră mai tîrziu, reverendul McMillan, palid ca ceara, fără vlagă, copleșit de durere, împleticindu-se ca un om sleit de puteri, trecea pragul porților reci ale închisorii. Era atît de tulbure, atît de ștearsă, atît de cenușie încă ziua aceea de iarnă tîrzie... și semăna atît de mult cu el. Mort ! El, Clyde, care doar cu cîteva minute mai înainte pășea atît de nervos alături de dînsul, totuși cu încredere, iar acum... mort. Ah, legea ! Și închisorile de soiul acesteia ! Și oamenii ăștia tari, care acum se țineau de glume și măscări în locul unde se rugase Clyde ! Ah, spovedania aceea ! Hotărîrea lui fusese oare dreaptă, pătrunsă de înțelepciunea divină, fiindcă numai Dumnezeu îl ajutase s-o ia ? Fusese oare dreaptă ? Și ochii lui Clyde ! El însuși, reverendul McMillan, fusese gata să leșine cînd lui Clyde i se potrivise casca pe cap și se dăduse drumul la curent. A trebuit să fie ajutat, bolnav și cuprins de tremur cum era, să iasă din sala aceea, el, omul pe care se bizuise Clyde ! Și se rugase lui Dumnezeu să-i dea tărie, se ruga încă și acum...

Porni de-a lungul străzii tăcute, dar trebui să se oprească și să se reazeme de un copac golaș, desfrunzit pe vremea asta de iarnă, atît de despuiat și atît de stingher în bătaia vînturilor ! Ah, ochii lui Clyde ! Privirea lui în clipa cînd se lăsase, moale, în scaunul acela îngrozitor, ochii lui încremeniți asupra sa și asupra grupului ce-l înconjura, implorînd parcă, înnebuniți, ajutorul !...

Procedase oare bine ? Hotărîrea pe care o luase în fața guvernatorului Waltham fusese oare într-adevăr bine întemeiată, fusese dreaptă, îndurătoare ? S-ar fi cuvenit oare să-i spună că poate... poate... au fost alte influențe ce s-au exercitat asupra lui ? Va fi oare condamnat ca de acum înainte să nu mai aibă parte de liniște sufletească ?

„Știu că mîntuitorul meu este viu, și că el este și mîntuitorul tău. Cel ce crede în mine va trăi prin mine și va birui moartea !"

Umblă apoi ceasuri întregi, în neștire, înainte de a se simți în stare să dea ochii cu mama lui Clyde, care, în genunchi, în casa reverendului Francisc Gault și a soției sale, salvaționiști [1] din Auburn, se ruga, de la ora patru și jumătate, pentru sufletul fiului ei, pe care se străduia fără încetare să și-l înfățișeze în brațele creatorului.

— Știu către cine mi-am îndreptat credința...

Aceste cuvinte erau o parte din rugăciunea ei.

---

[1] Membri ai unei secte protestante.

AMINTIRE

Amurgul unei zile de vară.

Şi zidurile înalte din centrul comercial al oraşului San Francisco, înalte şi cenuşii în umbrele înserării.

Şi, înaintînd pe o stradă largă, la sud de Market [1], destul de liniştită la ora asta, după zarva de peste zi, un mic grup de cinci persoane : un bărbat ca la 60 de ani, scund, robust, totuşi de o paloare cadaverică, mai ales în jurul ochilor spălăciţi, stinşi, cu părul ieşind în smocuri albe de sub pălăria de fetru cam ponosită, o figură cu desăvîrşire ştearsă, părînd foarte obosită, purta pe umeri o orgă mică, la fel cu acelea folosite îndeobşte de predicatorii şi cîntăreţii de stradă ; alături de el, o femeie, poate cu vreo cinci ani mai tînără, dar mai înaltă, nu însă prea voluminoasă, deşi bine legată şi plină de vigoare, cu un păr alb ca zăpada şi îmbrăcată din cap pînă în picioare în negru, rochia, pălăria, pantofii, toate negre ; faţa sa pare ceva mai lată şi mai expresivă decît a bărbatului, dar mai adînc brăzdată de cutele săpate de nenumăratele necazuri şi suferinţe ; lîngă ea, ducînd o *Biblie* şi alte cîteva cărţi cu imnuri, păşeşte un băieţel de cel mult 7 sau 8 ani, cu nişte ochi rotunzi şi vii, care, manifestînd o simpatie deosebită faţă de însoţitoarea lui atît de vîrstnică, se vede cît de colo că doreşte să meargă alături de ea, călcînd cu pas sprinten şi vioi, un băieţel îmbrăcat destul de prost ; laolaltă cu aceştia trei, dar ceva mai în urmă şi mergînd separat, o femeie de 27 sau 28 de ani, ofilită şi fără nici un farmec, alături de o altă femeie de vreo cincizeci de ani. După marea asemănare dintre ele, par să fie mamă şi fiică.

E cald, şi văzduhu-i plin de moleşeala verii de pe malurile Pacificului. Cînd ajunseră la Market, se opriră şi, din cauza aglo-

---

[1] Market Street, arteră din San Francisco. La sudul ei se află cartierele sărăcăcioase ale oraşului.

merației, a mulțimii de automobile ce așteptau la rînd, a tramvaielor venite din direcții opuse și ale căror linii se întretăiau aici, așteptară semnalul agentului de circulație.

— Russel, stai lîngă mine! Soția era cea care vorbise. Mai bine dă-mi mîna.

— Am impresia — spuse soțul cu o voce foarte slabă, deși netulburată — că circulația se îngreuiază aici din ce în ce mai rău.

Tramvaiele sunau din clopoțele. Automobilele lătrau și sforăiau. Dar micul grup nu observa nimic și părea preocupat doar de un scop precis : să traverseze strada.

— Predicatori de stradă, spuse un funcționar de bancă adresîndu-se prietenei lui, o casieriță, cînd trecură pe lîngă ei.

— Se poate ; îi văd pe aici aproape în fiecare miercuri.

— Uită-te la copilașul ăsta ! E destul de mic și cred că trebuie să-i vină greu să fie tîrît mereu, așa, pe străzi ; nu crezi, Ella ?

— Ai dreptate. N-aș putea suferi să văd un frate de-al meu tîrît în felul acesta ! La urma urmei, ce fel de viață mai e și asta pentru un copilaș ? comentă Ella, pornind mai departe cu prietenul ei.

După ce traversară strada și ajunseră la răscrucea imediat următoare, se opriră și se uitară de jur împrejur, cu aerul că au ajuns la destinație ; bărbatul lăsă orga pe caldarîm, o deschise, apoi așeză un pupitru pentru note, cam mic, totuși destul de bun pentru acest scop. În același timp, soția sa luă cele cîteva cărți de imnuri și *Biblia*, pe care le ducea nepotul ei, una o puse deasupra, pe orgă, apoi dădu cîte o carte fiecăruia dintre ceilalți, păstrîndu-și una pentru sine. Bărbatul aruncă în jur o privire parcă rătăcită, totuși nu fără o aparență de siguranță în ochii lui larg deschiși, și spuse :

— Astă-seară vom începe cu 276 : *Ce temelie puternică*. Începem, domnișoară Schoof.

La aceste cuvinte, cea mai tînără dintre cele două femei, o făptură uscățivă și puțintică la trup, urîtă și cu oasele ieșite prin piele, o femeie căreia viața îi refuzase aproape totul, se așeză pe scaunul pliant de culoare galbenă și, după ce acordă orga și răsfoi paginile cărții, începu să cînte imnul ales, acompaniată din gură de toți ceilalți.

Fel de fel de trecători ce se îndreptau spre casele lor, aparținînd celor mai diferite profesiuni și stări sociale, la vederea micului grup instalat atît de bine în apropierea arterei principale a orașului, se opreau o clipă fie să le arunce o privire iscoditoare, fie să-și dea seama ce făceau. Și în timp ce ei cîntau, mulțimea de gură-cască a străzii, nepăsătoare și pestriță, îi urmărea cu privirea

intrigată de ciudățenia unui grup atît de nebăgat în seamă, care își ridica în public glasul împotriva scepticismului și a nesfîrșitului mutism al vieții. Bătrînul acesta cărunt, fleșcăit și neputincios, în costumul lui albastru, ponosit și care atîrna pe el ca un sac! Și femeia robustă, cu părul alb, cu un aer de delăsare și cu atîtea urme de oboseală pe chip! Apoi băiețașul acela fraged și curățel, care nu cunoștea încă prihana și nu pricepea nimic din toate acestea! Ce căuta el oare aici? Sau fata aceea bătrînă, slabă, cu înfățișarea neîngrijită, și mama ei, la fel de slabă și cu privirea pierdută în gol! Din întregul grup, doar soția atrăgea atenția trecătorilor prin energia și hotărîrea ce emanau din ea și care, oricît de oarbe sau de greșit îndrumate ar fi fost, dacă nu se bucurau de succese efective, impuneau măcar. Spre deosebire de ceilalți, stătea în picioare cu o expresie de convingere izvorîtă din ignoranță, totuși demnă de respect. Și fiece trecător care se întîmpla să se oprească spre a o privi cum sta așa, cu cartea de imnuri în mîna sprijinită în coapsă, cu privirile aruncate drept înainte, în gol, își spunea după ce pleca: „Iată o femeie care, indiferent de cusururile ce le-ar putea avea, face, atît cît îi stă în putință, numai ceea ce-i dictează conștiința". Un fel de credință aspră, dîrză în înțelepciunea și mila unei puteri supreme, atotstăpînitoare și proteguitoare, pe care o proclama, era întipărită în fiece trăsătură și în fiece gest al ei.

Imnul fu urmat de o rugăciune lungă, pe care o rosti soția, apoi de o predică ținută de bărbat și de mulțumirile celorlalți pentru ofranda primită de la Dumnezeu. Pe urmă se pregătiră să se întoarcă spre misiune: cărțile de rugăciune fură strînse, orga închisă și fixată cu o curea pe umărul bărbatului. Pe drum, bărbatul spuse:

— O seară bună. Mi se pare că au fost ceva mai darnici ca de obicei.

— Da, da, răspunse cea mai tînără dintre femei, aceea care cîntase la orgă. Vreo unsprezece au luat broșuri. Ba un domn bătrîn m-a întrebat unde se află misiunea și cînd ținem slujbă.

— Lăudat fie numele Domnului! rosti bătrînul.

Și, în fine, misiunea *„Steaua Speranței! Misiunea Independentă «Bethel». Întruniri în fiecare Miercuri și Sîmbătă seara, de la 8 la 10. Duminicile la 11, 3, 8. Oricine e Binevenit"*. Și sub aceste indicații, la fiecare fereastră: *„Dumnezeu este Iubirea"*. Iar mai jos, cu litere mai mici: *„Cînd I-ai Scris Ultima Oară Mamei Tale?"*

— Mam-mare, îmi dai zece cenți? Vreau să mă duc la colț să iau castane calde!

Era băiețelul, care i se adresa bunicii.

— Da, îți dau, Russel, cum să nu-ți dau? Dar ia seama, să te întorci repede!

— Da, mam-mare, vin numaidecît! Știi că eu te-ascult...

Luă moneda, pe care bunica o scoase dintr-un buzunar adînc al hainei, și dădu fuga cu ea la vînzătorul de castane.

Băiețelul ei drag! Lumina și bucuria bătrîneților ei! Trebuie să fie bună cu el, mai îngăduitoare, să nu-l lipsească de anumite bunuri, cum poate, cum poate că făcuse cu... Se uită după el cum fugea, urmărindu-l cu o privire drăgăstoasă, și totuși umezită de ceața unui vis. „De dragul *lui*..."

Micul grup, afară de Russel, trecu pragul unei uși galbene și nu prea arătoase și dispăru.

SFÎRȘIT

Imprimat la ROMCART S.A.
Bucureşti — România

editura criss cezar

O tragedie americană este romanul semnificativ al unui destin, al unei epoci al unei lumi în care dragostea şi nefericierea, nevinovăţia şi inocenţa, crima şi ispăşirea se împletesc într-o atmosferă de un copleşitor dramatism.

Nenumăratele ediţii, traduceri precum şi cele două versiuni cinematografice au consacrat romanului lui THEODORE DREISER drept o capodopera a literaturii americane.

ISBN 973-95968-0-0

ISBN 973-95968-1-7

Vol I-II 1200 Lei